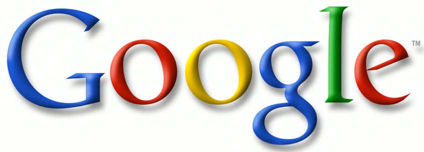
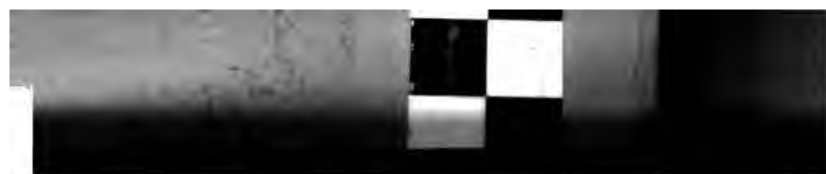

Google

PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

[redacted]

[redacted]

KARLA HAVLÍČKA

BOROVSKÉHO

POLITICKÉ SPISY.

K VYDÁNÍ UPRAVIL

DR. ZDENĚK V. TOBOLKA.

DÍL III.

»SLOVAN« 1850—1851. — EPIŠTOLY KUTNOHORSKÉ 1851. — REJSTŘÍK. — PŘÍLOHY.

ČÁST II.

V PRAZE.

NÁKLADEM JANA LAICHTERA NA KRÁL. VINOHRADECH.

1903.

3
4
38
100
1,3
Bd. 2

Karel Hawlíček
Redaktor Pražských Nowin
a České Wčely.

[redacted]

PŘÍLOHY.

SNÍMKY

a) PRAŽSKÝCH NOVIN (z 1. I. 1846 čís. 1.) ve velikosti 1 : 2.

b) NÁRODNÍCH NOVIN (z 9./I. 1849 čís. 7.) ve velikosti 1 : 3.

c) SLOVANA (z 26./III. 1851 čís. 19.) ve velikosti 4 : 5.

[redacted]

Pražské Nowiny.

1. Ledna 1846. Číslo 1.

K Čtenářům.

Wždy bywala nejwelejší moje touha, abych co spisowatel přispěti mohl poněkud k zwelebení wlasti swé, a k poučení i k wyražení swých krajanů. Wšechno jiné zaměstnání stranou nechávaje, wynaložil jsem wšechnu práci, abych se k důležitému stawu spisowatele, pokud mi sil stačí, schopným učinil. A nyní, dříwe než jsem se nadál, wyplnila se nejmilejší moje žádost: swěřeny jsou wedení mému dwa časopisy, a s tím příležitost působiti we wlasti swé tak, jak si přeji. Weřejně zde před celou zemí činím slib, že wšemožně k dobrému prospěchu sloužiti a swědomitě tento ouřad swůj zastáwati chci. Dobře nahlížeje důležitost tohoto powolání, wystříhati se budu wšeliké lehkowážnosti.

Odjakžiwa jsem byl nepřítelem marného naříkání a kwílení, přeswědčen jsa, že jenom pilná práce a snažení k předu pomůže. Kdyby jen každý jednotliwý člowěk na tom místě, kde stojí, k dobrému se snažil: zajisté by se i celá země šťastného stawu nemínula. Pročež také myslím, aby každý raději malé nedůstatky okolo sebe, ku kterých zdwihnutí moc jeho stačí, naprawowal, místo planého stesku na wšeobecné weliké nedůstatky, které jeden naprawiti nemůže. Tak bychom se zajisté dříwe welikého rozkwětu wlasti swé dočkali. Předkowé naši wymyslili překrásné přísloví: Poruč, a udělej sám; a dobře by bylo, kdybychom se wšichni dle něho wždy a ouplně řídili.

K prospěchu swému připomínám Wáženému Čtenářstwu ještě jiné přísloví, totiž: že jest každý začátek těžký; pročež aspoň z počátku žádám o laskawé showění, později až již nastoupí přísnost.

Redaktor.

Domácí záležitosti.

U české státní účtárny stal se pan Kajetan Demartiny účetním radou.

Pan Dr. J. A. Stáhlin, pastor Brněnské obce A. W. stal se professorem dogmatiky při ústawu theologickém A. W. we Wídni.

W Pátek dne 2. Ledna o 6. hodině odpolední bude u Swat. Hawla w Průmyslowé jednotě prwní týhodní schůzka třetí sekce pro průmyslowé wzdělání wůbec, a pomocní k tomu wědy, při které se wýbor této sekce woliti má. Schůzky týhodní budou se odbýwati od nynějška tamtéž, w pokoji časopisním při bibliotece.

W Lublání i w Celowci w Illirsku bylo zemětřesení·

Potřebnost průmyslowé školy české.

Mnohý snad pousměje se nade mnou, řeknuli, že jsou školy pro to, aby se wnich děti něčemu naučili! „Tys nám něco pěkné nowého powěděl! a to ještě w Nowinách!“ „Toť se wí, že se we školách děti něčemu naučí, proto mi říkají pane učiteli!“ — dotoží snad mnohý pán, mající sobě swěřené wychowání mládeže.

Já ale, nedbaje nic na takowé řeči, jako newěřící řeknu w duchu swém „Hm! newím! newím! uwidíme ještě!“ — Prwní člowěk, jenž školu zawedl (škoda, že jméno jeho newíme, abychom si je s wděčností připomínati mohli!) učinil to zajisté jen proto, aby swou zkušenost, swé umění jiným sdělil, aby jim cestu k moudrosti, kterou sám obtížně wykonal, usnadniti a zkrátiti mohl. Ale tak to chce tento swět! Z počátku užíwá se každé znowu wymyšlené užitečné wěci s rozumem a proto i s prospěchem, pak ale když zwšední, a lidé jí přiwyknou, odbýwá se již leda bylo, bez ohledu na účel, ku kterému by wlastně dle určení swého wésti měla.

Za našich časů posílají se již děti ze zwyku do škol; jako se každé dítě napřed chowati, pak wodíti musí, jako každé k zubům určené, rowněž tak, když určitá doba nastane, do školy se posílá. Proč? to zajisté ani rodičům, ani učitelům — a snad také dítěti nenapadne. Naši otcowé a dědowé chodíwali do školy, a proto i my tam chodíme, ani se učili napřed písmenky, pak slabikowat, pak číst, Slowníčka, pak psát, počítat, a mezi tím naspamět katechismus, a my rowněž tak po nich činiti musíme. I wyšší školy jsou wšeobecně w té powěsti, že se w nich mladý lid welmi málo pro žiwot naučí, a proto také každý skončiwší školní léta, teprw se něčemu wíce užitečnému učiti počíná. Nelze zapříti, že se školy docela od ostatního žiwota oddělily, že samy pro sebe stojí, nedbajíce na ostatní běh swěta: ony nás neučí té moudrosti a opatrnosti, kterou na cestách žiwota potřebujeme, nýbrž něčemu zcela jinému, co se tam we školách sice moudrostí jmenuje, we swětě wšak jenom neberným jest penízem. Že každý ze škol zkušenějším wystoupí, než tam wstoupil: jest mnohem wíce zásluha mimoškolní zkušenosti, nabyté za ten čas, než školy samé.

Tímto neduhem postonáwá za našich časů wětší část škol u wšech národů: zárowěň wšak nalezen jest již lék určený k tomu, aby dosawádní nesrownalost mezi školou a žiwotem odstranil, a učinil ze školy oprawdowý žiwot, jako jest žiwot oprawdiwou školou. Tento lék jsou: opatrowny malých dítek, reální, průmyslowé školy, techniky atd.

Malé pěti- neb šestileté dítě pošle se do školy, prwní co tam uslyší je: a a, b b atd. aniž ubohé děcko wí k čemu budou tyto podiwné kliky, učí se nejwíc slabikowat, číst a psát, aniž nahlíží, k jakému účelu neb prospěchu; nebylo by tedy díwu, pakliby se zhola newšímawě a roztržitě chowalo k wěci, která je dokonce wábiti nemůže. Dle prawidla chodí dítě do triwiální školy 6 let, a neučí se za ten čas kromě náboženstwí jenom

Zahraničné zprawy.

W Angličanech.

Weliké nyní panuje mezi wšemi stranami kwašeni a pohybowání, a pochybnosti není, že se důležitých proměn w zpráwě zemské dočkáme. Jde tu hlawně o wyzdwižení škodných zákonů obilních, pro které již tak dáwno je neswornost w zemi. Jedná se silně o swržení dosawádního ministerstwa, pan Peel sám se sebe úřad prwního ministra složil, nemoha se s ostatními ministry shodnouti, a wyjádřil se, že si bez pomoci lorda Johna Rusella, hlawy Whig-ské strany, zpráwu zemskou wésti netroufá. Panowala weliká nejistota, jaké ministerstwo se sestawí, zároweň s nadějí, že se oba pánowé Peel a Russell spolčí a společně nějaké ministerstwo swedou.

Na to nowiny od 19. Pros. prohlásily, že Russel přejmul zřízení nowého ministerstwa, a rozličná byla hádání, jak wšechna místa ministrů obsazena budou. Najednou wšak hned zas 20. přišla zpráwa, že lord Russel w tu chwíli opět úmysl swůj změnil, a odstoupil, nemaje naděje, odolati wšelikým nynějším těžkostem w řízení. Sir R. Peel přejal opět hodnost prwního ministra, a twoření nowého kabinetu. — Wšude se scházeji weliké společnosti, radíti se proti zákonům obilním. Není žádné pochybnosti, že se ty zákony zruší, ale od koho, a jak, jest otázka. Králowna sama jest žádosti weškerého lidu nakloněna.

Pochybuje se, že by sám p. Peel w stawu byl, zákony tyto, pro které je celá aristokratie, zrušiti, ačkoli chce. Staw nynějšího Anglicka, rozličného tam smýšlení, a stran, jest takowý: od revoluce roku 1688 střídaly se ustawičně o nejwyšší moc ministerskou jen dwě strany Tories a Whigs. Nyní wšak přibyly ještě tři nowé a sice: společnost proti zákonům obilním, jejíž hlawou jest Richard Cobden, fabrikanti, kupcowé a wůbec možný městský staw ji twoří, a zrušením těch zákonů, jakož i wůbec dosawádního celního zřízení, chtějí mocnost šlechty zmenšiti, a swou utužiti.

Druhá jest radikální řízemm Josefa Sturdgeho; s předešlou stran celního zřízení a zákonů obilních stejně smýšlé, a wšak sama w sobě slabá jsouc, jenom sílu předešlé rozmnožuje; při wolení do parlamentu žádá, aby každý měl hlas, ostatně wždy Whigy podporuje. Třetí chartisté, nejwíce lid dělnický, a hlawa jejich Feargus O'Connor; demokrati, rádi by celou moc získali dělnickému lidu, a mnoho komunismu mezi sebou mají: při wolení do parlamentu rowněž každému aby hlas náležel wymáhají. Tato strana sice w parlamentu žádné moci nemá, za to wšak tím wíce w lidu. — Při zrušení zákonů obilních muselo by se každé straně něco po wůli učiniti.

Aristokratie a majitelowé statků ztratili by wyzdwižením těchto zákonů wšechnu swou wáhu. Zatím jen trpěliwě očekáwati musíme, co nám nejbližší zpráwy přinesou.

We Francouzích.

Wojna w Algíře udržuje se wždy ještě w stejné míře, Abdelkader wpadl opět do krajiny Orleansvill-ské, co zatím Francouzowé myslili, že se k západu obrátil. Do Toulonu přišla zpráwa, že prawý Bu-Maza již chycen, a hned na místě zastřelen jest: tím by se Francouzům, pakli to prawda, mnoho ulehčilo. —

Do Marseilli přijel 19. Prosince wyslanec císaře Marokánského Sidi-el-Ašaš, paša Tetuanský, a s welikou sláwou od důstojnictwa francouzského přijat byl. Wyslanec tento jest mladý krásný muž, wznešené postawy, w komonstwě jeho jsou představeni obchodu, cel, škol, cwičeného wojska a 9 jiných důstojníků. Účel jejich jest poznati wzdělání ewropejské, a jak prospěšné následky pro Maroko, a pro záležitosti francouzské w sewerní Africe wůbec z toho pojiti mohou, patrno jest. Francouzská wláda bude je w tom předsewzetí dle možnosti podporowat. Snad by se tím konečně zprostředkowal pokoj w Algíru. Francouzskému králi přiwezl mnohé dary: drahé koně, gazely, pštrosy, drahé marokánské tkaniny, atd., 22. Pros. odjel do Paříže.

čísti, psáti a počítat, a aby se mohlo říci, že důkladně, to se nemůže. — Dejme tomu, že by se dítě prwní tři léta we škole ani slabikowat, ani čísti neučilo.

„Pro Boha! a čemu se tedy má ty tři léta učit?"

Náboženstwí — pane učiteli! — historii, přírodopisu, zeměpisu a wšemu, co pochopiti může, a co rozum otewírá, wždyť pak čtení a psaní ještě není weškerá moudrost! Dítě je zwědawé (díky Bohu za tu dobrou wlastnost!) ráde něco nowého uslyší, uwidí, nechť se mu tedy o wšeličemu moudře powídá! Co si dobře představiti a pomysliti nemůže, ať se mu ukáže buď samo aneb w obrázku. Čím wíce člowěk widí a slyší, tím jest zkušenější a moudřejší: neboť nenabýwáme zkušenosti toliko stářím, nýbrž pohybowáním se we swětě. Mladý člowěk jest zkušenější a moudřejší než starý, jestli wíc widěl, slyšel a zkusil než onen. Ať si již to pak člowěk slyší a widí kdekoli, třeba we škole, jenom když jsou to wěci zdrawé, prawdiwé a užitečné. Takowých tedy wěcí bych dítěti prwní tři léta powídal a ukazowal, tím bych zostřil ještě wíce jeho zwědawost, powěděl bych, že se o tom i o wíce jiném w knihách dočísti může, zbudil bych w něm napřed touhu po čtení a psaní, připrawil k tomu jeho oustý rozum, a wsázím se, že by se pak za posledni tři léta přece ještě lépe psáti a čísti naučilo, než nyní za šest.

K tomu se učinil prwní krok zřízením opatrowen, kterých owšem posud jenom w skrowném počtu we wlasti máme, dobře wšak by bylo, aby se začáteční léta wšech triwiálních škol stala opatrownami. W těchto se totiž ani dle podobných, jak jsem práwě řekl, prawidel s dětmi zachází, a wzdělaný učitel triwiální školy mohl by zajisté způsob ten i we swé škole uwésti. Owšem se rozumí, že děti dle předpisů swých čísti a psáti učit musí; smysl wšak mé řeči byl jenom ten, že se kromě čtení a psaní mnohému jinému wyučowati má, co důležitější jest než ono. Sice by mnohému lidému takowou radou dobře poslouženo bylo, i teď dle starého způsobu neučí jen psát a číst, a pak by dle nowého ani tomu již neučil. To by pak bylo poswícení, být učitelem! —

Wzniklý za nynějších časů duch fabriční, průmyslný wzbudil též školy reální, průmyslowé, techniky, které jsou wšude přeplněny žáky. Zdá se, že celý náš čas k tomu směřuje, aby welikou mezeru w důstojnosti, která až posud mezi řemeslníkem, rolníkem s jedné, a tak nazwaným studowaným člowěkem s druhé strany panowala, wyrownal. Stawy úředníků, učenců důstojníků atd. tak jsou za našich časů přeplněny, tak těžká, skrowná w nich počíná býti wýžiwa; s druhé wšak strany fabriky, řemesla jistě tak brzy, a hojně se wypláceji, plodiny zemské w tak wysoké wždy ceně stojí, že se již brzy jedni druhým wyrownati, ba tito nad ony wywýšiti moci budou. Pořádný, wycwičený řemeslník brzy se již úplně i důchody i pak wážnosti wyrowná úředníkowi a učenci: aby se to wšak státi mohlo, hlawně doporučuju průmyslowé školy. Ony budou moci řemeslníka postawiti na takowý stupeň wšeobecného wzdělání, aby se jiným stawům, pokud zapotřebí, wyrownal. (Budoucně dále.)

Arcibiskup Pařížský, a dle jeho příkladu čtyři jiní arcibiskupowé nařídili wšeobecné modlení, aby se Anglicko do lůna katolické církwe nawrátilo.

W Rusích.

Jenerální gubernátor Liwonský Golowin a liwonská provinciální konsistoř wydali zwláštní prawidla stran přestupowání k prawoslawné církwi. Mezi jiným se také wywracuje roztroušená mezi sedláky powěst, že by každý přestoupiwši k prawoslawné wíře, od poddanosti oswobozen býti měl.

Teprw 15. Prosince zamrzla Něwa w Petrohradě; čemu se je co diwiti, neboť se jen 10krát za sto let přihodí, že teprw w Prosinci zamrzne.

W Němcích.

W druhé komoře Badenských Stawů promluwil p. Zittel stran uwedení swobody w náboženském ohledu, a jmenowitě, aby nowí dissidenti stejného práwa s jinými užíwali.

We Würtembergu žádalo 110 adwokátů mínění swé, aby se wšechny processy weřejně a oustně wyjednáwali, tím že budou lacinější, čerstwější, a že se podplatnost úředníků a soudců zamezí.

Universita Jenská dala zasloužilému arcibiskupowi Pyrkerowi diplom čestný doktora filosofie.

Dle R. Kolinských Nowin bude jednání westfálského provincialního sněmu tiskem wydáno.

W wéwodstwí Schleswig-ském panuje wždy ještě boj mezi národností německou a dánskou. Tato dříwe od německé potlačená, počíná sobě nyní naspět wydobýwati práwa swá, we školách, úřadech atd., pro co se swlášť němečtí spisowatelé nemálo zlobí.

We Wlaších.

Císař Ruský, téměř wšechny znamenitosti w Římě prohlížel, a wůbec welmi přátelsky se k Swatému Otci měl, tak že wyswitá weliká naděje k úplnému zdwižení wšech obtížností, které až posud katolická wíra w Rusích zakoušela.

18. Prosince wyjel císař z Říma s welikým komonstwem, tak že přes 68 poštowských koní zapotřebí bylo, a odebral se do Florencie, kamž přijel 19. Pro císařownu ruskou najat jest w Římě palác, a hodlá tam prožíti Unor a Březen. Při wšech náwštěwách, které císař w Římě po rozličných umělecských dílnách atd. konal, zasypán prý jest množstwím žebráckých žádostí, které mu rozliční lidé dotěrawí do wozu házeli. Tím zajisté císař o charakteru lidu Římského dobrého pojetí nenabyl.

W Sawojsku panuje weliká bída, a mimo to ještě časté požáry býwají, a sice oumyslně od zlých, nespokojených lidí podložené.

W Španělích.

W sewerních a středních krajinách wyskytá se již také nákaza bramborů, žádný prý je již jísti nechce. Přešťastná země, že tam ještě ani neznají, co je nedůstatek bramborů, majíce jiné záživné pokrmy, tak že se ku př. na Mallorce nejkrásnějšími fíky prasata krmí.

Dne 15. Prosince položen jest sněm (cortes), bude se jednat o zřízení berně, o dotaci kněžstwa.

O důstojnost manžele králowny Španělské uchází se pořád ještě wíce kandidátů: newí se posud komu nejjasnější aliance swítí.

W Belgii.

W weřejné schůzce Brusselské akademie dal král Leopold patrný důkaz, jak si flémské řeči wáží. W Belgii panuje francouzština, a domácí národní jazyk flémský welmi potlačený, teprw nyní přičiněním některých wlastenců flémských zwelebowati se počíná. W této schůzce opět se naschwál o flémské literatuře ani zmínky, neučinilo od nenáwistiwého presidenta, a celá ta slawnost byla francouzská. Tu král po ukončeném sezení, přistoupiw k Nestoru flémské literatury Willems-owi prawil: „Doma se pilně zanepražňujeme flémštinou. Syn můj, hrabě Flamandský, přinesl mi dnes flémské werše w přání, welmi dobře se mu podařili, welmi dobře.“ „Pane králi!“ odpowěděl Willems — „jenom jeden zde nechce o flémštině wěděti, a sice pan president.“ Král se usmál. Mezi pěstiteli národního jazyka způsobilo takowé nestranné wyřknutí králowo welikou radost.

W Řecích.

Dwě ze Smyrny přibylé dámy okradeny jsou w Athenách w noci na 11. Prosince. Touto událostí pobouřil se lid, poněwadž se ukradené diamanty w sklepě policejního úředníka našli, a dle wšeobecného mínění také samá policie této krádeže se winí. Bylo se nějakého násilí obáwati, tak se wzmohla zuřiwost lidu. Pozdější zpráwy wšak oznamují, že se nic krutého nestalo.

W Turecích.

Tři společnosti: anglická, belgická a sardinská, nabídnuly se wládě Cařihradské, k zřízení železnice w Turcích na swé útraty. Wláda prý nemá být proti tomu.

W Jasách (w Multanech) a w Bukurešti přičiňují se ruští a angličtí agenti, skoupiti zásoby dřewa k lodním stawbám. W lesích těchto rumunských zemí hojnost se nalézá dobrého dříwí k stawbě. — Nedorozumění wzniklé mezi Tureckou a Perskou wládou wyrowná se pomocí Ewropejských wyslanců: jedná se to něco o hranice, pak aby turecká wláda Mohamedánům perského wyznání we swých zemích powolila swobodně náboženstwí wyznáwati.

W Americe.

W Sewero-Amerických Spojených Obcích wždy ještě panují mnohé řeči stran okresu Oregonského, ustawičně se ještě hádá, kterak se president Polk w té wěci proti Anglicku zachowá. Prawdě wšak nejpodobnější, že při wšech wýhrůžkách přece se wšechno po dobrém ukončí.

W statech Mejických wždy ještě trwá anarchie.

Na Antillech bude prý letos hojnost cukru i káwy.

Smíšené zpráwy.

Anglické Nowiny dáwají takowýto přehled letošní úrody: znamenitější země západní a jižné Ewropy nikdy pšenici newywážejí. We Francouzích letošní úroda není sice slabší než obyčejně, přece wšak jenom tak postačí co náhrada na jiné skažené potrawy. W Španělích a w Italii úroda není tak důležita; Uhry jsou požehnány a wšak přebytek sotwa jen tak pro nedůstatky w ostatních zemích Rakouských postačí. W jižném Podunají a w Multanech jest weliká bída, zásoby w Turecku nikdy ještě tak nepatrné nebyly. Rusko a Polsko, jindy tak wydajné, letos ani samy důstatek míti nebudou. Dánsko mělo welikou úrodu, což wšak wydá tak malá země. W Americe owšem bylo weliké požehnání a wšak se tam nejwíce jen kukuřice seje. — Z toho se konečně takowý činí záwěrek, že by

se do Angličan i w tom padu, kdyby přiwážení cizího obilí powolili, přece jenom welmi málo přiweznlo.

Wýbuch sopky Hekly na Islandě obnowil se dle nowějších zpráw opět s wětší zuřiwostí. Kouř prý nad ní stál sloupem 1900 sáhů wýšky. Sopka se na několika místech trhla. Dobytek swůj silně utrpěl.

Ze zpráwy dané o letošním welikém jarmarku w Nižném-Nowgorodě w Rusích wyswítá, že se tam přiweznlo teskráte asi za 60.000.000 stř. rublů (900.000.000 zl. w. š.) zboží, a prodalo se zboží za 45.407.630 rublů; nejwíce čáje, koželu, kůží, wlněných a plátěných wýrobků. Tento trh je největší w celém swětě.

Srbský knííže Miloš zůstane teď we Wídni, kde si za 130.000 zl. stř. dům koupil, a pro sebe a swého syna Michala schwálně zříditi dal.

Pražský denník.

Pan Kossowski.

Slawný tento violončellista polský, mezi jehož hlawní zásluhy náleží také neřídká při umělci wlastnost, že se čistě národního ducha slowanského přidržuje, a srdečné zwuky národu swého uměním swým wyluzuje: nawštíwil, jak již známo, naši Prahu, a bude w Sobotu 3 Ledna dáwati koncert. Jest to první umělec, který k nám přichází, co k Čechům pobratřeným swým, ostatní i sami krajané naši nás až posud tak říka ignorowali. Kossowski učinil i ohlášení swé w jazyku českém, a co hlawní wěc, že Praha ponejprw příležitost míti bude slyšeti umělce oprawdu Slowanského. Přeswědčeni jsme, že každého, zwlášť polské národní zwuky jeho violončella okouzlí. Nadějeme se také, že obecenstwo naše hojnou náwštěwou nahradí onu pozornost Kossowského k národnosti naší. — Ostatní wšecko oznámí nám listy na rozích.

Nowá zpěwecká škola.

Pan Wašák, co šťastný skladatel náš obecenstwu z wíce hudebních skladeb známý, s wysokým powolením soukromnou školu zpěweckou zde práwě zařídil. Wyučowání bude se odbýwati we dwojím ročním běhu; w té lhůtě podnikatel žáky swé na dokonalé sborní zpěwce wycwičiti slibuje, an se při náwodu nejen hned pewný základ položiti, ale i w postupném pokračowání stále na základní prawidla zřetel soumě̆rně obraceti má. Místo ke škole ustanowené jest na koňském trhu „u arciwéwody Štěpána“ (w druhém poschodí nazad), kde se jak chlapci tak děwčata od osmého do třináctého roku na wyučowání za mírný plat přijímají; nezámožným se pak cwičení i zdarma udělujе. Otewření školy určeno jest na den 8. Ledna. Nejen známá hudby milownost našeho národu wůbec, ale i zwláštní obliba spolu we zpěwu českém ručí za to, že mezi podané zde příležitosti k dojiti zpěwecké známosti mileráдi použijí. I slušno to powažowati za whodný postup, že k stáwajícím a welesprospěšným již ústawům zpěwním opět tento nowý pod zpráwou tak dokonalého znalce hudby přibyl.

Fr. D.

Přípis redakce. Pan Wašák, co dobrý znatel Slowanské hudby wůbec, zajisté bude wstawu proraziti w ohledu tomto nowou dráhu we wkusu hudebním. Žádoucí by již byla wěc, aby naši hudebníci opustiwše způsob školy wlasko-německé národního našeho ducha, w hudbě tak krásného a půwodního, se přichytili.

Slečna Kökertowá oblíbená umělkyně, která se, nejsouce rozená Češka, přece zwukům jazyka našeho pracně wycwičila, ukázawši tím nemalou pozornost národnímu žiwlu, dáwati bude 4. Ledna ku swému prospěchu: Prodané spaní. Romanticko-komickou báchu se zpěwy a tancem we 3 jednáních, dle wýborné básně Saphirowy „Der verkaufte Schlaf.“ Ujištěni jsme, že obecenstwo hojnou náwštěwou slečnu benefícientku poněkud nahradí.

Pan Kaška, také z nejpořádnějších a nejswědomitějších herců českého diwadla bude dáwati nowý kus: Čerusborka od Sentin, dle Wrštkowy nowely. O tom budoucně wíce powíme.

Dopisowatel.

Z Malchowa 21. Prosince. Píšek je zde a dobýwá sobě jakož i nám Čechům náramnou sláwu. Letos zpíwal w Londýně na wíce koncertech i České písně, národní i komponowané a to s takowou oblibou, že bylo jednohlasné přání, aby se slowa jich na Anglický jazyk přewedla, co také Píšek přislíbil, a prowésti hodlá pomocí Pražanů. Angličané je pak i s hudbou skwostně wydají, a to bude opět důkaz, kterak si toho cizinci wáží, čeho my si hrubě newšímáme.

W Praze chce Píšek dáwati koncert pro wyhořelce města Mšena aneb pro letošní zatopence, w kterém po česku zpíwati bude.

F. F.

Z Wídně nám sděluje pan Čestmír Gutmannsthál s welikým nadšením zpráwu, jakou sláwu si tam krajan náš fortepianista pan Dreyschok dobýwá.

Žertowné Nowinky.

W Paříži mají Němci zwláštní spolek k podporowání nuzných krajanů swých: welmi často se ale stáwá, že také chudasowé z jiných národů pošlí o pomoc tam prositi přicházejí, wydáwajíc se pod rozličnými záminkami za Němce. W Paříži wycházející nowiny tuze směšně to wypisují. Tu prý jeden přijde: „Uram! sajn ich dajči man, Němeš; saju ich keboren an türkiš granica baj Naj-Oršowa; majný kenyg sajn dajči monarchoa, Kácer Ferdinandus, alzo sajn ich dajči mon; Istem teremtete; gib geld her!“ — Tu zas jiný: „Siňori, ika sajn tedesco, Tyroleze; der Tyroleso bis Tyrolo were tajci ika bis fon dy konfiny, hohr dajci: kib mar bisla geldy!“ — Pamiluj bářaška!“ praví Rus, ich teučer abštamunk. Majner krose Fater Tajčer kewesen sejn waren sind. Oho! kiba mir kelt!“ Ani prý Elsačan, který jindy nikoli Němcem, nýbrž Francouzem se nazýwá, neopomine se s přiwětiwou twáří a s smeknutou čepičkou přihlásiti: Miny herra! min kombrod und i sin guty dütš, bi Gott! us dem Badische odr nobet dran, und wollen noch gebete hán us och appes us üre Sperbüksli mitzethile. Wir bruche's!“ —

Škoda jenom, že nám tytéž nowiny praule o Češích nepraví, bezpochyby že se již, sondě z jiných pádů, mnohý také za Němce hlásil.

Nowé knihy.

(W této rubrice budeme wždy budoucně w krátkosti ohlašowati wyšlé knihy, co možná nejrychleji po wytisknutí, a z toho ohledu žádají se wšichni páni wydawatelé, aby každý nowý wytištěný spis k Redakci Pražských Nowin zasílali.)

Drobnější Básně od S. M. Machačka. W Praze. Tiskem knížecí arcibiskupské impresí. 1846. Wel. 12. 219 str. Cena 1 zl. stř.

Welmi ouhledné wydání sebraných básní zesnulého spisowatele; wšech 86, wětšina překladů; ku konci dowídáme se, že od téhož pana spisowatele k tisku připraweny jsou: weselohra „Pňjčka za oplátku“, dwě tragedie, „Bolhar a Záwiš“, jakož i „K. J. Caesara paměti.“ Těšíme se welmi na tyto spisy již poněkud známé.

Hedbáwnictwí w Čechách, čili naučení o moruši a pěstowání hedbáwných červů, s obrázkem od P. Josefa Fišera. W Jindřichowu Hradci. Tiskem Aloisia Josefa Landfrasa, 1845. Cena 15 kr. stř.

Tento spis wyšel nákladem Jeho Jasnosti Jana Adolfa knížete ze Šwarcenberku, a jest na dwě částky rozdělen. W krátké, srozumitelné řeči nachází se tam poučení o pěstowání moruše a o hlídání bourců (hedbáwníků). Slušný obrázek je připojen.

Ohlášení stran Matice Ilirské.

Wšecky záležitosti, týkající se Matice Ilirské, jakož přijímání wkladů a dodáwání knih dosud wyšlých, obstaráwá pro Čechy

Dr. Čejka 1064.

Wydawatel M. W. Medau. Redaktor Karel Hawlíček. Tisk M. W. Medauwa i Sp.

Číslo 7. W Praze, w auterý dne 9. ledna. Rok 1849.

Národní Nowiny.

[illegible]

Němci

[illegible]

Wlachowá

[illegible]

[illegible]

— Z Paříže 3. ledna. [illegible]

— Z Paříže 7. ledna. [illegible]

— Z Paříže 5. ledna. [illegible]

— Wýsledky wolení presidenta [illegible]

Belgičané.

— Z Brusselu 2. ledna. [illegible]

[illegible] Tato slowa králowa byla přijata s welikým nadšením.

Z PRAHY.

— Z Liberka [illegible]

[illegible]

Rychlotisk Jaroslawa Pospíšila

Papír z dílny Fr. Leonhardowých synů a Eichmanna w Hostomicích.

[redacted]

Rok 1851. Číslo 19.

Slovan.

„Journal des Débats“ o diplomatickém sporu prusko-rakouském.

Čtenáři listů těchto budou si pamatovati, že Anglicko a Francousko ze žárlivosti na rostoucí vplyv Rakouska v Němcích kabinetu Vídenskému odeslaly diplomatickou notu, ve kteréž knížeti Schwarzenbergovi oznamují, že nikdy nepřivolí k tomu aby Rakousko se všemi zeměmi svými k německé konfoderací přistoupilo, poněvadž krok tento proti smlouvě Vídenské čelí a evropejskou rovnováhu ruší. Politika tato nemá do sebe nic nového; ona jest pro Francousko a Anglicko v pravém smyslu slova tradicionalní. Jen dvě mocnosti německé jsou dle hmotné moci své s to vládu záležitostí německých v rukou držeti: Rakousko a Prusko. Kdyžby jedna z mocností těchto druhé podlehnouti měla, kdyžby buď kabinet Vídenský, buď kabinet Berlinský vlády v Němcích se zmocnil, byl by učiněn konec oné rozdrobenosti, která jest jednou z nejhlavnějších příčin politické slabosti německé říše, která ale také interesům francouské a anglické diplomacie právě vhod přichází.

V německých a rakouských listech bylo v posledních dnech nejednou vysloveno „přesvědčení,“ že tato snaha anglického a francouského kabinetu k žádanému cíli nepovede; bylot tvrzeno, že muž, jenž záležitosti zahraniční v Rakousích nyní řídí, přes tyto překážky k dennímu pořádku přejde a mocnáři a pánu svému nadvládu v Němcích přece pojistí. My nevíme jak daleko se tento plán ke skutečnosti přiblížil. Jest sice vůbec známo, že hlas knížete Schwarzenberga v Němcích nyní téměř rozhoduje, jeť známo, kterak pan von-Manteuffel, jemuž pruští junkrové ještě před několika týhodny barikády a revoluce vytýkali, s ultrakonservativní stranou co nejupřímněji se smířil a svému rakouskému kollegovi všade a ve všem ustupuje. Neméně známo jest ale také, že Rakousko v radě evropejských velmocí není prvním a že jsou přece jisté meze, které nynější kabinet Berlinský, ačkoli v podlízavém povolování již nesmírné pokroky učinil, překročiti se neopováží.

Nynější diplomacie evropejská nemiluje revoluci. Chraň Bůh! Ona jest vřelou zastavatelkyní tak nazvaného „pořádku a pokoje.“ Ona naproti tomu ale také nepřipustí, aby poměry evropejské byly změněny, ona nedovolí, aby bylo zvrhnuto, co předchůdcové její v Paříži a ve Vídni za onoho času byli vybudovali — evropejská rovnováha.

Na důkaz toho sdělujeme čtenářstvu svému překlad jednoho článku z Pařížských novin *„Journal des Débats,“* který pozornost Pařížského časopisectva u vysokém stupni na se obrátil a to potvrdil,

co my již ku konci předešlého roku v listech těchto jsme vyslovili, že totiž přátelství mezi Pruskem a Rakouskem není tak upřímné, jak ouřední listy obou mocností těchto světu neustále dokazují. Jeden z velmi rozšířených a obyčejně velmi dobře spravených listů zahraničních přináší mimo to i zprávu, že dotčený článek redakcí „Journal des Débats“ v základních rysech od samého ministerstva záležitostí zahraničních, pana Breniera sdělen byl. Proto ta váha, již Pařížské listy naň kladou. „Journal des Débats“ praví:

„Dříve než pánové Manteuffel a Schwarzenberg se rozloučili, měli v Drážďanech dlouhou a poslední konferenci, v nížto se usjednotili o návrhu, kterak by se centralní vláda německá utvořiti mohla a relativní nesnáze stran vykonávání presidentství této vlády odstraniti nechaly. Jednalo se jen ještě o to, obdržeti potvrzení císaře rakouského a krále pruského.

Mezi tím ale; co pan von-Manteuffel v Drážďanech prospěch své vlasti a svého krále vyhledával, nebyli jeho protivníci v Berlíně nečinní. Jest známo, že tento státník musil podstoupiti tuhý a tvrdošijný boj, aby straně pokoje, kterouž zastupuje, pojistil vítězství nad stranou války,. stranou to v Prusích a jmenovitě v Berlíně velmi četnou a znamenitou, poněvadž v její čele stojí mužové mající veliký politický vplyv, ano i sami bratři královi. Pan Manteuffel shledal, že mezi tím věci značně se změnily a že plány krále byly jiné než tenkrát, když jej byl opustil.

V nepřítomnosti páně Manteufflově bylo použito všech okolností, kteréž byly s to pohyblivou mysl Fridricha Viléma pobouřiti a ctižádost a antipathie jeho zbuditi. Doba byla příznivá: Rakousko, spokojeno se svým vítězstvím ve Varšavě a ujištěné sliby v Olomouci obdrženými, propustilo částku svých vojsk domů a ustalo ve svých válečných přípravách. Malé státy, tito staří a věrní spojenci Pruska, nežádaly nic jiného než aby v Drážďanech návrhy Rakouska zavrženy byly aby se nepřivolilo k jeho plánům. Evropa se začala požadavků této mocnosti obávati. Anglicko a Francousko, kteréž nejprvé žádaly vysvětlení, vstoupily již v opposici a neváhaly protestovati. Že Rakousko přes to všecko nepřestalo žádati, aby se svými slovanskými a italianskými zeměmi k německé konferenci přijato bylo, stalo se z příčin velmi důležitých. Nač potřebuje ale Prusko prospěch svého soka podporovati nemyslíc na svůj vlastní? Nač by se odřeklo bez náhrady výhod tak velikých? Tyto úvahy byly opravdu s to nepokojnou a pohyblivou mysl královu zastrašiti. Ony měly mimo to v očích královských velikou váhu, poněvadž ten, jenž mu je přednášel a podporoval, jemu velmi milý jest. My mluvíme o panu Radowitzovi, který jak se zdá v radě Berlinské starý vplyv svůj zase dostal, ačkoli mnozí tvrdí, že s pravými úmysly krále pruského velmi dobře známi jsou, ujišťují totiž, že pan von Radowitz nikdy upřímně opu-

štěn nebyl, že vítězosláva páně Manteufflova byla více zdánlivá, než skutečná a že propuštění pana Radowitze z kabinetu nebylo ničím jiným, než prozatímnou koncessí učiněnou cáru ruskému z pouhé dvornosti, ponévadž král slíbil, že je vezme nazpět, jak mile to bez obtíží bude moci učiniti.

Tytéž osoby tvrdí, že pan von Radowitz nepřestal nikdy býti vlastním rádcem královým; jeho myšlénkám, jeho systemu bude prý převaha dána. Dále se praví, že král Fridrich Vilém na radu pana Radowitze ministrovi Manteufflovi nařídil, aby na konferenci Drážďanské žádal ve jménu neodvislosti malých států lhůtu patnácti dnů. Tímto spůsobem chtělo Prusko přijíti s Rakouskem na dráhu protokolů, diplomatických dopisů a nekonečných vyjednávání a v pochybnost uvésti všecko, co ve Varšavě a Olomouci vyjednáno bylo. Pan Manteuffel tuto intrigu podporoval, ačkoli jí nerozuměl a může se říci, že loyalnost a dobrá víra jeho jej zavedly.

Přesvědčen, že v Drážďanech dobře pochodil, spěchal pan Manteuffel mocnáři svému předložiti návrhy, o nichž se s knížetem Schwarzenbergem byl sjednotil. Bylo mu odpovědéno, že se zmýlil, že interessům pruským špatně porozuměl a návrh jeho propadl. To jest pro pana Manteuffla porážkou, spolu ale vítězstvím pana Radowitze. V Berlíně z toho měli jedni radost, druzi se mrzeli. Co nás se týče, my neváháme říci, žeby nám bylo líto, kdyby pan Radowitz v čelo kabinetu Berlínského opět povolán byl. My jsme přesvědčeni, žeby opětné povolání tohoto státníka agitaci německé nový podnět dalo, žeby sotva upokojené revoluční vášně v Němcích probudilo, žeby dobrá věc pořádku v celé Evropě v nejistotu uvedena byla a žeby vítězství posledních dvou let, která nás tolik namáhání a tolik obětí stála, v nebezpečenství přišla.

Nechť vzdoruje Prusko přílišnému zmáhání se Rakouska, nechť vystupuje proti převahu mající mu vplyvu, jejž by tato mocnost v Němcích ráda provozovala, nechť žádá, aby v tomto vplyvu účastenství mělo; — na této cestě mu budeme přisvědčovati, my mu budeme dodávati mysli, my je budeme v namáhání jeho podporovati; neb Francousku záleží velmi na tom, aby Prusko po boku Rakouska bylo mocné a silné, tak jako mu záleží na tom, aby Rakousko bylo mocné a silné po boku Pruska. Užívání prostředků a volení osob není ale lhostejné, a my bychom nebyli bez nepokoje, kdyby strana revoluce, která jest spolu stranou války, vlády nad osudem Pruska zase se zmocnila. My jsme přesvědčeni, že Prusko záležitosti své mnohem lépe spořádá se stranou pořádku, kteráž jest spolu stranou pokoje.

Zatím přišly do Berlína poslední návrhy Rakouska, v nichž kníže Schwarzenberg se uvoluje hlasy při nové centrální vládě o dva rozmnožiti, jenž by se měly společně rozdělili mezi malé státy. Tyto návrhy nebyly přijaty, ponévadž byly považovány za nedůstatečné.

Prusko odpovědělo; a ačkoli jedná v hluboké tajnosti, chtějí v Drážďanech předce věděti, jaká jsou jeho uzavření. Jak se tvrdí, vztahují se na dva předměty: na utvoření centrální vlády a na účastenství u vládě této.

Co se týče punktu prvního, žáda Prusko, aby počet hlasů *kurialních*, jichž Rakousko jedenáct neb třináct podává, na sedmnáct zvětšen byl; bylo by to zvětšení o šest hlasů, kteréž by byly dány státům malým. Obě mocnosti se tedy shodují v tom, že chtějí počet hlasů menších států zvětšiti; jedná se toliko o to, že Rakousko se uzavírá v mezích, kteréž snad Prusko příliš překročuje.

Co se týče punktu druhého žádá Prusko, aby mu Rakousko dalo právo vždy, když o mezinárodní práva německého spolku jednati se bude, společně s ním vyjednávati; s ním a jako ono rokovati o všech otázkách, ku kterým vykonávání práv těchto podnět dá, podpisovati s ním všecky akty a písemnosti sem patřící. Prusko tedy jinými slovy žádá ouplnou rovnost u vykonávání presidentství a právě v tom záleží celá nesnáze. Boj mezi oběma mocnostmi neměl nikdy než jeden a tentýž předmět: Každá chtěla supremacii sokyni své nejprvé odejmouti a ji pak sama obdržeti.

V přítomnosti obapolných požadavků těchto nebude Drážďanská konference ve svých poradách tak rychle moci pokračovati. Ona se odročila až k 10. Březnu, by mohla rozhodnouti organisaci oustřední vlády a hle! není ani sjednocena o počtu hlasů, z nichž tato záležeti má a o spůsobu, kterým hlasy se rozděliti mají. Nikdo neví, kdy shromáždění toto ve své práce se bude opět moci uvázati.

Druhá komise učinila ale přece jeden krok, a tento krok jest skutkem důležitým, jejž bychom byli ani neočekávali. Komisí této bylo uloženo, vzíti v uvážení otázku od krále Würtemberského povzbuzenou, jenž navrhuje, aby byl po boku nejvyšší spolkové vlády zřízen sněm zástupců veškerého národa německého. Komisse předložila právě správu svou, návrhu krále Würtembergského *příznivou* shromážděným plnomocníkům. Zpráva ta jest vypracována od pana Beusta, ministra záležitostí zahraničních v království saském. Výsledek tento dlužno beze vší pochybnosti připsati osobnímu působení krále Würtembergského, jehož dopis v politických salonech Drážďanských a Berlinských všeobecnou pozornost na se obrátil. *) Jak se praví, dotknul se dopis tento velmi blízko i krále pruského, tak sice žeby nebylo nic divného, kdyby se v otázce této i Prusko od Rakouska odloučilo a k náhledům krále Bavorského, Saského a Hanoverského přistoupilo, kteří v ohledu tomto s králem Würtembergským drží. Přece jest ale jisté, že Rakousko návrhy komisse na

---

*) My jsme list tento čtenářům svým sdělili.

každý pád zavrhne. Ono má již v portefeuillech svých ministrů ústavu 4. Března a na tom je prý prozatím dost.

V Berlině byla myšlénka národního parlamentu německého od jisté strany přijatá s velikou vřelostí; a tato strana není, jak již dříve jsme pravili, nyní bez kreditu. Králi bylo praveno, že se jedná o jeho mravní vplyv na společnou vlast, že svolání národního sněmu všecky sympathie národu probudí a že se Prusko v takovýchto otázkách nesmí nechat předhoniti od království druhého stupně.

Videňský dvůr sdělil před nedávném několika dvorům německým, a dvůr Drážďanský jest v tomto počtu, druhý dopis ministra záležitostí zahraničních republiky francouské proti uvedení zemí rakouských do spolku německého. Osoby, kteréž měly příležitost do písemnosti této nahlídnouti — ona jest datovaná od 23. února — chválí jednohlasně jednoduchou, pevnou a určitou řeč pana Breniera. Praví se, že skončil s jasnou, určitou a energickou protestací. My za to ministrovi gratulujeme. My nevíme, potká-li se tato protestace Francouská s onou pozorností a úctou, kterou by byla našla jindy; abychom řekli pravdu, my o tom pochybujeme; ale p. Brenier učinil svou povinnost, pokud mu to dovolovaly nešťastné okolnosti. v nichž nyní se nachází. To bude v pádu neštěstí dostiučiněním jeho svědomí jeho útěchou.“

Tolik „Journal des Débats“. Hrozivý konec tohoto pojednání nepřekvapí zajisté nikoho, kdo ví, že tento list interessy domu Orleanského zastupuje a všecky nehody a strasti nynější doby nešťastné republice připisuje. Jeho ideálem jest doba Ludvíka Filipa, v kteréž dle jeho náhledů Francousko před celou Evropou úctu a vážnost mělo. Že nyní tak se neděje, tím není vinna republika, nýbrž ničemný president, jenž nešťastnou nehodou v čelo vlády se dostal.

Proslov

kterým pan Antonín Strobach, veškerých práv doktor a c. k. radní vrchního soudu zemského, co president první porotní soud v Hradci Králové dne 13. března 1851 zahájil.

Valila se bouře po vlasti. Mžikem rozdrtila liché dílo, o němž věky pracovala minulost, vyšinuvši se z koleje přirozené. Bouře minula. Ruka pracovitá s úrodné role odklidila rumy, ruka rozumná opět pěstovati počala ve vlasti, což se zde původně, utěšeně dařilo.

Krátce vyložím Vám obraz tento.

Moc v společnosti občanské konati spravedlnost, jest nepomíjitelné právo koruny. Bez práva toho není v společnosti občanské žádného řádu právního. A proto již praotcové naši za kníže si zvolili Přemysla, aby jim byl především soudcem spravedlivým. A več

obrátil neblahý běh času toto svatosvaté právo koruny? V pouhá příslušenství statků zemských! V věc, s kterou se obchod vedl, která se prodávala, zastavovala, z níž se užitek bral, právě tak, jakž se béře z kusu pole, z kusu louky. A protož učinil 7. září takové neřesti konec, a 4. březen pronesl se v ústavě říšské k národům Rakouským: „Že všeliká moc soudní vychází z říše, že na budoucí časy býti nemá žádných soudů patrimonialních."

Nemysletež, že bylo tím ve vlasti naší uvedeno cos nového, neobvyklého, nevídaného? Nikoli! Obec země České původně moc soudní kladla do rukou knížat svých. Země Česká oddělena byla na okresy soudní, na popravy. V každé popravě strměl hrad, na hradě seděl župan čili správce vojenský a politický, na hradě seděl cudař čili soudce, na hradě seděli ostatní úředníci knížecí. A ti konali spravedlnost zároveň a společně se svobodnými obyvateli popravy své. A hrozila-li pře zemi různicí, soudil ji na sněmě kníže, úředníci zemští zároveň a společně se svobodnými obyvateli vší země České. Země Česká neznala původně žádných soudů patrimonialních.

Přímo před březnem nebylo také žádné rovnosti před zákonem. Pán měl svůj zvláštní soud, sedlák měl svůj zvláštní soud, a jiní měli též své zvláštní soudy. A jakého bylo v tom rozdílu? Soud panský byl co nejskvostněji upraven, soudce panský bral skvělé platy, budoucnost jeho, budoucnost jeho rodiny byla co nejpevněji ujištěna. Soudce takový v žádné pokušení vydán nebyl. Za to však soudce sedlský třel bídu, každého dne, každé chvíle ze svého úřadu propuštěn býti mohl, jako kterýkoliv čeledín panský. A bylo-li se čemu diviti, jestliže takovýto muž, největší nouzí jsa k tomu puzen, v slabé hodině klesl. Bylo tu rovnosti před zákonem? I tomu učinil 4. březen konec, pravě:

„Všichni občané rakouští jsou sobě vespolek rovni, všichni občané rakouští sluší pod tentýž soud osobní."

I tím ve vlasti naší nic nového, nic nevídaného uvedeno nebylo. Národ náš miloval od jaktěživa mír. Kde není války, tam není se strany jedné žádného pána, tam není se strany druhé žádného otroka. A protož slušel z počátku v zemi České pod tentýž soud pán právě tak jako sedlák. Ústava říšská připovídala národům rakouským, že řízení ve věcech trestních záležeti bude v ústnosti, veřejnosti, v při obžalovací a v soudech přísežných.

Nevidí se mně toho třeba, abych Vám, pánové, vykládal, v čem záleží ústnost, veřejnost, pře obžalovací. Vy jste toho svědci od 1. července minulého roku.

Dovoltež, abych před Vašima očima rozvinul obraz, kterak se před čtyrmi sty lety ve vlasti naší na soudě řídívalo. Za příklad uvedu soud zemský.

Na soudě zemském sedával král s nejvyššími úředníky zem-

ských a s kmety, totiž se soudci z lůna národa vyšlými. Soud držíval se čtyrykrát za rok právě tak, jako se nyní soudové přísežných na venku držívati budou.

Vzal-li kdo čím zlým skutečné škodu na své osobě, na svém jmění: vložil na svého odpůrce útok u desk zemských, žádal totiž, aby jeho škůdce pohnán byl před soud.

Den soudu přišel. Řečník slavně zahájil soud, připovídav soudu všecku poctivost, zapovídav soudu všecku nepoctivost. Komorník, vykonavatel soudní, vyhlásil půhony; strany staly k soudu, vešly v šranky, řečník četl žaloby z desk, strany při líčily, uvádějíce své průvody a odvody. Pře líčení se skončilo. Soudcové vešli v potaz, radíce se, kterak při rozeznati mají. Když se uradili, jmenoval nejvyšší sudí zemský tři kmety, aby vynesli potaz. Když to se stalo, bylo po při.

Soud ten konal se veřejně: neboť Čechové nesoudili se, jak Viktorin Cornelius ze Všehrd praví, soudem zavřeným, nýbrž soudem otevřeným a světlým.

V obsahu tomto vidíte ústnost, veřejnost, při obžalovací: v obrazu tomto vidíte účastenství národu v konání spravedlnosti, a právě v tom leží politický význam soudu přísežných, že v rozsudcích o těžkých zločinech účastenství mají se strany jedné soudcové, od koruny k tomu zřízení, se strany druhé porotci čili soudce z lůna národu vyšlí.

Knížecí soudcové, rovnost před zákonem, ústnost, veřejnost pře obžalovací a účastenství národu v konání spravedlnosti, nejsou cizokrajná zřízení, jsou to řádové soudní, kteříž v lůně našich praotců počali, jsou to řádové domácí, duchu Českému příbuzní; pročež se kojím pevnou nadějí, že se opět ujmou v lůně našeho národu, že jim kvéte krásná a skvělá budoucnost.

Vy páni porotci, Vám propůjčil zákon čestný úřad, úřad býti soudci svých spoluobčanů. Ve Vás složil však zákon těžký úřad. Se strany jedné do ochrany své zmužile bráti máte nevinu, nechť útok se činí odkudkoli, se strany druhé nemáte tomu připouštěti, aby beztrestnost provinilců podkopávala základy společnosti občanské.

A kterak lze Vám vyhověti těmto těžkým povinnostem, které nezřídka zdánlivé ssebou potýkati se budou. Jinak ne, leč když povinnosti své plniti budete co nejsvědomitěji.

Hlavní pře líčení rozvine před očima Vašima živý obraz toho, co se obžalovanému za vinu dává. Střežtež se toho, abyste v obrazu neviděli pouze barvy skvělé, pouze barvy temné. Vy jste soudcové, a soudce nemá bez uvážení ničehož, což obžalovanému jest ku prospěchu i na ujmu seznati.

Nesuďte podle toho, kterak obraz tento Vaši mysl v prvním okamžení dojme. Zákon na Vás vyhledává, abyste všecky průvody, kteréž na obžalovaného uvedeny budou, též i všecky důvody, jimiž

se obžalovaný hájiti bude, co nejbedlivěji a co nejsvědomitěji zkoušeli, a teprv podle toho přesvědčení, jehož nabudete, tyto důkazy takto zkoušejíce, máte vynésti svůj výrok o vině nebo nevině obžalovaného.

Také nejste k tomu zde, abyste souditi o tom, zdali trestný jest skutek, který se obžalovanému za vinu dává, neb jakýby trest obžalovaného potkati měl, bude-li nalezeno, že obžalovaný jest vinen. K tomu jsme my soudcové od koruny na to zřízeni. My se pronášeti máme o zákonních následcích, kteréž obžalovaného potkají, bude-li na něm vina shledána.

Nejste sem povoláni, abyste snad konali právo milosti, abyste snad z nevčasného milosrdenství vynášeli výrok, obžalovaný že vinen není, ačkoli byste ve svém srdci přesvědčeni byli, že jest vinen.

Pánové, Vy jste k tomu zde, abyste sesoudili, zdali to pravda jest, což se obžalovanému za vinu dává, abyste výrokem svým pravdě zjednávali vítězství, nehledíce k zákonním následkům, které obžalovaného potkají, bude-li na něm vina shledána.

A jen když takto plniti budete své povinnosti, zjednáte soudu přísežných úplnou důvěru v národu, zjednáte mu krásnou a skvělou budoucnost.

Odevzdávám tedy do Vašich rukou osud soudu přísežných, tento drahý poklad života konstitučního, upřímně prose Boha, by žehnal Vašemu počínání. „Mluvil jsem!"

Dod. Red. Sdělili jsme tuto řeč výborného českého právníka nejvíce z toho ohledu, aby čtenářstvo naše opětný důkaz vidělo, kterak svobodnější zřízení a jmenovitě dobré právo v naší vlasti r. 1848 jen obnoveny jsou, poněvadž již velmi dávno před tím v obyčeji byly.

Pozorovatel politický.

H. B. Jedna z nejdůležitějších věcí, o které se nyní jedná, jest zavedení nového celního tarifu, který obmýšlí ministr *Bruck*, a dle kterého dosavádní veliká cla z mnohých cizozemských plodin a výrobků znamenitě zrušena budou. Rozumí se samo sebou, že proti tomu všemožně se opírají fabrikanti jistých zboží, která bychom až posud s mnohem větším prospěchem z cizých zemí za laciný peníz kupovati mohli. Tito páni křičí ustavičně o *„vlastenském průmyslu"* (vaterländische Industrie jak říká p. Riedl v Praze) a o nesmírné škodě pro vlast když se cla sníží zatím ale ukrývá se za tuto jejich nadšení pro blaho vlasti jen zármutek nad tím že pro snížení cla veliká většina ostatních občanů přinucena nebude, špatné a drahé zboží našich *„vlasteneckých"* fabrikantů kupovati místo cizozemského dobrého a laciného zboží. Přiznávajíce se úplně k zásadám svobodného ob-

chodu a průmyslu přejeme panu ministru Bruckovi vytrvalosti a štěstí na započaté dráze, jsouce přesvědčeni že pravý průmysl obstojí i při svobodném obchodu, a že všeliké nucené a nepřirozené vyvozování průmyslu domácího (jmenovitě zapovídáním přívozu cizozemského lacinějšího zboží aneb obtěžováním toholo přívozu vysokým clem) jen několika fabrikantům užitek nese, celé zemi však a celému národu na škodu býti musí.

— Rozdrážděnost některých šlechtických fabrikantů (bývalých vrchností které dílny mají) proti ministru obchodu skrze snížení cla jest tak veliká, že prý při jisté audiencí u pana ministra až k vášnivosti se zapoměli. Před odjezdem J. M. C. do Terstu vyslala také tato strana zvláštní deputaci rolníků štýrských k císaři, aby vyslovila JMC. že zkáza průmyslu železiho v Štýrsku byla by spolu zkázou rolnictva!! Rozumí se samo sebou, že tato deputace rolnická jenom mluvila jak ji páni šlechticové- fabrikanti naučili, neboť každý zdravý rozum nahlíží následující důvody: Nejlacinějšího železa (syrového) anglického jest cena cent 45 kr. stř. (v celku za 1 zl. 14 kr. stř. klade), i s přívozem do Terstu přijde asi na 1 zl. 44 kr. cent. Železo ku př. v Korutanech vyrobené přijde ale v Terstu na 5 zl. stř. cent. Jest to tedy prospěch rolnictva kdyby ku. př. clo na anglické železo položilo se 4 zl. na cent, tak totiž aby anglické železo přišlo v Terstu přece dráž než korutanské?

— *„Soldatenfreund“* časopis vojenský ve Vídni vycházející velice horlí proti uniformám úředníků jmenovitě proti hvězdičkám, portám atd. zvláště prý proto, že skrze stejné známky úředníků a důstojníků poznenáhla také se duch úřednický rozšíří mezi důstojnictvem, kdežto prý přec hlavní vlastnost dobré armády musí býti duch kastovní! — Jest to věru podivné, my ze svého stanoviska neschvalovali jsme též časem svým uniformy úřednictva, a pravili jsme proto, že se duch kastovní tím mezi ouřednictvem rozšíří! A Soldatenfreund naopak se obává, že se tím duch kastovní u vojska ztratí. — Vidíme tedy nyní že přece bylo uvedení uniforem úřednických vládě na škodu, kdyby pro nic jiného jen proto, že tím uraženo jest důstojnictvo. Ostatně pracuje vláda ještě mnohými jinými spůsoby sama k tomu, aby si odcizila lásku vojska totiž důstojnictva, jmenovitě tím, že v nejnovějších časech opět veliký počet rozličných cizozemců mezi důstojnictvo přijímá, kteří majíce obyčejné protekce a známosti, velice překážejí našim domácím důstojníkům v avanži.

— Také hierarchie pracuje sama na svou záhubu. U nás ku př. zápovědí užívati národního jazyka při funkcích církevních, které u lidu vůbec oblíbeno bylo a dle svědectví moudrých kněží všude nábožnost podporovále, beze vši příčiny a bez patrného užitku pro sebe odcizila si mysli. Rovněž tak chová se ve Francouzích. Arcibiskup Paříž-

ský pan *Sibour* užívá všeobecné vážnosti proto, že jeví všude upřímný soucit s lidem a *pravou* nábožnost. Proto se ale vždy na něho durdí ultramontanská strana, která náboženství katolické jenom za služebnici reakce ráda považuje. Nedávno vydal arcibiskup Pařížský list ke kněžstvu, ve kterém jim připomíná, aby měli úctu před zákony, lásku k vlasti a dobročinnost k chudým. To ale nazýva biskup Charterský splašený ultramontan *nebezpečnou řečí!* On vydal proti tomuto pastýřskému listu arcibiskupa a představeného svého prudký spis. Poněvadž arcibiskup praví: „aby se všichni dobří křesťané přičinili k tomu, by nouze a bída a příliš nesmírná a bolestná nestejnost osudu mezi lidstvem přestávaly a přestati mohly nazývá jej biskup Charterský „*nebezpečným socialistou.*" Poněvadž arcibiskup pravil ke kněžstvu: „*Milujte vlast svou!*" odpovídá mu biskup Charterský: „že prý republiku nikdo nemá milovat, poněvadž jest v ní mnoho nepřátelských stran a že tedy slova arcibiskupova neznamenají nic jiného než: Nenáviďte se a zabijejte se vespolek!" — Tak se jen hyzdí hierarchie ultramontanská sama před očima národů, a neměli bychom nic proti tomu, kdyby tím zároveň neodvracela srdce lidu od náboženství, neboť bohužel! lid ještě posud neumí děliti kněze a jeho osobu od víry.

— Z Vídenských časopisů dovídáme se také tu znamenitou okolnost, že tam některé noviny dostávají od vlády *zadarmo* marky, to jest jinými slovy, že je vláda zdarma rozesílá. Tak to chce tento svět: Slovana nechtěla vláda ani za obyčejné marky rozesílat, a právě nedávno se přihodilo, že nám jej ani za peníze po poště rozeslati nechtěli — a jiné časopisy rozesílají zdarma! Jak jsou tak šťastné některé časopisy: Papír nekupují, tisk mají za darmo, na poště je zdarma rozesílají, nikdy je nekonfiskují, žádný proces, pořád svatý pokoj s úřady, redaktoři a jejich pomocníci mají stálé platy, a když jejich časopis již ani žádný čísti nechce, přece se z nich ještě stanou zasloužilí hodnostníci státní. O blažený každý, kterému dala příroda *schopnosti* k takovému redaktorství! A co se za všechnu tu dobrotu žádá od takového redaktora? Pravá maličkost, tak říka nic: jen aby psal dle svého přesvědčení; a však musí míti *to přesvědčení,* že všechno dobré jest, co se od vlády děje! —

— Nedávno jsme čtli zprávu, že nyní vykupování od služby vojenské za ustanovenou taxu beze všelikého obmezení díti se má. Divili jsme se tak určitému, tak nepřekrutitelnému nařízení, ale nedivili jsme se dlouho, neboť brzy na to naše milá Öster. Corresp. nám oznámila „*rozumí prý se samo sebou že s výminkou těch, kteří úředně se odvedou aneb před odvodem uprchli.*" Vždyť jsme si hned pomyslili, že si naše *konstituční právní* vláda nenechá z ruky padnout příležitost trestati odváděním za sprosté vojáky takové lidi kterým se dle zákonu nedá lehce trest nějaký usouditi!

Již dříve jsme slyšeli z dobrého pramene, že se má v Čechách nějaká veliká změna státi v politické administraci. Nyní čteme, že prý krajské vlády mají všechny sídleti v Praze a státi se jednotlivými oddíly náměstnictví. Ačkoli sice nemůžeme takové zprávě dobře věřiti, ponévadž by poukazovala na to, že vláda sama upouští od zamýšleného departementalního rozdělení říše, a že chce více ještě upustiti od své centralisace: přece alespoň tolik jest jisto, že nějakých velkých změn báti neb nadíti se máme.

— Augsburské noviny nám přinášejí velmi zajímavé zprávy o jisté straně v Čechách, která se snaží nápodobniti stranu pruskou známou pod jménem „Kreuzzeitungspartei,“ a kterou bychom mohli nejvhodněji po česku *„kobilkářskou“* poznamenati. Vůdcem neb vlastně předříkávačem této strany u nás jest známý hrabě Wurmbrand, který ještě pořád straší robotou. Chtějí prý se spojiti s jedním oddělením starokonservativních Maďarů a namáhají se všemožně o zřízeni zvláštních novin neboť Lloyd, Vídenský Denník atd. zdají se jim ještě příliš radikalní. Ve Vídni chtěli Oesterr. Correspondenta, na kterého nyní vláda bezpochyby přestala nakládat, pro sebe získati, nepodařilo se ale, také panu Warrensovi, nynějšímu redaktoru Lloyda činili návrhy, aby redakci jejich novin přijal. posud ale bez prospěchu.

— Nedorozumění a kyselosti mezi vojskem a ouřednictvem strany uniforem vypukly ve Vlaších zcela na jevo. Nynější vojenský vladař císařský v Lombardsku F. Z. M. Gyulai vydal cirkulář, aby se úřednictvo tamější přísně drželo v mezích předpisů uniformních, a aby každý kdo by je nezachoval z veřejných místností odstraněn byl, což velice popudilo úřednictvo. Tam totiž zaveden byl obyčej u úředníků místo kordů šavle nositi a sice s třapcemi jako důstojníci, leč že vždy připletena byla nitka barvy onoho ministerstva do kterého náleželi. Tito třapcové nejvíce zbudili žehravost důstojníků vojenských.

— Mnohem rozumnější spis, nežli poděkovací adresa za udržení pokoje podpisuje se nyní v Tyrolsku. jest to žádost o svolání zemského sněmu. Tato žádost jest sice krátká, jen několik řádků obsahující, ale smysl velmi jádrný, totiž aby J. M. C. podle §. 21. oktrojované ústavy svolati ráčil sněm zemský, ponévadž všechny potřebné výminky k tomu jsou již vyplněny!

— Adam Potocki, hrabě polský, koupil nedávno dvůr blíže Krakova s tím úmyslem, aby tam zřídil hospodářskou školu pro Poláky. Tento bohatý Polák vůbec při každé příležitosti pečliv jest posloužiti své vlasti. *„Czas“* jediné to polské neodvislé noviny v Rakousích vycházejí jeho nákladem a jistě s nemalými obětmi, a každý musí jim důkladnost přiznati. Jak často jsme si již vzpomínali na tohoto Potockého, kdykoli jsme slyšeli něco o nespokojenosti zdejší šlechty, která si tak ráda stěžuje na nedůstatek úcty a vážnosti v

národu, a přece nikde nic nečiní, co by ji tuto vážnost, tuto lásko získati mohlo. Těch několik našich českých pánů, kteří svého rodu se neodřekli a při příležitosti rádi podporují počínání ke zvelebeni vlasti a národu směřující z hojnosti statků svých, kdož si jich neváží? Nejsouli jejich jména známa a oblibena po celé zemi? Když ale bohatý český pán, o němž se ví že tisíce tisíců do roka na marnosti vyhází, vystupuje naschvál ze všech vlasteneckých společností, do kterých ročně po několika zlatých přispíval, a pak chce aby vážen a milován byl, aby šlechta ctěna byla, kterak se to dohromady srovnává? Tak mnoho šlechticů vystoupilo naschvál ze společnosti Českého Museum, snad proto Museum zahyne? — Nezahyne ale vážnost šlechty zahyne!

— Jakožto zajímavou zprávu slyšeli jsme z velmi hodnověrného pramene, že pan ministr *Bach* viděn jest ruku v ruce chodící na dvorních bálech se známým panem *Babarczym*. Kdo ví jak urážlivým a opovržlivým spůsobem se pan Babarczy ve známém spisu svém proti p. Bachovi vyjádřil, musí obdivovati smířlivost našeho pana ministra vnitřních záležitosti.

Rakouské politické zprávy.

— JMCísař vyjel dne 21. t. m. z Vídně po železnici do Terstu. Spolu s císařem jel bratr jeho, arcikníže Ferdinand Max, jenž se hodlá dokonale oddati námořnictví.

— Mnoho hluku nadělala o sobě za svého času uhorská společnost obchodu (Magyar kereskedelmi társaság). Zakladatelé této společnosti měli ovšem upřímný vlastenecký úmysl, chtíce Uhry udělati středištěm světového obchodu. Avšak byliť to téměř jen sami šlechtici, kteří byli ke všemu jinému způsobilejší nežli k zvelebování obchodu. Dílem tedy nedospělosti jejich podniků, dílem zpronevěřením se hlavního ředitele, P. von Szabó, jenž pokladnici společnosti o 24,000 zl. stř. okradl, dílem nepříznivými okolnostmi následujících let (r. 1848, 49, 50) sklesla společnost tak nízko, že fond její nyní neobnáší přes 250,000 zl. stř., a že se až po nejnovější dni praničeho o její činnosti i osudu neproslýchalo. Teprv v tomto měsíci dne 15. měla společnost zase po dlouhém čase valnou schůzku, v které se měl osud její rozhodnouti. Místo 400 oudů sešlo se jich však jenom okolo 50, a podle stanov je třeba, aby tři čtvrtiny oudů společnosti žádaly její rozvázání. Větší díl oněch 50 oudů byl pro rozpadnutí se společnosti, avšak za příčinou onoho §. stanovního uzavřelo se, aby výbor po roce udělal návrh o tom, co by bylo nejradnějšího. — Vůbec vidíme, že se všem větším podnikům maďarským neblaze dařilo, poněvadž jich podnikatelé nehověli povolnosti času, nýbrž všechno

přenáhleli. — V Pešti zemřel dne 17. března hrabě Jan Bethlen, c. kr. komorník. Vesselényi, Kemény, Bethlen, všichni ti pocházeli ze Sedmihradska, a všichni tři umřeli v Buda-Pešti.

— I ve Lvově je zvláštní židovské město. Tu pak onehdy dva židé, kupci, z této čtvrtě přestěhovali do města mezi křesťany i otevřeli tam své krámy. To zavdalo v obecní raddě lvovské příčinu k bouřlivým hlučným debatám, a teprv druhého dne obdrželi oni dva židé povolení, že smějí ve městě po tři měsíce ostati, pokud totiž své již nakoupené zboží nevyprodají.

— „Czas“ nové přinesl některé zprávy o polské emigraci. Se strany vlády francouské zakoušejí emigranti polští neustálé pronásledování, i nemine týhodne, kdeby některého nebo několik Poláků nepotkalo vypozézení z Francouz. Dobře poučené osoby připisují to systematické pronásledování jakému starému zášti presidenta k Polákům protože žádný z nich nepodporoval jeho známé avanturnické snahy za času Ludvíka Filipa. — Také sardinská vláda vyhověla mocnostem naléhajícím, aby se Poláci z vojska odstranili, ale platí jim poloviční žold. V španělském vojsku slouží málo Poláků. Naproti tomu král Leopold posud statečně odolal všelikým žádáním, aby důstojníky polské z vojska belgického vzdálil. General Kraszevski již od několika let je komandantem jedné jízdecké brigady.

Zahraniční zprávy.

Anglicko. Římská hierarchie nejvíce možněla ale nejvíce sobě také pohoršovala svými partikami. Mámeť toho nově dva příklady v Anglicku, které jí zajisté budou více škoditi, nežli protipapežské zákony Russellovy. V obou pádech jde pře o dědictví. První proces jest Metairie versus Wiseman. Jistý francouský emigrant a učitel řeči, Carré, jenž sobě svou pilností a lokomostí nemalé jmění nabyl, byl na smrtelné posteli od katolického kněze, jménem Holdstocka, tolik přemlouván, aby své jmění církvi odkázal, až nebožtík po dlouhém odpírání a teprv v pominulosti smyslů předloženou písemnost podepsal; kněz však jak mile měl dokument podepsaný ihned běžel pryč a nechal Carrého bez posledních svátostí. Metairie, nějaké příbuzenstvo Carré-ho, vede nyní při o toto dědictví. Kardinala Wisemanna jméno jest zapleteno v procesu co depositáře všech odkazů v prospěch kat. církve. — Druhá partika stala se ve vyšších vrstvách. Totiž 19letá lady Augusta Talbotova, dědička ohromného jmění, měla se rozličným nastrojením státi jeptiškou, aby pak celé jmění její klášteru připadlo. Její nevlastní otec nyní se za ni ujímá ve veřejném procesu.

Francousko. Ministr práv oznámil, že požádal státní radu, aby odročila rokování o zákonu strany odpovědnosti presidenta republiky a ministrů tak dlouho, pokudby se vláda na něčem neustanovila. To spůsobilo v sněmu nemalé podivení i nastává strany toho dotaz k ministrům. — Proti odsazení profes. Micheleta stala se od studujících dne 20. března nová demonstrace. Někteří se totiž shromáždili na náměstí Pantheonském, odkud táhli k prof. Micheletovi, jemuž chtěli odevzdati adresu, jiní zase šli ku Quinetovi, žádajíce jej, aby se přičinil, by Michelet znova dosazen byl za profesora. Policie dala několik osob zatknouti. — Osoby v Marsilii pro nepokoje, které se ve výroční den republiky udály, zatknuté, byly od soudu naprosto propuštěny. Žandarmové, kteří při soudním řízení za příčinu zatknutí udávali jich „anarchické" volání: ať žije republika! dostali od presidenta soudu za takové vyjádření notnou důtku. Oni sebe omlouvali inštrukcemi, jež od svých představených obdrželi. — Toulonská obecní radda která se opětně hrubě po republikánsku osvědčila, byla na rozkaz vlády rozpuštěna. — Arcibiskup Pařížský pohnal biskupa Chartres-ského před provincialní duchovenský soud, poněvadž vydal pastýřský list, který osvědčuje pravě opáčné smýšlení nežli pastýřský list ctihodného arcibiskupa, jenž své kněze napomíná, aby se od vší politiky vzdalovali a žádné straně za nástroj nesloužili. — V Strasburské posádce událo se za poslední doby mnoho samovražd. General divisie Magnan vydal vzhledem na to denní rozkaz, v němž mezi jiným praví: „Připomíná se vojákům, že jich život nenáleží jim, nýbrž jich vlasti, a že jim nikoli nepřísluší se svým životem o své ujmě naložiti."

Sev. Amerika. V obou sněmovnách sev. států amerických bylo velikou většinou hlasů uzavřeno, aby byl president ihned vyzván, by některou z amerikánských válečních lodí na moři středozemním nařídil k přepravení *Košuta* a jeho společníků do Ameriky.

Turecko. Povstání v bosenské Krajině ještě posud neustálo ano nabylo nové pružnosti. Celá nahie Banjalucká přidala se k povstání. U Jaicy svedla se dne 12. t. m. bitva. Město Jaica leží u ousti řeky Plivy do Verbače. Tam se nacházely velké zásoby potrav a střeliva. Několik set Arnautů, kteří toto důležité město hájiti měli, ponechali ho povstalcům, načež Omer aga Hasanagin s 3500 povstalci ku Skopii pokročil, zanechav Kopiče se 600 m. v Jaice. Na ostatek ukázalo se císařské vojsko blíž města. Mezi Plivou a Verbačem před městem přišlo to k bitvě, která 4 hodiny trvala. Povstalci postoupili do města ztrátou 40 mužů, anižby od císařského vojska pronásledováni byli. Amer aga Hasanagin dostav o bitvě zprávu, obrátil své vojsko ihned k Jaice. Totéž učinil Ale Kedič, který v Banjaluce byl. Ale Kedič počíná si jakoby byl panovník, dosazuje ouředníky, rozesílá rozkazy k povstání, jakož jmenovitě do Bihače vzkázal, aby oby-

vatelstvo zbraní se chopilo a prosmyky hor u Unače obsadilo. Potvrzuje se totiž, že Omer-paša přes Livno k Bihači táhne.

Na Rhodoském ostrově povstalo dne 28. února strašlivé zemětřesení, které ohromných škod nadělalo. V městě Rhodosu sesulo se mnoho stavení, taktéž v Makrách. Město Levissi, ježto mělo okolo 1500 domů, docela se zpropadlo, při čemž as 600 lidí zahynulo. Nad jednou vsí u prostřed ostrova sklopilo otřesení dva sousední vrchy k sobě tak, že se nyní jako most nad vsí klenou. V Makrách je povrch země namnoze protrhaný, a z těchto průtrží vystupují dušné páry. Mnoho prameništ a potoků docela zmizelo, ale za to vyskytly se nové na jiných místech. Otřásání země pocitovalo se ještě dne 5. března. Kde kde mohl, utekl se na lodě v přístavech stojící.

Domácí zprávy.

Na svůj rekurs strany zabaveného 16. svazku Slovana obdržela redakce následující rozhodnutí:

No. 752 Stf.

Cís. k. krajinský soud druhé stolice dne 22. t. m. v soukromém sezení po vyslyšení cís. k. státního zástupnictví rozhodl, že se stížnost pana Karla Havlíčka dne 20. t. m. čís. 728 tr. proti rozhodnutí cís. k. okresního sborového soudu od 18. t. m. čís. 698 strany zabavení 16. čísla časopisu „Slovan" a soudního stíhání pana Karla Havlíčka pro přestupek tiskový podána, z příčin v rozhodnutí soudu první stolice uvedených zavrhuje.

O tom se panu Karlovi Havlíčkovi podle nařízení cís. k. krajinského soudu od 22. t. m. čís. 174—II. vědomost dává.

Cís. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře dne 22. března 1851.

S e q u e n s, předsední.

— Asi ku konci budoucího měsíce dubna vyjde kniha nazvaná: „*Duch Národních Novin.*" Obsahovati bude skoro všechny úvodní články od samého redaktora Národních Novin r. 1848, 1849 a 1850 sepsané a v Národních Novinách umístněné, s vynecháním pouze takových článků, které jenom pro denní a okamžitou potřebu byly sepsány.

Cena předplatní tohoto spisu jest 1 zl. 20 kr. stř., a oznamujeme ji proto již nyní, poněvadž myslíme, že mnohý z našich nynějších pánů předplatitelů Slovana buď pro sebe buď pro jiného tento spis si objednat a tudy již při nynějším předplacení na Slovana pohodlně také předplatek na tuto knihu bez všelikých útrat zaslati může.

Kdo zašle předplacení na pět výtisků této knihy *zároveň* dostane šestý výtisk zdarma co náhradu. Ostatně se ale rozumí samo sebou, že se předplatní peníze zasílají franco.

Předplacení na Slovana.

Navzdor rozšířeným pověstem bude Slovan opět dále vycházeti, a vyzýváme své politické přátele k opětnému předplacení na budoucí čtvrtletí, totiž

Duben, Máj, Červen.

Cena předplatní jest i se zásilkou poštovní tentokrát

čtvrtletně 2 zl. stř.

V předešlém právě se nyní ukončujícím čtvrtletí snížili jsme předplatní cenu v domnění, že jedním jen zasíláním týdně mnoho útrat si ušetříme, což ale nám vláda, vydavši již po novém roce a po přijmutí předplacení nový zákon, překazila, činíc nám dosti citelnou škodu. Aby tedy časopis náš snad z příčiny jen malicherné, totiž pro peněžité těžkosti utlačen býti nemohl, museli jsme cenu předplatní zase zvětšiti, obávajíce se kromě toho, že ustavičním nastupováním vlády počet našich odbiratelů, již o víc než o třetinu zmenšený, ještě snad více klesne. Očekáváme nyní ještě ostřejších kroků vlády proti Slovanu, ale hodláme ve své tendenci, držíce se přísně zákonů, setrvati pokud bude našim silám možná.

Vyzýváme tedy všechny s námi stejně smýšlející, zvláště muže samostatné a od vládní milosti neodvislé, aby nás četným předplacením ve vydávání tohoto nyní již skoro osamělého neodvislého časopisu v Rakousích podporovali.

Ostatní obyčejné spůsoby předplacení jsou známé, žádáme jen P. T. pány předplatitele, aby se kde to možná z jednoho místa a okolí k zásilce předplatních peněz spojili (v jednom psaní), čímž nejen sami porta ušetří, nýbrž i zdejší poště a naší expedici znamenitě práce ulehčí

Redakce Slovana.

Obsah: „Journal des Débats" o diplomatickém sporu prusko-rakouském. Proslov. Pozorovatel politický. Zabraniční zprávy. Rakouské politické zprávy. Domácí zprávy.

Vydáno dne 26. března.

Odpovědný redaktor a vydavatel: *Karel Havlíček.* — Tiskem *Františka Procházky* v Kutné Hoře.

ÚVOD.[1]

Dne 19. ledna 1850 ráno bylo K. Havlíčkovi, odpovědnému redaktoru denníku »Národní Noviny«, oznámeno, že jeho list se zastavuje. Sdělení to přišlo náhle, neočekávaně a překvapilo veřejnost českou i samého Havlíčka. Havlíček ještě v den zastavení »Národních Novin«, dne 19. ledna, oznámil v »Pražském Večerním listu«,[2]) co se stalo, a proč »Národní Noviny«

---

[1]) Vedle literatury, v úvodu citované, užil jsem zde výsledků svého bádání v pozůstalosti Havlíčkově, uchované v museu království Českého, a Dra L. Quise: Korrespondence Karla Havlíčka Borovského.

[2]) Pražský Večerní list z 19. ledna 1850. S. 77—78 přinesl:

»Na redakci »Národních Novin« k rukoum p. Karla Havlíčka.

»Národní Noviny« od redaktora Karla Havlíčka vydávané pokračují po dlouhý čas pevně v tendencí, kteráž nejen že vzdoruje položenému smíření národností, ano i také uváděním v podezření u obecenstva každého od vlády zavedeného zřízeni na škodu celého mocnářství téhož zachovávání obtěžuje. Vyzváním J. Excell. zemského vojenského pana kommandanta učiněné pod výhrůžkou zákazu novin, aby o zmíněných předmětech mírněji jednal, zůstalo jako o tom dosvědčují listy těchto novin od oné doby vydané bez oučinku.

Za poměrů takových ustanovil J. Excell. zemský vojenský pan kommandant dopisem od 17. ledna č. 53 za dobré, oučinkům

nevyšly, a v týž den začal uvažovati o tom, co dělati dále. Zastavení »Národních Novin« Havlíčka nezhroutilo a neuvedlo jej do nečinnosti. On nepovažoval zákaz dalšího vydávání svého denníku za nic trvalého, a v prvních chvílích soudil, že nejhorší důsledek zákazu by mohl býti ten, že by »Národní Noviny« pro ten čas nemohl vydávati v Praze, že by je však mohl vydávati někde mimo Prahu. Zákaz »Národních Novin« znamenal mu jen chvilkovou reakci, neobratný tah vlády proti národně-liberální straně, jejímž žurnalistickým representantem byly »Národní Noviny«, před volbami do zemského sněmu, jichž vypsání se očekávalo na podzim r. 1850. Havlíček nevzdával se proto hned po zákazu naděje, že by se mu snad mohlo podařiti ve Vídni vymoci si zrušení zákazu, jako se mu to již podařilo v červnu r. 1849, později, a to ještě nežli se odebral do Vídně, dostavovaly se u něho pochyby, že snad přece se mu nepoštěstí vládu přiměti k zru-

---

listů těchto hrozícím veškerému blahobytu vkročiti v cestu a vycházení »Národních Novin« na čas trvajícího nynějšího vyminečního stavu zastaviti. Toto uzavření J. Ex. zemského vojenského generala, které mě dopisem místodržitelství od 17. ledna 1850 č. 3835 doručeno bylo, redakcí »Národních Novin« tím doložením se oznamuje, že tyto noviny od dnešního dne t. j. 19. ledna 1850 vycházet, vydávány a rozesilány býti nesmějí, a že pan vrchní kommisar Jan Thum nařízení dostal, zákonní ouřad konati.

V Praze dne 19. ledna 1850. Dr. Vaňka
purkmistr.

Tento ouřední přípis odevzdán nám byl dnes po deváté hodině ráno, a neočekávaným způsobem překazil tedy další vydávání našich novin, což tuto P. T. pánům odbíratelům svým oznamujeme s tím doložením, že je o dálších našich krocích co nejdříve uvědomíme.

V Praze dne 19. ledna 1850.

Redakce Národních Novin.«

šení zákazu, a přemítal o tom, neměl-li by »Národní Noviny« vydávati v některém místě mimo Prahu, majícím všechny podmínky pro vydávání denníku (tiskárnu, kommunikace a pod.). Tanula mu na mysli Kroměříž, Brno a konečně i sama Vídeň.

Kroky Havlíčkovy u vlády, aby zrušila zákaz vydávání »Národních Novin«, minuly se účinkem. Havlíček hned po těchto neúspěšných krocích ve Vídni osobně pokoušel se, aby mu bylo dáno povolení k vydávání většího politického časopisu ve Vídni. Měly to býti v podstatě »Národní Noviny« a jen vzhledem na rozhodnutí vlády, další vydávání »Národních Novin« nepovolit, chtěl Havlíček list jmenovati »Slovanské Noviny« a vésti jej formou tak, jako by to byl list zcela nový. Dle konceptu, v pozůstalosti Havlíčkově dochovaného, byl by účel »Slovanských Novin« týž, jako »Národních Novin«: šířiti politické a národní vědomí slovanské, poučovati o politických institucích na základě oktrojované ústavy z 4. března r. 1849, upozorňovati na jejich provádění, přičiňovati se o uvedení národní rovnoprávnosti, uznané panovníkem, a přinášeti poučné články o nových zřízeních.

Havlíček tedy, ačkoliv byl nespokojen s oktrojovanou ústavou, smiřoval se s ní, považuje ji v hlavních bodech přece jen za demokratickou, přijímal ji jako hotovou věc a chtěl, vycházeje z ní, pracovat cestou zákonnou k zlepšení ústavního života v Rakousku, zvláště pak mezi Slovany a Čechy.

Nad Vídní tehdy jako nad Prahou spočíval stav obleženosti, svolení k vydávání listu bylo závislé na vůli vojenského velitele. Guvernérem ve Vídni byl Frant. Ludvík svob. pán Welden. Havlíček se na něho

obrátil osobně žádat o povolení k vydávání českého listu. Welden vyslechl Havlíčka. Když Havlíček domluvil, odmítl jeho žádost, odůvodňuje své rozhodnutí tím, že je ve Vídni již časopisů dosti. Havlíček namítl, že listu takového, jaký chce vydávati, dosud ve Vídni není, že se jedná o list, který by byl orgánem slovanských záležitostí. Welden bez dlouhého rozmýšlení odpověděl lakonicky: »Wir seyn hier Deutsche«.

S nepořízenou vracel se Havlíček dne 17. února r. 1850 z Vídně do Prahy, kde již dne 12. února r. 1850 obecně bylo známo, jak ve Vídni pořídil. (Vlastimil 12./2. 1850.) Na Brno a Kroměříž, (kde ostatně ani tiskárny nebylo), pomýšleti nyní již mu ani nenapadlo, rozmrzen nad jednáním vlády, která znemožňovala mu vydávati veliký list, jakým byly »Národní Noviny«, umínil si ku konci února r. 1850, když i jeho přátelé jej v tom utvrzovali,[1]) nevydávati listu žádného a čekati doby příznivější.[2]) Havlíček doufal, že stav vojenské libo-

---

[1]) Vojtěch hr. Deym psal z Karlových Varů (dat. 25/2 1850) Havlíčkovi: »Že ve Vídni nic nezpůsobíte, jsem před tím věděl, a mám to za moudry (sic), že Noviny na venkov nechcete vydávati, nýbrž lepší časy trpělivě očekávati.«

[2]) V Pražském Večerním listu z 27. února r. 1850. S. 236. stálo:

»Oznámení P. T. pánům odbíratelům »Národních Novin« v Praze i v okolí.

Poněvadž mi na čas obležení zapovězeno jest Národní Noviny v Praze vydávati, a žádost moje, abych ve Vídni podobné noviny vydávati mohl, od vlády tamější odmrštěna jest, a poněvadž z druhé strany neuznávám na tento čas za dobré, noviny své, jak bych k tomu dle ústavy právo měl, někde jinde kromě obležení vydávati, oznamuji tyto okolnosti svým zdejším P. T. pánům předplatitelům s tím doložením, že sobě mohou buďto své předplatní peníze (s odrážkou jednoho zl. stř. za vydaná již čísla) v expedici nazpět vzíti, aneb jestli mi důvěru svou popřáti hodlají, tyto předplatní peníze

vůle nemůže dlouho nad Prahou trvati, že vláda musí zavésti zase co nejdříve svobodu tisku, kterou slíbil sám panovník, a těšil se, že pak zase přikročí k tomu, aby pokračoval ve vydávání zastavených »Národních Novin«.

Ale netrvalo dlouho, a Havlíček poznal neudržitelnost tohoto svého rozhodnutí. Ve vůdčích politických kruzích českých, v nichž do té doby nebyla ztracena víra v opravdovost slibů vládních, pravděpodobně se odhadovalo a věřilo, že vláda počne na podzim r. 1850 plniti svoji přípověď a že začne ve skutek uváděti oktrojovanou ústavu z 4. března 1849. To znamenalo tolik, že se pevně věřilo v brzké zrušení obleženosti a ve svolání zemských sněmů. Národně-liberální strana za této nálady cítila více a více nedostatek svého orgánu, a více a více si přála, aby pro sněmovní volby měla nějaký list. A tu ve smyslu tužeb své strany počal se K. Havlíček na počátku dubna r. 1850 starati, aby mohl vydávati nějaký neodvislý list. Nemohlo se za tehdejších neutěšených chvil ani jednati o denník, jak z výše uvedených obtíží jsme poznali (mimo hlavní město špatná kommunikace a p.), nýbrž jednalo se o to, aby list vydávaný mohl neodvisle psáti ve smyslu zásad strany ná-

---

v mých rukou zatím ponechati, abych mohl, až opět svoboda tisku dle císařského slibu do života vstoupí, noviny své zase v tom samém způsobu a s tím samým počtem předplatitelů po této násilné přestávce dále vydávati.

Též oznamuji, že sobě slíbený obsah k ročníku 1849 »Národních Novin« každý p. předplatitel v expedici odebrati může.

K. Havlíček,
redaktor Národních Novin.«

rodně liberální. Havlíček odhodlal se proto v některém venkovském městě českém, kde nebyl stav obleženosti, založiti »neodvislý časopis naší strany«. Nejprvé vyjednával v Chrudimi s tiskárnou, netiskla-li by mu jeho list, když pak se dozvěděl, že chrudimská tiskárna v krátké době přestěhuje se do Pardubic, obrátil pozornost svoji na Kutnou Horu. Někdy před 23. dubnem r. 1850 dohodl se s knihtiskařem Fr. Procházkou, který přestěhoval krátce před tím svoji knihtiskárnu z Čáslavi do Kutné Hory, o podmínkách tisku, a příspěv mu na rozšíření tiskárny vymohl si, že část závodu Fr. Procházky byla v Kutné Hoře na Kutnohorském předměstí čís. 419, kde se nalézala vlastní tiskárna Havlíčkova časopisu.

Přípravy k vydávání nového listu byly v plném proudu. 23. dubna r. 1850 zaplatil Havlíček u zemské pokladny kauci pro »Slovana« v obnosu 1916 zl. 40 kr., v Kutné Hoře zřizoval si expedici a administraci, podporován byv finančně při všech těchto krocích svým vždy upřímným bratrem Františkem, a již se těšil, že dne 1. května r. 1850 vyjde první číslo nového časopisu. Ale rychlý chod přípravných prací byl poněkud zastaven.

Teprve dne 2. května r. 1850 mohl Havlíček podati městské radě na Horách Kutných žádost za přebývání. Dne 4. května r. 1850 žádost ta byla příznivě vyřízena.

3. května r. 1850 pak c. k. podkrajský úřad v Kutné Hoře (čís. 3133) dal Havlíčkovi svolení k vydávání »Slovana«. Proto teprve dne 8. května r. 1850 mohlo býti vydáno první číslo nového časopisu ve formátě velké osmerky. List měl záhlaví:

Slovan. Časopis věnovaný politickým a vůbec veřejným záležitostem slovanským, zvláště českým. Odpovědný redaktor a vydavatel: Karel Havlíček[1]).

*

»Slovan« vycházel v Kutné Hoře od 8. května r. 1850 až do 14. srpna r. 1851. Byla to doba, kdy reakce vedla zápas proti revolučnímu hnutí, zachvátivšímu r. 1848 Evropu. Na všech stranách vidíme tehdy, jak vlády snaží se vrátiti k tomu stavu, který v Evropě panoval před r. 1848, a jak většinou v snahách svých opírají se o hierarchii. V Prusku v únoru r. 1850 byly učiněny ústavní změny ve smyslu reakčním, v létě a na podzim r. 1850, byly odstraňovány liberální ústavy v Sasku, Meklenburg-Schwerině, ve Virtembersku. Italie až na Sardinsko slouží reakci, ruku v ruce jdoucí s hierarchií, v Španělsku jesuité jsou spřáteleni s karlisty. Ruský cár Mikuláš I., jeden z nejúhlavnějších nepřátel hnutí r. 1848, celým složením svým absolutista, na západě Evropy stává se pomocníkem reakce a jedním z předních činitelů v boji proti hnutí revolučnímu. On chlubí se, že odboj Maďarů jeho pomocí byl pokořen, a na jeho zakročení 30. května r. 1851 uskutečnila se úplná restaurace německého spolkového zřízení. A i v Anglii proti whigskému ministerstvu, v jehož čele stojí Palmerston a Russell, se sympathiemi provázející boje za politické svobody, vede se boj od toriů, kteří v prosinci r. 1851 porážejí Palmer-

[1]) Hořejším líčením opravuji na základě studia Havlíčkovy pozůstalosti některé údaje K. Tůmy: Karel Havlíček Borovský. V Hoře Kutné 1885. S. 357. a dle Tůmy mnou opakovaná tvrzení tomto díle III. S. 1.

stona, pak Russella a docházejí k vítězství, třeba že ne dlouhému.

Oči všech, kdo touží po reakci, i těch, kdo reakci chtějí čeliti, jsou obráceny na události ve Francii. A tam krok za krokem nabývá vrchu »ochránce pořádku« Ludvík Napoleon Bonaparte. 10. prosince r. 1848 stal se presidentem francouzské republiky, 2. prosince r. 1851 násilně zbavil se republikánů a strany orleánské, 21. prosince r. 1851 stal se presidentem republiky na deset let a ve výroční den násilí, kterého se dopustil dne 2. prosince r. 1851, r. 1852, posadil si na hlavu korunu císařskou.

Vláda rakouská za této evropské situace stojí na prvním místě mezi těmi, kdo vedou boj proti hnutí r. 1848. Tři muži, kníže Felix Schwarzenberg, Alexander svob. pán Bach a hrabě Lev Thun dali ráz tehdejšímu ministerstvu rakouskému. Kníže Felix Schwarzenberg byl předsedou ministerstva, Bach ministrem vnitra a hr. L. Thun ministrem kultu a vyučování. Nebyli to státníci bez vzdělání, ale nebyli to také muži, kteří by byli pochopili úkol tehdejší doby a byli pro něj pracovali. Schwarzenberg přes svoji duchaplnost a ráznost byl více voják nežli politik, uvyklý rozkazovat a býti posloucháun. Na jeho diplomatii příliš bylo patrné, že je žákem školy Metternichovy. Jeho zajímala diplomatická jednání, ale pro vnitřní poměry rakouské neměl dostatečného pochopení. Hr. Lev Thun byl pilný, sečtělý a vzdělaný muž, smýšlením aristokrat, sympatiemi připoutaný k církvi katolické. Spoléhal na katolickou hierarchii a kráčel po té cestě, která by církvi katolické vrátila její posice, od doby josefinské ztracené. Bach, bývalý

rozhodný liberál, šel tehdy cestou pohodlnější, než jakou jíti museli ti, kdo se tehdy hlásili k liberalismu. Své vzdělání, nadání i energii věnoval službám reakčním a snažil se, aby germanisující centralismus a o hierarchii se opírající absolutismus nabyly v říši vrchu.

A oni všichni tři dohromady vedli tehdy Rakousko k absolutismu, k politice klerikální a němectví nadržující a svými činy otupovali právní cítění veškerého obyvatelstva. K politice, jíž se řídili, nebylo ani potřebí příliš mnoho rozumu a rozhledu, jako spíše odvahy a bezohlednosti.

Podívejme se blíže na vládu ministerstva Schwarzenbergova v době, kdy Havlíček vydával »Slovana«. Formálně měla platnost oktrojovaná ústava z 4. března r. 1849, ale ve skutečnosti neplatila. Pro království České byla vyhlášena ústava z 5. února r. 1850, zřejmě přednost dávající německé minoritě v Čechách, sněm zemský nebyl svoláván. Praha od 10. května r. 1849 až do 16. srpna r. 1853 úpěla ve stavu obležení a vyšetřování nerozvážných mladíků, pro jichž spojení s M. Bakuninem byl stav obležení nad Prahou vyhlášen, bylo přes půl druhého roku protahováno. Strany radikální od prohlášení stavu obležení v Čechách vlastně nebylo, vláda obracela se, pokořivši radikalismus, nyní proti liberalismu vůbec. Český venkov, třeba že nebyl v stavu obležení, byl pro veřejný život mrtvý, nemaje z Prahy dosti popudu. Lidé, vidouce blížiti se reakci, počínali sloužiti vládě. V srpnových volbách r. 1850 dostala se representace města Prahy do rukou vládních. V Praze i na venkově servilní smýšlení projevilo se návrhy na jmenování ministr-presidenta čestným občanem a v únoru r. 1851 návrhy na adressu

díků za zachování evropského míru. Mnoho pracovníků dříve činných uchýlilo se do ústraní.

Jednání vlády jevilo patrné stopy, že oktrojovaná ústava neměla býti uvedena ve skutek a že krok za krokem blížil se absolutismus. V létě r. 1850 Emerich Babarczy, jeden z mužů z bezprostřední blízkosti mladého panovníka, vydal anonymně knihu: »Bekenntnisse eines Soldaten«, radící k absolutismu, spoléhajícímu na vojsko, na podzim roku 1850 podporovala vláda rakouská rušení ústavy v Hessensku, od ledna r. 1851 vládní listy (Lloyd, Reichszeitung a j.) psaly o zrušení oktrojované ústavy. Známky návratu k vládě absolutní v Rakousku se množily, když v lednu r. 1851 vzdal se křesla ministerského »opravdu konstitučně smýšlející« Schmerling, a když ku konci května r. 1851 Schmerlinga následoval ministr Bruck. Zrušení oktrojované ústavy bylo nepochybné, když 13. dubna r. 1851 byl vydán patent o říšské radě, a návrat k absolutismu byl hotovou věcí, když dne 20. srpna r. 1851 prohlásil panovník ministerstvo zodpovědným jen koruně.

A návrat k absolutismu v Rakousku nesl tehdy očividnou počet snah hierarchických. Theorie o souvislosti trůnu a církve slavila tehdy vítězství. Ministr kultu a vyučování od května r. 1850 popřával zřejmě církvi vlivu na vyučování a uzavírání sňatků a vyhovoval v těchto oborech přáním sjezdu rakouských biskupů, v Praze 7. srpna r. 1850 c. k. vojenské velitelství napomínalo redaktory časopisů, aby neotiskovali útoky proti náboženství, církvi a jejím orgánům, na venkově, zvláště na Moravě vláda trpěla a podporovala pořádání ligurianských missií, mezi lidem pověrečnosti nakloněným byly páchány podvody, vydávané

za zázraky, a úřady nevystupovaly, aby podvody ty řádně vyšetřily a zabránily šíření pověr. Nesnášelivost náboženská jevila se v kruzích hierarchických tím více, čím více ministr kultu a vyučování spěl náboženskou netoleranci učiniti zákonem.

Svoboda tisku, »nejlepší měřítko pravých úmyslů vlády«, byla krok za krokem zmenšována. Naprostá svoboda tisku, jaká vládla v r. 1848, vzala za své již tiskovým zákonem z 13. března r. 1849 (zavedeny na př. kauce a p.), v Praze, kde byla tehdy obleženost, nemohlo se o tiskové svobodě mluvit. Listy, sympathisující s federalismem a liberalismem, přes všechnu svoji opatrnost, byly zastavovány, jeden po druhém. Dne 12. listopadu 1850 zastavena byla »Union«, dne 1. února 1851 »Pražský Večerní list«, od pádu »Union« jediný na vládě nezávislý český hlas žurnalistický v Praze. Na českém venkově veliké noviny pro různé obtíže technické nemohly býti vydávány. Od listopadu r. 1850 svobodnému rozvoji tisku postavena mez zavedením poplatků na inserty od finančního ministerstva, od ledna r. 1851 četnější rozšiřování časopisů bylo znemožněno pro zdražení porta ministerstvem obchodu. Svoboda tisková ve skutečnosti přestala, když dne 6. července 1851 vydáno bylo vládní nařízení, dle něhož místodržitel té země, kde se časopis vydává, měl možnost po dvojím písemném napomenutí časopis až na dobu tří měsíců zastaviti. (Soustava výstražná.)

Postup reakce, námi stručně naznačený, došel v Rakousku svého vrcholе dne 31. prosince r. 1851. Ústava oktrojovaná byla odvolána, absolutism rozpjal nad Rakouskem znovu svoje křídla. Konkordát Thu-

nův z r. 1855 otevřeně na oči postavil, co bylo již ve skutečnosti: absolutismus, opírající se o katolickou hierarchii.

* * *

Za tohoto boje reakce proti liberálnímu hnutí z r. 1848 Havlíček ve »Slovanu« pracoval, aby reakci zdržoval a aby v duchu zásad, jež hlásal v »Národních Novinách«, lid poučoval a v boji proti reakci upevňoval. Obdivuhodná odhodlanost a odvaha jediného, opuštěného člověka, prýštící z pevných životních zásad, boj ducha proti násilí!

»Slovan« byl ve své době jediný, odhodlaný a upřímný hlas český, který vedl boj proti reakční vládě. »Praž. Večerní list« měl ústa zacpaná stavem obleženosti, a později (1. února r. 1851) i on byl zastaven, »Slovan« tedy od počátku svého vycházení až do ukončení svého jediný representuje české, samostatné a otevřené smýšlení politické. Havlíček »Slovanem« čelí reakčním choutkám, krok za krokem je pronásleduje a odkrývá, ať přicházejí zřejmě nebo ať přicházejí zahaleny v rouchu na první pohled neproniknutelném. »Slovanem« stojí Havlíček zásadně proti politice Schwarzenberg-Thun-Bachově, stojí proti jich politice, vedoucí k absolutismu, proti jich politice centralistické, germanisační, klerikální a proti jejich skutkům, nešetřícím formálně platného práva. Havlíček jako redaktor »Slovana« nedomáhá se ničeho, co by bylo v odporu s formálně platnými zákony, sám snaží se bedlivě zákony zachovávati, ale žádá, aby také vláda dle zákonů, jež sama oktrojovala a dle nichž občané se říditi mají, se řídila. Havlíček proto volá stále ministerstvo k zrušení oble-

ženosti, k uskutečňování oktrojované ústavy, chtěje se pro tu dobu aspoň jí jako »v hlavních zásadách« přece demokratickou spokojiti, volá ministerstvo k svolání sněmů, k provádění jím slíbené zásady jazykové rovnoprávnosti v úřadech i ve škole, odkrývá ministerské snahy centralisace, absolutismu a germanisace, ať se jeví ve vládních listech, v brožurách, nebo skutcích, a vystupuje příkře proti všem zjevům, dosvědčujícím, že vláda podporuje snahy hierarchické. Havlíček kárá ve »Slovanu«, buď v článku nebo v malé noticce, každou libovůli vládní, každý čin vlády podrobuje kritice a vrhá na něj pronikavé světlo se svého českého stanoviska. Zvláště hledí si vždy projevů vládních, týkajících se svobody tisku, a tu bezohledně bodá do každé libovolnosti vládní směřující k potlačení svobody tiskové.

Pozoruje kroky rakouské vlády činil tak Havlíček vždy ve spojení s událostmi zahraničními. Dobře postřehl, jak tehdy ti, kdo spěli k reakci, řídí své kroky dle ostatních vlád a jak zvláště hledí na události ve Francii. Hned dne 29. května r. 1850 správně napsal: »Celá evropejská reakce nyní ve Francouzích dělá experimenty, podaří-li se to tam, podaří se to všude.« Referáty o poměrech ve Francii zaujaly proto dosti místa v Havlíčkově »Slovanu«. Rozumí se, že v nich jeví se Havlíček nepřítelem snah Ludvíka Napoleona.

Vedle Francie hledí si Havlíček pilně ruského cara Mikuláše I., a když jeho reakční snahy, dotýkající se i západu Evropy, jsou více nežli patrné, odsuzuje politiku ruského cara, neopomínaje při tom upozorňovati Čechy, aby nepřestávali milovati ruský národ. Že by ruská vláda Mikulášova revolucí mohla býti

smetena, ovšem Havlíček jako znalec Ruska ani chvíli nevěřil.

Havlíček vystupuje nejen proti reakčním snahám vlády, ale vystupuje i proti reakci, šířící se v řadách českých. Odkrývá servilnost a obojjakost a tu nemůže šetřiti ani těch, kdo náleželi v dobách příznivých ke straně národně liberální. Když reakce se utužovala, dne 19. února r. 1851 dobře napsal: »V dobách tak důležitých a rozhodných jako naše, velice zapotřebí, aby každý držel svou stranu a jmenovitě aby nikdo nemohl býti na dvou stranách.« Když pak pod jmény pokrokovými vystupovaly snahy zpátečnické, a když strana národně-liberální byla prohlašována za stranu výstřední, poučuje o politických stranách a nabádá občany, aby byli opatrní a nedali se klamat. Jako markantního příkladu politické nemužnosti a obojjakosti všímá si Havlíček orgánu hr. Lva Thuna, Vídenského Denníku, v červenci r. 1850 založeného proti zásadám, které representovaly »Národní Noviny«, a nejednou utkává se s jeho redaktory: Jos. Jirečkem a J. K. Votkou, kdysi stoupenci strany národně-liberální.

Vedle této činnosti boje ve »Slovanu« proti reakci vlády i proti reakci v řadách českých úkol »Slovana« spočíval také v tom — a byl to úkol nejvážnější, — živit mezi lidem i za reakce konstituční smýšlení, udržovat je, nedávat mu zhynout. Úkol ten byl tím těžší, poněvadž Havlíček musil bojovat proti reakci, zřejmě za takovou ještě se neprohlásivší. Havlíček dostál tomuto úkolu nade vši pochybnost čestně. A i tehdy, kdy musil ustoupiti násilí a zastaviti »Slovana«, neopomenul napomenout, aby okamžitá reakce nepřivodila v českých řadách promrzelost, beznadějnost, nemuž-

nost, netečnost a lenivost. Po privátní práci ku vzdělání národa tehdy volal, jako volal po ní již dříve, neboť ve stoupajícím vzdělání viděl vždy zbraň proti reakci a jedinou jistou a bezpečnou cestu k budoucí svobodě a rovnoprávnosti.

V zápasu proti reakci vlády i proti reakci doma a v utužování lidu proti těmto snahám reakčním Havlíček zůstal věren svým zásadám, svému politickému přesvědčení. On tehdy smiřoval se s neblahými skutečnostmi, poněvadž se s nimi jako reální politik smiřovati musil, ale on je neschvaloval, on cestou zákona chtěl pracovat k jich zlepšení ve smyslu svých zásad. Svým zásadám, které přinášel si do »Slovana« jako redaktor zastavených »Národních Novin«, zůstal Havlíček věren i za reakce, ve »Slovanu« na zásadách těch nezměnila doba reakční ani písmenky.

Jaké byly tyto zásady?

»Svoboda Slovanů«, tak mohl by »Slovan« nésti heslo. Jako v »Národních Novinách« tak i ve »Slovanu« je Havlíček pro svobodu a pro národnost. Nechce svobodu věnovati národnosti a národnost svobodě. Chce svobodu i národnost zároveň, chce, aby šly ruku v ruce.

Havlíček je pro rovnost.

Pracuje ustavičně pro politickou rovnost občanů, bojuje pro ni, kde se jen příležitost naskytne.

Je pro všeobecné právo hlasovací tak, jak se r. 1848 poprvé skutkem stalo ve Francii, pak v Německu a na říšský sněm rakouský. Zavrhuje udílení občanských práv dle přímé daně, nazývaje způsob ten »chytrácký způsob k udržování aristokratických předností«. Důvody pro názor svůj shrnuje v těchto slovech: »Když se práva politická dle direktní daně určují, jsou tím všichni

z prostřední a nižší třídy zkráceni, protože veliký gruntovník neplatí skutečně sám tak mnoho, jak mnoho odvádí, a protože prostřední a nižší třída platí skutečně o mnoho více daně, než odvádí sama pod jménem direktní.« Havlíček je také proti tomu, aby volby dály se dle kurií, on je pro rovné všeobecné právo hlasovací.

Havlíček je zásadní přívrženec všeobecného, rovného práva hlasovacího a důsledně přeje si volby na základě něho do všech sborů zákonodárných; ne jen na sněm říšský, ale i na sněm zemský. Také volbu do obecního výboru představuje si dle zásady všeobecného, rovného práva hlasovacího a zavrhuje tudíž, vycházeje z tohoto stanoviska, vším právem nařízení ministerstva vnitra z 7. března r. 1850 č. 116 ř. z., jímž usedlí domkáři byli vyloučeni z voleb obecního výboru.

Provádění zásad demokratických žádal Havlíček od každého. Proto nejen vládu k demokratickým zásadám volal, ale volal k zásadám těm také občany. Zavrhoval mezi nimi třídní rozpory, zvláště rozpory mezi domkáři a usedlými, a zdůrazňoval, že »každý musí začít s demokratií sám u sebe«.

Havlíček je nacional.

V tom duchu, kráčeje zde za Fr. Palackým, prohlašuje, že naše historie nebyla »nic jiného, než ustavičný boj se závistivými, cizího žádoucími sousedy«. Jako zastance rovnosti, svobody a jako muž prodchnutý ideou nacionální je Havlíček také proti Rakousku, nadržujícímu Němcům, a je pro Rakousko, v němž by všechny národnosti stejně byly oprávněny, stejně svobodně mohly se vyvíjeti.

Havlíček, pokud se Rakouska týče, postavil se ve »Slovanu«, jako stál již v »Národních Novinách«, na stanovisko Fr. Palackého. Přál si silného Rakouska a jeho moc hledal v moci a v rozkvětu jednotlivých národů. To ovšem znamená, že Havlíček byl proti centralisaci Rakouska, a že byl jako Palacký pro rovnoprávnost a foederaci. Havlíček vyslovil pěkně tento svůj názor ve větě: »Cesta naše jest foederace s opravdivou demokratickou konstitucí a s opravdivou rovnoprávností.«

Havlíček je pro foederaci Rakouska, žádá také jednu chvíli jistou samostatnost pro každou zemi ve vnitřní správě a touží po rozšíření kompetence zemských sněmů. Tím však není ještě řečeno, že je Havlíček ve »Slovanu« přívržencem programu státoprávního.

V »Slovanu« Havlíček nezanechal stopy svého bývalého státoprávního programu, ke kterému jako většina českých politiků na počátku vydávání »Národních Novin« byl se přihlásil. Havlíček ve »Slovanu« opustil program státoprávní, jako jej opustila již v červenci r. 1848 celá národně-liberální strana. Havlíček již v »Národních Novinách« od r. 1849 vypustil státoprávní hesla z čela »Národních Novin«, v prosinci r. 1849 přihlásil se otevřeně k tehdejšímu programu Fr. Palackého. V »Slovanu« na těchto zásadách trvá, zastávaje na dále mínění od Fr. Palackého přijaté. Havlíček, mluví-li ve »Slovanu« kde o »spojení všech tří zemí našeho kmene«, myslí tím Čechy, Moravu a Slovensko, čistě ve smyslu návrhu Fr. Palackého, učiněného ve výboru ústavním v Kroměříži, a není bez zajímavosti, třeba že okolnost ta není pro názor jeho

o státním právu úplně průkazná, i to, že odporučuje v červenci r. 1850, aby Čechy byly administrativně rozděleny.

V otázce slovanské vycházel Havlíček ve »Slovanu« z toho základu, který si postavil r. 1846 v »Pražských Novinách« článkem »Slovan a Čech«. Přijímal myšlenku Kollárovy literární vzájemnosti, ale stál proti těm snahám, které chtěly ze Slovanstva učiniti jeden národ, které chtěly, aby všichni Slované užívali jednoho jazyka, aby měli jednu literaturu, jedno náboženství, jedno zřízení a aby byli všichni v jednom státě. Havlíček již r. 1846 správně dovodil, že Slované jsou kmen, skládající se z několika národů, a sílu Slovanstva viděl již tehdy v rozkvětu jednotlivých národů slovanských. Na názoru tom neměl, co by změnil. Nebyl proti slovanské politice, on jen slovanskou politiku chápal reálněji nežli političtí romantikové čeští. Havlíček prohlásil Slovanstvo za základ české politiky a odůvodňoval stanovisko své: »Národové stejného rodu, ve stejných těžkých okolnostech postavení, nejlépe sobě mohou vzájemně pomáhati ke konečnému vítězství.« Slovanská politika Havlíčkovi nebyla ničím více nežli společnou podporou proti společným nepřátelům a to podporou, jakou dovolují okolnosti.

Havlíček ve smyslu Fr. Palackého byl, jak jsme již pověděli, austroslavistou, a proto v slovanské politice rakouské vládě ukládal, aby »podle možnosti své podporovala všude snažení Slovanů svých k utužení a k rozkvětu jejich národní platnosti, aby jim nezabraňovala, nýbrž pomáhala státi se materialně i duševně mocnými národy«. Nejlépe podporovati se mohou dle Havlíčka Čechové s jižními Slovany, poněvadž

jejich interessy jsou nejbližší. Je to názor, k němuž Havlíček se dopracoval již za svého pobytu na Rusi.

V říjnu r. 1850 se Havlíček letem dotkl ve »Slovanu« slovanské politiky v Uhrách. Odporučoval, aby tam národové slovanští hájili především své slovanské samostatnosti a bránili se maďarisaci a germanisaci. Ale dodával: »Kdybyste již žádným způsobem samostatnost svou ubrániti nemohli, věztež, že maďarčina Vám a vší budoucnosti nyní tak nebezpečna není jako němčina. Držte tedy přede vším s námi ostatními Slovany: ale držte předce ještě, a kdyby to muselo být, raději s Maďary nežli s Němci!«

Jako hned v »Pražských Novinách«, pak v »Národních Novinách«, tak i ve »Slovanu« měl Havlíček o Slovensku tytéž názory. Zavrhoval odtržení Slováků a to nejen k vůli Slovákům, ale i k vůli Čechům z království i markrabství. Připojení Slováků k literatuře české, zničení jejich separatismu, to považoval za životní otázku nejen Slovenska, ale i Čech a Moravy. »Na Moravě a v Čechách, napsal, bez Slovenska nikdy nemůže se již rozvíti tak bujný a čilý slovanský život, nýbrž bychom snad na věčné časy byli odsouzeni k jakémusi trpenému, prostřednímu živoření, nepodobnému ani životu ani smrti, které se nejlépe slovem nynější rovnoprávnosti naznačiti dá.« Ale maje na očích Slovensko a jeho význam pro Čechy, nehleděl si Havlíček jen otázky jazykové, nýbrž i k tomu nabádal, aby Slovensko mohlo se duševně a hospodářsky povznášet a sílit.

V duchu doby své, která prohlásila svobodnou obec za základ svobodného státu, hleděl si Havlíček vždy obce. V »Slovanu« pokračuje v dřívějších svých

tradicích a poučuje o obci. Zvláště příležitost se mu naskytla o obci psáti, když v červenci r. 1850 nastaly v Čechách volby obecních výborů. Havlíček byl vždy velebitelem správy obecní, vida v ní rozumnou, jednoduchou, lacinou a občanům pohodlnou správu. Všemožně agitoval jako žurnalista, aby v čele obcí stáli muži poctiví, rozumní, rozvážliví, vážení a svobodomyslní, poněvadž dobře poznával, že jakost obce zaručuje jakost občanů. Havlíček byl »pokud možná« pro zásadu bezplatnosti volených výborů a hájil úplnou neodvislost a volnost obcí zvláště vzhledem k vládě. Chtěje tuto neodvislost zachovat, byl proti instituci obecních tajemníků (placených, jmenovaných písařů) a praktickými pokyny hleděl obecní představené vést, jak by sami měli dobře úřadovati. Jeho snahou také proto důsledně bylo, aby vláda nespojovala mnoho vesnic v jednu obec a tak úřadování neztěžovala a činila k svému prospěchu snad i nemožným.

Havlíček nebyl pro říšský zákon obecní, nýbrž odporučoval, aby obec byla předmět zákonodárství zemského. »Naše mínění jest, vysvětloval dne 14. května r. 1850, že nemá být obecní zákon pro celé mocnářství jen jeden, nýbrž pro každou zem jiný, podle jejich potřeb a vzdělání.«

Ve »Slovanu« měl Havlíček také příležitost zmíniti se o krajském zřízení. Byl jeho odpůrcem. Zavrhoval krajské zřízení jako federalista, háje mínění, že krajské zřízení je zřízením centralistickým. Není pochyby, že k tomu názoru Havlíčka vedla ta okolnost, že krajské sněmy měly míti kompetenci legislativní (nejednalo se tudíž jen o stránky administrativní) a že měly míti zastoupení v horní komoře říšského sněmu.

S liberálními zásadami Havlíčkovými bylo v plném souhlasu, že velice si cenil veřejnosti soudního řízení, která v červenci r. 1850 byla v praxi v Čechách uváděna, a že s nadšením psával o instituci porot a jejich jednáních. Ve veřejnosti a ústním jednání soudů viděl Havlíček záruku spravedlnosti, v porotách nalézal způsob, jímž spravedlnosti nejlépe mohl se dáti průchod. Když 5. května r. 1851 v Kutné Hoře byly zahájeny soudy porotní, Havlíček sám psával si o jich průběhu obšírné referáty, chtěje na příkladech čtenáři ukázat prospěchy, které plynou z porot, a chtěje pro tuto instituci získávat mysl občanů.

Jako odpůrce všech privilegií, tak byl Havlíček i odpůrcem privilegií šlechty. On důkladně obíral se jako redaktor »Slovana« poměrem šlechty k českému národu. Samozřejmě v zásadě neuznával šlechtu dle rodu, ale přes to byl by býval ochoten uznávat muže o národ zasloužilé a byl by šlechtě rád popřával »mnohé z těch předností, na které jest zvyklá a které jiným na škodu nejsou«. Poměr šlechty k českému národu zvláště probíral Havlíček v říjnu r. 1850, kdy Čechové byli beze všech styků s vládou a dvorem a nemohli působiti na těchto místech ve smyslu svých přání. Havlíček tehdy domnívaje se, že by liberální šlechta mající přístup ke dvoru, mohla dosti dobrého pro Čechy učiniti, řešil otázku, je-li možno spojení šlechty s českými liberály, a odpovídal na ni kladně: Spojení liberální šlechty české s národně liberální stranou je možné za jistých podmínek. Liberální šlechta u dvora, opřená o silné politické strany, by působila proti neliberální a v duchu absolutisticko-byrokratickém tkvící šlechtě dvorské a pracovala by v tehdejší době zvláště proti

centralismu a pro konstituci. Za tyto služby pro národ chtěl Havlíček šlechtě přiznati dědičné pairství v tom případě, že by byl sněm jen o jedné komoře, že by volby dle kurií byly zrušeny a že by nedělitelných majoratů bylo jen tolik, kolik je dědičných pairství. Jinak však jmění šlechty mělo býti svobodně dělitelné. Havlíček také položil si i otázku, která strana měla by začíti v této akci, a zodpověděl ji, že šlechta; ta měla prokázat nejprve, »že jí na svobodě a na konstituci, na zvelebení národnosti slovanské tak jako nám záleží,« pak mělo se teprve jíti v akci dále.

Jako dříve v »Národních Novinách«, tak i ve »Slovanu« Havlíček pilně si všímá otázek církevních. Ano ve »Slovanu« otázek církevních hledí si více, pěstuje je pronikavěji a soustavněji, nežli je pěstoval v »Národních Novinách«. Činil tak proto, ne že by byl člověkem nábožensky více naladěným nežli jeho doba, nýbrž proto, že jako politik cítil potřebu hleděti si církve, a to zvláště v Rakousku panující církve katolické. Že pak si ve »Slovanu« intensivněji nežli v dřívějších listech jím redigovaných všímal snah v církvi katolické, snadno vysvětluje blížící se příchod absolutismu o hierarchii katolickou se opírajícího. Havlíček přirozeně byl proti církvi státní a bojoval pro rovnoprávnost církví. Nemohl nijak srovnati se svými názory o rovnosti, aby stát dával některé církvi přednost před jinými, a byl proti nesnášelivosti a zelotismu v otázkách náboženských. Sám cítil se příslušníkem církve katolické, ačkoliv netajil se, že »vůbec mezi protestanty panuje více vzdělanosti, pilnosti a také občanské svobody než mezi katolíky«. Havlíček smiřoval se s tím historickým faktem, že Čechové stali se

[redacted]

národem katolickým, a ačkoliv byl nespokojen s tehdejším stavem v církvi katolické, nijak neměl v úmyslu raditi k vystupování z církve katolické. Věřil, že církev katolická se dá reformovat, on chtěl ji zbavit hierarchie, aniž by při tom byl se nějak dotkl dogmat. Havlíček proto zrazoval již v polovici května r. 1850, aby z církve se vystupovalo a tím aby se dávala hierarchii v církvi úplná volnost v jednání, a volaje po opravách v tom směru a vida, že proti hierarchii kněžstvo nižší ničeho nezmůže, přál si, aby laici právě to byli, kteří by v církvi vedli boj proti snahám hierarchickým. Cílem Havlíčkových snah pro církev bylo: dáti církvi svobodné zřízení, to jest změniti církev se zřízením absolutním v církev se zřízením odpovídajícím liberálním zásadám doby, a cíl ten měl na mysli proto, poněvadž dobře rozpoznával, jak zřízení církevní příliš působilo a ovládalo člověka a jak občan v státě dle liberálních zásad zřízeném dostával se do vnitřního rozporu, maje na jedné straně jednat konstitučně jako *příslušník státu*, na druhé straně jako *příslušník katolické církve* maje si vésti v zásadách absolutních. Havlíček stoje na tomto stanovisku pověděl proto v polovici května r. 1850: »Bez rozumné svobody v církvi nedocílíme také rozumnou svobodu občanskou.«

Havlíček jako dříve, tak i ve »Slovanu« není nepřítelem náboženského přesvědčení. Náboženské přesvědčení považuje za čistě osobní a nedotýká se ho. Vystupuje však otevřeně proti každé snaze hierarchické, ať se jeví u církve kterékoliv, a prohlašuje snahy hierarchické za neslučitelné s prospěchem národa českého. »Není žádné vyrovnání možné, napsal 26. dubna

r. 1851, mezi českým národem a hierarchií, a každý, kdo myslí, viděti musí, že nelze dvěma pánům sloužiti, že nelze býti přítelem národu českého a spolu služebníkem hierarchie.« Jako nepřítel hierarchie odsuzuje Havlíček proto každou úslužnost Římu a jako nepřítel hierarchie stojí zásadně proti řádu jesuitskému a celé jeho činnosti, uváděje i pro odsouzení jeho, že řád jesuitský v zemích českých byl utlačovatelem »osvěty a ducha národního«. Stoje na těchto zásadách zcela důsledně prohlásil, že národně-liberální strana, jíž náležel, nemůže nikdy, »nechce-li první a hlavní své pravidlo opustiti, býti přítelkyní a spojencem hierarchie«.

Havlíček již v »Národních Novinách« ukazoval na některé církevní reformy, jimiž by moc hierarchie byla v katolické církvi zlomena, ve »Slovanu« v statích »Epištoly Kutnohorské« (Viz zvláštní úvod v dílu III. S. 812 ad.) návrhy své probral v souvislosti a obšírně je odůvodnil. Navrhoval zrušení coelibatu, zavedení národního jazyka při bohoslužbách, volbu kněží obcemi a konečně, aby kněží stali se učiteli a aby jim byly odevzdány školy a vykázány platy z veřejných pokladen. Jako doplněk návrhů těch byla i snaha Havlíčkova po zavedení civilního manželství, »ústavu nevyhnutelně spojeného se svobodou církve«.

Ačkoliv Havlíček v »Slovanu« hledí si nejvíce a především otázek rázu politického, přece všímá si i otázek hospodářských a sociálních, pokud souvisejí s otázkami politickými a pokud popudy k nim jsou rázu politického. On tiskne na př. populární výklad »Peníze« tehdy, kdy stoupá v občanstvu nedůvěra ve

vydávané papírové peníze a kdy vláda neposkytuje možnost veřejné kontroly svého hospodaření.

Vždy ale větší důležitosti přikládá otázkám politickým nežli hospodářským a proto zastává názor, že »každý národ, získavší si politickou svobodu, také velmi brzy zbohatnul«.

Jako v politice tak i v hospodářských věcech stojí Havlíček celkem na stanovisku liberalistickém. Zavrhuje systém cel prohibitivních a hlásí se k těm zásadám svobodného obchodu, které ve whigském ministerstvu Palmerston-Russellově, Havlíčkovi i v politickém ohledu sympathickém, zastává Richard Cobden. Havlíček není nepřítel hromadění kapitalismu, ale je nepřítel toho, aby jen *několik* lidí mohlo bohatnouti (»peněžní aristokratie«), a pracuje k tomu, aby hromaditi kapitál mohli *všichni*, kdo by chtěli. V těchto zásadách vidí i veliký prospěch český, neboť soudí, že uskutečňování těch zásad dá možnost Čechům, aby i oni mohli hromaditi kapitál a ne jen němečtí továrníci v Čechách.

Havlíček všímá si ve »Slovanu« také řemeslnictva a zemědělců. Duch hnutí tehdejšího v Čechách, v podstatě buržoastického, to s sebou přinášel. Havlíček zaplašoval předsudky, které existovaly, proti průmyslu, obchodu a řemeslům, touže, aby se dostaly do českých rukou, a radil, aby více lidí šlo k obchodu a na řemesla, nežli jich jde do úřadů. Zemědělce vybízel k zvelebování hospodářství a volal i vládu, aby v snaze po zvelebování hospodářství byla nápomocna. Mělo se to především státi tím, že by posílala na studijní cesty mladé hospodáře, že by zřizovala dobré hospodářské školy, po jedné v každém podkraji, již *nuceni* by

byli dle zákona absolvovati všichni, kdo by se chtěli kdy ujmouti hospodářství, že by uložila na pastviska a zbytečné úhory třikrát tak velikou daň, jako je na pole, že by zapověděla zákonem pronájem větších rolí na kratší dobu nežli na šest let a konečně že by zřídila dobré hypoteční banky, kde by si hospodáři mohli levně vypůjčovati peníze.

Jako ekonomický liberál nemá Havlíček ve »Slovanu« pochopení pro vrstvy dělnické. I na něho působily tehdejší události ve Francii, i on narážel při své žurnalistické práci na tehdejší hnutí sociální a kommunistické, věnoval i výkladu kommunismu článek, ale z článku toho jest viděti, že Havlíčkovi význam hnutí sociálního byl cizí a že kommunismus chtěl chápati především politicky.

Ačkoliv v době, kdy vycházel »Slovan«, nevyskytly se v Čechách žádné větší bouře antisemitické, jaké vyskytovaly se r. 1848, přes to Havlíček měl příležitost poučovati o otázce židovské. Náboženská nesnášelivost, s kazatelny šířená, zavdala k tomu podnět. Havlíček vyslovil se jako redaktor »Slovana« proti antisemitismu. »Nemůžeme, napsal, být jakož liberální a pro rovnoprávnost bojující lidé proti židům.« Havlíček byl proti každému utiskování, a proto byl i proti utiskování Židů. On nepopíral, že Židé mají řadu špatných vlastností, ale on nepokládal vlastnosti ty za vrozené, nýbrž časem vzniklé a věřil v možnost jich odstranění. Odporučoval proto, aby Židé i Nežidé pracovali v této otázce k reformě.

Ve »Slovanu« hledí si Havlíček pilně snah zříditi národní divadlo. Pokračuje tu na dráze, kterou šel již v »Národních Novinách«, a šíří názory, které o vý-

znamu divadla měl hned v Německém Brodě, před dobou, nežli vůbec se stal žurnalistou. Havlíček umělecký cíl divadla podřizuje národnímu. 2. dubna r. 1851 se přiznává: »Divadlo za našich časů není pouze a jedině ústav umělecký, ono jest zvláště v hlavních městech jedno z hlavních středišť národního veřejného života, bez řádného divadla nemůže se dostati národní řeč naše opět nazpátek do vznešenějších domů, z kterých byla posud vypovězena.« Ve smyslu těchto názorů agituje od dubna r. 1851 také ve »Slovanu«, když došlo úřední povolení k spolku »Sbor pro zřízení Národního divadla« a když byly zahájeny pro spolek ten veřejné sbírky.

Havlíček není zásadním nepřítelem instituce vojska. Uznává potřebu vojska, je pro vydržování stálého vojska, ale je proti tomu, aby se vydržovalo zbytečně veliké stálé vojsko. Jako nacional nutně kladl požadavek, aby vojsko bylo vojskem národním, jako nepřítel násilí a reakce žádá na vládách, aby vojsko přestalo jim býti prostředkem jich libovolné a reakční politiky.

Jako byl Havlíček za nevázané svobody r. 1848 zásadně proti revoluci a pro reformu, tak jest proti revoluci a pro reformu i ve »Slovanu«. Odsuzuje nejen ty, kdo by chtěli revoluci činit, ale odsuzuje i ty, kdo lstí, násilím, reakcí a libovládou chtěli revoluci ukončit. Toužícím po revoluci a zároveň i lísajícím se do přízně vlády a čekajícím od ní lepší budoucnost národa ukazuje, že národ ke konečnému vítězství může přijíti jen vnitřní silou, že jen vzdělání a zachovalost dobývá a zajišťuje svobodu národa, a revoluce že není více nežli jen »prostředek ke zbavení se od špatné,

nenáviděné vlády«, — vládě, zavádějící reakci, připomíná, že revoluce se »platně uzavírá jen moudrou a právní vládou, poctivým vyplněním spravedlivých a rozumných žádostí většiny«.

Jako nepřítel každého násilí a zvláště jako nepřítel revolucí byl i tehdy, kdy vláda proti němu násilně a libovolně postupovala, nepřítel zbraní, jichž vláda užívala, a odporučoval cestu zákonnitého odporu. Od ledna r. 1851 věnoval několik statí v »Slovanu« této otázce, v tehdejší době tak akutní. Havlíček vybízel žurnalisticky k zákonnitému odporu dvojím způsobem; jednak prakticky: sám vždy bráně se proti každé libovůli vládní a otiskuje o těchto krocích v »Slovanu« obšírné zprávy s doložením akt, jednak theoreticky: vykládaje význam zákonnitého odporu, uváděje z dějin jeho příklady. Těsně před zastavením »Slovana«, dne 10. srpna r. 1851 pojednal Havlíček o zákonnitém odporu a nazval jej: »nejlepší prostředek k hájení svobod proti větší moci, k povzbuzování zmužilého ducha v národu«. »Zákonní odpor, napsal tehdy, jest první a nevyhnutelný stupeň k dosažení pravé svobody.« A dříve již v lednu r. 1851, kdy očekávala se právem příkřejší zakročení vlády proti snahám liberálním, postavil Havlíček čtenářstvu »Slovana« na oči dva zářné vzory obrany práv na cestě zákona. Dne 8. ledna r. 1851 otiskl článek »John Hampden« liberálního maloněmce E. Welckera, přeložený pod názvem »Příklad zákonného odporu« ze studnice tehdejších liberalistických názorů »Staats Lexikonu«, a dne 15. ledna r. 1851 z knihy liberálního velkoněmce Jakuba Venedey-e »Irland« uveřejnil překlad kapitoly o Danieovi O'Connelovi«, jehož politikou obšírně se zabíral

již v Pražských Novinách r. 1847, pokud ovšem se jí zabírati za absolutismu mohl.

Havlíček jako přívrženec theorie právního státu je proti každé libovůli vlády a na každém místě každé libovolné jednání vlády potírá.

Jako politik je Havlíček realista. Odříká se vší náruživosti a staví proti ní klidné uvažování. Je proti politickému romantismu své doby a s ním spojenému utkvívání a kochání se v minulosti na úkor přítomnosti. Havlíček proti politice Štúrově na Slovensku prohlásil: »V politice nesmíme nikdy dáti přednost myšlenkám a plánům poetickým, nemajícím v skutečnosti základu«, a když v polovici ledna r. 1851 v Čechách rostla naděje, že bude zemský sněm svolán, Havlíček vyslovoval naději, že »nikdo moudrý z našinců nebude žádati na našich poslancích prvního zemského sněmu, aby pro nějaké romantické řeči zanedbali příležitost ke spořádání mnohých sice velmi prosaických, ale nicméně velmi potřebných zemských záležitostí«. Havlíček cítil i potřebu vystoupiti proti tehdejšímu Kollárovu historismu, z opatrnosti vyhýbajícímu se neutěšené přítomnosti a cítil potřebu vysloviti proti jeho autoritě a jeho směru zásadu: »Mně alespoň jest nyní jeden živý a čiperný slovanský hošík, z kterého něco může být, milejší a důležitější, než všechny staroslovanské bůžky, co se jich kdy vykopalo a vykopá, ulilo a ještě ulije.«

Jako reální politik je Havlíček proti politice machiavelistické a odporučuje vždy politiku otevřenou, upřímnou a poctivou.

Havlíček byl vždy zastancem organisace v práci. Již v »Národních Novinách« přimlouval se za dobrou

organisaci politickou; když za blížící se reakce v českých řadách šířil se zmatek a nepořádek, volal k reorganisaci. V červenci r. 1850 ještě v naději, že existující známky reakce jsou jen známky reakce chvilkové, navrhoval založiti politický spolek národní; později, když nabyl přesvědčení, že absolutismus ve skutečnosti již v Rakousku panuje, radil k organisaci nepolitické. V listopadu r. 1850 učinil návrh spolku nepolitického (»Spolek Komenský«), jehož starost měla býti o dokonalé vzdělání mladého, inteligentního dorostu slovanského. Návrh ten odpovídal zcela Havlíčkově povaze, toužící po práci za každých okolností, protivící se každé netečnosti a zmalátnělosti, a vždy pamatující na budoucnost.

Způsob, jímž Havlíček šíří své zásady ve »Slovanu«, jest dvojí. Jednak píše přímo, přímo útočí a přímo poučuje o věci, jednak nepřímo nabádá čtenáře uvažovati o jistých otázkách. Havlíček vrací se tu k té cestě, jíž kráčel před r. 1848 v »Pražských Novinách«. Jako před r. 1848 absolutismus jej k tomuto způsobu psaní vedl, tak ve »Slovanu« nutila jej k nepřímému a narážkovému způsobu psaní reakce, co den sílící. Ve »Slovanu« píše Havlíček na př. o Kytaji, odsuzuje tamější poměry (na př. náboženskou nesnášelivost), ale myslí tím poměry v Čechách, když absolutismus odhodlanějším krokem vstupoval na půdu rakouského státu, poučuje o theoretiku praxe absolutní vlády, Macchiavellim, a jeho spisu »Panovník«, a vykládá, co je konstituce. Častěji otiskuje články o liberálních institucích v Anglii a Francii, většinou překlady, aniž by při jich otištění jen řádkou naznačil, že by slušelo poměry ty srovnati s poměry v Rakousku.

Způsob psaní Havlíčkova ve »Slovanu« zůstal právě takový, jako byl v »Národních Novinách« a jak jeho základy položeny byly v »Pražských Novinách«. Články, jimiž chtěl poučiti široké vrstvy, píše jasně, drží se podstaty věci, nezabíhá na vedlejší cesty, a snaží se čtenáři věc učiniti co nejpřístupnější. Užívá proto známých příkladů z dějin, srovnává často s příběhy z běžného života, neplní své stati frásemi i slovy lidu obecně neznámými. Vždycky je jadrný, zbytečně neužívá příliš dalekých a lidu snadno nepochopitelných obrazů, třeba že by mohl jimi pověděti věc krásněji, i do vážných výkladů mísí zrnka svého nevyčerpatelného humoru.

A nejen jako populární vykladač, ale jako polemik, jemuž v jeho době nebylo rovného, zasluhuje Havlíček vší pozornosti. Jeho polemiky proti vládním listům (zvláště »Vídenskému Denníku«) a proti klerikálním spisovatelům jsou nejkrásnější příklady tohoto druhu literárního tvoření v jeho době.

Ve většině případů Havlíček polemisuje, položí si nejprve sporné věty a pak jednu po druhé vyvrací. Ve vývodech svých jde cestou neúprosné logiky, je bezohledný, nešetří ani svých dávných svazků přátelských, je zžíravý, pln sarkasmu. Jeho polemiky bodají, mnohé z nich sesměšňují a to ne snad pro osobní nájezdy, ale pro rozpory tvrzení protivníkova. Havlíčkovi sílu dodává v polemice pevnost a opravdovost jeho přesvědčení, která proniká i tehdy, kdy Havlíček se utíká k sofismatům a argumentům ad hominem. Opravdovost přesvědčení a promyšlenost dávají polemikám Havlíčkovým i pečeť ucelenosti a pádnosti.

* * *

Jako redaktor »Slovana« dostal se Havlíček, ačkoliv stál vždy na půdě zákona, formálně platného, do prudkého konfliktu s reakční vládou rakouskou. Bude dobře nyní sestaviti si hlavní body tohoto zápasu, pokud to lze učiniti, a přehlédnout je.

8. května r. 1850 zabaven první svazek »Slovana« pro článek »Naše zemská ústava«.
12. května r. 1850 žalován Havlíček pro zabavený článek »Naše zemská ústava«.
14. května r. 1850 soud tiskový v Praze potvrdil zabavení 1. svazku »Slovana«, a zahájeno bylo proti Havlíčkovi vyšetřování.
18. května r. 1850 podal Havlíček proti rozhodnutí tiskového soudu v Praze rekurs k nejvyššímu zemskému soudu.
4. června r. 1850 zakázán »Slovan« pro Halič, Kraków a Bukovinu.
13. června r. 1850 zapovězen »Slovan« pro Prahu a okres obleženosti.
3. srpna r. 1850 zamítnut byl Havlíčkův rekurs z 18. května r. 1850 k nejvyššímu zemskému soudu podaný.
6. srpna r. 1850 c. k. státní zástupce odvolal žalobu z 12. května r. 1850, podanou pro zabavení 1. svazku »Slovana«.
7. srpna r. 1850 c. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře zastavil v právě zmíněné věci další řízení.
7. srpna r. 1850 Havlíček zažádal za vydání zabaveného 1. svazku »Slovana« z 8. května r. 1850.
8. srpna r. 1850 bylo předcházející Havlíčkově žádosti vyhověno.

8. září r. 1850 byl ministr spravedlnosti Schmerling v. Kutné Hoře. Po jeho návštěvě napsal Havlíček dne 12. října r. 1850 do památníku svému příteli Petru Miloslavu Veselskému:

»Zle, příteli! zle,
Schmerling byl již zde;
jednal s návladním Čermákem,
by se mnou již počal hákem:
Hůř bude než zle!«

V prosinci r. 1850 tajně c. k. návladnictví v Praze vyšetřuje, má-li Havlíček nějakou tajnou tiskárnu v Čáslavi nebo Humpolci.

4. prosince r. 1850 »Slovan« byl zapovězen pro Uhry.

9. ledna r. 1851 je Havlíček žalován pro formální přestupek.

18. ledna r. 1851 je v této záležitosti vyslýchán.

29. ledna r. 1851 c. k. státní zástupitelství žaluje Havlíčka pro formální přestupek. (§ 16 a 42 tisk. zák.)

15. února r. 1851 zabaveno 8. číslo »Slovana« pro článek »Správa záležitostí obecních«.

1. března r. 1851 zabaveno číslo 12. »Slovana« pro článek »Proč jsem občanem?«

10. března r. 1851 je Havlíček vypovězen z Prahy a nedovoleno mu do Prahy se navraceti. Stručně zaneseno to bylo do Havlíčkova pasu těmito slovy: »Wird gemäss h. Auftrages des k. k. Landes-Militair-Commando dto Prag 8t März Z 191/B von Prag gewiesen, und hat mit dem heutigen Postzuge Prag zu verlassen. Prag am 10t März 1851.«

12. března r. 1851 zabaven 15. svazek »Slovana«

pro články »Novější stav německé záležitosti« a »Domácí zprávy«.

13. března r. 1851 c. k. okresní sborový soud zamítl návrh c. k. státního zastupitelství z 29. ledna 1851, aby Havlíček byl stihán pro přestupek tiskový (v § 16. a 42.).

15. března r. 1851 bylo zabaveno 16. číslo »Slovana« pro článek »Redakce Slovana k čtenářstvu«.

15. března r. 1851 podal c. k. státní návladní žalobu na Havlíčka pro zabavený článek »Novější stav německé záležitosti« v 15. sv. »Slovana«.

15. března r. 1851 c. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře zamítl předcházející žalobu a zabavení 15. svazku »Slovana« zrušil.

16. března r. 1851 podalo c. k. státní zastupitelství odvolání k vrchnímu trestnímu soudu proti nálezu c. k. okr. sborového soudu z 13. března 1851.

18. března r. 1851 potvrdil c. k. okr. sborový soud zabavení čís. 16. »Slovana« z 15. března 1851.

20. března r. 1851 podal Havlíček rekurs proti zabavení čís. 16. »Slovana« (z 15. března 1851).

22. března r. 1851 Havlíčkův rekurs z 20. března 1851 byl c. k. okr. sborovým soudem v Kutné Hoře zamítnut.

28. března r. 1851 vyslýchán Havlíček c. k. okr. sborovým soudem v Kutné Hoře stran tiskového přestupku, spáchaného nešetřením § 18. tiskového zákona.

31. března r. 1851 c. k. vrchní soud zemský v Praze vyhověl rekursu c. k. státního zastupitelství z 16. března 1851 a nařídil nové líčení u c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře.

2. dubna r. 1851 c. k. státní zástupce žaluje Havlíčka pro zabavený článek »Redaktor Slovana k čtenářstvu« v 16. čísle »Slovana« z 15. března 1851.

8. dubna r. 1851 c. k. okr. soud sborový v Kutné Hoře potvrdil žalobu c. k. státního návladního z 2. dubna 1851.

? Havlíček podal proti této žalobě rekurs k c. k. vrchnímu soudu zemskému v Praze.

15. dubna r. 1851 c. k. státní zastupitelství žaluje Havlíčka pro článek »Proč jsem občanem?« zabavený dne 1. března 1851.

15. dubna r. 1851 c. k. státní zastupitelství žaluje Havlíčka pro článek »Správa záležitostí obecních«, dne 15. února 1851 zabavený.

18. dubna r. 1851 c. k. okr. soud sborový v Kutné Hoře rozhodl zahájiti předběžná vyšetřování pro obě žaloby c. k. státním zastupitelstvím dne 15. dubna 1851 podané.

26. dubna r. 1851 zabaveno 27. čís. »Slovana« pro noticku o »Kytaji« v »Polit. pozorovateli«.

28. dubna r. 1851 zamítnut c. k. vrchním soudem zemským v Praze Havlíčkův rekurs proti žalobě c. k. státního zástupce dne 2. dubna 1851 podané a 8. dubna 1851 c. k. okresním sborovým soudem v Kutné Hoře potvrzené.

29. dubna r. 1851 c. k. okr. sborový soud v Kutné Hoře nepotvrzuje zabavení 27. čísla »Slovana« z 26. dubna 1851, přes to však zabavené exempláře Havlíčkovi nejsou vydány.

1. května r. 1851 podal c. k. státní zástupce proti rozhodnutí c. k. okr. sborového soudu z 29. dubna 1851 odvolání.

1. května r. 1851 Havlíček odsouzen k pokutě 10 zl. stř. pro formální tiskový přestupek (§ 16. tiskového zákona).

3. května r. 1851 c. k. krajský soud v Kutné Hoře zamítá odvolání c. k. státního zástupce ze dne 1. května 1851.

9. května r. 1851 žaluje c. k. státní zastupitelstvo v Kutné Hoře Havlíčka pro přečin dle § 18. tiskového zákona. (Článek »Redakce Slovana k čtenářstvu«, v 16. čísle »Slovana« z 15. března 1851 je v podstatě opakováním zabavené stati »Domácí zprávy« z 15. čísla »Slovana«.)

26. května r. 1851 je Havlíček odsouzen pro přečin dle § 18. tisk. zákona k pokutě 15 zl. stř. a k náhradě soudního řízení.

? Havlíček podal proti tomuto rozsudku odvolání.

18. června r. 1851 je Havlíček vyšetřován u c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře pro přečiny a zločiny, jichž se prý dopustil v zabavených článcích »Správa záležitostí obecních II.« a »Proč jsem občanem?«

28. června r. 1851 zabaveno čís. 45. »Slovana« pro články »Politický přehled«, »Dopisy od Sázavy«, »Vytrvalost opposice«.

30. června r. 1851 c. k. okr. sborový soud v Kutné Hoře potvrdil zabavení čís. 45. »Slovana« až na článek »Dopisy od Sázavy« a uznal, že je příčina pro zabavené články Havlíčka stíhat.

1. července r. 1851 Havlíček podává odvolání proti rozhodnutí c. k. okr. sborového soudu v Kutné Hoře ze dne 30. června 1851.

3. července r. 1851 krajský soud v Kutné Hoře

zamítl Havlíčkovo odvolání proti rozsudku ze dne 26. května 1851.

15. července r. 1851 krajský soud v Kutné Hoře zamítl Havlíčkovo odvolání ze dne 1. července 1851, podané proti nálezu c. k. okr. sborového soudu v Kutné Hoře ze dne 30. června 1851.

16. července r. 1851 zabaveno čís. 50. »Slovana« pro článek »Jeden paragraf«.

17. července r. 1851 zabaveny »Epištoly kutnohorské«. Prohledávání bytu a expedice Havlíčkovy trvá do $^3/_4$10 hodiny večerní.

18. července r. 1851 c. k. okresní soud sborový v Kutné Hoře potvrdil zabavení 50. čís. »Slovana«.

18. července r. 1851 další pátrání po »Epištolách kutnohorských« v bytě a expedici Havlíčkově.

20. července r. 1851 dostal Havlíček od místodržitele království Českého první výstrahu, aby »o otázkách politických, církevních a národních s větší mírností jednal«.

4. srpna r. 1851 nekoná se, jak se čekalo, nad Havlíčkem porotní soud.

4. srpna r. 1851 obžalovací komora c. k. vrchního soudu zemského v Praze odkazuje žalobu, podanou na Havlíčka pro přečiny, spáchané v zabavených článcích »Správa záležitostí obecních II.« a »Proč jsem občanem?«, před porotní soud k hlavnímu přelíčení.

6. srpna r. 1851 odmítá kutnohorská pošta přijati Havlíčkem podaný, zapečetěný balíček s knihami.

9. srpna r. 1851 dává místodržitel království Českého Havlíčkovi druhou výstrahu.

11. srpna r. 1851 Havlíčkovi byla doručena druhá výstraha místodržitelova.
13. srpna r. 1851 vyslýchán Havlíček u c. k. okresního sborového soudu v Kutné Hoře pro přečiny, jichž prý se dopustil v zabavených číslech 45. a 50. »Slovana« a v zabavených »Epištolách kutnohorských«.
14. srpna r. 1851 si Havlíček sám zastavuje »Slovana«.
26. srpna r. 1851 c. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře oznamuje Havlíčkovi, že je stíhán c. k. zástupnictvím pro některá místa ze zabavené knihy »Duch Národních Novin«.
8. září r. 1851 je Havlíček vyslýchán pro přečiny a zločiny, jichž prý se dopustil některými místy v »Duchu Národních Novin«.
16. září r. 1851 komora obžalovací c. k. vrchního soudu zemského v Praze jedná o žalobě podané na Havlíčka pro zabavené články: »Politický přehled« v 45. čísle »Slovana« a pro zabavené »Epištoly kutnohorské«.
22. října r. 1851 Havlíček je vyšetřován pro dopis »Ze Soběslovi«, otištěný v 42. čísle »Slovana« ze dne 18. června r. 1851.
29. října r. 1851 jest Havlíček vyslýchán pro článek »Proč jsem občanem?«, dne 1. března r. 1851 zabavený.
12. listopadu r. 1851 Havlíček stojí před kutnohorskou porotou pro články »Správa záležitostí obecních II.« a »Proč jsem občanem?« a jest uznán jednohlasně nevinným.
16. listopadu r. 1851 obžalovací komora c. k. vrchního zemského soudu upouští od dalšího soudního

stíhání K. Havlíčka pro některá místa v »Duchu Národních Novin«.

24. listopadu r. 1851 obesílá c. k. okresní soud v Německém Brodě Havlíčka. Příčina obeslání není známá.

28. listopadu r. 1851 obesílá týž soud Havlíčka z příčiny nám neznámé.

16. prosince r. 1851 byl Havlíček v Německém Brodě četnictvem zajat a zavezen do Brixenu.

Ze sestaveného materialu lze dobře pozorovati, jak vláda chovala se k Havlíčkovi jako redaktoru »Slovana«. Nejprve proti opposičnímu redaktoru vystupuje tím, že zakazuje rozšiřování »Slovana« v jistých končinách, (v červnu r. 1850 »Slovan« zakázán pro Halič s Krakovem, Bukovinu, Prahu a okres obleženosti, v prosinci r. 1850 pro Uhry) chtějíc jednak šíření zásad »Slovanem« hlásaných omeziti, jednak snažíc se způsobiti, aby počet odběratelů se tak zmenšil, že by nebylo možno na dále list vydávati. Když tato cesta nevede k cíli a »Slovan« dále vychází, od března r. 1851 zahajuje se taktika jiná. Havlíček jest omezen ve své osobní svobodě tím, že mu je Praha 10. března r. 1851 zakázána, pak list jeho je častěji konfiskován, a práce redaktorovi stálým předvoláváním k soudu a vedením boje proti neoprávněným konfiskacím jest znechucována. Když ani tím způsobem nedošlo k udolání opposičního listu, vydává vláda dne 6. července r. 1851 zvláštní nařízení, dle něhož jest dána místodržiteli možnost po dvojím písemním napomenutí časopis až na dobu tří měsíců zastaviti. Teprve tehdy dosahuje vláda svého

cíle. Havlíček »Slovana« dne 14. srpna r. 1851 si sám zastavuje, když byl před tím dvakráte (20. července a 9. srpna r. 1851) od místodržitele písemně napomenut.

Pokud se věci týče, Havlíček dle tehdejšího práva správně byl odsouzen k pokutám (10 zl. stř. a 15 zl stř.) pro formální přestupky, žaloby však, podané na něho pro zabavené články, nasvědčují tomu, že byly podávány na vyšší popud, a průběh rekursů dobře ukazuje, že neodpovídaly ani vždy právním názorům kutnohorských soudců.

Stojíme u otázky, nedostal-li c. k. vládní zástupce kutnohorský Dr. Čermák při návštěvě ministra spravedlnosti Schmerlinga v Kutné Hoře dne 8. září r. 1850 nějaký pokyn, aby proti Havlíčkovi přísně zakročil. Dle veršů Havlíčkových v památníku Petra Miloslava Veselského, při 8. září r. 1850 výše citovaných, lze soudit, že Havlíček v říjnu r. 1850 podobný význam návštěvě Schmerlingově v Kutné Hoře přikládal. Probéřeme-li však celou okolnost v souvislosti s událostmi jinými, nemůžeme dáti podezření Havlíčkovu za pravdu. Schmerling byl dne 8. září r. 1850 v Kutné Hoře a po jeho odchodu nemáme až do března r. 1851, to jest do doby, kdy již několik neděl Schmerling ministrem nebyl, žádných dokladů, že by se bylo od úřadů kutnohorských, zvláště od c. k. státního zástupce kutnohorského, nějak neoprávněně proti Havlíčkovi vystoupilo. Havlíček sám, který o návštěvě Schmerlingově v Kutné Hoře psal ve »Slovanu«, neviděl hned po odjezdu ministrově v jeho návštěvě ničeho pro sebe nepřátelského a ani nikdy později veřejně se nevyslovil, že by mohl Schmerlinga míti v podezření, jako by tento nařídil kutnohorskému c. k. vládnímu

zástupci, aby se proti »Slovanu« příkře zakročilo. Havlíček až do odstoupení Schmerlingova vždy s radostí zmiňoval se o opravdově konstitučním přesvědčení ministra spravedlnosti a maje takové míněni o ministru spravedlnosti, jakým Schmerling ve skutečnosti přes své německé stanovisko tehdy byl, neměl příčiny Schmerlinga podezřívat tam, kde Schmerling byl nevinen. Máme zachováno, jak Havlíček přišel k podezření uvedenému, v básni, výše otištěné. Přítel Havlíčkův Petr Miloslav Veselský v knize: »Karla Havlíčka kutnohorský pobyt a porotní soud, konaný 12. listopadu 1851. (V Kutné Hoře 1889)« na str. 44—45. přiznává se, že on to byl, který Havlíčka na podezření přivedl. Veselský uvádí také rozmluvu c. k. vládního zástupce dr. Čermáka se Schmerlingem, již slyšel, ale z rozmluvy té nelze dovoditi, co z ní dovozuje Veselský. Z rozhovoru cítíme jen to, že Schmerling měl o Havlíčkovi velice pěkné míněni, ale že by byl vyslovil třeba jen nějaké přání k dr. Čermákovi stran Havlíčka, o tom není v rozhovoru stopy, a dle událostí po návštěvě Schmerlingově se sběhnuvších a námi výše uvedených nedá se ani pravděpodobně věřiti.

Schmerling na příkrém postupu kutnohorských soudů proti Havlíčkovi krátce nemá viny. Vinu tu nese některý jiný člen ministerstva v době po odstoupení Schmerlingově, bohužel nám pro nepřístupnost pramenů dosud neznámý.

* * *

»Slovan« po celou dobu, co vycházel, byl list, jehož ducha a směr určoval Havlíček sám. Na počátku vycházení »Slovana« domnívali se mnozí, že »Slovan«

je orgánem liberálně-národní strany, jak jím byly »Národní Noviny«, Havlíček teprve později, dne 22. června r. 1850, kdy mnozí stoupenci liberálně-národní strany s postupem Havlíčkovým ve »Slovanu« nesouhlasili, měl příležitost otevřeně prohlásiti, že »Slovan« je list, který nepatří žádné straně, nýbrž »časopis vedený podle mého osobního přesvědčení«.

Když Havlíček počal vydávati »Slovana«, žil v pevné naději, že činí tak jen na krátkou dobu. Věřil, že brzy se zlepší poměry, stav obleženosti bude zrušen, a pak chtěl zastaviti vydávání »Slovana« a vrátiti se zase do Prahy, aby pokračoval ve vydávání »Národních Novin«. V naději té žil Havlíček až do polovice září r. 1850 a úmyslně proto nepřijímal předplatného na delší dobu nežli na měsíc. V této víře nezviklalo ho ani, že v červnu r. 1850 byl »Slovan« zakázán pro Halič s Krakovem, pro Bukovinu a pro Prahu s celým obleženým okrskem. Ještě v druhé polovici srpna r. 1850 doufal, že jeho naděje nejsou neoprávněné a teprve 21. září r. 1850 postavil se na stanovisko, že »od nynější vlády tak brzy opravdivou konštitučnost očekávati nemůžeme«. Tehdy počínal již více si uvědomovati, že jeho činnost jako redaktora »Slovana« nebude bez velikých obtíží, a tehdy viděl, že, co proti »Slovanu« od vlády bylo do té doby učiněno, nebylo nic nahodilého, nýbrž že to byl počátek soustavného boje proti liberálnímu směru, »Slovanem« representovanému. Jestliže po dřívějších zákazech musel smiřovati se se ztrátou odběratelů, musel nyní jíti dále a míti na mysli, že i vycházení »Slovana« co nejdříve může býti zastaveno. Když v listopadu r. 1850 kolovaly v Praze pověsti, že stav obležení bude rozšířen nad ce-

lými Čechami a Moravou, Havlíček připravoval se již tehdy na možnost, že »Slovan« bude zastaven, a činil úsilnější přípravy, aby pro podobný případ vycházel v Praze aspoň nějaký velký denní list. Havlíček byl by si přál, aby jeho strana započala co nejdříve v Praze vydávati denník, a přál si, aby tak strana připravena byla pro všechny možné případy. Neobával se, že by pak musel »Slovan« zaniknouti, nýbrž pomýšlel, jak činil v srpnu r. 1850, kdy věřil ještě v možnost vzkřísiti »Národní Noviny«, aby »Slovan« jako populární laciný politický týdenník, hlavně pro venkov určený, byl vydáván vedle nového denníku. V polovici listopadu r. 1850, když vládní list »Reichszeitung« naznačoval, že by »Slovan« mohl býti zastaven, pokládal Havlíček situaci pro »Slovana« již za tak vážnou, že pro každý případ se s čtenářstvem svým rozloučil. (III. S. 1196.) Od polovice listopadu r. 1850 neopustila jej myšlenka, že »Slovan« bude brzy zastaven. Naděje na obrat vlády ve směru konstitučním nedal se čekati, Havlíček již dobře postřehl, jak vláda je na šikmé ploše k absolutismu. Po zákazu »Slovana« v Uhrách (dne 4. prosince r. 1850), jímž počet odběratelstva »Slovana« byl zase valně zmenšen, Havlíček (13. prosince r. 1850) čekal jistě co nejdříve zákaz vydávání »Slovana«, na počátku ledna r. 1851 byl bez naděje, že »Slovanu« se povede kdy lépe, čekal doby horší a horší. Ale třeba že čekal trpkou budoucnost, přece nejevila se u něho myšlenka zanechat žurnalistické práce a odebrati se do ústraní, jak učinila řada jeho dřívějších politických spolubojovníků. 8. ledna r. 1851 prohlásil mužně: »držíme za jakousi povinnost svou dodržeti až do posledka, a ustoupiti jenom násilí,«

třeba že se současně musel přiznávati, že ve vydávání »Slovana« pokračuje nerad a že tratí očividně vytrvalost.

10. března r. 1851 byl Havlíčkovi vojenským velitelstvím po dobu, co bude trvati v Praze obleženost, zakázán přístup do Prahy. Havlíčka toto násilné jednání vlády zhroutilo. On, který každých čtrnácte dní jezdil do Prahy, aby se potěšil se svými přáteli a nabádal je k založení denníku, on, který měl kus své domácnosti v Praze, svoji knihovnu a pod., dne 10. března r. 1851 opouštěl večer Prahu jako vypovězenec. Později, dne 4. července r. 1851 přiznal se v listě Fr. Palackému, jak na něho tato událost působila: »Vašnosti se, napsal, přiznati musím, že od té doby, co mi do Prahy dojížděti zakázali, velice mne opustila bývalá dobrá mysl a zmocnila se mne melancholie.« A přes tuto náladu nepomýšlel ještě Havlíček ustat ve své činnosti, nýbrž byl zcela odhodlán držeti se zákonů a »setrvati, pokud bude našim silám možná«. Tolik víry ještě choval, že vláda neodváží se proti němu žádného násilí, pokud nezhorší se poměry ve Francii. Co Havlíčka nejvíce na jaře r. 1851 mrzelo, bylo, že jeho přátelé od chvíle, kdy mu zakázán byl přístup do Prahy, nestarali se o založení denního listu, a že ukrývali se, nechávajíce jeho samotného jako Robinsona Crusoe. Marně je volal k povinnosti, marně je upozorňoval dne 30. dubna r. 1851: »Kdo chce s vydáváním novin v Praze čekat, až přestane obležení, ten se lehce ještě všelíčehož dočká, jen ne novin.« Havlíčkův hlas zůstával bez ozvěny.

Od března r. 1851 Havlíčkovo postavení v Kutné Hoře stávalo se nesnesitelným. »Slovan« byl zaba-

vován, redaktor jeho i tiskař žalováni a vyšetřováni, kdo z lidí, na vládě závislých, s Havlíčkem blíže se stýkali, byli trestáni. Oficial c. k. okresního soudu Nevyjel byl přeložen, setník c. k. praporu myslivců Wittich byl pro sympathie k Havlíčkovi udán u generálního zem. velitelství, vyšetřován a do pevnosti Josefovské internován, dávný přítel Havlíčkův, bývalý poslanec, rada c. k. krajského soudu Ant. Kučera, byl dán do disciplinárního vyšetřování. 27. dubna r. 1851 v listě k Fr. Palackému Havlíček sám dobře charakterisoval celou tehdejší svoji situaci: »Zde se mi vede tak dobře, jak se nyní může vésti žurnalistovi opposičnímu, každý týden jednou mi konfiskují číslo, někdy je soud zase vydá, někdy se vede proces, kterých nyní proti mně pět běží, a sice dva před porotu . . . . Proti zdejšímu soudu panuje největší terrorismus, hrozí se soudcům přesazením a nemilostí, a tak ubozí musejí mne proti svému přesvědčení stíhati, a tak daleko to již došlo, že se do Prahy udává, kdyby některý úřadník se mnou mluvil.«

Již v dubnu r. 1851 dostavovaly se Havlíčkovi myšlenky, neměl-li by »Slovana« přestat vydávat. 18. června r. 1851 pak otevřeně ve »Slovanu« si přál, »aby mohl již co nejdříve přestat s vydáváním tohoto časopisu«. Dvě věci ještě zdržovaly Havlíčka od provedení tohoto úmyslu. Jednak výslovné přání Fr. Palackého, jemuž byl Havlíček vždy cele oddán, jednak netečnost jeho přátel, kteří nečinili žádných kroků, aby v Praze byly vydávány denní noviny, »třeba pro obleženost neobsahovaly nic než dobré zprávy a zajímavé a poučlivé články, třeba se v nich nejevila ani příliš patrně opposice proti nynější vládě, jen když by směr jejich nebyl

přímo reakcionářský a protiliberální«. Dokavad by nebyl vydáván nějaký neodvislý list politický, do té doby nechtěl Havlíček sám se svého místa ustoupit. Toho mínění byl v polovici června r. 1851, ale netrvalo ani celý měsíc a jeho vytrvalost, valně otřesená, byla tehdy podvrácena na dobro. Znechucen libovolností vlády, cítě se tělesně zmoženým a maje na loži choť s nevyléčitelnou chorobou, dne 4. července r. 1851 se rozhodl »Slovana« co nejdříve zastaviti. Toho dne psal Fr. Palackému o svých úmyslech, uváděje jejich důvody: »Slovana« mám úmysl toto čtvrtletí (červenec, srpen, září) již naposledy vydávati; všechny důvody, které k tomu mám, nechci zde ani vypočítati. Podotknu jen, že hlavní jest zbavenost všeliké zákonní a právní půdy a libovolnost, která proti časopisům a zvlášť proti mému bude vždy větší. Peněžité ohledy by mne k tomu nenutily . . . Já ale myslím, že nyní jest doba, kde bych mohl více prospěti jinou literární činností nežli žurnalistickou, a obávám se také, že by při mé vždy více vzrůstající omrzelosti časopis můj konečně nejbídnější smrtí sešel, totiž nedostatečností vlastní, vnitřnou«.

Mezitím co takto Havlíček vnitřně zápasil, zavedena byla dne 6. července r. 1851 tak zvaná soustava výstražní. Havlíček, jakmile zavedení této soustavy bylo publikováno, hned poznal, že to znamená pád »Slovana«. 16. července r. 1851 v »Slovanu« sdělil toto své mínění čtenářstvu otevřeně a příteli svému Fr. Kavanovi o tři dny později (19. července r. 1851) napsal rozechvěn ustavičným pronásledováním: »Že nyní zvlášť, když vydali již svůj libovolný paragraf, nelze mi dále se ctí a se zdravím vydávati časopis

poctivého smýšlení, jest patrno.« Sužován úřady, vnitřně rozdrásán, konal přípravy k ukončení »Slovana«, nedávaje již na rady těch, kdo chtěli mu dodávati naděje a přáli si, aby vytrval. »Zde se nejedná o útěk, vysvětloval dne 21. července r. 1851 Fr. Palackému, znovu jej k vytrvalosti pobízejícímu, zde se jedná o to, není-li lépe roztlučenou již od nepřátel baštu opustiti a jiným spůsobem výdatnějším bojovati. Za takovou roztlučenou baštu musíme ale již nyní považovati žurnalistiku, kdežto přece jinak svoboda tisku ještě se udržela.«[1]) Dne 20. července r. 1851 dal místodržitel království českého první, dne 9. srpna r. 1851 druhou výstrahu. Osud »Slovana« byl zpečetěn. Havlíček nemohl po druhé výstraze již váhati, aby provedl, co považoval za nutné provésti, a »Slovana« zastavil. 12. srpna r. 1851 Fr. Kavanovi oznamoval konec »Slovana«: »Pracoval jsem k smrti — jen duševně ... Vydám zde zítra poslední číslo a oznámím co zapotřebí — a prozatím konec.« Dne 14. srpna r. 1851 vyšlo 58. číslo »Slovana«, bylo to číslo poslední.

»Sobě sami nyní zapovídáme »Slovana« a toto číslo budiž poslední jeho číslo«, byla slova úvodního článku posledního čísla »Slovana«, slova hlásající, že poslední český neodvislý list, stojící na zásadách práva, pokroku a zákonitosti podlehl násilí vlády, nazývající se vládou konstituční.

* * *

»Slovan« od 8. května r. 1850 vycházel celkem až na malé nepravidelnosti dvakrát za týden, od ledna

[1]) Sr. díl III. S. 744—746.

r. 1851 chystal se Havlíček »Slovana« vydávati jen jako týdenník. Činil již v tom smyslu přípravy, vydával až do 20. ledna r. 1851 »Slovana« týdně, ale náhle byl přinucen upustiti od svého předsevzetí. V lednu r. 1851 bylo totiž publikováno nařízení, že časopisy vycházející ve svazcích, knize podobných, jednou týdně nebo ještě méněkráte, nemají užívati časopiseckých známek, tehdy nově zavedených, nýbrž mají býti zasílány jako obyčejné zásilky v křížové pásce a dle váhy porto od nich má býti placeno. Dne 20. ledna r. 1851 kutnohorská pošta byla uvědoměna, že toto nařízení týká se také časopisu »Slovana«. Havlíček, aby pro zdražené porto nemusil zdražiti cenu listu, odhodlal se vydávati »Slovana« dvakrát týdně, jako jej vydával již dříve. Zdražení listu svého však nijak se nevyhnul. Zákazy »Slovana« do jistých míst veřejně zasílat, časté zabavování časopisu, následek toho valně zmenšený počet odběratelstva a větší výdaje přinutily Havlíčka, že od 1. dubna r. 1851 zvýšil předplatné na »Slovana«. Kdežto dříve měsíčně předplácelo se na »Slovana« i s poštovným 40 kr. stř., obnášelo od 1. dubna r. 1851 čtvrtletní předplatné na »Slovana« 2 zl. stř.

Jaký počet předplatitelů měl Havlíček na »Slovana«, o tom podává nám zprávu tento záznam, pořízený Havlíčkem:

»Předplatitelé

1849. II.	= 2426	(— 500)		
			červenec 50	
1849. III.	= 2114	(— 500)	srpen 76	
			září 55	
			říjen 3	+ 71
1849. IV.	= 2013	(— 500)	listop. 68 v Praze 227	+ 79
			pros. 26	+ 89

1850. I.	= 2207	(— 500)	leden 18 máj 81 } v Praze 264 + 88
1850. Srpen	= 2517	(— 500)	červen 151 červenec 298
1850. Září 1850. IV.	= 2363 = 2000	(— 500) (— 500)	říjen 227 listopad 223 + 144 prosinec 223 + 193.
1851. I.	= 2263	(— 500)	leden 14 únor březen 26
1851. II.	= 2344	(— 500)	duben 12 máj 12 červen 33
1851. III.	= 2132	(— 500)	červec 9 srpen 2

První tři řádky záznamu vztahují se na »Národní Noviny«, ostatní na »Slovana«. Vidíme, že počet odběratelů »Slovana nikdy neklesl pod 2000. Nejvíce předplatitelů měl »Slovan« v srpnu r. 1850 (2517), před zastavením v srpnu r. 1851 2132. Klesání to snadno vysvětlí zákazy »Slovana do jistých míst, zdražení porta, časté konfiskace. Zjištěný stav potvrzuje Havlíčkovu zprávu, že by »Slovan« z peněžních ohledů nebyl zanikl, a dává pravdu místu jeho dopisu, dne 4. července r. 1851 zaslaného Fr. Palackému: »Až posud navzdor všeho terrorizování abonnentů a čtenářů měl vždy okolo 2000 předplatitetů a v nynějším čtvrtletí, kde teprva předplacení v toku jest, doufám opět, jak se ukazuje, na stejný počet . . . není se nikdy co obávati, že by mohl »Slovan« z peněžitých ohledů zaniknout, a musím doložit, že se mi mnozí sami bez nejmenší zavdané příčiny z mé strany nabízeli písemně k peněžitým obětím, kdybych toho potřeboval.«

Redakce »Slovana« nebyla četná. Vedle Havlíčka, který byl po celou dobu vycházení »Slovana« na listu

uváděn jako redaktor zodpovědný, nebylo jiné redakční stálé síly nežli mladého Jana Kodyma. Tíže redakce spočívala tudíž na Havlíčkovi. Spolupracovníků měl »Slovan« dosti, přes to, že nenáleželo za reakce k nejpříjemnějším věcem náležeti mezi spolupracovníky opposičního listu. Nepříznivé postavení vlády k »Slovanu« mělo ten následek, že většina spolupracovníků psala anonymně. Pokud přece dalo se zjistit, vidíme, že řada spolupracovníků zastavených »Národních Novin« přispívala i do »Slovana«. Byli to především: Dr. Jan Novotný, Jan P. Koubek, Dr. V. Gabler, Dr. Jan Melichar, Dr. K. Tomíček, V. Vondra a j. Vedle uvedených přispívali do »Slovana«: F. Daneš, farář Perucký, A. Krása z Prahy, Fr. L. Vorlíček, K. Ninger, Ed. Ličko, Petr M. Veselský, Jan Sluníčko a j.

Havlíček při své redakční práci užíval řady novin. Jednotlivé rubriky vyzrazují veliké spousty žurnálů, které Havlíček musel co den prohlížeti. Nejpilněji stopoval noviny vládní, dle nichž osvětloval úmysly vládní; čítal jich nejvíce a čítal je nejbedlivěji. Pokud bylo lze zjistiti, užíval při redakční práci v »Slovanu« těchto listů: Const. Blatt aus Böhmen, Deutsche Zeitung aus Böhmen (pražská), Oesterr. Correspondenz, Prager Zeitung, Union, Pražský Večerní list, Oest. Correspondent, Gratzer Zeitung, Austria, Augsburger Allgemeine Zeitung, Czas, Neue Zeit (olomoucká), Reichszeitung, Lloyd, Pressburger Zeitung, Wanderer, Vídenský Denník, Leipziger Zeitung, Kath. Blatt aus Mähren, Presse (brněnská), Ost-Deutsche Post, Slovenské Noviny, Volksfreund (vídeňský), Südslavische Zeitung, Wiener Kirchenblatt, Pražské Noviny, Jugoslavenske Novine, Wiener Zeitung, Moravské Noviny, Jičínský Věstník,

Česko-bratrský Věstník, Soldatenfreund, Mittheilungen über Handel-, Gewerbe- und Verkehrsmittel, so wie aus dem Gebiete der Statistik überhaupt, nach Berichten an das k. k. Handelsministerium.

Vnější rozdělení jednotlivého svazku »Slovana«, čítajícího většinou dva tiskové archy velké osmerky (32 stran), řidčeji jen tiskový arch (16 stran) velké osmerky a na počátku barevnou nebo bílou obálku, později bez ní, bylo dosti pestré. Samostatné články činily podstatu čísla, vedle nich různé rubriky informovaly čtenáře o důležitých zjevech veřejného života. Méně obšírně všímal si Havlíček, až na události ve Francii, událostí zahraničních v rubrice »Zahraniční zprávy«, více hleděl si vnitřní politiky rakouské.

Nejdůležitější rubrika po samostatných článcích »Slovana« byl »Pozorovatel politický« (III. S. 940), po ní významem následovaly rubriky: »Rakouské politické zprávy« (III. S.1458), »Zprávy domácí« (III. S.1461), »Zprávy z Čech« (III. S. 1490). V tomto svazku, na místech v závorkách právě uvedených, najde čtenář o těchto rubrikách pověděno více. Menší rubriky a nepravidelně do »Slovana« zařazované byly rubriky: »Ranní zprávy«, která přinášela nejnovější události, pak rubrika »Rozmanitosti«, která měla býti umístěna ve »Slovanu« od 8. února r. 1851 počínajíc jednou týdně a měla »přihlížeti více k zábavě nežli k věcem politickým«. Na slíbené pravidelné zařazování této rubriky nedošlo.

»Slovan« redakčním uspořádáním liší se valně od »Národních Novin« a blíží se »Pražským Novinám«. »Národní Noviny« jako denník vedly Havlíčka k práci

zběžnější, byly v pravém slova smyslu novinami, »Slovan« jako list dvakrát týdně vycházející přinášel články ceny trvalejší, je to populární česká revue. Jako dřívější listy své, tak i »Slovana« řídil Havlíček účelně, věcně, nepouštěl uzdu svým osobním přáním. Jednalo se mu vždy, aby článek měl jistý cíl a aby cíle toho dosáhl. Kde Havlíček sám nestačil na práci původní, tam obracel se k překladům; kde myslil, že by jeho autorita neměla toho vlivu, jaký by si byl přál vykonávati při té nebo oné události, tam dovolával se hlasů vynikajících mužů ciziny.

Jako započal činiti v »Národních Novinách«, tak činil i ve »Slovanu«, a chtěje vzbuditi vzpomínky na důležité doby v českých dějinách, otiskoval ve »Slovanu« výňatky ze staročeských kronikářův a důležité historické akty. Pavel Skála ze Zhoře těšil se, jako již v »Národních Novinách«, největší přízni Havlíčkově, a mnoho místa ve »Slovanu« zabral. Jiné články sem spadající bylo otištění protestu českých pánů proti upálení M. Jana Husi a »Některé upomínky na spojení Moravy s Čechy«.

Z cizích spisovatelů Havlíček ve »Slovanu« nejraději se dovolával, jako již dříve v »Národních Novinách« V. Huga. Jeho řeči o všeobecném právu hlasovacím a proti obmezování svobody tisku přinesl »Slovan« v doslovném překladě. Vedle V. Huga tiskl Havlíček ve »Slovanu« z Tocquevilleova díla »De la Democratie en Amerique« (Stať: »O zřízení obecním v severním soustátí Americkém«), z Bronislava Trentowského-ho (Otiskl z něho: »O vysvobození vlasti«), z Cesare a Balbo-a (»O postavení liberální strany u národů utisko-

[redacted]

vaných«), z Armanda Marrast-a (»Svobodný tisk«), ze Staats-Lexikonu Rotteck-Welckerova (Vedle výše uvedených statí: »Franklin a jeho politika«) a j. a j.

* * *

Třetí díl »Politických spisů« obsahuje práce Havlíčkovy ze »Slovana« a »Epištoly kutnohorské«.

Jest v tomto dílu vydáno vše, co označil Havlíček buď plně svým jménem buď svými značkami H. B., Redaktor, H. Borovský anebo co dle zmínek z jiných článků jistě jest práce Havlíčkova. Nebyly pojaty do tohoto vydání Havlíčkovy články a zprávy rázu konstatujícího a referujícího. To zvláště platí o referátech, týkajících se porotních soudů.

Jako při předcházejících dvou dílech, tak i při tomto dílu platí o způsobu vydání vše, co jsem pověděl v dílu I. S. XI. a v dílu II. S. XIV. Dodávám zde jen, že poznámky mnou přičiněné neodpovídají tomu, jak jsem si je míti přál. Tuto okolnost vysvětluje nedostatek pomůcek (zvláště biografických a současných časopisů a brožur), na něž jsem při práci narazil a na něž narazí každý, kdo bude pracovati v době o roku 1848 a době následující.

Jest na první pohled víře nepodobno, ale přece je pravdivo, že v Praze nelze dostati ani všechny české časopisy z tehdejší doby. Čísla »Vídenského Denníku« z r. 1850 jsem marně hledal v Praze, v Olomouci i ve Vídni, Reichszeitung z r. 1850 nelze zrovna tak dostati a p. Tyto křiklavé příklady, namátkou uvedené, budou rozmnoženy, uvedu-li, že pražská c. k.

veřejná a universitní knihovna neměla až do r. 1900 Havlíčkova »Slovana« vůbec a že od r. 1900 má »Slovana« exemplář necelý. Nepotřebuji snad více zdůrazňovati, že by bylo úkolem přednostů našich veřejných bibliothek starati se, dokud je na čase, aby česká literatura z těchto dob byla systematicky doplňována a aby četné mezery našich knihoven v tomto oboru byly nahraženy koupí z rukou soukromníků.

*

Výbor článků Karla Havlíčka ze »Slovana« pořídil v době novější p. Karel Tůma. Jeho vydání nese titul: Vybrané spisy Karla Havlíčka Borovského. Pořádá Karel Tůma. Díl druhý a třetí. V Hoře Kutné 1886—1887. Vyšlo po druhé jako vydání obálkové. Třetí vydání bylo vydáno bez letopočtu.

Proč vydání tohoto při práci své jsem neužíval, toho důvody čtenář nalezne v dílu II. S. XVIII. Zde jen dodávám, že p. Tůma také práce, Havlíčkovi nenáležející, otiskl a že nejdůležitějšího politického spisu Havlíčkova: »Epištoly kutnohorské« do své edice nepojal.

* * *

Třetím dílem jest vydání »Politických spisů« K. Havlíčka ukončeno. Obsáhlý rejstřík ke všem třem dílům usnadní čtenáři hledání. Rejstřík ten sestavil přítel můj p. JUC. Aug. Žalud, redaktor »Přehledu«, jemuž za tuto práci vzdávám zde vřelý dík.

Konče tuto edici pokládám za milou povinnost poděkovati slavné Společnosti Musea království Českého,

která ochotně svolila k tomu, abych mohl prostudovati literární pozůstalost K. Havlíčka. Díky mé dále náležejí nakladateli mému p. J. Laichterovi, který nešetřil nákladu, jen aby čtenáři dal do ruky dílo dobře vypravené.

Na Kr. Vinohradech, dne 27. srpna r. 1903.

Dr. *Zdeněk V. Tobolka.*

66. PROČ JSEM OBČANEM?

(Slovan z 1. března r. 1851. Sv. 12. S. 349—356.)

H. B. Nic na světě není tak obyčejného, jako to, čemu říkáme: nevidět pro oči, totiž, že člověk obyčejně si nevšímá toho, v čem je a nepozoruje nic z toho, co se ustavičně okolo něho plete. Kdosi nazval člověka velmi trefně zvířetem zvykovým, čím se vyjadřuje to, že si člověk časem svým všemu zvykne a že již konečně při věcech ustavičně se s ním a okolo něho opakujících ani nic nemyslí, tak jako by tyto věci musely se zrovna takto díti a jako by se ani jinak díti nemohly.

Pozorujme ku př. naše náboženství. Co ono jest za našich časů? Skoro nic jiného, než že lidé při jistých příležitostech podrobují se jistým ceremoniím, jejichžto pravý význam již málo který ví, že chodí v jistých dobách do kostela dívati se na jisté ceremonie, které již tisíc a tisíckrát viděli, že při tom odříkávají buď z knížek neb nazpamět formule, které již tisíc a tisíckrát odříkali aneb poslouchati poloospale kázání, které již tisíc a tisíckrát bylo mluveno a slyšáno, že jistí synkové, málo se naučivší, nacházejí co důstojníci církve za málo práce hojných příjmů, že lidé neumělí, hloupí a daremní ve jménu své pravo-

věrnosti povyšují se nad rozumné, moudré a počestné, že lidé nic nevěřící prohlašují za kacíře ty, kteří přec něco věří atd. atd., tak se jeví náboženství obyčejně za našich časů. Proč vlastně bylo zřízeno, aby totiž se množila láska a poctivost mezi lidmi, aby jeden druhého podporoval, aby člověk toho, čím nad zvířetem jest povýšen, náležitě si vážil, na to se již nyní málo kdo pamatuje, jakož se také vždy skoro zapomíná na tu okolnost, že náboženství není na světě jako by toho potřeboval Bůh, nýbrž proto, že toho potřebují lidé, zkrátka, že jest a má býti ku prospěchu lidstva a ne pro Boha. Jest starý a velmi nebezpečný blud na světě, vedoucí k tomu, že člověk, kdyby nejhanebnější byl, jen když se modlí a svíčičky atd. obětuje, sám se sebou spokojen jest a tento blud vyšel z toho nešťastného obyčeje říkati a učiti, že Bůh proto lidi stvořil, aby jej ctili atd. Hodinář dělá hodiny, aby dobře šly, a tím jest poctěn teprva hodinář, když jeho hodiny dobře jdou a svůj účel vyplňují. Jak rádo se říká, že má být člověk služebníkem božím: dobře jsou ale dva služebníci, jeden poctivý, pracovitý, věrný ale rovný při tom, jak se říká bez komplimentů, druhý lenoch a šibal, ale při tom pochlebník, jenž ustavičně svého pána vychvaluje. Nerozumný a pošetilý pán bude si více vážiti tohoto druhého služebníka pochlebnického, ale rozumný pán prohlédne brzy mělkost pochlebníkovu a ocení řádnost prvního služebníka. Není ani zapotřebí k tomu doložiti, máme-li a smíme-li si Boha představovati takového, jaký jest onen pán pošetilý a nerozumný, aneb musíme-li si jej představovati ve způsobu onoho druhého pána, totiž rozumného.

Zrovna tak, jako s náboženskými záležitostmi,

stojí to v tomto ohledu s občanskými. Lidé již skrze tolik století zvykli si stejným krokem šlapati v tom jhu, které jim od chytřejších ale zlomyslných spolutvorů na bedra vloženo bylo pod rozličnými záminkami, také až do konce ve jménu a s udaným plnomocenstvím božím a které nyní nazýváme státní zřízení. Člověk, zvyklý při všem se tázati: proč a nač? (bohužel jest takových lidí posud přece jen malá částka), neví, má-li se více horšiti nebo smáti, když tak pozoruje státní zřízení národů, počítaných k civilizovaným. Ve všech učebních knihách přirozeného práva můžeme se dočísti toho, že stát zřízen jest proto, aby v něm dosáhli lidé bezpečnosti osoby a jmění, práva, spravedlnosti a větší pozemské blaženosti atd. atd. Budeme bez předpojatosti rozvažovati, jak dalece toho všeho dosahují lidé ve státním spojení a jaké vůbec užitky mají lidé z toho, že jsou ve státu živi, při čemž zcela všeobecně jednati chceme, nejmenujíce ani jeden ani druhý stát, avšak majíce hlavně na zřeteli tak zvané policejní státy, státy, ve kterých se vláda do všeho míchá a zanechávajíce každému na rozhodnutí jak dalece okolnosti od nás uvedené a objasněné také v tom neb onom státu skutečně se vyskytují. Pro uvarování všelikého nedorozumění musíme však již napřed podotknout, že vypočítávajíce zde škody a nepohodlí, které obyčejně ze státního spojení vyplývají, nemíníme tím, aby snad lidstvo zase k prvotnímu divokému stavu se navrátilo, nýbrž chceme jen každému jasně před oči postaviti nevyhnutelnost velikých reforem (oprav), kterých zapotřebí jest, má-li stát býti skutečně tím, k čemu určen jest. Až posavad nejeví se nám alespoň stát skoro jinak, nežli co nucená

společnost, ve které množství obtíže nesou proto, aby malý počet dobře a vesele žíti mohl.

Počněme především s výlohami, které lidi mívají k vůli tomu, že jsou v státu živi. Výlohy tyto jsou nesmírné a každý by se zhrozil té přeukrutné sumy, kdyby se všechny v některém státu spočítati mohly. Nesmíme totiž mylně se domnívati, že snad daně,[1]) ačkoli jsou všude dosti veliké a pořád se ještě zvětšují, že, pravím, tyto daně jediná jsou výloha, kterou máme k vůli tomu, že jsme občané jistého státu. Napak se musí říci, že přece tyto všechny daně, byť by se počítaly na sta millionů, přece jenom nepatrná suma jsou proti těm ostatním výlohám, které občané jen k vůli tomu mají, že v státu žijí.

Vezmeme především vojsko. Myslíte snad, že ty nesmírné milliony, které se z daní vydávají na platy, na šatstvo, na zbroj, na jiné vojenské potřeby, že to již všechny výlohy jsou, které k vůli vojsku máme? Přivažte k tomu ty ohromné sumy, které jednotlivé rodiny každoročně potají na to vynakládají, aby své syny při assentování od vojska osvobodily, přivažte k tomu ty sumy, kterými se zámožnější dovoleným způsobem od té povinnosti vykupují, přivažte k tomu všechny rozmanité výlohy a útraty každoroční assentýrky, pak to, co se odvedeným od obcí dává na cestu, co se za vojáky ročně posílá z domu na při-

---

[1]) [Slovo daně zde béřeme v tom smyslu, že znamená všeliké dávky, které občané prostředně neb bezprostředně do státních důchodů odvádějí, tedy kontribuci, domovní daň, dědičnou, osobní, výdělkovou, z příjmů, potravní, cla, za sůl, za tabák, za kolky, taxy, loterii, poštovní platy, mýta atd. atd., jakúbykoli jména tyto dávky v rozličných krajinách ještě míti mohly.]

lepšenou, spočítejte, kdyby to možná bylo, výlohy jednotlivých občanů na ubytování vojska a na přípřeže, konečně k tomu ke všemu přiražte, co se pro všeobecnost ročně ztratí tím, že několikrát sto tisíc nejzdravějších a nejsilnějších mužů ani krejcar ročně nevydělává a pomyslete si tu ohromnou sumu, o kterou by se všeobecné národní jmění ročně zvelebilo, kdyby každý z nich denně jenom ku př. 10 kr. stř. prací svou vydělal: a pak teprva dohromady budete míti pravé ponětí o tom, co vás ročně vojsko stojí a co by se ročně v celé zemi ušetřilo, kdyby vojska nebylo.[1])

Od vojska přejděme k úřadům a sice především politickým. Kdokoli s těmito úřady v takových státech, jako zde na zřeteli máme, co činiti měl, ten asi bude nejlépe vědět, že ta část daní, která se na udržení těchto úřadů ročně nakládá, příliš nepatrná suma jest proti tomu, co na ně kromě toho občané ještě ze svých kapes (obyčejně potají) vydávati musejí, když s nimi

---

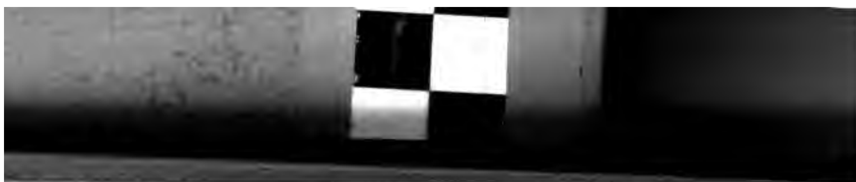
[1]) [Obyčejně se sice říká, že prý se zas při vojsku mnoho lidí obživí, to ale jest stará pověra, kterou mezi lid přivedli ti, jimžto držení velikých vojsk ku prospěchu jest a kterou od té doby bezsmyslně jeden po druhém opakuje. Kterak se kdo obživí při vojsku? Jestli nechceme mluviti o jistých nepočestných obživách jistého druhu ženských, lichvářů a některých spekulantů a lieferantů, kteří stát okrádají, nezůstane z toho nic, než obživení těch, kteří pro vojsko šatstvo, potravu atd. pracují a prodávají. Myslíte ale, že ti lidé, kteří následkem nynějšího systemu vojáci jsou, nebudou jísti a píti, myslíte, že se nebudou odívati, kdyby na vojně nebyli? Rozdíl jest jenom ten, že nyní živi jsou na všeobecné útraty dost špatně a že by pak sami ze svého výdělku byli živi mnohem lépe. Celá tato špekulace s obživou od vojska připadá mi tak, jako by některý hospodský každému ročně platil 1000 zl. stř. pod tou výminkou, aby je u něho utratil! —]

co jednati mají. Kdyby bylo možná býti vševědoucím a vésti rejstříky na tato vydání, podivili bychom se zajisté jejich veliké sumě. Nesmí-li se, jako to obyčej jest v policejně-libovolných státech ani moucha hnouti bez vědomí a bez povolení úřadů, musí se k těmto výlohám přiraziti ještě ohromná suma všech ztrát, promeškání, zkrácení v obchodu atd., kterou občané utrpí buď nejapností úředníků, buď vůbec tím, že se nemohou ve svých živnostech volně a svobodně pohybovati.

O soudních úřadech platí totiž: a kdybychom ani to nepřipustili, že časem z úplatku nespravedlivě soudí a křivdu činí, již to obšírné a pedantské zřízení jejich vede k tomu, že občané, majíce nějaký soud, nemohou se nikterak i při vší poctivosti soudů uvarovati nepotřebným a dosti citelným výlohám, tak že takový v soudu zapletený občan s podivením se sám sebe tázati musí: Nač já vlastně přispívám v dani své také na udržení soudů, když musím pokaždé, kdy soud potřebuju, přece ještě mnohem více platiti, než zač celá ta práce při nestranném ocenění stojí? — Když ale zase vezmeme soudy ne v rozepřích civilních, nýbrž v poměru k zločinům, musíme uznati s nemalým podivením, že jest v zemi více osob zaměstnaných se souzením zlodějů než se zlodějstvím, což jest jistě nepřirozený poměr, a položertovně, poloopravdově mohlo by se říci, že by občané k tomu přišli laciněji a pohodlněji, kdyby zlodějům místo jejich příjmu z krádeže, vysadili roční dobrovolné paušale, které by jistě nemuselo být tak veliké, jakou útratu ročně máme se zloději u soudů a v kriminálech. Tím chceme jen tolik říci, že by celé soudní jednání mohlo býti mnohem

jednodušší a že pro celek mnohem užitečnější jest, kdyby se jednotlivému časem pro rychlost a jednoduchost soudu stala křivda, než když se všem vinným a nevinným ustavičná křivda děje dlouhým, nekonečným a zapleteným řízením, na které se ani žádný občan bez advokáta spustiti nemůže.

Strany úřadů stavitelských a finančních jest lépe v tomto ohledu pro uvarování zlosti ani nic nemluviti. Chraň Bůh, abychom snad v tom myslili naše stavitelské a finanční úřady, jejichžto příkladnou řádnost, správnost, nezištnost atd. beztoho všichni známe, neboť každý ví, že u nás ani jeden sládek neb vinopal neb kupec atd. žádnému finančnímu úředníku jak živ ještě ani krejcaru nedal a také za to ani vědro piva neb kořalky nepřevařil, ani libru pašovaného zboží jak živ v rukou neměl atd., což všechno ještě ve mnohem větší míře platí o úřadech veřejnými stavbami zaměstnaných. Ale v takových zemích, kde vidíme, že pachtýři veřejných státních staveb tím rychleji na miliony bohatnou, čím rychleji jejich stavby padají, kde pozorujeme, že jen za veliké úplatky může někdo zpachtovati práce na náklad národu vedené, kde vidíme, že se pro úplatek železnice, silnice atd. vedou zcela jinudy, než kudy by to prospěch všeobecný požadoval, kde vidíme, že se ustavičně i zcela nepotřebné stavby veřejné konají ze žádné jiné příčiny, než aby to jistým lidem vyneslo, v zemích, kde vidíme, že úředníci, ustanoveni k dohlídce na cla a daně, asi desetkrát tolik spotřebují, než jejich plat obnáší atd. atd.: běda občanům v takových zemích, neb oni kromě těch daní, které na řádné udržení těchto úřadů platiti musejí, ještě kromě toho škodují také ze svého všechno to,

co tito úředníci a pachtýři více vydělají a spotřebují. Přidejme nyní k tomu při stavitelských úřadech ty škody, které se všeobecnosti, obcím a jednotlivcům dějí tím, že se jisté stavby ne podle jejich vůle a potřeby, ne podle jejich praktického náhledu, nýbrž jen podle vůle jistého nepraktického a obyčejně i neumělého úřadu díti musí, co dále zbytečné komise při tom, dohlídky ještě zbytečnější stojí atd. atd.; přidejme dále k tomu, co trpí průmysl sládkův, fabrikantův, kupcův, atd. ustavičnou dohlídkou, vázaností, nepřiměřenou daní, nezapomínejme dále na to, oč stát při monopolech (jako sůl, tabák, prach atd.) ještě po odrážce daně, výrobky tyto pro neprakticky a příliš nákladně zřízenou fabrikaci dráž zhotovuje, než by je zhotovil každý jiný průmyslník atd. atd. atd., což všechno ani vypočítati nelze; a pak teprva budeme míti před očima tu pravou sumičku, kterou musí národ každoročně na tyto úřady vynaložiti.

Co se stavu učitelského týče, pokud od státu placen jest, nemůže se ovšem říci, že by k vůli němu tak značně přibývalo daní, neboť se ty vlády, o kterých zde mluvíme, pilně varují, aby stav škol a poučení národu nepřivedly na lepší stupeň. Nechceme míti učené poddané, chceme míti hodné (rozuměj: hloupé) — to jest velmi známý výrok jistého ne příliš dávno zemřelého císaře.[1]) Ačkoli však výlohy, které přímo z daní na veřejné vyučování jdou, příliš jsou nepatrné, nesmíme přece mysliti, že těmi již všechno pro občana jest odbyto. Kdybychom nežili ve státním spojení, dávali by rodičové své děti, kterým by do-

[1]) Výrok císaře Františka I. (1792—1835).

[redacted]

brého vzdělání opatřiti chtěli, k mužům známým pro svou učenost a moudrost a u těch by se jistě za polovici času a za polovici útrat dvakrát tolik naučili, co se naučí nyní, kdežto stát, jako všechno jiné i vyučování vzal do svého monopolu a skrze 18 let (od 6—24) nechá mládež mořiti z většího dílu nepotřebnými vědomostmi a svěřuje vedení její z velké části lidem, kterým nejde nikdy tak velice o rozšíření vědomostí, o zvelebení národu, jako vlastně o své zaopatření, a kteří také se obyčejně vyznamenávají jen otrockou oddaností k velmožům než láskou k vědám. Když povážíme, kolik tisíc musí rodičové na syna svého vynaložiti, než proběhne všechny školy, a v jak nepřirozeném poměru stojí nabyté v oněch školách skutečné vědomosti k vynaloženým penězům, shledáme, že nejsou to malé výlohy, které vynucuje nepotřebně system státní na vychování od svých občanů. Nenepatrná část těchto peněz plyne do kapes učitelů a professorů samých, jejichžto mizerné platy musí občané takto chtěj nechtěj zlepšovati. Při tom se musí litovati jen toho, že se obyčejně takové platy nedávají učitelům za to, aby se synkové něčemu naučili, nýbrž z většího dílu jen aby dobré klasy dostali, opět vina státu, který hledí jen na vysvědčení a ne na umění. Kdyby to nebylo takové, nemohlo by se ovšem nic namítati proti tomu, že rodičové učitelům v státních službách ustanoveným a od státu placeným, přece ještě od svých synů platí, ba naopak, kdyby to jen co odměnu za lepší vycvičení svých dětí dávali, muselo by se jim ještě raditi, aby dávali co možná nejvíce. Neboť jest to jediný vydatný prostředek, který mají občané v rukou proti špatnému státu a pro někdejší jistou a spasitelnou

změnu státního zřízení. Špatný stát naschvál učitelům a professorům dává v poměru k jiným úředníkům malé platy, aby schopnější lidé raději k jiným vděčnějším stavům a zaměstnáním se obraceli než k učitelství a aby tak nemohla se příliš zmáhati osvěta v národu, která jest úhlavní prostředek proti vládní libovůli. Když tedy rodičové pozorují přičinlivost a horlivost na učiteli a prospěch dětí svých, velmi dobře učiní, když se za to co nejvděčněji odmění; tím sobě uloží dobrovolnou daň, která jim a dětem jejich časem svým ušetří desetkrát tolik jiných nepotřebných daní a nejjadrněji vyvrátí se tak nechvalitebný směr libovolného vladaření.

Nejsme však ještě s všelikými výlohami a škodami, které takový způsob vlády kromě daní ještě občanům působí, u konce, a jedna z nejhlavnějších jest ještě manipulace s penězi a se státními dluhy. Ve svém článku »Peníze« (Slov. Pros. 1850 č. 6.)[1]) vysvětlili jsme dosti obšírně tyto nesmírné škody, pročež není zapotřebí zde ještě jednou věci známé opakovati, obzvláště nyní, kdežto sami právě nejvíce tuto okolnost na sobě zkoušíme.

Obyčejně se sice říká, že ve svobodných státech, jako ku př. v Anglicku, mnohem větší daně jsou, avšak kde i to pravda jest, nesmíme zapominati, že tyto od nás svrchu vypočtené výlohy, které libovolná vláda občanům způsobuje, mnohonáctekrát převyšují všeliké i největší daně Anglicka, kdežto kromě těchto již občané angličtí jiných výloh nemají. Na druhé straně nesmí se zase mysliti, jako by Anglicko již pro nás

[1]) Viz díl III. S. 538.

bylo svrchovaným ideálem státního zřízení, neboť kromě pevného nezrušitelného práva nezdají se ostatní zřízení Anglická pro jiné národy příliš lákavé býti k následování. Jsou však ještě jiné svobodné státy, ve kterých i daně jsou menší než v absolutních[1]) a přece kromě daní již občané nenesou žádných jiných obtíží a vydání k vůli státu.

Uváživše všechny ty nesmírné výlohy, které libovolné vlády občanům svým způsobují, a zarmoutivše se z nich, zarmoutíme se ještě mnohem více, když uvážíme, co za všechny tyto výlohy, obtíže a ztráty tito občané dobrého mají!

Ani jeden z ústavů od libovolné vlády zřízených není vlastně k tomu, k čemu se vyhlašuje určen býti, a skoro každý z nich působí zrovna naopak. Vezměme kterýkoli. O vojsku ku př. určeném k bezpečnosti občanstva, pro udržení pokoje a pořádku, který občan by mohl říci, že jemu pomohlo k zachování bezpečnosti osobní neb jmění? Mnohem více slyší se v podobných státech o tom, že vojsko tu a tam nepořádky a různice způsobilo, týralo samo pokojné občany, škody způsobilo na jmění pokojných občanů. To samé najdeme u ostatních ústavů podobných států. Každý ku př. ví, že by jednotlivý zkušený a řádný občan lépe udržel stavby státní v pořádku a s větším prospěchem je zřizoval a řídil, nežli to činí celý houf draze placených úředníků! Každý ví, že se člověk za rok u pořádného privátního učitele naučí třikrát tolik než v státní škole! Každý ví, že politické úřady

[1]) [K absolutním nesmí se počítati jen ty, které i jméno toto zjevně nesou, nýbrž i takové, kde se pod rouškou konstitučnosti libovolný absolutismus provozuje.]

často více zmatků než prospěchu ve svých okresech způsobí, že by mnohem snadněji občané obstáli bez politických úřadů, nežli úřadové tito bez občanů. Vůbec se nelze při takových státech uvarovati porovnání s bývalými vrchnostmi a jako nikdo upírati nebude, že by bývalí poddaní mnohem lépe byli obstáli bez svých vrchností nežli tyto vrchnosti bez poddanných tak i absolutní vláda více potřebuje své poddané občany, nežli tito občané potřebují takovou vládu.

Po všem tomto uvážení nemůže si žádný obyvatel podobných států otázku: Proč jsem občanem? předložiti, než s nejtrpčím citem. Na všech stranách pozoruje, že státní zřízení dokonce není k jeho prospěchu, nýbrž všude jen k jeho škodě a že jen tenkráte by mohl on sám ze státního spojení užitek míti, kdyby se odhodlal s vlky výti a na útraty ostatních utištěných svůj vlastní prospěch vyhledávati. Tak se konečně musí ve veliké části občana zroditi onen nepřirozený cit, který stát za nepřítele svého a za škůdce považuje a který jest zcela protivný citu svobodného občana, jenž musí cítiti lásku a vděčnost ke svému státu, poněvadž sebe v něm cítí šťastným a spokojeným, poněvadž vidí, že státní zřízení jsou k jeho prospěchu, ne pak on k prospěchu státu.

A proto také jest marné čekati od občanů libovolného státu nějakou občanskou mysl, nějakou upřímnou oddanost a lásku k státu, nějaké vlastenectví.

---

67. REDAKCE SLOVANA K ČTENÁŘSTVU.

(Slovan z 15. března r. 1851. Čís. 16. S. 433—434.)

Číslo Slovana, které vyšlo dne 12. t. m. (totiž ve středu),[1]) nedostalo se do rukou našeho odbíratelstva z té jednoduché příčiny, poněvadž bylo konfiskováno. K našemu neobyčejnému podivení přišla téhož dne brzy po poledni, když sotva nepatrný počet výtisků právě vyšlého čísla zde v Kutné Hoře byl vydán, úřední komise do tiskárny a zabavila všechny výtisky. Příčinu tohoto kroku nebyli bychom seznali jinak, než z doručeného nám spisu od zdejšího politického úřadu, jenž zní:

Panu K. Hawlíčkowi, redaktorowi časopisu Slowana

v Kutné Hoře!

Wědomost Wám dawám, že jsem zabawení čísla 15. Wašého časopisu "Slowana", za příčinou článkůw: "Nowější staw německé zaležitosti" pak "domáci spráwy" na základě předpisu, co se týká tisku § 5 ad b: pak patentu od 13ho Březena 1849 §. §. 31 a 33 nařídil.

Cís. kral. podkrajský úřad v Hoře Kutné 13ho (sic) Března 1851.

Reiser.

---

[1]) 15. číslo Slovana ze dne 12. března r. 1851.

První článek zde jmenovaný jedná o záležitostech německých způsobem sice snad nepříjemným naší vládě, ale přece — dle našeho přesvědčení — proti zákonu tiskovému v ničem se neprohřešujícím. Podobným způsobem alespoň množství jiných časopisů se již prohlásilo o konferencích Drážďanských. Druhý článek pod rubrikou »Domácí zprávy«[1]) vypravuje příhody redaktora Slovana v Praze.

Když totiž redaktor Slovana, jenž po čas svého nuceného přebývání v Kutné Hoře častěji do Prahy jezdí, posledně tam přítomen byl, dostal tam předvolání k policii, kdež mu v pondělí dne 10ho t. m. oznámeno bylo, že dle rozkazu vojenského velitelství z Prahy vypovězen jest a zapovídá se mu, se v Praze neb v okolí pod obležeností budoucně objeviti, sice že by zabaven byl a vojenskému soudu propadl. (To všechno bez udání příčiny.) Tuto událost, poněkud neobyčejnou, oznámili jsme čtenářstvu svému, dokládajíce, že jest to libovolnost protizákonní, poněvadž dle § 12. základních práv (posud zjevně nevyzdvižených) jenom v době obleženosti §§. 5. 6. 7. 8. 9. 10. a 11. základních práv vyzdviženy jsou, jednající o tisku, o peticích, o spolcích, o osobní svobodě, o domovním právu, o tajemství poštovním, že ale ten paragraf ústavy (totiž 25), který pojišťuje občanům rakouským svobodné přebývání a cestování všude, ani v obleženosti vyzdvižen není a že tedy vojenské velitelství v Praze práva nemá redaktora Slovana z Prahy vypovídati a jemu příjezd a přebývání v Praze zapovídati a že strany té věci žalobu k ministerstvu podáme, aby se

[1]) Viz tuto stať dále v rubrice »Domácí zprávy«.

[redacted]

ukázalo, jak dalece ministerstvo platnost zřejmě znějících §§ ústavy uznává.

Ani doložiti snad nemusíme, že redaktor Slovana v Praze po čas svého pobytu nikdy ničehož se proti předpisům obleženosti nedopustil.

Až posud ještě bylo neslýcháno, aby zcela zákonitě se chovajícímu občanu bez udání všeliké příčiny zapovězen byl přístup do hlavního města jeho vlasti, což tím více jest podivné, když se to děje od osob nemajících k tomu žádné zákonité moci.

Jakou také v této zprávě našel zdejší místní úřad příčinu ke konfiskaci, o tom se dovíme až za několik dní z úředních spisů, neboť sami nemáme dostatečného ostrovtipu, abychom se této příčiny domyslili.

---

68. NÁBOŽENSTVÍ.

(Slovan z 15. března r. 1851. Čís. 16. S. 445—449. = Slovan z 3. května r. 1851. Čís. 29. S. 205—209.)

H. B. Každý ví, že máme obyčej mnohem častěji než jiné politické časopisy všímati si náboženských záležitostí — a od tohoto obyčeje nehodláme také upustiti, ačkoli se přiznati musíme, že nám z toho mnohem více nepříjemností povstalo, nežli z našich čistě politických článků. Poněvadž si velmi pilně všímáme veřejného smýšlení, není nas také tajno, že leckterý jinák s námi v politických a národních věcech stejně smýšlející, přece se na nás časem svým pro některý církevních věcí se týkající článek rozhoršil. »Kdyby jen nechal na pokoji kněžstvo! kněžstvo bude uraženo a opustí naši národní stranu, seslábneme!« atd. takové bývají, jak doslýcháme, řeči mnohých vlastenců, kteří snad zcela tak smýšlejí o všech těch věcech jako my, jenom že nechtí, aby se to veřejně řeklo.

My však máme o prospěchu a mohutnosti politických a národních stran docela jiné ponětí, jsouce přesvědčeni, že budoucnost strany nezávisí od přistoupení neb odstoupení jednotlivých osob v té neb jiné době, nýbrž že základ svůj má jedině v pravdi-

[redacted]

vosti a důslednosti svých zásad, svého přesvědčení. Každý vynálezce nové nepochybné pravdy, a kdyby se jí celý svět posmíval, může jen lhostejně na to hleděti, neboť časem svým přece celý svět bude tuto pravdu věřiti, bude se jí držeti jako nyní on sám. Jenom ta strana může míti naději na budoucnost, která se stále důsledně drží zásad pravdivých a třeba jednotlivé osoby této strany za oběť padly mocnějším nepřátelům v době utlačenosti, přece časem svým pravdivé, spravedlivé to národu a člověčenstvu užitečné učení jejich vejde do života co vítěz nad nepravdou a nespravedlností. Toto přesvědčení dodává jednotlivým lidem, o nichžto praví písmo, že nejsou živi pouhým chlebem, zmužilosti, aby, opřeni o zásady pravé a spravedlivé, vzdorovali mocnějším nepřátelům, nedbajíce mnoho na jejich libovolnou pomstu, starajíce se více o své učení než o své osoby.

Není moudré, není mužedůstojné, ba ani není opravdivě prospěšné upouštěti v dobách nepříznivých, v dobách pronásledování od části svého přesvědčení, což ovšem nazývají mnozí chytráci přizpůsobiti se, podrobiti se okolnostem: takové podrobení se okolnostem arci může jednotlivým osobám něco do kapsy vynésti, nikdy ale nemůže celé straně prospěti, nýbrž trhá ji jen, oslabuje.

Epištoly II.

Kdo jednou svobodu a právo člověčenstva postavil na svou korouhev co heslo, kdo se dal do boje proti všeliké libovolnosti, proti všelikému utiskování, ten nesmí snad jenom v jistých věcech chtíti svobodu a právo, a v jiných dopouštěti libovůli a utiskování: neboť jedna nepravda ze sebe rodí tisíce jiných a jedna libovůle zruší na tisíce práv. Tak také

pravda, svoboda a právo v politickém a národním životě neobstojí bez pravdy, svobody a práva v náboženském, a obzvláště v našich okolnostech musí každý, kdo chce přispěti k poražení světského absolutismu, bojovati napřed proti církevnímu. Církevní absolutismus jest poduška světského, jeden s druhým stojí, jeden s druhým klesá, a kdo dovede otřásati sloupem libovůle a absolutie církevní, zboří jistě i politickou. — Komu to všechno již z věci samé není patrno, toho jistě zkušenost historická poučiti může, neboť pozorujeme všude, že absolutismus světský nikdy sám sebe nepovažuje za utvrzený, pokud nezavedl a nepojistil také absolutismus církevní.

Budeme zde tedy jednati o náboženství, o předmětu, o kterém se ve světě již nesčíslněkráte jednalo ne bez vášní, a o kterém se také ještě s velikou zuřivostí stran jednati bude: avšak tentokráte umínili jsme si jednati tak, aby nemohl býti pohoršen nikdo buďsi on pravověřící jakékoli církve, neboť budeme zcela chladně uváděti neomylné pravdy, které dle našeho přesvědčení každý musí uznati a nikdo nemůže vyvrátiti. — —

Epištoly 11—12.

Především uznáváme jenom dvojí náboženství totiž pravé a nepravé, pravdivé a falešné. *Pravým* náboženstvím jmenujeme to, které ten, kdo je veřejně před světem vyznává, také skutečně v srdci svém potají věří: *nepravé* náboženství čili falešné jest každé, které se jen před světem ukazuje, v srdci ale nevěří. Jsme přesvědčeni, že mnohem důležitější a užitečnější jest tento rozdíl činiti v náboženství, nežli jak se to posud děje podle církví. Já alespoň bych neřekl nikdy, že katolík, jenž sice pokřtěn jest

[redacted]

a všechny obyčeje katolické církve veřejně koná, v srdci svém ale katolickému učení nevěří, má pravou víru: ovšem ale řeknu, že ku př. muhomedán, jenž opravdu a upřímně věří svému náboženství, pravověřící jest. Jistě jsou si vyznavači nejrozmanitějších a nejrozdílnějších vír, kteří opravdu a upřímně každý své náboženství v srdci věří, mnohem bližší mezi sebou, nežli dva vyznavači jedné církve, z kterých jeden upřímně věří a druhý jest pokrytec.

Pro pravé náboženství nastane teprva Epištoly 12.
tenkrát nejpříznivější doba, až bude největší tolerance (snášelivost), až náboženství zcela odtrženo bude od veřejných státních záležitostí a stane se v každém ohledu záležitostí jen privátní (osobní). Pokud se světské moci míchají do záležitostí božích, pokud to nese na světě světské užitky, když se kdo k jistému náboženství přiznává: potud také pravé náboženství vždy bude ujmu trpěti, neboť pokrytci, kteří sami nic nevěří, budou ve jménu náboženství pronásledovati poctivé lidi, kteří něčemu věří.

Nelekáme se té důslednosti, kterou Epištoly 12—13.
si jistě mnohý pospíší z této mé zásady proti mně jako meč jedem kalený vytasiti, vytýkáte mi, že jen jedna víra může býti pravá a samospasitelná a že jako katolík jsem povinen věřiti, že jenom jedině katolická víra jest pravá a spasitelná, že tedy zde vystupuji proti katolické dogmatice. Kdybych chtěl, mohl bych se všelikými sofistickými obraty z tohoto obvinění vytáčeti, jako to mnozí jiní činí, počítající se mezi velmi horlivé katolíky, kteří mají o každé věci vždy kolik výkladů pohotově a dovedou každému každé učení

katolické v tom smyslu vyložiti, který jemu nejmilejší jest.

Vyznávám, ale zcela zřejmě, že kdyby Epištoly 13.
mne to i stálo ztracení pověsti pravého katolíka, přece mi ani srdce ani rozum nedovolují věřiti, že by jen jedno, kterékoli náboženství mohlo býti pravé a samospasitelné a že by tedy vyznavačové všech ostatních museli býti — jako to mnozí myslí aneb alespoň říkají — věčně zatraceni! Srovnává se to s rozumným a poctivým ponětím o dokonalosti Boží, aby jen částˇ lidstva a to bez jich zásluhy za tu náhodu, že právě co katolíci narozeni byli, nechal k spasení přijíti, a velikou nesrovnale větší většinu všech ostatních svých tvorů též bez jejich viny (nebotˇ se z nich větší částˇ ani po čas svého života nedoví, že jest jaká katolická církev na světě!) nechal upadnout do věčného zatracení?! Mohl by zatratiti Bůh ty nesčíslné miliony, kteří žili na světě ještě dříve než nastalo katolické náboženství a kteří tedy ani nemohli státi se katolíky?

Ovšem se zdá snad mnohému divno Epištoly 13—14.
a nepochopitelno, kterak by mohlo býti více náboženství pravých a pravdivých, vždytˇ jest prý jen jedna pravda atd. Ale to jest všechno jen omylem. Jsou totiž dvojí pravdy na světě: jedny, které se mohou nezvratně dokázati a které musí uznati každý obdařený rozumem, z takových ovšem jen vždy jedna může býti pravá. Ku př. jest nepochybné, že Plzeň od Prahy k západu leží, a nemůže býti pravda, že leží také od Prahy k východu atd. Takové pravdy jsou předmětem vědy. Kromě takových pravd jsou ale i jiné, které nelze nevývratným způsobem dokázati, bez kterých ale přece svět nikdy nebude a které se věří. Skoro ze samých

takovýchto pravd sestaveno jest náboženství. Patrno jest samo sebou, že takováto pravda jen potud jest a může býti pravdou, pokud jí někdo věří, a že jest pravdou jen pro toho, kdo jí věří. Patrno tedy, že v tom ohledu může býti více pravd,[1]) každá taková jest pro toho, kdo jí věří, jistotou, ten ale, kdo jí sám nevěří, musí alespoň ji za pravdu onoho uznati, kdo ji věří a dle toho se chovati. Křesťanství jest tedy křesťanovi pravdou, muhamedánu muhamedánství, katolíku katolictví, evangelíku evangelictví, budhistovi budhaismus, lamaitovi lamaismus: před Bohem ale (osměluji se doufati!) jsou všechny stejně pravdou, totiž potud, pokud je kdo upřímně dle svého nejlepšího přesvědčení věří a dle nich se zachovává.

Epištoly 14—15.

Čím více se svět vzdělá, čím dále pokročí člověčenstvo v pravé osvětě a v pravé mravnosti, tím více se bude tato drahocenná pravda uznávati. Čím více člověk pozná rozmanitost duchů lidských, čím upřímněji každý bude opravdu to ve svém srdci věřiti, co před světem uznává: tím více si bude vážit také cizího přesvědčení. Žádný člověk s citem, buďsi on muhamedán, buďsi evangelík, buďsi třeba pohan aneb atheista, nemůže se posmívati sprostičké babičce,

---

[1]) [Slovo pravda ovšem se ani nehodí k poznamenání obou pojmů a mělo by se rozličných užívati, jmenovitě by ku př. prvnější nepochybně pro každého nevyhnutelně přesvědčitelné věci slušelo nazývati: jistota (objektivní pravda) a slovo pravda by se mohlo ponechati jen pro subjektivní pravdy onoho druhého způsobu, které se sice nevývratně každému dokázati nedají, kterým ale přece mnozí věří, a pak by slovo pravda souviselo s praviti, a slovo jistota již také dle etymologie se dobře hodí k vyznamenání svého pojmu.]

která myslí v pevné víře, že za groš ulehčí některé duši v očistci: naopak každý počestný a lidumilovný člověk musí se z takového činu potěšiti, poněvadž jeví lásku a obětovnost. Ale každý počestný a lidumilovný člověk, buďsi kterékoli víry a jakéhokoli přesvědčení, musí se opříti proti tomu, když jiní sami nevěříce v platnost takových obětí, podporují a rozšiřují naschvál sprostnost mezi svými spolubratry, aby z jejich sprostnosti, z jejich lásky, z jejich dobroty nakořistili pro sebe špinavého zisku! Veliký jest tedy rozdíl v tom, snášeti a vážiti si cizího náboženského přesvědčení, aneb zase opírati se proti všelikému zneužívání, které se s náboženstvím tropí. Mně zajisté svatá jest víra upřímná každého člověka i v tom pádu, kde ji držeti musím dle svého přesvědčení za pošetilou, neboť umím oceniti ten pokoj duše, tu mnohou utěšenou chvíli, kterých člověk nabývá pevným náboženským přesvědčením, pročež za nedovolené držím bořiti chrámy v srdcích lidských (třeba to i chrámy model byly), pokud se jiné na jejich místo postaviti nemohly. Toho ale nesmějí zneužívati lidé, kteří upřímných ale sprostných a pověrčivých náboženských citů u svých spolutvorů pro svůj světský zisk vykořistiti usilují, kterým jest náboženství jenom prostředek k dosažení světských účelů na základě pověry lidské. Proti těm povinnost máme vždy brojiti, jejich úmysle odhalovati a kaziti. Jakož nezasluhuje posměchu a potupy sprostý pohan, který v srdečné oddanosti svým domnělým bohům přináší své nejlepší věci k jídlu; tak zasluhují trestu a zahanbení ti, kteří tyto pokrmy potají místo bohů snědí a lidu namluví, že bohové to učinili! Z toho příkladu dá se posouditi všeliká upřímnost a neupřímnost v náboženství.

Jest docela jisto, že pravá nábožnost Epištoly 15–16. na světě velice získá, až bude náboženství zcela odloučeno od všelikých státních a veřejných záležitostí, až se nebudou nikoho v žádné kanceláři ptáti, jakého jest vyznání, až nebude nikdo potřebovat dovolení od úřadu, aby směl dle svého přesvědčení Boha ctíti, až to nebude zcela žádnou zásluhou nebo předností náležeti k té neb jiné víře, až bude moci každý své upřímné mínění o náboženských věcech vyznati, aniž bude za kacíře, za rouhače atd. považován! Pak se zdvihne jistě pravá pobožnost, neboť přestane všechno pokrytství.

Či myslíte snad, že jest nyní tak Epištoly 16. mnoho nábožných lidí na světě? myslíte, že to jest tak snadné a lehké býti opravdu nábožným? Odražte od toho počtu nábožných, které nyní vidíme, všechny ty, kteří z této své nábožnosti nějaký světský zisk táhnou, kteří se tím živí, kteří jen proto jsou nábožní, aby jiným »dobrý příklad« dávali v pokoře a poslušnosti, rozumí se ke svému prospěchu, odražte konečně i ty, kteří jen proto jsou nábožní, poněvadž ve své sprostnosti lehkým způsobem za malou modlitbičku, za malou obětičku velikých darů od Boha obdržeti chtějí: a pak teprva máte z těch, kteří ještě zbydou, ten pravý počet opravdivě a nezištně nábožných. Nic protismyslnějšího, nic méně důstojného není než policejním způsobem chtít rozšiřovat pravou nábožnost, víru v Boha!

69. K NAŠEMU ČTENÁŘSTVU.

(Slovan z 19. března r. 1851. Čís. 17. S. 465.)

Divno bylo zajisté, že po celý týden Slovan se nikde neukazuje a zavdalo příčinu k všelijakým pověstem, jmenovitě i k nadhrobnímu nápisu Slovana. Zatím ale přec žije a bude žíti tuším ještě déle.

V Kutné Hoře vycházel ovšem zcela pravidelně, jak číslo 15. ve středu dne 12. března tak číslo 16. v sobotu dne 15. března, na venek ale až posud žádné z těchto čísel nepřišlo, neboť obě konfiskovány jsou od zdejšího c. kr. politického úřadu. Nyní sic kdežto toto píšeme, jest již zabavení čísla 15ho od soudu zrušeno a bude nám vydáno a snad již dnes neb zítra rozesláno. Vůbec měla redakce Slovana tyto dni velmi mnoho co činit s úřady a soudy a v budoucím čísle najdou P. T. páni čtenářové celou malou registraturu výroků soudních na redakci Slovana. S dosti zdravými údy vyjde sice tentokrát opět redaktor z těchto obžalob a vyšetřování a jedině litovati musí, že *zase zrovna před novým předplacením* tuto ruskou lázeň přestáti musel; zdá se být vůbec obyčej zrovna v takovou dobu vystupovati s konfiskacemi, s žalobami atd. proč? kdo by to neuhodl. Oznámení předplacení

na budoucí čtvrtletí nachází se právě ve svazku toho času ještě zabaveném, pročež je tuto na poslední straně opakujem a dali jsme si všemožnou práci, aby pan c. k. státní zástupce v tomto dnešním čísle žádnou záminku k opětné konfiskaci najíti nemohl a aby se přece konečně naše čtenářstvo na venkově dovědělo, že žijeme.

---

70. SVOBODNÝ VÝROB A SVOBODNÝ OBCHOD.

I.

(Slovan z 29. března r. 1851. Čís. 20. S. 542—548.)

H. B. Čím dále tím více nabudou pro Evropu důležitosti tato zde svrchu postavená slova a poznenáhla stanou se heslem dvou stran, které se odjakživa pod rozličnými jmény na světě spolu potýkají, totiž mezi stranou aristokratickou a demokratickou. Také pro nás, ačkoli nestojíme posud v proudu událostí evropejských, nýbrž dílem jen co diváci, dílem co pozdní následovníci účastenství máme v krocích světa, přece bude čím dále tím více zapotřebí, abychom vyjasňovali sobě tyto poměry a nabývali o nich v mysli pravá, nepředpojatá ponětí.

Směr dobrý nynějšího věku jest docíliti, aby každý sám v poctivosti užíval ovoce práce své, přičinění svého, schopností svých a jmění svého, což docíliti chce strana demokratů. Jest to ovšem ideal, který se na tomto světě v úplné čistotě nikdy provésti nemůže, ku kterému se ale lidstvo musí vždy přibližovati. Směr aristokratů jest vzdalovati se od tohoto idealu. Demokratie žádá svobodu a právo, aristo-

kratie žádá libovůli a nadpráví. Nesmí se však slova aristokratie a demokratie bráti jen v obyčejném smyslu, ve kterém se šlechtic za aristokrata a lecjakýs křikloun za demokrata pokládá. Mnohý kníže a hrabě, ačkoli se za demokrata nevydává, přece přispívá k provedení pravé demokratie mnohem více, než leckterý křikloun jenž v ošumělém kroji popuzuje lid ne proto, aby se tomuto lidu lépe vedlo, nýbrž proto, aby on sám co vůdce takového lidu za málo práce užívati mohl všech výhod rozené aristokratie. Vůbec za našich časů (totiž po zrušení poddanstva) to co obyčejně jmenujeme aristokratii, totiž majitelové velikých statků, mnohem méně jest nebezpečno účelům pravé a poctivé demokratie, nežli jiný druh lidí a sice bankéři, fabrikanti, velkoobchodníci, tak nazvaná peněžná aristokratie, která nyní jako upír ssaje krev z ostatního člověčenstva.[1]) Ti jsou vlastně za našich časů ta pravá nebezpečná aristokratie, která hrozí zmocniti se celého světa a uvrhnouti na lidstvo mnohem horší, mnohem trvanlivější jho nežli bylo jho feudální zemskopanské šlechty. Toto jho peněžné aristokratie jest nejvíce proto nebezpečné světu, že nástroje jeho, ta síť, do které zaplítá člověčenstvo, téměř neviditelné jsou a jenom účinek se teprva vidí a bolestně cítí a to ještě jenom od zkušených lidí, neboť jiní toho ani nepozorují že a jak skráceni jsou, kdežto přece za staré feudální poroby i ten nejsprostší pozoroval, jakým způsobem od vrchnosti zkrácen bývá. Peněžná aristokratie ale jako neviditelná můra ubírá šťávy celému národu: na některé

---

[1]) [Vlastně až zbytečné jest tuto opakovati, že menujíce stav nemyslíme nikdy každého jednotlivce v něm, nýbrž jak se samo rozumí, vyjímáme ty, které vyjmutí zasluhují.]

burse promluví spolu několik bankéřů několik slov, napíšou několik řádků — a již obrali zem o několik milionů pracně vydělaných peněz: jiný zas vyšle své agenty na všechny strany, skoupí všechno zboží jednoho druhu a uzavře do svých skladů až naň nastane nouze a pak přinutí lid zaplatiti mu toto zboží jednou tak draze.

Šlechtičtí naši majitelové velikých statků zemských nemají žádné rozumné příčiny opírati se pravé demokratii, aneb se jí obávati, a jest-li to činí, (což bohužel! pozorujeme skoro napořád) činí to za příčinou svých starých předsudků a osmělujeme se doložiti jen ke své vlastní škodě. Nyní po zrušení poddanství, kdežto přec již ani nejmenší naděje nikdo míti nemůže, že by opět nazpět uvedeno býti mohlo, musí těmto majitelům velikých pozemků (nejsou-li krátkozrací) právě nejvíc záleženo býti na odstranění veliké libovůle a vělikého nadpráví a na uvedení všeobecného práva a svobody. Neboť oni co stav nemohou míti žádný užitek z libovůle a nadpráví leč nějakou malichernou přednost a jenom peněžitá aristokratie pohltí všechny výdělky z nespravedlnosti a utiskne tak dobře je, jako nás všechny. Tu přednost ale, kterou by majitelové velikých statků skrze aristokratické zřízení dosáhli, tu mají beztoho i při demokratickém zřízení již skrze své jmění, zároveň ale při demokratickém zřízení při všeobecném šetření práva toto jejich jmění nade všechnu pochybnost jim pojištěno jest, na kterém jim přece mnohem více záleží než na prázdných titulech a na formálních přednostech. Na druhé straně však aristokratická libovůle a bezpráví, budou-li provozovány od peněžné aristokratie, do největšího nebezpečí a nejistoty

přiváděti musí jmění, poněvadž vzbuzují proti sobě co přirozený odpor snahy komunistické a hrubě-socialistické a tyto snahy, bude-li se jim nespravedlivostí peněžné aristokratie více života dodávati, uvrhnou konečně jmění všeliké do nebezpečí a do nejistoty, což opět majitelům půdy mnohem škodlivější býti může než aristokratům peněžným. Peněžný aristokrat lehce své jmění v čas nebezpečí uchrání a jinam přenese, ne tak majitel půdy.

Z těch příčin jistě pochopitelných bylo by vlastně jen ku prospěchu majitelům půdy přidržeti se pravých demokratických zásad, práva a svobody a bojovati proti všeliké libovůli a proti všelikému bezpráví, což jest jediný a pravý účel rozumné demokratie.

Hlavní známka každé aristokratie jest, že zneužívá moci státní, zákonů ke svému zisku. Tak i naši fabrikanti chtějí cla na cizozemské zboží zneužívati k tomu, aby zamezili cizímu lacinějšímu a lepšímu zboží cestu k nám, a aby nám mohli své špatné výrobky za drahý peníz prodávati. První začátek a účel cla, totiž poplatku, který se z přiveženého zboží odváděl, byl ten, aby se zvětšily státní neb panovníkovy příjmy. Brzy však zmizel docela tento účel, a cla se počalo užívati zcela k jiné věci, totiž k obhájení domácího průmyslu, jak se říkalo, skutečně a vlastně ale jen k neslušnému obohacování fabrikantů na útraty a na škodu všech ostatních občanů. To se stalo takto: Pozorovalo se brzy, že země, ve kterých kvete průmysl, rychle bohatly, myslilo se tedy: Také naše zem ať bohatne a ať tedy má průmysl! Zakládali tedy dle příkladu jiných zemí fabriky. Ty se ale nechtěly dařit, neboť ty samé výrobky, které vycházely z domácích dílen,

byly dražší a špatnější než výrobky z ciziny přicházející, každý tedy je kupoval a fabriky domácí nemohly obstát. Jaký tedy proti tomu prostředek? Jaký jiný než nepřirozený a falešný. Pravý prostředek proti tomu nebyl vlastně jiný než přičiniti se, abychom také my mohli tyto výrobky tak dobře a lacině, aneb ještě lépe a laciněji pracovati nežli cizozemci a počkati tak dlouho s fabrikací každého jednotlivého výrobku až v tomto stavu budeme. To se ale zdálo dlouhou cestou a obtížnou, chopili se tedy snadnějšího (jak myslili) prostředku, totiž prohibice (zápovědi) a cla. Nedovolili cizozemské výrobky buď docela do země přivážet, (prohibice) aneb na ně položili veliká cla. Tak ovšem brzy pomohli fabrikantům domácím k bohatství — ale na škodu celého národu. Ku př.: Potřebovali bychom ročně asi 100,000.000 loket kartounu a mohli bychom dostati cizozemský po 6 kr. stř. loket. Když jest možná kartoun kdekoli ve světě za ten peníz udělati a k nám dovézti, jest také možno (aneb může alespoň býti možná) udělati ho u nás za ten peníz. Ale naši fabrikanti by ho ku př. buď pro svou nešikovnost buď pro zištnost nemohli a nechtěli dělati laciněji než za 10 kr. stř. loket. Rozumí se samo sebou, že by přirozeným způsobem nikdo jejich kartoun nekupoval, nýbrž raději lacinější cizozemský. Aby se to tedy nestalo, položí se ku př. na cizozemský kartoun z lokte 5 kr. stř. cla a každý, kdo by k nám přes hranice svůj kartoun chtěl voziti, musel by z něho od lokte 5 kr. stř. platit. Tak tedy přijde cizozemský kartoun u nás na 11 kr. stř. loket a domácí za 10 kr. bude se kupovati co lacinější. To nazývají ochranné clo, poněvadž prý chrání domácí průmysl. Zatím ale jest celá zem vlastně

asi o 7,000.000 zl. stř. ročně tím ošizena, totiž o to, oč by svůj kartoun z cizozemska laciněji dostala, kterážto suma se domácím fabrikantům zbůhdarma do kapsy veżene. Jiné věci dokonce se ani do země přivážeti nesmějí a následovně je mohou domácí fabrikanti tím dráž prodávati.

Fabrikanti ovšem namítají proti tomu, že nejdou peníze ze země, že se obživí ve fabrice mnoho lidu, že se může domácí průmysl jen poznenáhla a jen pomocí vlády (totiž prohibice, cla ochranného aneb dokonce i peněžných příspěvků na zřízení fabrik!) vyvinovati atd., což bohužel mnozí jim věří k veliké škodě svých kapes a k velikému prospěchu kapes fabrikantů. Proto se také, abychom podobné předsudky rozprášiti pomohli, vynasnažíme celý stav věci každému pochopitelně před oči postaviti a vyjasniti pravý význam slov: Svobodný obchod, svobodný výrob.

Takové vyjasnění jest u nás právě tím potřebnější, poněvadž naše země česká nejvíce se průmyslem honosí a sice průmyslem hlavně nepřirozeným a jen podobnými prohibicemi a cly drženým a poněvadž oboje, noviny samostatné v Praze vycházející totiž Const. Blatt a Deutsche Zeitung (české již za příčinami vojenské vlády nevycházejí žádné) v rukou našich německých fabrikantů jsou a tedy jak se samo sebou rozumí, proti všelikému snížení cel a proti svobodnému obchodu co možná nejvíce brojí a mysl lidu v této věci zaslepují.

Myslívalo se sice dříve, že ta země jest nejšťastnější a nejbohatší, která z ciziny nic nepotřebuje, nýbrž všechny své potřeby sama ze sebe si opatří. To však není pravda, nýbrž země, která nejvíce z ciziny po-

třebuje, může býti nejbohatší, a nejšťastnější jest jistě ta zem, která si všechno, co chce, odkudkoli opatřiti může. Věc tato jest velmi jednoduchá a o bohatství a štěstí celých zemí a celých národů platí to samé, co o jednotlivých: kdo má víc příjmů než vydání, jest šťastný a možný. Která země tedy ročně více vydělá než potřebuje, ta je šťastná a mohovitá. Na tom ale není mnoho záležíno, jestli země mnoho svých potřeb z ciziny kupuje, aniž se může říci, že by tím něco tratiti musela.

Obyčejně se myslívá a říkává, že země, která za víc peněz z ciziny zboží kupuje nežli svého zboží do ciziny prodává, tím chudne: ani tomu není tak, aspoň nemusí být tak. Neboť jestli kupuje jenom za to cizí zboží, co jí z vlastního výrobu nad potřebu zbývá a jestli toto z ciziny kupované zboží se hned nezpotřebuje (nesní, nezkazí) jest přece patrno, že tato země rok od roku bohatne, totiž o to zboží, co z ciziny nakoupila a které jí přece zůstane a její stav vždy zlepšuje.

Štěstí a bohatství země a národu nezávisí tedy právě od toho, jak mnoho z ciziny kupuje a jak mnoho tam zase prodává; hlavní výminky štěstí a bohatství země a národu jsou: předně, aby se více vydělalo než se zpotřebuje a za druhé, aby se hodně mnoho vydělalo a hodně mnoho zpotřebovalo. Obě tyto výminky jsou nevyhnutelné: neboť země, která více potřebuje než vydělá, musí chudnout a se nuzovat a země zas, která nemůže mnoho vydělat a tedy mnoho zpotřebovat, nemůže býti příliš šťastná, protože málo užije.

Nesmyslnost toho, co praví naši fabrikanti, že jest pro národ a zem užitečnější kupovati jejich špatné zboží za drahé peníze, kdežto by se cizozemské lepší a lacinější dostati mohlo, tato nesmyslnost jeví se nejlépe z následujícího příkladu: Petr ku příkladu jest šikovný a pracovitý kovář a vydělá si denně svým kovářstvím dva zl. stř. On by potřeboval pro sebe zámek, který by mohl u zámečníka za 1 zl. dostati. Petr kovář by si tento zámek sice také sám udělati dovedl, poněvadž ale to není jeho práce, ztratil by tím tři dni. Otázka: Co má tedy učiniti, má si udělati zámek sám aneb jej koupit u zámečníka? — Tu přece každé dítě vidí, že Petr kovář tím 5 zl. stř. získá, když zámek od zámečníka koupí, neboť za ty tři dni, které na vypracování zámku sám vynaložit musí, vydělal by si svou kovářskou prací 6 zl. stř., kdyby si tedy zámek sám udělal, přijde mu na 6 zl. a když ho tedy za 1 zl. stř. koupí, 5 zl. stř. při tom získá. —

Naši fabrikanti ale povídají a chtějí nám dokázat, že by to pro onoho kováře užitečnější bylo, kdyby si raději sám zámek udělal za 6 zl. stř., než aby ho od jiného koupil za 1 zl. stř.!! To jest, oni to nepovídají zrovna o Petru kováři, nýbrž povídají to o celé zemi, že získá tím, když svoje domácí zboží kupuje dráž než by dostala cizí. Oni ovšem dokládají, že v takovém pádu peníze v zemi zůstanou, to jest ale zrovna tak, jako kdyby někdo, jenž ve své zahradě dukát ztratil, tím se těšiti chtěl, že zůstal v jeho zemi: zůstal v jeho zemi, ale ztracený jest přece! Tak jako by Petr kovář řekl: když si sám zámek udělám, nevydám žádných peněz, kdybych ho ale třeba za 1 zl. stř. od jiného koupil, vydám přec ten zlatý, když si tedy zámek

sám udělám, ušetřím ten zlatý! — Pěkné to ušetření, když zatím tolik práce promeškáš, za kterou bys mohl 6 zl. stř. dostati! Pak bys mohl koupiti zámek a ještě by ti 5 zl. zůstalo. A rovněž tak zem, která výrobky domácích fabrikantů dráž kupovati musí než by cizozemské dostala, tratí tím zrovna tolik, oč jsou domácí dražší.

Ale obživí se při domácím průmyslu množství lidí — říkají fabrikanti. Pěkná to obživa. Kdyby země všechno to zboží, které potřebuje a které by z cizích zemí (bez cel) laciněji dostati mohla než od domácích fabrikantů, kdyby, pravím, země všechno to zboží z cizozemska kupovala, může za ty peníze, které by jí zbyly, všechny dělníky takových fabrik domácích zdarma vyživit z toho, oč jí zboží laciněji přijde a ještě jí mnoho zbyde, totiž všechno to, co fabrikanti domácí, clem ochránění, jakožto svůj roční rebach do kapsy strčí. Vždyť to přece vidíme, jak náhle naši páni fabrikanti pod stínem ochrany velkých cel bohatnou, vidíme, že nebohatnou ze svého umění ani ze své přičinlivosti, nýbrž jediné z monopolu, poněvadž velikým clem odstraněno jest všechno cizozemské lacinější a lepší zboží. A na čí útraty, na čí škodu bohatnou, patrno jest ze všeho toho, co jsme pravili. Kdo pak jest u nás fabrikantem? Těch, kteří svým věcem rozumí a schopni jsou zdokonalovati výrobu a činiti nové užitečné vynálezy, pravých fabrikantů, těch jest jako bílých kavek málo: největší část fabrikantů našich jsou lidé, kteří beze všeho umění jenom za několik tisíc zlatých si nástrojů opatří, s kterými mohou pod ochranou vysokých cel zem svou o peníze holiti.

Jestli tedy ministr Bruck[1]) znamenitým snížením cel těmto pánům jejich nezasloužené výdělky trochu přistřihnouti a celé zemi lacinější a lepší zboží opatřiti zamýšlí: musíme jej za to jenom chváliti a nanejvýš přáti si, aby v krátkém čase na to ještě větší snížení cel nastoupilo a tak se poznenáhla přiblížilo zrušení všech cel a počátek zcela svobodného obchodu.

Žádost našich fabrikantů, aby velikými cly proti konkurenci cizích fabrik hájeni byli, jest tím neslušnější, poněvadž brojí proti zásadě: Co sám nechceš, nečiň jinému. Neboť nesmíme zapomínati, že fabriky při svém založení zničily množství řemeslníků proto, poněvadž mohly fabriky výrobky své laciněji dávati než řemeslníci. Žádali tito řemeslníci ke své ochraně, aby zboží od fabrikantů zhotovené clo platiti muselo takové, aby se vyrovnalo s tím clem zboží od řemeslníků zhotovenému v ceně? Aj! tenkrát se nic neučinilo pro řemeslníky a pro fabrikanty mělo by se to činiti? Která fabrika nemůže konkurovat v láci a dobrotě zboží s jinou, ať zhyne! neboť to důkazem jest, že jí není zapotřebí. Fabriky, které se živí jen ochranním clem a prohibicí, jsou jen hmyz, hlodající na těle země a ssající šťávu z národu.

Ať nikdo nemyslí, že snad všechno toto z nenávisti k fabrikám a fabrikantům pravíme, a že snad se počítáme do druhu těch pošetilců, kteří myslí, že fabriky jsou jen k záhubě světa. Naopak, my pokládáme fabriky za veliký pokrok, za veliký užitek pro svět, ale jen pravé fabriky, a pravé fabriky jsou u nás ty,

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

které vstavu jsou dobrý výrobek svůj nejlaciněji prodávati a žádného ochranního cla nepotřebují.

Každá fabrika při svém založení byla škodlivá těm, kteří ten samý výrobek dříve co řemeslníci hotovili, ale ona byla zároveň užitečna všem těm, kteří dříve onen výrobek od řemeslníků kupovali dráž. Poněvadž ale jest patrno, že těch, kterým fabrika byla užitečná, kterým opatřila lacinější zboží, více musí býti nežli těch, kterým ublížila, totiž řemeslníků onoho výrobku: tedy jest patrno, že v celku byla lidstvu užitečná.

Užitečnost fabrik záleží v tom, že důmyslnými stroji usnadňují a ušetřují lidstvu práci. První, který před pluh zapřáhl voly a tak oral zem, byl fabrikant proti tomu, kdo ji rejčem neb motykou jen vzdělával a tento s rejčem zase již zasluhuje nazván býti fabrikantem proti tomu, kdo snad by jen svou rukou beze všelikého nástroje zem vzdělával. Kdo první sochorem páčil kámen ze země, již byl fabrikant proti těm, kteří jen vlastníma rukama jej zdvihali, neboť on sám se svým sochorem docílil tolik, co by 3—4 pouhýma rukama nedocílili. To, co vidíme na těchto prostých a prvopočátečních příkladech v malém, to také poskytují nynější fabriky lidstvu ve velkém. Kolik stotisíc lidu by muselo pracovati a jak by byla jejich práce obtížná, ba dílem nemožná, kdyby chtěli zhotoviti tolik jehel do roka, kolik jich zhotoví jedna belgická dílna! A jak vysoko v ceně by přišly jehly takto hotovené!

Ale právě proto, že fabrika jest jen pro usnadnění lidské práce, mizí všechna zásluha fabriky, když práci neusnadňuje. V tom pádu ale se nalezají všechny fabriky, které prohibicí neb clem ochráněny býti žádají

[redacted]

proti konkurenci cizozemských. Neboť jest jisto, že tyto cizozemské mnohem více usnadňují práci, poněvadž lepší a lacinější zboží zhotovují a naše fabriky, které clem chráněny býti musejí, jsou proti oněm cizozemským v tom samém poměru jako řemeslníci proti našim fabrikám.

V budoucích článcích odůvodníme ještě z jiných stran užitečnost svobodné výrobu (produkce) a svobodného obchodu.

II.

(Slovan z 12. dubna r. 1851. Čís. 24. S. 85—88.)

H. B. Žádný nemůže upříti, že země Severoamerického Soustátí nejrychlejším během bohatnou, že tam mezi obyvateli všelikých tříd nejvíce blahobytu a spokojenosti se nachází. Důkazy toho vidíme v tom, že se tam ustavičně hrnou a stěhují lidé z celé Evropy, že tam počet obyvatelstva až k neuvěření rychle se množí, že všechno to, co se nevyhnutelně za záminky bohatství považovati musí, jako železnice, lodě, obchody, města v nesmírně rychlém poměru roste. Všelikým třídám občanstva dobře se daří, dělníci mají veliké platy a přece se dobře vede hospodářům, rolník bohatne a dobře žije v té míře jako řemeslník, obchodník a průmyslník. Moudrý pozorovatel běhu světa táže se: Odkud pochází tento blahobyt všeobecný, toto zázračné vzrůstání národu tohoto? — Z ničeho jiného než ze všeobecné svobody, z pravé zákonnitosti. Každý tam pracuje pro sebe, nikdo jiný nedělí se s ním o výtěžek jeho přičinění, každý si vyhledává neobmezeně živnosti,

k jakým schopnost a chuť v sobě cítí, žádný zákon, žádné úřady jej v tom neobmezují, každá schopnost, každá přičinlivost jest tam vážena a nikdo se za práci nestydí. Odtud přichází štěstí, vzrůstání a blahobyt Severo-amerického Soustátí.

A co ještě mnohem podivnější jest, stálý pokoj, největší jistota jmění a osoby panuje v těchto zemích a ačkoli se tam sbíhají nejnepokojnější lidé z celého světa, ačkoli tam zcela neobmezeně mohou hlásati i nejškodlivější učení, ačkoli tam vedle sebe sídlí vyznavačové na sto rozličných náboženství a ačkoli při tom není tam žádného vojska, žádné žandarmie, žádných vyzvědačů: přece tam není žádná revoluce, žádné boje občanů mezi sebou, žádná povstání, žádná spiknutí! To všechno jsou následky pravé svobody a zákonnitosti!

Mnozí ovšem, kteří neradi svobodě nějakých dobrých následků připisují, snaží se připisovati tento blahobyt severní Ameriky, který upříti nemohou zcela jiným příčinám. Obyčejně říkají, že proto Sev. Amerika tak vykvetá, poněvadž není ještě tak hrubě obydlena, poněvadž prý tam hojnost dobré půdy poskytuje snadno obživu atd. Dále dokládávají, když se jim namítá pokoj panující tam při neobmezené svobodě smýšlení, kdežto i komunista v Evropě co divé zvíře pronásledovaný bez trestu smí hlásati své blouznivé zásady, tu oni říkávají: Nechte jen Ameriku více lidem přeplniti, a uvidíte tam horší nepokoje a různice než v Evropě, ba jistý pád a zničení.

To však jsou jenom řeči lstivé, které za pravdu držeti může jenom člověk nezkušený v bězích světa, aneb člověk nemyslící. Blahobyt Sev. Ameriky nikterak

nepochází z hojnosti půdy a z malého v poměru k ní obyvatelstva, nýbrž jedině z pravé svobody tam panující. Mělkost a bezdůvodnost takových svrchu uvedených řečí nepřátel svobody poznáme velmi snadno.

Pochází z půdy nevzdělané, a byť by jí sebe více bylo, nějaký výnos? To by musely býti nesmírné země středoasiatských Mongolů, na kterých oni se potulují se stády svými, nejbohatší, nejblaženější! Každý i sebe sprostější rozum nahlíží, že jenom ta část půdy výnos dáti může, která se pilností lidskou vzdělává. Byť by si tedy v Americe bylo sebe více půdy a sebe méně obyvatelstva, nemůže přece jiná půda nic vynášeti než ta, která je vzdělaná a vzdělati se jí může jen tolik, na kolik postačují síly obyvatelstva. Již z toho tedy vysvítá marnost všelikých řečí, které bohatství a blahobyt připisují hojnosti země. Což pak není ku př. v Sedmihradsku také hojnost úrodné půdy a málo obyvatelstva, proč pak tedy tam nenacházíme to samé bohatství, ten samý blahobyt jako v některém státu Sev. Ameriky, kde jest třeba ještě i více obyvatelů na čtvereční míli než v Sedmihradsku?

Kdo by ale chtěl blahobyt a spokojenost Sev. Ameriky připisovati tomu, že tam lidé více místa mají rozprostraniti se a nepřekážeti jeden druhému, ten jistě zapomněl, neb dělá se jako by zapomínal na to, že se obyvatelstvo *všech* států Sev. Amerických *posud* množí, že jsou východní státy velmi hustě obydleny, alespoň tak hustě jako evropské země a že v nich přece při stěhování na západ obyvatelů neubývá, nýbrž ustavičně ještě přibývá. — Marné tedy zůstanou všeliké námitky a pravdou zůstane, že jenom svoboda a dobré státní zřízení příčinou jest blahobytu a ne-

obyčejného vzrůstu Sev. Amerických zemí a jmenovitě ta část a stránka svobody, která k tomu vede, aby každý pokud možná jen pro sebe pracoval, a celý výnos přičinění svého sám pro sebe zachoval, neživě z toho žádných zahalečů. A k tomu vede především svoboda výrobu a svoboda obchodu, když totiž průmysl a obchod buď velmi málo jsou obmezeny zákony aneb docela nejsou.

Jiný rovněž poučný příklad dobrého působení svobody výrobu a obchodu a škodlivosti obmezení máme na anglických obilních zákonech. To samé, čeho posud užívali naši fabrikanti pro sebe, totiž veliké clo, obohacovalo dříve šlechtu anglickou z jejich polností, rovněž tak nespravedlivým způsobem. Anglická země, jak známo, nerodí tolik obilí, kolik by pro hojné obyvatelstvo její zapotřebí bylo a jak též povědomo, jest největší část půdy v majetnictví tamější šlechty, která role své obyčejně v malých částích pachtuje. Majíc v rukou zákonodárství zemské, uměla si způsobiti úplnou zápověď (prohibici) cizího obilí v Anglicku aneb alespoň nesmírné clo na všeliké cizozemské obilí, které by se do Anglicka přiváželo, a tím přivedla ceny obilí v Anglicku na nesmírnou výšku. Jeden následek toho byl, že se v Angličanech člověk za hrozné peníze sotva chleba najedl, a druhý následek byl, že anglická šlechta ze svých polí nesmírné pachty dostávala. Dlouho trpěl anglický národ pode jhem tohoto strašlivého monopolu, až konečně po velkém úsilí obilní zákony zrušeny jsou a cizozemské obilí do Angličan připuštěno bylo. To bylo pro Anglicko mnohem důležitější než u nás zrušení poddanstva a roboty. Jako nyní naši páni fabrikanti křičí a naříkají nad zkázou »vlastenského« průmyslu, když se clo na cizí

zboží snižuje, tak lamentovali tenkráte angličtí lordové nad záhubou »vlastenského« rolnictví v Angličanech, bude-li cizí obilí bez cla neb s nepatrným clem do země připuštěno. Stalo se to přece a jaké byly následky? Žádné jiné, než že Angličané mohli ty miliony, které dříve v drahém chlebě atd. z bůhdarma projedli, nyní na jiné užitečné věci obrátiti, a že — šlechta anglická své pachty notně snížiti musila. Rolnictví anglické neutrpělo ani za mák a kvete jako dříve, a to,' co Angličani vydávají na cizí obilí, vynahražuje se jim od jinud v hojné míře.

To samé co byly při obilním monopolu v Angličanech vysoké pachty šlechty, to samé jsou u nás při velikých clech výdělky našich fabrikantů: oboje na ujmu celku a jen k užitku nezaslouženému jednotlivcům. Kdyby dnes neb zítra u nás cla velice zmenšena byla, získá tím celý národ nesmírně a ani průmysl neutrpí v celku. Jestli sem tam pomine nějaká fabrika, živivší se jen z velikých cel, a dělníci její o práci přijdou, lehko jim bude s nějakou pozorností vlády opatřiti jiná rovněž tak výnosná zaměstnání.

Ovšem že pak této svobodě obchodu přizpůsobena být musí ostatní zřízení země, neboť dáti volný neb skoro volný průchod cizím výrobkům a obmezovati při tom všelijak domácí výrob a průmysl . . . toť jest nesmysl. Proto také vláda čím více cla snižuje, tím více musí osvobozovati domácí průmysl od všelikých pout a překážek, které mu posud volného vzniku nedávaly.

A tak jsme viděli ve dvou jasných a poučných příkladech dobré následky svobodného obchodu a svobodného výrobu.

---

71. NAŠE NÁRODNÍ DIVADLO.

(Slovan z 2. dubna r. 1851. Čís. 21. S. 1—5.)

R. 1850 vzniklo v Praze sdružení zvané Sbor pro zřízení Národního divadla, jehož účelem bylo sebrati potřebný kapitál a vystavěti z národních příspěvků vlastní důstojný chrám umění. K svépomocnému tomuto kroku odhodlali se pražští vlastenci z důvodu, aby vymanili česká představení z nedůstojného postavení, jaké těmto u německého divadla bylo vykázáno. (Viz díl II. S. 552.) Přes všechnu obětavost a nadšení scházely se tehdy příspěvky dosti pomalu, tak že uskutečnění myšlenky, postaviti Národní divadlo, mohlo státi se až v letech pozdějších.

H. B. Po dlouhých nesnázech, po nejrozmanitějším zdržování dospěla konečně záležitost našeho národního divadla — k začátku! Jistě ne dále než k začátku, neboť teprva nyní ukončeno jest předběžné připravování a došli jsme tak daleko, že nám vláda povolila složiti se a za své peníze si vystavěti zvláštní divadlo v Praze. Nikdo by snad neřekl, že by se mohlo vyjednávání s vládou o tak malou věc, jako jest povolení za vlastní peníze si zříditi ústav všude dovolený jako jest divadlo, takový nesmírný čas protahovati — a přec jest tomu tak. My Čechové máme již takové štěstí na tomto světě, německé divadlo v Praze zřídilo se velmi rychle se všemožnou podporou, my všichni

[redacted]

jsme museli toto divadlo svými penězi podporovati, aniž se nás kdo ptal, chceme-li, nýbrž co zemský ústav podporovalo se z daní zemských; a nyní, když chceme míti také pro sebe divadlo, musíme si to za velikou čest, za velikou radost pokládati, když se nám povolí sbírati si na to mezi sebou peníze!

Než zanechme takovýchto trapných uvažování, která se Čechovi a každému Slovanu (vyjmouc Rusa) při každé příležitosti v cestu staví. Jisto jest a dále ani pochybnosti býti nemůže, že musíme míti v Praze své vlastní národní divadlo, chceme-li dále přijíti. S tou rovnoprávností na nynějším stavovském (německém) divadle není zhola nic, jest to pouhé lví dělení, při kterém si jeden nechá všechno, co se mu líbí a druhému dá odpadky! Pokavad by trvala tato rovnoprávnost(!?) naše na nynějším stavovském divadle, nepřišli bychom nikdy dále a ustavičně bychom se točili v kruhu následujícím: České divadlo v Praze jest špatné a proto se málo navštěvuje a poněvadž se málo navštěvuje, musí býti špatné. Herci špatně hrají, protože mají špatné platy a schopný člověk nemůže za takový plat se obětovati a poněvadž špatně hrají, jest slabá návštěva, a poněvadž jest špatná návštěva, nemohou dostati větší platy. — To jest píseň, která se ustavičně opakuje a nepřijdeme na této cestě nikdy ani o krok dále.

České divadlo odbývá se od ředitele Pražského německého divadla co možná po otčimsku: ani na zkoušky nemají hercové místa a času pro zkoušky na německé, ten kus se v českém dávati nemůže, poněvadž onen herec neb ona herečka, která by v něm hráti měla, musí den před nebo po tom v německém

vystoupiti, správce českých her p. Tyl, kterýž jest v jedné osobě také dramaturgem, překladatelem, gramatikem pro herce, to všechno více z horlivosti než za slušnou náhradu, při takovýchto okolnostech velmi často musí nezaslouženě snášeti výčitky mnohých, které bolí bídný stav našeho divadla; a konečně pak naši protivníci ze všeho toho uzavírají, že prý není ještě českého divadla zapotřebí, že pro »vzdělaný lid« postačuje německé a pro »sprostý« že dosti jest hráti v neděli odpoledne česky.

Chceme-li se tedy vylopotiti z takových bídných poměrů, ve kterých není pokroku, musíme nevyhnutelně míti své vlastní divadlo v Praze, to jest svůj vlastní dům, svou vlastní společnost, své vlastní herce a zpěvce, svůj vlastní orchester, své vlastní ředitele a spisovatele pro divadlo. Tak jedině možný jest pokrok, tak jedině možno jest nám dostati se časem svým v Praze k té platnosti, která našemu národu ve vlastním domově u všech tříd společnosti náleží. Neboť divadlo za našich časů není pouze a jedině ústav umělecký, ono jest zvláště v hlavních městech jedno z hlavních středišť národního veřejného života, bez řádného divadla nemůže se dostati národní řeč naše opět nazpátek do vznešenějších domů, z kterých byla posud vypovězena. Až budeme míti vlastní své slušné divadlo, pak budeme ode dne ke dnu vždy více nabývati půdy a platnosti společenské nejen v Praze, nýbrž i v celé zemi a následovně i v cizině.

To však ještě obšírněji dokazovati a prováděti, že národní divadlo nejen pro umění samé, nýbrž také z politických a jiných národních příčin jest potřebné, nechceme bráti za účel tohoto článku, nýbrž předpo-

[redacted]

kládáme to jakožto věc již dávno dokázanou a známou ze zkušenosti. Jedná se jen o provedení.

Tuť arci především přijde množství lidí, kteří mají na světě nejpohodlnější život a které nazvati sluší pochybovače. Celé jejich umění vězí v tom, že při každé nové věci, při každém počíti se majícím díle vyslovují pochybnosti své, že to nepůjde, že není ještě na čase, že naše síly nepostačí, že oni také sice jsou pro tu věc, ale až bude na čase. Poněvadž se obyčejně mnoho obmýšlených věcí neuskuteční a mnoho začatých nepodaří, mají takoví pochybovači velmi často pak příležitost říkati s moudrou tváří: Vida, co jsem předpovídal! Na to ale nevzpomene nikdy takový pan pochybovač, že kdyby on sám a všichni jeho spolupochybovači místo pochybování byli se dali do díla a byli pomohli, nepochybně by se dílo bylo provedlo. Kdo na světě něco velikého provésti chce, musí míti zásadu, že jest všechno možné! Kdyby byli ti naši stateční mužové, kteří na počátku tohoto století takřka již pochovaný národ český křísiti počali, místo práce byli se přichytili pochybování, nebyli bychom tam, kde jsme nyní, kde se o nás již nikdo nedomýšlí, že zahyneme v němectví.

Pochybovači tedy (oni jsou nevyhojitelni!) budou míti při zakládání národního divadla v Praze velmi mnoho příležitosti k provozování svého řemesla. Napřed a sice hned nyní budou říkati, kde nabérete českých herců, hereček, zpěváků, zpěvaček? kde nabérete českých kusů? kde nabérete obecenstva, abyste měli každý den neb alespoň několikráte týdně plné divadlo, když přece nyní ani to čtvrteční představení vždycky návštěvy nemělo? — —

Na to jest velmi krátká odpověď. Všechno to a co ještě více potřebovati budeme, dostaneme — za peníze. Dejte mi, páni pochybovači, asi 400.000 zl. stř. a já vám za tři léta zařídím v Praze české divadlo, které se vyrovná každému lepšímu jinonárodnímu a do kterého sami naši poněmčilci a Němci raději choditi budou než do nynějšího. Či snad myslíte, že již nyní není na světě výborná česká opera? Jest a nic jiného není zapotřebí než svolati ji dohromady a naučiti ji českou gramatiku. Dejte jen těm dobrým českým hercům a zpěvákům, kteří po cizích zemích roztroušeni jsou, ty samé platy v Praze, jaké mají v cizině (a skoro každý bude v Praze spokojen třeba s něco skrovnějším jen ale slušným platem) a máte hned dosti řádné divadlo pohromadě. A ostatně, kdyby ani toho nebylo, tuším snad přece Čechové nejsou tak nečiperný národ, aby se nenaučili to, co umějí Němci! Pošlete jen několik schopných lidí na nejvyhlášenější divadla, aby se tam něčemu přiučili a uvidíte! A orchestr! jako hudebníci jsme beztoho rozkřičeni v celém světě, našich hudebníků jest mnoho vlastenecky smýšlejících, dejte jim jen poněkud slušné platy, jako by je jinde dostali a budeme míti při národním divadle v Praze orchester, který budou jezdit po železnici schválně poslouchat! — O divadelní kusy jest nejméně nouze, jsou beztoho nyní již společné jmění všeevropejské, a jestli snad tak brzy nevyskytnou se u nás výborné původní kusy, těšme se tím, že mnoho jiných národů též v tom položení jest a že se cizí kus velmi snadně s trochou vtipu a rozumu předělá a jako původní vyhlíží!

A obecenstvo? O to jest nejméně strachu. Bude-li

v Praze lepší divadlo české nežli německé, bude jistě české plné a německé prázdné, z té samé příčiny, pro kterou nyní bývá české prázdné a německé plné. Kromě toho nesmíme zapomínat, že jsme my nyní v Praze živel rostoucí a Němci živel klesající, nesmíme zapomínat, že vlastně německé divadlo v Praze jest nepřirozené, poněvadž by je ta hrstka pravých Němců, která v Praze bydlí, nikdy neudržela, kdyby jí nepomáhali naši poněmčilci; těchto poněmčilců bude ale nyní beztoho již rok od roku ubývat, až do vymření tohoto z Egypta vyvedeného pokolení a po zřízení dokonalého českého divadla v Praze odvedeme jistě německému znamenitý počet dosavadních jeho českých navštěvovatelů.

Peníze jsou tedy při celé věci hlavní a takřka jediná páka, za peníze najdou se brzy výborní herci, zpěváci, hudebníci, řiditelové, pracovatelé kusů; když bude toho, najde se zase hojnost navštěvovatelů a tudy hojnost příjmův a tudy zase možnost dobrého vedení.

Hlavní věc, má-li se zřízení národního divadla v Praze podařiti, jest nešetření nákladu. Nežli něco prostředního, raději zcela nic, neboť všechno, co se na něco prostředního v tomto pádu vynaloží, jest vyhozeno. Neprorazíme-li tak, aby naše národní divadlo v krátkém čase předčilo nad německé — jest jistě celý pokus zmařen, peníze na to vynaloženy, ztraceny a celé podniknutí i pro dlouhý čas pokaženo.

Tu ale zase páni pochybovači, třeba nahlíželi pravdivost a také praktičnost svrchu řečeného, přece budou jen dále pokračovati ve své zatvrzelosti a počnou zase pochybovat: Ale kterak pak seženeme tak mnoho peněz? Ti, kteří posud k českému

národu se hlásí, neoplývají tak příliš bohatstvím a skoro celá šlechta a největší část bohaté třídy jest proti nám!

To všechno jest arci pravda, ale neméně pravda jest, že navzdor tomu důstatečných prostředků máme potřebnou sumu bez žebrání u našich protivníků sami ze sebe si opatřiti. My Čechové v království Českém po odrážce všech Němců a po odrážce těch našinců, kteří se k nám hlásiti nechtějí, platíme nyní přece asi 30 milionů zl. v. č. ročně daní. Když tedy my, o kterých svět praví, že málo peněz máme, můžeme a musíme každoročně z povinnosti 30 milionů zl. daní přispívati zřízení, které nás posud dosti po otčimsku odbývalo, nemohli bychom mezi sebou z lásky a pro sebe sehnati také 1 milion zl. v. č.? A to jednou a navždy, pro ústav, bez kterého se styděti musíme přičísti se k vzdělaným národům? — —

Ovšem jiní národové měli v podobných okolnostech mnohem snadnější cestu, jako ku př. Maďaři a i Chorvaté, kteří své národní ústavy nepatrnou přirážkou k dani zřídili, tak že se velmi značné sumy k takovým účelům sešly, aniž kdo tím úbytek nějaký pozoroval. My však nejsme v podobném postavení: čekati na zemský sněm, bylo by asi jako odložiti věc na věčné časy, a proto se musíme uchopiti jediného nám zbývajícího prostředku — dobrovolné sbírky mezi sebou, která také již skutečně počala a brzy přičiněním pražského divadelního výboru po celé zemi se rozšíří. Tato dobrovolná sbírka, zvláště když se jedná o velikou sumu, jest věc důležitá: jakmile se počne, musí se také podařiti, nemá-li v lehkost padnouti celá naše strana, celý náš národ. Jak se jednou počne sbírati, přestane se

již jednat pouze o divadlo, nýbrž jedná se o všechno. Všichni naši zjevní a tajní nepřátelé (máme jich chvála Bohu hodně) hltavě budou pásti po výsledcích naší sbírky. Kdyby nevypadla skvěle, počnou hned hřebeny jejich proti nám růsti: Ejhle! viděti jest — řeknou — kterak vlastně jen několik křiklounů jsou celá ta národní slovanská strana, národ sám to nechce, z této sbírky nejlépe viděti jest, že o svou národnost sám nestojí atd. Po celém světě bude se roztrubovat naše slabost, kterak nemáme kořene v skutečném národu, kterak jest všechno usilování naše marné a kterak národ český určen jest od osudu, aby zahynul a rozmnožil po svém národním zahynutí Německo! A kdo se ukáže slabým, již jest napolo poražen.

Celá tedy síla a snaha naše musí se nyní obrátiti k tomu, aby první naše národní sbírka skvěle vypadla, od čehož nezávisí pouze osud našeho divadla, nýbrž i pověst naše mezi jinými národy. Beztoho nyní jest veliké *interregnum* v našem politickém a národním životě a tuto tedy najdeme nějakou příležitost k činnosti, abychom jí z cela neodvykli. Všichni našinci proměntež se na čas v samé sběrače a kazatele sbírek a příspěvků pro národní české divadlo v Praze. Každý budiž důmyslný ve vyhledávání rozmanitých způsobů a prostředků, jimižto by se peníze sehnati daly! Malými ale hojnými příspěvky nejvíce se pořídí a k tomu právě jest jen zapotřebí horlivých a neunavených sběratelů, neboť malý dárek zřídka kdo upře.

Reichszeitung nedávno již — podle známé lásky k nám — velmi napřed prorokovala, že se nám sotva podaří sbírka a že prý nepochybně přinuceni budeme od vlády peněžitou podporu žádati, že prý ale vláda

sotva uzná pro nás potřebu divadla a — rozumí se — nám nic nedá atd. a tedy se již raduje Reichszeitung napřed, že propadneme.

Já ale ubezpečuji Reichszeitung a všechny ty, kteří se již před časem z naší slabosti radují, že se sbírka podaří, a kdybych měl ode vsi ke vsi táhnout a kázat potřebu a užitečnost takové národní demonstrace. Vy jste si sice dali všechnu práci vymazati nás z počtu národů, my vám ale dokážeme, že si ještě větší práci dáti dovedeme, abychom zůstali tím, čím nás Bůh stvořil, národem samostatným, vám rovným, nikoli vašimi poddanými!!

[redacted]

72. PRO OKOLÍ OPOČENSKÉ A TAKÉ DÁLE.

(Slovan z 5. dubna r. 1851. Čís. 22. S. 33—36.)

H. B. Bude snad málo který z našich čtenářů, který by nevěděl, že všechny články ve Slovanu poznamenané z počátku neb u konce písmeny H. B., od redaktora Slovana jsou sepsány a kdo by dále nevěděl, že vůbec celá rubrika ve Slovanu, nadepsaná »Politický pozorovatel«, kdyby se i náhodou v tisku písmeny H. B. vynechaly, přece celá vždy psána jest též od redaktora, což tuším již dle slohu a způsobu psaní lehce poznati může, poněvadž skoro každý člověk, který myslí, také má svůj zvláštní způsob ve sestavování svých myšlének, tak jako má svůj zvláštní obyčej.

Navzdor tomu pokusil se přece nějaký nejmenovaný dopisovatel ve vládních Pražských Novinách připisovati jeden článek Politického Pozorovatele v č. 14. letošního Slovana, týkající se Opočna, [1]) někomu jinému

[1]) V měsíci únoru r. 1851 podepisovali tak zv. sedmašedesátníci (viz díl II. S. 91.) v Praze ministrpresidentovi knížeti Schwarzenbergovi adressu, v níž mu děkovali za zachování míru evropského (Viz díl III. S. 479.) Havlíček o této věci zmínil se ve Slovanu z 22. února r. 1851. Číslo 10. S. 306. V Slovanu z 8. března r. 1851. Číslo 14. S. 410. v rubrice »Pozorovatel politický« pak otiskl tuto zprávu: »Pražským pánům dobřesmýšlejícím spadlo znamenitě na

a hledati v dotčeném našem článku jenom výpar nějakého sousedského sočení proti Opočnu. Za příčinou toho dostali jsme následující dopis:

Pane redaktore! Neznámý dopisovatel z Opočna 23. března v čísle 76. Pražských Novin od 30. března 1851 dílem pokrytými a utajenými, dílem také otevřenějšími a zjevnějšími slovy »okolí« Opočenské a zvláště město Dobrušku do veřejného mínění uvádí, jako by někdo z toho okolí, neb implicite z města Dobrušky svým popuzováním »vinen byl tím, že ve Vašem Slovanu b. r. č. 14. na stránce 410 pod záhlavní chiffrou Vaší H. B. uveřejněné »pro nás (Opočenské) trpké«, »nezasloužilé« a »při naší strasti tím bolestnější řádky« světla božího jsou spatřily.

Toto veřejné mínění a tvrzení stává se pro Dobrušku

---

ažiu? Jak to? Oni nejsou první, kteří poděkovací adresu zaslali knížeti Schwarzenbergovi. A kdo je předhonil v plnění sladkých povinností pokojného, dobřesmýšlejícího občanstva? Kdo jim uhnal v této pochlebnické honbě o závod první místo? — Opočenští, neboť oni již týden před tím svou poděkovací adresu zaslali na zachování pokoje a míru europejského a za uchránění a zmocnění se celého Rakouska. Nyní by měla věru zase celá Evropa zasílati Opočenským poděkovací adresy za to, že jim (Opočenským) pokoj a mír a blaho celé Evropy tak na srdci leží! Ostatně má ale tato neobyčejná loyalnost Opočenských zcela jiný háček, a zakládá se na biblickém slově: Tlučte a bude vám otevříno! Oni házejí — jak přísloví německé dí — jitrnicí po šunce. Jitrnice to jest totiž ta loyalnost, a šunka, kterou touto jitrnicí sraziti doufají, jest tak nějaký okresní soudek neb jiný úřadek pro Opočno. Známo totiž, že se Opočenští svého času velmi úsilně ucházeli o nějaký c. k. úřad do svého města. Všechno vynaložili tenkráte na to, děkovali za oktrojovanou ústavu (a implicite za rozpuštění sněmu ačkoli dřív podali tuším adresu důvěry ke sněmu) a kdo ví, nedali-li všem ministrům čestné měšťanské právo na Opočně! Ale nadarmo, nedostali přece žádný úřad. Nyní ale se praví, že lord Palmerston, aby zahanbil tvrdosrdečnou rakouskou vládu, chce učiniti Opočno sídlem anglického konsulatu.«

[redacted]

— a snad i pro Třebechovice a Týniště — téměř veřejným nařknutím, když pan dopisovatel Opočenský v onom článku tvrdí a dokládá: »že nikdy oni (Opočenští) žádnému — ani našemu sousednímu městu — (rozumějž Dobrušce) nevytýkali, když se tam někomu měšťanské právo udělilo.« Pro lepší vyrozumění budiž zde podotknuto, že město Dobruška lonského roku čestné právo udělilo: důstojnému Panu vikáři, školnímu dozorci a faráři Přepyšskému P. Janu Vítečkovi, pak oběma kaplanům nynějším Dobrušským totiž ct. knězi P. Josefu Broukovi a podepsanému Josefu Roštlapilovi. Jelikož všem Dobrušským a významně podepsanému (kteréhož jak ústní pověst nepravá, tak i pan dopisovatel Opočenský svým v Pražských Novinách uvedeným článkem ač dosti skrytě a jako opatrně za tohoto popuzovatele do veřejného mínění pouštěti se zdá) na dobrém usrozumění a přátelském sousedstvu, bez pochlebenství a všelikého nadsazování budiž to vysloveno, nám zajisté milého sousedstva Opočenského, jakož i s druhé strany i na naši dobře zachovalé a bohda vždy bezouhonné cti velmi mnoho záleží, těžce a nemile toho nesouce, abychom, jakž se to v Pražských Novinách tímto článkem stalo, bez vší viny své u veřejném mínění do nepravého podezření uváděni a tudíž zlehčováni byli: žádáme Vás, slovutný pane redaktore! abyste pod svou ctí a na Své dobré svědomí v budoucím čísle svého Slovana veřejně se osvědčil: zdaliž Vám kdo z Dobrušského obyvatelstva, neb jeho výboru aneb představenstva, zvláště pak z jeho čestným právem poctěného měšťanstva — a výslovně já podepsaný, buď tento ve Slovanu na str. 410 umístěný článek zaslal, aneb potřebných k tomu dát, byťby sebe nepatrnějších a nevinnějších tím nejmenším slovem Vám byl sdělil a poskytnul.

Úsilně prosíme o uveřejnění jak této žádosti naší, tak i Vašeho svědomitého na to se osvědčení.

V Dobrušce, 1. dubna 1851.

Josef Roštlapil.

Opakujeme tedy ještě jednou to, co beztoho každý ví, že sám redaktor Slovana jest spisovatel onoho článku a dodáváme ještě to, co nikdo věděti nemůže, totiž že redaktor Slovana od nikoho ani z okolí Opočenského ani odkudkoli vůbec k sepsání onoho článku nikterak vyzván nebyl, což svou ctí a na své dobré svědomí úplně potvrditi můžeme. Zprávu, že Opočenští poslali první poděkovací adresu knížeti Schwarzenbergovi, čtli jsme tuším ve Víd. Denníku a to nás povzbudilo k sepsání onoho článku v Politickém Pozorovateli č. 14. str. 410.

Že ostatně redaktora Slovana žádná osobní zášť proti městu Opočnu, ve kterém ani nikdy nebyl, k sepsání onoho článku popuditi nemohla, jest tušim také dosti patrno, a jestli se snad mnozí páni Opočenští na nás proto horší, musejí sami sobě příčinu připisovat. Neboť kdo vystupuje jakýmkoli krokem do veřejnosti, musí již napřed věděti, že bude všelijak posuzován, a kdo dává poděkovací adresu knížeti Schwarzenbergovi, musí napřed věděti, že bude od vládních novin pochválen, od opposičních pohaněn.

Všechno přijde jen na to, která strana pravdu má. Já alespoň myslím, že by kníže Schwarzenberg asi velmi málo adres poděkovacích dostal, kdyby neměl v rukou svých tolik moci. Chceme-li bez bázně před touto hmotnou mocí a bez očekávání nějakých milostí, pouhou pravdu mluviti, musíme říci, že všechna zásluha o udržení pokoje náleží jenom pruské vládě, která se raději pokořila před Rakouskem[1]) a raději snášela nespokojenost největší části, ba skoro všech občanů svých vojnu žádajících, než by byla počala

[1]) Viz díl III. S. 479.

vojnu. Každý přece víme, že nezačali Prušáci vojnu strojiti, nýbrž kníže Schwarzenberg, a také nyní všichni víme a vidíme, že věci mezi Pruskem a Rakouskem stojí nyní zrovna zas tak, jako stály před strojením této vojny. Neodvislý občan, který nechce pochlebovat, tázal by se tedy: Nač pak vlastně udělal náš první ministr takovou velikou útratu na přípravy vojenské v našich beztoho velmi smutných okolnostech? nač obtěžoval ť vojsko i občanstvo maršem a ubytováním? co tím docílil? — Snad udržení pokoje? Tohoť by byl laciněji docílil i bez těch maršů, bez toho ubytování! A byli bychom právě tak daleko s Pruskem, jako jsme nyní! Náš pan ministr ovšem neměl ani pravý úmysl vojnu vésti, nýbrž chtěl jen Prusko (vlastně pruskou královskou rodinu) zastrašiti, aby se podalo pod přednostenství Rakouska, hrál tím ale příliš nebezpečnou hru. Což aby tak bylo Prusko vojnu přijalo, při které mělo věru více naděje na vítězství než Rakousko? Co pak?

Ostatně jsme přesvědčeni, že myšlénka, podati tuto děkovací adresu za udržení pokoje, a snad i zavedení nynější vlády vůbec, nevyšla z hlav pánů měšťanů Opočenských, jest ona »*daleko a široko rozvětvená*« a dobře upředená osnova, která se vyskytuje najednou na všech koncích mocnářství a že také asi praví a vlastní občané Opočenští mají příliš malého podílu v této demonstraci, která se děla pod jménem jejich města a třeba s jich podpisy. Víměť my ze zkušenosti, jak to chodívá a chodí s podobnými adresami. Vždyť pak r. 1848 celá guberna Pražská *in corpore* v černých fracích táhla do Besedy Měšťanské podepsati žádost revoluční, celá šlechta prosila J. M. C.

o zrušení poddanstva, všichni Němci prosili o rovnoprávnost, ultramontáni prosili o svobodu víry! Jak upřímně — to vidíme nyní. Když člověk podepisuje to, co by nepodepsal, kdyby se nebál své pravé smýšlení vyjeviti — to jmenujeme terrorismus a terrorismus zůstane vždy stejný, třeba ho jednou provozovala svornostská čepice a po druhé bodáky a kanony. Jeden terrorismus vede k druhému dle pravidla: dnes mně, zítra tobě — a pravá svoboda vždy utlačena, odevšad poličkovaná, po straně stojí a pláče. Kdo se tomu nenaučil z historie a z praktických zkušeností r. 1848, 1849, 1850, ten se již ničemu nenaučí v politice. Pravá svoboda neterrorisuje nikoho, a kdo sám sobě přeje volné vyslovení svého mínění, musí to popřáti také jinému a třeba nejhoršímu protivníku svému. Pravá svoboda nenávidí terrorismus v každé formě, a proto také my, snažíce se upřímně o svobodu, stavíme se nyní vždy na odpor terrorismu v čákách, jako jsme se dříve stavěli na odpor terrorismu v červených čepicích. V r. 1848 nás proto tupili a pronásledovali terroristé jednoho druhu, nyní nás zase pronásledují terroristé druhé sorty, to není nic divného ani neobyčejného: divné a smutné jest jenom to, že mnozí z těch, kteří nás tupili a pronásledovali r. 1848 co reakcionáře proto, že jsme zastávali svobodu proti přepjatcům, že, pravím, mnozí z těch nás nyní zase tupí a pronásledují proto, že bráníme svobodu proti zjevným a tajným absolutistům!

Tak se lidé mění a zvláště lidé, kteří nejednají podle zásad, nýbrž z rozličných ohledů neb podle mody každého okamžení, — podle větru, který právě věje.

---

73. GLEICHES RECHT FÜR ALLE!

(Slovan z 16. dubna r. 1851. Čís. 25. S. 97—101.)

H. B. »Stejné právo pro každého«, toť jest heslo, které alespoň naše nynější ministerstvo vyvěsilo co korouhev svou. Jak dalece se dle této zásady opravdu řídí, to víme všichni tuze dobře. Tentokrát uvedeme jen jedinký příklad, náležící do područí ministerstva církevních záležitostí a osvěty. Již dříve jsme se zmínili o tom, kterak náš pan ministr Thun[1]) jest katoličtější než ultramontáni, kterak samy církevní časopisy a mezi nimi známý Kath. Blatt aus Mähren neschvalují rozkaz ministra Thuna, dle kterého bývalému katolickému knězi, byť by i k evangelické víře přestoupil, dovoleno není platné manželství.

Tak daleko to přišlo s liberálností naší nynější vlády, že její časopisy musejí vyvraceti liberální zásady od ultramontánů pronešené, a Vídenský Denník co ozvěna hr. Thuna ve dlouhém článku vyvrací zásady pronešené v Kath. Blatt aus Mähren dle Neue Sion a zastávati musí pana ministra proti ultramontánům ve věcech církevních.

Poučné bude ve mnohých ohledech přečísti si onen článek Víd. Den., který zde následuje:

---

[1]) Viz díl II. S. 632.

V »Katholisches Blatt aus Mähren« čteme v čísle 13. následovně:

»»Nový zákon byl prohlášen, kterým se katolickému knězi, jenž k některému jinému vyznání přestoupil, zapovídá uzavírati sňatek manželský. — Je-li pak zákon takový rozumný, času přiměřený a též spravedlivý? — Stát zaručuje svobodu církve a náboženství, proč nezaručí též svobodu svědomí? Stát odříká se nadporučenství, jež dříve nad církví byl provozoval, k čemu tedy tento zákon? Kněz se ovšem při vysvěcení přísahou k celibatu zaváže, co ale jest státu po tom, proč míchá se do svědomí poddaných svých a dělá se vykladačem dogmatiky a morálky?« — — »Co se obmýšlí takovým zákonem? Zamezení odpadnictví a spojených s ním pohoršení. První se neuskuteční a druhé stane se ještě větší příčinou souložnictva«« atd. atd.

Čtouce tato a podobná slova v Kath. Bl. a. M., měli jsme z počátku za to, že je ctěná redakcí bezpochyby jen proto z »Neue Sion« do svého listu přijala, že proti nim rázně vystoupiti chce. Naděje nás ale v ohledu tomto zklamala. V dotčeném čísle 13. nenalezli jsme ani nejmenší zmínky o tom, že by náhledy tyto byly falešné a jednostranné a opětné pomlčení o nich v následovním čísle 14. přivádí nás k závěrce, že ctěná redakcí dotčené mínění sama sdíleti musí, jinak by sice proti němu již byla vystoupila, aneb aspoň celý text ve svém listu bez poznamenání byla neotiskla. Pokládáme tudíž za svou povinnost, opříti se proti takovému rozumování. Možná, že se jisté straně zalíbí za touto příčinou o nás povídati, že co politický list katoličtější býti chceme než samý »Kath. Bl. a. M.« Na to ale již napřed odpovídáme, že skutečně naše vřelá snaha jest, abychom nejen slovy, nýbrž i skutky pravými katolíky byli. A kdyby se snad straně liberální zachtělo nás opět jaksi opovržlivě jezuity a ultramontány nazývati, my jí tu radost kaziti nebudeme, vědouce, že radikálům a liberálům obyčejně musívají fráse a nadávky z tísně vypomáhati. Přistupme k věci.

»Stát zaručil svobodu církve a náboženství, proč nezaručil také svobodu svědomí?« táže se »Neue Sion« a »Kath.

Bl. a. M.« jí přisvědčuje. Otázka tato nepřekvapila by nás, kdyby ji byl obecenstvu předložil některý z přívrženců Rottkových aneb snad některý z četného hejna novinářů rakouských, jenž svůj indifferentismus ve věcech náboženství a svou zášť ku katolicismu marně hledí ukrýti pod zástěrou, jako by hájili svobodu náboženství: naivnost ale, s kterou se Kath. Bl. na něco takového tázati může, pokládáme za smutné znamení, poněvadž za to máme, že otázka tato, nechť již z těch neb oněch úst vyjde, vždy buďto voltairstvím neb aspoň febronianstvím zapáchá.

»Svoboda svědomí!« V ústech pravého katolíka jsou slova tato nejen pleonasmus, nýbrž i nesmysl. Katolík pokládá svědomí své za hlas Boží a svoboda nezáleží pouze v tom, že člověk něco činiti může, nýbrž také v tom, že člověk ledacos činiti nepotřebuje. Není-li tedy svoboda svědomí v ústech katolíka nesmysl, následuje z toho, že stát, jenž svobodu svědomí zaručiti má, povinen jest každého hájiti a chrániti, kdo svědomí — tento hlas Boží — slyšeti nechce, t. j. kdo n. p. prostopášným životem tak hluboko klesl, že si z největšího zločinu žádného svědomí nedělá, quod est absurdum, po česku to je lež až se tmí. A nejste-li katolíci a vykládáte-li si svědomí podle mudráckého způsobu Herbartovského, Hegelského atd., aneb snad každý dle své vlastní choutky: proč jste se již na tom vespolek neusnesli, má-li vám vláda svobodu svědomí Herbartovského či snad Hegelského atd. atd. zaručiti?

Kdyby »Neue Sion« a »Kath. Blatt aus M.« trochu bedlivěji v genealogii této »svobody svědomí« byly nahlédly, jistě že by se jí tak vřele byly neujímaly. My se zde ovšem do vypravování této genealogie pustiti nemůžeme, za to se ale osmělíme dotčené dva listy na to upozorniti, jak výborně se tato zásada hodí k učení novověkých filosofů německých, kteří svůj systém za náboženství vydávají, kteří svůj rozum na nejvyšší tribunál vyvyšují a kteří písemní a ústní zjevení Boží, jak nám je Církev katolická zachovala, jen k tomu potřebují, aby mudráckým překrucováním a jednostranným rozpřádáním ho chudobu svého rozumu co do původnosti ukryli. A což by ta »svoboda svědomí« posléze též nějaké

takové mixtum compositum z některé výpovědi Církve katolické a z rozumu reformací Lutherovou »uvolněnéno« byla?! — Revenons à nos moutons. »Stát odřekl se nadporučenství, jež dříve nad církví provozoval, k čemu jest tedy tento zákon?« atd. Kdyby nám tuto otázku někdo jiný byl předložil, pomysleli bychom si: »Ty chlapíku jsi si zajisté jednoho z bývalých poslanců českých na sněmě říšském, který Rottkův státní slovník obyčejně s sebou do sněmovny nosil a nejednou z něho na tribuně odříkával, za vzor oblíbil a chceš nám nyní také tou moudrostí Rottkovskou imponovati.« O »Kath. Bl. a. M.« bychom se toho byli nenadáli, že takovéto fráse, z moderního francouzského pseudokonstitucionalismu vzaté, obecenstvu bude předkládati.

»Kath. Blatt« domáhá se nyní toho, jak ze svrchu uvedených slov vysvítá, aby Církev katolická v Rakousku všeho nadporučenství se strany státu zbavena zůstala, nýbrž také toho, aby stát rakouský žádným zákonem aneb nařízením úctu k Církvi katolické nehájil, zkrátka aby poměr mezi státem a Církví katolickou v Rakousku tentýž asi byl, jak to v Severních Obcích Amerikánských, ve Francii a v Belgii spatřujeme. To ale jest, jak za to máme, jedna z hlavních stránek pseudokonstitucionalistů, kterým nyní v Prusku »die Eigentlichen« říkají, že rozličné státy na jedno brdo zříditi mermomocí usilují, neberouce ohledu na to, že jejich historické, zeměpisné a jiné poměry rozdílné jsou a tudíž i rozličnosti ve svém zřízení a ve své správě vymáhají.

Nás není tajno, kterak velká většina, možná že všichni katoličtí kněži v Americe, vzkvět a šíření se katolicismu v tamních Spojených Obcích z nemalé části též tomu připisují, že tam Církev katolická od státu úplně rozloučena jest, že jí vláda v ničem neporoučí, aniž jí v něčem nápomocna jest. My též víme, že v Belgii katolické kněžstvo samo na to doléhalo, aby tam církev od státu úplně byla rozdělena a že tam rozloučení toto na ten čas velkých výhod katolické Církvi přineslo. U nás v Rakousku jsou zcela jiné poměry než v Severní Americe a v Belgii byly a třebať by profanisace státu Církvi katolické v Rakousku v celku a ko-

[redacted]

nečně jakož sami věříme na ujmu nebyla, musíme se přece za to jakožto katolíci velmi styděti, když se s naší strany na profanisaci státu rakouského doléhá.

V Severních obcích Amerikánských bylo jádro obyvatelstva z většiny protestantské. Dejme tomu, že by tam byli stát neprofanisovali a že by protestantismus podobných výhod byl podržel jako v Anglicku. Nebyla by tam v tomto pádu církev katolická nyní podobný boj musila vésti, za touže příčinou jako nyní v Anglii vede, nebyl by boj tento mnohem krutší? Že by v něm Církev katolická konečně přece byla zvítězila, tak jako že v Anglii katolicismus nad protestantismem konečně zvítězí, o tom ani dost málo nepochybujeme; boj ale, kterým si Církev katolická vítězství nad protestantismem v Americe zjednává, jest ušlechtilejší a národu vzdělaného důstojnější a Církev katolická může tam snad za tuto cenu profanisaci státu dočasně snášeti, zvlášt když sama ji byla nezpůsobila.

V Belgii hlasovala strana katolická sama pro profanisaci státu. Možná, že k tomu vplyv francouzských konstitucionalistů ledacos přičinil; hlavní však příčina toho byla zajisté ta, že se, majíc v živé paměti všecka pronásledování se strany státu a vlády protestantské, za tuto cenu z okovů febronianských vykoupila. Jí nezbývalo nic jiného, než buďto svoliti k profanisaci státu, aneb se dát vtěsnati v okovy febronianské.

A kterých podstatných příčin máme my katolíci v Rakousku, abychom na profanisaci státu dolehali, abychom jej charakteru katolického zbavili? Církev naše sprostěna jest synovskou péčí bohabojného mocnáře okovů febronianských a na Vás, služebníci Páně, bude nyní nejvíce záležeti, dovedete-li jí v celé říši rakouské pomocí Božskou, která Vás zajisté nemine, když za ni prositi budete, vítězství zjednati!

Stát rakouský byl od počátku stát katolický, mocnáři našemu dán byl před dávnými časy titul panovníka apoštolského a nyní by se to k vůli modernímu konstitucionalismu francouzskému zrušiti mělo, k vůli theorii, která již přes půlstoletí s národem francouzským hůř než čtvrtodenní zimnice lomcuje a jej víc a víc v osidla indifferentismu a ne-

mravnosti zavádí? Stát by se neměl toho všímati, jaké svědomí kdo má a měl by k tomu lhostejně pohlížeti, když kněz odpadlík smlouvu s Církví svatou, s Bohem učiněnou, ruší, když »v svatokrádežné manželství« vstupuje a rodinu založiti chce na základě sňatku, na kterémž »kletba Páně«, jak Kath. Bl. sám praví, spočívá?

Což neví Kath. Bl., že právo teprv v lůně Církve katolické na základě zjevení Božího mravné podstaty dosáhlo, což neví, jak marná byla a jest snaha právníků vyvoditi podstatu práva z pouhého rozumu lidského? Profanisace státu rakouského, zbavení jej charakteru katolického nebylo by nic jiného, než provolání, že právo konečně nic jiného není než násilí! A jakým právem bude napotom Kath. Blatt žádati, aby stát civilní manželství neuznával, když sňatek křivopřísežných kněží za platný uznati má? Není takovýto sňatek stokráte horší a pohoršlivější než civilní manželství?

Co se konečně toho týče, že by menších pohoršení bylo, kdyby stát takovýmto sňatkům žádných překážek nekladl, vzhledem toho odkazujeme Kath. Bl. na dějepis církevní, aby se tam ze skutečných dějů přesvědčil, že povolnost ve věcech církevních a mravních zlé nezabrání a pohoršení nezmírní. — Pravdu sobě mluvme, dobře spolu buďme. Amicus Plato, magis amica veritas. —

Tak mluví Víd. Denník nepochybně — z duše pana ministra osvěty! Ano, pravdu sobě mluvme, dobří spolu buďme! To tedy není profanisace státu, když zabraňujete člověku míti své přesvědčení o náboženství? Když jej křivopřísežníkem jmenujete proto, že má nyní jiné přesvědčení než před lety? Proto sebe jmenujete pravými katolíky! O vy praví katolíci! kýž Vás je možno přesaditi jen na několik let mezi mahomedány neb do Japanu, kde mají rovněž tak »pevné« přesvědčení jako vy, a zacházejí s katolíky rovněž tak »bratrsky« jako vy, mužové boží! s nekatolíky zacházíte! Voltairianství, febronianství a čím vším

[redacted]

házíte vy věční fabrikanti kacířů! A jakými hrdými tvrzeními na zdařbůh zaslepujete oči nevědomých! Anglicko se stane katolickým! Sev. Amerika se stane katolickou! — počkejte, až se to stane a pak mluvte, ale nechlubte se před časem. A jestli psáno stojí, že bude jeden ovčinec a jeden pastýř, nemyslí se to o vašem nadutém nesnášenlivém učení, kdežto ustavičně se hryzete, nýbrž jedině o té snášenlivosti, kterou neznáte a kterou potupně Voltairstvím jmenujete. Nikdy zajisté nebudou lidé jednoho smýšlení, kdo to myslí a věří, rouhá se Bohu a důstojnosti lidské, neb žádá, aby byli lidé špalky (a ani špalkové nejsou jeden jako druhý!) Možné ale jest a tuším se navzdor vám docílí, že lidé rozličného mínění nebudou sebe proklínati a sežírati a do pekla odsuzovati, nýbrž bratrsky snášeti — a to jest to, co znamená *jeden ovčinec a jeden pastýř*!

Rozbírati ostatně všechno to, co zde Víd. Den. uvádí a začež jej sám Const. Blatt aus Böhmen nad míru ostře odbyl, nedržíme věru ani za potřebné, každý sám čta jeho slova, pozná ovoce sektářské nadutosti. Nám dosti jest na tom, že se Víd. Den. mezi řeči *sám* (nepochybně v zapomenlivosti) nepočítá již ani mezi liberální — bezděčné to vyznání, nám dosti jest na tom podotknouti, že lidé, kteří hlásajíce slovy rovnoprávnost, katolickému knězi, který k jiné víře přestoupil, ani práv, neřku-li občanských, nýbrž i člověčích dopřáti nechtějí, že, pravím, lidé takoví, hodni nejsou, aby se s nimi kdo do rozumné rozepři pouštěl.

---

74. SPICILEGIUM Z VÍDENSKÉHO DENNÍKA.

(Slovan z 30. dubna r. 1851. Čís. 28. S. 177—182.)

H. B. Půjdou-li věci u nás stejným krokem dále jako posud, bude muset nepochybně každý Čech, jenž nemiluje byt v pevnostích a káznicích, zrovna tak smýšleti jako Vídenský Denník. Opatrnost, milující dobré přípravy na všemožné pády, káže nám tedy již zavčas připravovati se k takovému patentírovanému smýšlení; pročež také, chtějíce posloužiti obecenstvu a usnadniti tuto přípravu, sbíráme jednotlivá kvítečka voňavá, která vypučí časem tu i tam v kypré půdě tohoto Rakušana. Mnohá z těchto kvítek snesl Vídenský Denník sám z nejrozmanitějších končin celého světa s pilností a vytrvalostí neobyčejnou; jak kdekoli, na jihu, na severu, na východě neb západě vykvete nějaké nové poupě »dobrého smýšlení«, již se hned objeví v oulu Denníkově.

V čísle 91. Víd. Den. silně voní španělský kvítek, kus řeči »proslulého řečníka Donosa Kortes, markýze de Valdegamas«, kterou držel ve španělské sněmovně a z nížto nejpěknější kousek takto doslovně zní: Epištoly 63.

»Všeliká práva civilisace vzniká z křesťanství; což jest pravdou v té míře, že se všechna civilisace toliko v pásmu

křesťanském shledává; mimo toto pásmo není civilisace, jest samá surovost, a před křesťanstvím nebylo na světě ani jednoho národu civilisovaného. Ani jednoho, pánové; neboť národ řecký a římský nebyli civilisovaní, byliť vzdělaní, což jest ovšem něco jiného. Vzdělanost jest povrchním leskem civilisace. Křesťanství civilisuje svět; — onoť jej civilisovalo způsobem trojím: tím, že vrchnost vyhlásilo za nedotknutelnou, poslušnost za posvátnou, sebezapírání a obětovnost, či lépe mluvíc, lásku za božskou. Takto křesťanství národy civilisovalo. Nyní ale — a v tom záleží rozluštění veliké úlohy této — nyní ale idey nedotknuté svrchovanosti, posvátného poslušenství a zbožné obětovnosti vymizely za našich dnů ze společnosti občanské, nacházejí se ve chrámech, kde se vzývá Bůh spravedlivý a slitovný a v táborech vojenských, kde se vzývá Bůh mocný, Bůh války v podobenstvích slávy. Poněvadž církev a vojsko jediné ochraňují nedotknutelnou svrchovanost, posvátné poslušenství a zbožnou lásku, protož také jsou dnešního dne zástupci vzdělanosti evropejské. Nevím, pánové, zdaliž jste sobě kdy tak jako já povšimnuli podobnosti a téměř stejnosti dvou osob na pohled mezi sebou nejrůznějších a nejrozdílnějších, totiž podobnosti mezi knězem a vojákem: ani kněz, ani voják není sobě živ, není živ rodině své; oba slávu pokládají v zapírání sebe, v obětování se. Úřadem vojákovým jest, aby hájil neodvislost občanské společnosti; knězi náleží hájiti neodvislost společnosti náboženské. Kněz povinen jest umříti, život položiti za ovce své dle příkladu pastýře dobrého; voják povinen jest jako dobrý bratr život svůj položiti za bratry. Pohlédnete-li na přísné živobytí kněžské, spatříte ve kněžství pravou službu vojenskou a tak skutečně jest; považíte-li posvátnost služby vojenské, ve vojenství spatříte pravé kněžství. Což by bylo ze světa, z civilisace, z Evropy, kdyby nebylo kněží a vojáků.«

Epištoly 64—65.

Staří Římané a Řeci nebyli tedy civilisovaní a proč? Proto že nedrželi vrchnost za nedotknutelnou, poslušnost za posvátnou, sebezapírání a obětovnost, či lépe prý mluvíc, lásku

za božskou! O ty statečný hidalgo Done Donose Kortesi de Valdegamas y Mancha! Psi ale starých Římanů a Řeků byli jistě civilisovaní, neboť tito psové měli dozajista všechny ty tři svrchu uvedené vlastnosti, které žádáš k civilisaci! O vy výborní křesťané! nic jiného, nic lepšího jste nenašli v křesťanství, jen tu poslušnost a obětovnost, jen tu neobmezenou úctu k vrchnostem! Za našich dnů jsou tedy nejcivilisovanější národové Kytajci, Lamaité, Mongolové, Negři, neboť u nich kvetou nejvíce ony tři vlastnosti a nejméně civilisovaní jsou obyvatelé Sev. Amerického Soustátí, pak Belgičané, Švýcaři, Angličané atd.!! O pane de Valdegamas! takový jest již svět, že každá vrchnost chce držána býti za nedotknutelnou, ale své poddané drží za velmi dotknutelné; takový jest již svět, že každý, kdo poroučí, chce, aby poslušnost byla posvátnou; takový jest již svět, že leckdo by rád, aby jiní sebe zapírali a obětovali pro něho. Tak chytří (neb jestli chceš civilisovaní) byli již mnozí lidé dávno před počátkem křesťanského náboženství!

A ta krásná podobnost mezi knězem Epištoly 64.
a vojákem! Jenom kněží a vojáci drží civilisaci, drží svět, drží Evropu! My všichni ostatní bouráme civilisaci, svět a Evropu a — Vídenský Denník! Krásné to komplimenty! Štěstí ještě, že nám všem, kteří kněžími a vojáky nejsme, pan de Valdegamas a jeho Vídenský Sancho Pansa ještě v čas pověděli, jací jsme zlosynové, abychom se ještě mohli dáti na pokání a vstoupiti všichni buď do stavu kněžského neb na vojnu!

Ku konci dávají ještě pan de Valdegamas a Vídenský Denník naučení Anglicku, že musí ke katolictví přistoupiti, chce-li se udržet: neboť prý »radi-

kálním lékem proti revoluci a proti socialismu jest jediné katolictví, poněvadž jediné učení katolické naprosto čelí proti učení revolučnímu a socialistickému.«

Francouzsko ale tak dalece již ztratilo všechnu lásku u těchto pánů, že ani již Francouze nechtí uznávati za národ, pravíce: »Francouzsko druhdy bývalo národem velikým; nyní již národem není: staloť se ústředním klubem v Evropě.«

Ubohé Angličany! ubohé Francouzsko! co z vás bude bez rady a bez pomoci Vídenského Denníka a Dona Donosa Kortese de Valdegamas!

V tom samém čísle 91. Víden. Den. uvádí nám jeden dopisovatel z Moravy celou řadu mužů schopných na Moravě, kteří by mohli jako liguriáni missie odbývati — rozumí se ovšem vždy jen pod řízením některého Otce Liguriána. Píšeť takto: »Pisatel článku tohoto sám bez dlouhého přemýšlení jmenovati může církevní spisovatele: »Mluvnictví a zjevení«, spolu také »Výkladův k Epištolám Kutnohorským« — spisovatele »Vědy, národnosti a církve« — spisovatele »Zrcadla Maličkých« a dopisovatele do církevního časopisu »Cyrill a Method« — dopisovatele do církevních časopisů z Ivančic. — Známe tři redaktory »Hlasu kat. jed.« — spisovatele »Dějův sv. kat. církve« a vydavatele »Bibliotheky kazatelské v Brně« — jakož i jeho spolupracovníka na vinici Páně — — — a což by se jich ještě napočítati dalo v diecesi naší!« — Moravo, Moravo, Moravičko milá! kterak ti závidíme tvou »civilisaci!« Moravo, Moravo, Moravičko moje! o jaké to děti rodí půda tvoje! Tolik schopných mužů, kteří by mohli pod vůdcovstvím liguriánů odbývati missie!

Hned na to v čísle 92. nám ale naproti tomu při

náší Vídenský Denník zase tuto zprávu: »Redakci »Hlasu katolické Jednoty« v Brně při příležitosti zprávy, že »Blahověst« zaniknouti má, dokládá, že podobný osud snad očekává spíše nebo později také »Hlas jednoty katolické«, poněvadž při vší své láci s velkou potkává se netečností jak v Čechách, tak na Moravě.«

Padám s oblak! Kterak to? Taková civilisace na Moravě a přece zároveň tolik bezbožnosti, že lidé nechtějí čísti Hlas katolické jednoty Brněnské, hlas to vlastní pana biskupa Brněnského, hlas to všech oněch svrchu uvedených mužů civilisovaných, kteří jsou schopni choditi pod vůdcovstvím liguriánů po missiích a psáti výklady k Epištolám Kutnohorským! O světe převrácený? Nechceš čísti Hlas katolické jednoty Brněnské a Blahověsta, kteří tě cvičí v neobmezené poslušnosti, v sebezapírání, v obětovnosti, zkrátka, kteří tě vedou k civilisaci; a svůdný hlas kutnohorského Slovana, této věže ďáblovy, nádoby nepravosti, cisterny neposlušnosti, tohoto protivníka vší civilisace toho čítáš, navzdor všem zákazům v obleženostech, navzdor všem konfiskacem, žalobám, soudům a stíhání! O Jeruzaleme! Jeruzaleme! Tak lamentovali mužové civilisovaní a zarmoucení jejich bylo veliké.

Tu však se ozval hlas od Kutné Hory řkoucí: »Hlase Brněnský! kde jsi?« A Hlas Brněnský odpověděl: »Tu jsem, pane!« A onen hlas Kutnohorský pravil dále k Hlasu Brněnskému: »Doufej, synu! básnictví tvé tě uzdravilo! Ty jsi napsal v posledním čísle svém r. 1849 tento pentameter: My nejsme ten dobytek, my synové jsme Boží![1]) A proto

[1]) Viz díl III. S. 626.

nezahyneš, neboť jsi našel milosti přede mnou. Učiň, co tobě dím a nezahyneš!« A Hlas Brněnský odpověděl řka: »Slyším, pane!« Tedy hlas kutnohorský mluvil dále řka: »Synu, opásej bedra svá a předstup před stolici knížat světských a rci jim: Aj, vy jste obehnali hrází velikou království uherské a Halič, také Prahu a okolí její zatarasili jste, aby tam neměl přístupu hlas volající na poušti v Kutné Hoře. Změkčete tedy tvrdost srdcí svých, odstraňte hráze a zákopy, které jste učinili a dejte volný přístup hlasu Kutnohorskému všude, kam jej vítr zanese, nenařizujte služebníkům svým, aby jej pronásledovali.«« — Zkrátka tedy prosaicky a zřetelně beze všeho básnictví mluvíc, ať nám mužové Hlasu Moravského vymohou, aby Slovan svobodně mohl jíti do Prahy, do Haliče a do Uher atd. a aby se vláda proti Slovanu vůbec jinak nechovala, než se chová k Hlasu Brněnskému a k Blahověstu: a my s vděčností za to zavazujeme se vytrhnouti Hlas a Blahověsta z propasti časného a věčného zahynutí, totiž tisknouti a vydávati je na svůj vlastní náklad! Vy oba Blahověst a Hlas Brněnský vejdete se pod plášť opravdivé (třeba ne poslušné a ponížené) křesťanské lásky Slovana, jenž není tak skoupý jako vaši hierarchové, kteří vás, své věrné sluhy, hladem umírati nechají, jenž také není tak bázlivý jako knížata světská, která svým protivníkům násilně ústa zamykají. Hlas Slovana nebojí se vašich hlasův, on nebojuje sochorem ani pouty ani hrůzou ani peklem, nýbrž jen věčně jasnou a věčně vítězící pravdou! — —

V jiném zase čísle Víd. Den. (90) vypravuje nám kdosi z Brna o rozličných zázracích, které způsobily

liguriánské misie na Moravě. Jeden soused smířil se s příbuzenstvem svým, s kterým dříve v nesvornosti žil pro jakési dědictví. Jedné vdově v Jiřicích navrátil zloděj obměkčený missionářskou výmluvností ukradené peníze až na 5 zl. 8 kr. víd. čísla, které slíbil dodati později. Osmero podobných navrácení známo prý jest osadníkům tamějším, avšak je pan dopisovatel ani na zlaté ani na krejcary neuvádí. Kolik podobných zázraků způsobily již soudy, kolik žandarmerie? A jak by to špatně stálo se světem, kdyby jenom liguriánské missie byly jediný prostředek proti zlodějům!

V tom samém čísle píše také Víd. Den.: »Francouzští novináři mohou se nyní notně pyšniti, poněvadž dva státníky za kolegy své dostanou, z nichžto jeden byl předúnorovým konstitučním ministrem a druhý poúnorovým presidentem z brusu nové republiky. Onen sluje Guizot a bude redaktorem časopisu »Assemblée nationale« a tento jmenuje se Lamartine a rediguje od 8. dubna časopis »Pays«. Slova »*mohou se notně pyšniti*« poukazují nám jenom na velikou neznámost Víd. Den. s okolnostmi francouzskými, kdežto není ani žádná pýcha žurnalisty míti za kolegy bývalé ministry, ani žádné ponížení pro ministra bývalého státi se žurnalistou, nýbrž jsou to věci zcela obyčejné, pořád se opakující, tak jak vláda zemská přechází z jedné politické strany na druhou. My u nás pyšnili bychom se ovšem na to, kdyby tak časem svým někteří z našich ministrů stali se žurnalisty (nic není nemožného pod sluncem!): ale pyšnili bychom se jen na to, že by naše strana, přijdouc k moci, jistě neměla zapotřebí ani konfiskovati ani zapovídati časopisy, redigované od některého z nynějších ministrů!

Ještě v tom samém čísle o několik řádků níżeji vypravuje nám Víd. Den. »kterak prý z Francouz přicházejí pořád ještě deputace do Benátek, aby tam svému legitimnímu králi a pánu, jenž se nyní hrabě Chambordský jmenuje, svou úctu vzdaly.« Proč ten legitimní král a pán Francouzů nejde do Paříže? Co dělá v Benátkách? — Ubohý Víd. Denník! Co mu ještě všechno naloží na slabá bedra! Konečně ještě, aby pomohl vyhnaným Bourbonům na trůn francouzský!

V jednom článku č. 88. jedná konečně Víd. Den. také o Slovanu. Praví mezi jiným: »Vždyť přece Víd. Den. nemůže mlčeti proti nešvárám, které Slovan tropí v Kutné Hoře na mravní zkázu našeho národu, že k slávě Slovana v Praze velmi mnoho prý přispívá to, že tam jest zapovězen, sice prý by bylo již dávno po jeho slávě, kdyby byl dovolen.« Ti dobří pánové! jaký to tedy snadný prostředek! proč tedy nedovolí Slovana v Praze, aby bylo konec této jeho slávě, proč nedovolí ani redaktoru Slovana přijíti do Prahy, aby také i jeho slávě bylo konec!? Víd. Den. si nepochybně podle sebe myslí takto: »Já Vídenský Denník jsem všude dovolen a nikde žádný o mne nestojí, snad tedy příčina této mé hubené slávy není žádná jiná, než že nejsem nikde zapovězen.«

Dále praví Víd. Den., »že prý se Slovan s právem neb neprávem sám vydává za orgán veliké prý národní strany,« tak jako by všeobecně známo nebylo, že jsme se již sami několikráte veřejně a zjevně prohlásili, že zásady v Slovanu projevené jsou jen pouze osobní přesvědčení re-

daktora a že nemluvíme nikdy ani dle rozkazu ani z plnomocenství jakékoli strany, nýbrž pouze jen na vlastní účet a to sice proto, poněvadž při nynějších terroristických okolnostech žádná organisovaná politická strana se zříditi a působiti nemůže. Když mluvíme ve Slovanu o své straně, myslíme ty, kteří s námi jsou stejného neb podobného smýšlení. Ale jako obyčejně: Finis coronat opus. Vídeňský Denník rozpařiv se konečně, praví, mluvě o národní straně v Praze, takto doslovně: »Při jedněch je rozdíl mezi Slovanem a jimi toliko ve formě, ne v zásadách. Oni se stydí sice znáti se k Slovanu pro nevymáchanost jeho úst, pro nerůdnost jeho způsobů; Slovan prý jim dělá (s odpuštěním) jen ostudu; ale co on chce, chtí oni také. Slovan to tuze zřejmě povídá, co chce; oni ale by rádi trochu tajili, nebo vyslovovali v jemnějších formách. To ale není ještě žádná »mírnější« liberální strana, nežli Slovan.«

Již dávno jsme se nevyrazili tak jako z těchto několik řádků Víd. Den., které jsou již samy nejlepším kazijedem proti sobě. Naši čtenáři, majíce příležitost s námi často duševně obcovati, nenašli jistě ve Slovanu ještě nikdy místa napuštěna tak hustými látkami jako jsou »nevymáchanost úst, nerůdnost způsobů, dělání (s odpuštěním) ostudy«, neboť jsme se jistě o nikom ještě na takový neb podobný způsob nevyjádřili, a těší nás tedy, že se v předpokojích ministrů ve Vídni zmáhá tak silná diplomatická fraseologie.

V jiném konečně článku porovnává Víd. Den. sebe sám a svou činnost s tak nazvanou prý národně-liberální stranou. Velice se Vídenskému Denníku

samotnému na sobě to líbí, že vychází (každý živočich raduje se z živobytí svého) a že také vychází jeho manželka Vesna. Národně liberální straně v Praze vytýká při tom, že ona posud nevydává v Praze žádné noviny. — V tomto druhém punktu se také Slovan docela srovnává s Víd. Den. a diví se skutečně té neobyčejné pohodlnosti našich pánů Pražanů, že posud ani žádný pořádný krok k tomu neučinili, aby v Praze mohly vycházet alespoň české noviny neodvislé, nehledíc při tom pranic na tendenci, jen když by nebyly přímo vládní neb reakcionářské. Kdo chce s vydáváním novin v Praze čekat, až přestane obležení, ten se lehce ještě všeličehož dočká jen ne novin. Není ovšem žádná radost pod obležením noviny vydávati, zvláště české: ale přece lépe vždy než pod censurou. Že ale Víd. Den. nepřísluší vychloubati se svým vlastním vycházením, kdežto všichni okolnosti jeho vycházení dobře známe, to jest ovšem patrno, ale ještě patrnější jest, že on Víd. Den. nemá právo komukoli vytýkati, proč nevydává noviny. Orgán vlády, která již tolikero novin nám svou libovůlí pokazila, měl by se alespoň ostýchati vytýkati nám, proč novin nemáme a chlubiti se, že on vychází.

75. NÁBOŽNÍ MUŽOVÉ A VLASTENCI.

(Slovan z 17. května r. 1851. Čís. 33. S. 305—309.)

H. B. Nade všechnu pochybnost jsou dva nejmocnější spolky na tomto světě *církev* a *stát*. Méně neb více nepatří jim ovšem ani jméno spolků neb společnosti, proto že obyčejně první vlastnost každého spolku, totiž dobrovolné přistupování údů a volné zas vystupování jim chybí. Kdo ku př. z nás může říci, že dobrovolně ze své vlastní náklonnosti stal se občanem státu rakouského? kdo může říci, že z vlastního přesvědčení přistoupil k té neb jiné církvi? — Obyčejně se drží každý té církve, ve které byl narozen a musí zůstati v tom státu, ve kterém uzřel světlo světa. Nevyhnutedlný následek toho pak jest, že veliká část lidstva ani k církvi ani k státu svému nejmenší náklonnosti necítí a ne jináče se k nim chová jako k věci cizé, lhostejné. Není ani zapotřebí dokazovati příliš, že za našich časů nenacházíme ani tu vřelou oddannost a obětovnost pro vyznání církevní, o jaké nám dějiny v jiných dobách patrné důkazy podávají, ani to vznešené vlastenectví, s kterým ku př. obyvatelé mnohých starých republik všechno své jmění, ano život obětovali milému státu svému. Příčiny toho jsou velmi přirozené a patrné.

Čím méně ale za našich dob nacházíme pravého a upřímného vlastenectví, čím méně víra od každého veřejně vyznávaná zakotvena jest také v jeho srdci: tím více zas jest lidí, kteří v náboženství a ve vlastenectví jako v každém jiném zboží špekulují, užívajíce obojího co nástrojů k dosažení těch účelů, kterým buď z osobní chuti neb za mzdu slouží. Nic není záhubnějšího jak pro náboženství tak pro stát, jako právě toto: neboť tím teprva hyne poslední pravá oddanost k státu a k církvi, a ani stát ani církev žádná nemůže se udržeti bez upřímné oddanosti alespoň některé značnější části svých spoluoudů. Příkladů na to máme v dějinách množství, a abychom jen na jeden z každé strany ukázali, vizme víru starých Římanův a jejich stát. Pokavad staří Římané skutečně byli oddaní státu svému a obětovní pro jeho dobro, vzrůstaly jich moc a jejich stát rok od roku, až konečně se stali prvním a nejmocnějším národem ve světě. Poddané jejich province, třeba by byly měly touhu po předešlé národnosti, přece zas skrze moudré vladaření Římanů nabývaly mnohých dobrých a užitečných ústavů, kterých by byly v neodvislosti nedosáhly. Když ale poznenáhla počalo tratiti se staré vlastenectví Římanů, když občanstvo římské nemravnostmi despotie zkažené svrhlo se sebe všechen soucit pro všeobecné dobré: tu počalo zhýralé vojsko vládnouti, shazovati a ustanovovati despotické císaře, kteří rozumí se samo sebou, nemohli na uzdě udržeti ty, kteří jim byli na trůn dopomohli. Tak klesal stát římský ustavičně, až konečně úplně vymizel se světa a jenom již co historický obraz se připomíná.

To samé platí o náboženství jejich. Pokavad bylo

opravdivě předmětem vnitřní úcty vsech, potud měli bohové jejich moc na mysli lidské. Jakmile počalo býti ale náboženství pouhým nástrojem proti sprostému lidu, pouhou uzdou, kterou menší počet vyšších stavů udržovati chtěl v poslušnosti větší počet nižších, jakmile vyšší stavové i samo kněžstvo přestalo vnitřně věřiti v to náboženství, které se ukazovalo a hlásalo veřejně lidu, jakmile nadutí císařové despotičtí počali sami sebe od lidu za pravé bohy nechat ctíti, od té doby klesla také u lidu víra v staré bohy, klesala vždy více, až konečně nastala všeobecná nevázanost, po jejímžto vysílení se zakotvily zase v lidu víry jiné, víry vroucnější, nezneužívající Boha za nástroj svých výdělků, nezkažené ještě mrzkým světoziskem.

Něco podobného pozorujeme již také za našich časů a vidíme s mnoha stran velebné idey náboženství i státu zneužívati k privátním účelům jistých osob, jistých rodin, jistých stavů. Poněvadž však za našich dob také idea národnosti jakožto od státu oddělená se vyskytuje, kterážto za starých časů vždy se státem se spojovala: tedy jest tato idea národnosti třetí živel vedle státu a náboženství takto zneužívaný. Pozorujemeť přerozmanité obchody, které se za našich dnů provozují s těmito ideami: jak některý takový spekulant na někom zpozoruje, že by v srdci svém upřímně oddán byl některé z těchto vznešených myšlének, již hned zachytí se svými drápy za tuto upřímnou oddanost a pospíší si nasaditi do ní semene své spekulace.

Jsouť zvláště tři strany za našich dob, které vidíme takovým způsobem kořistiti z národnosti, ze státu a z náboženství a zneužívati je za prostředek k dosažení svých vlastních samosvojských účelů,

[redacted]

a sice despotická, hierarchická a aristokratická strana. Každá z nich užívá podle okolností buď výhradně jednoho, neb i všech tří prostředků.

Tu máte despotickou stranu, které vlastně ani nic nezáleží na osobě a na rodině panující, která dnes jedné a zítra druhé dynastii oddána bude, vždy jen proto, poněvadž pod firmou té rodiny ona sama panovati a kořistiti chce z poddaných: tato strana, aby udržela celý národ ve svém poslušenství, napne všechny síly a všechny prostředky. Nad těmi, kteří žádných tendencí nemají, bude panovati hrůzou a strachem, aneb chytřejší z nich učiní spoluužívateli svého zisku. Ty však, kteří oddáni jsou jednomu neb druhému ze svrchu udaných vznešených zájmů, bude chytati za tyto. Nábožným řekne, že Bůh poroučí poslušnost k vrchnostem neobmezenou, ať jsou dobré neb zlé, že jenom moc jejich udržeti může v tomto prý zkaženém čase úctu k náboženství, a že to jest takový účel jejich absolutismu, a aby tedy oni podporovali jejich vládu, chtějí-li udržeti církev. Těm, kteří zahořeli pro národnost, pro zachování a zvelebení národu svého, těm zase budou dokazovati, že národnost jejich bez ochrany vlády musí padnouti za oběť mocnějším a nepříznivým sousedům, že jenom pomocí vlády jejich může vykvésti národnost atd. Těm, kteří jsou oddaní státu, řeknou zas, že také oni jen mají na zřeteli udržení celosti státu, že stát nyní jen pod silnou (absolutní) vládou udržeti se může, že by bez silné vlády jednotlivé strany jej rozdrobily a oslabily atd. A takovým způsobem najdou i mezi těmi mnoho podporovatelů, kteří nejsou přátelé absolutismu, kteří však zvyklí nejsou samostatně mysliti, a pravdu od nepravdy lehce rozeznávati.

Strana hierarchická, která zase nad národem panovati chce pomocí víry, bude rovněž tak dokazovati, že bez pevné hierarchie neobstojí pravé náboženství, že národnost jen skrze ně se udrží, že stát bez jejich pomoci klesne atd.

Strana aristokratická konečně tím samým způsobem jako předešlé bude hájiti svůj prospěch. Ačkoli jí kromě udržení svých stavovských předností na ničem jiném mnoho nezáleží, ačkoli hotova jest za své privilegie i stát, i církev i národnost opustiti[1]: bude přece ubezpečovati, že jen vyšší stavové mohou udržet a k platnosti přivésti národnost, že jim záleží hlavně na udržení státu a že jen oni mohou a chtí k tomu účelu nésti veliké oběti atd. atd.

Poslední konec všeho toho bude: Chcete-li udržeti své náboženství, svou národnost, svůj stát, musíte především udržeti náš absolutismus, naši hierarchii, naši aristokratii.

K rozjímání tomuto přivedl nás článek v jednom známém českém časopisu Vídenském, který sebe vydává za orgán jisté prý konservativní české strany, o které ale posud svět nic nevěděl, ale kde by byla, ani co by byla učinila, ani jaké zásady by měla, ani jaké a které osoby k ní by náležely. Víme sice, že jisté osoby, náleževší dříve k národní české straně, od té doby, co nynější vláda pevně stojí a v moci jest, k ní se přidaly: jakým právem se ale přívrženci a vychva-

---

[1]) [Jako toho v historii důkazy máme, že některé rodiny již několikráte ze světských ohledů náboženství změnily, že několika státům i nepřátelským po sobě sloužily, že národnost dle panující mocnosti též několikráte proměnily. Red.]

lovatelé nynější vlády konservativní stranou jmenovati mohou, toť nepochopí jistě nikdo, jenž zběhlý jest poněkud ve významu slova konservativní. Avšak méně jde o to. Časopis ten ale tou samou taktikou, jakou jsme svrchu popsali, namáhá se prodávati své politické málo hledané zásady. Věda dobře, že literární spojení všech tří větví národu našeho totiž Čechů, Moravanů a Slováků v jeden literární celek, jest největší touha všech, kterým záleží na zachování a zvelebení naší národnosti, zakrývá se hned onen časopis do tohoto širokého pláště a chce nám pod ním připašovati hodnou částku svého »dobrého smýšlení«. Hořekuje především nad tím, že prý mezi pospolitým lidem v Moravě a na Slovensku panuje taková nechuť proti Cechům[1]) a pátrá zarmouceně po příčinách této smutné okolnosti. Jak jinak konečně, než že hlavní příčina toho jest »předně foederativní a za druhé německo-radikální politika strany v Čechách první slovo vedoucí.« Vídenský Denník (neb že o tom mluvíme, poznal jistě každý) mluví dále o této věci doslovně takto:

»Směr, který v nejnovějších dobách v Čechách barvou národní byl obarven, jest nade vší pochybnost co do ducha a podstaty prostě německý a sice nepomýlíme pranic, když dodáme Rottkovský. Slovanského v něm věru ani za mák není. To vědí velmi dobře v Moravě i na Slovensku a prohlížejí velmi jasně, kam by srovnání s takovou politikou posléze je vedlo. V Moravě i na Slezsku jest duch mírnější, slovanštější domovem, jednak pro větší vplyv náboženství, jednak ale proto, že vzdělanci na obou těchto stranách nahlížejí, že jen úsilným pracováním o vzdělání

---

[1]) [Na Slovensku mezi pospolitým lidem nic takového žádný nepozoroval. Red.]

lidu prostředky domácími dovedou povznésti národnost svou k většímu a trvanlivějšímu květu a platnosti. Odtud tamní nechuť proti Čechům, mezi kterýmiž pro ustavičný křik, že celý národ smýšlí jako jeho samozvaný vůdce, posud nemohli dobře rozeznati strany jiné než radikální a proticírkevní.«

Jak se tak může někdy člověk neb časopis podřeknout! Jindy pořád, že děláme ostudu, že se za nás stydí, že již dávno jsou lidé přesvědčení o nepřiměřenosti našich zásad: a tentokrát přece nás jmenují »stranou v Čechách první slovo vedoucí!« (Nebyli by chybili ostatně, kdyby byli řekli »jedině slovo vedoucí,« neb jiný již nikdo slovo nevede za příčinou obležení.)

A jak po šlacích chytře — na Víděňana! Jmenují zásady naše německé a Rottkovské! Rotteck[1]) jest známý nepřítel Slovanů a o Češích jest známo, že se u nich slovem »německý« od jakživa nikdo nerekomandoval. Řekněme jim tedy, že to všechno, co liberální strana chce, jest pouhý německý vynález a ještě k tomu Rottkův. Svoboda tisku — pouhá německá fantasie, sněmy — německý vynález, porotní soudy — z těch čpí Rotteck, neodvislost soudů — samá Němčina, vláda bez obležení — německá fantasie, málo vojska a dobré školy — německá filosofie, národní vláda a řízení — pouhé to němectví atd. Po chvíli nebožtík pan Rotteck také vymyslil severoamerickou ústavu a francouzskou revoluci a na jeho radu zavedli v Angličanech parlament a svobodu tisku!

---

[1]) Karl Wenzeslaus Rodecker von Rotteck (1775—1840), německý universitní professor, sepsal četná díla dějepisná a státovědecká. Spolu s Welckerem vydával »Staatslexikon«. Byl i politicky činný a pro své liberální názory netěšil se přízni vládní.

Což s takovými německými věcmi pro Slovany, pro takový mírný, poslušný lid! Mírnost a poslušnost, to jest ten pravý ráz slovanský, to jest naše chlouba! Té se držte, chcete-li zachovat národnost, chcete-li udržet ve spojení Moravu a Slovensko, neboť tam jest lid zvláště mírný a poslušný — to jest slovanský. Ale fellah v Egyptě jest také mírný, a Kytajci jsou mírní a mnoho jiných národů v Asii a Africe s námi zápasí o palmu této slovanské mírnosti. Čím jest to, že také mezi těmi Rottkovský duch tak málo se rozšířil? —

---

76. TEMNO VŠUDE, TICHO VŠUDE, CO TO BUDE, CO TO BUDE?

Mickiewicz. Dziady.

(Slovan z 4. června r. 1851. Čís. 38. S. 417—419.)

H. B. V časopisech, kterým možno jest časem nahlédnouti za oponu nynější vládě, zřejmě se vyslovuje již, že nyní přišel čas, kdežto vláda naše změní své dosavadní zásady. Lloyd o tom praví doslovně takto:

»Před několika dny zmínili jsme se o tom, že se systém změní v rakouské vysoké politice. Dosavadní politický system, založený na ústavě od 4. března 1849 (oktrojované), musel by byl míti základ svůj konečný v provedení a do života vstoupením této ústavy. Toto do života vstoupení neleží ale v oboru možnosti, jak již dávno vědí všichni ti, kteří rádi řeknou nahlas to, co uvnitř cítí. Dosavadní system tedy byl, bažiti po nemožnostech. Budoucí (rozuměj: nastávající) system bude pracovati o uskutečnění možných věci. To jest ta změna systemu, kterou radostně jakožto pokrok vítáme.«

Nebude nazbyt opakovati ještě jednou čtenářstvu, že jsou to slova Lloydu, která jsme uvedli. Tato slova jsou trochu diplomatická, šroubovaná, a pomůžeme-li jim do volnějšího kabátu, budou zníti srozumitelně asi takto: Až posud mluvila vláda ještě pořád o tom,

[redacted]

že ústavu dne 4. března 1849 z vlastní vůle danou,[1]) opravdu z papíru do života uvede a slovo své držeti bude, ačkoli k tomu žádných přiměřených příprav nečinila: nyní ale přišel již čas, kdežto vláda zrovna výslovně nám řekne, že ústava od 4. března nic neplatí. — To jest zřejmý smysl diplomaticky zakroucených slov Lloyda, slov potvrzených dostatečně událostmi jakož jsou odstoupení posledního liberálnějšího ministra p. Brucka,[2]) kongres Varšavský,[3]) zřízení takové říšské rady atd. atd. atd. Páni ministři Schmerling[4]) a Bruck byli v ministerstvě jediná naděje pro pokrok, oba mužové upřímně konstituční ne podle slova ale podle skutků, jak o tom také zřejmě svědčí vedení jejich ministerstva. Jeden po druhém byli přinuceni k dobrovolnému odstoupení. Nástupcové jejich jsou pp. Kraus[5]) a Baumgartner,[6]) oba staří úředníci, nejlepší to slovo, kterým se činnost jejich budoucí poznamenati dá. Povšimnutí hodno jest, že oba, jak p. Kraus tak p. Baumgartner ujišťují, že budou dále působiti v duchu svých předchůdců!! Nač by tedy tito jejich páni předchůdcové, oba mužové v nejlepším věku a při silách, byli odstupovali? táže se tuto každý zdravý rozum občana. — Toto ujišťo-

[1]) Viz díl II. S. 354.

[2]) Ku konci května r. 1851 zadal ministr Bruck (v. díl II. s. 233) za propuštění.

[3]) Viz díl III. S. 479.

[4]) Viz díl II. S. 593—632.

[5]) Viz díl II. S. 233.

[6]) Andreas Freiherr v. Baumgartner (1793—1865), fysik a státník, jmenován byl r. 1851 ministrem obchodu, průmyslu a veřejných staveb a v prosinci téhož roku také ministrem financí. 28. července r. 1851 stal se presidentem císařské akademie.

vání obou nových ministrů dokazuje nám tedy, že vláda dobře ví, kterak činnost p. Schmerlinga a Brucka byla u občanstva oblíbena, pročež zapotřebí jest, potěšiti nás aspoň několika slovy. — O říšské radě, zvláště o obsazení jejím, vyslovili jsme se již dříve dosti zřetelně, [1]) zbývá nám tedy upozorniti obecenstvo na jednu všeobecně známou vlastnost ruského cára Mikuláše Pavloviče. [2]) Ruský cár jest úhlavní nepřítel konstituční vlády, kterou nazývá pokrytstvím a nesmyslem, on říkává, že se suvrenita děliti nedá a že má býti buď absolutní monarchie neb republika, to jest buď suvrenita mocnářova neb suvrenita národu. Při těchto všeobecně známých náhledech cára ruského, které on co rovný muž vždy zřejmě vyslovuje, nemůže konstitučně smýšlející občany rakouské příliš těšiti veliké přátelství, které pozorujeme mezi vládou rakouskou a císařem ruským, onen veliký vplyv, který patrně má cár Mikuláš Pavlovič na politiku nynějšího ministerstva.

---

[1]) Dne 13. dubna r. 1851 byl vydán patent o říšské radě. Tato rada byla koordinována ministerstvu, císaři byla podřízena bezprostředně a měla ten účel, aby svým zcela svobodným, ale jen poradným vlivem (a bez vlastní iniciativy) přispívala ke zralosti a jednotnosti hlavních zásad v zákonodárství; k nařízení panovníkovu měla pak také v jiných záležitostech svoje zdání podávati. Mimo presidenta byli stálými jejími členy »říšští radové«, které panovník jmenovati chtěl se zřetelem k různým částem říše. Avšak také vyhradil si vždy ve zvláštních případech povolati do této říšské rady muže všech stavů jakožto »dočasné účastníky«. Rieger B. Náš ústavní vývoj od roku 1848. V Praze 1898. 123. O této říšské radě zmínil se Havlíček dne 26. dubna r. 1851 ve Slovanu v rubrice »Pozorovatel politický«. Čís. 27. S. 162. Viz rubriku »Pozorovatel politický« dále v tomto dílu.

[2]) Viz díl II. S. 769.

Tuším, že budou tyto v krátkosti na mysl uvedené okolnosti nyní v čas ohlašované změny systemu v naší vládě důstatečnou látkou pro každého k rozjímání.

Není již čas k nějakým sarkastickým vyjížďkám proti našemu nynějšímu ministerstvu, okolnosti nynější jsou již k žertovným náběhům tuze veliké, a k vážné prostosrdeční opposici tuze přestaralé. Svoboda tisku, ačkoli posud v zákonech a na papíře stojí, v skutku samém jest již nemožná, konfiskace libovolná činí nemožné rozšíření nelibého spisu a soudy — nejsou neodvislé. Zkrátka, jsme nyní na rozcestí důležitých událostí, rozhodných pro budoucnost národu našeho, a musíme se vyznati, že nyní jen co pouzí pozorovatelé nikoli co spolujednající vystupujeme v dramě politické, která půjde snad brzy přes scenu nejen Rakouska, nýbrž snad skoro celé Evropy. Bude-li tato drama pro nás veselohra neb truchlohra, o tom nyní rozhodovati neleží v možnosti ducha lidského, neboť každá malá, posud od nikoho ani třebas netušená okolnost může záležitostem evropejským dáti zcela jiný ani nepředvídaný směr.

Že ostatně naše oktrojovaná ústava od 4. března 1849 nikdy do života nevejde, nýbrž jen nějaký čas pro naše potěšení na papíře zůstane, věděli jsme již dávno: neboť již ten způsob, jakým se zrodila, ukazoval, že není určena k opravdivému živobytí. Že jest jedna strana v Rakousích, která pevně věří v možnost obnovení starého absolutismu a k tomu též všemožně směřuje, považujíc všeliké konstituční formy jenom za nevyhnutelný přechod, za poznenáhlé, bezpečné nazpět uvádění absolutismu kus po kousku: to všechno

jest též každému povědomo, kdo má oči a zdravý smysl. Že tato absolutistická strana v Rakousích se svým celým úmyslem dříve se nevytasí, pokud nebude rozhodnut osud republiky francouzské, o tom můžeme býti také úplně přesvědčeni. Až do té doby tedy zůstane osud celé Evropy na vahách: na kterou stranu se potom váha spustí, kdož to může předvídati?

Jestli jsme ostatně z minulých tří let ničeho nezískali, zbývá nám alespoň bohatá a draze nabytá zkušenost v politických bězích, zkušenost, která učí rozeznati plevu od jádra, křiklounství od pravé svobody, strachuplné hory doly slibující pokrytství od poctivosti. S touto zkušeností dá se časem svým mnoho dobrého docíliti.

---

77. DALŠÍ VYCHÁZENÍ SLOVANA.

(Slovan z 18. června r. 1851. Čís. 43. S. 497—500.)

H. B. Neprojde skoro ani jedno čtvrtletí, aby se ku konci jeho nerozšiřovala zpráva, že Slovan přestane vycházeti. Tentokrát se zvláště Lloyd Vídenský postaral o vymyšlení a rozšíření této pověsti, oznámiv, že prý redaktor Slovana neustálými procesy a konfiskacemi promrzen, přestane již svůj časopis vydávati. Lloyd, jak dle této zprávy patrno, velmi špatně zná povahu redaktora Slovana, který již od r. 1846 vede život zcela stejný, život kvetoucí opposice proti rakouské vládě, ve kterém jedna bouřka druhou stíhá a ve kterém čas pokoje jest vždy jen dobuřování minulé a vzdálené vrčení nastávající bouře. Před r. 1848 ovšem pro panující tenkráte tajnost vládních funkcí vařila se všechna žluč jenom v tichosti mezi redaktorem, censorem, revisorem a policií a přicházela na jevo jenom v jednotlivých dopisech úředních a ponížených omluvách redaktorských uzavřených posud ve skříni našeho archivu. V r. 1848 nastal trochu pokoj, ale pokoj jaký mohl být v roce 1848 a na místo svárů s vládou nastaly nám brzy kyselosti se stranou zuřivých radikalistů, po kterýchžto, jak známo, brzy přišlo obležení jakožto přechod k navrácení časů předbřez-

nových. Komu by bylo možná promrzeti se, musel by býti za tento čas již dávno na tvrdo domrzen, a redaktor Slovana doufá, že jestli žádnou jinou vlastnost za tento čas na sobě až k nepochybnosti neprojevil, jistě projevil vytrvalost a neomrzelost. Proto také jest tuším patrno, že by Slovan pro nedůstatek těchto vlastností snad nikdy nemusel přestat vycházeti. Jsou ale jiné příčiny, pro které si redaktor Slovana sám často přál a přáti musí, aby mohl již co nejdříve přestat s vydáváním tohoto časopisu.

Tyto příčiny jsou některé méně a více důležité. Kromě materialních překážek v tisku samém, které před veřejnost se nehodí, uvedeme zde jenom tu patrnou okolnost, že časopis český nevycházející v některém hlavním středišti národního veřejného života, a jmenovitě v Praze, nevyhnutelně musí vésti život polochorý, zbavený mnohých a důležitých pomocí, což zvláště nyní, kdežto redaktoru již po delší čas také přístup do Prahy jest zamezen, tím více se cítiti dává, kdežto dříve alespoň skrze častou osobní přítomnost redaktora v Praze jisté spojení časopisu se středištěm našeho národního života se udržovalo.

Za druhé, jak též každý pozorovati musel, skrze to, že Slovan nevychází v Praze, potřebuje v porovnání k jiným časopisům příliš dlouho, než z presu dojde po poštách až do rukou odběratelstva, čímž všeliké rychlejší podávání zpráv redakci také při nejlepší vůli zcela nemožné jest.

Za třetí ale, a co se nám nejhlavnější příčina býti zdá, bude poznenáhla vycházení Slovana v nynějších okolnostech věci naší více snad škoditi nežli prospívati. Mnohému snad zdáti se bude něco takového

pravdě nepodobné, poněvadž jsme ale vždy se všemožnou nestranností a chladnokrevností činnost svou pozorovali, není nám těžko vyložiti tuto věc velmi pochopitelně. Při panující nyní všestranné politické reakci přivedla to již strana nám nepříznivá a odporná tak daleko, že časopis Slovan u velmi mnohých se považuje za nějaký spis nedovolený, buřický, ultraradikální atd., ačkoli jak každý náš čtenář věděti musí, v ničem z mezí zákonité svobody tisku a mírné pravdy nevystupujeme a vždy jen o pokojné a rozumné opravy se zasazujeme. Na vzdor tomu přišlo to ale již nyní usilováním vládní, nyní všemohoucí strany tak daleko, že skoro nikdo od vlády neb od vládnoucí strany nějak odvislý ani opovážiti se nesmí veřejně se k zásadám Slovana přiznávati, neb jenom za zjevného čtenáře jeho považován býti. Ano i vyšetřování se dějí tu i tam strany odbírání Slovana, a psalo se nám, že i na některých místech orgány veřejné bezpečnosti zapisují si odběratele našeho časopisu, čemuž pro přílišnou nemotornost posud ani věřiti nechceme. Že osoba redaktora samého u této strany nejinak se považuje než co nějaké dravé zvíře nebo morem nakažený, k němužto pouhé přiblížení neb několika slov promluvení již záhubné jest úředníkům atd. — to jsou věci známé, o kterých by se dalo mnoho vypravovat. Ovšem že redaktor Slovana, který od vlády žádných milostí ani nechce, ani neočekává, ani nepotřebuje, pro svou osobu velmi lhostejně a rovnodušně se dívati může na všechno to, ovšem že také, jak zkušenost ukazuje, největší počet čtenářů a odbíratelů Slovana rovněž tak jako redaktor od vlády neodvislý býti musí, poněvadž se počet našich odbíratelů

posud kromě násilných zápovědí neumenšil. Ale oboje to není ještě postačitelné. Slovan nevychází ani k vůli redaktoru ani také pouze k vůli odbíratelům, nýbrž jak doufáme k vůli pokroku a prospěchu slovansko-české liberální strany. Jakmile ale strana nyní vládnoucí dovede toho, že Slovan, nyní v Čechách jediný orgán liberálně-národní strany bude se od mnohých považovati za něco nedovoleného, nezákonnitého, ultraradikálního, již bude pak Slovan navzdor svému obsahu přece snad více škoditi hlavně tím, že strana naše očihledě seslábne třeba ne ve skutečnosti přece alespoň před očima světa. Neboť mnozí, kteří s námi zcela se srovnávají ve smýšlení, při tom ale buď od vlády co úředníci buď skrze jiné okolnosti od jiných osob vládní strany odvislí jsou, nebudou směti při takových okolnostech veřejně se k nám hlásiti a přiznávati, a mnohé jiné osoby třeba neodvislé a samostatné při tom ale slabšího ducha dají se konečně ustavičným křikem strany jedině slovo vedoucí tak daleko přivésti, že nás a naše zásady konečně budou považovati za to, za co nás vykřičeli. Poněvadž ale kromě Slovana není jiného neodvislého orgánu a jako práporu veřejného mínění, což divu, že pak všichni ti a takoví budou třeba proti své vůli aneb alespoň proti svému úmyslu počtem svým rozmnožovati vládní, protiliberální stranu.

Když jsme v dubnu r. 1850 odhodlali se opustiti Prahu a vydávati časopis někde kromě obležení[1]), nemohlo nám ani na mysl přijíti, že by takové časopisní provisorium jako to nyní zkušenost ukazuje přes rok

---

[1]) Viz díl III. S. 1.

trvati mohlo. Tenkráte očekávali jsme s největší jistotou, že na podzim r. 1850 vláda skutečně dle slibu svého počne do života uváděti oktrojovanou ústavu, že budou svoláni sněmové aspoň v pokojných zemích, že jmenovitě pomine obleženost v Praze a ve Vídni. Nechtěli jsme tedy promeškati důležitou dobu voleb sněmovních bez časopisu, a považujíce zápověď Národ. Nov. v Praze jen za taktiku vládní před svoláním sněmu, vynaložili jsme všechno, aby mohl vycházeti někde jinde neodvislý časopis naší strany. Takový byl původ Slovana, a nestydíme se zde vyznati, že jsme ještě v dubnu r. 1850 skutečně očekávali svrchu řečené: neníť zajisté hanba pro nás, že jsme si vládu představovali rozumnější a jednající ve vlastním prospěchu. Naše očekávání, jak viděti, zklamalo nás a odnaučili jsme se na věky důvěře ve svolání sněmů a ve zrušení obleženosti, kteréžto se nám již nyní zase na letošní podzimek od Vídenských časopisů prorokují. V takovýchto okolnostech ale není vydávání časopisu takového jako jest Slovan na svém místě, a mnohem užitečnější bylo by pro naši stranu vydávati v Praze noviny každodenně vycházející, třeba pro obleženost neobsahovaly nic než dobré zprávy a zajímavé a poučlivé články, třeba se v nich nejevila ani příliš patrně opposice proti nynější vládě, jen když by směr jejich nebyl přímo reakcionářský a protiliberální. Zřejmá opposice proti vládě našla by v nynějších okolnostech, pokud svoboda tisku výslovně vyzdvižena nebude, mnohem lepšího místa v jednotlivých knížkách a brošurách, které jsou-li přes tři archy, nepodlehají libovolným konfiskacem a mohou se dosti rozšířiti. Neboť jenom časopisy a spisy méně než tří-

archové musejí se zároveň s vydáváním předložiti úřadu politickému a státnímu zástupci, kteří vždy největší počet jejich buď na poště, buď v tiskárně konfiskovati mohou zcela libovolně.

Proto redaktor Slovana již dávno, jak totiž se o úmyslech vlády strany oktrojované ústavy patrně přesvědčil, snažil se všemožně o to, aby v Praze nějaké neodvislé noviny vycházeti mohly, a to sice již hned v letě r. 1850.

Někdo si snad bude mysliti, že ve vládě jest překážka, pro kterou žádné noviny české posud v Praze nevycházejí: s dosti velikou bolestí povinni jsme ale k vůli pravdě tuto oznámiti, *že se posud strany této věci od našinců v Praze ani žádný krok u vlády neučinil* — a obecenstvo naše odpustí nám, jestli si ušetříme tu bolest, pojmenovati takové chování těch našinců, kterých se to týká, pravým jmenem. Abychom pouhou pravdu řekli, jest celá příčina takové apathie ta, že každý u nás v Praze, který něco umí, zpyšniv krátkým, kočičím leskem r. 1848, nyní již považuje se za příliš důležitého a vznešeného muže, než aby sám se chopil práce v nějakém podobném literárním podniknutí, a že každou jinou roli při novinách kromě protektorství za příliš nízkou a neslušnou pro sebe považuje: z kteréhožto úsudku vyjímáme zde ovšem všechny ty, kteří jinými důležitými a rovněž tak potřebnými pracemi zcela zaměstnáni jsou. To jest tedy ta jediná pravá příčina, pro kterou v Praze nyní žádné české noviny vycházeti nemohou na potupu naši před celým světem. Pokavad ale není pražádný jiný neodvislý časopis politický, nesmíme přece s vydáváním

[redacted]

Slovana přestati, ačkoli potřebu toho již dávno dle nejlepšího přesvědčení svého nahlížíme.

Někdo by snad mohl mysliti, že jen tak nám záleží na vydávání jiných novin českých v Praze, abychom mohli nepříjemnou nyní publicistickou činnost na jiné vložiti a sami sobě pohověti. Ačkoli by ostatně nemohl nikdo spravedlivý redaktoru Slovana za zlé pokládati, kdyby skutečně si žádal na nějaký čas od někoho vystřídán býti, nezaživ po kolik let ani duševního pokoje: přece nám posud nenapadlo vzdáliti se kdy, pokud nám působiti možno bude, od práce veřejné, a třeba bychom žádný časopis neredigovali a nevydávali, přece nepřestaneme, pokud jen možné bude (co ale my jmenujeme možnost, jest posud známo) působiti vždy ve stejném směru jakož jsme působili posud.

---

78. VYTRVALOST OPPOSICE.

(Slovan z 28. června r. 1851. Čís. 45. S. 583—587.)

H. B. Mnozí lidé jsou tak slabé povahy, že dobrou mysl a činnost zachovají jen potud, pokavad se jim dobře dle libosti vede; že ale honem vším praští a ve zmalátnělosti o všem pochybují, jak jen přijdou a uhodí na ně nehody. Jestli toto pozorujeme v životě soukromém, tím více ještě jeví se tato smutná vlastnost povahy lidské ve věcech veřejných a politických. Pokavad se vedlo dobře straně liberální, pokavad měla vyhlídky, že provedeny budou její zásady a přání do skutečného života: tu jsme pozorovali při mnohých až přílišnou bujnost — nevěděli již, co všechno mají chtít, všechno jim bylo málo, nic jim nebylo dost radikální, každý byl u nich zrádce, kdo se opovážil napomínati neb zmíniti se jen o mírnosti a o rozvážlivosti. Takoví lidé se toho času nechovali nic jinak, než jako by jim hračka byla celý svět vypáčit a vzhůru nohama obrátit.

Nyní, když dílem zbrklostí takových pánů, dílem však okolnostmi nevyhnutelnými zaražen jest pokrok svobody a nastalo panování strany druhé, která sebe nazývá sice konservatívní (zachovávající), zatím ale nic jiného zachovati nechce, nežli čeho jsme my zba-

[redacted]

viti se chtěli; kde jsou nyní všechny ty zástupy oněch »božích bojovníků«, kteří za těch časů s peřím a kokardami za kloboukem, se šavlemi po boku v rozličných uniformách a národních krojích naplňovali hrdinskými řečmi svými všechny hospody království českého? Kde jsou nyní všichni tito můžové pokroku a vojínové pro svobodu, aby pomohli tlačiti skrovný vozík našich práv a svobod, který v hlubokém bahně vězí?

Není jich tuto, zmizeli a zalezli se po dírách jako stříbrné peníze, vytratili se jako hlemejždi na podzim,

větrové je odvanuli,
odplynuli s řekami!

Člověk moudrý, který jsa pilný a rozvážlivý čtenář historie umí sobě v událostech minulých hledati příklady a poučení pro svůj čas, musel ovšem napřed viděti všechno toto, mužové, kteří vědí, jakého namáhání, jakých duševních a hmotných bojů stálo to jinde, kde právo a svoboda pevně již zakotveny jsou, tito mužové nemohli téměř ani očekávati, že by trochu hraček, trochu zpěvů a trochu křiku mohlo býti dostatečným prostředkem k zrušení libovolnosti a k zavedení pevného práva v Rakousích. Jest něco na tom, když se říká, že lid ještě není k svobodě dospělý a zralý: neznamená to ovšem jako říkají reakcionáři, že by některý třeba sebe méně vzdělaný národ svobodu a právo jemu udělené nesnesl, ale znamená to tolik, že lid nevzdělaný neb málo vzdělaný nebo mravně kažený nedovede sobě svobodu a právo vydobyti aneb náhodou vydobyté zachovati.

Že náš národ v tomto smutném stavu se ještě z většiny nachází, není snad zapotřebí dokazovati, neboť bohužel! smutná zkušenost ukazuje to nejlépe. Tím ale se spolu sama sebou ukazuje povinnost naše, povinnost všech těch, kterým opravdu záleží na dobytí a udržení svobody, totiž abychom odstraňovali všechny překážky, které v lidu samém dosáhnutí a udržení svobody v cestě vadí, abychom hleděli národ náš přivésti na onen stupeň vzdělání jak duševního tak i srdečného, který lid schopný činí, vydobýti a udržeti si svobodu a právní vládu.

V tom tedy jeví se vlastně veškerá povinnost všech těch, kteří se k liberálně-národní straně počítají a přihlašují, a zadostučinění této povinnosti není věc malá a snadná, zvláště pak nyní, kde strana liberálně-národní do spodu přišla a nad sebou má stranu nepřátelskou, která nyní v rukou svých drží všechnu moc veřejnou, a s těmito velikými a mohutnými prostředky snaží se zahubiti všechnu činnost strany liberální. Neboť dvě jsou moci bojující od jakživa a všude v lidstvu, dobrá a zlá, světlo a tma, právo a libovůle, jedna druhou hledíc vyhubiti. Ačkoli v celku až posud mnohem více rozšířeny jsou ve světě zlé mocnosti, a dobré jenom poznenáhla jim kus po kuse půdy odbírají: přece již tu i tam, v jednotlivých zemích, u jednotlivých národů úplně zvítězilo právo a světlo nad libovůlí a tmou, kdežto jinde strana svobody buď zcela ani se neozývá, neb jsouc ještě slabá, snaží se teprva o sesílení a budoucí vítězství nad libovůlí. V politickém způsobu mluvení nazývá se strana v tomto okamžení slabší o p p o s i c e: někde tedy strana svobody vládne a tam jest strana protisvobodná

v opposici, jinde zas kde vládne strana svobodě nepříznivá, jest v opposici liberální strana. V zemích, kde ještě úplně panuje v celé síle své absolutismus, nemůže býti ovšem řeč o žádné opposici liberální, třeba by tam bylo dosti mužů příznivých svobodě a nespokojených s libovládou, proto že tito ani opovážiti se nesmí veřejně se svým smýšlením se prohlásiti: neboť opposice jen tenkráte může býti, kdežto možné jest méně nebo více opírati se veřejně proti straně vládnoucí. Z toho vysvítá, že sice ve všech zemích, kde liberální strana vládne, jest spolu protiliberální opposice, proto že strana liberální třeba vládla a všechnu moc v rukou měla, přece již dle zásad svých nesmí zameziti projevení smýšlení jakéhokoli a tedy ani smýšlení protiliberálního; na druhé straně ale vysvítá, že liberální opposice může býti jen tam, kde strana svobodě nepříznivá sice vládne, ale z jakýchkoli příčin tolik mocí nemá, aby mohla zabrániti všeliké projevení zásad liberálních. V takovýchto zemích spatřujeme obyčejně velmi podivný boj: strana vládnoucí, ačkoli směřuje a přičiňuje se všemožně k zavedení úplné libovlády, přece nesmí tento úmysl svůj veřejně projeviti, a proto se musí alespoň na oko držeti dle jistých zákonů, kterých spolu užívá strana liberální opposice jakožto zbraně a obrany své proti vládě. Jest to boj oboustranné neupřímnosti: ani vláda ani opposice nevyslovuje obyčejně své pravé mínění, vláda proto, že na příznivé okolnosti čeká, až bude moci provésti své úmysle, které prohlížejí nyní již zkušenější, liberální opposice zase proto, že jí od strany vlády násilí hrozí.

U nás v Rakousích jak patrno, jsou v opposici

všechny liberálně-národní strany jednotlivých zemí. Neboť není nikomu tajno, že strana nyní vládnoucí všemožně hledí nejen zaváděti němčinu do veškerého státního řízení i tam, kde ani před rokem 1848 nebyla a že skrze úplnou centralisaci celé říše a jinými všelikými méně neb více do oka padajícími způsoby poznenáhla chce uvésti v celé říši němčinu co panující a ostatní národnosti jakožto jí podřízené, nýbrž že také všemožně míří nazpět k staré byrokratické vládě předbřeznové. Z těchto ohledů musí každý komu na svobodě a na národnosti záleží, při takové vládě náležeti k opposici.[1])

Jedná se jen o to, jak dalece opposice, kterou proti nynější vládě děláme, prospěšná jest věci naší, totiž svobodě a národnosti, a jaké vyhlídky máme zvítěziti časem svým s našimi zásadami, totiž provésti to, aby vláda přišla do rukou mužů liberálních, a aby byla národnost každá ve svém domově panující. Mnozí zajisté vidouce nynější stav věcí zmalátněli nad míru, a buďto již všechnu naději na lepší časy pustili, aneb alespoň se strojí všeliké činnosti odříci se a odevzdati se všemu cožkoli na nás přijde. Takovýmto způsobem

[1]) [Že jen tak se rozumí od nynější vlády prohlášené roku 1848 národní rovnoprávnosti, pozorujeme ze všeho jak z malých tak i z velkých věcí. Řeč úřední všude jest němčina a jen se stranami se, kde to být musí, také v jiném jazyku jedná. V německých krajinách v Čechách nenajdeš nikde veřejné nápisy jinak než německy, kdežto v krajinách českých vláda nařídila zhotoviti všude nápisy české i německé: to jest tolik, že sice Němec kamkoli přijde, doma jest a všechno pohodlí najde, Čech ale jak ze své vsi vykročí, bez němčiny ztracen jest. Rovnoprávnost tato znamená, že u nás doma mají Němci s námi stejné právo, ale u nich doma nemáme my pražádné.]

a s tak malou vytrvalostí ovšem by se málo důležitých věcí na světě povedlo a dle toho pravidla, že Řím nebyl za jeden den vystavěn, a že na první útok se nevzdá tak snadno každá pevnost, nesmíme také my, když naše slunce na čas za mračno zašlo, již všechnu mysl ztratiti a zmalátněle se rozběhnouti.

Účelem tohoto našeho článku jest rozjímání o vyhlídkách, jaké se straně naší pro budoucnost objevují, a o prostředcích, jakými nám lze při síle své zůstati, ji rozmnožovati a tak konečně časem svým zásady naše do skutečného života a k vládě přivésti.

Především musíme se ale srozuměti o tom, koho máme počítati do strany liberálně-národní. Ne každý, který až posud se buď sám za úda této strany vydával aneb za takového považován byl, zasluhuje také skutečně býti spoluoudem tohoto ctihodného spolku. Jenom ten, komu všeobecný pokrok člověčenstva, blaho a čest svého národu především jiným na srdci leží, který jsa nepřítel všeliké libovolné vlády, sám dle práva se řídí, také chce aby záležitosti veřejné jenom dle práva a nic dle libovůle jednotlivců řízeny byly — jenom takový zasluhuje býti oudem strany liberálně národní. Lidí takových, kteří by dle vzdělání a srdce svého k takovým zásadám se přiznávali, není tak příliš mnoho a proto nemusí nikoho rmoutiti, jestli se počet naší strany nemůže třeba hned udati na množství tisíc: lépe méně ale jistých a vydatnějších spoluoudů, než křiklavý počet planých hlav a ještě planějších srdcí, kteří buďto z mody, buďto z marnosti, buďto ze špekulace aneb konečně i ze strachu jako tažní ptactvo r. 1848 k straně naší se přidali a nyní rovněž tak rychle odprázdnili se. Nám proto nejde

o příliš veliký počet spoluoudů strany naší, poněvadž jménem tímto míníme jen ty, kteří jakýmkoli spůsobem činně pomáhají klestiti našim zásadám cestu k životu.

Nepřátelé snažení našeho jsou dvojího druhu: předně ti, kterým provedení našich zásad škodlivé by bylo, kteří totiž až posud na všeobecné útraty nadpráví užívají a proto se ze soběctví proti právu a svobodě a národní rovnoprávnosti opírají, za druhé pak jsou protivníci naši ti, kteří jen z předsudků, z chybného vychování, omámení od těchto předešlých, tedy vlastně proti svému vlastnímu prospěchu, zkrátka z hlouposti protiliberálně smýšlejí a se chovají. Počet předešlých není příliš veliký v porovnání k liberální straně a příliš lehko by bylo nad nimi zvítěziti, kdyby neměli hlavní svou podporu v druhých krátkozrakosti a nevzdělanosti.

To platí o nepřátelích našich v národním i politickém ohledu, a z toho vyplývá též veškerá činnost strany naší. Marné by bylo očekávati, aby protivníci naši prvního druhu přesvědčiti nebo nakloniti se dali k našim zásadám: oni tak dobře jako my sami znají všechny důvody naše a všechny následky, jaké by povstaly v životě veřejném provedením našich zásad, oni nejsou nepříznivci naši proto, že by naše zásady nebyly pravé, nýbrž proto, že provedení našich zásad by jim bylo škodlivé. Tu tedy přestává všechen důvod, všechno přesvědčování, všechna hádka a jedná se jen o to, která strana kterou přemůže.

Na štěstí jest ale počet takovýchto protivníků našich nyní v porovnání k veškerému národu, ba ani v porovnání k liberálně-národně smýšlejícím příliš nepatrný a jedná se tedy hlavně o to, abychom působili

na veliký počet těch, kteří buď jen z nerozumu podporují neliberální stranu buď docela se passivně (trpně) chovajíce, takto udržovati pomáhají staré zakořenělé nechvalitebné zvyky vždy sami sobě na škodu. Hlavní povolání strany národně-liberální musí tedy býti, aby otvírala oči těmto, aby je vzdělávala, uvědomovala a tak je učinila místo slepého nástroje cizí libovůle důstojnými oudy státní společnosti.

Kdosi pravil velmi trefně a pravdivě, že lidé a občané pražádných revoluc, pražádných bojů, pražádných nesnází nepotřebují k tomu, aby byli úplně svobodni a aby měli právní a dobrou vládu, že k tomu nic jiného zapotřebí není, nežli aby každý řekl jen: to chci, to nechci. Aby ale toto bylo možné, musí ještě všeobecné vzdělání mnohem dále pokročiti než nyní jest, kdežto pozorujeme, že lidé ze zaslepenosti buď sami proti svému prospěchu jednají neb dokonce nic nečiníce a o své veřejné záležitosti se ani dost málo nestarajíce, podrobují se každému, kdo s nimi strká.

Jisto jest sice, že strana protiliberální, která bez libovolné vlády obstáti nemůže, všechno nasazuje, aby zamezila vydatné vzdělání všeobecného lidu, že její první péče všude jest obmeziti a do své moci přivésti všechny nejhlavnější a nejrychlejší prostředky vzdělání lidu, jako jsou školy, knihy, časopisy, schůzky, porady atd. Přece ale jeden velmi důležitý a velmi vydatný prostředek není jí nikde do moci dán, totiž společenské obcování, a kdyby dovedla reakce z knih, z časopisů, ze škol, ze schůzek veřejných vyloučiti každou liberální myšlénku, není přece v stavu zameziti jednotlivým občanům soukromé mluvení a obcování

mezi sebou a tím rozšiřování poznenáhle moudřejšího a liberálního smýšlení. To zajisté zůstane vždy straně naší co jistý prostředek k rozšiřování svých zásad a ke konečnému vítězství, budeme-li jenom míti dosti vytrvalosti a obezřetnosti v užívání tohoto prostředku.

O tom jednati chceme budoucně.

79. SBÍRKY NA NAŠE NÁRODNÍ DIVADLO.

(Slovan z 12. července r. 1851. Čís. 49. S. 65—67.)

H. B. Archy podepisní na sbírky pro národní divadlo v Praze[1]) rozeslány jsou již nyní od výboru do všech obcí naší vlasti. Počátek, jakož se ukazuje z ohlášených již od výboru sbírek, ukazuje se velmi skvěle, poněvadž ale tentokrát velmi znamenité sumy zapotřebí jest, nesmíme se takovýmto dobrým začátkem nechati svést k příliš veliké důvěře a jistotě a vyplývající z nich obyčejně nečinnosti — hlavní to naše vady. Tato vada, totiž přílišná důvěra v naše síly a tudy lehkovážná nečinnost přivedla nás také ku př. v Praze při volbě poslední obecního výboru k porážce[2]) a k nenapravitelné škodě, ant nový sedmašedesátnický výbor nyní všechny městské úřady obsazuje, jak ví se beztoho.

Pročež držíme za povinnost připomenouti a žádati snažně všechny věrné národu přátele, aby s neunavnou činností přičiňovali se každý ve svých obcích a ve svém okolí o zdar této sbírky. Již dříve jsme sice ve zvláštním článku dle možnosti se snažili vysvětliti pohnutlivě potřebu a užitek národního divadla, přece

---

[1]) Viz čl. 71 v díle III. S. 698 ad.

[2]) Viz čl. 26 v dílu III. S. 267 ad.

však požádáni jsme byli ještě později z rozličných míst o spolupůsobení, ant prý zvláště rolníci na mnohých místech namítají: Nač prý já mám také dáti něco na divadlo v Praze, vždyť tam nikdy nepřijdu, a co budou s tolika penězi dělati, když mají nyní již tolik pohromadě atd.

Námitky takové vycházejí obyčejně z dvojího rozličného pramene. První jest pouhá a holá špinavost, která nic obětovati nechce na věci, které se nedají hned na místě sníst nebo vypít, a kterážto špinavost se ukrývá zde za rozličné námitky. Kde tato příčina jest vlastně v cestě, tam nejlépe bude mlčeti, pomysliti si, že maňas zůstane maňasem, dáti takovému s v o b o d n é m u o b č a n u ještě ze své kapsy na žejdlík kořalky, aby ji vypil na dobrý zdar českého národního divadla a jíti o dům dále k moudřejším a pořádnějším lidem.

Kolikráte jsem již od lidí protivné strany, od tak nazvaných dobřesmýšlejících, od těch, kteří nespokojeni jsou, že lid náš vyšel z poručnictví a z poddanosti jejich říkati slyšel, že jest každý blázen, kdo se lidu ujímá, pro něj účinkuje a se obětuje, poněvadž za to nikdy nenajde vděčnosti. Nedá se ovšem upřít, že mají pravdu v mnohém ohledu. Ale člověk, který má na zřeteli všeobecnost, pokrok a vyšší účely, nesmí se ohlížeti na podobné smutné stránky tohoto světa: lidumil, který jsa puzen láskou k vlasti a k národu, který upřímně přeje zemi své a národu svému lepší budoucnost, musí z jiného stanoviska považovati tyto věci. Když se lidu ujímáš, proň pracuješ aneb v nebezpečí se vydáváš, nesmíš nikdy za to očekávati to, co jmenujeme v obyčejném životě vděčnost.

Pokud jde všechno dobře, přijmou od tebe s radostí všelikou práci, budou tě třeba i chváliti aneb i v hospodě na tvé zdraví píti: přijdeš-li ale na této cestě své do nebezpečí, k ourazu, neočekávej od nich nikdy pomoci aneb oběti, neočekávej také a nespolehej se nikdy na ně, kdyby k provedení něčeho zapotřebí bylo také pomoci a oběti z jejich strany. Že tomu jest tak a nejinak, kdož by se divil? Jest to věc zcela přirozená a pošetilý jest každý, kdo očekává něco lepšího, neboť ošizen bude a trpce sklamán v nadějích svých každý, který hledá vděčnosti a odměny od lidu za své práce pro lid. Vždyť právě proto se ujímáme lidu, aby se zvelebil, aby pokročil ve vzdělanosti a skrze ní k lepšímu životu: jestli se tedy ujímáš o nevzdělané a zanedbance, o lidi otrocky vychované a otrocky smýšlející, kterak od nich očekávati můžeš způsoby vzdělanců a svobodných vyšších tvorů? Kdo seje les, kdo zakládá sad, zřídka se dočká sám ovoce a užitku: ale jak bídný by byl svět, kdyby proto již nikdo sady zakládati a lesy síti nechtěl? Kdo tedy se chce ujímati lidu, musí k tomu míti jiné a vyšší pohnutky nežli vděčnost a odměnu od něho: ve zdaru svého díla, ve svém srdci a ve vděčném přátelském uznání malého počtu svých stejně smýšlejících musí hledati jedinou odměnu, nechce-li býti brzy sklamán. Jaké vděčnosti se ku př. dočkal Mojžíš za to, že vyvedl národ svůj z otroctví egyptského? — To tedy chtěli jsme připomenouti každému pro útěchu, který se snad rmoutí příliš nad nevděčností, tupostí a neuznalostí lidu a snad proto se chystá vším praštiti. Vždyť právě proto se přičiňujeme, že jsou tak tupí a neuznalí, chceme totiž aby alespoň potomci byli jiného druhu.

Druhá příčina, pro kterou mnohý snad nechce buď ničím patrnějším přispěti na národní divadlo, jest jenom krátkozrakost. Lid jinak účinlivý a ochotný nenahlíží, v jakém způsobu by také on mohl státi v nějakém spojení s budoucím národním divadlem v Praze, on myslí, že to jest věc, po které mu zhola nic není a na kterou by také z jeho strany zbytečné bylo něčeho obětovati. O takových není pochybnosti, že by milerádi přispěli, kdyby se jim jenom náležitě vysvětlila potřeba a užitečnost toho. Tuť všechno záleží jenom na horlivosti a obezřetnosti pánů sběratelů. Zapotřebí bude vyložiti lidu, kterak dobré a potřebné jest, aby k tomuto národnímu dílu přispěli, třeba oni sami ani toto divadlo nikdy neviděli, kterak divadlo národní bude k jejich prospěchu také působiti, třeba oni sami ani je nikdy nenavštívili, kterak totiž co vyšší ústav vzdělávací a co hlavní podpora národnosti české bude pomáhati k tomu, aby národ náš se vyrovnal ve vzdělání a v samostatnosti jiným již dále pokročilým národům, a vymanil se z cizí poddanosti, kterak již pouze míti řádné a samostatné divadlo jest za našich časů potřeba a chlouba každého národu, a kterak tedy každý upřímný Čech povinen jest přispěti a pomoci dle zámožnosti své k dosažení toho účelu. Těmito a podobnými jinými důvody, které jsme uvedli již v předešlém článku svém ovšem dle potřeby šíře a srozumitelněji provedenými, hlediž každý našinec vyložiti věc tuto lidu, který dosud nic nečítá.

Ostatně ale podotknouti musíme, aby se s těmito sbírkami příliš neodkládalo a nepromeškalo použiti prvního zápalu. Až posud alespoň pozorovali jsme nesmírnou váhavost v obcích, a slyšíme ze všech stran

skoro jen nářky, že se nikdo věci neujímá. Vždyť přece náš rolník upříti nemůže, že alespoň on velikého dobrodiní a prospěchu i peněžitého dosáhl skrze zrušení poddanství[1]), které mu přišlo jako ve snu bez jeho přičinění a cizím namáháním: což by nemohl alespoň každý nějakým znamenitějším příspěvkem na národní divadlo co ústav zemský ukázati svou vděčnost a uznalost, aby toto divadlo bylo jako nějaký pomník rovnoprávnosti občanské? Kdyby jen každý tolik dal, co nyní za jeden rok ušetří na bývalé robotě, mohli bychom vystavěti divadlo, že by mu nebylo ve světě rovna!!

---

[1]) Viz díl II. S. 126.

[redacted]

80. NOVÁ KNIHA PRO OBECNÍ PŘEDSTAVENÉ.

(Slovan z 12. července r. 1851. Čís. 49. S. 73 - 74.)

Ouřadování obecní správy. Na základě vydaných zákonů a nařízení sepsal a mnoha příklady a formuláři objasnil JUDr. Ferdinand Stamm. V Praze, 1851. Sklad Karla André.

Pod tímto nápisem vyšla v Praze před nedávnem kniha, jejíž spisovatel českému obecenstvu již dříve jiné dva spisy z téhož oboru byl předložil; mínime jeho »Prostonárodní vysvětlení obecního zákona« a pak »Nejdůležitější zákony obce«. V těchto dvou spisech promluvil spisovatel o tom, co obec činiti smí a má — o právech a povinnostech obce; ve spisu nyní vyšlém jest naproti tomu pojednáno o tom, kterak se to činiti může a má — o spůsobu neb formě při ouřední činnosti obecní správy. Spisovatel líčí v předmluvě k svému spisu úlohu, jejíž rozřešení sobě vytknul, slovy následujícími:

»Příznivé přijmutí prvních dvou spisů mých (»Vysvětlení obecního zákona« bylo vydáno dvakráte, »Nejdůležitější záležitosti obce« třikráte) dovoluje mi, bych ve třetí knize o spůsobu ouřadování promluvil a obcím návrhy předložil, dle kterýchž představení největší část svých prací budou moci zříditi. Doba od uvedení nového řádu obecního

uplynulá jest ještě příliš krátká, zkušenosti v obecních pracích shromážděné jsou příliš skrovné, aby mohl podán být spis ouplný; s druhé strany musí se však zase vzíti na váhu nutná potřeba takovéhoto navedení. V čelo obecní správy byli postaveni mužové, jenž více pro svou poctivost a obecnou důvěru v jich povahu, než pro zvláštní zběhlost v řízení zvoleni byli. A takováto volba není nešťastná; zběhlost v ouředním řízení nechá se vydobýti, těch několik forem v kancelářství neposkytuje velikých obtíží; poctivosti, ráznosti, lásce a pečlivosti o záležitosti obecní bez zištnosti nenaučí se z kněh pranikdo.«

Na důkaz, že také ministerstvo samo na představených obecních nežádá (aspoň ještě roku 1849 nežádalo) věci nemožné, uvádí spisovatel výňatek z vynešení ministerstva záležitostí vnitřních od 21. Února 1850 k místodržícím, jejž tuto hlavně proto uvádíme, aby si jeho také c. k. úřadové podkrajští svědomitě povšimnuli. Pan ministr Bach[1]) psal tenkráte:

»V obcích venkovských není k vedení ouřadu obecního představeného potřebí studií a zvláštních vědomostí předmětových; praktický rozum, poctivá vůle a horlivé oučastenství v dobrém obce a státu postačují. Vycházeje od zásady, že obecní představený více jednati než psáti má a žeby dobré obce velmi špatně opatřeno bylo, kdyby se ouřad představeného proměnil v pouhé kancelářství, žádá zákon toliko, aby venkovské obce k obstarání prací písařských beztoho nepříliš často se přiházejících někoho měly, kdo psáti umí, který ostatně co řádný ouředník ani zřízen býti nemusí.«

Z toho jest patrné, že dle tehdejšího mínění pana Bacha ouřad obecního představeného v obcích menších, jmenovitě na vesnicích, tak těžký a zapletený není, jak nepřátelé svobodnějšího zřízení obecního ne-

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

ustále namítají tvrdíce, že větší část nynějších představených povinnosti a práva ouřadu svého ani nezná. Není pochybnosti, že k odstranění takovýchto námitek velmi prospěšně bude působiti kniha, v nížto představení obcí a členové obecních výborů vůbec vítanou radu najdou, dle kteréž se na dráze ouřední činnosti své budou moci řiditi. Spisovatel neměl ve svém díle ani nejmenší, ani největší obce na zřeteli; on šel cestou prostřední, psav hlavně pro obce rozsáhlosti prostřední.

Aby se čtenářové naši přesvědčili, o kterých předmětech se v dotčeném spise poučiti mohou, uvedeme zde v krátkosti hlavní záležitosti, o kterých v něm pojednáno jest: tyto jsou: Sedění výboru, prohlašování zákonů a nařízení, obecní matrika, o příslušnosti, povolení k ženění, záležitosti policejní (policie zdravotní, stavební, tržní, pocestní, čelední atd.), trestní řízení policie místní, hnání (šub), účastenství obecního představenstva u vyhotovování seznamu porotců, péče o chudé, správa obecního jmění atd.

Celý spis záleží ze 16 archů s 255 stranami. Vydání jest slušné.

[redacted]

81. JEDEN PARAGRAF.

(Slovan z 16. července r. 1851. Čís. 50. S. 81—84.)

V čele čísla 49. »Slovana« ze dne 12. července r. 1851. S. 65. otištěna byla táto zpráva:

»Nejdůležitější a jak každý nahlíží také pro vycházení Slovana rozhodné nařízení vyšlo právě ve Vídni a datováno jest od 6. července. Není to nic jiného než prohlášení obleženosti na tisk v celém mocnářství. Takto zní:

§ 1. Směřuje-li se v nějakém tiskopise periodickém setrvale k tomu, co trůnu, jednotě a celosti říše, náboženství, mravopočestnosti nebo vůbec základům společnosti státní jest na odpor, nebo s čím se zachování veřejného pokoje a pořádku srovnati nedá, může místodržící té země korunní, v kteréž se takový tiskopis periodický vydává, po předcházejícím dvojím písemném výstrahy dání, když bylo bez účinku, další vydávání dočasně až na tři měsíce zastaviti. Zastavení spisu takového na delší čas nebo na vždy vyřknouti může toliko ministerstvo. Rekurs proti opatřením místodržícího nemá žádného odkládacího účinku.«

Hned v 50. čísle »Slovana« otiskl Havlíček tuto úvahu:

H. B. V předešlém čísle podali jsme jen na kvap čtenářstvu svému beze všelikých úvah onen nový paragraf, kterým vyzdvihuje naše ministerstvo v krátkosti svobodu tisku v celé rakouské říši. Naše čte-

nářstvo jistě s pozorností uvážilo celý důležitý smysl tohoto paragrafu, který jsme postavili do předu svého minulého čísla. Vláda naše dekretovala sama sobě právo zapověděti jí nelibý časopis, že tím vlastně přestala svoboda tisku pro časopisy, kdož by tomu nebyl porozuměl? Neboť svoboda tisku jen tenkráte může míti ceny pro občanstvo, když možná jest vládě celou pravdu veřejně do očí pověděti, když vláda jinak proti časopisům jednati nemůže, nežli proti každému jinému obviněnému z přestupku, totiž náležitým a nestranným soudem a jmenovitě soudem neodvislých spoluobčanů v porotě. Nyní ale v Rakousích budou souditi nad časopisy političtí náměstníci v korunních zemích, neboť dala jim vláda moc po dvakrátné písemní výstraze zapověděti každý časopis. Kterak tedy od nynějška časopisy mohou nestranně a bezohledně posuzovati činnost těchto pánů náměstníků? Na každou důtku odpoví se jim písemní výstrahou a po dvou výstrahách bude p. náměstník zbaven svého nepříjemného posuzovatele.

Ostatně má ale každý takový zákon našeho nynějšího ministerstva vždy nějaký nejbližší smysl, neboť naše ministerstvo zvyklo si dělati zákony vždy pro nejbližší potřebu. Pro nynějšek jest tedy smysl tohoto nového paragrafu ten, že co nejdříve dostane Slovan Kutnohorský a Südslavische Zeitung v Záhřebě písemní výstrahu atd. Každý vidí, a my sami to pozorujeme nejlépe, že jmenovitě Slovan v tomto čtvrtletí již naposledy vychází, neboť tento nový paragraf jest pohřební píseň zvláště pro nás zhotovená ve Vídni.

Nejsme snad jen my sami, kteří toto pozorujeme, také jiné časopisy přišly již na tuto stejnou myšlenku. Lloyd, mluvě o tomto novém zákonu, praví: »Nedi-

vili bychom se tomu, kdyby jeden časopis v Čechách a jeden v Chorvátech brzy pocítily na sobě účinek tohoto nového zákonu.« Že tento časopis v Čechách jsme my a v Chorvátsku Südslavische Zeitung, o tom nemůže býti ani pochybnosti.

Vídenský Denník[1]) mluví ještě zřetelněji:

»Co se nás týče, vyslovíme to bez tajení, my litujeme, že v Rakousku tisk toho dovedl, aby se prostředky takovými musel udržovati v míře.

Soudní moc proti nim nestačila proto, že dobře dovedli plány své schovati tak, aby obešli přísnost zákonu a nedávno jsme se dočkali toho, že si jeden z orgánů těch veřejný posměch tropil ze soudu, který naň sáhnul.

Vláda žádná nesmí trpěti, aby se pod jejíma očima zákon a vykonavatelé jeho obraceli v posměch, aby se nedotknutelné základy státní moci podkopávaly, aby se pod rouškou opposice proti vládnímu systému bojovalo proti bytnosti státu samého.

Konst. List Pražský[2]) již dokonce výslovně oba tyto časopisy jmenuje, a o Slovanu přidává ještě, že prý se nedávno sarkasticky posmíval nálezu okresního sborového soudu nad Slovanem. Nemáme to Pražskému Konst. Listu tak velice za zlé, že o nás roztrušuje nepravdivou zprávu, neboť v Praze je Slovan zapovězen, a redakce Konst. Blattu nepochybně tedy jenom dle doslechu toto napsala. Ve Vídni ale Slovan není zapovězen a redakce Víd. Den. dostává pravidelně svůj výtisk Slovana, mohla tedy a musela čísti onen náš článek v čísle 46. Pozor. pol. str. 9.,[3]) kdežto se jedná

[1]) Vídenský Denník z 11. července r. 1851. Č. 159. S. 633 a 634.

[2]) Constitutionelles Blatt aus Böhmen z 13. července r. 1851. Číslo 175.

[3]) Viz v tomto vydání dále pod záhlavím »Pozorovatel politický«.

o zabavení čísla 45. Slovana. Každý, kdo má zdravé oči a jen nejnižší lidský rozum, musel viděti, že v tomto našem článku jest řeč o obžalobě a jmenovitě o konfiskaci tohoto čísla, vypočetli jsme žertovně všechny přestupky, které c. k. státní zástupitelství Kutnohorské v tom našem 45. čísle viděti se domýšlelo, a žertovati jsme mohli proto, že se takové přestupky v našem čísle nenacházejí, což také dokázáno již jest výrokem soudním, neboť soud jenom strany dvou přestupků od státního zástupce udaných proti nám vyšetřování nařídil, a budoucnost ukáže, jestli se i ty dva tam nalézají. Že jsme si ale ze soudu posměch netropili, jak Víd. Den. praví, jest patrno, neboť tenkrát, když jsme článek psali ani soud ještě žádný výrok nevydal. Státní zástupce ale (při vší úctě, kterou máme ke každému státnímu orgánu) není předce žádný soud, nýbrž v tomto pádu jenom náš protivník, náš obžalovatel a my máme úplné právo posuzovati jeho činnost před veřejností, tak jako on má právo žalovati nás a obviňovati z čehokoli. Můžeme-li si ale požertovati z množství a z velikosti obvinění od p. státního zástupce proti nám u soudu udaných, dokazuje to jenom naše dobré svědomí, totiž jsme si velmi dobře povědomi, že se tyto přestupky na nás u soudu neshledají, což se tuším, dá-li nám Bůh dočkati veřejného soudu před porotou, nejlépe ukáže. Litujeme tedy nynější redakci Víd. Den., že takovými nepravdivými údeji nás zlehčuje, neboť my nikdy sobě ze soudů posměch dělati obyčej nemáme, považujíce soudy za svou nejlepší ochranu. Jenom lidé se špatným svědomím bojí se soudů a *hledí se jim vyhýbati.*

Že nás ostatně vláda tímto svým novým zákonem

nikterak nepřekvapila, ví každý, neboť jsme již dávno očekávali nějaký krok vlády, kterým se učiní vycházení Slovana nemožné, jakož jsme se o tom častěji zmiňovali. Pravíme-li vycházení Slovana, chceme tím říci Slovana, jako byl, neboť, kdybychom chtěli ze Slovana udělati nějaký Víd. Den. neb něco tomu podobného, mohli bychom jej arci až na věky vydávati, což ale, jak patrno, není náš úmysl. Nejsme tedy novým tím paragrafem nikterak překvapeni a tímto čtvrtletím rozloučíme se se svou časopiseckou činností, počatou od r. 1845. S velikým upokojením můžeme nazpět pohledět na těchto šest let plných činnosti, ve kterých nám osud přidělil vyslovovati veřejně před světem to, co pohybuje myslí a srdcem našeho národu. Ať si nepřátelé naši panující nyní mluví cokoli, přece ale jest a zůstane pravda a také časem svým stvrzeno bude, že Pražské Noviny roku 1846 a 1847, Národní Noviny r. 1848 a 1849, konečně Slovan r. 1850 a 1851 nejsilnější stranu národu českého zastupoval a smýšlení její vyslovoval. Souzeno-li jest osudem tomuto smýšlení, aby zůstalo vždy a věčně jen nadějí a nestalo se nikdy skutečností, kdož by to již nyní chtěl rozhodovati?

Nejlepší vědomí redaktora Slovana jest, že nesloužil nikdy jinému než českému a slovanskému národu, a když nám jedna cesta k tomu jest mocí zamezena, pokusíme se sloužiti mu zase na jiné cestě, a časem svým přece uznána bude naše věrná služba, třeba ne výnosnými hodnostmi, jakými se platí služby vládám proukázané, přece ale srdečnou a vděčnou upomínkou.

Obecenstvu našemu, byť by mu třeba velmi nemilo bylo oželeti vycházení časopisu našeho směru, nebude zajisté po chladném rozvážení ani příliš bolestný

tento nový ministerský paragraf: vždyť beztoho až do nynějška činilo se nám každé ráznější ozvání o národní věci nemožným libovolnými konfiskacemi, rozdíl tedy není příliš veliký. A jestli dokonce, jak ministerský úvod naději dává, zrušeno bude v krátkosti obležení v Praze[1]) a ve Vídni, jest otázka jestli jsme nezískali tímto novým zákonem. Svobodu tisku pravou neměli jsme beztoho, neztratíme tedy v tomto ohledu mnoho, pominutím obleženosti v Praze nastane ale v Praze na každý způsob jakási nová činnost. Nesmí se ale tomu rozuměti tak, jako bychom si snad v nově vyšlém ustanovení nějak libovali: naopak musíme říci, že teprva nyní tímto paragrafem skutečně zrušena je slíbená svoboda tisku. Kdo ale ví, že pokládáme svobodu tisku za nejprvnější právo svobodného občana, porozumí tomu, že nám nemůže býti lhostejno výslovně býti zbaveni tohoto nám tak slavně zaručeného práva. Ministerstvo sice ve svém úvodním nejponíženějším přednešení neštítilo se říci, že v Rakousích není možná vládnout při svobodě tisku: podivné ale jest, proč tedy přece ještě r. 1849 vydalo tiskový zákon! Ministerstvo praví, že prý s jistou opatrností možná jest se vyhnouti dosavadnímu zákonu tiskovému a ujíti trestu, a že tedy proto musí býti v rukou vlády libovolný (diskretionární) prostředek proti takovým časopisům. Proč pak si ale tedy ministerstvo, jestli tak málo na zákony drží, nevymiňuje také stejnou libovolnou moc strany všech jiných přestupků? — Celá věc je velmi snadná na srozuměnou: vyhnouti se zákonu tiskovému není možno, tak jako není možno vyhnouti se ku př.

[1]) Viz díl II. S. 539.

zákonu o zlodějství, a když někdo skutečně krade, sotva asi ujde trestu při vší zákonité proceduře, a nebude zapotřebí dělati pro něho nějaká nová diskretionární ustanovení. Kdyby tudy někdo skutečně přestoupil některý paragraf dosavadního tiskového zákonu, bude jistě odsouzen dle všech pravidelných soudních forem. Žádá se ale, jak se zdá, od tiskového zákonu příliš mnoho, více než on a jakýkoli jiný zákon zastati může, žádá se totiž, aby dle tohoto zákonu mohl být také někdo potrestán, kdo se nedopustil žádného zákonem zapovězeného činu. Kdo žádá, aby každý, kdo vládu, nejsa pochlebník, nechvalně posuzuje, byl co zločinec potrestán, tenť měl arci hned za první paragraf ve svém tiskovém zákonu udělati: »Kdo haní vládu, pět let do žaláře a 1000 zl. pokuty; kdo ji nechválí, rok žaláře a 500 zl. pokuty.« To jest vlastně ten paragraf, který chybí v našem tiskovém zákonu, a s tímto paragrafem mohlo by arci každé ministerstvo velmi pokojně a zcela dle libosti vládnout, a k tomu ještě bez obležení.

Pokud naše nynější ministerstvo bude vládnout tak jako posud, nevystačí jistě se žádným tiskovým zákonem, a nebude také nikdy se svým tiskovým zákonodárstvím u konce. Pořád bude ještě něco chybět, žádné sebe větší obmezení svobody tisku nepostačí k ututlání nespokojenosti tak dalece, aby nepoužila i té nejmenší škuliny v zákoně tiskovém a nepropukla se skrze ni na veřejnost. Kdo chce jen dle své hlavy, dle své libosti vládnout, ten musí zavésti censuru, tomu není nic platen žádný a sebe ostřejší tiskový zákon. Svoboda tisku může býti jen tam, kde se vládne podle přání a k prospěchu většiny národu.

Činíme ostatně všechny myslící na to pozorny, kterak nynější vláda od počátku svého nastoupení na podzim r. 1848 pěkně poznenáhla sice, ale pevným krokem nás vede ve svobodě tisku *besonnen aber entschieden vorwärts!* Napřed liberální tiskový zákon bez kaucí a liberálně bez censusu volená porota; pak po rozpuštění sněmu nynější tiskový zákon s kaucemi, dosti velký census na porotce; potom předkládání každého čísla k úřadům zároveň s vydáváním, pohodlí to pro konfiskace; potom obležení v Praze jen k vůli tisku a obmezení tisku materiální nemožností; nyní již libovolné zapovídání novin! Co bylo napřed, víme, co přijde budoucně, nevíme.

---

82. K ČTENÁŘSTVU.

(Slovan z 20. července r. 1851. Čís. 51. S. 97—99.)

H. B. V Kutné Hoře dne 18. července. Všechno na světě má míti svou jistou míru a své hranice, jenom o trpělivosti redaktora a vydavatele opposičních novin zdají se nyní míti úřadové mínění, že neskončena jest a beze všech hranic. Úřední stíhání Slovana zdá se nyní být na vrcholku možnosti. Sami se již skoro ani pamatovati nemůžeme, kolik rozličných procesů a v jakých rozmanitých stupních proti nám v toku jest, tento týden ale byli jsme skoro jako v úředním obležení.

Ve středu dne 16. konfiskováno bylo zase číslo 50. Slovana a to sice jak každý vidí na základu prý § 52. tiskového zákona, kdežto přece tiskový zákon jenom 44 paragrafů obsahuje!! — Pravdě nepodobno, ale přece pravda, úřední dopis vlastní rukou úřadujícího p. komisaře Rudolfa podepsaný a zde vytištěný to dokazuje. Co asi obsahuje tento posud jen snad p. podkrajskému komisaři Rudolfovi známý § 52. tiskového zákona?

Konfiskace Slovana dějí se nyní najednou vždy s assistencí dvou c. k. žandarmů, příčinu toho, jakož i mnoho jiného, povíme čtenářstvu někdy při lepší

příležitosti. Ve středu tedy odpoledne ztrávili jsme s pouhou konfiskací.

Ve čtvrtek druhý den obsazeny jsou zase najednou tři místnosti v Kutné Hoře od komisí úředních s průvodem žandarmerie a sice místnost, kde se Slovan expediruje a tiskne, pak dům p. tiskaře Procházky [1]), pak konečně obchod. p. Haufa, kde se Slovan pro Kutnohorské odbíratele vydává. Byl to shon a diváctvo, rozmanité výklady kolovaly o takové posud nevídané demonstraci. — Nařízena byla konfiskace »Kutnohorských Epištol« jak z přiloženého druhého úředního dopisu [2]) patrno. Obecenstvu našemu sloužiž za vědomost, že jsme Kutnohorských Epištol 4000 vytisknouti dali. Nad všeliké naše očekávání dosáhl ale počet předplatitelů na ně ještě než hotovy byly již asi 4500. Nemohli jsme si tedy na kvap jinak pomoci, nežli že jsme některým p. předplatitelům, kteří 100 neb 50 ex. předplatili, méně zaslali, abychom se svými 4000 ex. vystačiti mohli. Těchto 4000 ex. rozeslali jsme skrze poštu Kolínskou okolo 7. července, nevydavše zde na místě žádné, (neboť jak známo kniha přes 3 archy silná nemusí se ani p. státnímu zástupci předložiti) a poněvadž již zatím počet nových odbíratelů asi na 1500 ex. vzrostl, dali jsme na novo 3000 ex. tisknouti, a právě když se již druhá strana posledního archu tisknouti měla, překvapil nás p. státní zástupce konfiskací. Až přes půl desáté do noci trvalo to, nežli se ve dvou velikých truhlách octnula zásoba nedokon-

[1]) [Poněvadž totiž v domě p. Procházky, kdežto se jeho tiskárna nachází, pro tisk Slovana dosti místa není, najata jest pro tisk Slovana zvláštní jiná místnost.]

[2]) Viz dále v tomto dílu pod záhlavím »Ouřední akta«.

čených Epištol z naší expedice do c. k. podkrajství. Toho nebylo ale ještě dosti.

V pátek, totiž dnes, navštívila nás okolo poledne zase úřední komise v průvodu žandarmerie a prohledávala opět v tom samém účelu naši tiskárnu a expedici, a konečně — i soukromý příbytek samého redaktora, který jest zcela za městem v zahradě.

Tedy tři dni po sobě den jako den prohledávání úřední v průvodu žandarmerie — mohl by i ten nejhorší zloděj něčeho více se nadáti? Nepřejeme si nic jiného, než aby celé Čechy mohly to cítiti, co my cítíme! Všeho moc škodí, a vláda, která tak ráda mluví o mírnosti, mohla by snad alespoň přece to uznání míti, že jest toho přece snad trochu mnoho, co se s námi děje.

Těší nás alespoň při tom všem, že již 4000 našich Epištol jest v rukou našeho čtenářstva, těší nás zvláště hojné rozeslání na Moravu, a připomínáme ještě jednou, že dle § 42. tisk. zákonu, žádný třeba i nám konfiskovaný spis nesmí býti odňat nikomu, kdo jen jeden výtisk k vlastní potřebě již v rukou svých má. Pročež se nepotřebuje s těmito Epištolami nikdo, který je již má, ukrývati. Ty pány, kteří později se ohlásili a nám peníze zaslali, nic neobdrževše, žádáme, aby nějaký čas posečkali, až jaký osud před soudem najde tato kniha, kdežto pak se s nimi na každý pád slušně vyrovnáme. Doufáme totiž, že stejně smýšlející krajané naši, vidouce naše postavení, alespoň část té trpělivosti míti budou, kteroužto my se musíme každodenně opasovati.

83. UČITELSTVO A ŽANDARMERIE.

(Slovan z 27. července r. 1851. Čís. 53. S. 146—148.)

H. B. Bylo jednou v krátkosti ve Slovanu[1]) podotknuto, kterak se jistý žandarm V. K. v Kolíně chlubil, že právo má nad učitelstvem jakousi dohlídku vésti; na to nám bylo oznámeno z úřadních úst, že tento žandarm jen špatně vyrozuměl rozkazům a že takovou dohlídku nad učitelstvem nemají, což jsme také opět uveřejniti neopomenuli.

Čtouce nedávno jeden úvodní článek německých vládních novin »Prager Zeitung«,[2]) divili jsme se velice tomu, že tyto noviny nepochybně rozkaz obdržely, proti Slovanu v této záležitosti se ozvati. Ovšem, že jméno »Slovan« vysloviti jim nelze a že tedy nás poznamenali jenom »Ein radikales Blatt«: přece však proto věc sama patrně poukazovala na to, že jen proti Slovanu článek onen směřuje. Na ukázku jak poctivě tyto vládní noviny vedou svou polemiku, musíme podotknout, že obrátily věc tak, jako bychom se byli my nejvíce pozastavili nad tím, že žandarmové dostali nařízení spolubdíti na pilné navštěvování školy, kdežto přec každý náš čtenář dobře ví, že jsme dohlídku žan-

---

[1]) Slovan z 31. května r. 1851. Čís. 37. S. 409.

[2]) Prager Zeitung z 19. července r. 1851. Čís. 168.

darmů nad učitelstvem za neslušnou a učitelský stav snižující věc prohlásili. Mezi dohlídkou na to, aby nedbalí rodičové své děti dle předpisu zákonů do školy posílali, a mezi dohlídkou nad učitelstvem (totiž nad učením) jest ale nesmírný rozdíl. Prager Zeitung ovšem praví, že jenom strany navštěvování školy a donucování k tomu žandarmerie poukázána jest nápomocna býti, dodává ale k tomu, že by ani dohlídka na učitele od žandarmerie vůbec pro učitelstvo snižující býti nemohla, ant prý žandarmerie má v každém ohledu bdíti nad plněním zákonů, a každý občan bez ohledu na svůj stav, povinen jest zákon plniti. Proti tomu se arci nedá nic namítati; jisto ale jest, že by tedy dle takové argumentace každý žandarm také právo a povinnost měl ku př. na pány ministry dohlížeti, jestli také oni dle zákonů se drží ve svém úřadování. Neboť páni ministři mají také povinnost zákony zachovávati ve svém úřadování, a jestli tedy žandarmerie dle výkladu Prager Zeitungu povinna jest všude a v každém ohledu dohlížeti na plnění zákonů, proč tedy ne také v ministerském büreau? Prager Zeitung vidí tedy nejlépe následky své nešťastné argumentace.

Věc jest dle našeho a tuším také dle všeobecného rozumného mínění taková. Žandarmerie jest ovšem povolána bdíti nad plněním zákonů — ale ne všech zákonů, sice by kromě žandarmerie nebylo zapotřebí žádných úřadů a soudů. Nad tím ale bdíti, jak učitelové své povinnosti ve škole zastávají, k tomu jistě povoláni a uspůsobeni jsou jiní úřadové, nikoli žandarmerie. My ku př. sami nemáme nejmenší příčinu stěžovati si v něčem na chování žandarmů zde proti nám, kdykoli se nahodila příležitost, že jsme s nimi co činiti

měli ve svých záležitostech, kdežto se soudem a s politickým úřadem spolupůsobili: přece však nemohli bychom býti spokojeni, kdyby si ku př. některý právo osoboval, dohlížeti také na směr časopisu našeho a posuzovati jeho obsah. To jistě tak málo náleží do jejich oboru, jakoby do něho náležela paedagogická dohlídka nad učením.

Že však na celé té věci přece nějaký háček býti může, o tom podává světlost následující dopis k nám z nejlepšího pramene:

»V čísle 37. Vašeho »Slovana« z podkraje Kolínského, čtouce zprávu vychloubání se žandarma kolínského V. K., že též oni nad učitelstvem jakousi dohlídku by měli, drželi jsme tu za pouhé nevědomosti tohoto žandarma, neb dle vyjádření p. strážmistra jejich, ten samý vždy všecko naopak rozuměl, protož také již v Kolíně není.

Při držané však učitelské poradě dne 5. června jsme se od zde shromážděného učitelstva dověděli, že takovéto věci se na více místech opakovaly. Na př. vystoupil p. školní provisor z Radími a vypravoval následující událost:

Ku konci m. měsíce přijda jeden žandarm z Kouřima k p. starostovi, dal sobě představit mne, mluvě takto: Pane učitel! Já mám to právo a moc se na jejich chování, oučinkování atp. pozeptat, a jak dalece jsou s nimi občané spokojeni. Na to mu p. provisor odpověděl: To snad asi tak nebude pravda, že pod jejich dohlídkou stojíme, naši p. představení jsou posavade p. vikáři, duchovní a p. školní raddové, slavná velebná konsistoř atd.; tady nevěděl kudy kam, načež žádal pak výtah nedbalých dětí, čímž mu ochotně posloouženo bylo.

V Čtitařích u Kolína též 31. žandarm ve škole byl, a p. početvedoucímu se v těch samých slovech vyjádřil, do očí však ne učitelovi. Též v jedné škole za Labem to samé se přihodilo.

Tyto události vzbudily v našem shromáždění velmi velkou nelibost nad takovýmto počínáním, pročež se jednohlasným

uzavřením do protokolu poznamenaly, a poněvadž se tyto protokoly k vyšším místům zasílati musí, doufáme, že se tomu všemu konec učiní.

Za pravdu toho ručí protokol školních porad 5. června t. r. v hlavní škole Kolínské držaných.

Jeden při učitelských poradách přítomný člen.«

Tolik tedy sloužiž prozatím Prager Zeitungu k vědomosti, kterouž spolu ubezpečujeme, že my nic proti tomu nemáme, aby c. k. žandarmerie nedbalé rodiče přidržovala k posílání dětí svých do školy, že naopak toto úplně schvalujeme.

84. (PRVNÍ VÝSTRAHA.)

(Slovan z 27. července r. 1851. Čís. 53. S. 148—150.)

Redaktor Slovana dostal následující přípis z Pražského náměstnictví:

Č. 5830 pr.

Panu redaktoru Havlíčkovi v Kutných Horách.

Časopis Slovan směřuje hned od povstání svého až do této doby se setrvalostí na nic se neohlížející ku věcem, s nimižto se nedá srovnati obstání toho, co dle císařského nařízení dne 6ho t. m. daného pro obecné dobro proti setrvalým útokům periodických listů chrániti jsem povinen.

Vidím se tedy pohnuta, napomenouti Vás co odpovědného redaktora toho časopisu, abyste o otázkách politických, církevních a národních s větší mírností jednal, s kterýmžto napomenutím zároveň výstrahu vedle § 1. dotčeného cís. nařízení spojuji.

V Praze dne 20. července 1851.

Místodržící Mecséry.

H. B. Pan místodržící císařský sv. p. Mecséry pospíšil si, jak z tohoto přípisu pozorujeme, s použitím té moci, která mu nyní ordonančně dána jest nad svobodou tisku.[1]) Dne 18ho tuším přišel ten nový

[1]) Viz díl III. S. 767.

rozkaz našeho liberálního ministerstva v Čechách do platnosti a dne 20ho kázal hned p. Mecséry napsati »Slovanu« první výstrahu. Co taková výstraha znamená, nepotřebí snad ani dokládati, jest to první verš pohřební písně pro Slovana. Očekávajíce něco podobného již po kolik čtvrtletí, nemohli jsme se tomu nic diviti, jakož se vůbec ničemu nedivíme, co podobného vychází od nynější vlády.

Reichszeitung praví v posledním svém čísle (172) v jednom úvodním článku: »Máme všelikou úctu ke cultusu moci. Neboť moc, schopna-li je cosi trvanlivého způsobiti, nese známku oprávněnosti na svém čele.« To jest jinými a pochopitelnějšími slovy: Každý, kdo násilím něco provede, má k tomu právo, a následovně loupežník na silnici má právo obírati lidi jen když tak chytrý jest, že svou loupež podrží a se nevyzradí. Tážeme se, jestli taková zásada Reichszeitungu není nebezpečnější mravnosti a poctivosti všeobecné než všechno, co posud kdy v nejradikálnějších časopisech stálo? — Kdo tedy má moc, má právo! — tak učí Reichszeitung, a připomenuli jsme tak mimochodem čtenářstvu svému tuto okolnost.

Pan místodržící napomíná mne, »abych o záležitostech politických, církevních a národních s větší mírností jednal.« Co jest mírnost? Mírnost jest zajisté jen to, čeho až posud viděti bylo právě nejvíce na mé osobě od r. 1848. Nebude mi snad popřáno dlouho již v časopisu svém k obecenstvu mluviti, a proto chci zde, ne k vůli své osobě, ale k vůli věci samé, poněvadž toho nyní zapotřebí jest, několika slovy naznačiti svou činnost od

r. 1848. Jakmile padnul u nás absolutismus a nastalo volné hýbání a s ním spolu nevázanost mnohých, kteří nyní třeba zase slouží reakci, byl jsem já co redaktor Národních Novin v celých Čechách jistě (mohu se tím nyní pochlubiti) nejúčinlivější rozšiřovatel mírného, povážlivého jednání, zastávatel zákonitosti a protivník všeliké libovůle, nejen libovůle vlády nýbrž také libovůle a bujnosti jednotlivců. Že jsem to nečinil z nějaké zavázanosti k vládě, ví nyní každý, ačkoli mnohý v tehdejších časích snad ze zlomyslnosti, nejvíce ale jen omylem o mne rozšiřoval nečestné pověsti. Že jsem to nečinil ze strachu a z pošetilé bázlivosti před každým čilejším pohnutím, nebude tuším také nikdo mysliti. Činil jsem to z přesvědčení a sice z toho přesvědčení, že nelze dobyti trvanlivou svobodu nepořádkem, a že toho času dle mého přesvědčení pro naše politické a národní okolnosti nejprospěšnější bylo právě tak se chovati. Zkrátka a srozumitelně řečeno, celá moje činnost směřovala tenkráte k tomu, aby se nepodařilo v Čechách způsobiti ozbrojené povstání proti rakouské vládě, a jestli budoucnost uzná, že moje osobní přičinění také něco vymohlo k udržení pokoje, považuji to za svou nejlepší odměnu. Nepochybuji, že by v leckteré době r. 1848 ba i také r. 1849 lehce bylo bývalo rozkvašené mysli popuditi k chopení se zbraně, a zanechávám k uvážení každému, jakých následků pro Rakousko mohlo míti vydatné povstání v Čechách v jisté době, a jestli tedy ti, kteří se o pokoj a o umírnění myslí přičiňovali, nezasluhují za to vděčnost. Pro náš národ bylo ale každé ozbrojené povstání, třeba by i v prvním okamžení se provedlo, jen záhubné: Maďary ochromilo

jejich povstání uprostřed nejlepších vyhlídek do budoucnosti, nás Čechy by ale bylo zahubilo na počátku našeho z mrtvých vstání.

A kdo tenkráte, když vláda dokázaným způsobem ani moci neměla opírati se proti demagogii, z vlastního pudu ku své osobní škodě dovedl se mírniti, ten by nyní nebyl rovněž mírný? Co jest mírnost tážeme se ještě jednou? Třeba jsme nyní ve Slovanu v ničem se neshodovali s nynější vládou, kdo může říci, že bychom proti ní popuzovali náruživosti? Ve Slovanu alespoň nenajde nikdo deklamace náruživé, popuzování vášní, náš obyčej jest více žertem působiti a v posměch uvésti nerozumnost. Možná tu najíti nemírnosti?

Jestli jest nemírnost, jest zajisté spíše zcela na jiné straně, jest to nemírnost ve zkoušení trpělivosti lidské, nemírnost spoléhající se v nekonečnost jmění zemského a privátního, nemírnost v ordonancích, kdežto celá zem netrpělivě čeká počátek slíbených práv!

Kdo by nám dokázati mohl, že jsme svou nemírností kdy škodili zemi, ať se postaví před veřejnost a jmenuje naši vinu.

Ostatně není zde vlastně úmysl ani z jedné ani z druhé strany mluviti o mírnosti: o jiné věci se jedná. Na jedné straně se jedná o zrušení svobody tisku, na druhé chce se této svobody alespoň až do poslední chvíle použiti.

Pan místodržící království Českého (neb mírně mluveno: korunní země české) má ovšem nyní moc a tedy i právo zapověditi vycházení Slovana: ale tolik moci a tolik práva nemá žádný, aby změnil veřejné smýšlení, aby změnil běh historie. Brzy snad bude

Slovan zapovězen a jediné, co strany toho říci chceme, jest: Přijde čas, a doufáme se toho dočkati, kdežto rakouská vláda vyzývati nás bude sama, abychom vydávali zase časopis.

Byl již jednou čas, kdežto jsme dobří byli Rákousku se svou mírností: ale poněvadž nás nyní potřebovati nemohou, nebudeme zase my míti kdy v té době, kde bychom snad přece tak jak jsme nyní považováni byli zase za mírné.

[redacted]

85. SLOVAN SE LOUČÍ S VÍDENSKÝM DENNÍKEM.

(Slovan z 7. srpna r. 1851. Čís. 56. S. 209—213.)

»Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duši však zabiti nemohou.«

— H. B. Vídenský Denník po dlouhém mlčení, po dlouhém pokání za svou předešlou reakcionářskou přemrštěnost, chopil se opět slova proti nám ve starém způsobu, a přinesl článek, který bychom nejvhodněji nazvali jeho nadhrobním nápisem pro Slovana. Jest to odpověď na naše poznamenání, jímžto jsme uvedli výstrahu p. místodržícího ve Slovanu.[1])

Článek Vídenského Denníka[2]) dělí se na dvě částky: první jedná o Národních Novinách, druhá o Slovanu, nebo vlastně jen o redaktoru obou časopisů.

V první části praví Víd. Den. mezi jiným, »že ten przní čest národu, kdo se vychloubá, že by on byl mohl národ vzbouřiti neb bouři v něm překaziti«. Nechme jen čest národu na straně, Vídenskému Denníku alespoň to nesmírně špatně sluší, když on mluví o cti národu, a ostatně máme my každý,

---

[1]) Viz díl III. S. 782.

[2]) Vídenský Denník z 1. srpna r. 1851. Čís. 177. S. 705.

totiž Slovan a Víd. Den., zcela jiné ponětí o cti vůbec a o cti národní zvláště. Jestli by byly mohly Národní Noviny r. 1848 způsobiti neb zdržeti povstání, o tom není a nebyla řeč, to jest otázka nyní zcela lhostejná, a nevychloubal jsem se také, že jsem já povstání zdržel: nýbrž vychloubal jsem se a chlubím se posud, že jsem v největší rozčilenosti myslí, v době, kde vláda dokázaným způsobem neměla moc zameziti i nejbezuzdnější svobodu tisku, že jsem, pravím, v této době z vlastního pudu, neohlížeje se na tupení z mnohých stran, zachoval slušnou mírnost. Jen o to se mi jednalo, že to pravda jest, a pravdou to zůstane, ano byli jsme toho času mírnější v Praze nežli sám p. Bach,[1]) nynější ministr vnitřních záležitostí ve Vídni, který převzal nyní roli našeho hlavního a nejvyššího napomínatele k mírnosti! Ironie osudu.

»Jakmile — prý, praví Víd. Den. dále — Pravice na sněmu říšském v Kroměříži vystoupila ze svého důstojného postavení, již i redaktora Nár. Nov. opouštěla pevnost v mírných zásadách.« Tuto béře již Víd. Den. slovo mírnost, zcela v nynějším Vídenskovládním smyslu, podle kterého jest každý mírný, kdo vládu chválí, a každý nemírný, kdo s ní není spokojen a opovažuje se míti své vlastní zásady. Důstojné postavení sněmu zase jest u Víd. Den., když sněm ve všem pány ministry poslouchá a když věří na pouhou suvrenitu z Boží Milosti, neboť jak známo Pravice nepohodla se strany suvrenity s tehdejším ministrem,[2])

[1]) Viz díl II. S. 122.
[2]) Viz díl II. S. 263.

ačkoli neměla o této suvrenitě jiné zásady než ty, které sám p. Bach dříve veřejně ve sněmu ve Vídni pronesl. Ovšem ale že od říjnu 1848 a od výhry vojska nad Vídenskými povstalci znamenitě se změnil význam suvrenity! Ovšem že jsme, vidouce již směr patrný ministerstva Schwarzenbergova,[1]) museli se chovati zcela opposičně: tím jsme ale dokonce »nenastoupili šlépěje těch, proti kterým jsme dříve bojovali« jak praví Víd. Den. Neboť ti, proti kterým jsme bojovali a které jsme přepjatce nazývali, dělali opposici proti liberálnímu ministerstvu Dobblhofovu, kterého jsme my zastávali: my ale jsme v opposici proti ministerstvu Schwarzenbergovu, o kterém nyní každý ví, jaké jest. V tom tedy jest přece maličký rozdíl.

»Jak velice prý podlehal (redaktor Nár. Nov.) obecnému hlasu — praví dále Víd. Den. — nejjasněji objevilo se tehdá, když po 10. máji 1849 vystoupiv proti ztřeštěným tehdejším buřičům dosti srdnatě, hned v druhém, třetím na to čísle začal obraceti proti vládě«. Co se z toho jeví nejjasněji? Nic jiného než to, že Víd. Den. ani neví, co to jest buřič, čímž dělá jakožto orgán p. hr. Thuna špatnou čest tomuto filologickému ministru: jaké pak vzbouření učinili tito mladíci? kdo o něm co ví? buřič ale bez vzbouření jest jako nůž bez želízka a bez střemchy. Jaká ostatně nedůslednost v našem jednání? Jaké podléhání cizímu hlasu? Oněm

[1]) Viz díl II. S. 233.

[2]) Viz díl II. S. 539. a d.

mladíkům měli jsme za zlé, že svou nerozvážlivostí vládě dali příležitost k zavedení obleženosti v Praze,[2]) a že sami do neštěstí sebe a své rodiny lehkovážně uvalili: a není tomu tak? Vládě jsme vytýkali, že nezákonně s nimi se jedná, že se protiústavně zatýkají, že se nepostavili před přirozený a řádný soud, že užila této příležitosti jen k obmezení svobody tisku, že nebylo zapotřebí obleženosti v Praze pro udržení pokoje atd. a není to všechno pravda? Nevyznala to vláda z části sama nyní v úvodu k nejnovějším tiskovým ordonancím, které zrušili svobodný tisk periodický?

Dále mi vytýká Víd. Den., že prý jsem »jsa častěji vystříhán od vojenského velitelstva (v Praze) vždy po výstraze se zmírniv, brzy ale znovu rozvázav, slova daného nedrže sám toho dovedl, že mi byly Nár. Nov. zapovězeny, jak prý jsem také ve Vídni sliboval mírnost, čeho prý by nebylo bývalo zapotřebí, kdyby bylo předešlé moje jednání takové bývalo, jak je prý nyní světu vylíčiti se snažím; že jsem Nár. Nov. vlastní svévolí připravil do zkázy, že mne vláda šetřila atd.

Takové řeči ovšem se hodí do školy pro chlapce, ne ale mezi muži vědomými sobě práv svých a povinností. Co to jest v konstitučním státu, při svobodě tisku slibovati mírnost? Učinil-li jsem co proti zákonům, proč mne nepostavili před soud a nenechali mne odsoudit dle předpisu zákonů: a neučinil-li jsem nic proti zákonům, proč mně pokoj nedali? Před zákonem

[1]) Viz díl III. S. 1.

nemůže býti řeč o mírnosti neb nemírnosti, nýbrž jen o právu. Ano, byl jsem co redaktor Nár. Nov. dvakrát ve Vídni prositi o povolení k dalšímu vydávání Národních Novin:[1]) ale lituji toho velice, že jsem kdy šel do Vídně prositi a nebyl bych také šel nikdy z vlastního pudu, neboť mám jakožto Čech příliš hluboce vrytou do srdce historii národu svého. Šel jsem tam více na povzbuzení svých přátel, poněvadž oni to za dobré uznali. Poprvé jsem pořídil, po druhé jsem odešel s nepořízenou, obojíkráte ale choval jsem se tam tak, že se za to styděti nepotřebuji, a při lepší příležitosti, při lepší svobodě tisku neopomenu o tom šíře promluviti. Že bych byl mohl i po druhé dobře poříditi, vědí ti páni od Víd. Den. tak dobře, jako já: ale nechtěl jsem. Že jsem slovo dané (slib mírnosti) nedržel — směšná věc; orgán nynějšího ministerstva bude mne kárati z nedržení slova!! Celá zem ví, kdo nedržel a nedrží slovo. — Že jsem toho sám příčina, že Národní Noviny posud nevycházejí, to jest pravda: ano mohly by až podnes vycházeti, a ještě bych byl za to peníze dostal, a jen tvrdohlavost má byla příčinou, že se to nestalo. Za tvrdohlavost ale nikdo nemůže — celý nepatrný rozdíl byl ten, že jsem já chtěl vydávati Národní Noviny tak jak byly, a kdosi je chtěl zase vydávati sice s titulem Nár. Nov., ale s obsahem Vídenského Denníka.

Přecházeje dále k nynějšímu Slovanu, praví Víd. Den. velmi deklamatorsky:

»A jaké jsou zásady, jež on hlásal ve Slovanu až dosavad? On nešetřil náboženství, ba ani nejposvátnější jeho city: nech si přečte při chladné rozvaze na důvod toho epištolu tu, kde v podobenství mluví o tom, co udělali biskupové

atd. se zakladatelem našeho náboženství;[1]) on nešetřil zákona: račiž si jen zpomenouti, jak říkával: však my to dovedeme otočiti tak, aby zákonem na nás nemohli přikročiti; on nešetřil povinnosti ke státu: nech vyhledá si jen ono číslo Slovana,[2]) kde za vrch politické dospělosti schvaluje, aby národ každou chvíli mohl revoluci provésti; on nešetřil cizí cti: nech si zpomene na nepravdy a uliční posměchy, jež vrhal na muže zcela bezúhonné. A po tomto všem chce mluviti světu o své mírnosti a prorokovati vládě rakouské, že brzy přijde čas, kde ona bude prositi jeho!«

Divíme se, že tuto deklamaci proti Slovanu odbyl Víd. Den. tak příliš zkrátka, a že vynechal tolik důležitých věcí. Mohl ještě říci: On nešetřil manželství, neboť byl nepřítel reversů, chválil civilní sňatek a psal proti coelibatu kněží; on nešetřil vzdělání, neboť chtěl, aby se daly lepší platy učitelům a aby byly vyproštěny školy z poddanstva biskupského; on nešetřil Němců, neboť chtěl, aby byla opravdivá rovnoprávnost; on nešetřil jmění občanů, neboť chtěl, aby se nevybíraly daně a nedělaly dluhy bez povolení sněmu; on nešetřil svobody obecní, neboť chtěl, aby byla každá ves sama obcí pro sebe; on nešetřil rakouského císařství, neboť chtěl, aby byla foederace. Ach Bože! co toho jest ještě více, čeho nešetřil Slovan: on nešetřil ani nejsvětějšího, ani ministra Thuna,[3]) ani ministra Bacha, ani Vídenského Denníka!!

S ostatními předhůzkami Víd. Den. byli bychom tak dalece ještě spokojeni, jenom na to si vzpomenouti

---

[1]) Naráží se zde na VII. kapitolu Epištol Kutnohorských, otištěných dále v tomto dílu.

[2]) Viz díl III. S. 589.

[3]) Viz díl II. S 632.

nemůžeme, kde bychom byli vrhli ve Slovanu nepravdy na muže zcela bezúhonné? Snad Víd. Den. několik takových pádů ze Slovana sebraných má, učinil by nám velmi vděk, kdyby nás na ně připamatoval.

Že nám trochu špatně rozuměl Víd. Den. v některém ohledu, na tom mnoho nezáleží. Tak ku př. nemyslíme, že vláda rakouská bude kdy prositi redaktora Slovana, aby zase vydával časopis, ačkoli jest na světě a zvláště v Rakousích všechno možné. Praveno bylo tuším ve Slovanu, »že přijde čas, kdežto nás vláda sama bude vyzývati, abychom zase vydávali časopis«,[1]) a slovíčko »nás« vyznamenávalo v tomto pádu tu politickou stranu, kterou Národní Noviny a Slovan zastávali, ne však osobu nynějšího redaktora. Neboť osoby pomíjejí, strany ale a národy trvají dlouho, obyčejně déle než vlády jednotlivé — a opakujeme to ještě jednou, že přijde jistě čas, kdežto tak jak jsme nyní se vším tím, co nyní se ve Vídni na nás radikalismem, nemírností, fanatismem atd. jmenuje, velmi dobří bychom zase byli rakouské vládě, tak jako jsme jí s tím se vším byli dobří r. 1848. Kdy tento čas přijde, netroufáme si ovšem prorokovati, že ale přijde jistě, a že naše strana, strana liberálních Slovanů až do té doby potrvá, třeba i jednotlivci již nežili: to, myslím, jest nade všechnu pochybnost, a nejen v Čechách, nýbrž i v Chorvátsku a Srbsku se v tomto ohledu stejně smýšlí.

Víd. Den. jest mezi jiným také tuším vynálezcem té theorie, dle které jsou všichni jen radikalisté, kterým

---

[1]) Viz díl III. S. 786.

opravdivá rovnoprávnost na srdci leží a kteří nenávidí libovládu. Víd. Den. velmi často mluví o konservativní straně v Čechách a chová se tak, jako by on byl orgánem této strany. Ale kde pak máš, milý Víd. Den., tu svou stranu schovanou, že ji nikde nevidíme u veřejnost vystupovati? Několik professorů pod komandem p. ministra osvěty, několik aspirantů na podobné professury, několik hierarchistů — ejhle, to je tvá celá strana. V Čechách, milý brachu! jakož i všude mezi Slovany rakouskými není a nemůže také býti posud žádná konservativní strana. My ještě nejsme tak daleko, abychom mohli konservovati, my musíme teprva dobývati, a konservativní strana mezi námi připadala by mi tak, jako člověk, který chtěje zbohatnouti ale nemaje posud ničeho, dal by si především několik hodně velikých železných truhel na peníze udělati. Že na naše politické svobody posud žádnou pokladnici nepotřebujeme, ve které bychom si je schovali a chránili, to tuším nebude nikdo upírati, a Víd. Den. sám zdá se ve svém srdci tuto pravdu uznávati, neboť mluví vždy jenom o rovnoprávnosti a raduje se z toho, že jest již vymožena a pojištěna. Avšak i v tomto ohledu jenom slepý tvrditi může, že v Čechách je naše řeč s němčinou rovně oprávněna: ani v oboru ministerstva osvěty nesmí se to říci. Víd. Den. myslí, že již všechno spravil, když se pustí do professorů Pražské právnické fakulty,[1]) kteří nechtěli přijmout české vypracování:

[1]) Vídenský Denník ze dne 29. července r. 1851. Číslo 174. S. 693. v úvodním článku odsuzoval právnickou fakultu v Praze proto, že v ní vznikly pochybnosti, »zdali smí doktor ucházející se o docentství podati předepsanou práci v jazyku českém,« a stál na stanovisku, že se má dopřáti »všem jazykům v říši domácím volného přístupu do svatyně věd«.

tu by se mohlo říci mrvu vidíš, ale břevna nepozoruješ! Mrva jest tato nešetrnost professorů na právnické fakultě, proti tomu břevnu, které panuje posud na našich gymnasiích a hlavních školách. Jsou hlavní školy, kdežto učitelstvo již od r. 1848 vítězně vzdoruje všem rozkazům strany uvedení češtiny co řeči vyučovací, jsou gymnasia (a sice veliká většina) kde se rovnoprávnost zcela jen pro formu odbyde, jako toho v dnešním čísle právě z Litomyšle příklad uvádíme.[1])

[1]) V Slovanu ze dne 7. srpna r. 1851. Č. 56. S. 223—224 v rubrice »Domácí zprávy« byl otištěn dopis: »Z Litomyšle. (Gymnasium). Dne 31. července 1851 byl zde na cís. král. Litomyšlském gymnasium tak zvaný »Program« uveřejněn, v němž stav samého tak jak v pravdě jest udán býti měl. Mimo ostatní věci udal se též počet německých a českých študujících, dle kterého počtu též snad vyučování (nevím dobřeli soudím) udělováno býti mělo. Poněvadž ale velká převaha Čechů patrna byla, aby německá strana příliš do stínu co do skrovného počtu nepadala, chodilo se od třídy k třídě a — verbovali se Němci; každý třebasi jen německy mluviti uměl byl důrazně tázán a vyzván k pravdivému udání neníli rozený Němec. Proti všemu pravdivému udávání študujících zdařilo se předc verbování tak že 56 Němců jak říkáme kovaných neb pouhých se našlo, kdežto předce žádný študující ani ke 30 jich nezná a znáti nemůže. Jak to přišlo? Inu chytrost nejsou žádné čáry!! Čechů se našlo 160 a Němců tedy dle udání 56; a pozorujeme nyní, jak se dle těchto obou udání, aby se též pravidlům logickým dostálo, výsledek tvořil, jakým jazykem se vyučovati má. Zní pak úsudek tento v programu následovně: Für sie (Schüler) war die Unterrichtssprache im Allgemeinen die Deutsche, indem sich die Czechen zu den Deutschen, wie 160 zu 56 verhalten (!?)

Dále se udává: Im Untergymnasium wurden Geschichte, Naturwissenschaft und zum Theil auch die Religion zur besseren Erläuterung in beiden Sprachen vorgetragen und die Schüler in der Wahl des Ausdruckes nicht beschränkt.

Jak máme nyní této sadě rozuměti? Přednášelo se půl hodiny

A to nevidí ani ministerstvo osvěty, ani jeho orgán Víd. Den.! Což teprva díme o Moravě, což díme o ostatních větvích státní správy!!

A v takových okolnostech chce Víd. Den., aby Čechové byli konservativní, a rovná nás, kteří liberálně-demokratické zásady a skutečnou rovnoprávnost zastáváme, ke Koldovi z Náchoda a sebe tedy nepochybně k Jiřímu Poděbradskému!! Tu přece byl jistě alespoň v Jiříkovém vidění, kdežto mohl nějakou podobnost najíti mezi sebou a dobré paměti králem Jiřím z Poděbradu. Či chtěl snad Víd. Den. svému vznešenému příteli panu ministru osvěty učiniti ten kompliment, že jej přirovnal králi Jiřímu z Poděbrad? Když se již chcete, vy konservativní páni Češi! s někým historickým přirovnávat, proč ne raději s Janem biskupem litomyšlským, s Michalem de Causis, s mistrem Pálčem? —

Ale dosti toho, nastal již čas k loučení, a tato slova byla poslední, které Slovan v čas bytování svého v tomto slzavém údolí promluvil s Víd. Den. Brzy budou naše kosti srovnány k otcům — naše kosti je zase plural, a aby mu dobře bylo rozuměti doložíme,

---

po česku a půl po německu, neb jednu hodinu po česku a druhou po německu aneb — jestli jim jen někdy za čas nějaký snad význam německý na česko přeložen byl, a z toho by snad nevypadlo vyučování v obou jazycích?! Jak tomu mám rozuměti, nevím, a též se přiznati musím, že tomu nerozumím; s jistotou ale udati mohu a přesvědčen jsem od těch, jenž přednáškám přítomni byli, že jim nikdy se po česku ani dějepis aniž kdy náboženství nepřednášelo. Co se týká přírodopisu, musíme vděčně uznati, že žáci též významům českým jak květin tak zvířat vyučováni byli a též při zkouškách je udávati museli; třebas že vyučování jen pouze německým jazykem jim sdíleno bylo. F. F.«

že naše znamená kosti Slovana a Víd. Den. Slovan umře nepřirozenou smrtí v nejlepší síle, Víd. Den. zmrtva narozen jest; ale Slovan i po své smrti více bude míti života než Víd. Den. při svém narození. Slovanu, až skoná, budou zvoniti všude hrany a na tisíce věrných přátel bude ho litovati: tebe, milý Denníku, až uhasne tvůj kahánek, v tichosti zavezou do některé šachty Vídenské a žádný se ani nezeptá, kde jsi pochován.

Divíš se, kterak může býti člověk v krátkosti před svou smrtí v tak dobrém rozmaru? — To dělá, příteli, dobré svědomí a naděje na šťastné z mrtvých vstání.

Česká hlava stěnu prorazí! —
To jest moje naděje a víra,
O kterou se v proudu nesnázi
Národ český ještě podepírá.
Čech nezoufá nikdy, v nejtužším pohromy davu,
Spoléhá se na svou staročeskou tvrdou hlavu;
A pokladu toho, jemuž rovna svět nezná,
Měl bych odřeknout se jenom já?

---

86. (PROVINĚNÍ PROTI ZÁKONŮM.)

(Slovan z 10. srpna r. 1851. Čís. 57. S. 225—226.

H. B. Pan místodržící království Českého zaslal nám nedávno napomenutí, »proto že prý směřujeme k věcem, s nimiž se nedá prý srovnati obstání toho, co dle císařského nařízení ze dne 6. července chrániti povinen jest.« [1]) Pan svob. p. Mecséry neudal ani žádnou tu věc, ku které bychom směřovali, ani žádné z toho, co povinen jest chrániti, aneb zákon, proti kterému bychom se byli kdy provinili.

My jsme v tomto ohledu ve šťastnějších okolnostech a můžeme panu místodržícímu uvésti zejména některé věci, kdežto se podřízení jeho buď na vlastní pěst neb snad i na jeho rozkaz provinili proti zákonům, kdežto nesplnili toho, co plniti povinni jsou dle císařského nařízení. Ačkoli takových pádů více víme, uvedeme zde jenom prozatím nejnovější:

Jedno »císařské nařízení« a sice § 10. základních práv zní takto: »Domovní právo jest nezrušitelné. Prohlížení obydlí a papírů, aneb zabavení jejich dovoluje se jenom v pádech a formách zákonně ustanovených.« Tážeme se tedy, jakým zákonem se ono běhání i nočního času po bytech všech odbíratelů Kutno-

[1]) Viz díl III. S. 782.

horských Epištol v Čechách dělo, z nařízení patrně pana místodržícího?

Dále jest jiné »císařské nařízení« a sice v § 40. tisk. zák. a v § 502. trest. řádu, kteréž nedovoluje konfiskovati neb zabavovati spisy již z třetí ruky a k vlastní potřebě se u občanů nalezající. — Zcela hrubým a násilným způsobem přestoupilo tyto zákony množství úředníků a orgánů vládních tyto dni v Čechách, ano těm, kteří se proti jejich libovolnému protizákonnímu násilí zákonem ohražovali, hrozili vojenskou exekucí atd., ba nutili občany choditi s nimi po domech, ve kterých se nalézaly výtisky této knihy! Příkladů toho s udáním míst a osob jest mnoho již ve Slovanu tištěno.

Dne 6. srpna t. r. odeslal redaktor Slovana služebníka svého na poštu Kutnohorskou, aby jí odevzdal zapečetěný balíček. Na poště Kutnohorské nepřijal se ten balíček k zaslání, a pravilo se, že nesmí pošta nic zapečetěného od redaktora Slovana přijmouti. Kdo dal a směl dáti poště Kutnohorské tento protizákonní příkaz? Kde jest jaký zákon, který by zbavoval redaktora Slovana občanských práv a tedy práva užívati dle zákonních předpisů všude a dle libosti c. k. pošt, jako jich užívají všichni ostatní občané?

Tyto nejnovější události veřejně uvádíme jakožto libovolnosti a zjevná rušení zákonů k vědomosti panu místodržícímu v Praze, připomínajíce mu, že se dějí v zemi jeho řízení svěřené, kdežto on snad přísahati musel, že bude zem dle zákonů spravovati, a tedy povinen jest, žádné rušení zákonů nikomu netrpěti, tím méně svým vlastním orgánům.

---

87. NĚCO O ZÁKONNÍM ODPORU.

(Slovan z 10. srpna r. 1851. Čís. 57. S. 238—240).

H. B. Nejlepší a nejskvělejší příklady zákonního odporu nalezáme v dějinách anglických a několikráte již jsme ve Slovanu tyto příklady uvedli, jmenovitě jakožto hlavní vzory Hampdena[1]) a O'Connela.[2]) Zá-

---

[1]) V Slovanu z 8. ledna r. 1851. Sv. I. S. 7—14. otiskl Havlíček pod názvem »Příklad zákonného odporu« překlad článku E. Welckera, otištěný pod heslem John Hampden v encyklopaedii: »Das Staats-Lexikon«. Altona 1847, VI. 383 ad. Angličan John Hampden (1594—1643.) proslul jako zastance práv národa proti Karlovi I.

[2]) O Danielovi O'Connellovi psal Havlíček již r. 1847 v Pražských Novinách. (Viz díl I. S. 194.) — V Slovanu z 15. ledna r. 1851. Sv. 2. S. 38 ad. otiskl ze spisu Venedeyova článek o O'Connellovi pod titulem »Daniel O'Connell« a výňatku předeslal těchto několik řádek: »H. B. Bude snad málo takových mezi čtenářstvem našim, kteří by neznali životopis tohoto znamenitého muže, jenž hýbal časem svým nejmocnější říší tohoto světa Anglickem, jenž bojoval po celý život o osvobození národu svého irského z jarma Angličanů. Tentokrát není účel náš podati nějaký životopis O'Connellův, nýbrž chceme zde předložiti znamenitou a velmi poučnou charakteristiku jeho sepsanou od Venedeye. Zdá se nám alespoň, že ze všeho toho, co posud psáno bylo o Dan. O'Connellovi tento spis Venedeyův nejlepší a nejnestrannější jest ocenění jeho zásluh a jeho vad, a celé jeho činnosti, a myslíme, že jej nikdo bez poučení z ruky neodloží.

Irčané, národ keltický, velmi se podobají v povaze své Slo-

konní odpor jest nejlepší prostředek k hájení svobod proti větší moci, k povzbuzování zmužilého ducha v národu, zákonní odpor jest první a nevyhnutelný stupeň k dosažení pravé svobody. Pokud to národ nepřivede tak daleko, aby neohroženě žádal plnění daných zákonů, a zmužile se protivil zákonními prostředky každému libovolnému a protizákonnímu kroku: potud nedozrál k svobodě, nedozrál k tomu, aby si dobyl úcty u vládnoucích mocností. Jest to vlastnost bohužel skoro přirozená každé mocnosti, že hledí dále sáhati nežli jdou její meze; nenajde-li v tom odporu, zmizí zajisté brzy před ní všeliké zákony, všeliká práva, a jenom vůle její bude jediným zákonem.

Zákonní odpor a všeliké prospěchy z něho vyplývající zakládají se na tom, že v každém skoro člověku jest jistý vrozený, od Boha daný cit pro spravedlnost, pro právo. Každý nezkažený člověk rozmrzí se a naplněn bývá hořkostí, kdykoli vidí, že se někomu děje násilí a nespravedlivost, cítí ošklivost ke každému,

---

vanům, alespoň na nich pozorovati možno skoro ty samé cnosti a vady, jakých mají na sobě národové slovanští. Angličané, smíšenina rozličných kmenů s hlavní převahou germanství, jeví zase na sobě v hlavních věcech ráz německý. Nechceme zde tuto jistou pravdu obšírněji vypisovati aneb dokazovati, ant jistě každý, kdo povahopisy a historii Irčanů a Angličanů zná, již kolikráte sám pozastaviti se musel nad tou nesmírnou podobností vyskytující se všude ve vzájemných poměrech irsko-anglických a slovansko-německých.

Surovost a nelidskost, s jakou Angličané, přemohouce v boji Irčany, je podmanili a ve věčné nízké porobě své je udržeti usilovali, má málo sobě podobných v historii.

Spis Venedeyův o O'Connellovi líčí nám velmi zdařile tyto poměry.«

koho vidí páchati něco násilného, nespravedlivého, něco proti úmluvám; něco proti danému slovu; člověk nezkažený cítí útrpnost s každým, komu se nezákonitě, nespravedlivě děje. Kdykoli se tedy od vládního některého úředníka neb orgánu, komukoli něco děje proti zákonům, nemá nikdy tuto křivdu mlčky snášeti a snad té pohodlné zásady se držeti »že proti proudu těžko plouti«, nýbrž má se vždy všemožně hájiti zákonným způsobem, třeba i z toho větší nepohodlí měl a škodlivější pro sebe následky, nežli kdyby byl utrpěnou křivdu mlčky snesl. Kdyby každý každou utrpenou křivdu, každé obejití neb zrušení zákona zcela passivně a tiše snesl, nebude za krátký čas ani pocitu o zákonitosti a právě. Čím větší ale hluk v zemi způsobí každé jednotlivé zrušení zákonu, tím méněkráte se osmělí orgány vládní takový krok učiniti. Neboť každá vláda byť by se i k tomu veřejně nehlásila, přece potají velmi dobře o tom ví, že všechna moc vlastně leží v národu a že vláda jest jen zástupce, zosobnění této národní moci. Vláda každá dobře o tom ví, že kdyby proti ní bylo smýšlení celého národu, neobstojí dlouho, a proto se musí vždy varovati toho, aby celé veřejné smýšlení aneb alespoň příliš velikou část jeho neměla proti sobě. Každým krokem ale, kdežto zákony své ruší, nevyhnutelně proti sobě popuzuje vláda veřejné mínění, a čím více se tedy podobné činy vládní do všeobecné vědomosti lidu dostávají, tím více to škodí vládě.

Na tom se zakládá ona nesmírná prospěšnost zákonního odporu, zvláště v zemích, kde konstituční a právní vláda není posud ustálena. Dobrým a rozumně vedeným zákonním odporem proti takové vládě docílí

se vždy, jestli nic více alespoň toho, že si vláda nedůvěřuje tak rychle a tak všeobecně nazpátek kráčeti, že přece alespoň v něčem aneb na oko zákonů šetří — veliké to již vítězství pro budoucí svobodu. Příklady toho a důkazy, že tomu tak jest, vidíme všude: jsou ku př. vlády, které se proti rozličným svým provincím zcela jinak chovají a sice tím spravedlivěji a tím šetrněji, čím probuzenější jest národ, čím důrazněji jeví touhu po svobodě. Čím více se národ podrobuje ve všem do libovůle vlády, tím nešetrněji se s ním nakládá. Pro příklady nepotřebujeme daleko chodit.

Zákonní odpor, má-li ale býti k něčemu platný, musí též míti své pravé vlastnosti. Nesmíme se snad proti takovým vládám a jejím úřadům chovati hrubě, lehkovážně, urážlivě, náruživě atd., nesmíme v ničem si sami dovolovati přestoupení sebe špatnějších zákonů: nýbrž musí se vždy s největší chladnokrevností, s všemožnou vážností a úctou, ale také s všemožnou pevností a neústupností, kde zákon jest na naší straně, pokračovati. Zákonní odpor nemůže také sáhati až za násilí to jest, když vláda neb její orgánové třeba v protizákonní věci, násilí hmotného proti komu užívají, nemá již zákonní odpor jeho jíti až zas k násilí, aby snad svou mocí tělesnou hájil své právo: nýbrž kde síla a hmotná moc nastala, tam přestal již zákonní odpor.

Ale zanedbávati svého práva, nehlásiti se, kde se nám bezpráví děje, mlčenlivě snášeti každou libovůli: to není důstojné pro řádného občana, jenž povědom sobě býti má, že není otrok v některém východněasiatském pašalíku, nýbrž obyvatel svobodný zemí, které řízeny býti mají jen dle práva, a nic podle libosti jednotlivců.

Není tedy dobře mysliti: »Což bych docílil, kdybych se dále hlásil, co bych přemohl, co mi to bude platno atd.« Kdybys nic nedocílil právě v té věci, o kterou se jedná, přece alespoň jistě docílíš toho, že toto bezpráví, které se ti stalo, více povyku a hluku nadělá, více k všeobecné vědomosti přijde, docílíš toho, že tak snadně se zase nic podobného nestane, neb alespoň že se tak rychle pokračovati nebude na cestě bezpráví. A tím již dosti jest docíleno.

88. KONEC.

(Slovan z 14. srpna r. 1851. Čís. 58. S. 257—260.)

V čele 58 čísla Slovana z 14. srpna r. 1851. S. 257. otištěna byla tato výstraha:

Č. 6382.

Panu redaktoru Karlovi Havlíčkovi v Kutných Horách.

Z posledních sešitků časopisu Slovana č. 53 — 56 vidím, že připomenutí mé ode dne 20. min. měsíce zůstalo bez účinku. Opětuji tedy výstrahu, jižto jsem Vám dle § 1. císařského nařízení od 6. min. m. dal, s tím doložením, že nebudete-li jí šetřiti, vydávání toho listu zastavím.

V Praze, dne 9. srpna 1851.

Místodržící: Mecséry.

Hned na to následoval tento článek:

H. B. V Kutné Hoře, dne 11. srpna 1851. Jak z předcházejícího úředního přípisu čtenářstvo pozoruje, zaslal pan místodržící svob. p. Mecséry redaktoru Slovana druhé napomenutí, s kterým si opět hodně pospíšil, a které nám dnešního dne skrze podkrajský úřad Kutnohorský doručeno bylo. Dle císařského nařízení od 6. července t. r.,[1]) k tomu účelu schválně vydaného, může tedy po této dvojí výstraze pan místo-

---

[1]) Viz díl III. S. 767.

držící Slovana tak zapovědít, jako vojenský komandant v obležení, a není také žádné pochybnosti, že by to co nejdříve učinil. Vždyť by si pak přece páni ministři toto nové nařízení nebyli nadarmo udělali!

Avšak této radosti nikomu jinému dopřáti nehodláme, aby Slovana zapověditi mohl: pročež sobě sami nyní zapovídáme Slovana a toto číslo budiž poslední jeho číslo. Dvakrát již zapověděli Národní Noviny,[1]) po třetí aspoň ať se jim toho nedostane, a Slovan ať jest čist všech zákazů a ať se raději co přítel práva sám vyhne libovolnosti z cesty! Hned jak vyšlo ono pověstné nařízení od 6. července t. r., jímžto se vlastně obleženost tisku na celé mocnářství rozšířila, a jehožto příliš zřejmý úmysl proti Slovanu jsme nejen my sami, nýbrž i mnozí jiní poznali, umínili jsme si, zachovati se tak, jak se to nyní stane; totiž vyčkati až do druhého napomenutí, pana místodržícího, pak ale hned přestati a nečekati až na formální zákaz. Vlastní zákaz Slovana jest již ono nařízení od 6. července a nemůže nám tedy mnoho záležeti na tom ještě několik těch dní života beztoho napolo podkopaného sobě ušetřiti, než by následoval po druhém napomenutí skutečný zákaz.

Mnohý snad bude se mrzeti, že přestane vycházeti skoro již poslední neodvislý časopis český, a mnohý bude snad mysliti, že bychom snad přece byli lépe učinili, podrobíce se zcela nynějším okolnostem a autokratické vůli vlády nyní v této chvíli všemohoucí, aby alespoň se psalo, jak se dá psáti, že jest

---

[1]) Viz díl. II. S. III.–IV.

lepší něco než nic, jak se obyčejně říkává. Těm ale odpověditi musíme, že toto přísloví: »Lepší něco než nic!« nehodí se na naše okolnosti: přijde na to, jestli nyní tak jak věci stojí není zaniknutí všelikých liberálních a samostatných časopisů víc, než kdyby přec některý dále ještě živořil. To slovo také něco musí platit na vahách našeho času, že nynější rakouská vláda, nazývajíc sebe sama konstituční, netrpí ani časopis, který beze všech přepjatostí hlásí se jen k zásadám ustavičného pokojného pokroku, práva a zákonitosti! Co se ostatně často již řečené mírnosti týče, řekli jsme již a opětujeme nyní, že právě ti, kteří ustavičně o ní mluví, sami žádnou mírnost neznají, a že ta mírnost, kterou oni vlastně chtí, žádných mezí nemá, že to, co dnes jim sluje mírné, již zítra by slulo radikalismem, kdyby nebylo nic jiného: a pročež bláhovec každý, kdo myslí, že se tak dovede zmírniti, aby se jim zalíbil. Jediné, co žádají, jest podrobiti se ve všem jejich vůli a moci, a kdo to neučiní neb, učiniti nemůže, marná naděje jeho přijíti kdy do milosti.

Zkrátka řečeno, dráha časopisectví politického, volného, skutečně liberálního, dráha časopisectví neodvisle národního jest v této době u nás v Rakousích alespoň na čas zavřena, a kde vládne pouhá moc, která sobě sama dle libosti a pro každodenní potřebu zákony dělá, tam přestalo býti možné opposiční časopisectvo. Lépe tedy opustiti docela tuto cestu.

Avšak tím ještě není ukončena naše činnost, činnost národu bažícího po uznání, po zákonnité volnosti, hlásícího se o své spravedlivé dědictví, nenávidícího všelikou libovolnost. Před r. 1848 neměli jsme

přece též žádného samostatného volného časopisu, a přece jsme dovedli býti činní, dovedli jsme kus po kusu svých přirozených práv sobě nazpět dobývati z ruky té, která nám je odňala, dovedli jsme vzdor všem protivenstvím krok po kroku docházeti k větší mohutnosti, k většímu uznání. Jestli jsme ale před r. 1848 co strana slabá, ve světě skoro neznaná, jestli jsme co strana skoro na prsty se počítající s takovými prostředky a v tehdejších okolnostech tolik dovedli: proč bychom nedovedli nyní více s lepšími prostředky, v lepších okolnostech, nyní, kdežto naše strana již v několika příznivých letech vzrostla tak, že se nedá spočítati!? Varujme se jen té promrzelosti, která tak snadně se zmocní člověka, když několikráte bez prospěchu se byl namáhal, promrzelosti, která tak lehce vším praští a v mrzuté nečinnosti si hoví, promrzelosti, kterou právě nejvíce chtí vzbuditi všichni nenávidící pravou svobodu národů. Všude pozorujeme jejich snahu ustavičným stíháním, poznenáhlým, ale jistým smrtícím uskřipováním promrzeti každého, kdo jest jiného mínění nežli oni, aby tak konečně utuchla všechna činnost strany liberální, všechna jiskra budoucího pokroku. Nečiňme jim po vůli, nedejme se promrzeti!

Jest tisícero cest, na kterých můžeme působiti a přispívati ke konečnému vítězství našich zásad, k vítězství strany národní: každá dobrá česká kniha, každý dobře sepsaný článek, jednající o čemkoliv užitečném, každé zlepšení v průmyslu, hospodářství atd., které třeba jen jednotlivec z nás sám u sebe provede, získání každého jednotlivého člověka pro naše pravdivé zásady, každá nová vědomost a zkušenost, kterou některý z nás z ciziny domů přinese, každý dobrý

skutek, který v okolí svém kdo učiníme atd. atd.: všechno to sesílí nás, každá taková věc jest hřebík do truhly absolutismu, jest stupeň jeden ke konečnému vítězství národní strany. Kdo jen poněkud zná historii a běh tohoto světa, ten jistě ví, že žádná politická strana, žádný národ nemůže jinak ke konečnému vítězství přijíti, nežli skrze svou vlastní vnitřní sílu, skrze tu váhu, kterou si dříve sám dobyl, pročež každý pracuje nejlépe k lepší svobodě národu, který pomáhá rozmnožovati jeho vnitřní sílu. Vnitřní síla národu ale záleží v jeho vzdělanosti, mohovitosti, přičinlivosti, mravnosti a zachovalosti, a každý, který se o rozmnožení těchto vlastností u svého národu stará, přispívá nejlépe k budoucí svobodě. To tedy čiňme každý ve své domácnosti, ve svém okolí, a žádná moc nemůže nám toho zameziti.

Náš nynější čas jest doba přechodu buď k velikým událostem neb zas ke starému běhu. V několika nejbližších letech bude již rozhodnuto, na kterou z těchto dvou stran se záležitosti Evropy obrátí. Nastane-li opět restaurace předbřeznových 1848 okolností, pak ovšem potrvá snad zas několik desítiletí. Avšak již od dneška za rok bude hlavní věc rozhodnuta, totiž volbou presidenta francouzské republiky. Bude-li tam vyvolen pravý republikán, pak myslím, že všude v Evropě, vyjmouc Rusko, jest konstituční vláda pojištěna. Nyní mnohé vlády jen na toto rozhodnutí ve Francouzích čekají, a do té doby nechtí se zcela upřímně se svým pravým úmyslem vyzraditi, a ačkoli všude dle možnosti udušují liberální strany a zcela libovolně vladaří, přece se ještě neosmělili slíbenou konstituci i z papíru vymazati. Bude-li vyvolen liberální president ve Fran-

couzích, který se nedá jako nyní Ludvík Napoleon reakci za nástroj užívati, pak si tím méně troufati budou zjevně a výslovně zrušiti ústavu, a poněvadž již nemožno bude, zase nové čtyry roky (na 4 roky se volí hlava francouzské republiky) chovati se tak neurčitě jako posud, a nepochybně se bude muset alespoň začíti úvod jakékoli konstituce do života.[1])

U nás to dojde brzy zase tam, že pominou mezi námi všeliké rozdíly v politickém smýšlení a že budou všichni věrní Čechové spojení zase v jednu národní stranu tak jako to bylo před r. 1848, a jako to již bývalo kolikráte v Čechách za starších dob. Název národní strana sluší nám také ze všech jiných nejlépe a ten budiž nyní zase naše společná korouhev, heslo, pod kterým si nejlépe rozumíme.

Pochopitelno jest zajistě, že redaktor Slovana s dosti trpkým citem opouští svou dosavadní činnost, které se byl již více let výhradně věnoval, docíliv na ní jistě patrných výsledků: hlavní jeho účel byl až posavad připravovati poznenáhla v národu našem ono smýšlení, bez kterého nelze dojíti svobody, a setrval tak dlouho, pokud možná bylo, nedbaje mnoho na všeliká příkoří. Nyní se tedy obrátí k jiné literární činnosti, a pokusí se na jiném poli naší posud chudé literatury brousiti svoje síly. Když vláda naše nechtěla snésti a trpěti naši rozumnou a zákonitou opposici, když nechtěla slyšeti důvody a zacpala raději násilím

---

[1]) 2. prosince r. 1851 nastal ve Francii státní převrat. Následek jeho byl, že byl dne 21. prosince prohlášen Napoleon presidentem republiky na 10 let. Dne 2. prosince r. 1852 stal se pak císařem francouzským.

pramen, z kterého se prýštily: dobře tedy, umlkněme a uvidíme, jak jí záživné bude to hrobové ticho všech jejích národů, ku kterému je odsoudila.

Říkává se obyčejně o vládách: »že se nic nenaučili a nic nezapomněli«: národům se ale musí radit, aby hleděli mnoho se naučit a na nic nezapomenout!

---

89. EPIŠTOLY KUTNOHORSKÉ.

Sepsané od H. B.

ÚVOD.

»Epištoly Kutnohorské« jsou nejdůležitější politický spis Karla Havlíčka Borovského. Jich význam nespočívá jen v obsahu a formě, nýbrž i v době, v jaké byly psány a vydány. Církevními otázkami zabýval se K. Havlíček již v Národních Novinách[1]) a již tam volal po reformách církve katolické v duchu své doby. Epištoly Kutnohorské mají význam větší nežli dřívější články Havlíčkovy o církevních poměrech, přes to že obsahem i formou některým statím těm se podobají. Epištoly Kutnohorské zabývají se proti dřívějším pracem, v Národních Novinách otištěným, církví katolickou, jejími poměry, reformami a vztahy k státu soustavně a zabývají se jimi za jiných okolností politických. Popud k sepsání Epištol Kutnohorských daly politické události r. 1849 a 1850. Byla to vracející se reakce od března r. 1849 v Rakousku zřejmě se jevící, byl to absolutismus, jemuž po ruce stála vždy k pomoci a k podpoře ochotná a připravená hierarchie římská. Reakce tato nebyla tehdy ojedinělá. Jevila se i jinde v Evropě a nalézala dosti půdy pro svůj veliký

[1]) Viz ku př. články v Havlíčkových Politických spisech. Díl II. S. 46. 280. 287. 407. 587. 606 atd. atd.

[redacted]

vzrůst. Vedle Rakouska i jiné země (ku př. Badensko, Hessensko, Württenbersko atd.) sténaly pod tíhou absolutismu, hierarchií podporovaného.

Spojení reakce politické se snahami hierarchickými v Rakousku nejlépe před oči staví činnost hraběte Lva Thuna, od 28. července r. 1849 ministra kultu a vyučování. Hrabě Lev Thun (1811—1888) byl pilný, sečtělý, vzdělaný muž, smýšlením aristokrat, sympathiemi připoutaný k církvi katolické, který podporoval všechny snahy vedoucí k získání oněch posic, jež církev ztratila od dob josefinských, a politiku rakouskou na této dráze přivedl až ke konkordatu z 13. listopadu r. 1855. V době, kdy hr. Lev Thun seděl na křesle ministerském, v době té feudalismus, absolutismus i klerikalismus pevně se spjaly a vedly boj proti ideám, jež v Rakousku poprvé provalily se r. 1848. Hlásány byly tehdy theorie, že oltář a trůn spolu souvisejí, církvi byl popřáván silný vliv na učení a uzavírání sňatků, náboženská netolerance blížila státi se zákonem.

V chvílích tak těžkých pro duchovní rozvoj národa sepsal a vydal Havlíček Kutnohorské Epištoly. Havlíček bojoval proti politické reakci a záhy poznal, že, chceli ji zvrátiti, že musí zničiti největší její podporu: hierarchii. Snahy hierarchické tehdy vláda podporovala, Havlíček proti oběma těmto spojencům Epištolami započal boj. Boj literární, který nebyl ani bojem proti katolickému náboženství a který nebyl ani známkou indifferentnosti Havlíčkovy v otázkách náboženských. Správně pověděl T. G. Masaryk,[1]) že Havlíček chtěl: »odstraniti z náboženství církevní světskost, anebo jinými slovy: odděliti náboženství, protože je čistě

[1]) Karel Havlíček. V Praze 1896. 256.

osobní, úplně od státu, absolutism církevní má přestat být »poduškou« absolutismu světského.« Hierarchické snahy jsou odchýlením se od náboženství, a náboženství chtěl Havlíček vrátit jeho vlastnímu významu. Zamítal proto všechno to, co charakterisuje hierarchii římsko-katolickou a tvoří z ní zvláštní kastu od národa oddělenou, byl proti coelibatu, přál si odstranění latiny jako jazyka bohoslužebného, vystupoval proti šíření náboženských pověr a vnějších okázalostí, naléhal na reformy. Kněžím dle návrhů Havlíčkových měl by býti dovolen sňatek, národní jazyk měl býti zaveden při bohoslužbách, kněží měli by býti voleni obcemi, měli státi se učitely a odevzdány měly by jim býti školy a vykázány platy z veřejných pokladen.

Bojuje proti hierarchii vůbec a římsko-katolické zvláště, nevedl Havlíček válku proti náboženství katolickému. Chtěl zůstati katolíkem, a aby katolíkem on i jiní stejně s ním smýšlející zůstati mohli, proto žádal reformy církve katolické v tom směru, jak výše bylo pověděno. Havlíček věřil, že církev katolická i tak, jak za jeho doby byla, dala by se reformovati, a věřil, že reformami navrhovanými byly by odstraněny hráze, které překážely jeho vrstevníkům býti opravdovými katolíky. Reformy církve katolické v duchu Havlíčkově byly by znamenaly církev oddanou jen náboženství, zbavenou vší církevní světskosti, a byly by znamenaly církev nepolitisující, která by byla nepodporovala světské učení o souvislosti trůnu s oltářem.

Epištoly Kutnohorské v době svého vydávání byly jediný český hlas, neodvislý, otevřený a neohrožený, psaný formou neučenou, nýbrž širším vrstvám srozumitelnou. Byly hlas v české veřejnosti pro svůj obsah,

tehdy takové akutnosti, a pro svoji formu působivý a vlivný. Nebyl to agitační spis politický, nýbrž byly to stati důvody podepřené, střízlivě psané, s tím nádechem satiry a vtipu, které charakterisují tolik všechny práce Havlíčkovy. Nebyly to články urážející jakékoliv náboženství, nýbrž články prodchnuté opravdovými snahami vrátiti náboženství pravému jeho úkolu, odvrátiti od zneužívání náboženství k účelům světským a šířiti upřímnou náboženskou snášelivost.

Epištoly Kutnohorské pro všechny vlastnosti, námi uvedené, nezůstaly bez povšimnutí na těch místech, kam byly mířeny. Platily klerikalismu, vzrůstajícímu zvláště na Moravě, platily hierarchii, opírající se o vládu, a na obou těch stranách proti Epištolám Kutnohorským projevil se odpor. Moravská hierarchie poslala do boje P. Frant. Xav. Škorpíka z lokalie v Bohdalicích, mimo jiné autora spisu »Mluvnictví a zjevení« (1847), ministr kultu a vyučování hr. Lev Thun k snahám Havlíčkovým své stanovisko dal na jevo jednak tím, že proti Havlíčkovým názorům o církvi katolické dával téměř stále polemisovati redaktorům svého orgánu »Vídenského Denníku«, jednak, že článkům P. Fr. X. Škorpíka ve »Vídenském Denníku« r. 1850 popřával ochotně místa.

* * *

K. Havlíček vydal »Epištoly Kutnohorské« dvakráte. Po prvé otiskoval je, označené všeobecně známou značkou H. B., jako serii článků v Slovanu r. 1850. Bylo to celkem sedmnáct kapitol, které tam byly uveřejněny pod názvem »Epištoly Kutnohorské«. První kapitola vyšla v Slovanu dne 8. června r. 1850,

druhá a třetí dne 22. června, čtvrtá dne 26. června, pátá a šestá dne 10. července, sedmá, osmá, devátá dne 7. srpna, desátá a jedenáctá dne 30. listopadu, dvanáctá a třináctá dne 4. prosince, čtrnáctá až sedmnáctá dne 29. prosince. Druhé vydání Epištol Kutnohorských pod názvem: »Epištoly Kutnohorské. Sepsané od H. B. Druhé rozmnožené vydání. V Kutné Hoře 1851. Nákladem spisovatelovým. Tisk Fr. Procházky.« (96 Str. 8⁰) vydal Havlíček na žádost svých přátel v první polovici července r. 1851.

Obě tato vydání podstatně se od sebe liší. Nejen vnějškem, ale i obsahem. První vydání jsou články v časopise Slovanu otištěné, vydání druhé jest samostatná brožura, první vydání jest stručnější, druhé jest obšírnější a již na obálce ohlašuje se jako vydání rozmnožené. První vydání mělo sedmnáct kapitol, vydání druhé má jich třicet jeden.

Srovnáme-li obě tato vydání, shledáme, že poměr jich kapitol jest tento:

První vydání kapitola	Druhé vydání kapitola
I.	I. VII. odstavec 3. 4. 5.
II.	VIII.
III.	VI. VII. odstavec 1.
IV.	IX.
V.	XI. odstavec 1. 2. XII.
VI.	XXIII.
VII.	XXI.

První vydání kapitola	Druhé vydání kapitola
VIII.	XXVI.
IX.	XXII.
X.	XIII.
XI.	XIV. XV.
XII.	XVI.
XIII.	XVII. XVIII.
XIV.	XIX. odstavec 1. 2. 3. 4. 9. 10. 11.
XV.	XXVII.
XVI.	XXVIII.
XVII.	XXIX.

Kapitolami prvního vydání, celkem do druhého vydání přejatými, není druhé vydání Epištol Kutnohorských vyčerpáno. Druhé vydání obsahuje více nežli vydání první.

Je rozmnoženo proti vydání prvnímu jednak úryvky některých článků v Slovanu uveřejněných, jednak kapitolami a odstavci úplně nově Havlíčkem sepsanými a jen v druhém vydání otištěnými.

Část článku »Náboženství« v Slovanu dne 15. března 1851 vydaná tvoří v druhém vydání kapitolu druhou a třetí, část článku »Mistr Jan Hus« v Slovanu dne 14. a 18. září r. 1850 kapitolu desátou, část článku »Spicilegium z Vídenského Denníka« v Slovanu z 30. dubna r. 1851 část kapitoly devatenácté, část článku »Duchovenstvo v konštitucí« v Slovanu z 24. srpna

r. 1850 kapitolu dvacátou čtvrtou a dvacátou pátou, část článku »Neznabohové« v Slovanu dne 27. listopadu r. 1850 kapitolu třicátou.

Zcela původní ve vydání druhém jsou části: Motto, předmluva, kapitola čtvrtá, pátá, několikařádkový úvod ke kapitole desáté, poslední tři odstavce kapitoly jedenácté, dvouřádkový úvod ke kapitole dvanácté, několikařádkový úvod ke kapitole třinácté, kapitola dvacátá, první odstavec kapitoly dvacáté čtvrté a kapitola třicátá první. Havlíček chtěl druhé vydání ukončiti doslovem, ale k úplnému jeho sepsání nedospěl. V pozůstalosti jeho zachována jest část této obmýšlené poslední stati v rukopise. Havlíček v ní promlouvá o účelu a významu své knihy těmito slovy:

»Uvedl jsem všechno, o čem myslím, že by v nynější době potřebno a užitečno bylo, svědom sobě býti v náboženských záležitostech. Že účel mého spisu nebyl pojednávati po pořádku o všech jednotlivých sadách katolické víry, jest patrno již na první pohled: chtěl jsem jenom pozornost rodáků svých obrátiti na jisté v nynější době důležité okolnosti.

Co se mého osobního stanoviska týče, uznávám zapotřebí podotknouti, že jsem v celém spisu sice nic neřekl, co by nebylo mé opravdivé a upřímné mínění a přesvědčení, že jsem ale také nepřednesl celé a úplné své přesvědčení. Neřekl jsem žádnou nepravdu, ale neřekl jsem celou pravdu. Neštítím se toto vyznání zde veřejně učiniti: neboť se držím té zásady, že každý jednotlivý myslící člověk své zvláštní náboženství má, pročež také ani užitečné ani potřebné není, aby každý své osobní mínění celému světu ohlašoval o věcech, které s jistotou vypátrati posud není dáno člověku.

Jsouť v náboženství věci, které jsou předmětem jen vnitřního srdečného tušení člověka, jsouť zase jiné, které sahají hluboce do občanského veřejného života a mají veliký vplyv na praktický život. Jen o těchto druhých jednal jsem, o kterých také myslím, že veřejně jednati a rozmýšleti užitečné a potřebné jest, ano že každý povinnost máme nedati v tomto ohledu vzniku škodlivým náhledům.

Mocnou mezi sebou těsně spojenou a s velikým dobře vypočteným plánem vždy jednající stranu vyzval jsem tímto spiskem svým co nepřítelkyni svou k úhlavnímu boji: vím že mi nikdy neodpustí, že jsem tak srozumitelně, tak bez obalu řekl mnohé věci veřejně a na hlas, na náměstí, které se u nás dříve jen mezi stěnami, před dobrými známými pronášely, aneb dokonce jen ve vší skrytosti v hlavách jednotlivců ukrývaly. Slabí rozumové omámeni vplyvem zastaralým obchodníků v nebeských blaženostech budou mne snad držeti za nepřítele náboženství. Kdo jest ale přítel pravý náboženství: tenli, jenž ke všem nešvarám mlčí, třeba by věděl, že skrze ně konečně znemravněn bude svět aneb ten, který se neštítí navzdor všemu kaceřování a tupení říci pravdu veřejně, kterou si mnozí jen po taji myslí, říci tuto pravdu proto, aby množství jiných upozorněno bylo na záhubný vplyv jistých osob a jistých věcí, a aby se připravovaly nevyhnutelné opravy? Jak daleko by to došlo s náboženstvím konečně, kdyby se nechali hospodařiti bezsrdeční hierarchové? Víc a víc by mizela z náboženství pravá upřímnost a srdečnost a stalo by se pouhou ceremonií. Pozorujme jen, co jest náboženství již za našich časů?«

* * *

V pozůstalosti Havlíčkově zachováno jest několik lístečků, které částečně poučují nás o vzrůstu Epištol Kutnohorských. Jeden lístek, popsaný na obou stranách nese název »Epištoly Kutnohorské k Hanákům« a zní:

»Union Presse Slovan Ost Deutsche Post
husitský mlat, že jsem nevyrostl v brnění
na pobídnutí přátel je zkrátil
držeti každého kněze za pokrytce
katolík — věsměrník
Affre. Vratislavský
irský klerus universitu z grošů svých
kardinal Pražský
missionáři tisíce!!
pobrali a k rozdělení svěřily.
} XIII.

---

ceremonie že tupím.
malíři a umělci se vyvinuli.
demokratizuje, salony
formanské nadávání.
} XIV.

kněz jehožto povolání zaujímá obor
zemský lpíti na hrudě své krajiny
srozumitelnost kultu ne v řeči.
mělkost a směšnost — uváděti národy v
bratrskou styčnost, surovost mírniti.
— A pak že přece papež od všech nežádal
sváteční, v celém světě jako doma.
tak málo jako lid nekatolický latině

a ku konci se pak sám přiznává
že prý by to slavnost a nábožnou
pozornost zvýšilo kdyby český . . .
} XV.

---

protestanti o prakřesťanství.
kdybychom byli důslední synagogy, díry
atd!! my dle ducha
jako duch při narození je jeden tak
církev.
} XVI.

Görres atd. více než my poněvadž ne . .
jednostranně atd!!
jestli byla jednou pravá církev musí
býti nyní — spozdilost.
církev neviditelná! nač to o čem jsem nic
křesťanství se utváří ve spolkách a v
missiích
Kdo praví že má náboženství a k žádné
církvi se nepřiznává atd.!!!
já Christianismus vagus
Z Zschokke
v kterém národě asi nebylo kněžstvo
zvláštním stavem? — že se odvolává
na pohany atd. někde
žurnalist primit. stav.
ve dne v noci pracuje 1500 atd« — XVI.

»z lásky k rodičům, věrnost milému
čistota
kněžství se nesrovnává.
(rozptýlení ducha)
(zalíbit manželce)
formálně vých. odv. církev
(že se pravý kněz narodí již co takový!!)
(jsa od Boha určen)
žádný kněz ženiti se nesměl! starobylost
(bez fysické pohlavnosti!! citat)
(surovost a nemravnost)
coelibat není žádná obtíž.
(že se každodenní požívání svátosti nedá)
(smířiti s životem manželským)
(manželství se plodí tělesně potomci. Adam)
(a kněžstvím se prý duchovně plodí Kristus)
američtí divochové žádají, zdravý smysl.
(lékař. nákaza 10 20 za noc!)
lid že má důvěru.
(že se čistota manželská častěji ruší nežli)
(coelibat.)
competence ve vědě náboženské nulla. — XVII. až XIX.

Pročteme-li pozorně tyto zlomky, poznáme, že jsou to poznámky k odpovědi P. F. X. Škorpíkovi, otištěné již v prvém vydání Epištol. Dle rukopisu lze tvrditi, že Havlíček poznámky ty činil v dobách různých, patrně vždy hned po otištění té které kapitoly P. F. X. Škorpíka ve Vídenském Denníku. Zlomečky jsou jakousi kostrou k statím »Proti vykladačům«, jež ve vydání druhém tvoří kapitoly XIII. až XIX. Při otisku zlomků naznačili jsme, co ke které kapitole náleží, a ponechali jsme i slova, jež Havlíček škrtl, v závorkách.

O formě i obsahu druhého vydání Epištol nebyl Havlíček hned rozhodnut. Prvotní návrh pro druhé vydání, v pozůstalosti dochovaný, svědčí,[1]) že vydání to mělo prvotně obsahovati články ze »Slovana« většinou jiné, nežli jaké skutečně obsahuje. Později, někdy

[1]) »Návrhy k epištolám Kutnohorským.

Svoboda církve 33. 3+ jedna o placetum regium a biskupích.
O volení katolických biskupů Dra Novot. 257.
Dopis z Litoměřic, 549
Duchovenstvo v konštituci 871
Mistr Jan Hus 1069. 1098.
Ještě něco o missionářích. 1095.
Neznabohové 1674
Dopis k redaktoru o hierarchii 1833.
Soudy čarodějniční 1930.

1851 Daniel O'Connell.
Mužové boží a synové světa (Hlas) 214.
Republiky amerikánské. 225.
Proč jsem občanem (začátek) 349.
Náboženství 445.
Latina nespasí 480 Pohřeb vojáka.
Specilegium z Víd. Den. 178.
O patronatech 244.

v druhé polovici května r. 1851, počala vyrůstati v Havlíčkovi představa o formě a obsahu druhého vydání, tak jak později bylo uspořádáno. V pozůstalosti Havlíčkově uchována jest obsílka dat. 15. května r. 1851 a na jejím rubu napsáno jest toto schéma:

»Kutnohorské Epištoly.

4½ { I. jak byla až k pánu Ježíši 1.
II. Náboženství) že jsou všechny pravé.
III. dtto)
}
IV. indifferentism. snášelivost nová
V. důkaz že nejsme indiffer.; že nejsme nepřátele nová.
VI. despotismus používá vír 3.
VII. (místa která charakterizují faryzeji) všechno se stalo, také s křesťanstvím. Kříž. šib. 3. 1.
VIII. že budou proti tomu křičet. ostrá proti hierar. 2.
že jsou opak Ježíše.
IX. citaty o faryzejích 4
X. Jan Hus
XI. Kněžství řemeslo
XII. latina. Obracení na víru. Ostsek.
{ XIII. Proti vykladačům úvod.
XIV. ceremonii ritus. derorratie
XV. latina
XVI. prakřesťanství. katolické stanovisk. autorita
XVII. Coelibat Travestie
XVIII. coelibat }

* * *

Druhé vydání Epištol Kutnohorských pořídil Havlíček, jak sám v předmluvě praví, na žádost svých přátel. Ale nejen vyslovená tužba, nýbrž i jiná okolnost byla toho příčinou, že vydal Epištoly v brožurce.

Časopis »Slovan« Havlíčkem redigovaný byl stihán ustavičnými konfiskacemi, opatření úřadů byla taková, že jen málo exemplářů dostávalo se mezi čtenářstvo, a dle některých nařízení dalo se očekávati, že »Slovan« co nejdříve bude zastaven a poslední neodvislý český hlas žurnalistický že tak bude udušen. Havlíček proti vzrůstající reakci chtěl užíti posledního prostředku, kterého bylo ještě lze užíti, a pro budoucí neutěšené časy chtěl čtenářstvu českému dáti do ruky knihu, která by vedle »Ducha Národních Novin« živila za reakce opposiční smýšlení české. V době, kdy sice výslovně svoboda tisku nebyla vyzdvižena, kdy však ve skutečnosti dávno minula, zdálo se Havlíčkovi nejlépe vydávati brožurky, poněvadž ty ještě nejspíše bylo možno rozšířiti mezi čtenáře. Dle tehdejšího tiskového zákona, byla-li knížka přes tři archy, nepodléhala libovolné konfiskaci, nemusila býti zároveň s vydáním předložena úřadu politickému a státnímu zástupci, jako tiskopisy méně nežli tříarchové, a tu vždy byla pravděpodobnost, že spisek více nežli tříarchový může býti dříve rozprodán, nežli by konfiskace přišla. Maje na mysli tuto okolnost,[1]) rozhodl se Havlíček vydati druhé vydání Epištol Kutnohorských.

Dne 18. června r. 1851 v Slovanu S. 552 již ohlašoval, že počátkem července vyjde druhé vydání, pobádal k jeho rozšíření a nabízel výtisk za 10 kr. stř., 100 kusů za 11 zl. stř., 50 kusů za 6 zl. stř., 20 kusů za 2 zl. 40 kr. stř. a 10 kusů za 1 zl. 30 kr. stř. Objednávky po tomto oznámení byly tak četné, že do

[1]) Havlíček K. Politické spisy III. 747. — Quis L.: Korespondence Karla Havlíčka Borovského 635. Dopis Havlíčkův z 4. července r. 1851.

dotištění spisku bylo zakoupeno 4000 výtisků, které ihned byly vyexpedovány. Poněvadž co den rostly nové objednávky a Havlíček záhy měl peníze za nových 1500 exemplářů, počal tisknouti nových 3000 výtisků.[1]) Než ty již mezi čtenáře se nedostaly. Dne 17. července r. 1851 bylo listem c. k. podkrajského úřadu v Kutné Hoře druhé vydání Epištol Kutnohorských zabaveno a to zvláště proto, že prý obsahovalo místa rouhající se a zlomyslně rušící úctu k panovníkovi (§ 25. tisk. zákona z 13. III. 1849) a poněvadž obsahovalo místa vyzývající, popouzející anebo sváděti se pokoušející jednak k neposlušnosti, k vzpouře anebo k odporu proti zákonům, nařízením a nálezům soudů, proti ustanovením veřejných úřadů, nebo proti úředníkům k jejich vykonávání povolaným (§ 26 a. tisk. zák. z 13. III. 1849), jednak k nepřátelstvím proti rozličným národnostem, spolkům náboženským, jednotlivým třídám nebo stavům společnosti občanské, anebo proti sborům zákonně uznaným (§ 26 b. tisk. zák. z 13. III. 1849). Dne 20. července r. 1851 podalo c. k. státní zastupitelstvo u c. k. okresního sborového soudu v Kutné Hoře na K. Havlíčka žalobu. C. k. okresní sborový soud konfiskaci druhého vydání »Epištol Kutnohorských« dne 20. července r. 1851 potvrdil a uznal, že je příčina k soudnímu stíhání K. Havlíčka, ale ne ve všem, proč byly Epištoly zabaveny, nýbrž jen pro přečin dle § 26. lit. b. tisk. zák. z 13. III. 1849. C. k. okresní sborový soud kutnohorský v důvodech svých sestavil také inkriminovaná místa[2]) a dokazoval, »že spisovatel na-

---

[1]) Quis L. Korespondence K. Havlíčka Borovského. 454. — Havlíček K. Politické spisy. III. 776.

[2]) Viz Slovan z 24. července r. 1851. Čís. 52. S. 114.

ráží na stav duchovenstva způsobem takovým, že tím nepřátelství k tomuto stavu a následkem toho udušení vší vážnosti duchovních povstati může; a pochybnost není, ohlížejíc se k ostatnímu obsahu tiskopisu, že spisovatel k takovému nepřátelství svédsti obmýšlel,« dále, že některá místa jsou útokem proti vojsku a konečně, že »se mluví o vládě, jakoby stav duchovenstva co prostředek politické reakce užívala, takovým spůsobem, že tím nelibost k správě státní povstati může — což spisovatel patrně také obmýšlel.«

Celé toto úřední jednání proti druhému vydání Epištol Kutnohorských zasluhuje pozornosti. Všimneme-li si dobře míst, jež byla v druhém vydání skonfiskována, shledáme, že tatáž místa nalézají se již otištěná v Slovanu r. 1850 a 1851. A pátráme-li dále, seznáme, že místa v druhém vydání Epištol závadná, prošla dříve v Slovanu úplně bez závady. Havlíček vším právem proto v Slovanu ze 27. července r. 1851 (III. 151) poznamenal: »Paměti hodné a nad míru podivné jest zajisté to, že tato místa v celém kontextu a v tom samém spojení již dříve ve Slovanu tištěna byla, a že tenkrát ani p. státní zástupce Dr. Čermák ani soud v nich příčinu k zabavení a k obžalobě nenaleznul! Tenkráte tedy v nich, jak se zdá, nebyly ještě obsaženy ty zločiny a přestupky, které se v nich nyní vyskytly — a přece není žádný jiný rozdíl, než že tenkrát byly tištěny v osmerkovém a nyní vyšly v dvanácterkovém formátě!!«

Uvedená okolnost přirozeně nutí k domněnce, jistě velice pravdě podobné, že konfiskace druhého vydání Epištol Kutnohorských jest jedna ze známek boje vyšších úřadů proti opposičnímu českému žurna-

listovi, boje vlády, která neštítila se ani občana proti právu držeti ve vyhnanství.

Správnost domněnky té potvrzují i jiné události. C. k. podkrajské úřady v Čechách i na Moravě zahájily úsilovnou činnost, aby zmocnily se kde jakého exempláře »Epištol Kutnohorských«. Poslední čísla »Slovana« z r. 1851 [1]) jsou plna dopisů, které podávají doklady, jak počínaly si tehdy úřady, nešetříce ani formálně platného práva.[2]) Na Moravě zabavovány nejen výtisky »Epištol«, ale bylo i pátráno výslechy, jaké jest postavení jich odběratelů.[3]) Zda toto soustavné pronásledování spisu, spojené za často s porušováním práva, lze vysvětliti jinak, nežli pokynem a rozkazem z míst vyšších?

Havlíček i v tomto boji, vzniklém po vydání Epištol v samostatné brožuře, hleděl chrániti, co se chrániti dalo. Proti porušování práva při sbírání konfiskovaných exemplářů, nařízeného z míst vyšších, stoje na půdě zákona přímo vystupoval, poučuje své přátele o jich právech a vybízeje je, aby se vždy dovolávali zákona proti jakékoliv libovůli úředníků.[4])

Všechna námaha Havlíčkova proti moci byla marná. Epištoly Kutnohorské mohli chovati čtenáři jen tajně v obavě, aby o ně nepřišli. Uchovávali si je jako drahé památky.[5]) V opisech byly šířeny dále a důvěry

---

[1]) Dopisy v Slovanu r. 1851 číslem 54. počínajíc.

[2]) Viz K. Havlíček: Politické spisy. III. 798.

[3]) Slovan z 10. srpna r. 1851. Čís. 57. S. 232.

[4]) Viz na př. v Slovanu z 31. července r. 1851. Čís. 54. S. 172.

[5]) Anonymní pisatel psal Havlíčkovi do Brixenu: »Ihre Episteln . . . . werden allgemein schriftlich verbreitet und wie der grösste Schatz verehrt.« Opis druhého vydání Epištol Kutnohorských, do-

hodným lidem byly půjčovány v té době, kdy reakce těšila se ze svého panství. Když K. Havlíček trpěl ve vyhnanství Brixenském, vzpomínali v Čechách často lidé na autora »Epištol Kutnohorských«. Mnoho jich zalétalo k němu myslí při čtení jeho knihy, ale málo jich jen bylo, kdo se odvážili mu psáti a ujistiti ho tehdy svými sympathiemi. Jeden z těchto posledních anonymně napsal mu do Brixenu: »Ihre berühmten Kuttenberger Episteln leben im Herzen aller Böhmen, und werden in Geheim in mehrere Sprache übersetzt. Die Verfolgungssucht der Geistlichen macht sie noch berühmter und allgemeiner.«

* * *

»Epištoly Kutnohorské« vedle dvou vydání, jež Havlíček sám pořídil, byly vydány ještě dvakráte: R. 1896 redakcí »Času« pod titulem: »Epištoly Kutnohorské. Sepsané od H. B. Třetí vydání (dle druhého rozmnoženého z r. 1851). Ke 40. výročnímu dni úmrtí Karla Havlíčka. V Praze 1896.« 8°. 96 Str. a r. 1897 pod titulem: »Epištoly Kutnohorské. Sepsané od H. B. Dle druhého rozmnoženého vydání z r. 1851. V Jilemnici 1897.« 8°; 99 Str.

Přítomné vydání jest páté vydání »Epištol Kutnohorských«. Pořízeno jest tím způsobem, že za základ bylo vzato vydání druhé, jak je Havlíček spořádal, a učiněny byly v poznámkách doplňky dle Havlíčkova prvního vydání a dle rukopisných zlomků Epištol

---

končený dne 12. VIII. r. 1858 Říhou, jest uchován v knihovně Musea království Českého v Praze.

Kutnohorských, uchovaných v pozůstalosti Havlíčkově v knihovně Musea království Českého. Odstavce zde označené: »Slovan 1850« vyskytají se již v prvním vydání »Epištol Kutnohorských«, odstavce s poznámkou: »Spisy III.«, odkazující na vydání »K. Havlíčka Borovského Politické Spisy. Vyd. Dr. Zd. V. Tobolka. Díl III.«, byly již v Slovanu r. 1850 a 1851 otištěny, a jsou vytrženy z článků námi zde výše uvedených (Str. 817.). Co jest z druhého vydání nebo mimo ně uchováno v rukopise, jest vždy poznamenáno.

V Praze, 14. listopadu 1902.

Dr. *Zd. V. Tobolka.*

EPIŠTOLY KUTNOHORSKÉ.

Duch pak světle praví, že v posledních časích odvrátí se někteří od víry, poslouchajíce duchů bludných a učení ďábelských, v pokrytství lež mluvících a cejchované majících svědomí své, zbraňujících ženiti se, přikazujících zdržovati se od pokrmů, kteréž Bůh stvořil . . . Světské pak a babské básně zavrz ale cvič se v pobožnosti.

Sv. Pavel I. k Timot. kap. IV.

[redacted]

Epištoly Kutnohorské.

~~[illegible]~~

Sepsané od H. B.

I.

Za našich časů počíná se zase velmi mnoho mluviti o náboženství; mocnářové, kteří r. 1848 vypustili z dlouhých svých titulů slovíčka „z Boží Milosti" hned zase r. 1849 je tam vsadili, slyšíme zvláště od jisté strany velmi mnoho mluviti o tom, kterak zapotřebí jest, aby se zase rozšířila v lidu „pravá" nábožnost. Tu došli jsme se i k tomu, kterak bývalá svatá alliance chce účinkovat ve Francouzích, poněvadž tam svoji zapotřebí jest zasaditi náboženské myšlenky, což jest jinými a pochopitelnějšími slovy řečeno tolik, že reakcionářům, vojsku, s protestantským našim vojskem pruským a s katolickým [illegible] ruským mají ve Francouzích podporovati katolickou víru! (neboť Francouzi jsou skoro všichni katolíci). Pozorujeme dále, že se tu i tam nejčastěji vysílají jezovité a liguriáni na missionářská kázaní, však nejlépe se přece posud [illegible] mezi pohany missionáři posílali, pozorujeme též, že se všude zakládají katolické spolky, a že vláda ona zamlouvá na to, ačkoli mnohé z těchto spolků nezachovávají „spolkový zákon", což jest čiperněji proprovoval zajisté, že se těmto spolkům všelijak nějak a pomáhá z všelijakých stran, což jest čipernější, pomyslil si snad již nebožtík. Odtud asi si liguriáni a jezovité peníze berou na by své cesty, na ty missie atd. atd. atd.

Do jsou přece jen hodní páni, že nám tak všemožné chtějí o to starat, abychom všichni do nebe přišli! – Inu dobře, dobře, máli to již býti takové, půjdu i já dojíti missionářská kázání ačkoli nejsem ani jezovita ani liguriánem, poněvadž ale nemohu ode vsi ke vsi, od města k městu cestovati a slova svá hlásati, umínil jsem si svá missionářská kázání tuto tiskem vydati a mezi Vás drahé krajané! rozeslati. Že tato svá kázání nazývám „Epištolami Kutnohorskými" stalo se jen proto, aby se již hned od ostatních missionářských kázání rozeznávala: nechať to však nikomu na pohoršení, jakobych se snad tím za apoštola nějaké nové víry vydávati chtěl. Naopak budu v těchto svých epištolách (což znamená po česku psaní, dopisy) vysvětlovati slavné křesťan-

k již [illegible]

[illegible]

ství, tak staré že již naši mnozí docela zapomněli, ačkoli jsem- velikými důstojníky v církvi, připomínati budu mnohé učení pana Ježíše, kteréž ~~jižto~~ leckterý biskup za kacířství považuje.

p[řišla] již tak v zapo- mnění, že je

Umínil jsem si v těchto epištolách hrozně zkáliti a zahanbiti ty nábožné muže, kteří nám naději na nebe ~~[illegible]~~ osladiti chtějí do pekla, kteří sami již zde na zemi zpustošili; umínil jsem si rozhněvati trochu i oněm bohabojným mužům, kteří považují ~~[illegible]~~ náboženství jen za lacinou [illegible]; umínil jsem si nebáti se při- tom ani těch horlivých zelotů, kteří myslí, že pan Ježíš jen proto se na kříž přibíti dal, aby jim tím vymohl na věčné časy desátek.

Tam oni sami

Uslyším pak ovšem od mnohých, že jsou tyto moje epištoly pou- hé kacířství, a že sám neznaboh a člověk beze vší víry a že se rou- hám Bohu a že všechno svaté tupím: to však budiž Vám jen na znamení, že jsem tímto zámem zajel do živého, že jsem se dotekl nej- světější jejich věci — kapsy. Já však dvě věci na světě pokládám za největší kacířství a rouhání a za [illegible]: první jest <u>ne- poctivost</u>, když totiž jisté lidé za Boha se schovávajíce jiné ke svému prospěchu podvádějí, a druhá jest <u>hloupost</u>, když zas jiní lidé se takto podváděti nechají. Proti těmto dvěma kacířstvím a rouháním a [illegible]- božstvím budu ve svých epištolách bojovati.

Budu ovšem jen jednati o věcech, které se dají pouhým rozumem za- chopiti a porozuměti, neboť se dle mého mínění nemá žádný rozum- ný člověk hádati o věcech, které se pouhým rozumem pochopiti a porozuměti nedají.

II.

Jsem přesvědčen, že mnohý křesťan již mnohokráte měl se pokloniti kříži, již mnohokráte rozjímal o umučení Krista, a že přece vlastně neví, co to jest kříž, a jakou smrtí umřel Kristus, učitel ctěný nyní svět co Boha! Kříž bylo za těch časů tolik, co jest nyní u nás šibenice, ukřižovati někoho bylo tenkrát tolik, jako nyní oběsiti na šibenici, byl to trest, který se jen nad otroky a hanob- nými zločinci vykonával. Takovou smrtí odstraněn jest ze světa nejsvětější, nejšlechetnější muž, největší zastavatel práv lidu! To tedy považte všichni: ~~[illegible]~~ ~~byl~~ Ježíš <u>od farizeů a záko- níků ukřižován</u>, to jest <u>konsistoří, biskupové a úředníci</u> ~~[illegible]~~

PŘEDMLUVA.

Úsilí, s kterým nyní u nás zvláště na Moravě strana hierarchická aneb jinák řečeno strana náboženských absolutistů hledí rozšiřovati škodlivé učení své, vyzvalo také k zvětšené činnosti nás, kteří v sobě cítíme svatou povinnost opírati se proti její škodlivému, duchamornému vplyvu. Vyzváni byvše již dříve od mnohých stejně smýšlejících přátel, abychom své ve Slovanu uveřejněné Epištoly Kutnohorské zvláště otisknouti dali pro větší rozšíření také mezi obecenstvem, mezi které posud Slovan nepronikнul, a na kteréžto obecenstvo posud strana hierarchická svými drobnými spisy hustě rozšiřovanými škodlivě působila: vyplnili jsme tímto přítomným spiskem nejen přání svých stejnověrců, nýbrž i povinnost, kterou jsme na sebe přijali, bojovati totiž všemi silami proti mocnosti odjakživa záhubné pokrokům veškerého člověčenstva a jmenovitě úhlavní nepřítelkyni našeho národu ve všech dobách jeho dějin.

Již na první pohled pozná každý, že tento spisek není pouhý otisk Epištol Kutnohorských ze Slovana: hledíce totiž k tomu, aby tento zcela oddělený spisek také byl jistým celkem, přijali jsme do něho také více

jiných stejného směru článků dílem již dříve od nás vydaných, dílem nyní zvláště sepsaných, při čemž také zapotřebí bylo celý běh spisů změniti a jinak spořádati. Doufáme, že toto druhé rozmnožené vydání v mnohých ohledech jest zdokonalenější a více zakrouhlené a také přede vším více působící na přesvědčení, poněvadž jsme v něm již také na mnohé námitky od protivné strany učiněné slušný ohled vzali.

Předvídám sice, že tímto spisem, o jehožto laciné vydání a náležité rozšíření jsem se přiměřenými cestami postaral, zvláště proti sobě popudím celý chvost hierarchie, a že se budou sypati na mne ze všech stran odpovědi a tupení: avšak domýšlím se, že spisek můj tak snadně srozumitelný a tak přesvědčitelný jest pro každý zdravý rozum a pro každé nezkažené srdce, a na druhé straně odpovědi hierarchických absolutistů tak zbytečnými a nadutými slovy přecpané tak zamotané jsou, že mohu s všemožným upokojením pustiti se do zápasu s nimi se všemi, cožkoli jich jest. Proto také doufám k Bohu, že tak jako již v jiných vzdělanějších a pokročilejších zemích strana hierarchických zatemňovatelů rozumu lidského dávno poražená přestala býti již předmětem bázně, a stala se již více jen předmětem útrpnosti: také u nás brzy již přijde ten čas, kdežto nelze bude čistolidský a bohulibý cit nábožnosti zneužívati za nástroj k upoutání rozumu a skrze upoutaný rozum k utiskování lidu, které nechce Bůh.

Psáno v Kutné Hoře ku konci Máje 1851.

H. B.

I.[1])

Slovan 1850. 207.

Za našich časů počíná se zase velmi mnoho mluviti o náboženství; mocnářové, kteří r. 1848 vynechali z dlouhých svých titulů slovíčka »*z Boží Milosti*«, hned zase r. 1849 je tam vsadili; slyšíme zvláště od jisté strany velmi mnoho o tom, kterak zapotřebí jest, aby se pěstovala v lidu »*pravá*« nábožnost, ba dočtli jsme se i o tom, kterak bývalá svatá alliance chce táhnouti do Francouz, poněvadž tam prý zapotřebí jest zakotviti náboženské myšlénky, což jest jinými a pochopitelnějšími slovy řečeno tolik, že *řecko-šismatické* vojsko ruské s *protestantským* vojskem pruským a s *katolickým* rakouským chtějí ve Francouzích podporovati katolickou víru! (neboť Francouzi jsou skoro všichni katolíci.) Pozorujeme také, že se tu i tam mezi náš již dávno křesťanský lid vysílají jezovité a liguriáni na *misionářská* kázání, kdežto se přece posud jenom mezi pohany misionáři vysílali, pozorujeme též, že všude zakládají katolické spolky, a že vláda oko zamhuřuje na to, ačkoli mnozí z těchto spolků nezachovávají »*spolkový zákon*«. Kdo jest čipernější, zpozoroval

---

[1]) Rukopis této kapitoly I. jest uchován v pozůstalosti Havlíčkově.

zajisté, že se těmto spolkům všelijak přeje a pomáhá z jistých stran, kdo jest čipernější, pomyslil si snad již kolikrát, »odkud asi ti liguriáni a jezovité tak mnoho peněz berou na ty své cesty, na ty misie atd. atd.«

To jsou přece jen hodní páni, že se Slovan 1850.
tak všemožně chtějí o to starat, abychom 207—208.
všichni do nebe přišli! — Inu dobře, dobře, máli to již být takové, půjdu i já držeti misionářská kázání, ačkoli nejsem ani jezovita ani ligurian; poněvadž ale nemohu ode vsi ke vsi, od městečka k městu cestovati a slova svá hlásati, umínil jsem si svá misionářská kázání tuto tiskem vydati a mezi Vás, drazí krajané! rozeslati. Že tuto svá kázaní nazývám »Epištolami Kutnohorskými«, stalo se jen proto, aby se již tím od ostatních misionářských kázaní rozeznávala: nebudiž to však nikomu na pohoršení, jakobych se snad tím za apoštola nějaké nové víry vydávati chtěl. Naopak budu v těchto svých epištolách (což znamená po řecku psaní, dopisy) vysvětlovat staré křesťanství, tak staré, že již naň mnozí docela zapomněli, ačkoli jsou velikými důstojníky v církvi, připomínati budu mnohá učení pána Ježíše, která přišla již tak v zapomenutí, že je leckterý biskup za kacířství považuje. Umínil jsem si v těchto epištolách trochu odhaliti a zahanbiti ty nábožné muže, kteří nám naději na nebe osladiti chtějí to peklo, které nám oni sami již zde na zemi způsobili; umínil jsem si pokaziti řemeslo oněm bohabojným mužům, kteří považují náboženství jen za lacinou policii; umínil jsem si nebáti se při tom ani těch horlivých zelotů, kteří myslí, že pán Ježíš jen proto se na kříž přibiti dal, aby jim tím vymohl na věčné časy desátek.

Uslyšíte pak ovšem od mnohých, že Slovan 1850.
jsou tyto moje epištoly pouhé kacířství, a 208.
já sám neznaboh a člověk beze vší víry a že se rouhám Bohu, a že všechno svaté hanobím: to však budiž vám jen na znamení, že jsem těmto pánům zajel do živého, že jsem se dotekl nejsvětější jejich věci — kapsy. Já však dvě věci na světě pokládám za největší kacířství a rouhání a neznabožství: první jest nepoctivost, když totiž jistí lidé za Boha se schovávajíce, jiné ke svému prospěchu podvádějí, a druhá jest hloupost, když zas jiní lidé se takto podváděti nechají. Proti těmto dvěma kacířstvím a rouháním a neznabožstvím budu ve svých epištolách bojovati.

Budu ovšem jen jednati o věcech, které Slovan 1850.
se dají pouhým rozumem pochopiti a po- 208.
souditi, neboť se dle mého mínění nemá žádný rozumný člověk hádati o věcech, které se pouhým rozumem pochopiti a posouditi nedají.

II.

Kdo jednou svobodu a právo člověčen- Spisy III.
stva postavil na svou korouhev co heslo, 673—674.
kdo se dal do boje proti veliké libovolnosti, proti všelikému utiskování, ten nesmí snad jenom v jistých věcech chtíti svobodu a právo, a v jiných dopouštěti libovůli a utiskování: neboť jedna nepravda ze sebe rodí tisíce jiných a jedna libovůle zruší na tisíce práv. Tak také pravda, svoboda a právo v politickém a národním životě neobstojí bez pravdy, svobody a práva v náboženském, a obzvláště v našich okolnostech musí

každý, kdo chce přispěti k poražení světského absolutismu, bojovati napřed proti církevnímu. Církevní absolutismus jest poduška světského, jeden s druhým stojí, jeden s druhým klesá, a kdo dovede otřásti sloupem libovůle a absolutie církevní, zboří jistě i politickou. — Komu to všechno již z věci samé není patrno, toho jistě zkušenost historická poučiti může, neboť pozorujeme všude, že absolutismus světský nikdy sám sebe nepovažuje za utvrzený, pokud nezavedl a nepojistil také absolutismus církevní.

Uznáváme jenom dvojí náboženství, Spisy III.
totiž pravé a nepravé, pravdivé a falešné. 674–675.
Pravým náboženstvím jmenujeme to, které ten, kdo je veřejně před světem vyznává, také skutečně v srdci svém potají věří: nepravé náboženství čili falešné je každé, které se jen před světem ukazuje, v srdci ale nevěří. Jsme přesvědčeni, že mnohem důležitější a užitečnější jest tento rozdíl činiti v náboženství, nežli jak se to posud děje podle církví. Já alespoň bych neřekl nikdy, že katolík, jenž sice pokřtěn jest a všechny obyčeje katolické církve veřejně koná, v srdci svém ale katolickému učení nevěří, má pravou víru: ovšem ale řeknu, že ku př. muhamedán, jenž opravdu a upřímně věří svému náboženství, pravověřící jest. Jistě jsou si vyznavači nejrozmanitějších věr, kteří opravdu a upřímně každý své náboženství v srdci věří, mnohem bližší mezi sebou, nežli dva vyznavači jedné církve, z kterých jeden upřímně věří a druhý jest pokrytec.

Pro pravé náboženství nastane teprva Spisy III.
tenkrát nejpříznivější doba, až bude největší 675.
tolerance (snášelivost), až náboženství zcela odtrženo bude od veřejných státních záležitostí, a stane se

v každém ohledu záležitostí jen privátní (osobní). Pokud se světské moci míchají do záležitostí božích, pokud to nese na světě světské užitky, když se kdo k jistému náboženství přiznává: potud také pravé náboženství vždy bude ujmu trpěti, neboť pokrytci, kteří sami nic nevěří, budou ve jménu náboženství pronásledovati poctivé lidi, kteří něčemu věří.

Nelekám se té důslednosti, kterou si Spisy III.
jistě mnohý pospíší z této mé zásady proti 675—676.
mně jako meč jedem kalený vytasiti, vytýkaje mi, že jen jedna víra může býti pravá a samospasitelná, a že jako katolík jsem povinen věřiti, že jenom jedině katolická víra jest pravá a spasitelná, že tedy zde vystupuji proti katolické dogmatice. Kdybych chtěl, mohl bych se všelikými sofistickými obraty z tohoto obvinění vytáčeti, jako to mnozí jiní činí, počítající se mezi horlivé katolíky, kteří mají o každé věci vždy kolik výkladů pohotově a dovedou každému každé učení katolické v tom smyslu vyložiti, který jemu nejmilejší jest.

Vyznávám ale zcela zřejmě, že kdyby Spisy III.
mne to i stálo ztracení pověsti pravého ka- 676.
tolíka, přece mi ani srdce ani rozum nedovolují věřiti, že by jen jedno, kterékoli náboženství mohlo býti pravé a samospasitelné, a že by tedy vyznavačové všech ostatních museli býti — jako to mnozí myslí aneb alespoň říkají — věčně zatraceni! Srovnává se to s rozumným a poctivým ponětím o dokonalosti Boží, aby jen část lidstva a to bez jich zásluhy za tu náhodu, že právě co katolíci narozeni byli, nechal k spasení přijíti a velikou nesrovnale větší většinu všech ostatních svých tvorů též bez jejich viny (neboť se z nich

větší část ani po čas svého života nedoví, že jest jaká katolická církev na světě!) nechal upadnout do věčného zatracení?! Mohl by zatratiti Bůh ty nesčíslné miliony, kteří žili na světě ještě dříve než nastalo katolické náboženství a kteří tedy ani nemohli státi se katolíky?

III.

Ovšem se zdá snad mnohému divno Spisy III.
a nepochopitelno, kterak by mohlo býti více 676–677.
náboženství pravých a pravdivých, vždyť jest prý jen jedna pravda atd. Ale to jest všechno jen omylem. Jsou totiž dvojí pravdy na světě: jedny, které se mohou nezvratně dokázati a které musí uznati každý obdařený rozumem, z takových ovšem jen vždy jedna může býti pravá. Ku př. jest nepochybné, že Plzeň od Prahy k západu leží, a nemůže býti pravda, že leží také od Prahy k východu atd. Takové pravdy jsou předmětem vědy. Kromě takových pravd jsou ale i jiné, které nelze nevyvratným způsobem dokázati, bez kterých ale přece svět nikdy nebude, a které se věří. Skoro ze samých takovýchto pravd sestaveno jest náboženství. Patrno jest samo sebou, že takováto pravda jen potud jest a může býti pravdou, pokud ji někdo věří a že jest pravdou jen pro toho, kdo ji věří. Patrno tedy, že v tomto ohledu může býti více pravd.[1])

---

[1]) [Slovo *pravda* ovšem se ani nehodí k po- Spisy III.
znamenání obou pojmů a mělo by se rozličných uží- 677.
vati, jmenovitě by ku př. prvnější nepochybné pro každého nevyhnutelně přesvědčitelné věci slušelo nazývati: *jistota* (objektivní

Každá taková pravda jest pro toho, kdo ji věří, jistotou, ten ale kdo ji sám nevěří, musí alespoň ji za *pravdu onoho* uznati, kdo ji věří a dle toho se chovati. Křesťanství jest tedy křesťanovi pravdou, muhamedánu muhamedánství, katolíku katolictví, evang. evangelictví, budhistovi budhaismus, lamaitovi lamaismus: před Bohem ale (osměluji se doufati!) jsou všechny stejně pravdou, totiž potud, pokud je kdo upřímně dle svého nejlepšího přesvědčení věří a dle nich se zachovává.

Čím více se svět vzdělá, čím dále po- Spisy III.
kročí člověčenstvo v pravé osvětě a v pravé 677—678.
mravnosti, tím více se bude tato drahocenná pravda uznávati. Čím více člověk pozná rozmanitost duchů lidských, čím upřímněji každý bude opravdu to ve svém srdci věřiti, co před světem vyznává: tím více si bude vážit také cizého přesvědčení. Žádný člověk s citem, buďsi on muhamedán, buďsi evangelík, buďsi třeba pohan aneb atheista, nemůže se posmívati sprostičké babičce, která myslí v pevné víře, že za groš ulehčí některé duši v očistci: naopak každý počestný a lidumilovný člověk musí se z takového činu potěšiti, poněvadž jeví lásku a obětovnost. Ale každý počestný a lidumilovný člověk, buďsi kterékoli víry a jakéhokoli přesvědčení, musí se opříti proti tomu, když jiní sami nevěříce v platnost takových obětí podporují a rozšiřují naschvál sprostnost mezi svými spolubratry, aby z je-

---

pravda) a slovo pravda by se mohlo ponechati jen pro subjektivní pravdy onoho druhého způsobu, které se sice nevývratně každému dokázati nedají, kterým ale přece mnozí věří, a pak by slovo *pravda* souviselo s praviti, a slovo *jistota* již také dle etymologie se dobře hodí k vyznamenání svého pojmu.]

jich sprostnosti, z jejich lásky, z jejich dobroty nakořistili pro sebe špinavého zisku! Velký jest tedy rozdíl v tom, snášeti a vážiti si cizího náboženského přesvědčení, aneb zase opírati se proti všelikému zneužívání, které se s náboženstvím tropí. Mně zajisté svatá jest víra upřímná každého člověka i v tom pádu, kde ji držeti musím dle svého přesvědčení za pošetilou, neboť umím oceniti ten pokoj duše, tu mnohou utěšenou chvíli, kterých člověk nabývá pevným náboženským přesvědčením, pročež za nedovolené držím bořiti chrámy v srdcích lidských (třeba to i chrámy model byly), pokud se jiné na jejich místo postaviti nemohly. Toho ale nesmějí zneužívati lidé, kteří upřímných, ale sprostných a pověrčivých náboženských citů u svých spolutvorů pro svůj světský zisk vykořistiti usilují, kterým jest náboženství jenom prostředek k dosažení světských účelů na základě pověry lidské. Proti těm povinnost máme vždy brojiti, jejich úmysle odhalovati a kaziti. Jakož nezasluhuje posměchu a potupy sprostý pohan, který v srdečné oddanosti svým domnělým bohům přináší své nejlepší věci k jídlu; tak zasluhují trestu a zahanbení ti, kteří tyto pokrmy potají místo bohů snědí a lidu namluví, že bohové to učinili! Z toho příkladu dá se posouditi všeliká upřímnost a neupřímnost v náboženství.

Jest docela jisto, že pravá nábožnost Spisy III.
na světě velice získá, až bude náboženství 679.
zcela odloučeno od všelikých státních a veřejných záležitostí, až se nebudou nikoho v žádné kanceláři ptáti, jakého jest vyznání, až nebude nikdo potřebovat dovolení od úřadu, aby směl dle svého přesvědčení Boha ctíti, až to nebude zcela žádnou zásluhou nebo před-

ností náležeti k té neb jiné víře, až bude moci každý své upřímné mínění o náboženských věcech vyznati, aniž bude za kacíře, za rouhače atd. považován! Pak se zdvihne jistě pravá pobožnost, neboť přestane všechno pokrytství.

Či myslíte snad, že jest nyní tak mnoho Spisy III.
nábožných lidí na světě? myslíte, že to jest 679.
tak snadné a lehké býti opravdu nábožným? Odražte od toho počtu nábožných, které nyní vidíme, všechny ty, kteří z této své nábožnosti nějaký světský zisk táhnou, kteří se tím živí, kteří jen proto jsou nábožní, aby jiným »dobrý příklad« dávali v pokoře a poslušnosti, rozumí se ke svému prospěchu, odražte konečně i ty, kteří jen proto jsou nábožní, poněvadž ve své sprostnosti lehkým způsobem, za malou modlitbičku, za malou obětičku velkých darů od Boha obdržeti chtějí: a pak teprva máte z těch, kteří ještě zbydou, ten pravý počet opravdivě a nezištně nábožných. Nic protismyslnějšího, nic méně důstojného není než policejním způsobem chtít rozšiřovat pravou nábožnost, víru v Boha!

IV.[1]

Velice by se mýlil ten, kdo by ze svrchu řečeného odvozovati a souditi chtěl, že jest to pro každého člověka zcela jedno, ku kterémukoli náboženství se přiznává; že na tom nic nezáleží, k jaké víře se kdo hlásíme. Takový smysl ovšem slovům našim zlo-

---

[1]) Rukopis této kapitoly jest uschován v pozůstalosti Havlíčkově.

myslně podkládají a podkládati budou nepřátelé naši, zastavatelé hierarchie čili libovlády církevní, oni budou nazývati smířlivé učení naše indifferentismem, to jest lhostejností ve víře. Avšak jenom falešně a zlomyslně proti nám budou toho jména užívati: neboť indifferentistou jest ten, komu jest zcela jedno míti takové neb jiné náboženství.

Pozorujme ale dobře, jak veliký rozdíl v tom jest, nepronásledovati a netupiti nikoho pro jeho víru, a nenechati si nic na své víře záležeti! Já mohu býti zcela jistě přesvědčen ve své mysli o tom, že to, co o Bohu a o náboženství věřím, pravda jest, a za žádnou cenu bych nebyl v stavu něco jiného věřiti: při tom ale přece co člověk moudrý, snášenlivý, blížního milovný, znající velikou rozmanitost duchů lidských nemohu jinému za zlé pokládati, když on o těchto věcech jiného než já je smýšlení a něco jiného také pevně věří jako já svoje. Tak jako já sám nechci od své víry, od svého osobného přesvědčení upustiti, a tak jako by mne bolelo, kdyby mne někdo pro takové mé upřímné přesvědčení tupil a pronásledoval: tak také co člověk spravedlivý a poctivý nemohu k tomu připustiti, aby jiný tupen a pronásledován byl pro svou víru. To není lhostejnost ve víře čili indifferentismus, to jest jen snášelivost.

Člověk, který jak živ ze své vesnice daleko nepřišel, nic o světu neslyšel a nečetl: tomu arci nemůže se při jeho sprostnosti příliš za zlé pokládati, když každého vyznavače jiné víry za hlupáka neb špatnějšího tvora považuje, Bohu se tím zavděčiti míní, kdykoli nějakého jiné víry vyznavače potupí neb urazí. Ale člověk zkušený a jiné země, jiné národy buď ze

svých cest neb z dobrých popisů znající, který tedy ví, jaké jest na světě množství rozličných vír a náboženství zcela rozdílných a sobě odporujících, který ví, že každá tato víra sama sebe co jedinou pravou od Boha zjevenou vydává, že toto své udávání každá rozličnými zázraky jakožto pravdivé ztvrzuje, že každá všechny jiné za bludné a jejich vyznavače za zatracené vyhlašuje, že se každá důkazům a zázrakům jiných vír co vymyšleným posmívá: který člověk pravím všechno toto ví, může on tak jako svrchu podotknutý nevědomec vyznavače jiné víry zatracovati, tupiti a pronásledovati?

Já si představuju tuto snášelivost a nesnášelivost v následujícím podobenství. Jest chrám ohromně veliký, okrouhlý, stavený jako do hvězdy s množstvím výklenků kolem do kola, do kterýchžto jest do všech viděti ze prostřed chrámu. Výklenků čili kaplí těchto jest tolik, kolik rozličných vír na světě, a v každé kaplici jest kazatelna: Z každé kazatelny hlásá se shromážděnému v kapličce lidu, že jenom tato víra jest pravá, od Boha zjevená, která se tuto hlásá, že všechny víry hlásané v ostatních kapličkách jsou lež, a že vyznavači jejich jsou bludaři, nepřátelé boží, s kterými pravověřící nemá ani obcovati, že ty zázraky, které tyto druhé víry pro sebe uvádějí, jen vymyšlené jsou. Tak a podobně mluví se ve všech kapličkách, někde mírněji, někde zuřivěji. Lidé přítomní v každé kapličce neslyší nic z toho, co se v ostatních kapličkách hlásá, a majíce tedy mysli naplněné jen tím, co oni slyšeli, vycházejíce ven hádají a perou se s posluchači jiných kapliček, opakují jim všechny nadávky, které o nich ve své kapličce slyšeli, ti jim

stejné stejným oplácejí, každý mele, jak mu nasypali na mlýn. — Jen lidé, kteří uprostřed chrámu stáli, do všech kapliček viděli a ze všech kázání slyšeli, kteří tedy vědí, že se ve všech kapličkách stejně mluvilo a ve všech stejné důkazy uváděly, jen tito budou mírnější a snášelivější: oni sice nemohou mysliti, že všechno, co ze všech stran kázáno jest, zároveň jistotná pravda býti může, avšak poznavše běh věcí alespoň tolik nahlížeti budou, že posluchačové každé jednotlivé kapličky příčinu mají své za jedinou pravdu držeti a všechno ostatní za lež vydávati.

Vědomí toto vede k snášelivosti: nevědomí k svárům.

V.[1])

Objasnivše takto veliký rozdíl, jenž jest mezi lhostejností (indifferentismem) a snášelivostí (tolerancí), můžeme ještě jiným patrnějším spůsobem dokázati, že se nám předhůzka indifferentismu žádným spůsobem činiti nemůže. Kdyby nám, jak hierarchisté praví, na náboženství tak málo záleželo, že by nám jedno bylo jako druhé, nač bychom se tak snažili o opravy v té víře, ku které náležíme? Nač bychom sobě k vůli těmto opravám tolik zlosti, tolik nepřátel mezi mocnou hierarchickou stranou byli udělali? Komu jest víra jako víra, tomu také asi mnoho na tom záležeti nebude, má-li nynější katolictví na sobě o několik neduhů více nebo méně!

[1]) Rukopis této kapitoly jest uchován v pozůstalosti Havlíčkově.

Právě tím, že se všemožně o to přičiňujeme, aby vymýtěno bylo z katolictví všechno to, co jest patrně a dokázaným spůsobem proti účelům Zakladatele naší víry, co jest lidský nechvalitebný přívěsek, pozůstatek několika smutných pro člověčenstvo století duševního a tělesného otroctví, aby bylo vymýtěno všechno to, co zabraňuje katol ctví státi se tím, čím má býti každému národu dobré náboženství; právě tedy tím, že se o všechno to horlivě přičiňujeme, dokázáno jest tuším až k nepochybnosti, že nejsme lhostejní (indifferentní) a že nám není jedno, k jakému náboženství se přiznávati máme.

A však někteří nespokojí se ani s touto předhůzkou lhostejnosti ke všem vírám, nýbrž zrovna naopak a protismyslně budou nám vytýkati vedle indifferentismu!! také ještě zřejmé nepřátelství a sočení proti katolické církvi, což se asi tak vedle sebe hodí, jako když za předešlých dob zelotové nadávali někomu zároveň deistů a atheistů.[1]) Strany tohoto sočení proti katolické církvi nehodlám se ani tak příliš očišťovati, jestli jen se rozumí ta katolická církev, jak vypadá veřejně před světem za našich časů. Jsouť totiž mezi zbrojnoši naší hierarchie mnozí umělci, kterým se obyčejně říká eskamotéři, a jejichžto umění hlavně vězí v tom, že mají vždy několik katolických církví a několik výkladů o každé věci hotově, jak právě kdy zapotřebí. K vyjasnění toho, co říci míním, sloužiž ná-

[1]) [Pro ty čtenáře, kteří jiným jazykům nerozumějí, dodáváme, že slovo deista znamená toho, kdo jen v Boha věří, ale při tom se žádné církve nedrží a za nemožné pokládá, že by byl Bůh s kterým člověkem kdy zřejmě byl mluvil a jemu něco zjevil. Atheista jest, kdo v žádného Boha nevěří.]

sledující podobenství. Kdosi měl dům starý, rozbořený, hmyzem škodlivým naplněný, bez oken a bez dveří, skrze jehožto střechu volně procházely paprsky a dešťové. Kdykoli ale přišla řeč na tento dům, buď že se měl s jinými porovnávati, neb pronajímati neb prodávati, vždy ukazoval velmi hezký plán tohoto domu čistě vymalovaný a uměle uspořádaný.

To samé tedy činí ti svrchu dotčení eskamotéři s katolickou církví. Když se vady vytýkají, ukazují nám vždy jen na pěkně malovaný plán, na kterém těchto vad nikde nelze pozorovati, oni mluví vždy veliké chvalořeči o výbornostech katolických, které však nejvíce jen na onom plánu se nalézají, ve skutečnosti se nevyskytujíce.

Proto jest tak snadno okaceřovánu býti co nepřítel a brojič proti katolické církvi, jestli se totiž mnohá zneužívání, mnohé vady za církev katolickou považují. Církev katolická se ve mnohých a na nejvýš důležitých věcech uchýlila od toho účele, který měl Zakladatel její a následovníci jeho, a to, co nyní se jmenuje katolická církev (jak to viděti okolo nás v životě a ne snad jen ve knihách), není již dávno rovno ononiu prvotnímu plánu.

VI.

Každá víra, jak se to ze zkušeností Slovan 1850.
dějin lidských pozorovalo, pokud utištěna 341—342.
jest a pronásledována od světské moci, nejvíce se vyznamenává cností, čistým a upřímným učením a vůbec všemi těmi vlastnostmi, které na sobě míti má každé

náboženství, jakožto nejvznešenější dědictví člověka. Beru zde ovšem náboženství v nejširším smyslu toho slova, ne snad s ohledem na nějakou určitou církev a víru, nýbrž pouze jakožto nějaké představení, které si člověk každý podle stupně svého duševního vzdělání dělá o *původu*[1]) *a o povinnostech svých*. To, kterak každý člověk *opravdu a upřímně* smýšlí o původu a účelu světa a o svých povinnostech, to jest jeho náboženství, a již z toho se jeví nevyhnutelně, že k náboženství nějakému se nikdo nutiti nemá a ani nemůže, proto že není na světě žádná moc, která by někoho přinutiti mohla k nějakému smýšlení. Neboť smýšlení jest nejsvětější, nejsvobodnější dědictví každého člověka, které se mu nižádnou mocí tohoto světa odejmouti nemůže. Despota, který polovici ze svých poddaných ustanovil za placené slídiče a vyzvědače nad druhou polovicí, nemůže přece nikdy nahlédnouti do mé hlavy, do mého srdce, a vypátrati, kterak tam o něm smýšlím; on mne může pronásledovati, mučiti, ale nemůže mne přinutiti, abych o něm a o jeho činech nesmýšlel tak, jak já chci; on nemůže nikterak zabrániti, aby, když jeho pochopové na jeho rozkaz mi hlavu srazí, ještě poslední myšlénka této hlavy o něm nebyla: Ty bídný tvoře! ty násilnický zlosyne! Myšlénkám nemůže žádné násilí zabrániti neb cesty předpisovati — a proto také nemůže žádné násilí předpisovati nebo zabraňovati některému člověku jeho náboženství; nemůže předpisovati nebo zabraňovati jemu, aby nesmýšlel o všech vznešených a nejdůležitějších předmětech tohoto světa tak, jak on

[1]) V Slovanu 1850. 341 následuje: »a účelu světa«.

chce a jak to za dobré uznává. To ovšem jest pravda, kterou každý nahlíží: jiná ale pravda neméně patrná jest zase to, že myšlénka, jak mile má skutečně se vtěliti a do života vstoupiti, jak mile má přestati být pouhou myšlénkou a státi se skutkem živým, již nevyhnutelně zjevnou se státi musí též jiným spolutvorům. To samé platí též i o náboženství, které co smýšlení o původu a účelu světa a o povinnostech člověka, velmi důležitý musí míti vplyv na jednání každého člověka, jak mile jen přechází z pouhé myšlénky ve skutek, pročež vždy hleděla despotie uchopiti se jeho a předložiti celní hranice své samolibosti, aby v ohledu náboženském nic vycházeti nemohlo ze srdcí, hlav a úst lidských, co by vyvrátiti mohlo časem neobmezené panování.

A tu stojíme právě u nejžalostnější Slovan 1850.
stránky člověčenstva, u výjevů tak smut- 342.
ných, že při upomínce na ně se vždy zarmoutiti musí srdce opravdivého lidumila. Tak jako člověk již dle svého zřízení všeho i k dobrému i ke zlému užívati může, tak pozorujeme, že právě náboženství, tohoto nejvznešenějšího daru právě nejhanebněji zneužíval člověk k soběckým a podlým účelům, a čím vznešenější jest toto dědictví člověka, tím více z něho kořistila nečistá, necitelná a nelidská samochtivost. Zlosynové tohoto světa spozorovali velmi brzy, jak silný jest náboženský cit každého poctivého člověka, a umínili si hned pokaliti svým jedem tento zdroj lidského blahobytu a útěchy, a použiti tohoto náboženského citu právě pro jeho sílu a všeobecnost za pouta, kterými by sobě spolubratry své k tuhé služebnosti co nejpevněji uvázali.

VII.

1. Všechno to stalo se také s křesťan- Slovan 1850.
stvím. V prvních věkách, jsouc od světské 342.
a duchovní moci jakožto nebezpečné učení pronásledováno, nemohlo být přece nikterak z mysli lidu vypleněno. Pročež obrátili nepřátelé pravdy a osvěty zbraně své jinák: oni sami přijali toto náboženství, ale jen jméno mu ponechavše, všechny hlavní zásady zahalili a malicherností nových všude přimísili, a užívali tohoto náboženství právě zase k tomu, k čemu jim sloužilo dříve pohanské, to jest k udušení rozumu v lidu. Od této doby pronásledovali sice pravé a čisté křesťanství zrovna tak jako dříve, ale nejmenovali je již pravým křesťanstvím, nýbrž všelijak kaceřovali, vydávajíce sebe zcela faryzejsky za pravé přátele a ctitele Krista, jsouce ale skutečně jeho největší protivníci.

2. Kdo o tom chce býti až k nepo- Slovan 1850.
chybnosti přesvědčen, sledujž s námi v ná- 342.
sledujícím uvážení.

3. Jsem [1]) přesvědčen, že mnohý křesťan Slovan 1850.
již mnohonáctekrát [2]) rozjímal o umučení 208.
Krista, a že přece vlastně neví, co to jest kříž a jakou smrtí umřel Kristus, kterého ctí svět co Boha! Kříž bylo za těch časů tolik, co jest nyní u nás šibenice, ukřižovati někoho bylo tenkráte tolik, co jest nyní oběsiti na šibenici, byl to trest, který se jen nad otroky

---

[1]) Tato část měla tvořiti původně II. hlavu Epištol.

[2]) V rukopise i v Slovanu 1850, 208 následuje: »se poklonil kříži, již mnohokráte . . .«

a hanebnými zločinci vykonával.[1]) A takovou smrtí odstraněn jest ze světa nejsvětější, nejlaskavější muž, největší zastavatel práv lidu! To tedy považte všichni: *Ježíš byl od farizeů a zákonníků ukřižován, to jest konsistoř, biskupové a úředníci dali Ježíše oběsit na šibenici!*

4. Myslím, že již na těchto několika slovech má každý dost k rozjímání! Proč jej ale dali oběsiti? Poněvadž prý rozšiřoval nebezpečné učení, poněvadž prý byl kacíř, rouhal se Bohu, popuzoval prý národnosti proti sobě, totiž národ svůj proti panujícím Římanům a proti představeným,[2]) poněvadž prý mezi nevzdělaným lidem chtěl způsobiti nenávist proti otcovské vládě od Boha ustanovené. Slovan 1850. 208–209.

5. Z této stránky se musí tyto věci považovati, a jsem přesvědčen, že by Ježíš Slovan 1850. 209.

---

[1]) [Sv. Pavel, apoštol, jak známo, co občan římský, již nesměl býti ukřižován, nýbrž sťat jest.]

[2]) V rukopise následuje místo slov »poněvadž prý . . . až po . . věci považovati«: »zkrátka kdyby se ten ortel nad Ježíšem do řeči u nás nyní obyčejné přeložiti chtěl, musela by státi následovně v novinách:

»Ježíš Kristus, 33 let stár, svobodný, právně obviněný a svědky přesvědčený, že rozšiřoval nebezpečné a buřičské zásady, že zlehčoval Boha, svatou víru a její zasvěcené, že popuzoval národnosti proti sobě, že mezi nevzdělaným lidem chtěl způsobiti nenávist proti otcovské vládě od Boha ustanovené odsouzen jest dne toho a toho k trestu ukamenování, kterýžto však spravedlivý trest od nejvyššího komandujícího J. Excellence Pontia Piláta z milosti v oběšení proměněn a dnešního dne vykonán jest. Od vojenského soudu v Jeruzalemě na Velký pátek A. D. 33.«

Nepochybuji, že mnozí z našich faryzeů a zákonníků tato slova za nějaký neslušný žert mi vykládati budou, jest to ale holá chladná pravda.«

i za našich časů tak odsouzen byl jako za časů Pontia Piláta. Čím to tedy jest, že se nyní lidé toho samého smýšlení jako tehdejší faryzeové a zákonníci, za úhlavní ctitele Ježíšova učení vydávají, a ba že ještě jiné ve jménu toho učení pronásledují?[1])

Mohou oni to samé učiti, co učil Ježíš, od jejich duševních předků tak potupně a nelidsky ze světa zhlazený? Či nevidíme-li je za našich dnů pronásledovati lidi pro ty samé věci, pro které soptili za onoho času předchůdcové jejich na učení Ježíšovo? — —

VIII.[2])

Vím sice napřed, že tito faryzeové a Slovan 1850.
zákonníci našeho věku proti mně povstanou 339–340.
řkouce: »Ejhle! rouhače! jenž naschvál snižuje důstojnost božského zakladatele naší víry, pravě o něm, že umřel na šibenici, jen aby tím u sprostého lidu uvedl v lehkost kříž a náboženství!« Já pak velmi chladnokrevně na to pravím: Nebojíte vy se, vy plémě ještěrčí! tak příliš, že bych já snížiti mohl Ježíše a jeho kříž před sprostým lidem, ale bojíte se, abych jej právě před tímto lidem příliš srozumitelně nezvelebil, a bojíte se také, abych příliš srozumitelně

---

[1]) Nyní v rukopise a v Slovanu 1850, 209 následuje: o tom se hned dovíme.

[2]) Kapitola tato až po slova: jenž naschvál . . . v prvním vydání v Slovanu 1850, 339 začínala: »Ne bez příčiny počal jsem epištoly tyto výkladem smrti Ježíše Krista, ačkoli jsem již napřed věděti mohl, co tomu řeknou faryzeové a zákonníci našeho věku: »Ejhle! rouhače! pravili, jenž naschvál . . .«

neodhalil a nezlehčil ty, kteří jej ukřižovali. Vy jste se ovšem velmi snažili zahaliti svatou rouškou před lidem ohavnost smrti, kterou vaši duševní předkové odstranili ze světa miláčka lidu: když jste dlouhý čas všechny následovníky jeho spravedlivého a lidumilovného učení tak jako mistra samého na darmo věšeli, vraždili, mučili a všelijak pronásledovali a přece nikterak uhasiti nemohli násilím toho ducha lásky k lidu, kterého zanechal po sobě Ježíš, chopili jste se chytrosti a přimíchavše se sami do počtu vyznavačů křesťanského učení, hleděli jste jen slova v něm ponechati, věci ale podle svého převráceného smyslu zase poznenáhla otočili, což se vám také výborně povedlo. Převrátili jste učení Ježíšovo tak, že by je nyní božský původce ani sám nepoznal: všechno to, proti čemu Ježíš nejvíce horlil, všechno to jste zase poznenáhla uvedli pod jinými jmény do jeho náboženství, to, co hlavního bylo a na čem nejvíce záleželo, jste lidu učinili nesrozumitelným a vymyslili jste nejrozmanitější titěrky, jen abyste odvrátili pozornost lidu od hlavních věcí. Ježíš vás učil, abyste vy lidu sloužili, ale vy jste ve jménu téhož učení přivedli lid do služebnosti své: Ježíš učil, že dobrý pastýř dá život za ovčičky své, vy ale, vydávajíce se za následovníky jeho, učili jste, aby dali ovčičky život svůj pastýřům svým. Červenými taláry, podivnými čepicemi a lidu nesrozumitelnými ceremoniemi chtěli jste zahraditi na sobě nedůstatek všeho toho, čeho žádal Ježíš na následovnících svých. Vy jste zasvětili kříž a zbožnili jste jej, aby lid zapomněl na jeho pravý význam,[1]) aby lid zapo-

---

[1]) V Slovanu 1850, 340 ještě následuje: »jenž jest šibenice.«

mněl na to, proč vlastně zakladatel našeho náboženství tak potupnou smrt utrpěl. Když však sami jste nyní počali světu dokazovati potřebnost »zakotvení náboženského ducha,« směřujíce k tomu, abyste na novo zas použili svatého, lidumilovného učení Ježíšova jen k prospěchu vlastnímu, k utužení duchů u rozumného tvora nehodné a Bohu, dle jehož obrazu stvořeni jsme, rouhající se slepé poslušnosti: což divu tedy, jestli i my budeme vám následovati se zářící pochodní do temných cest vašich plánů, s kteroužto pochodní osvítíme učení Ježíšovo před lidem tak, aby poznal neupřímné úmysle vaše.

Vám jest ovšem nanejvýš nepohodlný Slovan 1850.
můj prostonárodní a pravý překlad slova 340.
»crux«, neboť se obáváte, aby lid sobě nepomyslil: Co asi učil Ježíš tak protivného biskupům, faryzeům a zákonníkům svého času, že jej takovou hanebnou a potupnou smrtí ze světa odstranili? Kdyby byl učil o slepé poslušnosti k biskupům, o desátcích a o takové svobodě církve, jakou máme nyní, o růžencích, o latinské liturgii, o coelibátu atd. atd., nebyl by jistě umřel na kříži.

Což tedy učil biskupům a konsistořím Slovan 1850.
a faryzeům svého času tak nepříjemného? 340.
O tom budeme ovšem hned dosti obšírně jednati,[1]) nyní ale zatím si povšimneme následujících míst ve svaté bibli:

Lukáš XIX. 47. 48.: »Biskupové a zá- Slovan 1850.
konníci a přední v lidu (to jest aristokratie) 340.

---

[1]) V Slovanu 1850. 340 následuje: »ve svých epištoláoh«.

hledali Ježíše zahladiti. Ale nenalezli, co by mu učinili, nebo všechen lid jej sobě liboval, poslouchaje ho.«

Lukáš XXIII. 2. 5. (Biskupové, starší Slovan 1850.
lidu a zákonníci žalují na Ježíše u Piláta): 340.
»Tohoť jsme nalezli, an převrací lid, a brání daně dávati císaři. Bouříť lid, uče po všem Judstvu, počav od Galilee až sem.«

Lukáš XXIII. 27. (Když vedli Ježíše Slovan 1850.
na popravu): »I šlo za ním veliké množ- 340.
ství lidu i žen, kteréž plakaly a kvílely ho.«

Marek XIV. 1. 2.: »I hledali bisku- Slovan 1850.
pové a zákonníci, kterak by Ježíše lstivě 341.
jmouce, zamordovali. Ale pravili: ne ve svátek, aby snad nebyl rozbroj v lidu.« To jest, poněvadž ve svátek, když lid nepracoval a pohromadě byl, obávali se pomsty lidu.

Již tato některá místa z evangelistů po- Slovan 1850.
dávají každému, kdo o nich přemýšlí, dosti 341.
světlosti o tom, jak asi věci stály.[1])

IX.

Abychom poněkud poznali, odkud se Slovan 1850.
vzala tak veliká zášť biskupů a faryzeů a 360.
zákonníků proti Ježíši, tak že jej konečně až na popraviště přivedli, umínil jsem si předložiti čtenářům některá místa z biblí Nového zákonu, která uvádí řeči Ježíšovy o těchto faryzeích. Měl s nimi Ježíš zajisté

[1]) V Slovanu 1850. 341 následuje: »Než ale přistoupím k zevrubnějším citátům z evangelistů, předeslati musím ještě následující uvážení.«

mnohé hádky, o kterých nám evangelisté mnoho zaznamenali. Z těchto předhůzek, které Pán Ježíš před tak dávným časem činil Faryzeům a Zákonníkům, poznáme spolu, jak dalece se tyto vlastnosti faryzejské až na naše časy zdědily na mnohé osoby, které se samy nazývají následovníky Ježíše Krista.

Lukáš v XI. píše, kterak jeden Fary- Slovan 1850.
zeus pozval Ježíše na oběd, a divil se, že 369–370.
Ježíš před obědem ruce si neumývá, což drželi oni za nevyhnutelný předpis víry, zakládajíce vůbec víru v malichernostech, jako i nyní se nejvíce děje, a opomíjíce hlavní věci. Ježíš tedy odpověděl: »Vy faryzeové povrchu konvice a mísy čistíte, ale to, což vnitř jest u vás, plno jest loupeže a nešlechetnosti. Blázni, zdaliž ten, který učinil, co zevnitř jest, neučinil také i to, což jest vnitř? Pročež dávejte z toho, co máte chudým, a všecky vaše věci čisty budou.« (To jest: nedržte se tak příliš malicherných ceremonií, ale plňte raději dobré skutky.)

Matouš XIII. 25. 26. ještě zřetelněji Slovan 1850.
tato slova přivádí: »Běda vám Zákonníci a 370.
Faryzeové pokrytci! že čistíte povrchu konvice a mísy: ale vnitř plné jsou loupeže a nestřídmosti. Faryzee slepče! vyčisť prvé to, co vnitř jest v konvi a v míse, aby i to, což jest zevnitř, bylo čisté.« To jest: Vy zachováváte pilně ceremonie, na kterých málo záleží a z kterých také žádný pravý užitek nepocházi, ale lépe byste učinili, kdybyste nikoho neodírali o peníze a kdybyste se nepřežírali! Kdo si při tom nevzpomene na žalmy před klášterským obědem, po kterých následuje pak nesmírná, ducha zabíjející, celý den trvající cpanice a chmelovina!

Kapitola XXIII. u sv. Matouše dotýká Slovan 1850.
se nejvíce našeho předmětu, pročež ji tuto 370.
klademe: »Tedy Ježíš mluvil k zástupům a k učedníkům svým, řka: Na stolici Mojžíšově posadili se Faryzeové a Zákonníci. Protož všecko, cožkoli by vám rozkazovali zachovávati, zachovávejte a čiňte: ale podle skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní. (To jest: nezachovávají se podle řečí svých.) Svazujíť zajisté břemena těžká a nesnesitelná a vkládají je na ramena lidská; ale sami ani prstem nechtějí jimi pohnouti. Všecky pak skutky své činí, jen aby byli vidíni od lidí (na oko): rozšiřují zajisté nápisy své a veliké dělají podolky plášťů svých. (To jest: již šatem svým chtějí se od jiných rozeznávati.)

A milují přední místa na večeřích a Slovan 1850.
přední stolice ve shromážděních, a pozdra- 370.
vování na trhu, a aby byli nazýváni od lidí mistři, mistři!

Běda vám zákonníci a faryzeové, po- Slovan 1850.
krytci! že požíráte domy vdovské, to pod 370.
zámyslem dlouhého modlení; protož těžší trest ponesete. (Tomuto místu rozumí snad každý bez výkladu, kterak již tenkrát faryzeové nejvíce drželi na pobožné paní a vdovy, a pod záminkou pobožnosti od nich peníze vytahovali a je vyjídali.)

Běda vám, že obcházíte moře i zemi, Slovan 1850.
abyste učinili jednoho novověrce: a když 370.
bude učiněn, učiníte jej syna zatracení dvakrát více než jste sami. (Tomu též snadno porozuměti.) Běda vám vůdcové slepí, kteří říkáte: Přísahal-li by kdo na chrám, to nic neplatí: ale kdo by přísahal na zlato chrámové, povinen jest ve své přísaze státi. Blázni

a slepci! což jste většího, zlato-li či chrám, kterýž posvěcuje zlato. Běda vám zákonníci a faryseové, pokrytci! že dáváte desátky z máty a z kopru a z kmínu, ale opouštíte to, na čemž více záleží v zákoně (v náboženství) totiž soud a milosrdenství a věrnost; tyto věci měli jste činiti a oněch neopouštěti. Vůdcové slepí! kteří cedíte komára, velblouda pak požíráte!« To jest na maličkostech si zakládáte, ale hlavní věci nezachováváte.

»Běda vám zákonníci a faryzeové, po- Slovan 1850.
krytci! že jste připodobněni hrobům bíleným, 370–371.
kteří se zdají sice zevnitř krásní, ale vnitř jsou plní kostí umrlčích i vší nečistoty. Tak i vy zevnitř zajisté zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř plní jste pokrytství i nepravosti. Běda vám, nebo vzděláváte hroby proroků a ozdobujete hroby spravedlivých a říkáte: kdybychom byli za dnů otců našich, nebyli bychom účastníci jejich ve krvi proroků. (To jest: ctíte teprva proroky, když již nežijí a vaší převrácenosti v cestě nejsou, ale kdyby žili, ukamenovali a usmrtili byste je, jako to také na Ježíši samém splněno.)

Lukáš XIII. 52 atd.: Běda vám zá- Slovan 1850.
konníkům! nebo jste vzali klíč umění; sami 371.
jste nevešli a těm, kteří vcházeti chtěli, zabránili jste. A když jim to mluvil (totiž i jiné předhůzky již svrchu uvedené), počali zákonníci a faryzeové přísně na něho dotírati a k mnohým řečem příčinu jemu dávati úklady činíce jemu a hledajíce popadnouti něco z úst jeho, aby jej mohli obžalovati.

Marek VII. (když faryzeové předstí- Slovan 1850.
rali učedníkům Ježíšovým, že nezachovávají 371.
malicherná ustanovení starších): »Dobře prorokoval

Izaiáš o vás pokrytcích, jakož psáno jest. Lid tento rty mne ctí, srdce pak jejich daleko jest ode mne. Nebo opustivše přikázání boží, držíte ustanovení lidská, umývání žejdlíků a kotlíků a jiné věci mnohé těm podobné činíte. Neboť Mojžíš pravil: Cti otce svého a matku svou a kdož by zlořečil otci neb máteři, ať jest smrtí potrestán. Ale vy pravíte: Řekl-li by člověk otci neb máteři korban (totiž obětoval jsem to, čímž bych tobě pomoci mohl), ten že bez viny bude.« (To jest strkáte se za Boha a za oběti, abyste nemuseli zachovávat povinnosti tohoto světa.)

Mohl bych ještě mnohá jiná místa z evan- Slovan 1850.
gelistů uvésti, kterak vystupoval Ježíš proti 371.
faryzeům a zákonníkům, avšak i z těchto zde uvedených již každý poznati musí, kterak plémě faryzeů a zákonníků za našich časů zrovna ty samé vlastnosti má, jako za časů Ježíšových s tím toliko rozdílem, že faryzeové za našich časů, vydávajíce se za následovníky a ctitele Ježíše Krista, neopovažují se ovšem proti Ježíšovi tak vystupovati jako tehdejší jejich předchůdcové, nicméně však přece zas ty pronásledují, které jim nyní ty samé výčitky činí, které činil tehdejšího času Ježíš jejich duševním praotcům. Jména a formy se změnily, věc zůstala a po ovocích poznáte je.

X.

Ve[1]) svém vlastním národu máme ostatně znamenitý důkaz, že hierarchie křesťansko-katolická velice byla podobná hierarchii židovské za času pána Ježíše.

[1]) První řádky až po slova »... za času pána Ježíše« jsou uchovány v rukopise v pozůstalosti Havlíčkově.

Známo jest, že až posud strana jezo- Spisy III.
vitská v církvi všelikým způsobem hleděla 320.
pokaliti u našeho lidu jméno a památku mistra Jana Husa, a podařilo se jí skutečně tak dalece, že muž ten, jenž umřel pro svůj národ a pro svobodu, a kterého ctí vzdělaní mužové všech národů, právě u svého vlastního lidu, pro který tak mnoho učinil a přetrpěl, v nevážnosti byl, že se jméno od nevědomé sprostoty jen s jakousi ošklivostí co jméno nějakého zlosyna, kacíře a nepřítele Božího vyslovovalo. Tak daleko byl zakořeněn onen chytře rozšířený předsudek, že si až posud málo kdo troufal s úctou příslušící zásluhám a obětem tohoto mučedníka o něm mluviti, boje se staré nepřítelkyně jeho, až posud panující hierarchie.

Nechceme ani tvrditi, že by se Hus Spisy III.
v ničem nebyl uchýlil od tehdejší církve 331—332.
katolické: to však jest jisto, že v hlavních věcech, na kterých Husovi a jeho straně právě nejvíce záleželo, docela dobře a čistě katolicky učil, a že jeho tehdejší protivníci, kteří tenkráte za přísné a pravé katolíky považováni byli, právě byli kacíři podle nynějšího učení všech moudrých katolíků. Tak ku př. definici církve katolické, kterou tenkrát Husovi protivníci postavili, totiž »církev katolická, jejížto hlava jest papež a tělo sbor kardinálů«, nebude nyní žádný moudrý katolík za pravou uznávati. Musíme ku př. vědět, že dlouhý čas panovalo mezi největší částí katolíků to hrubé kacířství, že papež neomylný jest, což si nyní jenom ještě někteří ultrahierarchové a ultramontáni a to jen s obalem učiti troufají; v oněch časech ale by byl mnohý nevěřící v neomylnost papežovu za kacíře platil.

Rovněž tak asi jest to s neomylností Spisy III.
církve katolické, která vlastně pranic ne- 332.
znamená, proto že není nikdy na jisto a zcela srozumitelně určeno, co jest církev a kdo jest církev. Zvláště když se tato neomylnost církve má do nějaké souhlasnosti uvésti s hierarchickou autoritou. Jest ku př. jisto, že tehdejší papež Jan XXIII. byl v každém ohledu špatnější katolík než Jan Hus. Od té doby co církev katolická ve správním ohledu despoticko-monarchického řízení se drží, jest patrně možná, že na poručení hierarchie právě kacířství za pravověrnost drženo býti musí, a že nejpravověrnější katolík, kdyby tomu představení církve chtěli, za kacíře se vyhlásí. Všechno to vidíme nejjasněji na mistru Janu Husovi.

Hlavní věc, která zavdala příčinu k vše- Spisy III.
likým těm událostem smutným, byly od- 332.
pustky vydané toho času od papeže na vojnu proti králi neapolitánskému. Zkažení papežové tehdejších časů zneužívali vůbec moci církevní k věcem světským a jmenovitě vymýšleli všelikých prostředků na sehnání peněz, k čemu zvláště jim dobře sloužilo tehdejší prodávání odpustků za peníze. Tehdejší papež tedy, jsa s králem Neapolitánským, s jehož zeměmi papežské hraničí, ve sporu, exkomunikaci (kletbu) naň prohlásil, vyzval proti němu křižácké tažení a dal každému odpustky, kdo by proti neapolitánskému králi táhl neb penězi na tu vojnu přispěl.

To jest tedy asi tak, jako kdyby nyní Spisy III.
nějaký farář, maje hádku se sousedem svým 332—333.
o zahradu, tohoto souseda nechtěl do kostela pustiti, jemu svátostmi posluhovati, kdyby kázal, aby se ostatní

jeho ovčičky na onoho souseda sběhli, jemu vybili, čímž hříchů odpuštění dojdou. Jestli pak by který katolík (ani liguriány nevyjímám) nyní za našich časů jednání takové některého faráře schvalovati se opovážil? To samé ale učinil tehdejší papež (byl to však tehdá všeobecný spůsob celé hierarchie, zneužívati moci církevní ke svým privátním neb vůbec světským oučelům), náš mistr Hus se ale proti tomu co nejrázněji opřel, a učil zřejmě, že věřící nejsou povinni poslouchati rozkazů papežských, pokud se nesrovnávají s učením Kristovým.

Hlavní věci, které mistr Jan Hus na- Spisy III.
mítal proti této bulle papeže Jana proti králi 333–334.
neapolitánskému a proti papeži Řehořovi, jsou následující: »Předně že jmenuje papež Ladislava a Řehoře kacíře, spravedlivým soudem božím zatracené: kde že jest důkaz, že je zatratil Bůh? Za druhé, že je zatracuje papež i s potomky až do čtvrtého kolena, tedy i lidi ještě nenarozené. Dále že povzbouzí papež k boji proti křesťanům, což nesrovnává se s mírným evangelium Kristovým. Že uděluje bulla odpuštění hříchů, nečiníc rozdílu, jsou-li ti toho hodni, kteří se odpustků činí účastni. Že žádné modlitby, žádné milosrdné skutky, ani kázání slova božího, ani čtení mší místa v této bulle nenalézají, než jediné peníze za odpustky. Že kdo nic nedá, byťby jakkoliv byl dobrý, neobdrží těch odpustků; avšak prý to velmi dobře; neb že pravým vnuknutím božím spravedliví se vyjímají z těchto lživých odměn. Mimo to, že všichni, kdož co dají, stejnou mají odměnu, totiž úplné zbavení pokuty a viny. Že bulla plat vysazuje za odpuštění hříchů, proti rozkazu Kristovu: darmo jste vzali, darmo dávejte. Že

není žádná zmínka, aby se lidé vystříhali hříchu aneb živí byli dobře, nýbrž že znějí odpustky pouze: všem, kteří hříchy své vyznají a litují, což k odpuštění hříchů, není dostatečné. Také, že touto bullou ruší papež všecky předešlé odpustky, mezi které patří ku př. odpustky od papeže Alexandra V., teprv nedávno na pět let, posud neprošlých, udělené; což jaký nesmysl, aby jedno odpuštění hříchů mělo druhému překážeti na tom samém člověku. Konečně ani obyčejná závěrka papežských bull neušla posměšnému vtipu Husovu: »Protož žádnému člověku nebuď dovoleno, tento náš list rušiti, anebo skutkem opovážlivým jemu na odpor se postaviti. Kdožby pak zkusiti toho se opovážil ve spravedlivý hněv boha všemohoucího a sv. Petra a Pavla apoštolů, věz, že upadne!« Což kdyby Kristus, pravý člověk, anebo některý svatý s nebe sstoupil, a těchto takových věcí v bulle obsažených všech neschválil, zdali též upadne ve spravedlivý hněv boží a svatých dvou apoštolů? Naproti tomu bulla předešlého papeže Alexandra o odpustcích, že rovněž zavírala se oněmi slovy, a tento člověk, papež, zrušiti ji novým svým listem, že se neostýchal.»

Hus ostatně napomínal i v kázáních Spisy III.
často lid, aby za tyto odpustky peníze ne- 334.
dávali. Který katolík by za našich časů nedal ve všem tom za pravdu Husovi proti papeži, přece však byl právě za to do strašlivé klatby dán a co kacíř z církve vyloučen.

O sprostnosti tehdejšího smýšlení mezi Spisy III.
katolíky i knězi samými dává nám důsta- 336.
tečnou světlost to, že Hus opříti se musel proti kněžím vychloubajícím se, že oni každodenně dělají Boha

kromě toho vytýkal jim Hus ve svém spisu o šesti bludech, že chtí v pannu Marii neb jiné svaté neb v papeže tak věřiti jako v Boha, že myslí, jako by měli starších svých biskupů, pánů a jiných vladařů duchovních i světských ve všem poslouchati, cožkoli přikáží, buď si to dobré neb zlé, což se ale s vůlí boží nesrovnává, kterou musíme a máme více poslouchati než všechny lidi z celého světa, dále, že hříchy neodpouští kněz, nýbrž Bůh, a kněz že jest jen toho ohlašovatel.

Při každé příležitosti snažil se též Hus papeže jen co člověka představiti, neboť skutečně toho času se papeži nějaká skoro božská úcta prokazovala. Vůbec má celé snažení Husovo ten ráz, že chtěl zničiti slepé poslušenství k hierarchii, kterého tato jen ke svému světskému zisku, z otupení lidu zneužívala, nepovažujíc toho času náboženství za nic jiného než za svou dojnou krávu. Proto také byl Hus u celé hierarchie v takové nenávisti, a to jest jediná příčina jeho ohavného usmrcení a mučednictví. Spisy III. 336.

Právě proto ale musil mistr Jan Hus v očích každého liberálního a poctivého člověka tím větší úcty nabýti jakožto zastavatel liberálního smýšlení a osvěty lidu. Despotie jest jen jedna na celém světě, ať si má roucho náboženské neb vojenské, neb byrokratické neb aristokratické: účel její jest vždy jeden a ten samý, totiž zneužívati lidstvo jen za nástroj své libovůle a svého špinavého prospěchu. Despotie ale v rouchu náboženském jest ze všech nejhorší a nejnebezpečnější, neboť zneužívajíc rouhavým způsobem jména Božího ukrývá lidomorný jed svůj do svatyně a zaslepuje nevzdělaný lid. Proto vidíme, Spisy III. 336–337.

že despotie světská vždy považuje despotii náboženskou za nejprospěšnějšího spojence svého, vidíme že vždy, když počne se v lidu ujímati nějaké liberálnější smýšlení, hned despotie světská vyšle jezovity a liguriány na honbu proti takovým světlejším zásadám, aby zase poznenáhla zastřeli všechno svým černým rouchem. Považme jen pozorným okem časy naše, tyto na všech stranách se vyskytující misionáře, tyto nové zázraky; vraťme se něco nazpět v naší české historii, kterak po porážce Čechů přišli hned jezovité, sbírali knihy, drželi misionářské kázání a hleděli všelikou upomínku na předešlou svobodu utopit svým kejklířstvím: ejhle! všechno jest pořád stejné, všude ten samý úmysl a všude ty samé prostředky. Despotie církevní jest vždy sestra despotie světské, jedna bez druhé neobstojí a jedna také klesá s druhou.

Proto také obě tyto despotie tak velice Spisy III.
nenávidí Husa a snažily se jméno jeho u na- 337.
šeho nevzdělaného, a v historii nesečtlého lidu co nějakého zlosyna zohyzditi, myslíce, že s osobou jeho porazí též i blahonosné myšlénky od něho do národu vštípené. Nám ale, kteří se snažíme o spravedlivost a svobodu jak duchovní tak i světskou, kteří chceme pravé a čisté člověka ušlechťující náboženství a poctivou dle vůle lidu a k blahu lidu zařízenou vládu, nám velice na tom záležeti musí, aby se lidu strany tohoto velikého muže, kterého nám všichni vzdělaní a již svobodní národové závidí, oči otevřeli, aby náš celý národ v mistru Janu Husovi poznal zase svého nejvěrnějšího přítele a otce, jenž lásku svou k národu českému a k pravdě s největší lidskou cenou, se svým životem, zaplatil. Jako takového ctili jej naši předkové

přes 200 let, a jen zase dvoustoletá duchovní a světská despotie mohla tuto zakořenělou a zaslouženou úctu zničiti. S časem svobody navrátiž se zase stará úcta. Obraz mistra Jana neměl by v žádném obydlí pravého Čecha chyběti, a každý představiž jej mládeži co příklad hodnější k následování, co pravého ctitele Boha a přítele lidu. Nehleďte mnoho na zlostné řeči zaslepených a zaslepenců, kteří vám snad budou Husa dle obyčeje z absolutních časů malovati co kacíře: Bůh jest svědek, že by to jinák stálo s katolickou vírou, kdyby byl každý tak hodný katolík jako byl Jan Hus! On sice učil, že má kněžstvo odříci se zbytečných statků, kázal proti jejich hrdosti, ctižádosti, lakomství, urputnosti, obžerství atd. prohlásil vybírání platů za udělování svátostí za kacířství, učil že máme poslouchati více Boha než lidí — a zaplatil to své nebezpečné učení smrtí. Kdo jej proto tupiti chce, budiž tak, tuším ale, že nás bude více, kteří jej budeme za to ctíti.

XI.

1. Pravé neštěstí tohoto světa jest, že Slovan 1850.
se z každého náboženství poznenáhla udělá 490.
také řemeslo a výživa a že pak již jaký jest člověk, obyčejně u mnohých řemeslnické a výdělkářské ohledy zastíní duševní. Kdo čteš, rozuměj. Kdyby bylo zůstalo křesťanské náboženství vždycky ve spůsobu prvních časů svých, kdežto kněží nebyli ještě naskrze zvláštním stavem, nýbrž jen to, co jejich jméno »presbyter« (starší) skutečně znamenalo, to jest mužové v celé obci vážení a pro zkušenost a váženost svou od své obce

za kněze vyvolení, kteří však se neživili ze svého kněžství, nýbrž své vlastní živobytí od jinud a již dříve měli, a kněžský úřad a církevní důstojnost jenom vedle svého jiného světského povolání zdarma (jak říkáme pro čest) zastávali, asi tak ku př. jako jsou jiné hodnosti obecní: kdyby byly, pravím, věci zůstaly asi v podobném pořádku, bylo by zůstalo také křesťanství upřímnější, čistější a podobnější pravému svému účelu.

2. Jak mile se ale stal z důstojnosti Slovan 1850.
kněžské spolu stav zvláštní, který měl vý- 490—491.
živu a výdělky své od náboženství tak jako advokáti a všichni jiní stavové na tomto světě, a když konečně přičiněním papežským zavedeno jest v kněžstvu našem proti vší přirozenosti a proti zjevnému učení Ježíše nucené bezženství (celibat), čímž se stalo kněžstvo stavem od jiných svých spolukrajanů a od světských spolubratří zcela odděleným a jako nějakým vojskem papežovým: od té doby sice počaly velmi zkvétati a povyšovati se papežské koruny a biskupské čepice, zvětšovaly se příjmy a důchody klášterů, biskupů a far, ale pravé křesťanství a pravé učení Ježíšovo počalo se vždy více zapomínati a kaziti. Nádhernými oděvy, skvostnými ceremoniemi, ještě k tomu z větší částí od pohanů přijatými [1]), procesími, dosti nemotorně vy-

---

[1]) [Chlubívaliť se za časté, že právě z opatrnosti Slovan 1850.
a moudrosti naschvál přijímají mnohé obyčeje národům 491.
za jejich předešlého pohanství milé, jen aby si národ tím snadněji na křesťanství uvykl: skutečně se to ale dělo z málo chvalitebné, zhola světácké chytrosti a politiky, záleželo jim totiž více na tom, aby národ přijal jejich hierarchickou vládu a ještě více aby přišel pod desátkové a štolní právo, než aby skutečně se stal křesťanským; a proto také všemožně na svém křesťanství slevovali, tak

myšlenými místními zázraky, otčenášky, svíčičkami, růženci a tomu podobnými věcmi chtěli nahraditi lidu pravé náboženství, a bohužel! to přivedli tak daleko, že větší část nevzdělaného lidu ještě posud jen takové věci za náboženství a křesťanství drží, nemajíc ani ponětí o pravém účelu učení Kristova.

Mnohý [1]) tu bude ovšem namítati, že u všech národů a ve všech náboženstvích jest kněžstvo zvláštním stavem, který důchody své a výživu táhne za své kněžské zaměstnání. Proti tomu jest ale nejlépe uvésti tolik, že když se katolická církev za jedinou samospasitelnou mezi všemi ostatními považuje, když učí, že jenom její náboženství jest pravé a všechny ostatní falešné, když tedy v tak důležité a v nejdůležitější věci nic společného míti nechce s jinými církvemi: proč by se kdo odvolávati měl a musel v něčem jiném zase na příklad těchto jiných církví, jakožto na vzor pro katolickou církev?

To jest nade všechnu pochybnost, a nikdo se ani osměliti nesmí odporovati mi, že by náboženství katolické mnohem silněji na lid působilo, mnohem lepší ovoce nésti muselo, kdyby kněz katolický s lidem věřícím v pražádných peněžitých a životních poměrech nestál; kdyby se nikdy za žádnou církevní službu nic neplatilo, kdyby lid svému knězi pod žádným jménem

---

až, že národy na víru obrácení v ničem podstatně se nedělili od svého pohanství předešlého, zůstávajíce v pravé víře tak nevzdělaní jako dříve, a ctíce jen místo svých bývalých pohanských bůžků nyní figurky a obrazy křesťanských svatých, praví to křtěni pohané.]

[1]) Poslední odstavce této kapitoly jsou uchovány v rukopise v pozůstalosti Havlíčkově.

žádných daní a poplatků odváděti nemusel — zkrátka kdyby kněžství nebylo žádnou světskou živností.

Kdo by myslil, že se tato věc již nyní provésti nenechá, tomu uvádím na paměť: předně že úmysl můj není snad, aby kněží docela přestali a aby si jednotlivé obce samy ze sebe někoho za kněze zvolily, což by nynějším časům nebylo ovšem přiměřené; za druhé, že by se velmi snadně toho docílilo i za našich časů, aby kněžství nebylo žádným stavem, žádnou obživou, když by se při knězi zase více jeho učitelská stránka objevila, tak aby každý kněz vlastně co učitel za svou učitelskou práci svůj slušný (a dle našeho mínění co možná veliký) plat dostával, a aby kněžskou důstojnost jen co čestnou na sobě měl, o čemž beztoho později obšírněji jednati budu; za třetí ale, že všechno to, co posud kněžstvo z rukou lidu svého buď na penězích buď v jiných dávkách dostávalo, tam, kde toho zapotřebí jest, velmi snadně k daním zemským se přiraziti a z veřejných pokladnic se vypláceti může.

XII.

Jak [1]) málo ale záleželo naší katolické hierarchii na náboženství vůbec, a
jak daleko to přivedli v rouhání se proti Slovan 1850.
Duchu svatému: to již nejlépe pozorujeme 491.
z toho, že zavedli u všech národů do služeb božích jazyk latinský, kterému lid nikde nerozuměl; takového nesmyslu, takové hrubé urážky Boha jakožto původce

[1]) V rukopise v pozůstalosti jsou uchovány tyto dvě řádky.

všeho rozumu zajisté se nikde nedopustili ani pohané! Jaká jest to pobožnost, jaké jest to moudré pozdvižení myslí k Bohu, když se před lidem odkřikují nebo odzpívávají slova mající pro lid tak málo smyslu, jako kdybych říkal: hokus pokus! Já vím, že již mnozí skrze tolik století takovému nerozumu přivykli, a že se jim to již nezdá ani nic divného ani nic neslušného: ale pomyslete si jen ku příkladu ten pád, co by si moudrý otec o svém dítěti pomysliti musel, kdyby si jemu k poctě nebo žádajíc jej o něco dalo od někoho jiného napsati, nebo samo napsalo, aneb se nazpamět naučilo latinskou nebo řeckou gratulaci neb žádost, kdežto by otec věděl, že dítě ani slova latinsky neb řecky nerozumí. Co by si pravím musel pomysliti takový *moudrý* otec? Pomyslil by si, že musí být asi velmi pošetilý a hloupý ten učitel, který dítěti takovou věc poradil nebo napsal, a postaral by se brzy o nějakého moudřejšího učitele. Tomuto podobenství každý snadno porozumí.

Nemysli ale nikdo, že jest tato věc, totiž Slovan 1850.
latinský ritus, snad málo vážná, a že se jen 491—492.
snad tak náhodou zavedl: nikoli, měli oni velmi mnoho příčin k tomu. A jaké by tedy byli měli příčiny? Ve věci samé a v náboženství nebyla, neboť biblí svatá N. Z. jest sepsána v řeckém jazyku, a Pán Ježíš obcuje na světě užíval zajisté jak ze samé biblí pozorujeme nejvíce jazyka hebrejského, a v prvních stoletích církve užívalo se zajisté mnohem více řečtiny, poněvadž v těch krajinách, kde se na počátku nejvíc církev rozšiřovala, jazyk řecký byl panující a nejvíc běžný, což všechno jen z toho ohledu uvádím, aby snad nikdo nemyslil, jakoby latina nějakým pro křesťany svatým jazykem

byla. Příčiny, pro které uvedena jest latina do služeb božích a co úřední a diplomatický jazyk v církvi, jsou předně pohodlí římské papežské hierarchie, aby mohla pomocí jednoho jazyka nade všemi národy vládnout, za druhé ale hlavně, aby se lid učil nic nemysliti, přijímati slepě věci i beze všeho porozumění, kteroužto slepou, nerozumnou víru neostýchali se rouhajíce se Bohu, původci všeho rozumu, ještě za zvláštní cnost prohlásiti, na vzdor písmu sv., kteréž praví: Zkoumejte všechno, co nejlepší jest, toho se držte! Svaté náboženství zajisté vydrží také rozumnou zkoušku, oni ale naschvál i dobré a chvalitebné věci jen bez důvodu a na slepou víru podávali, aby pak se i jejich lidské a velmi »výnosné« příspěvky též na slepou víru a bez důvodů přijímaly. Čím jsou řeky kalnější, tím jsou lovy valnější!

Tato latina v církvi měla pro národy Slovan 1850.
přijavší katolickou víru nesmírně škodlivé 492.
následky. Neboť poznenáhla, jakož v chrámě se hlásala a tím do uctivosti přišla, také všude jinde mezi vzdělanějšími a vznešenějšími stavy uhnízdila se latina co obyčejný jazyk, ve kterém se všechny skoro knihy psaly, ve kterém se důležitější jednání konala, byl to jazyk učenců a vlády. Tím však již obyčejný lid zcela byl vyloučen ode všeho pokroku a ode všeho podílu ve veřejných záležitostech, a zůstával pořád v temnosti, neboť kde vyšší stavy mluví jiný jazyk než nižší třída, tam jest nevyhnutelné utiskování a šizení lidu. To nám ukazuje všude zkušenost historická, a již to poněkud také dává zdravý rozum.

Kdyby ale někdo povznesl hlasu svého, Slovan 1850.
aby u nás místo latiny do katolické liturgie 492.

uveden byl národní jazyk, jaký by tu povstal pokřik, zrovna jako by zákon a proroci v nebezpečí byli, a jako by největší kacířství se již vozilo. A Rusíni (uniti) v Haliči, ačkoli jsou katolíci jako my, ačkoli byl jejich biskup tak dobře na poradě biskupské ve Vídni jako naši biskupové, mají přece celý slovanský ritus a odbývají všechny služby boží jen po slovansku a lid zpívá celou mši sv. s knězem, a ani slovíčka latiny nepotřebují k spasení. Co může býti u katolických Slovanů rusínských, to může býti také u katolických Slovanů českých.

S jakou urputností se ostatně uváděl Slovan 1850.
tento latinský ritus, to nejlépe pozorujeme 492–493.
na sv. Cyrilovi. On přijda hlásati opravdivé, nezištné křesťanství ke slovanským bratřím do Moravy, uvedl také všude národní jazyk do církve, a lid přijal s ochotou všude jeho učení: ale biskup Solnohradský a jiní okolní cizí biskupové, bojíce se, aby nebylo uvedeno křesťanství bez desátku,[1]) tak dlouho proti tomuto slovanskému ritusu brojili a intrikovali, až z Čech a z Moravy zcela vypuzen jest.

Jak mnoho při tak nazvaném rozšiřování Slovan 1850.
pravé víry na náboženství záleželo, to nej- 493.
lépe vidíme ku př. na tak zvaných Ostsejských provincích. Tam přišli křižáci, řád to katolický, se zbraní v rukou, a pod záminkou rozšiřování pravého kře-

---

[1]) [Nemysliž nikdo, že to snad jest jen moje Slovan 1850.
nějaké domnění. Jest to věc historicky dokázaná, že 493.
již nejen tito, nýbrž i jiní biskupové, napřed ještě než země náležitě křesťanství přijala, již se soudili mezi sebou před papežem o její desátky a jiné dávky, a že mezi ně tyto země jako nějaké výnosné usedlosti formálně děleny jsou.]

sťanství, ve jménu dobrotivého Boha podmanili sobě jakožto rytíři národ tamnější a pobrali mu jeho vlastní zem. Pokřtili lid tento ale více na sedláctví nevolnické než na křesťanství, zavedli tam takovou selskou porobu, které nemáme snad jinde příklad. — Když nastal Luther a protestantství, přestoupili všichni rytíři na protestantskou víru, panství ale rozumí se, si nechali i s poddanými, kteří spolu s nimi zase přestoupili na protestantství. Nyní vládnou v krajinách těch Rusové, a nedal bych za to mnoho, že časem svým přijmou všichni ještě rusko-řeckou víru, jak to již mnozí z nich učinili. A tak si ta panství vydobytá ve jménu katolické víry nechají, kdyby třebas ještě deset jiných vír po sobě přijali; což dokazuje nejlépe, že jim na víře mnohem méně záleží než na něčem jiném — čemuž říkáme obyčejně výdělek a panování. Lid ale ten v oněch provincích, který křest svůj tak draze svobodou a blaženost zaplatil, ještě podnes je, vyjmouc některé ceremonie, tak pohanský jako byl kdy jindy.

A tento příklad není jediný: kamkoli se Slovan 1850.
podíváme ve středním věku nadvlády a svět- 493.
ské bujnosti papežské, všude vidíme jen náboženství potřebovati za zástěru světského neslušného panování. Jako papež sám vedl vojnu, páliti a mučiti dával své protivníky a vybíral v celém světě samé taxy, nazývaje se při tom služebníkem služebníků Páně, což znělo jako učiněný posměch proti Kristu, jenž pravil: »Kdo chceš nejprvnějším být, budiž služebníkem všech;« tak zrovna zase biskupové, preláti atd. chovali se zcela co světská knížata, kterýžto obyčej se až po dnes zachoval.

XIII.

(Proti vykladačům).[1])

Není již obyčej, že by se spisy žijících Slovan 1850.
spisovatelů vykládaly, přece však povstal 1714.
mezi Hanáky jeden veliký neb vlastně dlouhý vykladač epištol těchto,

hned jak byly ponejprvé tištěny ve Slovanu, a dal vytisknouti ve Vídenském Den- Slovan 1850.
níku mnohem delší výklady než jsou epiš- 1714.
toly. Poněvadž také, jak doufám, epištoly moje mnohem srozumitelnější jsou než tyto jejich výklady, ukazuje se, že by i bez těchto výkladů každý byl velmi dobře smyslu epištol mých porozuměti mohl, a že tedy tyto výklady vlastně jsou něco jiného, než zač se vydávají. Zdají se tyto výklady býti nějaká kázání, na která p. skladatel najíti nemoha nakladatele, použil obšírně papírové prostory Víd. Denn.[2])

Pan spisovatel těchto výkladů náleží Slovan 1850.
do počtu tak zvaných šviháckých církev- 1715.
níků, kteří obyčejně umějí sem tam prohozenými francouskými sadami, citacemi rozličných jmen, květ-

---

[1]) V Slovanu 1850. 1714. nesly tyto kapitoly název: »Proti vykladačům od Hané« a měly motto: »Aj! mudrci od východu slunce přijeli. Math. II. 1.«

[2]) V Slovanu 1850. 1714. následuje: »Pan spisovatel, jehožto sloh a spůsob myšlének tentýž jest, co ve známé knize »Mluvnictví a zjevení«, praví sám, že na radu přátel svých zkrátil tyto svoje výklady: a to jest ono místo, za které jemu obecenstvo asi nejvíce povděčno bude. Sláva lidmilovným přátelům jeho! kteří touto radou obecenstvu a také mně mnohou dlouhou chvíli ušetřili!« Havlíček správně zde naznačoval, že pisatelem polemik ve Vídon. Denníku je P. F. X. Škorpík.

natým (často jim samotným nesrozumitelným) slohem, nejvíce ale jakousi přepodivnou apellací k rozličným apokryfickým vědám a vědatorům vyšperkovati svoje články, a ukrýti tak staré známé formule a protimysly. Tito šviháčtí theologové mají vždy maličkou zbrojničku ssebou pohotově, z které odrážejí všechny návaly na hierarchii a na církevní neduhy. Zbrojnička tato není veliká, obsahuje vždy jen několik vybraných kusů, a ty pak mají protivníci zkažené hierarchie a zatemnělé církevní správy ustavičně na talíři: ráno arcibiskup Pařížský Affre se svými cnostmi, v poledne biskup Vratislavský, k svačině irský klerus a na večer misionáři v Americe atd. Když tedy budete vytýkati něco biskupům, hned vám nadhodí, že Vratislavský pan Dieppenbrock nemá ani kočár, a když řeknete, že vyšší část kněžstva velmi málo platná jest lidské společnosti, zacpou vám hned ústa několika misionáři, kteří obrací indiány na katolickou víru! Že ale a conto toho, že pan biskup Dieppenbrock jest pořádný muž a opravdivý kněz, na sta biskupů a arcibiskupů jestli neškodí, jsou zhola jen fruges consumere nati, že a conto několika misionářů a jděme dále také a conto menšiny ex privata industria horlivého nižšího kněžstva většina ex offo velmi málo neb nic nepřispívá k blahu člověčenstva; to se tak jak by nic zabarví a zamlčí. Nikdy mi nenapadlo — jak o mě praví pan vykladač — držeti každého kněze za pokrytce: že však každý kněz, který s národem upřímněji smýšlí, pro strach biskupský se všemožně s pravým smýšlením svým tajiti musí, jest věc pochopitelná. Jestli ale sám p. vykladač praví, že časopisy nejrozmanitějšího smýšlení Presse, Union, Ost-

Deutsche Post a Slovan o církevních věcech stejně píší: zdá se mi, že tím neuvedl nic sobě prospěšného, neboť stejné smýšlení tak rozličných stran v této věci není jistě poslední znamení, že něco podstatného jest v námítkách jejich proti nynější správě v katolické církví.

Že jsem já v tomto svém brnění ne- Slovan 1850.
vyrostl — jak praví pan vykladač, přiznávám 1715.
se ochotně, již z té příčiny, poněvadž se nikdo v brnění nerodí, a také proto, že jsem skutečně nosil dříve brnění té samé hierarchické strany, kterou drží pan vykladač. Bylť jsem já za onoho času odchovaný za tak věrného zbrojnoše pánů hierarchů, jako pan vykladač, a ty samé důvody, které nyní on proti mně uvádí, uměl jsem nazpamět odříkati: ale časy se mění, člověk nabývá s lety víc zkušenosti, a proto jsem se uchopil raději onoho, jak p. vykladač praví, husitského mlatu. Za jméno husity nestydím se, neboť naši předkové husité ve mnohých věcech velmi rozumně a poctivě smýšleli, a budeme-li se jen jejich chyb vystříhati, zasluhují zajisté dobré stránky jejich našeho následování.

XIV.

Co se tedy ritusu týče, ve velikém omylu Slovan 1850.
jest p. vykladač, myslí-li, že tupím cere- 1716.
monie katolické. Potřebu ceremonií v každé víře uznávám, ale pravím, že se duch víry zatlačil ceremoniemi, to jest, že hlavní věci se zanedbávají pro postranní. Že by ale katolický ritus byl velice přispěl k vyvi-

nutí umělců malířských, sochařských atd., nemohu za pravdu držet, když vidím skoro všude v kostelích nejnevkusnější sochy a obrazy. Zbytečné demokratisování pana vykladače na tom místě, kde se mluví o navštěvování kostelů, jakožto jediném uměleckém užívání lidu, a že katolická církev »co pravá máti chudobných, skvostné svým dítkám strojí hody, v nichž král a žebrák stejný mívají podíl,« to všechno jsou sice krásná slova, ale smysl — prchá po lesích. Dle řečí p. vykladače museli bychom si katolickou církev představovati co nějakou bohatou paní, která se svým jměním odjinud k nám přišla a nám nyní ze své kapsy strojí skvostné hody . . . . každý kostelník nám ale poví něco jiného, jestli bychom to sami nevěděli. Král a žebrák stejný podíl!! ovšem, že nemohou pro krále varhany do vyššího tonu pískat než pro žebráka, takto ale jste se při každé i té nejmenší věci o znamenité rozdíly dobře postarali. Či neviděl p. vykladač ty baldachiny a trůny v kostelích, ta oratoria, stolice pro honoraci, zavřená místa pro zvláštní dobrodince, těch rozmanitých druhů suken prostřených a podušek, to nošení pacifikálu a kropáče k místům honorace — o jděte jen, jděte se svou demokracií, se svou stejností pro žebráka a krále! za pět grošů pochovává se jinák než za zlatý a půlzlatová mše nezní tak líbezně jako zlatová ve stříbře! Doufám, že každý rozumný čtenář slova tato bude bráti jen v tom smyslu a směru, ve kterém řečena jsou. Jinak ovšem uznávám nynější nevyhnutelnost této věci a brojím jen proti věci samé, ne však proti osobám. Kdo ví, že ku př. kaplan trápiv se po mnoha

let ve studiích potom kromě své ztravy obyčejně a skoro napořád jen několik zlatých ročně platu má, a ostatně zcela odkázán jest na štolu, kdo ví, že lokalista obyčejně jen s 300 zl. po celý rok svůj dům celý vydržovati má: tenť pochopí, že by takoví kněži bez štoly ani obstáti nemohli. Když ale vidíme, že se nesmírné církevní jmění na jiných stranách téměř okny vyhazuje, aneb desátky k farám cizím dle starého šlendrianu odváděti musejí: jistě jest přirozená myšlénka, aby již konečně spravedlivější rozdělení jmění církevního nastalo, a aby kněžstvo majíc své důchody slušné a jisté, nemuselo štolou a podobnými dávkami uváděti náboženské funkce v lehkost.

XV.

S latinou béře si p. vykladač mnohem Slovan 1850.
větší práci: bohužel ale se z celého chodu 1716.
jeho rozumování patrně jeví, že sám potaji uznává pravdu toho, co jsme my o tom pověděli, a že se jen jakožto dobře disciplinovaný voják nutí dokazovati to, co hierarchie nařizuje. Proto jsou jeho důkazy pro latinskou liturgii tak podivné, praví: *že prý kněz nesmí lpíti na hrudě své krajiny, že jeho povolání zaujímá obor celého světa*, a to tedy má býti důkaz pro latinu! Každá věda též jest pro celý svět a žádná nelpí na hrudě krajiny, proto přece ale již dávno upuštěno jest ve vědách od latiny, a všechny vědy pěstují se v jazycích živých a národních. Ostatně mezi námi řečeno, bylo by to tuším pro náboženství, pro důvěru kněží a pro všeo-

becnost mnohem líp, kdyby každý katolický kněz více a srdečněji lpěl na hrudě své krajiny, a kdyby nepadali do té samé chyby, do které vojsko padá, považujíc se za zvláštní těleso a ne za část národu. Srozumitelnost kultu prý nevězí v řeči — myslí pan vykladač; ovšem srozumitelnost němého nevězí také v řeči, proto ale přece jest na každý pád lépe nebýti němým; nač ale po tom, dáme-li tento důkaz p. vykladače platiti, užívá církev vůbec jakého jazyka, a proč tedy neodbývá kultus svůj němě těmi znameními, kterým připisuje p. vykladač tolik srozumitelnosti? Také prý — praví p. vykladač — církev touto latinou uvádí národy v bratrskou stýčnost, a surovost jejich mírní!! smutná věc, když člověk něco musí par force dokazovat! To přec nenahlíží ani můj ani jakýkoli rozum, jakým spůsobem by společný jazyk v kultusu mohl sbratřovati národy?

Stejným právem by se říci mohlo, že Slovan 1850.
ve středověku, když se ku př. latiny užívalo 1717.
skoro u všech národů také v diplomatii, tím tuženo bylo bratrství a mírněna surovost! Zkušenost ale praví něco jiného. Jak mnoho jiných věcí mají národové mezi sebou společných, a tuží se tím bratrství? Víra křesťanská svým učením, svým duchem ovšem určena jest tvořiti bratrství mezi národy, mírniti jejich surovost: ale latinou v ritusu ani za mák se toho nedocílí.

Nejdůkladnější a spolu také nejsměš- Slovan 1850.
nější důvod p. vykladače pro latinský ritus 1717.
jest ten, kde praví, že katolík do kterékoli zemi přijda na služby boží katolické jest jako

doma! Ovšem ať si přijde kam chce, nikde nic nerozumí, tak jako doma, a nabude toho potěšitelného přesvědčení, že všichni ostatní národové rozumějí tolik co on.

Konečně když p. vykladač nakopil Slovan 1850.
všechny důkazy pro nevyhnutelnost a uži- 1717—1718.
tečnost latinského ritusu, zbořil sám celé své stavení jedním rázem. On totiž chválí některé papeže, kteří prý tak tvrdohlavě na latině nelpěli a jednotlivým národům též v jejich domácí řeči liturgii odbývati povolili. Aj, aj! jestli ale latina v liturgii tak potřebná a užitečná jest, jak p. vykladač napřed dokazoval, chybili tito papežové velice, že těmto národům něco jiného povolili; jak je tedy může p. vykladač za to ještě chválit? An se tedy p. vykladač podřekl a prozradil své tajné husitství podobné mému, a ještě více se prozradil ku konci, kde praví výslovně, »že by to slavnost a nábožnou pobožnost věřících ovšem zvýšilo«, kdyby se konaly křty, pohřby, veřejné průvody, svěcení, uvádění atd. v jazyku českém. Nač tedy se namáhal dříve v potu tváře hromaditi děravých důvodů pro věc ztracenou, jakou jest latinský ritus, když konečně sám se k našemu mínění přiznává?

Zřejmé tvrzení p. vykladače, že prý Slovan 1850.
lid (musíme rozumět ruský, malorusky a 1718.
srbský) staroslovanské liturgii tak málo rozumí jako náš latině, špatnou čest dělá filologickým známostem spisovatele »Mluvnictví a zjevení«, jenž nám vyložiti chtěl tajnost Babylonské věže: ubezpečuji p. vykladače, že by s tímto tvrzením nesměl jíti ani do Kijeva ani do Moskvy ani do Bělehradu. Pater noster, qui

es in coelis, a Otče náš iže jesi na nebesěch, Credo in unum Deum Věruju v Boha istina aneb Miserere mei Deus Hospodi pomiluj: to jsou tak některá nejobyčejnější místa z latinské a ze staroslovanské liturgíe, velebný p. vykladač může se zeptat příležitostně svých dítek ve škole, kterému lépe rozumějí!![1])

XVI.

Strany prakřesťanství p. vykladač počal Slovan 1850.
hned mluviti jako sofista, anť praví, že prý 1788.
bychom museli důsledně jako prakřesťané také synagogy míti, v dírách a v jeskyních se shromážděti atd. Pan vykladač asi dobře ví, že nám nikdy na formách tak nezáleží, jako na duchu, a že tedy mluvíce o prakřesťanství, myslíme tím jenom pravého ducha jeho. Jestli pan vykladač těžce pochopuje, musíme mu na příklad uvésti, že nemůžeme ani za pravé křesťanství ani za další vyvinutí jeho držeti ten stav, když

[1]) V Slovanu 1850. 1718. následuje ještě odstavec: »Mělkost« a »směšnost« a formanské nadávání«, kteréžto vlastnosti p. vykladač našel v Kutnohorských Epištolách, neobtěžují mé svědomí: formanské nadávání a nadávání vůbec v nich asi nenajde nikdo, nač bychom nadávali, když máme dosti důkazů, nadávky sluší více rozzlobené straně, která s důvody již vystačiti nemůže. Mělkost vyčítají theologové obyčejně každému, kdo s nimi není stejného smýšlení: ovšem že sluhům a náměstníkům božím na tomto světě, kteří si mohou každou chvíli zaopatřiti nadělení Ducha svatého na korce, příliš malicherná se zdá všeliká moudrost tohoto světa. Zkrze černé sklo není nic vidět, a proto se jim zdáme všichni tak maličtí. Což dělat? žádný člověk nemůže, jak písmo praví, k postavě své přidělati ani jeden loket.

vidíme v naší hierarchii, v naší církevní správě zase všechno to zavedeno, proti čemu Ježíš nejvíce horlil, jestli jen řeči jeho zaznamenané v Novém Zákoně Vulgatae editionis čítáme. Pan vykladač přece snad ve své katolické horlivosti pro tradici nepůjde tak daleko, aby snad církevní tradice vyvracovati mohla zřejmý a nikterak nepochybný smysl vlastních slov Ježíšových! Pan vykladač staví se sice, jakoby myslil, že já za prakřesťanství považuju jen dobu pronásledování[1]) vůbec, a že tedy následky tohoto pronásledování snad držím za ono prakřesťanství. V tom smyslu alespoň pohybuje se celý jeho výklad III. Abychom tedy p. vykladače positivním tvrzením upokojili, pravíme, že u nás prakřesťanství nebo pravé křesťanství sluje ten spůsob učení a života křesťanského přiměřený zcela epištolám apoštolským, život to, jaký dle bezpečných historických vědomostí panoval v celku asi do 150 l. po Kr., než se totiž počala vyvinovati moc biskupská v nynějším smyslu toho slova. Pan vykladač bude asi dobře věděti, že po 150 l. po Kr. ještě pronásledování křesťanů nepřestalo a poněvadž tedy neklademe dobu tuto v celku (připouštějíce totiž i později výminky) za rok 150, patrno z toho, že toto pronásledování nepatří essentialiter k našemu ponětí o pravém a čistém křesťanství. Potupná narážka na mne a na Dra. Novotného, jako bychom své vědomosti historické o první církvi z Zschokke byli čerpali,[2]) cha-

[1]) V Slovanu 1850. 1738. následuje »víry«.

[2]) Jan Novotný, doktor theologie, nejprve kněz katolický vystupoval v r. 1848 a 1849 proti snahám hierarchickým. Dostav se do konfliktu s církví katolickou přestoupil k protestantství a stal se v Hor. Lužici pastorem. Novotný přispíval do Havlíčkových Národ-

rakterisuje více p. vykladače a všechny jeho soudruhy než nás oba: tolik historických vědomostí, kolik zapotřebí jest k seznání těchto dobře známých věcí, možná sobě přece bez všelikých frintinejských arcanumů leckde opatřiti, a p. vykladač sotva asi najde mezi těmi, kteří sami historii neznají a proto jen v tomto pádu jiným věřiti musí, mnoho takových, kteří by vědomosti naše za tak příliš chatrné považovali.

Co ostatně celý vědecký svět o vědách Slovan 1850.
z tak zvaného katolického stanoviska soudí, 1738–1739.
máme to snad p. vykladači teprva citovati? Oni pokazili všechny ty vědy, které chtěli katolizovati, a neudělali přece z katolické víry žádnou vědu. Věda a víra, oheň a voda jsou již na sobě pojmy protivné, kde nastává věda, tam přestává víra, a kde přestává věda, tam nastává víra, a právě ti, kteří chtěli víru do soustavy vědecké vměstnati, uškodili jí nejvíc, proto že zničili víru a nemohli z ní udělati vědu. Pro příklad, vlastnosti a působení elektricity náleží do oboru vědy, jsou stvrzeny zkušeností a důkazy: ale že vyšší Boží moc a ne náhoda všechno na světě řídí to náleží do oboru víry, to nemohu dokázat, nýbrž jen věřiti dle předpisů církve, a všechny vědecké důkazy jsou jen věci samé na škodu, poněvadž se s nimi jen přijde k podobným resultátům,

---

ních Novin i Slovana. R. 1850 přeložil z německého spisovatele J. H. D. Zschokkea (1771—1848): »Die Stunden der Andacht«, projev to moderního racionalismu, a vydal je pod názvem: »Hodiny nábožného čtení a rozjímání.« Že i Havlíček studiem Zschokkea se zabýval, toho patrné doklady dochovány jsou v jeho pozůstalosti.

jako když se onen kazatel divil moudrosti a prozřetelnosti Boží proto, že nechala téci veliké řeky zrovna[1]) tudy, kde stojí veliká města.

Proto se asi pan vykladač velice mýlí, Slovan 1850.
myslí-li, že já nepřipouštím v církvi žádnou 1739.
autoritu, nýbrž že všechno jen k hloubání vlastnímu jednotlivcům do moci dávám. Zrovna naopak víra bez autority neobstojí, avšak právě proto myslím, že autorita taková musí míti morální váhu, má-li být skutečně platná. Toť zajisté leží již ve věci samé, že autorita, které se podrobiti má v jistých ohledech rozum můj, nesmí na sobě míti žádných vad, které já tímto svým rozumem za vady uznávati musím. Z tohoto stanoviska vlastně bych si přál, aby p. vykladač byl posuzoval všechno, co jsem až posud o věcech církevních pronesl. V nynějším způsobu hierarchie a správy církevní vidím jedinou podstatnou škodu a záhubu náboženství.

Ona travestie ale, kdežto p. vykladač Slovan 1850.
kus jedné mé epištoly o kněžstvu co stavu 1739—1740.
obrátil (ne bez patrné pochoutky) na vlastence a na spisovatele (žurnalisty), tratí všechnu sůl, když se jen jakož slušno připustí[2]) nestejnost pojmů vlastence a spisovatele (žurnalisty). Či snad p. vykladač ještě tak daleko nedospěl s určitostí pojmů, aby nahlížel, že jest něco jiného vlastenec a něco jiného spisovatel (žurnalista), že může býti někdo vlastencem, kdo není spisovatel a že spisovatel nemusí býti vlastenec? Spisovatelství může býti ovšem stav a živnost tak jako

[1]) V Slovanu 1850. 1739. následuje ještě: »tam«.

[2]) V Slovanu 1850. 1739. místo slov: »připustí nestejnost« stojí: »nepřipustí totožnost«.

každé jiné, a tak jako ku př. zámečník svého umění k dobrému neb ke zlému užívati může, tak i spisovatel buď k prospěchu nebo ke škodě všeobecnosti může obrátiti své schopnosti. V prvním pádu jej lidé nazývají vlastencem, v druhém jest sprostý výdělkář aneb srozumitedlněji řečeno darebák. Proto také určení, je-li někdo vlastenec, nezávisí od něho samého, nýbrž od obecenstva. Něco zcela jiného ale jest s kněžstvím. Kněžství může býti dle mého mínění jen tak dalece živností, jak dalece jest také učitelstvím, neboť sobě alespoň se svým rozumem a citem nikterak sformovati nemohu, aby si někdo živobytí své tím vydělával, že se modlí za lid, že světí, že jest prostředníkem milosti boží, že koná památku smrti Ježíšovy atd., zkrátka, že jest kněz, neboť takové konání se jménem práce pro slušnost jmenovati nemají, pročež také nemají být živností.[1])

Co pan vykladač o velikých a nesmírně Slovan 1850.
těžkých pracích kněžstva praví, o tom ne- 1740.

[1]) V Slovanu 1850. 1740. následuje ještě: »Avšak proto, že jsem tuto myšlénku ve své V. ep. Kut. pronesl, nemusí již p. vykladač mysliti, že tak málo mám praktického smyslu, abych nyní za našich dob chtěl staré časy do písmeny obnovovati, nebyl tedy můj úmysl, aby snad jednotlivé obce samy ze sebe některého rolníka neb jiného obchodníka si za kněze volily: nýbrž myslím jen, že by dle nynějšího ducha časového, kterému přece sám p. vykladač platnost neupírá, ve knězích našich stránka učitelská více než se to posud dělo převládati měla, a tak myslím, aby učitelství bylo jejich živnost a kněžství jejich hodnost, aby své živobytí, své důchody, (které jim nezávidím a skracovati nechci), měli co učitelové a kněžství aby zdarma pro čest zastávali. Kterak by se toho docíliti dalo, mám bez toho úmysl v dalším běhu Kut. epišt. vyložiti, z čeho pak pozná teprva p. vykladač celý směr mého smýšlení o těchto záležitostech.«

chceme nic jiného říci, než odvolati se na všeobecný soud celého obecenstva, které si o této věci již dávno utvořilo své mínění. Mnozí kněží sice právě ti, kteří málo platu mají, dosti jsou zaměstnáni; za to ale bych o ostatních milerád řekl, že také něco pracují, kdybych se nebál pro lež trestu božího.

XVII.

O coelibátu a manželství mluví p. vy- Slovan 1850.
kladač nejobšírněji a také nejopovržlivěji 1740.
k apoštolu a proroku Kutnohorskému, jak mne nazývá. Mohl bych však za to p. vykladače ještě opovržlivěji a kratčeji odbýti, kdybych mu řekl, aby nemluvil o věcech, kterým nerozumí Já totiž co ženatý člověk a otec zkusil jsem i coelibát i manželství, znám oboje a mohu tedy souditi: ale p. vykladač P. Škorpík z Bohdalic na Hané co katolický kněz nebyl nikdy ženat, a jestli si tedy svůj coelibat chválí, jest to nejinák jako soud slepého o barvách.

Zdá se mi, že by vůbec nejslušnější Slovan 1850.
věc byla, aby naše kněžstvo strany coelibátu 1740.
in sua causa ani se nezmiňovalo, a aby celou tu otázku nám laikům k pojednávání přenechalo.

Co se mého osobního mínění o coeli- Slovan 1850.
bátu týče, držím jej asi za takovou cnost, 1840.
jaká by cnost byla, kdyby někdo po celý čas svého života oči své zavřené držel. Jestli by se ale v tomto ohledu na biblí někdo odvolával, odpovídám mu na to, že v biblí také stojí asi takto. »*Když ti někdo béře kabát, dej mu i plášť*«, aniž pak někomu napadlo

tohoto pravidla se také držeti. Těm ale, kteří coelibát za tak velikou zásluhu a cnost drží neb se dělají jako by drželi, odpovídám: K žádné cnosti nemá se nutiti, a jestli tedy my proti coelibátu se opíráme, nechceme tím žádného kněze nutiti, aby se snížil,[1]) nýbrž chceme jen aby nikdo nucen nebyl neženiti se, zanechávajíce každému, kdo coelibát za cnost a za zásluhu držeti chce, právo neženiti se.

Pan vykladač bude zde ale hned s ná- Slovan 1850.
mítkou svou »že vždyť nikdo nucen 1741.
není býti knězem.« Pravda nikdo jej v poutách nevede ke svěcení, ale co se morální donucenosti týče, totiž chudoby, nucení rodičů, vyhlídky na úplnou bezstarostnost atd. atd. atd., o tom by se dalo mnoho co vypisovat, a kdyby mi p. vykladač náležitých prostředků opatřil, abych všem, kteří nyní do theologie vstupují, na jiné straně mohl dopomoci k nějakému slušnému zaopatření, pak by p. vykladač viděl, kolik jich jde do theologie z chuti a z povolání, a kolik z morální nucenosti. My přece, kteří jsme v seminářích živi byli, jako já a p. vykladač, mohli bychom, kdybysme jen upřímně chtěli, z vlastní zkušenosti mnoho o tom vypravovat!

Pan vykladač vytáhl ve tří pokračo- Slovan 1850.
váních celý zrezovatělý arsenál starých zná- 1741.
mých důvodů pro hierarchický coelibát, a tak vyšly na světlo také některé vybrané kusy, které skutečně jest zábavno jen uzříti.

Tak ku př. se dle jeho mínění »pravý Slovan 1850.
kněz již co takový narodí, jsa od 1741.

---

[1]) V Slovanu 1850. 1740. místo »snížil« stojí »ženil«.

[redacted]

Boha ke kněžství určen,« z čehož vidíme, že p. vykladač není vlastně katolík, nýbrž muhamedán. Co by ale řekl p. vykladač, kdybychom tyto jeho vznešené moudrosti také jinak prakticky použili a řekli: *»že se pravý loupežník již co takový narodí, jsa od Boha k loupežnictví určen,«* čímž by ovšem veliká vina i zásluha na světě odpadla, a jediné Bůh všeho zlého i dobrého vinen byl.

Tito maličtí církevní otcové na Moravě vědí si arci ve všem tuze lehce rady a řeknou, že nás Bůh jen k něčemu dobrému napřed určiti může, a všechno zlé že jen pochází z dopuštění nikoli z určení božího. Dejme tomu, ale jak k tomu pak přicházejí ti, kteří již od narození předurčeni jsou ku př. k biskupství, k papežství? Proč nejsme všichni k tomu předurčeni? —

Což teprva díme o slovech p. vykla- Slovan 1850.
dače že *»nadpřírodná, mravní, volná* 1741.
duchovnost člověka prosta jest fysické pohlavnosti, a vzor čisto-lidské mužské a ženské dokonalosti není vázán pohlavím, a nedocílí se spojením s mužem neb se ženou, nýbrž spojením s Bohem!!!

— Kdo asi zjevil p. vykladači v Bohdalicích tuto moudrost, které ani já, ani on, ani žádný jiný na nebi a na zemi a v pekle nerozumí!

Pan vykladač špatně se ukázal vděčným Slovan 1850.
za tu šetrnost, s kterou jsme my jednajíce 1741.
o coelibátu pomlčeli o všelikých každému známých nechvalitebných okolnostech, v nichžto se tento chválený coelibát v praktickém životě jeví, a tak daleko šel v této nevděčnosti své, že praví: *»čistota manželská častěji se ruší nežli coelibát!!«* To

snad myslil p. vykladač jen tak, jakoby se říci muselo a mohlo, že se v Rusích více nakrade než v státu Lippe-Detmoldském, totiž že mezi 100,000.000 lidu jest více zlodějů než mezi 100.000. My nechceme tak sprostě jako p. vykladač viniti jednu třídu a odvoláváme se v tom ohledu pouze jen na všeobecnou zkušenost.

Nejvyšší vrchol naduté stavovské směšnosti jest ale ve slovích p. vykladače, když praví »že prý se manželstvím rozplozuje člověčenstvo v potomcích Adamových tělesně. Kristus co spasitel rozplozuje se duchovně kněžstvem církve,« při čemž jsem si mimovolně vzpomněl na onoho katolického kněze polského v Haliči, kterého jsem r. 1842 na své vlastní uši věřícím jeho vesničanům kázati slyšel, že kněží jsou praví Bohové, což dokazoval srdnatě z písma. Jaký jest konečně rozdíl mezi tímto a mezi velebným Bohdalickým vykladačem proroka a apoštola Kutnohorského? O my ubozí tělesní potomkové starého hříšného Adama, jaká jsme my pleva proti těm vznešeným tvorům, kteří plodí potomky druhé božské osoby! Slovan 1850. 1741—1742.

Bývalo to v Rusích vždy moje srdečné potěšení (netajím, že se rád zasměji), když mi náš pravoslavný pan farář[1]) obšírně dokazoval, že Slovan 1850. 1742.

---

[1]) Aby p. vykladač nemyslil, že jsem snad dle slovíčka »náš farář« přestoupil k schismatické slovansko-řecké víře, musím podotknout, že to byl farář té osady, ve které jsem bydlil, a také každodenně chrám její navštěvoval a slovanskou liturgii s velikým zalíbením společně konal — čehož se také dopustil, jak historie praví, upálený v Kostnici mistr Jeroným. Veliký pokrok od té doby, že já již proto upálen nebudu. Slovan 1850. 1742.

oni slovansko-řečtí kněží nejen duchovně, nýbrž i tělesně jsou potomkové apoštolů, a že také na to rodokmen ukázati mohou. Všude se jeví ten samý směr dělati z kněze tvora nějakého nadčlověckého na ujmu ostatních spolubratří věřících, směr to, který nenacházíme nikde ve slovích Ježíše ani v prvotní církvi křesťanské.

XVIII.

Kastovní[1]) nadutost, nehodná rozumného kněze jeví se také z těch míst, kde se p. vykladač podřekl strany stavu manželského. Slovan 1850. 1742.
Takto zřejmě sice mluví o manželství s celou úctou, jaká ale líčená jsou tato slova, pozorujeme jasně, když p. vykladač ženění kněží ve středověku[2]) »surovostí a nemravnosti« jmenuje,[3]) když praví, že prý se každodenní požívání svátostí nedá smířiti se životem manželským!! jaká by tedy byla

[1]) V Slovanu 1850. 1742. stojí »Stejná kastovní nadutost«.

[2]) Z dějepisu jest ku př. velmi dobře známo, že byli kněží katoličtí také v Čechách ženati, jako sám Cosmas, kanovník a spisovatel českých dějin, a povědomo, jakou bouři spůsobil onen legat papežský, který přišel do Čech coelibát kněžský nařizovat. Slovan 1850. 1742.

[3]) Beztoho již ustavičné opakování slova čistota, zachování čistoty atd., velice se příčí zdravému smyslu, neboť jimi se manželství indirekte za jakousi nečistotu vyhlašuje, což jest sice zcela přiměřeno jistým na duchu pomateným sektám východním, které držíce přirozený a od Boha vštípený pud pohlavní za jakési čertovství, vyřezávali sami sebe jako zvířata; a však velmi nepřiměřené jsou tyto řeči pro rozumné lidi v 19. století v Evropě. Slovan 1850. 1742.

[redacted]

podivná svátost manželství, kdyby se s ní také každodenní požívání jiných svátostí nedalo smířiti!! Zrovna tak bych říci mohl, že *se každodenní požívání svátostí nedá smířiti se životem kněžským*,« neboť kněžství jest tak svátost jako manželství. O vy výborní katolíci! Vidíme, kam člověk přijde, když dokazuje věc, které hierarchie zcela k něčemu jinému potřebuje než k čemu udává!

Důkazy pro coelibát toho druhu, jako Slovan 1850.
že *jest manželství pro kněze příliš* 1742–1743.
né rozptylení ducha, pak že kněžský stav *tolik nebezpečenství totiž nákazy při navštěvování nemocných* by v sobě měl, že by se jemu nikdo maje ženu a děti věnovati nemohl atd. atd. nezasluhují ani žádné odpovědi. Když jest manželství přílišné rozptýlení ducha, proč pak si tedy drží každý p. farář *hospodyni*? Vidíme, jak zkušenost mluví zrovna na opak než p. vykladač, a žena zrovna jest prostředek proti rozptýlení ducha, poněvadž za muže přejímá polovici starostí jeho, starostí totiž menších o domácnost, které jsou zcela přiměřené ženským, a tudy jemu tím více času zbývá k jeho povolání! Či ne tak? Proč pak by, kdyby tomu tak nebylo, páni farářové neměli raději hospodáře místo hospodyň?

Strany druhého důvodu nemohl by se Slovan 1850.
ale také žádný voják, lékař, loďař, rybář, 1743.
tesař, pokryvač a množství jiných stavů ženiti, kteří skrze povolání své do nebezpečenství přicházejí. Ostatně, mezi námi řečeno, nepovažuje se kněžský stav za tak nesmírně pro život nebezpečný, jako p. vykladač udává, a pozorujeme naopak, že skoro obyčejně při všem

trápení a velikém nebezpečenství požehnání boží jest při jeho služebnících nejen na duši (což se samo bez toho rozuměti musí), nýbrž hlavně také na těle, z čehož také souditi lze, že coelibat zdraví neškodí.

Pan vykladač sice, aby veliké nebezpečí Slovan 1850.
stavu kněžského a tudy potřebu coelibátu 1743.
tím patrněji ukázal, velice nadsazuje práce kněžské při nemocných nad lékařské a spolu nám lékaře co bázlivce před nakažlivými nemocemi a kněze co veliké hrdiny líčí, tak jako by znal jenom toho nejbázlivějšího lékaře a jednoho nejhrdinštějšího kněze. Náš obyčej není nikdy celý stav obviňovati nebo chváliti, avšak z pouhých statistických vědomostí o počtu lékařů a kněží jeví se, že každý lékař v celku má větší okršlek než kněz a tudy více nemocných, tím více, že obyčejně kněz jen jednou, lékař ale vícekráte navštěvuje, lékař ustavičně jen s nemocnými zachází, u kněze není ale zaopatřování nemocných jediným zaměstnáním: pročež tedy tvrzení p. vykladače samo se rozpadává.

Jak *opatrně* p. vykladač slova sta- Slovan 1850.
věti umí, dokazuje nám vyřknutím, *že se* 1743—1744.
ve starobylosti církevní žádný kněz ženiti nesměl. Toť ovšem jest pravda, kdo ale ví, že za tehdejších časů vůbec panovala zásada, že druhé manželství sice dovolené, ale ne chvalitebné jest, a třetí se dokonce nepřipouští, dále že kněží nemohli toho času jako nyní v 23 letech této hodnosti dojíti, a že obyčejně již co dospělí, a tedy vždy již co ženatí mužové na kněžství se posvěcovali, a že tedy tím méně kněží po úmrtí své ženy druhé manželství nastoupiti mohli: tenť porozumí zřetelně smyslu pravému této zásady p. vykladače. Litujeme ostatně, že pan vykladač

zapomněl zde při coelibátu doložiti to, co doložil při latině, totiž, že stolice římská ostatně tak urputně na coelibátu nestojí a že ku př. Rusínům, ačkoli jsou katolíci jako my, přece povoluje manželství kněžské, kterážto »surovost a nemravnost« (jak p. vykladač říká) zase nejzřejměji ruší všechny argumenty p. vykladače, neboť jestli jest manželství kněžské taková ošklivost před očima Páně a coelibát tak nevyhnutelná cnost a vlastnost pro toho, »kdo každodenně svátosti požívá«: kterak se mohla stolice římská tak daleko zapomenout, že tuto »nemravnost a surovost« trpí Rusínům a jiným? Či snad jest to jen jeden důkaz pro tu starou pravdu, že stolice římská podlézala všude, kde nemohla přeskočit a slevila tam, kde se nedalo jinák prodat? Tak povolili našim předkům kompaktáty, které dříve za největší kacířství považovali, když totiž se naši předkové zbraní a křižáckými tahy nedali poraziti, nýbrž sami křižáky ze země vyhnali. Potom byli ti sami kacíři i se svým kacířstvím zase praví synové církve a dostali na to své pravé synovství zvláštní patent, který se jim ovšem při první dobré příležitosti i s kompaktáty zase odebral.

Měl bych se sice na p. vykladače velmi Slovan 1850.
mrzet, proto že on mne svého apoštola a 1744.
proroka jmenuje nullou stran kompetence ve vědě náboženské; avšak poněvadž se zároveň stran coelibátu na autoritu a »zdravý smysl« amerických divochů odvolává, kteří prý vždy jen chtějí kněze neženatého: vidím z toho, že není u p. vykladače mnoho zapotřebí k tomu býti autoritou, a milerád se spokojím se svou nullou, obzvláště když vím velmi snadný prostředek, kterak bych se z této nully jedním rázem stal světlem

[redacted]

v Israeli, znamenitým vědátorem atd. atd., kdybych totiž o všech těch věcech psáti chtěl ve smyslu p. vykladače, tuť by se jistě brzy všechny ty nynější Hustopečské, Bohdalické, Bezdězské a jiné nadávky proměnily v nejvonačejší pochvaly, a učenost, moudrost, zkušenost, schopnost má neměly by ani konce.

Pan vykladač myslí také, že prý má lid Slovan 1850.
více důvěry k neženatým kněžím: v tom ale 1744.
jest na omylu, lid má rozumnou důvěru a lásku ke knězi, když jest hodný a svědomitý muž, a tato rozumná důvěra a láska nenásleduje z coelibátu, nýbrž z dobrých vlastností kněze. Rozumná důvěra a láska pravím proto, že sem nepočítám tu lásku a důvěru, kterou staré babičky a tak zvané modličky mívají k jistým kněžím, kteří s nimi rádi na procesí chodí, panenku Marii jim hodně strakatě vyšperkují, a vůbec náboženství dle vkusu jejich jim připravují, na kteroužto lásku a důvěru já tak málo kladu, jako z druhé strany na důvěru a lásku povstávající z toho, když kněz se svými ovečkami hodně pilně pije a v hospodě obcuje aneb jinak jim pochlebuje. Autorita starých babiček a jim ve smýšlení rovných lidí neplatí pro coelibát proto nic, poněvadž by jistě ještě větší vážnost ke kněžím měli, kdyby si tito z pobožnosti ku př. uši neb nos uříznouti dali, což snad by jistě ani p. vykladač neschvaloval. Důkazy na to máme při východních fakirech rozmanitého spůsobu, ku kterým tamější sprostý lid také proto mnoho důvěry a oddanosti má, že sami sebe všelijak mučí, mrskají, na sloupu stojí atd., což by zde bylo obšírné povídati.

Ostatně ale doložiti musím, že jen pod Slovan 1850.
jednou výminkou bych býti mohl pro nu- 1744—1745.

cený coelibát kněžský. Výminka tato jest: kdyby na každém, jak mile uložený coelibát zruší, podle nějaké viditelné a každému nápadné a nezrušitelné známky ku př. na obličeji to poznati bylo. Pak doufám, že by byl brzy coelibát vyzdvižen, a že by papež a biskupové, oženivše se sami, všem kněžím tak jako ostatním lidem ženiti se dovolili.

XIX.

1. Vyvracovali jsme dříve všeliké ná- Slovan 1850.
mitky, které z druhé strany dělány jsou 1924.
proti zrušení kněžského coelibátu. Na tom však není dosti a zapotřebí jest upozorniti ještě na veliké škody, které pro všeobecnost coelibátu kněžského povstávají a na druhé straně na výhody, které by z toho povstaly, kdyby se kněžstvo katolické tak jako ostatní lidé ženilo. Neboť jenom tak viděti bude, že ne snad z nějaké mody neb z bažení po opposici, proti zvyklosti církevní, proti coelibátu se opíráme, nýbrž ze skutečné potřeby.

2. Tažme se napřed, k čemu jest coelibát Slovan 1850.
kněžský? jaké z něho užitky pro všeobec- 1924.
nost? — Žádné. Jaké ale z něho povstávají škody pro všeobecnost? Velké a mnohé.

3. Přední jest, že se skrze coelibát kněž- Slovan 1850.
stvo katolické stává jistou uzavřenou kastou, 1925.
oddělenou od ostatních věřících — a to jest vlastně ta jediná pravá příčina, pro kterou hierarchie římská tak urputně drží coelibát. Vždyť pak na vojsku to samé pozorujeme; tam sice zřejmě coelibát uveden není, ale indirektně jest ženění u vojska tak obtíženo,

že vojáky ženaté jenom za výminku považovati musíme. Co tedy u vojska docíliti chce absolutní vláda, to samé u kněžstva hierarchie. Tak jak voják k prospěchu libovlády světské, tak zas kněz k prospěchu libovlády duchovní má býti ode všech ostatních oddělený, sám pro sebe, na to své oddělení hrdý, on nemá míti s ostatním národem žádný cit společný.

4. Žádný by ani neřekl, jak veliká Slovan 1850.
podoba jest ve všem u vojska a kat. kněž- 1925.
stva, což jistě každému, kdo o této věci přemýšlí, patrno býti musí: jedna z největších a z nejdůležitějších podobností jest ta, že oba stavové již dávno se odchýlili od svého prvotního účele a povolání. Vojsko má vlastně hájiti zem a národ proti násilí, má ochrániti právo proti libovůli, obyčejně ale naopak hájí jen despotické vlády proti národům, pomáhá utiskovati právo a zaváděti libovůli. Povolání kněžstva zase jest vzdělávati, osvěcovati lid, rozšiřovati mezi ním zásady pravé svobody, totiž bratrství, ušlechťovati lid a vésti jej k blaženosti; ale ve skutečnosti udělalo kněžstvo samo ze sebe jistý druh aristokratie a chceme-li v pravdě mluviti, musíme říci, že by se věřící snadněji obešli bez kněží nežli kněží bez věřících, že tedy vlastně nejsou kněží pro lid, nýbrž lid pro kněze.[1]) Příčiny toho jsou, že se kněžstvo tak od hierarchie jako vojsko od absolutie

---

[1]) Ačkoli to jest vlastně zbytečné, musíme přece Slovan 1850.
doložiti, že arci toto neplatí o všech kněžích a o všech 1925.
vojácích, nýbrž jen všeobecně o těch, kterých se to týče. Který smýšlí jinák než se tuto popisuje, toho zajisté vyřknutím pravdy, třeba se i jeho stavu týkalo, nezhoršíme: který však jest takový, jak svrchu psáno, ten ať se horší na nás, aniž sobě toho příliš k mysli připustíme.

zneužívá, zcela k soběckým účelům, a coelibát jest jeden z prvních prostředků k tomu.

5. Strana svobodě a právu nepříznivá, která chce jako dříve držeti lid ve své služebnosti, výslovně o kněžstvu a vojsku co nástrojích svých v tomto smyslu mluví. Na důkaz toho uvedeme zde
kus řeči »Dona Kortesa, markýse Spisy III.
de Valdegamas«, aristokrata španělského, 720.
kterou držel ve sněmovně a z nížto nejpěknější kousek takto doslovně zní:

6. »Veliká pravá civilisace vzniká z kře- Spisy III.
sťanství; což jest pravdou v té míře, že se všechna 720—721.
civilisace toliko v pásmu křesťanském shledává; mimo toto pásmo není civilisace, jest samá surovost, a před křesťanstvím nebylo na světě ani jednoho národu civilisovaného. Ani jednoho, pánové; neboť národ řecký a římský nebyli civilisovaní, byliť vzdělaní, což jest ovšem něco jiného. Vzdělanost jest povrchním leskem civilisace. Křesťanství civilisuje svět; — onoť jej civilisovalo způsobem trojím; tím, že vrchnost vyhlásilo za nedotknutelnou, poslušnost za posvátnou, sebezapírání a obětovnost, či lépe mluvíc, lásku za božskou. Takto křesťanství národy civilisovalo. Nyní ale — a v tom záleží rozluštění veliké úlohy této — nyní ale idey nedotknuté svrchovanosti, posvátného poslušenství a zbožné obětovnosti vymizely za našich dnů ze společnosti občanské, nacházejí se ve chrámech, kde se vzývá Bůh spravedlivý a slitovný, a v táborech vojenských, kde se vzývá Bůh mocný, Bůh války v podobenstvích slávy. Poněvadž církev a vojsko jediné ochraňují nedotknutelnou svrchovanost, posvátné poslušenství a zbožnou lásku; protož také jsou dnešního dne zástupci vzdělanosti evropejské. Nevím, pánové, zdaliž jste sobě kdy tak jako já povšimnuli podobnosti a téměř stejnosti dvou osob na pohled mezi sebou nejrůznějších a nejrozdílnějších, totiž podobnosti mezi knězem a vojákem: ani kněz, ani voják není sobě živ, není živ rodině své; oba slávu pokládají v zapírání sebe, v oběto-

vání-se. Úřadem vojákovým jest, aby hájil neodvislost občanské společnosti; kněži náleží hájiti neodvislost společnosti náboženské. Kněz povinen jest umříti, život položiti za ovce své dle příkladu pastýře dobrého; voják povinen jest jako dobrý bratr život svůj položiti za bratry. Pohlédnete-li na přísné živobytí kněžské, spatříte ve kněžství pravou službu vojenskou, a tak skutečně jest; považíte-li posvátnost služby vojenské, ve vojenství spatříte pravé kněžství. Což by bylo ze světa, z civilisace, z Europy, kdyby nebylo kněží a vojáků.«

7. Staří Římané a Řeci nebyli tedy ci- Spisy III.
vilisovaní, a proč? Proto že nedrželi vrch- 721–722.
nost za nedotknutelnou, poslušnost za posvátnou, sebezapírání a obětovnost, či lépe prý mluvíc lásku za božskou! O ty statečný hidalgo Done Donose Kortesi de Valdegamas y Mancha! Psi ale starých Římanů a Řeků byli jistě civilisovaní, neboť tito psové měli dozajista všechny ty tři svrchu uvedené vlastnosti, které žádáš k civilisaci! O vy výborní křesťané! nic jiného, nic lepšího jste nenašli v křesťanství jen tu poslušnost a obětavost, jen tu neobmezenou úctu k vrchnostem! Za našich dnů jsou tedy nejcivilisovanější národové Kytajci, Lamaité, Mongolové, Negři, neboť u nich kvetou ony tři vlastnosti, a nejméně civilisovaní jsou obyvatelé Sev. Amerického Soustátí, pak Belgičané, Švýcaři, Angličané atd.!! O pane de Valdegamas! taký jest již svět, že každá vrchnost chce držána býti za nedotknutelnou, ale své poddané drží za velmi dotknutedlné; takový jest již svět, že každý, kdo poroučí, chce, aby poslušnost byla posvátnou; takový jest již svět, že leckdo by rád, aby jiní sebe zapírali a obětovali pro něho. Tak chytří (neb jestli chceš civilisovaní) byli již mnozí lidé dávno před počátkem křesťanského náboženství!

8. A ta krásná podobnost mezi knězem a vojákem! Jenom kněží a vojáci drží civilisaci, drží svět, drží Evropu! My všichni ostatní bouráme civilisaci! Štěstí ještě, že nám všem, kteří kněžími a vojáky nejsme, pan de Valdegamas ještě v čas pověděl, jací jsme zlosynové, abychom se ještě mohli dáti na pokání a vstoupiti všichni buď do stavu kněžského neb na vojnu! Spisy III. 722.

9. Coelibát překáží také patrně kněžím ve svědomitém plnění ouřadu. Svobodný kněz a kromě toho v klášteřích a seminářích vychovaný a pak zase všelikými prostředky od obcování časného s jinými stavy oddělený, kterak on může znáti všeliké okolnosti života, kterak on může býti rádcem jiných? Vždyť to víme ze zkušenosti, že nyní kněz kat. ani nesmí do některého domu několikráte přijíti, aby již pomluvačná ústa o tom nezačala skandalosní věci vypravovat! Slovan 1850. 1925.

10. Hlavní ale škoda, která dle našeho mínění z coelibatu kněžského povstává, jest ta, že se nedá nikterak škola s církví v souměr uvésti. Strany této důležité věci jsou dvojí hlavní mínění: jedno aby škola podřízena byla církvi a učitelstvo kněžstvu, druhé aby škola byla od církve emancipována, totiž aby byla škola a učitelstvo zcela od církve a kněžstva neodvislé. Ani s prvním ani druhým tímto náhledem nemohu souhlasiti: tam, kde škola emancipována jest od církve, vidíme učitele a kněze proti sobě působiti, učitelstvo vyhlašuje kněze za pověrečné zatemňovatele, kněžstvo zas učitele za neznabohy. Jeden kazí druhému mládež. Kdyby se ale zas škola Slovan 1850 1925–1926.

a učitelstvo podřídilo [1]) kněžstvu, budeme brzy viděti to pěkné hospodářství hierarchie, kterak bude ve školách ke svému jednostrannému prospěchu udušovati všeho ducha, všechen pokrok.

11. Mám tedy již dávno to přesvědčení, že se tomu nedá vyhověti jinak, nežli když bude kněžstvo a učitelstvo jeden stav, to je když bude v mládí každý kněz učitelem, a teprva v dospělejším mužském věku pak knězem, totiž farářem se stane. Jsme toho mínění, že[2]) takovým způsobem možná jest na jedné straně stav našich škol náležitě zlepšiti a na druhé straně kněžstvu zase všeobecnou vážnost a důvěru opatřiti. Avšak má-li býti takové splynutí celého učitelstva [3]) s kněžstvem možné, musí předcházeti jak v kněžstvu tak v učitelstvu veliké reformy. Přede vším jisto jest, že žádný moudrý národ a žádná moudrá vláda nesvěří veškeré vychování a vzdělávání mládeže a lidu nějaké v sobě uzavřené kastě, sice by nevyhnutelně brzy taková kasta zneužívala i náboženství i cvičení školního jen ke svým soběckým účelům, bažíc po panování nad ostatními. Za druhé není ani možná, aby veškeré učitelstvo a profesorstvo zároveň s kněžími bylo neženaté. První výminka tedy k provedení této i pro náboženství i pro školy důležité a užitečné reformy jest, aby kněžstvo upustilo od nuceného coelibátu.

Slovan 1850 1926.

---

[1]) V Slovanu 1850. 1926 stojí: »podřídilo církvi a kněžstvu«.

[2]) V Slovanu 1850. 1926 stojí: »že jen . . .«

[3]) Slovan 1850. 1926. Míním zde i nižší i všechno vyšší učitelstvo.

XX.[1]

Jak se již samo sebou rozumí, způsobilo učení naše o snášelivosti k vyznavačům jiných náboženství největšího hluku mezi zaslepenými hierarchisty a zbrojnoši absolutistů. Mírné a lidumilovné zásady obsažené nyní v 2. 3. epištole tohoto vydání zamíchaly, když jsem je poprvé vyslovil, tak velice žlučí a jedem těchto advokátů a prokurátorů Božích, že se vylily proti mně jako vrchlice v jarní povodni. Známý vykladač od Hané pan Škorpík nahromadil všechny možné nadávky a nazval tyto zásady: *bahnem, pomyjemi ze školy nejmělčejších filosofastrů, nejohavnější tráveninou z kotrby duchových lenochů, duchovým jedem, mlátem německých náboženských a vědeckých bankrotářů, nekřesťanstvím, bohovzdorným mudrlanstvím atd.* mne pak co spisovatele jejich pojmenoval *pokrytcem, nepočestným, duchovou opaduškou*, jakož se dočísti možná v čísle 116. Vídenského Denníka, kterýmižto nadávkami velebný p. Škorpík jistě projevil znamenité schopnosti kazatelské a missionářské, tak že mu dle našeho mínění první uprázdněné kanovnictví v Brně ujíti nemůže, já pak těším se zase tím blahým vědomím, že by mne byla mnohá hokyně snad ještě více vynadala, kdybych jí byl její švestky pohanil. »*Bezpečnější jest člověku* — jak dí písmo — *potkati se s nedvědicí, které pobrali mladé, nežli s bláznem doufajícím v bláznovství své!*«

[1]) Rukopis této kapitoly jest uchován v pozůstalosti Havlíčkově.

A však hrubost tato dala by se panu vykladači ještě snadněji odpustiti nežli jeho chytráctví. On není spokojen, že zásady naše nejošklivějšími jmény potupil, nás za protivníky Boha vyhlásil, on také ještě »*ad majorem Dei Gloriam*« velmi obratně použiti chce starého národního záští proti Němcům a roztáhna tuto plachtu, chce svou děravou lodičku dostati do přístavu. »*Považte křesťané slovanští* — volá p. Škorpík — *v tomto počínání ani žilky slovanskosti není, toť jest čirá německost toho nejšpatnějšího druhu. Pan Havlíček jest největší přítel Němců, nebo atd.*« Ubozí hierarchové! ubohá učící církev! nemáš-li lepších a lidumilnějších důkazů a pohnůtek nežli jsou tyto! Tedy ze zlosti proti Němcům máme zůstati hlupáci, pronásledující a tupící spolubratry své, že mají dle vůle Boží jinou víru nežli my? Ze zlosti proti Němcům máme věřiti v tu nelidskou urputnost, že by vyznavači všech jiných vír kromě naší od Boha měli být věčně zatraceni? O! malí církevní otcové na Hané! o několik set let přicházíte pozdě s tímto keserem! Jsme již nyní tak daleko, že bychom navzdor všelikému nedorozumění a záští, které s Němci máme, přece nezamítali věc moudrou proto, že by od Němců pocházela. V této věci ale právě ani toho zapotřebí nemáme, neboť pravá, rozumná a ctnostná osvěta v náboženství není německého původu: nýbrž Němci svými nepraktickými systemy filosofickými dopustili se zase všech vad nesnášelivých církví, a přidali k nim ještě tu novou, že vypudivše z náboženství k nenahraditelné škodě cit, nenahradili mezeru ani pravým rozumem.

XXI.[1])

Mnozí užili proti mně té nepoctivé zbraně Slovan 1850
a roztrušovali mezi lidem katolickým, jako- 752.
bych v tajném nějakém srozumění a spolku s protestanty, jenom proto proti katolické hierarchii vystupoval, abych touto cestou protestantství rozšiřovati mohl. Ovšem jest to pohodlná věc s použitím dávno pěstované náboženské nenávisti u sprostého katolického lidu každou pravdu pouhým jménem »protestant« v podezření uvésti, a tak všem opravám nemilým cestu

[1]) Kapitola XXI. byla v Slovanu 1850. 751—753 kapitolou VII. a začínala těmito, do druhého vydání nepojatými odstavci: »Od té doby co spisuji Kutnohorské epištoly udělal jsem již mnohou zkušenost. Žádný by to ani neřekl, že šest epištolek by tak mohlo rozčepejřit jisté mysli, jak se to skutečně přihodilo. Dostali jsme i k redakci několik hrubých dopisů se sprostými výhružkami, obyčejnými již proti redaktorům, totiž že ztratíme mnoho předplatitelů! Nezkušeni lidé! což nevíte, že opposiční redaktor v Rakousích jest nyní tak ostřílený pták, že se již ničím zastrašiti nedá? Vláda nám vzala najednou přes 600 předplatitelů v Praze a v Haliči, vláda nám již dříve vzala všechny předplatitele najednou, a přece si dovolujeme proto míti své zvláštní mínění: kterak se budeme strachovati vás, nemohoucích sobě, jak písmo praví, ani jediného vlasu bílého neb černého učiniti, aniž mohoucích k postavě své přidělati loket jeden? Či myslíte, že ten, jenž drží na náboženství více než na biskupy a na desátky, také nebude více držeti na pravdu než na předplatitele? — O lidé malé víry! Ostatně již ze spůsobu takových výhružek pozorujeme, jaký jest hlavní základ smýšlení odporníkův našich, totiž onen, jenž se připodobniti dá egyptským hrncům masa; sami jsouce smýšlení sprostého, zbožňovatelé a ctitelé Baalu, jenž se za našich časů jmenuje žaludek, myslí sobě, že také každé jiné smýšlení hlavně jen ze žaludku povstává a zase do žaludku se vrací, a že sprostá zištnost tak jako jimi i každým jiným ustavičně vládne a lomcuje.«

zakročiti; jest to starý vynález, kterého již faryzeové proti Ježíši užívali, pravíce sprostému lidu židovskému, že všechno, co činí a učí, ve jménu Belzebuba učí. Belzebub bylo asi u sprostých židů toho času tolik, co jest nyní mezi sprostým katolickým lidem »beran« neb lutryan, a tedy na každý způsob špatná rekomendace.

Nepochybně, že ale protestanti jsouce Slovan 1850
též čtenářové naši, radovali se z toho, že 752–753.
proti hierarchii katolické, jejich nepřítelkyni, tak ostře vystupuji, a tuť byla hned dobrá záminka, vydávati epištoly moje za protestantství. Není mi ale nic na světě tak snadno, jako zlomiti nepřátelům pokroku a osvěty tento chatrný, dřevěný mečík proti užitečným pravdám vytasený a učiním to následujícími dvěma řádkama: Všechno to, co jsem posud proti katolické hierarchii psal, platí také ve stejné míře proti hierarchii protestantské. Hierarchie protestantská ku př. v Angličanech má na sobě všechny nectnosti katolické hierarchie, a kdekoli se stalo protestantství panující v státní církvi, všude tam navrátilo se zase ke všem těm starým nešvarám, pro které právě původně nastala reformace. Anglická protestantská hierarchie jedná s katolickými Irčany zrovna tak nekřesťansky a nelidsky, jako jednala naše katolická proti protestantům atd. atd. A nepotřebujeme ani pro příklad tak daleko choditi: sami naši evangelíci dají mi za pravdu, že jejich Vídenská konsistoř zrovna tak se chová, jako obyčejně naše konsistoře, a v ničem jim neodevzdá ani o vlas. Ba ještě dále se pustiti můžeme a řekneme zrovna: Všechny hierarchie na celém světě, muhamedánská, tibetánská, bra-

mínská, židovská, všechny pohanské a všechny křesťanské jsou docela stejné, žádné nezáleží tak mnoho na náboženství a na pravém blahu lidstva, jako na její světské moci a na její důchodech, každá hierarchie má ten směr, aby veliké štěstí a blaženost tohoto světa ona sama užila, a svým věřícím jen na onen svět ukazovala!

XXII.

Hlas jednoty katolické pro víru, Slovan 1850
svobodu a mravní ušlechtilost, tak 754.
se jmenuje časopis vycházející v Brně jednou týdně v půl archu. Číslo 31. od 3. srpna 1850 obsahuje mezi jinými také následující zprávu církevní:

Jako ve Vídni tak i v Brně přetřepávaly Slovan 1850
proticírkevní noviny podivnou událost na 754–755.
obrazu panny Marie v Riminech (v Římsku), o kterémž se ve mnohých církevních novinách vypravovalo, že oči p. Marie na obrazu jako oživené semotam se obracely a zvláště k nebi prosebně zřízeny byly. Nyní tomu téměř jeden měsíc, co si listové ti za terč jedovatých spisů svých obrali Julianu Weiskirchenovou, dívčici ze Šlaimbachu blíže Vídně, o které pověst jde, že prý každého pátku krví se potí a že rány Kristovy na sobě vytlačeny má. My až posud nic jistého nevědouce nezmínili jsme se o věcech těchto ani slovem, čekajíce na konečný úsudek první komise. Tolik však již s jistotou udati lze, že co proticírkevní listy jako o obrazu v Riminech, tak o dotčené Julianě podávají, není leč holá lež a takové utrhačství, jakovéhož jedině

lidé všeho svědomí a studu prázdní a téměř ďábelskou zuřivostí rozlícení schopni jsou. Půjde-li to pořáde tímto během, nezbyde kněžím a katolíkům nic jiného, leč žádati od vlády, aby i jim se dostalo rovnoprávnosti čili aby vymaněni byli z tyranství pisatelů neznabožských a rouhavých. Krátkozrakým však a zaslepeným měšťanům nepřejeme, aby jim prozřetelnost Božská musila podati lék, který jediný s to jest jich uzdraviti, totiž socialismus a komunismus, čili všeobecné loupežení a obírání, k čemuž všecky proticírkevní listy směřují a cestu proklesťují.

I zde na Moravě koluje časopis p. Havlíčkův »Slovan«. V Jedovnicích k. p. jest 6 exemplářů novin těchto. Ačkoliv vděčně uznáváme zásluhy p. Havlíčka o rovnoprávnost řeči naší, přece náramně želíme, že v nynějších listech jest toliko znamenati péro, které celé v ingoustě černé žluči omočené proti světským i církevním vrchníkům se téměř vzteká.« Slovan 1850 755.

Proticírkevní noviny jsou tedy všechny ty, které nevědí, že obraz Panny Marie v Rimini očima kroutí, a že slečna Juliana Weiskirchenova ze Šleimbachu zázraky provozuje? Jsou tedy všechny noviny proticírkevní vyjmouc Brněnský Hlas, a podobné jemu bojovníky! O Hlase volající na poušti! Celý svět jest již nyní přesvědčen, že Pán Bůh důležitější věci[1]) na starosti má, než aby kroutil očima obrazu Riminského! Brněnský Hlas se ale ovšem ještě nic jistého o tom nedověděl, a proto mlčí, a nerozšiřuje »téměř ďábelskou zuřivostí rozlícen« holé lži a utrhačství o onom obrazu a o Julianě! A ve své Slovan 1850 755.

---

[1]) V Slovanu 1850. 775: »důležitější a také užitečnější věci.«

zuřivosti zapomíná Hlas, že jsou kněží také katolíci, sice by jinak nebyl mohl říci, že kněžím *a* katolíkům nezbyde nic než žádati od vlády »rovnoprávnost čili vymanění z tyranství pisatelů neznabožských a rouhavých!« Tedy neznaboh jest, kdo nedrží nic na kroucení očí obrazu Riminského a na pět ran slečny Juliany? O Bože! sešli rozum na redakci Hlasu Brněnského, aby se naučila vědět, co to jest neznaboh! A kdyby nechtěla ona redakce ve své zatvrzelosti tento shůry seslaný rozum přijmout, vzýváme Vás, p. c. k. zástupče Brněnský, abyste ve jménu rovnoprávnosti ji k tomu přinutil, čili abyste ji vymanil z tyranství jejího nerozumu!

A jen naň se socialismem a komunis- Slovan 1850
mem, kdo nechce věřit na kroucení očí obrazu 755.
a na pět ran Juliany, pošleme na něho socialismus a komunismus čili všeobecné loupežení a obírání! ku kterému prý všechny proticírkevní listy směřují. Nebudou-li věřit na kroucení očí, poberem jim jejich jmění jako komunisté, a budou-li věřit, pobereme jim zase všechno na jiný nábožný způsob. Na každý pád ale oloupeni budou! —

Mezi těmito »proticírkevními ke Slovan 1850
všeobecnému loupežení a obírání« 755—756.
směřujícími časopisy jest také Slovan, vzteklý to časopis, který se spisuje perem ocelovým ve žluči namočeným, a to ve žluči lidské a ne ve žluči sprostých lidí, nýbrž ve žluči světských a církevních vrchníků! Šest exemplářů ho čtou v Jedovnicích. Jed a žluč ovšem si jsou blízko! O Jedovnice, již vás vidím se všemi stodolami na rožni v horoucím pekle!

Přiznávám se, že mne ještě na světě Slovan 1850
nic tak nermoutilo jako ta vděčnost, s kte- 756.
rou Brněnský Hlas uznal přece ještě některé moje zásluhy, a rmoutilo by mne to ještě víc, kdybych nevěděl, že to učinil jenom jsa sprostný co holub a chytrý co had, totiž aby se nestranným býti zdál, a aby se vedle jeho malé chvály také ta tyranská hana dobře zažíti dala. Za toto přátelské uznání mých zásluh dávám redakci Hlasu přátelskou radu, aby i ona psala své články žlučí; žádný by ani nevěřil, jak zčerstva péro jede a jak vtipné myšlénky z něho vyskakují, když se namočí do žluči ku př. biskupské. A což hlavní věc, ušetří se inkoustu!

Až se ale dáme do onoho všeobecného Slovan 1850
loupení a obírání, slibuji též dotčené redakci 756.
polovičku všeho, co naberu a naloupím jakožto proticírkevní ke všeobecnému loupežení a sbírání směřující časopis! —

XXIII.[1])

Což je nám zde, kdežto žijeme v po- Slovan 1850
koji: ale v Litoměřicích nyní, tam je hrůza. 493—494.
Tam se již po kolik dní liguriani potýkají s čertem, a bitva nebude trvat jen tři dni jako u Lipska, nýbrž plných jedenácte dní. Všichni čerti z celé Litoměřické diecése jsou uctivě pozváni na ten turnaj, a po jedenácti dnech krutého boje rozhodne se, mají-li v Litoměřické diecési panovati čerti nebo liguriani.

[1]) [Sepsáno na počátku července r. 1850.]

Kdo ještě nezapomněl to, co jsme v předešlé epištole uvedli z úst Ježíšových o faryzejích a zákonnicích, ten si na to jistě vzpomene, čta následující program anebožlito »teatrcetl«, který vydali liguriani, o tom, co se bude v Litoměřicích »producírovati«. Přišel nám do rukou německý a zní ve věrném překladu takto: Slovan 1850 494.

Missionářská zpráva. 1. Začátek svaté missie počne v hlavním chrámě v pátek na večer v 6 hodin kázáním držaným od missionáře. Dříve půjde slavný průvod od biskupské residence přes domplac do hlavního chrámu, kdežto po udělení svatého požehnání nejvelebnější pan biskup svatou missí krátkou řečí otevře. 2. Sv. missí bude trvati po 11 dní a dne 9. července odpoledne ve 3 h. bude uzavřena. (Tedy všechno na minutu, dne 9. července ve 3 hod. odpoledne, to podle rafiky na Litoměřické věži, zavře se zase nebe). 3. Pořádek, ve kterém se bude držeti vyučování rozličných stavů a všeobecné přijímání jest následující: Dne 1. července jest přijímání dětí. Téhož dne po velké jest cvičení manželek. Dne 2. července po velké vyučování manželů. Dne 3. všeobecné přijímání manželek. Dne 4. vyučování mládenců. Dne 5. všeobecné přijímání manželů. Dne 6. po velké vyučování panen. 7. všeobecné přijímání mládenců. 8. detto panen. Dle toho ať se rozliční stavové drží. 4. ranní kázaní drží se každodenně v 7 hod. ráno a hned na to všední den velká. 5. Večerní kázaní jest Slovan 1850. 494—495.

každodenně v 6 hod. a uzavře se svatým požehnáním. 6. Všeobecné přijímání drží se vždy mezi velkou a při zvonění zvonů. 7. Též se budou každodenně ve 3 hod. odpoledne kázaní víry držeti, vyjmouce první neděli. Pan biskup Litoměřický mluví o těch missích ve svém pastýřském listu asi takto: Ustanovil jsem k tomu hlavní chrám, poněvadž je jako fara celé diecése, aby všechny moje ovčičky přijíti a podíl míti mohly, které milost Boží k tomu napomínati a tlačiti bude. Církev Boží otevře své svaté poklady, aby všechny obohatila. »Kdo žízní přijdiž! a kdo chce, nabeř vody života darmo« Zjev. (Jan 22, 17.)[1]) Otec nebeský přijde vám se srdečným smilováním vstříc a rozevírá ramena svá, aby vám dal políbení svého míru, které nemůže dáti svět. Svatý Duch zase přinese světlo a život, útěchu a sílu do vašich od ducha tohoto na víru chladného času a od hříšného služebnictví zatemněných a uondaných duší. Kdo přijme missi do svého srdce a následuje ji ve skroušeném pokání, tomu se nebe zase otevře, ten se stane již zde spoluobčanem svatých a tovaryšem Božím atd. Tolik praví p. biskup: Já však dám každému celou blaženost již na světě, který najde nějaký moudrý smysl v těchto zapletených slovech pana biskupa. Pan biskup aneb jeho sekretář, který to psal, nepovážil, píše slova, ani co znamenají: kterak mohl sice všechny ovčičky své, kterých jest přes milion, zváti do svého kostela, do kterého se bez toho ani vejít nemohou.

---

[1]) [Rozumí se však samo sebou, že se dobrovolné dary a oběti přece s vděčností přijmou. Red.]

Pozorujeme tedy, že již jsou to jen tak řeči od plic, které se mluví, jen aby se mluvilo, bez ohledu, mají-li jaký rozumný smysl. A jaké bídné vysvědčení dává pan biskup sobě a celému kněžstvu své diecése, když myslí, že dvacet, Bůh ví odkud sběhlých liguriánů více pro blaho jeho svěřených duší za několik dní učiniti mohou, než on se svým celým kněžstvem vykonal za tolik let. Zastyďte a zarděte se již jednou, vy apoštolové *pohodlného* náboženství, kteří učíte, že se již každému za několik dní chození do kostela a provozování ceremonií otevře nebe, že ho Bůh bude objímat a líbat atd. Ježíš praví: Vezmi kříž svůj na sebe a následuj mne! A cesta k Bohu není zajisté tak pohodlná, jak vy učíte, nýbrž krušná, jest to cesta svědomitého konání svých povinností, ne pak cesta běhání za missionářemi. A to chytré oddělování stavů, mužů a manželek, panen a mládenců, kde jste se tomu naučili? Kázal kdy pán Ježíš pod večír jen zvláště pannám, jsa s nimi sám v temném kostele zavřen? Svolal kdy jen manželky? Pán Ježíš kázal vždy všem najednou, a poslouchajíce slovo boží, které kázáno býti má pannám, nepokazí se zajisté mládenci, ani naopak, a jestli v kázáních svých k manželům máte co mluviti, za co by se panny a mládenci styděti museli, poslouchajíce vás, aneb z čeho by se pokaziti mohli — není zajisté to, co kážete slovo boží, nýbrž výstřelek vaší bujné coelibatní fantasie. Známe již my ty vaše pěkné obyčeje, kdežto umíte pod zámyslem náboženské fantasie smyslnost drážditi u panen tím ženichem Kristem, kterého ve svých modlitbičkách necháte zcela smyslně a tělesně slovy objímat, a o němžto se vyjadřujete ve slovích, kterými se může mluviti o každém lidském

ženichu, jen abyste tím nalezli obliby, zvlášť u starých panen, abyste jim pod pláštíkem pobožnosti dali příležitost alespoň mysliti na něco tělesně příjemného. To však již jsou každému, kdo vaši činnost pozorně na očích má, velmi známé věci!

Dle našeho mínění by ani neměli místní Slovan 1850.
obecní ouřady taková tajná kázaní ligurianů 495.
zcela neznámých a Bůh ví odkud přišlých před svými manželkami a pannami trpěti, kdyby již pro nic jiného, jen z pouhých ohledů na slušnost.

XXIV.

Známá věc jest, že naše duchovenstvo Spisy III.
katolické bylo vždycky nejhlavnější silou če- 240.
ského vlastenectví, ba může se zrovna říci bez pochybnosti, že vlastně duchovenstvo katolické bylo počátkem a zakladatelem celého našeho vlastenectví. Největší část těch pokroků, které náš národní jazyk v životě vzdělanějších tříd učinil, jest jistě zásluhou duchovenstva.

Událost tato, kterou nikdo upírati nesmí Spisy III.
a nebude, vykládá se dílem sama z okol- 240–241.
ností. V předbřeznových našich dobách nebyl ani jeden vzdělanější stav, který by k povolání svému nějakou povědomost jazyka českého byl potřeboval, kromě duchovních; kromě toho společné přebývání v seminářích zavdalo dobrou příležitost k rozšiřování zásad vlasteneckých mezi kněžstvem, které se tím více ujaly, proto že největší část našich kněží právě z rodičů

rolnických neb z menších měst pocházela, mezi kterymi ještě cit národní nebyl vypuzen a utlačen, a tudy tím větší soucit ve mladých mužích se nacházel k pěstování a zvelebení své utlačené národnosti. K tomu ještě přidejme, že kněžstvo vůbec nikdy nebylo od germanisující vlády tak odvislé jako ouřednictvo a jiné stavy, a máme všechny přirozené příčiny toho úkazu pohromadě, že kněžstvo naše bylo hlavnim pěstitelem národnosti.

Již samo sebou se rozumí, že mezi Spisy III.
tímto národnost a vlastenectví pěstujícím 241.
kněžstvem s ohledem na politicko-národní smýšlení byly takové rozdíly, jako mezi vlastenci vůbec. Byliť ku př. velmi znamenití a po celé zemi pověstní vlastencové a spisovatelé, kteří ve svých osadách co faráři a děkanové velmi málo byli od lidu váženi, jsouce přílišní pěstitelé tak nazvané finanční theologie, jiní naopak byli zase u svých ovčiček nad míru oblíbeni, tak že by za ně byli duši dali, poněvadž byli skutkem i slovem praví rádcové, přátelé a dobří pastýřové lidu; bylíť mezi vlasteneckým kněžstvem liberální i servilní mužové, ultramontáni i osvícenější mužové, kterým skutečně mnoho na náboženství záleželo, a mužové, kterým bylo náboženství jen prostředkem rozličných výdělků. Zkrátka, byli hodní i špatní, tak jako v každém stavu, a můžeme krátce říci, že sice každý hodný český kněz byl vlastencem, ale ne každý vlastenec-kněz byl hodným knězem.

Jak mile však nastala politická svo- Spisy III.
boda, zavdána jest mnohá příčina k mrzu- 241–242.
tostem mezi bývalými vlastenci laiky a některými kněžími. Celá liberální strana byla toho mínění, aby

všechny dávky, které věřící pod jménem desátku, štoly atd. zpříma kněžím do rukou odvádějí, přestaly, aby se důchody kněžstva zregulovaly, a zpříma z pokladnic buď zemských, buď náboženských, buď obecních kněžím odváděly, tak aby kněz od svých věřících již budoucně ničeho rovnou cestou nedostával. Úmysl tento nebyl kněžstvu a náboženství nepřátelský, nýbrž naopak jen příznivý, proto že pocházel z velmi pravdivých zásad, předně že za nynějších časů nevyhnutelné jest, aby kněžstvo slušné důchody mělo a o své živobytí starati se nemuselo, za druhé ale že škodlivé jest vážnosti kněžstva a náboženství vůbec před sprostým lidem, když se zdá, jakoby se za náboženské funkce platilo tak jako za jiné zboží. Vzdělaný člověk ovšem ví, že tím, co knězi za pohřeb, za mši atd. platí, neplatí se tato náboženská funkce, nýbrž dává se jen kněžstvu nevyhnutelný příspěvek na jeho živobytí, které z části, ku př. kaplanstvo, zcela jen z těchto příspěvků žíti musí: nevzdělaný si ale představuje tyto věci zcela jinak, a poněvadž se skrze takové platy velmi často jen příležitost k rozepřím a nemilým výjevům mezi kněžstvem a věřícími zavdává, což vždy konečně jen náboženství škodí, jest a musí být touha každého pravého přítele náboženství, aby takové věci co možná nejdříve přestaly.

Na sněmu Moravském byly desátky Spisy III.
zcela zřejmě vyzdviženy, a na sněmu říš- 242–243.
ském též byl úmysl hlasujících pro zákon o zrušení poddanosti takový, vláda však v pozdějších výkladech tohoto zákonu desátky kněžské určitě vyjmula. A však příčina k nemilým výjevům byla již zavdána. Lid skoro napořád se zpěčoval desátky dávati, a byl v tom ve-

řejnými novinami a od mnohých poslanců potvrzen, a když pozdější výklad vlády vyšel, nechtěl lid tomuto ustanovení rád věřiti. Mnozí farářové počali s pomocí vojenské exekuce desátky vybírati, což zajisté bylo nepastorální, neboť by, počkajíce nějakou dobu, jistě i po dobrém a bez exekuce byli ke svému přišli, až by se byl lid přesvědčil, že opravdu vláda takové nařízení vydala, kterému vzdorovati nelze, a kněžstvo by si bylo ušetřilo mnoho mrzutostí a rozdvojení se svými věřícími, které byly vždy na újmu jednak lásce ke kněžstvu, jinák i náboženství, neboť lid příliš často ještě kněze s náboženstvím ztotožňuje a míchá.

Tak byla zavdána první a hlavní pří- Spisy III.
čina k nesvornostem mezi laiky a kněžími: 243.
hlavnější ale rozdíl učinily v poměrech těchto církevní ordonance p. hraběte Lva Thuna,[1]) kterými zcela se proměnil stav věcí.

XXV.

Skrze tyto ordonance — nazvané iro- Spisy III.
nicky svobodou církve!! — dostala se vše- 243–244.
chna moc v církvi zcela absolutním a despotickým způsobem do rukou biskupů, kteří od té doby mohou téměř neobmezeně vládnout nad kněžími. Ať si člověk smýšlí o hierarchii katolické tak nebo onak, to přec nikdo poctivý, jestli pravdu mluviti chce, upříti nemůže, že naši nynější biskupové ani známky na sobě nemají pravého apoštolství. Vláda ustanovovala a usta-

---

1) Viz díl III. S. 26.

novuje až posud katolické biskupy, což zajisté jest zcela necírkevní, že se však až posud biskupství nejvíce jako nějaká zaopatření synkům šlechtickým, neb bürokratickým kněžím udělovala, jest každému známo. Vláda ustanovuje a svrhuje biskupy, biskupové neobmezeně mohou vládnout nad kněžími: tím tedy přišlo veškeré kněžstvo do rukou vlády, a náboženství stalo se zcela proti svému prvotnímu oučelu jakýmsi nástrojem vlády a abychom se ještě zřejměji vyjádřili, nástrojem politické reakce. Neboť jak naši biskupové o politice a národnosti smýšlí, o tom nám dali již dosti důkazů, které přišly před veřejnost.

Nastala tedy potřeba opříti se proti ta- Spisy III.
kovému neslušnému vplyvu hierarchie, která 244.
nám dosti zřetelně již na srozuměnou dala, kam jde její cesta. Nemá-li náboženství časem svým u lidu skrze přechvaty hirarchie o všechnu vážnost přijíti, z čehož by smutné následky pro celou zem vyplývaly, zapotřebí jest, aby se učinil rozdíl mezi hierarchií a náboženstvím, mezi některými špatnými kněži a mezi učením Kristovým.

Kněžstvo samo, ačkoli ještě veliká část Spisy III.
z něho s nelibostí hledí na celé hierarchické 244.
a reakcionářské snažení, nemůže přece do veřejnosti se svým smýšlením vystoupiti, jsouc odevzdáno na milost a nemilost do rukou biskupů a jejich konsistoří, a nemajíc před očima žádné jiné vyhlídky, než-li mlčení a podrobení se aneb vyobcování z kněžství. V takové době nastala povinnost pro nás katolíky a nekněze, kteří jsme od hierarchie naší neodvislí, abychom otevřeli lidu oči strany toho, co jest opravdu učení Kristovo, a strany toho, co jest necírkevní pánovitost

a zesvětačilost hierarchie. Čím rychleji a ostřeji vystupuje hierarchie sama se všemi svými již z dávných časů známými a vždy se opakujícími prostředky: tím ostřejší byl náš proti- i kazijed proti jejím snahám.

Jestli někteří kněží, kterým jde více Spisy III.
o úslužnost k biskupům a o jejich protekcí, 244–245.
než o pravé katolické náboženství, na nás se proto horší, nám všelijak vyhrožují, nezmění to nikterak naši cestu. Kněz vzdělaný zná dobře dějiny církve katolické a ví tedy dobře, jestli pravdu mluvíme čili nic: kněz takový uzná dobře, že se lhostejně na to dívati nemůžeme, aby hierarchie, jsouc služebnicí dobře povědomých reakcionářských kast poznenáhla zatáhla sítě temnosti nad naším lidem, aby z kněžstva učinila rozkazy svými místo učitele zatemňovatele lidu, aby jsouc až posud jen ochotnou služebnicí vlády, časem svým až se moc její (hierarchie) pevněji zakotví, jako vždy jindy, tvořila stát v státu, nechtěla se podrobovati zákonům a plodila ve jménu nebe různice na zemi o záležitosti zemské: kněz vzdělaný také uzná, že co praveno jest o špatných, neplatí o dobrých kněžích, že jest jen prospěch řádného kněžstva, aby se čistota učení křesťanského od světských a zištných přívěsků zachránila.

Nemůžeme u sebe nikdy připustiti tu Spisy III.
smutnou myšlénku, že by většina našeho 245–246.
duchovenstva náležela k té bezsrdečné hierarchické straně, které jest odjakživa náboženství jenom světským nástrojem: nýbrž věříme posud, že většina našeho kněžstva ve svém srdci toho pravidla v písmě se drží: Více poslouchati Boha nežli lidí! Myslíme také, že se reakcionářská strana velice mýlí, jestli očekává od větší části našeho českého kněžstva tak

protinárodní smýšlení, aby se, opustivši všechno liberální smýšlení, dalo potřebovati za pouhý nástroj reakce proti svobodám lidu.

Povinnosti k Bohu a povinnosti k člo- Spisy III.
věčenstvu a národu nemohou býti od sebe 246.
odděleny, a kdo praví o sobě, že Bohu slouží, lidu však škoditi chce, tenť lže, církev není na světě k vůli sobě, nýbrž k vůli lidstvu; tyto zásady myslím, že musejí být pravidlem života pro každého liberálního kněze.

Myslm tedy, že ti velice se mýlí, kteří Spisy III.
se obávají, že by celé kněžstvo naše mohlo 246.
na stranu hierarchie přistoupiti, a snažení liberálně-národní opustiti, ba ještě naopak ve spolku s hierarchií, která nikdy nebyla ani svobody ani žádného národu přítel, proti nám působiti, s použitím toho vplyvu, kterého kněžstvo u národu má. Pravý vplyv u rozumného a vzdělanějšího národu má jenom řádný a liberální kněz — vplyv zajisté, který jezovitská strana na staré panny a na podobné obecenstvo skrze rozličné růžencové a jiné spolky má, ani počítati nemůžeme, poněvadž od takových nic důležitého ve světě veřejném a politickém nevyjde — jsme ale ubezpečeni, že by řádný vplyv u rozumného obecenstva každý kněz hned ztratiti musil, jakmile by se stal nástrojem a sluhou známých snah hierarchie a ultramontanismu. Jestli Čechové již před 400 lety se nedali zaplésti do sítí hierarchických, neučiní to jistě ani v 19tém století, a každý, kdo by k něčemu podobnému pomáhal, s hanbou jen propadne.

Liberální část našeho kněžstva má tedy Spisy III.
jenom volbu mezi dvěma: buď s námi ve 246–247.
spolku pomáhati k tomu, aby nevyhnutelně dle potřeb

času reformy v ústrojí církve katolické v naší vlasti zavedeny a tím úcta k církvi samé a k náboženství obnovena a upevněna byla, aneb ve spolku se zaslepenou hierarchií starý způsob věcí udržovat a všeliké ostatní snahy její podporovat a tedy napomáhat k tomu, aby církev a náboženství vždy více vážnosti tratila před vzdělanějšími. Volba není těžká pro poctivého člověka, který ví, co to znamená, když vyšší a vzdělanější stavy jenom tak povrchně jakousi šetrnost k církvi chovají, jinak ale jen s jakýmsi politujícím úsměškem na prostý věřící lid a na kněze jako na nějakého augura hledí. Takové postavení se nemůže líbiti žádnému řádnému knězi, tak daleko to ale jistě přivede u nás v krátkém čase hierarchie, bude-li pokračovati tak, jako započala.

Dáváme tedy na uváženou každému Spisy III.
rozumnému, jestli ten větší jest přítel církve 247.
a náboženství, kdo proti převráceným cestám hierarchie horlí, nebo ten, kdo ji v jejích snaženích podporuje a zastává.

Přátelům našeho smýšlení se strany ne- Spisy III.
kněží tuto ještě připojiti musíme žádost, aby 249.
nezapomínali na těžké okolnosti, ve kterých žije nyní od časů nových církevních ordonancí naše liberální kněžstvo, jsouc dokonce na milost a nemilost odevzdáno do rukou biskupů, aby tedy nežádali od kněžstva věcí nemožných, aby hned neodsuzovali na první pohled. Liberální smýšlení má mezi naším kněžstvem mnoho přátel, ačkoli se snad nyní leckterý tajiti musí. Pročež není rádno všechny, jak říkáme, do jedné mísy házeti, a tím ještě straně hierarchické oběti téměř do rukou nadháněti. Pokrok ve věcech náboženských musí

nyní vycházeti od nás nekněží, jestli se nám pošťestí jen dosti malou samostatnost nižšímu duchovenstvu vymoci a od libovůle hierarchie je osvoboditi: přesvědčíme se zajisté, že velký počet z nich jest přítel svobody a pravé osvěty, a že se tedy srovnávají také s našimi zásadami.

XXVI.

Pan [1]) arcibiskup Holomoucký vydal Slovan 1850.
pastýřský list ku kněžstvu diecése své, ve 753.
kterém je hlavně napomíná, aby se do politických záležitostí nemíchali. Totoť se již několikráte opakovalo v rozličných diecésích, pročež přinuceni jsme k pozornosti. Co znamená takové napomenutí?

Chtíti, aby si katolický kněz skutečně Slovan 1850.
politických záležitostí ani nevšímal, a žád- 753.
ného oučastenství v nich neměl, jest právě tolik, jako chtít, aby přestal být člověkem. Neboť každý člověk, tím více vzdělaný, jakož má býti každý kněz, musí míti nějaké politické mínění, to jest, jemu nesmí být jedno a lhostejno, jest-li se nám v občanském životě dobře nebo špatně vede, a jestli tedy máme dobré nebo špatné zřízení, dobré nebo špatné zákony, z kterých naše občanská blaženost neb bída pochází. On sobě musí přáti, aby se nám dobře vedlo v občanském ohledu, abychom tedy měli dobré zákony a dobrou ústavu, jakožto vzdělaný muž musí věděti, které zá-

---

[1]) V Slovanu 1850. 753. začínala tato kapitola: »Nedávno zase vydal pan arcibiskup Holomoucký pastýřský list . . .«

kony jsou dobré a našim okolnostem přiměřené, a jakožto poctivý muž, musí se také podle přesvědčení svého v životě říditi, to jest, musí dobru občanskému napomáhati a všelikému zlu se protiviti. Kněz, proto že jest kněz, nepřestal ještě býti občanem, a když se od kněží žádá, aby si politických záležitostí nevšímali, jest to zrovna tak, jako by se zase od jiných stavů žádalo, aby si náboženství nevšímali! Tak dobře jako žádný rozumný tohoto žádati nebude, nesmí se i onoho chtíti. —

A má-li býti náboženství skutečně tím, Slovan 1850.
k čemu určeno jest, totiž vůdcem naším 753.
v tomto životě: nesmí zajisté jednu z nejdůležitějších stránek života, to jest občanskou stránku zanedbávati. Náboženství nás vítá a přijímá vstupující na tento svět, ono nás doprovází a žehná na cestu z něho, ono jest při nás ve všech důležitějších krocích v životě, a mělo by si tedy nevšímati občanského řízení?

Toť zajisté není a nemůže býti mínění Slovan 1850.
pánů biskupů, a jestli tedy od kněží sobě 753–754.
podřízených žádají, aby se do občanských záležitosti nemíchali, musí se tomu zcela jinak rozuměti. Páni biskupové snad to myslí tak, aby se kněží jejich nemíchali do *liberálních* občanských působení, a zapomněli snad jenom ono slovo »*liberální*« přisaditi, neboť v reakcionářském smyslu se sami páni biskupové dosti míchají do občanských záležitostí, jak to kolkolem pozorujeme. Zajisté však budou páni biskupové chtít, aby se kněžstvo dle jejich příkladu zachovávalo, a proto také jim nebude nemilo, kdyby i kněžstvo v reakcionářském a neliberálním spůsobu se míchalo do občanských záležitostí.

Naše mínění ale jest v této věci zcela Slovan 1850.
jiné. Jestli kněz skutečně jest tím, čím se 754.
nazývá: presbyter, páter (starší, otec), musí mu jistě blaho svěřeného lidu na srdci ležeti, a jestli drží pravé vzdělání lidu za povinnost svého povolání, musí nevyhnutelně i občanský pokrok na zřeteli míti. Toť jest zajisté nejjistější cesta, aby se náboženství a kněžstvu vážnost a láska u lidu získala a ubezpečila, když se lid přesvědčí, že kněz své vyšší vzdělání k opravdivému blahu lidu užívá, že jest pravým přítelem lidu v každém ohledu. Neodvislost svou od vlády má každý moudrý kněz k tomu použíti, aby bez světské bázně, ovšem spůsobem mírným a slušným otevíral lidu oči o jeho vlastních občanských záležitostech. Náboženství se nedá od občanského života odděliti, jedno druhému napomáhá. Bude-li se kněz jeviti co nepřítel lidu, utrpí i náboženství na vážnosti u lidu a zase naopak.

Tím ovšem nemyslím, aby se staly Slovan 1850.
z kazatelen nějaké profesury občanského 754.
práva, máť zajisté všechno své hranice a své místo; ale tak jako jest samo učení Kristovo již ve svém základu lidumilovné, spravedlivé, liberální, a protivující se vší neslušné nadvládě a moci jedněch nad druhými: tak má i tuto známku na sobě nésti vždy všechno to, co kněz ve jménu Ježíše jedná a mluví. Pohan jest každý, kdo zneužívá lidumilovné víry křesťanské za nástroj k šizení a utiskování spolubratří svých! —

XXVII.

Spůsob, kterým by se spojení[1]) učitel- Slovan 1850.
stva a kněžstva v jeden stav provésti dalo 1926.
k prospěchu národu, jest následující.

Vycházíme vždy od té zásady, že se Slovan 1850.
jinak školy naše zlepšiti nedají, než tak, 1926—1927.
když budou učitelové nejnižších škol i vzděláním i platem rovni úřadníkům státním a všeliké ostatní tak nazvané honorací (v dobrém smyslu). Nic menšího nežádáme, než aby každý učitel i nejnižší školy vysoké školy tak absolvoval, jako nyní kněží, právníci a lékařové. Či není rozum lidský tak důležitý jako zdraví, a když se jinému nepovoluje léčiti, než kdo z vysokých škol s dobrým prospěchem vystoupil, může se rozumným způsobem svěřiti duševní zdraví, totiž osvěta lidem méně vzdělaným? — Žádati ale na učiteli, aby vysoké školy byl prošel, a dávati mu pak ročně za jeho práci 100 zl. v. č. za odměnu, to jde jako pěst na oko. Odměna jeho musí být přiměřena vzdělanosti a drahocennosti jeho práce. Či jest to opět rozumné a důsledné, když stavitelé domů, úředníci, lékaři atp. lépe placeni jsou za svou práci nežli ti, kterým jest vzdělání občanů na starost položeno? Jistě má moudře zřízenému státu stejně, ba více na tom záležeti, aby lid byl vycvičen a k dobrému naveden, nežli aby silnice a cesty byly v dobrém stavu, aby soudy byly spravedlivé atd.

Dle mého mínění měla by tedy na vy- Slovan 1850.
sokých školách býti jedna fakulta paedago- 1927.

[1]) V Slovanu 1850. 1926.: »takové spojení«.

gicko-theologická, kterou by každý absolvovati musel, kdo učitelem neb knězem býti chce. Fakulta tato musela by býti tak zřízena, aby jen asi tři léta trvala, tak aby mladí lidé vystupujíce obyčejně asi v 18tém roce z gymnasium v 21—22 roku mohli již tuto fakultu ukončiti. Obsahovala by v sobě všeckno to, co z nynější theologické fakulty jest pro každého vzdělance potřebné a kromě toho z historických a paedagogických nauk dostatečný výbor. Přísně theologické věci přednášely by se na ní jen co svobodné předměty pro ty, kteří by si právě to za účel života obrali.

Mladý muž, absolvovavší tuto fakultu, Slovan 1850.
stal by se buď hned učitelem, aneb by se 1927.
dle osobní chuti své ještě déle studiím věnoval, aby vyššího učitelství na gymnasiích neb vyšších[1]) školách zastávati mohl, což by ostatně také svobodno bylo učitelům na nižších školách učícím, kdyby privátně se déle vzdělávajíce schopnosti své k tomu osvědčili. Učitelové by postupovali během věku na lepší místa, a který by, maje již zásluhy, farářem býti chtěl, podrobil by se zkoušce z přísně theologických nauk, které jsou jistě toho spůsobu, že by se jim každý již onu paedagogicko-theologickou fakultu absolvovavší privatně z knihy sám naučiti mohl. Kdo by se tedy k onomu farářství za nejschopnějšího a nejzasloužilejšího uznal, byl by za kněze vysvěcen a na faru dosazen a stal by se tak představeným mladších svých kollegů, učitelů. Že by ostatně s tímto k starému spůsobu církve podobným zřízením zase bývalý stav jáhnů,

---

[1]) V Slovanu 1850. 1927. místo »vyšších« jest »vysokých«.

kazatelů atp. spojen býti mohl a musel, rozumí se samo sebou.

Tímto způsobem by bylo všem stranám Slovan 1850.
dobře pomoženo. Učitelové naši byli by mladí 1927—1928.
vzdělaní lidé při nejlepších silách, v pokročilejším[1]) životu vedli by co duchovní představení dohlídku a správu nad osadou i nad školou. Učitelové vážili by si svých představených farářů, proto že by je museli považovati jen za své starší, zasloužilejší kollegy, kteří již prošli a zkusili všechno to, v čem oni nyní jsou a poněvadž by měli naději a jistotu, že časem svým i oni sami stejné důstojnosti dojdou. Kněží neb faráři (neb kaplanství by pominulo) byli by předně již samí dospělejší mužové, za druhé by ale co vysloužilí paedagogové také mnohem větší pozornost obraceli na vychovávání a vzdělávání lidu, a nepovažovali by to při svém kněžském ouřadu za tak nepatrný přívěsek, jako se to nyní zhusta děje. U lidu samého by ale již žádný rozdíl nepanoval mezi učitelstvem a kněžstvem, ano kněžství by ve vážnosti mnohem získalo, když by viděti bylo, že jen mužové zasloužilí a dospělejší této hodnosti docházejí, lid by již nemohl považovati kněze, jako to nyní často jest, jen za jakési šťastné lidi, kterým musí zadarmo desátek dávat. Učitelstvo a kněžstvo pracovalo by k jednomu účelu, k pravému ušlechtění lidu, náboženství by získalo skrze školu a škola skrze vzdělané, zkušené kněžstvo. Jak zcela jinaký jest nynější poměr, kdežto mladý 24letý kaplan stojí co představený nad šedivým učite-

[1]) V Slovanu 1850. 1927: »v pokročilejším věku dosazovali by se na fary k pokojnějšímu životu a vedli by...«

lem, jenž nikdy knězem býti nemůže, a tudy ve svém srdci kněze 241. za svého pravého představeného důvěrně nepovažuje, nýbrž jen co jakousi kastovní aristokratii nenávidí.

XXVIII.

Co se praktického provedení této re- Slovan 1850.
formy týče, nejsou překážky její tak ne- 1928.
smírné, jak by se na první pohled zdálo. Coelibat ovšem padnouti musí za oběť, ale poněvadž římská stolice již u mnohých jiných národů ženaté kněžstvo uznává za tak dobře katolické jako neženaté, což v tom ohledu vaditi může, aby i u českého to samé učinila? Jedná se jen o to, aby se v národu samém smýšlení takové již bez toho z předešlých časů zakořeněné obnovilo a obživilo, a není pochybnosti, že církevní autority nebudou proti proudu.

Ovšem se samy sebou rozumí ještě Slovan 1850.
jiné reformy v církevní správě, bez kterých 1928—1929.
by se toto spojení stavu učitelského s kněžským provésti nedalo. Sem jmenovitě náleží obmezení církevních funkcí na menší počet a vykonávání mnohých skrze nekněze. Patrné jest, že by i nekněží, majíce na sobě jen úřad jáhnů neb nižší ještě duchovní hodnost, kázati, cvičení držeti atd. atd. mohli, jak to bez toho jindy obyčej býval. Dále pak velmi prospěšné by bylo, aby se ve sloužení mší následoval více obyčej pravoslavné (řecké) církve, kdežto se mši jen slavné, avšak ne tak zhusta, drží jako u katolíků. Pravoslavná církev nezná jiných než zpívaných mší, tak nazvané tiché,

bohužel! u nás již skoro řemeslnicky odbývané mši, neznají. Zajisté by nebylo na škodu, kdyby se jen v neděli a ve svátek neb ve zvláštních případnostech mše držely a ve všední den jen nějaké modlení konalo, čímž by služby boží jenom získaly. Kdo psychologicky zná člověka, dá nám za pravdu, že zapotřebí jest varovati se ve všem zevšednělosti: a má-li tedy mše skutečně býti slavná památka na zakladatele naší víry, lépe jest jistě, když se tato památka jenom zřídka, ale slavně drží, nežli když každodenním opakováním v přílišný lehký obyčej vejde, při kterém se nic nemyslí. Není jistě pro myslícího člověka nic pohoršlivého, jako ve velkém kostele asi u dvaceti oltářů viděti najednou dvacet mší odbývati: tu se zvoní, tu se kleká, tu se vstává atd., všechno se k nám mluviti zdá zřetelně, že se tyto mše nečtou tak ke cti Boha, jako více pro půl zlatého.

Takovým obmezením funkcí, jakož i tím, Slovan 1850.
kdyby všechna statistická a kancelářská 1929.
práce, která politickému úřadu přísluší, odňata byla kněžstvu, dalo by se s jednou osobou tolik docíliti, co nyní s několika, a řekněme směle, že by náboženství jenom získalo.

Že by ale dosavadní biskupská a kon- Slovan 1850.
sistorní despotie zcela přestati a nové roz- 1929.
umné synodální zřízení na její místo nastoupiti muselo, jest věc, která se již sama sebou rozumí, a která by se také sama sebou zavedla! Dle zásady, že učitelstvo jest mladším kněžstvem a že kněžstvo jest starším učitelstvem, muselo by se jistě vplyvu obou stran všude náležitě šetřiti: mladší by museli míti právo

dávati zasloužilejším své hlasy, a ti[1]) by zase mladším vydávali svědectví, čímž by se vždy, mezi oběma stranami vzájemná vážnost a láska udržela.

Nepotřebuji zde ani dokládati, že ne- Slovan 1850.
jsem toho mínění, aby snad učitelstvo k fa- 1929.
ráři v tom poměru stálo, jako nyní kaplanové: daleko budiž tato myšlénka. Každý jednotlivec musel by v socialních poměrech býti neodvislý a pánem své domácnosti: že by ostatně mladý 21 neb 22letý člověk žádati nemohl již plat tak veliký, aby dům nějaký vésti mohl, jest patrno, dosti na tom, když by stáli učitelové nejnižších škol farářům asi tak jako nyní mladší úředníci k raddům atd.

XXIX.

Co se finanční stránky týče, jest ná- Slovan 1850.
vrh tento zvláště praktický, neboť jen tak 1929.
může se provésti dokonalé zlepšení škol bez všelikých peněžitých obětí. Zřejmě musíme pověděti, že myslíme, aby z dosavadních jistě hojných církevních příjmů školství se zvelebilo, což by se návrhem tímto lehce provedlo. Povolání církve: »Jděte a učte všechny národy« poukazuje již zřejmě na to, že nelze namítati, jakoby se jmění církevního protiúčelně užívalo, když se obětuje na školy. Tak zajisté nemine se svého účele, nýbrž užije se k prospěchu národu mnohem přiměřeněji nežli, když se na bohaté prebendy marně vyhází. Jistí zelotové, kteří od jakživa církev za cosi

[1]) V Slovanu 1850. 1929. místo »ti« stojí »starší«.

kromě a vedle národu stojícího vyhlašují, ovšem hned zakřikovati nás budou tím, že chceme jmění svaté církve zevšedniti užitím jeho částečně i pro školy. Těm ale jen odpovíme, že přece mnohem slušněji a prvotnímu účelu přiměřeněji na školy se vynaloží, nežli na zaopatřování nevědomých synků z vysokých rodin, na traktace a na pyšný aristokratický život několika osob, z kterých náboženství více újmy nežli užitku odjakživa mělo. Vzdělání a dobré vedení lidu musí se všude považovati za první účel církve, a dobré vedení mládeže jest základ dobrého chování lidu.

Dle našeho mínění neměl by se při- Slovan 1850.
měřeně k duchu časovému dělati žádný 1930.
rozdíl mezi jměním církevním a školním.

Jisto ale jest, že kdyby se jmění dosa- Slovan 1850.
vadního církevního a školního společně ná- 1930.
ležitě použilo, celý náš návrh skoro beze všech dalších výloh by proveden býti mohl, a dokonalá reforma všech škol i církve dala by se ke spokojenosti všech skoro bez nákladu uvésti.

System byl by asi takový, že by na Slovan 1850.
místech, kdežto nyní fary a školy jsou a 1930.
4 neb 5 osob (farář, kaplan, učitel, pomocník) duchovní a školní záležitosti vede, potom tři osoby totiž duchovní, starší učitel, mladší učitel všechno dobře zastali. V celku by se asi čtvrtina osob ušetřila.

Kdyby se tedy předně všechny tak na- Slovan 1850.
zvané duchovní sinekury vyzdvihly, za 1930.
druhé všechny nepřiměřené veliké platy jednotlivých duchovních osob, totiž arcibiskupů, prelátů a farářů některých změnily, kdyby se dále dosavadní kněžská i učitelská štola zrušila a místo ní jistá přirážka k da-

ním zemským zavedla v prospěch zlepšení platů učitelských a kněžských, kdyby dále na místech, kde jsou veliká záduší, též nepotřebná část k tomu samému účelu vynaložena byla (zmenšením počtu funkcí církevních ušetřilo by se bez toho ještě mnoho v záduší), kdyby se také v dosavadním náboženském a školním fondu lepší hospodářství drželo: nebylo by tuším ani potřeba mnoho dodávati, aby všichni učitelové a duchovní co samostatné osoby slušné, jisté platy měli, nevybírajíce od svých osadníků ani štoly ani sobotales ani cožkoli jest jiného, což by dozajista obojím u obecního lidu jenom vážnost, lásku a vplyv zjednati muselo.

Ostatně by arci možné bylo tak, jako Slovan 1850.
jsou vedle konceptních úředníků všude 1930.
i manipulační, aby v duchovních úřadech kromě kněží a učitelů z vysokých škol vyšlých také byli pomocníci, kteří by pod dohledem oněch ve škole pomáhali ku př. opakujíce se žáky, dohlížejíce na menší atp. a spolu kantorství církevní a dohled v kostele zastávajíce. Takovým by se sice svěřiti mohly i nejnižší školy pod správou učitelů, nikdy ale školy samostatné (filialní) ve vesnicích: neboť školy takové museli by vésti sami učitelové.

Ostatně by se přísným považováním Slovan 1850.
škol a církve za jedno i na služebnictvu 1930.
mnoho ušetřilo, poněvadž by ty samé osoby posluhu i v církvi co zvoníci, kostelníci atd. i ve škole zastávati mohly.

XXX.

Tážete se ale, čím to jest, že nyní Spisy III.
vlády a právě nejvíc absolutní vlády a vládní 498–499.
mužové tak horlivě se ujímají křesťanství, které dříve vlády kolik set let zuřivě pronásledovaly, v žalářích a na popravištích mučily, usmrtivše potupnou smrtí zakladatele křesťanství co zločince? Snad by se byly vlády od těch dob tak polepšily? Nikoli, vlády jsou takové, jako byly tenkrát, ale křesťanství je jiné. Jádro jeho odstranili obratným způsobem zahalivše je do tuhé šlupky, na kterou nalepili červených talárů, rozličných čepic, latiny, svíčiček, desátků, štol, olejů, nuceného coelibátu, slepých posluśností, liguriánů, pohádek a nemotorných zázraků, faryzejství, prodavačů a kupovačů, tak že by pán Ježíš přijda znovu na svět a vida takové křesťanství, opět musel splésti provazy a vyháněti, řka: »Tento dům, dům Otce mého jest, vy jste z něho ale učinili peleš . . .!« To jsou ty příčiny.

Jest to podivná věc, s jakou pečlivostí Spisy III.
jistá strana o Pána Boha pečuje a pozor 499–500.
dává, aby mu ublíženo nebylo. Což pak Bůh dosti mocen není, aby sám o sebe pečoval, což pak on potřebuje vás, o pokrytcové! abyste jej hájili, aneb vás ustanovil zde na zemi za sekretáře a plnomocníky své? Horlivost vaše pro Boha a pro náboženství není zajisté oheň čistý, nýbrž jen sami o sebe a o své pány pečujete, poněvadž jen proto tak mnoho mluvíte o Bohu a o náboženství, aby tím skvělejší bylo to náměstnictví boží, které sobě vy a pánové vaši zde na tomto světě místo Boha vlastníte! Či myslíte, že

ještě jsme neprohlédli taktiku vaši? Dnes vytrubujete slávu a moc boží a velebíte víru, abyste zejtra ve jménu této víry místo: *my chceme* říci mohli: *Bůh to poroučí!* O svatouškové! kdo Boha věru a upřímně ctí, ten jej ctí nezištně a skrytě, plně vůli jeho, ale nechlubí se před světem se svou pobožností a pravověrností, nedělá též z náboženství nějakou výnosnou živnost, aby ji mohl svým tvorům propachtovati! Chcete-li opravdivě Boha ctít a pravověrnost svou světu ukázat, bojte se Boha, bojte se, že Bůh každého, kdo své spolubratry na tomto světě šidí a utiskuje, šiditi a utiskovati pomáhá, trestati bude, držte své slovo a své sliby, hospodařte dobře a ne lehkomyslně se jměním bratří svých, netýrejte je zbytečně a libovolně! Když vy chcete celému světu ve jménu Boha a místo Boha předpisovati, co činiti má, když ale při tom svět vidí vás dělati, co jen sami chcete: kterak uvěří, že vaše nábožnost upřímná jest? Aneb myslíte, že není již svět nyní tak daleko, aby věděl, že náboženství pravé nevězí ve vašich ligurianech, missích, růžencích, v latině, aneb v kasárnickém coelibátu od vás tak vychvalovaném atd.?

XXXI.[1]

Když se nyní po utlačeném proudu r. 1848 opět s velikou starostlivostí počíná mluviti »*o právích mocnářům a korunovaným hlavám od Boha svěřených,*« když opět po malé přestávce k svým

[1]) Rukopis této kapitoly jest uchován v pozůstalosti Havlíčkově.

titulům slova »Z Boží Milosti« připojili a nám mnozí dokazovati usilují, že suverenita a právo mocnářů »božského« jest původu: musíme sobě, abychom se snad o marnou věc nehádali, především předložiti otázku, v jakém smyslu se těmto svrchu uvedeným slovům rozuměti má. Rozuměti se jim ale může v trojím smyslu.

První možný smysl jest, že jako všechno jiné na světě tak i moc panovnická od Boha původ má; a proti tomuto smyslu nedá se ovšem pranic namítati, jenom diviti bychom se museli v tom pádu, proč právě jen při mocnářích se o tom zmínka činí, proč ne při všem ostatním, neboť předce každý nahlížeti musí, že rovněž tak každá muška, každá travička, každé zvíře, každý člověk jest »Z Milosti Boží«, a že by se tedy, kdyby se svrchu uvedeným slovům v tomto smyslu rozuměti mělo, také ku příkladu psáti a mluviti mohlo: Já N. N. z Boží Milosti mistr truhlářský atd. atd.

Druhý možný smysl jest, jakož také mnozí theologové srovnati chtí prozřetelnost a řízení Boží se svobodnou vůlí člověka, že všechno dobré na světě z Boží moci, z Boží vůle, z Boží milosti pochází, a všechno zlé z Božího dopuštění, že tedy mocnářové a králové jakožto věc dobrá z Boží Milosti pocházejí. V takovém smyslu se ale ona slova bráti nemohou, proto že nikdo smrtelník (což přece i králové také jsou dle všeobecného mínění) nemá právo, sám sebe za dobrého vydávati, poněvadž jen Bohu samému soud o tom přísluší. Užíváním a přivlastňováním titulu »Z Boží Milosti« v tomto druhém smyslu patrně by se ale

každý sám sebe, předbíhaje všetečně soudu Božímu, vyhlašoval již napřed za dobrého.

Třetí možný smysl jest ten, jakoby moc a právo mocnářské na jistou zemi a nad jistým národem od Boha samého přímo bylo uděleno jisté rodině aneb jisté osobě a to sice spůsobem nějakým nadpřirozeným, jako by byl Bůh sám nějak osobně a bezprostředně císaře, krále a jiné panovníky nad národy byl ustanovil. Že se vlastně jen v tomto třetím smyslu chce rozuměti oněm slovům, vidíme z toho, když jistí lidé jmenují mocnáře náměstníky Boží na zemi, kterým Bůh sám vládna na nebi svěřil místo sebe řízení země; když nám dokazovati chtějí, že mocnářové jenom před Bohem a před žádným jiným účty skládati mají ze svého vladaření; když se na náboženství, na zjevení Páně v tomto ohledu odvolávají, které prý nařizuje podrobovati se každé vrchnosti, ať si nakládá s národem jakkoli. Poněvadž se tedy podobní absolutisté na bibli odvolávají, uvedeme zde také něco podobného z bible o moci královské též jenom na ukázku pro každého, jak dalece se může z bible dokazovati oprávněnost k absolutismu. Místo ono, kterého si snad každý nepovšimnul a které si může nyní sám vyhledati jest: První kniha Samuelova kapitola VIII. a XII. Dříve totiž neměli Izraelité žádného krále nad sebou, nýbrž jenom soudce vyvoleného; když však soudce jejich prorok Samuel sestaral, žádali na něm, že chtějí míti krále jako jiní národové. O tom tedy stojí psáno v Písmě Samuel VIII. 7—19: »Tedy řekl Hospodin Samuelovi: Uposlechni hlasu lidu ve všem, což mluví k tobě, neboť ne tebou jen jsou pohrdli, ale mnou pohrdli, abych nekráloval nad nimi. — Protož nyní

uposlechni hlasu jejich, avšak nejprv osvědč pilně před nimi a oznam jim obyčej krále, který nad nimi kralovati bude. I mluvil Samuel všechny řeči Hospodinovy k lidu, kteříž krále žádali od něho, a řekl: Tento bude obyčej krále, který kralovati bude nad vámi; bráti bude syny vaše a dá je k vozům svým (válečným) a zdělá sobě z nich jezdce a běhati budou před vozem jeho; také ustanoví je sobě za hejtmany nad tisíci a za padesátníky, aby jemu orali roli jeho a žali obilí jeho, též aby jemu dělali nástroje válečné a přípravy k vozům jeho. Dcery také vaše bráti bude, aby dělali masti, a byly kuchařky a pekařky. Nadto pole vaše, a vinice vaše a olivoví vaše nejvýbornější pobéře a rozdá služebníkům svým. Také z toho, což vsejete, a z vinic vašich desátky bráti bude a dá komorníkům a služebníkům svým. Též služebníky vaše a děvky vaše a mládence vaše nejspůsobnější i osly vaše vezme, aby jimi dělal dílo své. Ze stád vašich desátky bráti bude, a vy sami budete jemu za služebníky. A budete volati v ten den pro nátisk od krále vašeho, kteréhož byste sobě vyvolili: a nevyslyší vás Hospodin dne toho. Nechtěl však lid uposlechnouti řeči Samuelovy.« — Když tedy ustanoven byl za krále Saul a pomazán, svolal Samuel lid a pravil: XII. 2. 3. 4. »Já také chodil jsem před vámi (řídil jsem vás) od své mladosti až do dnešního dne. Vydejte svědectví proti mně před Hospodinem a před pomazaným jeho, vzal-li jsem čího vola aneb vzal-li jsem čího osla? utiskl-li jsem koho? ublížil-li jsem komu? aneb vzal-li jsem od koho jaký úplatek, abych na něm přehlédl něčeho? — a navrátím vám. Odpověděli: Neutiskl jsi nás, aniž jsi ublížil nám, aniž jsi

co vzal z ruky kterého člověka.« — Nyní jim Samuel vytýká všechny dosavadní nevděčnosti proti Bohu až k té, že žádali míti krále, »ježto Hospodin, Bůh váš jest králem vašim« (verš 12.) a nyní následují XII. 16.—19. Samuel praví k lidu: »Ještě se teď pozastavte, a vizte věc tuto velikou, kterouž učiní Hospodin před očima vašima. Zdaliž není dnes žeň pšeničná? Avšak volati budu k Hospodinu, a vydá hřímání a déšť, tak že poznati a viděti musíte, jak jest to velmi zlá věc, kteréž jste se dopustili před očima Hospodinovýma, žádavše sobě krále. Protož volal Samuel k Hospodinu a vydal Hospodin hřímání a déšť v ten den. I bál se veškerý lid Hospodina velmi i Samuele. A řekl veškeren lid Samuelovi: Modli se za (nás) služebníky své k Hospodinu, Bohu svému, abychom nezemřeli, neboť jsme přidali ke všem hříchům našim i to zlé, že jsme sobě žádali krále.«

Zůstavujeme tedy výklad tohoto místa knihy Samuelovy všem těm, kteří nám dokazovati chtějí, že králové z Boží Milosti a přímo od Boha ustanoveni jsou, a kteří nechtí uznati, že moc a právo královské tak jsou lidského původu jako všechny ostatní moci a všechna ostatní práva.

---

90. POZOROVATEL POLITICKÝ.

‚Pozorovatel politický‘ jest vedle článků nejdůležitější rubrika »Slovana«. Havlíček psal ji dle vlastního přiznání (viz díl III. S. 707.) po celou dobu vycházení »Slovana« sám, třeba že ne vždy byla označena jeho značkou H. B. V ‚Pozorovateli politickém‘ zmiňoval se stručně o všech důležitějších událostech současných. Činil tak nejen pouhým konstatováním, nýbrž i tím, že v několika slovech dodával, co o věci soudí a jak čtenář na událost má pohlížeti. V úsečné formě poznámkové obsažen jest v ‚Politickém pozorovateli‘ celý Havlíčkův program politický a jeho názor světový. Zásady, které Havlíček v článcích samostatných v Slovanu více theoreticky zastával, ty v Politickém pozorovateli jsou applikovány k denním událostem, a do ostrého světla názorů jeho postaveno vše, co důležitého se dálo den ode dne.

1850.

1. (Slovan z 29. května r. 1850. Sv. 5. S. 157—158.)

H. B. Poučné jest časem čítati »Oest. Reichszeitung«, vládní to noviny Vídeňské, neboť vrána vedle vrány sedá, rovný rovného si hledá. V čísle od 26. května čteme tam v dopisu z Paříže: »Jisto jest, že zde dříve neb později boj vypukne. Neboť se nesmí mysliti, že jest změna voleb-

ního řádu již poslední. Brzy se předloží ještě jiné návrhy k sesílení moci vládní. Porotci se zastrašují vyhrůžkami, zvláště na venkově a zapomínají na svou povinnost. Musejí se tedy regulovat, aby se předešlo těm pohoršlivým za nevinného uznáváním, které pozorujeme každou chvíli. Konstitující sněm učinil revisi ústavy skoro nemožnou, poněvadž bude vždy čtvrtina kopce (tak se jmenuje levice) ve sněmu, kteří svým veto zničí každý pokus.« Musíme tedy tato slova z Reichszeitungu přeložiti do jiné srozumitelnější češtiny. Totiž není dost na tom, že se chudšímu lidu chce zase právo hlasovací odejmout, ale také porota jest těm pánům reakcionářům francouzským nepříležitá, proto že každého neodsoudí, koho oni nenávidějí. Proto prý se musí regulovat. A také ta ústava, kterou konstitující sněm francouský ustanovil po vyhnání Ludvíka Filipa[1]) se nelíbí, jen že přece ještě ta čtvrtina poslanců z levice vadí v tom, aby se změnila. K tomu se tedy musí také vynajíti nějaký klíč! — Zkrátka, pozorujeme, že takoví lidé svobodě občanské rozumí jen tak, aby se konalo všechno jak oni chtějí, a když se tak neděje, již přemýšlejí na prostředky, kterak by to zvrhnuli. Co ale jest despotie jiného, než vláda dle libosti a ne podle vůle většiny lidu.

Vidíme také zároveň, jak celá evropejská reakce

---

[1]) Dne 24 února r. 1848 byl přinucen král francouzský Ludvík Filipp k útěku. Francie stala se po druhé republikou. V listopadu r. 1848 byla národním shromážděním vypracována ústava, jíž bylo zavedeno všeobecné právo hlasovací; aktivní i passivní právo volební náleželo každému 21letému Francouzi.

nyní ve Francouzích dělá experimenty, podaří-li se to tam, podaří se to všude. —

Zároveň ale čteme v tom samém čísle Reichszeitungu a sice též v dopisu z Paříže, hroznou chválu rakouských Slovanů! Při tom jsme se zarazili! To není myslím nadarmo! Když nás vládní noviny trochu chválí, jsou k tomu vždy důležité příčiny. Za časů války uherské a vlašské, a za povstání frankfurtské strany ve Vídni, chválili nás také! Podivná věc, myslil bych skoro, že se zas budou brzy naše dobré služby potřebovat. — —

Dočítám se též jinde, že páni biskupové chtějí dostati kontrolu nad náboženským a školním fondem. To byla od jakživa slabost těchto pánů, že odkazovali věřící na království nebeské, ponechávajíce sobě království mamonu. Věru, podivná věc, jak hluboko církev sahá do financí! —

Pan biskup Litoměřický zpozoroval zase, (jak ve své kurendě praví), že prý v Čechách *protestantská strana* používá nynějších církevních poměrů k politickým oučelům. Dle toho soudím, že naši páni biskupové všichni k protestantské straně náleží, neboť právě oni nejvíce použíti chtějí poměrů církevních k politickým oučelům, a rádi by se do celé světské vlády míchali.

Pan biskup Brněnský[1]) zase zpozoroval hrozné kacířství v »Moravských novinách«, — ovšem jen zázračným způsobem skrze zjevení, nebo sám ani tolik moravsky neumí, aby jim mohl rozumět.

Abychom již zůstali při biskupích, radujeme se také

---

[1]) Jan Antonín Arnošt hr. Schafgotsch. Viz díl II. S. 461.

z toho, že již prý tento týden tiskem vyjdou ve Vídni všechny spisy týkající se porad biskupských ve Vídni,[1]) a radujeme se proto, poněvadž doufáme, že skrze svobodomyslnost, snášenlivost a pravou apoštolskou mysl, která se v nich nepochybně jeviti bude, všichni zahanbeni budou, kteří až posud proti pánům biskupům psali a mluvili. To se zas přece jednou něčím radikálním potěšíme! Bojíme se jen, aby vojenské úřady neb jiné politické tento spis nezabavily. To by byla rána pro všechny svobodomyslné katolíky! Nedopouštěj.......

Nový náš arcibiskup, kníže kardinál Schwarzenberg,[2]) odstěhuje prý se již brzy do Prahy. Jest prý štědrý k chudým! Poněvadž ale vlastně třetina všech příjmů z praebend chudým náleží, tedy vypadne v Praze asi 100.000 zl. v. č. od arcibiskupa na chudé z povinnosti, — ostatní teprva z dobročinnosti. Musíme ale též doufati, že štědrota k chudým není jediná vlastnost nového pana arcibiskupa a zvláště doufáme, že k nám neuvede jezovity.

De mortibus non nisi bene, to však neplatí o císařích a králích, o nichžto se teprva po smrti (zrovna naopak) něco, co bene není, říci může. My však o císaři Františku[3]) tentokrát nic jiného neřekneme, než že jeho sochu v noci postavili do pomníku na nábřeží v Praze, o kterém se vůbec myslilo a přálo, že tam bude postavena socha císaře Ferdinanda. Proč ne ve dne, proč v noci? — —

---

[1]) Viz díl II. S. 407 a 606.

[2]) Viz díl III. 252.

[3]) František I., císař rakouský (1792—1835). Nástupcem jeho až do r. 1848 byl Ferdinand I.

2. (Slovan z 1. června r. 1850. Sv. 1. S. 184—188.)

H. B. Jedny ultramontánské noviny (Salzburg. Const. Ztg.) vytýkají ministru Bachovi,[1] že prý skrze revoluci, kterou sám způsobiti pomohl, došel ke svému ministerstvu, a že nyní chce trestati revoluci maďarskou.[2] — To ale jest docela přirozená věc: pan Dr. Bach pomohl udělati revoluci, která se podařila a za to zasloužil odměnu: Maďaři udělali ale revoluci, která se nepodařila a za to zasluhují trest. Neboť jest to již stará zásada politická, že se podařené revoluce odměňují a nepodařené trestají. —

V dalších našich politických zprávách dočtou se též čtenářové velmi zajímavé anekdoty o témž panu ministru Bachovi, jeho vyjádření na cestě v Celi »teprva nyní znám okolnosti Slovinců!« Sokrates ovšem byl ještě naivnější a říkal, že dokonce nic neví: avšak na rakouského ministra jest i toto přiznání dosti naivní. »Teprva nyní znám okolnosti Haliče!« řekne p. Bach až tam přijede s J. M. C.! O jak mnoho se ještě p. Bach naučí na svých cestách po Rakousku, a jaký z něho bude schopný ministr vnitřních záležitostí, až procestuje celé Rakousko! Jen kdyby dal Bůh, aby p. ministr tyto cesty brzo nastoupil, než zatím celé Rakousko zorganisuje. Jak by to pak muselo p. ministra mrzeti, kdyby se teprva po organisaci své naučil všechny okolnosti znát! — Škoda ku př., že se nenaučil české okolnosti dříve znát, než stvořil naše ubohé podkrajské úřady, které již brzy pomrou

[1]) Viz díl II. S. 122.
[2]) Viz díl II. S. 567 ad.

od nesmírného namáhání! Škoda také, že p. Bach necestoval dříve po Čechách, než nařídil organisaci našich obcí. Ach! škoda, přeškoda!

Reichszeitung, orgán p. ministrů, také zná výborně okolnosti Slovinců: v jednom svém poslednějším čísle praví, že jazyk slovinský není ještě schopen státi se úředním a školním, a že také není ani úředníků, kteří by byli schopni v něm úřadovat, kromě toho všeho prý ale sám lid slovinský tu nově utvořenou slovenčinu ani pochopiti nemůže. — Vidíme, jednou ranou dvanáct zabil!

Již dlouhý čas vydává se úřední časopis slovinský na útraty vlády, rovnoprávnost jest Slovincům od vlády pojištěna, úřady jsou již obsazeny — a přece ministerské noviny ještě ani nevědí, že jest jazyk schopen a že jsou úředníci pohotově. A ten nešťastný lid, který tu novou slovenčinu dobře pochopiti nemůže! To se také dříve o našich venkovanech říkalo, že té vysoké češtině nerozumějí, — proto se jim všechno dávalo německy. Nemají-li tomu dobře rozumět, ať tomu raději dočista nerozumějí; a když to mají německé, mohou si to alespoň dát od někoho přeložit, ale té vysoké češtině a slovenčině již dokonce žádný nerozumí! — Tak se říkalo v Cechách; — když jsme ale začali v té vysoké češtině a k tomu ještě samou latinkou noviny vydávat — co se nám jich zas nazapovídali, nakonfiskovali, nažalovali — hm! přece ten lid nějak musel té vysoké češtině porozumět! — —

Reichszeitung také jmenuje v tom samém čísle (126) naše české divadlo Nationalitätsspielerei, t. j. páračku národní! Jestli dobře zpraveni jsme, platí vláda naše na Reichszeitung ročně 10.000 zl. stř., to

jest ovšem zase Ministerialspielerei! My až budeme mít divadlo, budeme se mít alespoň *za své peníze*, rozuměj dobře, za své vlastní peníze na co podívat: na Reichszeitung se ale jistě žádný z nás nepodívá, ačkoli bychom to mohli také za své peníze udělat. Neboť mezi těmi 10.000 zl. jest jistě nejméně 1500 našich poctivých českých daní, a poněvadž nám Čechům Reichszeitung za těch 1500 zl. v každém čísle nejméně jednu hrubost učiní, přijde nám každá hrubost asi na 5 zl. stř. našich poctivých peněz.

Od té doby, co šlechta ztratila poddané své, pozorujeme v ní velikou náchylnost k demokratii. Tak se dne 24. května v Brně na Františkově poličkovali veřejně před celým shromážděným národem p. hrabě W., c. k. důstojník a p. baron M., technik. Další zprávu o této potěšitelné události podává Const. Blatt. č. 124.

Také žandarmové naši počínají již chvalně ve svém povolání: u Vídně nedávno dva žandarmové způsobili takovou různici s policajtem v hospodě, že je musela patrola zavésti do vězení. Kdo neví, co to jest žandarm, tomu musíme povědít, že to jsou lidé dostávající na den asi 30 kr. stř. za to, že pořádek, pokoj a bezpečnost v zemi udržují a všechny nepořádky zamezují. — Když sůl není slaná, čím budeme solit? praví písmo, ovšem ne o žandarmech, proto že tenkrát ještě žádní nebyli. Proto také nečteme nikde v písmě, že by se byl který někde opil a popral.

Tak zvaná Oesterr. Correspondenz, kterou pan ministr Bach ve svém smyslu vydávati nechává, vyjadřuje se nedávno o francouzských záležitostech takto:

»Obmezení volebního práva prý nepostačuje ještě, aby se trvanlivě a důkladně pomohlo neduhům Francouzsko

obtěžujícím. Smýšlení národu franc. musí se vyčistiti, myšlénka národní suvrenity a socialismu musí se prý za pouhý klam uznati, od učení, že vůle většiny jest měřítko opravdivé vůle národu, musí se prý upustiti, a v okresu společenských poměrů musí se prý zakotviti korouhev nábožnosti. To však, že prý jest za nynějších časů nesmírná úloha; kterak se uskutečniti dá, jest posud tajemstvím, a jenom za velikou cenu může se rouška s něho odhaliti. Prozatím ale zasluhuje prý vláda francouzská všechnu chválu, chce prý prozatím alespoň formu ústavy udržeti, avšak dorází odpovědnému nepříteli společnosti lidské ostře na kůži. Jestli prý ale vypukne ve Francouzích občanská válka, aneb jestli socialistická strana na čas zvítězí, pak má Evropa povinnost vysvoboditi a spasiti Francouzsko. Zdá se, že již v letošním letě znamenitá část z toho rozhodnuta bude.«

Tak píše Oesterr. Corresp. a pozorujeme, že p. Bach dělá dobré pokroky, zvláště když porovnáme všechno to, co dříve o suvrenitě lidu mluvil. Teď již tedy rozumíme, co znamená ono pověstné heslo: Besonnen, aber entschieden vorwärts! — totiž do Francouz. Tam tedy potáhnou vojska rakouská, dávati Francouzům poučení v pravé konštituci a v pravé svobodě a o nábožnosti. Uvidíme ostatně jak budou Francouzi vtipní žáci, a s jakou vděčností asi páni generálové Cavaignac[1]) a Lamoriciére [2]) toto poučení přijmou. A kterak to bude krásné

[1]) Eugène Cavaignac (1802—1857), francouzský generál, byl r. 1848 zvolen do národního shromáždění a převzal ministerium vojenství. Po utišení občanských bouří v Paříži stal se v červnu r. 1848 hlavou exekutivy a presidentem kabinettu. 20. prosince r. 1848 předal vládu princi Ludvíku Napoleonovi, který zvítězil nad Cavaignacem při volbě presidenta. Byv zvolen znovu do sboru zákonodárného, byl duší republikánského levého centra.

[2]) Francouzský generál Christophe Lamoricière (1806—1865) byl od 24. února r. 1848 vojenským guverneurem v Paříži, prokla-

podívání pro bohy a lidi, až naši husarští officírové budou zakotvovati korouhev nábožnosti ve Francouzské společnosti, nepochybně, že dostane také každý voják růženeček, a bude to věru velmi pohnutlivé, až pobožné armády svaté alliance zpívajíce žalmy potáhnou bezbožným Francouzům držeti missionářská kázání!

Vysvobodit a spasit Francousko! — Věru, tu již člověk musí nechtíc zvolati: Jiným pomáháš, sobě pomoci nemůžeš! — A kterak jest také hodná ta nynější francouská vláda, že alespoň formy ústavy zachovává, kdežto jiné vlády, na které by se mohlo prstem ukázati, ani tu formu ústavy již nezachovávají. Na kolik procent bude jen asi stát agio na stříbro, jestli skutečně naše vojsko potáhne k tomu vysvobození a spasení Francouska? — Od toho agia — vysvoboď nás, Pane! —

Jistý vídenský úředník od železnice chtěl vydati tiskem úplnou sbírku všech r. 1848 vydaných plakátů a plátků, což ale pan ministr Bach nepovolil. Později tuto sbírku koupil prý p. Bach za 1600 zl. stř. ne snad proto, aby nemohla jinde vydána býti, nýbrž, jak se my domýšlíme, proto, že ji chce p. ministr Bach sám ve svých prázdných hodinách do všech národních řečí rakouských (ve kterých se, jak víme, pilně cvičí) přeložiti a pak teprva najednou vydati. Musí se totiž vědět, že tato sbírka spolu podává nejskvělejší důkaz

moval tehdy sesazení krále Ludvíka Filippa. V červnovém povstání r. 1848 byl podporou Cavaignacovou. Od 28. června do 28. prosince r. 1848 zastával ministerství vojenství. V prosinci r. 1849 byl zvolen za vicepresidenta zákonodárné komory a stavěl se proti snahám Ludvíka Napoleona.

o tom, že p. Bach od r. 1847 v ničem ještě své smýšlení politické nezměnil. —

Čteme nyní v Pražských časopisech ustavičné zprávy, kterak se Praha upevňuje jak na Hradčanech tak i nepochybně citadelkami. O Holomouci a o Brně to samé se proslýchalo. — To jsou nepochybně již také přípravy k onomu vysvobození a spasení Francouska.

V nejnovějším čísle Reichszeitungu čteme velmi pohnutlivé postní kázání k tak nazvaným maďarským starokonservativním, jehožto mravné naučení a text není ovšem jiný, než že se mají pevně a důvěrně ministerstva držet, od starých předsudků svých upustit atd. My však z celého článku sobě béřeme to poučení, že ministerstvo nyní skutečně již hodlá Uhrům nechati hodně mnoho ze staré samostatnosti, a dáti jim zase jako dříve privilegie nad ostatními zeměmi. Trochu směšné nám bylo tvrzení těchto vládních novin, že prý jest hlavní zásada nynějšího ministerstva »*svobodné pohybování zemí v jejich vnitřních domácích záležitostech ověnčené prý společnou páskou silné centrální moci!*« Silnou pásku centrální moci ovšem všude vidíme, ale z toho svobodného pohybování jsme, Při sám Bůh! ještě málo zakusili. Naše ministerstvo nás musí věru jen za děti považovat, že nám ještě po všem tom, co se s námi od počátku r. 1849 děje, ještě takové řeči do očí mluviti dá od svých novin! Každý úřednický výložek, každá mašlička jest z Vídně předepsána, a přece prý máme svobodné pohybování ve svých vnitřních záležitostech!

Strany obležení v Haliči také čteme ve vládních

novinách, že prý na brzké vyzdvižení jeho nyní není naděje při tak nepokojných okolnostech v západní Evropě. Každý tedy bláhový, kdo si dělá naději, že bude v Rakousích kdykoli obležení vyzdviženo! Neboť pokoj v celém světě nebude nikdy! Kdo nechce vyzdvihnout obležení, najde k tomu vždy alespoň záminku.

Hrabě Stadion,[1]) bývalý ministr, jest prý již tak dalece uzdraven, že již zase duševně pracovati může, a jeho úplné uzdravení očekává se co nejdříve. Myslíme, že by se tím snad staly důležité změny v politice rakouské.

3. (Slovan z 8. června r. 1850. Sv. 2. S. 214—218.)

H. B. Vidíme nyní již patrně, že nebude celé Rakousko na stejný způsob zřízeno, nýbrž že budou míti jistí národové hodné přednosti před jinými, což jmenovitě již jisto jest o Vlaších a o Maďarech; že ale Němci všude již nyní předností užívají, nepotřebuje se ani dokazovat, poněvadž to samo do očí bije. Vidíme také, že vláda rakouská právě jen těm národům přednosti uděluje, kteří proti ní povstali, a kteří patrně ukázali vůli svou zrušiti Rakousko a státi se samostatnými. Tím se zase potvrzuje stará pravda politická, že vlády nikdy z přesvědčení, nýbrž vždy jen ze strachu národům práva povolují. Jaké ale z takového jednání rakouské vlády pro ostatní národy vyplývá ponaučení — toho se snadno každý sám dovtípí.

[1]) Viz díl II. 238 a 629.

My jsme ovšem tyto věci hned tenkrát předvídali, když jsme zpozorovali, že vláda váhá roztrhnouti Uhersko na více korunních zemí. Kdyby byla vláda rozdělila celé Uhersko hned po vojně na čtyry země, totiž Slovensko, Maďarsko, Rumunsko a Jihoslovansko, mohla míti tři zcela bezpečné, pokojné a sobě nakloněné a při tom mocné korunní země, které by se byly těšily z práv nově nabytých, počínající od té doby počítati své vysvobození a znovuzrození, a čtvrtá maďarská byla by pro svou slabost vládě zcela bezpečná. Avšak známá již polovičatost naší vlády nedala jí provésti tak zcela novou myšlénku, o které snad ještě nikde nic nestálo v tajném státním archivu: tak ale si nových přátel získati zanedbala a staré nepřátele si přece tím nesmířila a nesmíří nikdy, proto že jim nebude moci nikdy povoliti tolik, kolik oni žádají. Všem ostatním národům ukázala ale vláda, že v ni doufati nemohou — a čas nám ukáže, jaké ovoce vládě ponese toto vědomí. —

Organisace našich obcí venkovských[1]) má se již co nejdříve uskutečniti. Musíme při tom jen politovati neurčitost našeho obecného zákona, z kterého se s jistotou nejeví, předně kolik voličů může nejméně obec samostatná míti a za druhé, že nic ustanoveno není, kde se mají dvě a tři třídy voličů určiti. Kdo jen trochu věcem rozumí, vidí hned, že zvláště tato poslední okolnost jest vlastně jedna z nejdůležitějších, od které záviseti bude celý budoucí obecní výbor. Jiný zajisté vypadne výbor tam, kde voličové jen na dvě, a jiný zase, kde na tři třídy rozděleni

---

[1]) Viz díl II. S. 642 a 710.

budou. Jak mohl p. ministr Bach,[1]) který přece rád si tvorčivost politickou připisovati nechá, na tu hlavní okolnost v zákoně zcela zapomenout, nemůže jistě pochopiti nikdo, kdo věří na nějaké důsledné zásady tohoto pana ministra.

Politovati musíme jen toho, že pan Bach nejnovějším vyjasněním [2]) onoho obecního zákona, všechny usedlé domkáře z voleb obecního výboru tak šikovně vyloučil, neboť ustanovením, že jen ti voliti smějí výbor, kteří nejméně zlatý stř. přímých daní platí, ztratili všichni domkáři (vyjmouc jen mistry některého řemesla) všechna svá občanská práva. Tento zlatý stř. byl velmi ostrovtipně od p. ministra Bacha vyhlídnut, neboť domkáři platí obyčejně skoro zlatý bez několika krejcarů, a zrovna těch několik krejcarů jim tedy chybí k tomu, aby byli občany a ne heloty. Co je moc, to škodí! Když ani usedlí lidé, majíce své domky, nemají toho nejmenšího práva občanského — kde jest jen stín té vaší rovnoprávnosti? — Že tím v obcích jen samé nesvornosti a různice povstanou, že se tím klade vlastně počátek k nepřátelství mohovitějších a chudších tříd občanstva venkovského — to snad každý nahlíží a především asi sám p. ministr a doktor Bach. Ale snad se to právě proto ustanovilo. Žádný moudrý soused ať se neraduje z tohoto odstrčení domkářů, tím méně ať se proto nad domkáře povznáší: rozumějte dobře, že nesvornost mezi lidem rozdýmaná, nevede k ničemu dobrému, a že z ní konečně ani sedláci ani domkáři nic dobrého neužijí.

---

[1]) Viz díl II. S. 122.

[2]) Nařízení ministerstva vnitra z 7. března 1850. č. 116 ř. z. obsahuje výklady k prozatímnímu zřízení obecnímu.

Či jste již zapomněli na to, kdo proti vám, sedlákům, hned po udělení konstituce počal domkáře podpalovat! Nemějte krátkou paměť, tak jako vás až do roku 1848 mrzelo otroctví a utiskování, tak jako vy si nyní libujete ve svobodě: tak také by mrzelo a bude mrzeti domkáře, jestli zase vy budete chtít nad nimi poroučet a je utiskovat. Obě strany z toho jen škodu míti budete.

Oesterr. Corresp. a jiné vládní noviny odvolávají sice zprávu nedávno rozšířenou, že chce vláda naše odstoupiti cáru ruskému Kotorský přístav v Dalmatsku, kdežto prý má býti zřízeno hlavní stanoviště ruského loďstva ve středozemním moři. Tato zpráva již se dříve leckde v novinách objevovala — poněvadž »není šprochu, by nebylo pravdy trochu,« nepochybujeme, že tato pověst bez příčiny nevznikla. Nebyl by to také právě nejnevtipnější nápad ruské diplomatie, zaopatřiti si Kotor, předně jako stanoviště loďstva svého, kdežto by se také nejzkušenější mořci ze slovanských Dalmatinců brzy do ruské služby hrnuli a tak loďstvo slovansko-ruské zdokonalovalo, za druhé ale jako spojení s blízkou pohraničnou Černou Horou, Bosnou a Hercegovinou, odkud by se daly dobře organisovat mezi tureckými Slovany nespokojenosti s vládou sultánskou a za třetí jako číhadlo proti tažním ptákům na východ.

Víme beztoho z Ost.-deutsche Post a jiných podobných pramenů, jak silný prý mají Němci pud a tah na východ, pozoruje se však, že naši slovanští bratří Rusové rovněž tak silný pud a tah mají zase k západu. Musejí se tedy nevyhnutelně na tomto tahu svém spolu potkati a do sebe vrazit,

[redacted]

při čemž se ukáže, který pud je silnější a který tah má pevnější prostraňky.

Pražské vládní noviny[1]) ohlašují již místa, ve kterých budou usazeni *notářové*. Pozorujeme, že v každém místě, kde jest okresní soud, spolu bude ustanoven jeden alespoň notář, což jest veliké pohodlí pro obecenstvo. Přislibujeme si velikého prospěchu z ustanovení notářů; jenom jestli vláda při prvním obsazení dobře voliti bude, aby se jenom mužové zcela poctiví a neúhonní k notářství dostali, a aby snad špatným prvotním obsazením celý tento ústav u venkovského obecenstva důvěru neztratil. —

Oesterr. Corresp. dává nám »*potěšitelnou*« zprávu, že prý vláda co nejdříve ohlásí počet a jména všech osob odpravených za časů povstání maďarského od maďarské revoluční vlády. Jest prý jich více než sto. — Bude to smutný katalog, zrovna tak smutný jako jest katalog těch, které zase dala naše vláda po revoluci v Uhřích odpravit. Poučení ale svět nenabude ani z jednoho ani z druhého katalogu žádné, leč to, aby se každý varoval padnouti do rukou vítězů, kteří chtějí přemoženým pravdu svou dokazovat šibenicí.

— Maďarské úřednictvo Zemnenské (Zemplin) stolice v Uhřích se nedávno poděkovalo, a nastala tam obyčejná v Uhřích restaurace (nové obsazení). Byli k tomu účelu tam odesláni c. k. komisařové, kteří svolali dle své libosti prý intelligenci této stolice, aby navrhla nové úředníky, při které příležitosti prý přednosta také ubezpečil, *že maďarský jazyk zůstane jako posud úředním*, a *že se všem*

---

[1]) Pražské Noviny z 4. června r. 1850. Č. 130. S. 517.

rejdům slovanským (slavische Umtriebe) konec učiní. — Sluší ovšem věděti, že v této stolici bydlí největší část Slovanů, každý tedy musí věděti, že se tím a takovým nespravedlivým jednáním jen rovnají cesty ruské propagandě. My se alespoň již tuze chladně díváme na takové krásné držení slova — srdce naše již jest zatvrzeno, že jsme opravdu podle uherského přísloví: Misera gens contribuens, optima flens, pessima ridens! —

— V přípisu svém strany náboženského a školního fondu dali páni biskupové ministerstvu hodně na srozuměnou, že prý se obávají, aby tyto fondy nepotkal podobný aneb ještě horší osud jako byl finanční patent r. 1811, t. j. bankrot. Takové otevřené a poctivé jednání těší nás srdečně na pány biskupy. Každý ví, jak pobožné a bohabojné máme ministerstvo, a proto jest se co nadíti, že tato otcovská slova z úst pánů biskupů padnou na úrodnou půdu a vzbudí u ministerstva kajicnost, lítost a dobrá předsevzetí pro budoucnost. Těmito slovy staví se páni biskupové do řad našich, do řad opposice a volají velikým hlasem k ministerstvu: »Synové naši v Kristu! kajte se, opuste cesty své a kráčejte na cestách milých Bohu! Nevydávejte ročně jen na vojsko více než obnášejí celé příjmy, nedělejte každoročně 100 milionů dluhů, nekupujte železnice tak jako by bylo peněz nazbyt, nepodporujte velikomyslně arcivývodu Toskánského, jehož země je v lepším finančním stavu než Rakousko, nestavte železnice přes Semering, nevymýšlejte pořád nové a jiné uniformy, nevyhrožujte jiným zemím vojnou, žádná se nebojí, protože nemáme na vojnu pe-

něz!« Takový smysl mají ona slova, pánů biskupů, neboť si nikterak mysliti nechceme, že by se páni biskupové jenom o své starali a na ostatní nedbali, že by těmito slovy svými chtěli říci: »Dejte nám jen napřed církevní peníze, a pak si udělejte finanční patent, jaký chcete, jen když my synové Boží při tom nic neztratíme, ať si to pak ostatní synové světa zaplatí, jak budou moci!«

— Každý si dělá z kongresu Varšavského [1]) (aneb jak to jmenuje Presse: z panovnické besedy) výklad jaký rozumí. Náš výklad jest, že z něho zase nic nevypadne. Někteří již ale dokonce myslí zas na vojnu Rakouska s Pruskem, kdo ale na takové věci věří, ten by mohl již také raději věřiti na čarodějnice. Vojna mezi Pruskem a Rakouskem jest jenom na jeden způsob možna, kdyby pruské vojsko táhlo proti rakouským demokratům a rakouské vojsko proti pruským demokratům, tak jako vedou ve mlejně vojnu kameny, kámen kamenu neublíží, ale žito se mezi nimi na prach rozmačká. —

— Naše vláda neuměla v ničem vykořistiti své vítězství nad Maďary, a brzy uvidíme království sv. Štěpána v tom samém rouchu jako před rokem 1848. Tím lépe by ale chtěli jiní lidé kořistiti z těchto smutných časů. Pokavad trvalo povstání maďarské, pomáhali Němci Maďarům, nadějíce se, že by pak po výhře Maďarů jedna polovice Rakouska i s námi připadla k německé říši. Nyní, když Maďaři prohráli, přispíšili si zase Němci metati los o jejich roucho a nejen že se snaží v sousedních stolicích a jinde všude uváděti

[1]) Viz díl III. S. 479.

němčinu, nýbrž chtějí také ještě zaváděti v Uhřích své kolonie. Čteme právě že se v Mnichově v Bavořích utvořila společnost pro německou kolonisaci v Uhřích, a ve Vídni také již se dlouhý čas o podobné věci jedná.

— Čtli jsme nedávno ve Vídenských úředních novinách, že prý J. M. C. dobrovolně přejímá všechny útraty vojska rakouského, které (10.000 mužů) v Toskánském velkém vývodství, k podpoře vlády tamější posádkou leží. Jest to tedy roční present nejméně asi jednoho milionu zl. stř., který tu činí vláda rakouská vládě toskánské. Divíme se velice, kterak mohlo v těchto časech naše ministerstvo J. M. C. k takové věci raditi! Nechceme ani mluviti o tom, že to jest proti konštituci, poněvadž všechny státní smlouvy, které na zem nějaké útraty uvalují, bez povolení říšského sněmu státi se nemají: což by také byla námitka taková platná nyní, kdežto se již tolik dluhů, tolik nových nesmírně velikých daní také bez povolení sněmu na země uvalilo! Avšak neodvoláváme se na ústavu, odvoláváme se jenom na slušnost a na svědomí ministrů našich. Země naše jsou v nejbídnějším stavu, ročně se 100 milionů zl. stř. nedostává do důchodů a tolik se musí vždy přidělati dluhů, a přece při tom se dělají jiným cizím, a bohatějším než jsme my zemím takové milionové zdvořilosti? Ruský car, bohatší přece než naše mocnářství, dal si za svou pomoc (o které se říkalo, že bude zcela zadarmo) zaplatiti z rakouské chudé pokladnice 5 milionů zl. stř. a tato chudá pokladnice chce dělat státům tak zámožným jako je Toskánsko dary a milosti. K tomu se musí vědět, že se v Italii musí vypláceti vojsko stříbrnými dvacetníky, proto že Vlachové na papír neradi věří.

Jestli naši páni ministři jsou také tak štědří ze svých privátních vlastních kapes, jako jsou štědří ze zemské kontribučenské kapsy, musejí být velmi dobří pánové. O odpovědnost ministerská, ozvi se, kde jsi! —

4. (Slovan z 11. června r. 1850. Sv. 3. S. 250—251.)

Čteme opět, že až do konce tohoto měsíce června mají býti obce zřízeny a výbory jakož i představení vyvoleni. Konečně bychom se tedy dočkali prvního počátku života obecního — nechceme říci svobodného života obecního, neboť při takovém obecním zákonu, při tom výkladu p. ministra Bacha,[1]) že domkáři ze všelikého volebního práva v obci vyloučeni jsou, kdož bude tvrditi, že máme svobodnou obec? — Že organisace obcí posud ještě tak pomalu šla ku předu, vysvětluje se tím, že úřadové podkrajští, mající toto zřizování na starosti, z větší části opět chtěli vesnice k nelibému jim spojování s jinými buď nutiti neb alespoň nějak připraviti, zrovna tak jako to dříve nebožtíci krajští úřadové činili. Přišly nám o tom zprávy z rozličných končin naší vlasti. Úřadové naši nemohou si ještě nikterak přivyknouti k té myšlénce, že nejsou oni poručníci a občané děti jejich pěstounství svěřené, úřadové naši z větší části zapomínají na to, že se nemusí již nyní celá země říditi podle jejich libosti, nýbrž jenom podle zákonů! — Přechod od všemohoucí, vševědoucí byrokratie až k rozumné jednoduché, laciné a občanům pohodlné správě zemské jest příliš těžký

---

[1]) Viz díl III. S. 394 a.

a nedá se pouze uniformami, hvězdičkami a výložky přemoci. Přece jsme však již novým zřízením politických úřadů mnoho získali, lid si libuje v tom, že se nyní na podkrajských úřadech obyčejně velmi přívětivě, slušně a úslužně s obecenstvem jedná, že hrubost a příkrá pánovitost bývalých patrimonialních úřadů skoro zcela již zmizela, a ještě jen sem tam v některém kanceláři v osobě některého již příliš ve starých zvycích zakysalého pana úředníka se jako předpotopní medvěd na památku bývalých časů objevuje, ovšem již jen více pro zábavu než pro strach obecenstva, poněvadž již nyní mezi divochem a lidskou společností mříže ústavy a instrukce postavena jest. — Zvláště ale si slibujeme velmi mnoho dobrého, až budou soudy[1]) s veřejným ústním jednáním všude do života uvedeny. Veřejnost a ústní jednání v soudech jest jeden z archimedeských punktů svobody a práva ústavního, smysl pro spravedlivost a úcta před zákony se tím v lidu nesmírně rozšíří a upevní, pročež se nemůžeme dočkati již té doby, až nový řád jednací u soudů do života vstoupí. Divíme se jenom, že potřebné, ba nevyhnutelné výmínky k tomu, totiž *norma jurisdikční*, ještě posud od vlády vydány nejsou, tím více, poněvadž z dobrého pramene víme, že již dávno vypracována jest, a jenom potvrzení ministerského očekává. Zdržením tímto již mnozí přivedeni jsou k pochybnostem, jestli jest možné, aby již od 1. července nový řád soudní skutečně nastal.

Ostatně však jest obsazení míst soudních mno-

---

[1]) Princip veřejného ústního jednání byl vysloven v trestním soudním řádu ze dne 17. ledna r. 1850.

hem podařenější než politických a s ohledem na okolnosti může býti každý spokojen. Až bude nový již ohlášený řád soudní s veřejným a ústním jednáním do života uveden, pak můžeme opravdu říci, že jsme něco získali.

5. (Slovan z 15. června r. 1850. Sv. 4. S. 284—285.)

H. B. Jedna z nesrovnalostí centralisace rakouské jeví se právě nyní při zřizování nových politických úřadů a soudů a sice následujícím způsobem: Známo totiž jest, že naše česká města mezi sebou téměř zápasila v obětivosti pro ulehčení státní pokladnici a že skoro všude na útraty obce pro úřady a soudy dílem domy již příhodné zdarma odevzdány, dílem též k potřebě náležitě přestaveny a zřízeny, dílem konečně zcela nová stavení ne s malými náklady obce zbudována jsou, a jak jsme z pramene dosti bezpečného zvěděli obnáší suma, která tímto způsobem jen od českých měst a obcí státní pokladnici ušetřena jest asi 15 neb 20 milionů zl., k čemuž ještě se připojiti musí, že se mnohé obce také zavázaly, stavení tato na svůj náklad udržovati, čímž se opět veliký kapitál pro stát ušetří. — Nyní však považme, že ku př. v Rakousích, jak z hodnověrných pramenů víme, všechny tyto stavby pouze ze státní pokladnice se konati mají, což znamená tolik, že my Čechové tuto outratu dvakrát poneseme, neboť jsme si svoje stavby sami zařídili, a nyní budeme ještě za to na stavby v jiných zemích platit. K tomu pak ještě budeme míti my sami za svůj veliký náklad přece jen staré a všelijak jen přestavo-

vané úřady, kdežto tyto jiné země za naše peníze jistě velmi ouhledné a zcela nové domy obdrží. — To samé zas platí o maličkých korunních zemích, kterých ministerstvo více ustanovilo, jako jsou Slezsko, Solnohrad atd. Patrno jest, že útraty na jejich úřady budou v poměru mnohem větší než při větších korunních zemích, poněvadž budou muset jakožto samostatné korunní země všeho druhu nejvyšší instance míti samy pro sebe. Kdyby si tuto útratu nesla každá korunní zem sama ze své zemské pokladnice, neměli bychom nic proti té marnosti, že chce každá krajinka korunní zemí býti: nyní ale když se všechny ty útraty ze všeobecné státní pokladnice ponesou, tázati se musíme, kterak přijdou k tomu veliké korunní země, aby připlácely malým na jejich marnost, že chtějí býti samostatnými korunními zeměmi a míti své zvláštní vyšší instance všelikého druhu?

6. (Slovan z 23. června r. 1850. Sv. 6. S. 345—349.)

H. B. Strany vyzdvižení obležení[1]) počínají zase časopisy nevím již po kolikáté novou lhůtu prorokovati, některé den narozenin J. M. C., některé do konce již 1. července. Jak blízci jsme tedy svého štěstí! — Jak dávno se již všichni liberální lidé na tento den těší — a jak nadarmo se těší: obležení bude vyzdviženo tak, že se nikdo nebude mít příčinu z toho těšiti. Již dříve jsme podotknuli strany toho své mínění, že totiž — bude-li obležení zrušeno — zároveň proti

[1]) Viz díl II. S. 539.

svobodnému tisku takové prostředky nové se ustanoví, které přesahovati budou všechny výhody obleženosti. To se asi tak vyplní. — Presse Brněnská myslí, že dříve než nová obecní rada ve Vídni nastane, obležení zrušeno bude, aby prý se vláda nedočkala toho, by hned nová radda proti obležení žádost zadala. Zdá se ale, že Presse hledá při našem ministerstvě trochu velikou delikátnost. My alespoň se již na nic netěšíme. —

— Ministr spravedlnosti pan ryt. Schmerling[1]) navštíví tyto dni Prahu k instalací vyšších soudních úřadů. Pokavad byl pan ryt. Schmerling ministrem říšským ve Frankfurtě stávalo se ovšem často, že jsme dosti příkře o jeho osobě se vyslovovali, a též jeho povolání do ministerstva rakouského vzbudilo u nás mnohé obávání strany upřímného provedení rovnoprávnosti. Těší nás ale nyní, že jsme v panu ministru spravedlnosti nalezli muže, jemuž skutečně záleží mnoho na dobrém zřízení soudů našich a který se též posud vždy ukázal co bezúhonný přítel konstitučních zásad v soudnictví. Oddělení to naší správy říšské, jehožto nejvyšším ředitelem jest p. Schmerling poskytuje nám v nynějších smutných časech jedinou naději a důvěru. Kýžbychom jen přítomností pana ministra v Praze nabyli již jistoty o tom, že bude veřejné a ústní jednání[2]) skutečně od 1. července uvedeno, o čemž již mnozí pochybují.

— Defficile est satyram non scribere! V jednom svém posledním čísle[3]) vytýká mi pan re-

[1]) Viz díl II. S. 593.

[2]) Viz díl III. S. 959.

[3]) Pražské Noviny z 18. června r. 1850. Čís. 142. S. 565.

daktor Pražských vládních novin v nedůstatku něčeho podstatnějšího, »*že prý bažím po mučednictví, abych byl litován, co pro národ vystojím a vytrpím.*« Nu toť by přece si mohla vláda lehko pomoci a velmi snadně mne připraviti o tuto mučednickou korunu, kdyby mne nechala na pokoji! Abych ale p. Pickovi[1]) dokázal, že tato jeho výčitka zcela nepravá jest, žádám ho se vší kollegialní zdvořilostí, aby mi jakožto dobrý přítel vlády u ministerstva vymohl to, abych budoucně nikterak nebyl pronásledován vyjmouc cestu žaloby právní, jak se dle ústavy sluší. Pan Picek jest spravedlivý muž: buďto mi tedy toto vymůže aneb to, co o mém bažení po mučednictví napsal, odvolá, přesvědčiv se, že by mi přece milejší věc byla, žíti pod zákonem bez libovolného pronásledování.

— Také v Angličanech (jako již dávno ve Francouzích) počíná se již cítiti nepohodlí z centralisace ve správě zemské, ačkoli právě v Angličanech nejméně posud bylo centralisováno, a nejvíce samosprávy bylo v rukou obcí. Přece však i tam hned prvnímu počátku tohoto všehltajícího centralismu se již protiviti počínají, a jmenovitě tak nazvaným ministerským komisím, které se sem tam rozesílají s velikými útratami a obyčejně s malými známostmi místních okolností a jenom oslabují moc a správu místních obecních orgánů.

— Tak jako málo občanů rakouských se zaradovalo z ordonnancí pana ministra Thuna[1]) stran poměrů církve katolické k státu; tak málo se jich asi

---

[1]) Viz díl II. S. 960.
[2]) Viz díl III. S. 813.

zaraduje z ordonancí, které vydá nyní stran poměrů katolické církve ke školám. Pravíme všude katolická církev, ačkoli bychom vlastně říci měli jen katoličtí biskupové, neboť o nich nyní v plné míře platí výrok starého despoty Ludvíka XIV.: »Církev to jsem já!« — Presse uvádí při této příležitosti velmi vhodně příklad restaurační vlády Ludvíka XVIII. ve Francouzích ustanovené od svaté alliance, která též k poražení svobodnějšího ducha Francouzů hned na počátku všechnu moc do rukou biskupům dáti chtěla, přece si však netroufala tak důležitý a proti veřejnému smýšlení čelící zákon bez povolení sněmu do života uvésti, ačkoli se mohla spoléhati na 400.000 ruského, pruského a rakouského vojska, ležícího tenkrát ve Francouzích posádkou. Sněm francouzský také skutečně tento concordát zavrhnul.

— Nové velmi nešťastné ustanovení pana ministra obchodu von- Brucka[1]), strany frankování všech psaní a lepení na ně tak nazvaných mark, potkalo se s takovou nelibostí u obecenstva, že se prý ani třetina psaní ve Vídni nerozesílá proti předešlejšku. Také u nás v Čechách pozorujeme tu samou nelibost, a mnozí nazývají tyto malé marky, které se na psaní lepiti musí »brouky«, podle jména pana ministra. Divno nám jest skutečně, kterak pan ministr obchodu, jinak přece praktický muž mohl přivoliti k tomu tak nepohodlnému, mrzutému a nepraktickému spůsobu platů poštovních. Měl se ovšem nápodobniti anglický spůsob: ale vynechal se z něho právě duch, nejhlavnější věc. Tato nejhlavnější věc jest, že v Angličanech

[1]) Viz díl II. S. 233.

bez rozdílu vzdálenosti vždy jen jedno malé porto penny se platí, kdežto ovšem každý takové penny marky vždy u sebe míti a na psaní je přilepiti může bez rozmýšlení a vyptávání na vzdálenost. Ale u nás když se tři rozličné druhy mark, co do vzdálenosti zavedly, musel by každý občan buď mapy neb výkazy rozličných vzdáleností pořád u sebe nositi a po každé se v nich dobře poraditi, než marku přilepí, aby přítel jeho nemusel c. k. poště za jeho nesběhlost v geografii pokutu platit. V Angličanech také panuje mnohem větší pozornost na poštách, tak že se žádné psaní neztratí: u nás ale tato důvěra posud nebyla a jmenovitě o frankovaných psaních mluvilo se, že často ztracena bývají na poštách, nevím z jakých příčin. Poněvadž ale nyní všechna psaní frankována býti a tedy u obecenstva do takové nedůvěry padnouti mají: což divu, že se nespokojenost i v tom ohledu jeví s tímto ustanovením. Když pan ministr tento způsob zavésti chtěl, měl ustanoviti marky jen jednoho druhu a sice 3 kr. a bez rozdílu na vzdálenost každé psaní takovou markou opatřené, franko dostaviti. Důchody poštovní by tím nic neutrpěly, jakožto zkušenost v Angličanech ukázala. Tam též se myslilo na počátku, že tak nízké porto bez ohledu na vzdálenost musí na ujmu býti důchodům poštovním, ale ukázalo se naopak, proto že se počet psaní nesmírně rozmnožil. Váží-li se ale, že manipulace poštovní při takových markách příliš se zjednoduší, vystačí se vždy i při velmi zvětšeném počtu psaní s těmi samými výlohami na manipulanty. Při tom by se ovšem největší svědomitost a pozornost v odvádění psaní vždy zachovati musela, aby si pošty v tom ohledu úplnou důvěru obecenstva získaly.

— Redakce Const. Blattu v Praze horší se velice na ministerskou »Oesterr. Correspondenz« ve Vídni. Známo totiž, že Const. Blatt, ačkoli jest jinak velmi trpělivé povahy, přece vedl velikou opposici proti církevním zákonům hr. Thuna. Nyní ale píše p. Bachova »Oesterr. Correspondenz« takto: Nemýlili jsme se ve svém mínění, že jenom smetí dávno zastaralých náhledů a hromada shnilých, lumpácky nemravných instinktů ve spojení s radikálními choutkami se zbouřily proti církevním zákonům.« Těchto ovšem trochu nevoňavých titulatur zděsil se p. redaktor Const. Blattu a dává velmi otcovské napomenutí redakci této korrespondence. O této redakci, jejíž hlavní osoby jsou p. Tuvora[1]) a p. Neumann, nám oba náhodou příliš dobře známí, mohli bychom obšírné kroniky vypisovat, z kterých by se každý teprva přesvědčil, jak vybíračný jest p. Bach ve svých důvěrnících a jaké vlastnosti musí míti spisovatel, než se uzná za hodného, aby poučoval všechny redaktory vládních časopisů a skrze ně veškeré věřící obecenstvo. Neopomineme časem svým tyto dvě osobnosti představiti před své čtenářstvo.

— Čtli jsme nedávno v ministerském »Reichszeitungu« článek o Sedmihradsku, z kterého zde uvedeme na ukázku zase jeden příklad, kterak nejsou chytrost žádné čáry. Dokazuje se totiž Rumunům v tomto článku, že mají rovnoprávnost s Němci a Maďary

---

[1]) Josef Tuvora (1811—1871), německý žurnalista, cenící si více peněz nežli zásad. Měnil dle okamžitého prospěchu osobního své názory a již za svého života byl odsuzován jako úplatkář. O Neumannovi nemohl jsem bližších zpráv nalézti.

v Sedmihradsku a mezi jiným se uvádí za příklad, že prý ze 269 úředníků administračních Maďarů jest 88, Rumunů 62, Němců 57 a z jiných provincií pocházejících úředníků 62. Dobrý obrat a na první pohled procházející, ale jaké pak národnosti jest oněch 62 z jiných provincií povolaných úředníků? Místo co se tedy mělo říci 119 Němců, 88 Maďarů a 62 Rumunů, kdežto by se pak bylo jasně vidělo, že Rumuni, nejčetnější kmen, nejméně mají ze sebe úředníků a Němci, nejslabší, nejvíce: rozdělil se tento počet Němců na dvě polovičky s tou nadějí, že při těch 62 hned každému snad nenapadne, že musejí být také Němci neb alespoň poněmčilci, což jedno jest. Ano, ano, milí bratři Rumunové! s vaší rovnoprávností! Již to jest smutno, že vám tu vaši rovnoprávnost musejí dokazovat v novinách: když slunce svítí, nepotřebuju nikomu dokazovat, že je den! —

— Zase již »Reichszeitung«. Tam také někdo z Prahy horlí proti stavení českého divadla na Václavském náměstí, uváděje mezi jiným i tu směšnou příčinu, že to nemůže ani býti z fortifikačních příčin, proto že prý jest hlavní stráž nyní v Konské bráně! Kýž jsem Napoleonem, abych porozuměl této fortifikační příčině! Uvádějí se též v tom dopisu slova prý vysoce postaveného muže, »der auch ein Böhme ist« [1]) jenž praviti ráčil: »Přijde-li to skutečně k tomu, aby se na Václavském náměstí divadlo české stavělo, budu navrhovati, aby se skvostně vystavělo: neboť jsem přesvědčen, že se v něm bude za dvě léta německy hrát a že pak budeme moci své staré nedůstatečné německé divadlo

---

[1]) [To se nedá přeložit. Red.]

strhnout.« Takové řeči s libostí uvádějí ministerské noviny, jevíce vůbec v celém článku i při každé příležitosti, kde se o něco českého jedná, největší nechuť nepřátelství a posměch. A pak máme věřit, že chtějí páni ministři držeti slovo strany rovnoprávnosti? —

A ještě »Reichszeitung«. Dopisovatel jeden z Lubláně následovně píše, při čemž znamenati sluší, že mluví jen o krajích od Slovinců obydlených:

»Němčinu zcela odstraniti aneb vyobcovati — jak si to mnozí ultra přejí — bylo by podkopati svou vlastní půdu, všechnu zbraň dáti protivníkům do rukou; nenechati slovenčinu pučet, bylo by ještě méně rádno, poněvadž by tím slovanský národní cit hrubě uražen byl a opposičním žurnálům obšírná půda k působení na lid by se odevzdala. Ať se tedy pěstování jazyků nechá bez překážky; jenom že se nesmí z dosavad již dobyté německé půdy ani za mák upustit.«

To jest velmi srozumitelně vyloženo tak: Nechme Slovince křičet, že nemají slovinské úředníky a školy, že se pro ně od strany vlády nic nečiní: ať si pěstují svůj jazyk, však ono je to omrzí, když budou vidět veliké překážky a zatím se zmůže poznenáhla druhý živel jako v Poznani, a pak až budeme majorita, přeženeme jim teprva ty panslavistické choutky. To jest alfa a omega celé té politiky o národní rovnoprávnosti.

7. (Slovan z 26. června r. 1850. Sv. 7. S. 373—379.)

H. B. My Čechové velmi mnoho máme rádců, ale málo pomocníků a podporovatelů. Každý ví, kterak bychom se měli v politickém a národním ohledu chovati, ale nikdo nehne ani stéblem, aby svou moudrou

[redacted]

radu také ve skutek uvedl. Nejkrásnější jest při tom ještě i to, že ti rozmanití rádcové nás jako na tarmarce jeden druhému z ruky vytrhují a ke svému krámu trhají.

Vláda praví: Držte se mne a nebudete-li se držet vlády, jste ztraceni a padnete do rukou anarchie a do rukou Němců. *Němci praví:* Nechte národnosti, kdybyste se nedrželi svého nepraktického národního blouznění, svého panslavismu, dávno byste již měli svobodu: přidržte se nás a vyhrajete proti vládě. *Aristokratie praví:* Dejte nám hořejší sněmovnu a lordství, jenom tak můžete se udržeti co samostatný národ i proti vládě i proti Němcům. *Hierarchie katolická praví:* Zahynete, jestli si popudíte nás a církev proti sobě: v té jedině spočívá celá síla vaší národní strany. *Protestanti praví:* Jenom protestantství má v Čechách svou přirozenou půdu, jak vás učí historie; my jsme zachovali jedině vaši národnost a historickou slávu, držte se nás. A za nějaký čas budou snad říkat nynější *usedlí rolníci potom již statkáři:* Držte se nás, my jsme jádro českého národa, podporujte nás proti domkářům a neusedlým, proti aristokratii vyšší než jsme my, abychom zase my mohli býti sami aristokratie nižších než jsme sami. A *domkáři a neusedlí budou říkat:* Naše je budoucnost, jestli nám pomáhati nebudete proti usedlým, zahyne národ český co národ, neboť se více držeti budeme německých radikalistů. Tu máme všechny rady pohromadě a vidíme zároveň, že každý z těch rádců zvláště na sebe při své radě nezapomíná, že sobě nejvíce radí. — Což tedy činiti? Nic jiného než co odhodlaný plavec proraziti prostředkem

všech těchto proudů a ouskalí, býti ke každé zde jmenované straně spravedlivý, ale nezadati se žádné docela, proto že národ není ani vláda, ani aristokratie, ani hierarchie, ani církev, ani rolnictvo, ani domkářstvo, nýbrž celek všech stavů, v němžto každý stav tak dlouho jest užitečný, pokud druhé neutiskuje a neobtěžuje.

— Také v knížectví srbském zavedla již vláda tamější uniformy úřednické, a sice červený fes s vyšitým erbem zemským a modrý šat se šavlí po boku. — Divná věc, že má málo který člověk dost na své lidské důstojnosti, a že skoro každý touží po nějaké mašličce, kteroužto by se od jiných rozeznával.

— Noviny »Presse« uveřejňují osudy Dr. Ziemialkovského,[1]) bývalého haličského poslance na říšském sněmu, jenž byl od vojenských úřadů haličských beze všeho soudu zaslán do Meranu v Tyrolsku, kdežto se rok zdržovati musel; poukazujíce při tom slušně na nešetření osobní bezpečnosti pojištěné v ústavě, a divíce se tomu, kterak vojenský velitel Haliče moc míti mohl přes celé Rakousko až na druhý konec od Haliče někoho zasílati a jej v Tyrolích, kdežto ústava platí, po rok násilně zadržeti, a to beze všeho právního výroku.

Presse soudí, že tato záležitost musela býti mezi výminečnou vládou haličskou a mezi všemi ostatními konštitučními správami na cestě umluvena.

Podivuhodná jest v tomto ohledu sympathie všech vojenských velitelů v obležení: neboť i redaktoru těchto listů v Praze vyhrožoval ještě za času N. N. vo-

[1]) JUDr. Florian Ziemiałkowski byl r. 1848 zvolen za město Lvov na rakouský říšský sněm. Byl členem ústavodárného výboru. Po rozpuštění říšského sněmu byl internován do Tyrol.

jenský úřad tím, že bude zaslán do Celovce (Klagenfurthu), tak jako by se vnitřní rakouské země a Tyrolsko od vlády považovaly, za Botany-bay k deportaci. — Strany kompetence vojenského soudu na Hradčanech neví se beztoho posud pranic jistého. Tam se soudí lidé zatčení ještě před ohlášením obležení, kterýmžto se vytýkají přestupky též před tímto ohlášením podniknuté, a tudy na každý pád před obyčejné soudy náležité, poněvadž ještě žádné ohlášení, žádný zákon nazpět působiti nemohl — — u rozumných vlad! Dále se pak vyšetřují u téhož vojenského soudu lidé dopustivší se v Praze nejnepatrnějších policejních chybiček, jestli totiž náhodou právě přišli do rukou téhož strašlivého tajného vehme-gerichtu; pak se tam ale vyšetřují též lidé z celých Čech dle libosti vybraní, ačkoli nikde obležení prohlášeno není. Pak se chce mluvit o nějakém konštitučním pořádku, o nějakém držení ústavy!!

Nedávno právě zatknut jest pan Buchtele, měšťan Litomyšský a zavezen beze všech okolků do Prahy před vojenskou komisi. O radostné živobytí rakouských konštitučních občanů, kteří večer se kladouce a ráno vstávajíce, nevědí, jestli nebudou do rána nebo do večera v Praze na Hradě seděti, kdežto ovšem, jestli ničeho se nedopustili, asi za několik měsíců za nevinné uznáni budou. Kdo by neděkoval Bohu za takovou vládu, kdo by se necítil šťastným, kde se mohou nabrati ještě nespokojenci! Pan ministr Bach[1]) pravil kdysi ve Vídni ve sněmu (nestojí mi za to, abych hledal v protokolech kterého datum), že prý vláda nezavede žádné politické tendenční procesy.

[1]) Viz díl II. S. 122.

Proč by jsme veselí nebyli,
Když nám Pán Bůh přeje;
Dá nám na světě obležení,
A po smrti nebe!

— V Pešti tedy již zabarvili maďarský nápis u pošty — sic vos non vobis nidificatis apes, fertis aratra — *boves*. Než se ale zabarví 5,000.000 Maďarů, vypotřebuje se tak mnoho barvy *černé*, že se musíme obávat, aby se snad pak nedostalo na *černo*-žluté šranky, a aby se nemusely šranky nějak jinak obarvit.

— V Pražských časopisech vedou se nyní ustavičně hádky o místě, na kterém se vystavěti má české divadlo. Strany jsou nestejné: jedni chtějí stavěti na Sv. Václavském trhu, druzí praví, že se tak znamenitý trh nesmí českým divadlem zohyzditi. Každý beztoho hned ví, že jsou to opět ty dvě věrné strany, které jsou v Čechách vždy proti sobě. My ovšem myslíme podle písma: že není člověk k vůli sobotě, ale sobota k vůli člověku, že tedy Čechové nejsou k vůli konskému trhu, nýbrž konský trh k vůli Čechům. Avšak některým záleží především na tom, aby na trhu nestálo žádné stavení — to jest vlastně žádné české divadlo, protože německé divadlo zrovna tak vystaveno jest na Ovocním trhu. Chopme se tedy té samé argumentace a žádejme, aby buď strhli divadlo na Ovocním trhu, které jej hyzdí, aneb aby dovolili zhyzditi též Konský trh zase českým divadlem. Jenom konsekvence!

— »Škoda, že jsou rakouské finance v tak špatném stavu, že pan ministr osvěty ani dost málo pro školy učiniti nemůže.« Tak jsem si zastesknul čta

zprávu, že se budou zase kdesi stavěti nové citadely v ceně půl druhého milionu zl. stř., to by bylo na 15.000 učitelů každému po 100 zl. stř. — Ale ta žandarmerie je přece útěcha má, když máme žandarmerii, nač potřebujeme škol! —

— Unie píše z Plzně, že tam německá kočující divadelní společnost, jsouc již dokonce na mizině, ohlásila konečně česká představení, čímž se trochu zotavila, pak ale zase hrála německy. — To jsou známé věci.

Mnohý starý dům vyvěsil, když již bylo nejhůř, slovanskou firmu, a uchránil se tak, načež hned zase starou firmu vystrčil.

— Reichszeitung píše z Prahy sice prý z velmi hodnověrného pramene, avšak přece ještě prý pochybuje, že prý tam vypátrána jest tajná politická společnost, která držela shromáždění svá v Šárce (skalnaté údolí půl druhé hodiny od Prahy, poučuje Reichszeitung) a tam prý měla také pres. Jest to věru strašlivé pomyšlení: Tmavá noc, všude obležení a censura, jen ve skalnaté údolině Šárky v temném lese hoří smolnice. Tam se v každou noc v pravou půlnoc schází Svornost ze všech končin. Tam provozují s Žižkovskými palcáty v rukou strašlivý vojenský tanec okolo ohně s divokým křikem, zpívajíce »Šuselka nám píše.« Každý kdo do spolku chce přijat býti, musí vypít na znamení pintu krve z německých nemluvňátek. Jeden sedmašedesátník z Prahy, který se jednou náhodou na výletu trochu více napil a tudy přes noc v Šárce v Luštině ležeti zůstal, viděl toto všechno na své vlastní oči, a udal to též u náležitého úřadu jak na svědomitého občana náleží. Nemohl však nikoho po-

znati, poněvadž měli všichni ďábelské černé larvy na obličejích. Jednoho ale přece poznal podle hlasu, byl to K. Havlíček, který sice se přetvařuje jako by v Kutné Hoře bydlil, zatím ale každý večer po železnici s falešnými vousy a pod jiným jménem do Šárky k těmto schůzkám jezdí a ráno se vždy vracuje, z kterého ohledu také naschvál v Kutné Hoře konec města bydlí, a což patrný toho všeho důkaz jest, nikdy večer do hospody nechodí. — Do skály mají tam vytesanou nesmírnou jeskyni, ve které jest hlavní skrýše. Tam se tisknou zapovězené knihy a noviny, jakož i falešné banknoty, kterých je proto tak mnoho. Též tam do hluboké propasti, která se táhne až k Vltavě, házejí všechny dvacetníky, a proto jich je tak málo. V této jeskyni jest též tajný archiv spiknutí, pročež se jim nikdy nic dokázati nemůže: v tomto archivu jsou již vypracované plány na rozdělení všech domů Pražských, které nyní Němcům náleží, mezi Svornost. Každý sprostý dostane jeden dům, kaprál dva a důstojník tři se zahradou. — To všechno se zdálo onomu podnapilému sedmašedesátníku v Šárce a bylo by se mu zdálo ještě více, kdyby ho nebyl probudil žandarm, tázaje se na pas, načež se onen co abonent a correspondent Reichszeitungu praenumeračním lístkem vykázal a v pokoji propuštěn jest. — Z toho samého pramene a péra píše se též Reichszeitungu takto doslovně: »Kdo zná Havlíčkův obyčej a způsob, každý krok vlády osočovati a v podezření uváděti, a národní nenávist kázati, ten zajisté uznal zápověď Slovana (v Praze) nejen za žádoucí, nýbrž i za potřebnou, zvláště že podobné spisy skrze svou lacinost a styl u nižších tříd obecenstva snadný průchod nalézají«.

Věru, zákaz Slovana[1]) v Praze byla nevyhnutelná věc, a ukáže se brzy, že Pražané za krátký čas, co Slovana čísti nebudou, samé chvalozpěvy na ministerstvo zpívati budou. U nižších tříd lidu najde prý Slovan jen průchod — a ani tak bych neřekl na místě Reichszeitungu, neboť, poněvadž člověk teprva s baronem počíná, tedy čtenářové Slovana vlastně ani lidé nejsou. A co se konečně onoho popuzování národnosti týče, — ať jen se Reichszeitung ke své veliké bolesti nedočká těch časů, kde budou Slované Němci, Maďaři, Vlaši i Rumuni největší přátelé! —

— »Deutsche Ztg.« píše z Liberce (Reichenbergu), že učitelstvo tamnější hlavní a dívčí školy zamýšlí přestat učiti tak dlouho, až jim bude vyplacena služba, jejížto nedoplatky prý již 7000 zl. stř. obnášejí. Již prý skrze deset let se učitelstvo po 14krát v této záležitosti nadarmo u rozličných vyšších a nejvyšších úřadů ucházelo. — Věru, člověk se již sám za to hanbit musí, že někteří lidé ustavičně proti vládě sočí. —

— Ludvík Napoleon,[2]) president francouzské republiky, dává nyní vydávat ve svém smyslu časopis, který bude nyní vycházet pod jménem »Moc« a jehožto účelem bude, jak sám praví, »posilniti ve Francouzích víru v autoritu (v moc), která prý již po 60 let (od velké revoluce totiž) velmi sešla.« Ubohý zadlužený Ludvíčku! Tvůj veliký strejc Napoleon Bonaparte uměl přece nejlépe zacházet s autoritou, přivedl nejen celé Francousko, nýbrž i korunované

---

[1]) Viz díl III., S. 91.

[2]) Ludvík Napoleon Bonaparte byl zvolen presidentem republiky francouzské dne 10. prosince r. 1848.

hlavy pod svou autoritu a konečně přišel sám — pod autoritu anglického kaprála. — Ne autority, ale práva jest nám zapotřebí, chceme-li trvanlivý pokoj v Evropě: autorita bez práva padne skrze jinou autoritu opět bez práva, a jenom právo má budoucnost, ale žádná jiná autorita.

— »Pressburger Ztg.«, noviny polovládní, uveřejňují zprávu, že bude na divadlo zavedena censura, tak sice, že kus i když »*admittitur*« (povolení) dostal, přece se i po prvním i po druhém představení zapověditi může, a teprva po třetím představení již nikterak zapovězen býti nemá. Censura ale jest v ústavě zapovězena.

— Vláda nyní prý velmi se připravuje na kolonisaci Uher. (Připomeňme si kolonisaci Čech po bitvě na Bílé Hoře.) Zvláště prý chce každému, kdo by s nějakým kapitálem se v Uhřích usadil, znamenitých výhod poskytnouti a vyšle zvláštní jednatele do Němec, kteří by kolonisty verbovali, tak prý, jako již císař Josef II. to učinil. — Při této příležitosti musíme několika slovy o tomto císaři se zmíniti. Chtělť on poněmčiti Rakousko a sice nejnebezpečnějším způsobem pomocí svobody; udělovalť národům dobré řízení, svobodu ve víře, a za to žádal od nich, aby se stali Němci, opustivše svou národnost. Nepodařilo se to ale, a jmenovitě Maďaři a vůbec obyvatelé Uher, kteří již měli dříve svobodu ústavní, a které tedy císař tímto darem zaslepiti nemohl, s dobrým prospěchem odporovali císaři a hájili samostatnost své koruny. Již tenkrát obmýšlel Josef udělati z *království* Uherského *korunní zem* Uhry — ale nadarmo, a teprva nyní se to na papíře podařilo, jestli v skutku, to se teprva budoucně ukáže. Naše koruna

česká, jednou tak mocná jako uherská, již dávno padla ve skutečnosti za oběť slávě domu Habsburského — ovšem proti všemu historickému právu. Nyní se ještě jen na jménu pracuje, a pozorujeme znamenitou bedlivost u vlády, aby se sice »langsam aber entschieden« místo království Českého psalo a mluvilo korunní země česká. Korunní zem jest ovšem jen přechod k provincii a k departementu. Musíme však doufat, že česká koruna, která jest starší než rakouská, bude přece alespoň tak dlouho trvati jako tato.

— Nejznamenitější na světě jest nyní to, že každý hned všeobecnou zkázu prorokuje, jestli se mu po vůli nestane. Tak k. př. noviny vl ıdní presidenta francouské republiky prorokují revoluci, jestli nepovolí sněm presidentovi ty tři milliony fra kŭ ročně, o které žádá. A mluvíce k Orleanistům a Legitimistům, praví dále: »A což oni si dělají z revoluce, snad budou z nich ministři, senátoři nebo pairové. Blázni, vyženou vás, jestli vás nepobijí (nezguillotinují). A věru kdyby se jen na vás toto proroctví vyplnilo, nechali bychom vám tu radost . . .« Z čeho pozorujeme, že by si z toho ani Ludvík Napoleon mnoho nedělal, kdyby Orleanisté a Legitimisté potlučeni byli, ale jedná se také o vlastní kůži. — Ostatně ale nahlíží každý, že pro blaho Francouska není zapotřebí, aby měl president 3,000.000 franků ročně naopak, čím větší jest jeho plat, tím více bude míti v rukou prostředků k reakci, k uplácení atd.

— Neapolitánský král, již co pamatuje nyní žijící koleno, dvakrát slíbil a přísahal svatosvatě konstituci a dvakrát také svůj slib zrušil. Teď právě se shánějí u reakcionářské strany v jeho království pod-

pisy na nejponíženější žádost, aby zase zavedena byla božská prý a nejdobročinnější absolutní vláda. Ví se všeobecně, že dobrotivé srdce tohoto krále takovou prosbu klusem vyplní.

— Biskup litoměřický, »aby prý předsudkům a ke zlému nakloněnému duchu času hráz postavil« — povolal 20 ligurianů do své diecése. Vidíme tedy, že jest pan biskup homoeopath.

— »Wanderer« píše: že v Debreczině vychází malý maďarský časopisek, který prý k tomu ustanovený piarista censuruje. — Co to ale všechno platno, když censura nesmí být zavedena.

8. (Slovan z 29. června r. 1850. Sv. 8. S. 408—412.)

H. B. Od 1. července počne vycházeti ve Vídni »Vídeňský denník«[1]) a v Praze přestane od toho samého dne vycházeti »Vlastimil.«[2]) My v tom neobyčejném pádu vidíme nový důkaz pro pravdivost orientalního učení o stěhování se duší. Duše ze zesnulého v Pánu Vlastimila přejde do novorozeného Denníka, a bude v něm tak dlouho žíti a působiti, až zas »zcela neodvislé možnější osoby«, které prý Vídeňský denník založily, přijdou snad časem svým k té době, kdežto je omrzí peníze své vydávati na marnou věc, tak jako to omrzelo konečně všechny »zcela neodvislé osoby« vydávající Vlastimila, z nichžto některé, jak dobře vím, již dříve chtěly

[1]) Viz díl III. S. 160.
[2]) Viz díl III. S. 223.

přestat své příspěvky platiti. Vlastimil utonul ve zdravém rozumu národu českého, a nemohl dočkati dlouhého věku, ačkoli měl velikou přízeň u mocností vládnoucích obležením, které bývají tak smrtonosné pro jiné časopisy. — Ostatně však oznámil Vlastimil smrt svou způsobem velmi slušným: Poněvadž prý redaktor p. Javůrek odstoupil a p. nakladatel po odstoupení tohoto redaktora dele časopis vydávati nechce, — tedy Vlastimil přestane od prvního července vycházeti.« Časem svým mívá člověk nějakého prorockého ducha, jak pak by to bylo, kdyby p. redaktor Vlastimila najednou se octnul ve Vídni při redakci »Denníka?« Těšilo by nás velice, kdyby nás p. dopisovatel Vídeňský brzy o vyplnění tohoto proroctví uvědomiti mohl. —

— Jak povědomo, vydal maršal Radecký[3]) ve Vlaších nařízení, aby se budoucně při úředním vyjednávání žádný ohled nebral na pouhé denunciace, nýbrž aby se nikomu nic na újmu nebralo než to, co by proti němu skutečně dokázáno bylo. »Oesterr. Corresp.« věrný to duch p. Bacha chváli v obšírném článku za tu velikodušnost pana maršála, pravíc, že ve vyšších sférách (do kterých zajisté též páni ministři náleží) byl vždy úmysl jen spravedlivý, přiznávajíc ovšem, že se časem na nejistých základech od nižších orgánů lecos stalo nepravého atd. Toto nařízení p. maršála jest prý — píše tato Oesterr. Corres. — pravý triumf, jenžto slaví spravedlnost, a spolu důkaz, že vláda rakouská chce veřejně a poctivě jednati, že se

[3]) Josef hr. Radecký (1766—1858), velitel rakouské armády v Italii, byl od r. 1850—1856 general-guvernérem lombardsko benátského království.

štítí starých, tmavých cest atd. Tak píše rakouská Correspondence. Považujeme tedy za svou povinnost ochladiti poněkud ohnivou fantasii této vládní dělnice, a ukázati jí, že z těchto jejích krásných slov mnoho, jak se říká, do větru naprášeno jest.

Dosti smutno, že má rakouský maršál to právo aneb jen tu příležitost, aby podobná nařízení vydával, a když to učinil, neučinil ani o chlup víc než jest nejpřednější povinnost každého poctivého člověka, za kterou žádnou chválu nezasluhuje. Či zasluhuji již pochvalu, jestli jsem se nedopustil ošklivých nespravedlivostí, jestli jsem nikoho nevinného nemučil vězením atd. na falešné denunciace? Jestli se nemá rakouská vláda ničím lepším pochlubiti, nežli tím, že jeden její maršál vydal teprva jen nařízení, aby na pouhé denunciace nikomu ublíženo nebylo bez důkazů. — Přisámbůh! nemá se čím chlubiti! — Naše nynější vláda prý se štítí starých, tmavých, cest! — a tajné vojenské soudy v Praze, ve Vídni, ve Lvově, v Krakově, v Uhřích, ve Vlaších, když si vzpomenu jak se lidé v noci chytají, odvážejí, přes rok již zavřeni jsou a vyšetřují aniž se ví proč — to se jmenuje také štítěním starých, tmavých cest? Neslušíť zajisté jen na nižší orgány uvalovati všechno nepříjemné, tak jako by tito jen bez vědomí a proti vůli vyšších jednali, — kdežto jest známé přísloví, že kovář proto kleště má, aby se nespálil. Když právě má být řeč o spravedlivosti, o veřejných cestách atd. atd., musíme vypravovat následující událost: Každý ví, že tu noc před prohlášením obležení v Praze zatknuto jest více osob, nepovědomo nám na čí rozkaz. Tyto osoby odstraněny jsou proti zřejmému smyslu a slovu oktro-

jované ústavy od svých náležitých soudů a posud se nyní drží v žaláři ve vyšetřování vojenské komisse na Hradě Pražském.[1]) Mezi těmito byl také jistý p. Wagner, zlatník, muž středních let, Němec dle národnosti. Není nám sice osobně povědomo, slyšíme však, že náleží do druhu tak nazvaných resonérů, kteří si rádi v hostinci pohubují, což ovšem ještě nemusí být přestupek zákonů. Tento pan Wagner byl patrně co spoluoud nějakého spiknutí zatčen snad na udání něčí. Mezi tím časem od počátku Máje až tuším do Listopadu, tedy za půl leta spozorovala ale přece vyšetřující komise Pražská, že p. Wagner ani do společnosti a známosti těch osob, nejvíce studentů, nenáleží, kteří co spoluoudové spiknutí ve vyšetřování jsou. Odsoudila tedy p. Wagnera ne pro spiknutí, nýbrž pro pobuřující mluvení a zaslala rozsudek svůj dle obyčeje do Vídně k potvrzení vojenské všeobecné appellace. Tato appellace ale rozhodla: »Poněvadž onen p. Wagner zatčen jest dříve než obležení prohlášeno bylo, a poněvadž též přestupek, z kterého se viní, před tímto prohlášením se státi musel, nenáleží onen p. Wagner před vojenský soud, nýbrž před obyčejný trestní soud.« Skutečně odevzdán jest také onen p. Wagner pražskému hrdelnímu soudu. — Ostatní osoby ale též zatknuty jsou před prohlášením obležení, jestli se čeho dopustily, musely se

[1]) [V jednom z předešlých našich svazků stal se nám při udávání počtu těchto posud zatknutých omyl tisku, totiž 600 místo 60 osob, což ovšem každý si již podle jiných zpráv opraviti mohl: my však přece, aby snad nikdo zlomyslnost v tom nehledal, tuto ještě výslovně opravujeme. Red.]

toho tedy též patrně před zatknutím, totiž před obležením dopustiti, o těch všech platí tedy též to samé, co Vídenská appellace vojenská strany Wagnera rozhodla: ačkoli toto všechno vojenskému soudu v Praze povědomo jest, přece již uplynulo zase šest měsíců od odevzdání p. Wagnera, a posud ještě jsou ostatní před vojenským soudem. Vyšší úřady a ministerstvo snad by mohly říci, že jim tyto okolnosti nepovědomy jsou, tuto jim je tedy oznamujeme, prosíce o vysvětlení takové procedury. Jestli se mladý člověk dopustil neb dopustiti chtěl přestoupení zákonů, nabyde asi špatného poučení a špatného příkladu jestli vláda, chtíc jej potrestati, sama zase zákony přestoupí. Jestli ale i tuto slaví spravedlnost triumf, o tom necháme Oesterr. Correspondenci rozhodnouti. —

— Od 1. července vezmou prý ve Vídni zástupcové koruny (prokuratoři) do rukou a moci své všechny záležitosti tisku a časopisectva, kteréžto již nebudou nikterak náležeti pod vojenské úřady. — Tomu věru nerozumíme. Znamená-li to, že přestane obležení, aneb že snad alespoň záležitosti tiskové budou řízeny jen podle konstitučního zákonu tiskového tak jako v Angličanech, kdežto se zákon obleženosti na svobodu tisku nevztahuje, nýbrž i v čas obležení úplná zákonnitá svoboda tisku panuje — radovali bychom se z toho kroku k dobrému. Znamená-li to ale, že snad prokuratoři budou držet časopisy v obležení — bylo by to trochu divné a směšné.

— Piaristé v Kroměříži nechávají žáky svého gymnasium nejen každodenně ráno, nýbrž také ještě dvakrát za týden odpoledne do kostela chodit. Pobožnost je dobrá věc, kdybych ale dvě hodinky vždy

sv. Ducha o pomoc prosil, a pak se na to jen hodinu učil, hřešil bych zajisté proti Duchu Svatému, uváděje Jej v lehkost, zrovna tak jako dělník, který by jen půl dne pracoval a půl dne se modlil za to, aby Bůh jeho malou práci tak požehnal, jako by pracoval celý den. Byla by to dobrá špekulace! Pán Ježíš zajisté praví, abychom se modlili zkrátka, abychom nebyli při modlitbě marnomluvní jako pohané. Matouš VI. 5. 6. 7. 8.: »A kdybys se modlil, nebývej jako pokrytci, oni obyčej mají ve školách (t. j. sbory církevní) a na úhlech ulic stojíce modliti se, aby byli vidíni od lidí ... Ty pak, kdybys se modlil, vejdi do pokojíka svého a zavra dvéře své, modli se Otci svému... Modlíce se pak, nebuďte marnomluvní jako pohané... atd. Avšak jinák smýšlel Ježíš a jinák smýšlí piaristé atd. Ví se ovšem, že by jistí lidé byli rádi, kdyby se raději žáci místo učení pořád modlili, zvláště z takových »marnomluvných« modlitbiček, kterým pro samý nesmysl ani rozuměti není, co v nich stojí, a z kterých se člověk učí, brebtaje slova, nic nemyslit, což jistí lidé za užitečnou vlastnost všech poddaných považují. —

— Vídenský Wanderer píše v čísle 298 zajímavé jednání pana biskupa Terstského, který jednoho svobodomyslného kněze pod záminkou, aby s ním na procházku jel, do svého kočáru přilákal, a pak do blázince odevzdal, vydávaje jej tam za blázna. Teprva po několika dnech osvobozen jest tento kněz od svých příbuzných z tohoto místa, když se tito o celé příhodě dověděli. To jsou ty svíce, které nám ostatním svítiti mají v křesťanské lásce, to jsou dobří pastýřové — ovec.

— V korunní zemi rakouské rozesílají biskupské vikariaty mezi učitelstvo neobyčejnou kurrendou žádosti k podpisu, aby *kostelnictví zůstalo ve spojení s učitelstvím*, a učitelové nutí se rozličnými výhrůžkami k podpisům. — Všude tedy jen samá křesťanská láska!

— Vysoké školy Lvovské učinily ministra osvěty hraběte *Lva Thuna*[1]) pro jeho zásluhy doktorem veškerých práv — kterak to bude mrzet ostatní university, že si s podobnou zdvořilostí nepřispíšily. —

Dle našeho mínění by panu hraběti mnohem lépe slušel titul doktora theologie, zásluhy k tomu zajisté v ordonancích církevních lehce se najíti dají. — Má však tato událost též i svou vážnou stránku. Hrabě Thun, co ministr osvěty, jest nejvyšší představený všech professorů, kterým mnoho dobrého neb zlého způsobiti může. Otázka: Jest to tedy se strany p. ministra slušná věc, aby přijímal od svých podřízených takové dary jako jest doktorství? Jest to též se strany pánů professorů slušná věc, aby oni svému představenému pochlebnicky udělovali doktorství? — —

— »Reichszeitung« si napsala následující dopis z Čech: »Všude jest mezi lidem nejúplnější spokojenost, vděčnost a důvěra k vládě. Ovšem jest sem i tam některý ultra, ale proti zdravému smyslu obecenstva nic nemohou pořídití. Jestli jistá strana toužebně na příští sněm doufá, aby české sonderinteressy[2]) provedla, velmi se zmýlí, neboť duch nynější jest v zemi

---

[1]) Viz díl II., str. 813.

[2]) [Sonderinteress jest slovo obyčejné ve vládních německých novinách, které se nedá dobře přeložiti — znamená u nich asi tolik co u nás *rovnoprávnost*.]

[redacted]

jiný, než byl roku 1848, neboť lidé procitli již z ospalství a střásli se sebe Nationalfanatismus. S mrzutostí mluví venkovan o rejdech českých městských pánů atd. Všude tedy nejúplnější spokojenost, vděčnost a důvěra — a přece všude plno vojska a plno obležení! Když Reichszeitung si píše o spokojenosti, vděčnosti a důvěře lidu k vládě, jest to zrovna tak, jako kdybychom si my do Slovana napsali: Z Vídně. Všude ve všech ministerstvách panuje nejúplnější spokojenost se Slovanem, a láska, vděčnost a důvěra pánů ministrů k panu Karlu Havlíčkovi je nekončená, a nedá se ani vypsat, kdyby celé moře inkoust bylo, a kdyby se ze všech šavlí rakouského vojska ocelová péra nadělala, všechny zadní strany rakouských bankonotek popsaly!« To ovšem pravda jest, že žádné veliké naděje naše strana nemůže míti na příští sněm český — o to se zajisté ministerstvo skrze volební řád postaralo jak jsme hned v prvním svazku Slovana[1]) vysvětlili, který posud v konfiskaci leží a na z mrtvých vstání čeká. Než kdož ví, nebude-li liberální německá strana na českém sněmu spravedlivější k nám než ministerstvo? —

9. (Slovan z 3. července r. 1850. Sv. 1. S. 438—439.)

H. B. Volení obecních výborů děje se nyní po celé zemi. Vládní strana diví se tomu velice, že v opposičních listech tak malá pozornost této důležité věci se věnuje, a myslí, že tím více působíme potají.

[1]) Viz díl III., S. 14.

Nechme tyto pány při tom mínění, které nám nic neškodí. — Pravá příčina, proč se o volení ani nezmiňujeme jest ta, že víme, kterak jistě každé obci samotně na tom záleží, aby si vyvolila rozumné, poctivé a svobodomyslné muže za výbor obecní a že jí není ani zapotřebí k tomu pobízeti.

— S počátkem tohoto měsíce nastalo všeobecně veřejné řízení soudů. Na to obracíme pozornost všech, aby neopominuli taková veřejná řízení v místnostech k tomu ustanovených navštěvovati, třeba se jich samotných ani věc netýkala. Zvláště s počátku zapotřebí jest, aby všichni občané s pozorností veřejné řízení soudní sledovali, v určité dny soudní síně navštěvovali. Poznáte z toho nejlépe, jaký jest rozdíl, souzenu býti veřejně a souzenu býti potají v kancelářích! Zapotřebí jest, aby si lid oblíbil sám tuto veřejnost.

— V Štyrsku spadl kdesi ballon. Lid venkovský neviděv posud nic podobného, co by samo v povětří litalo, držel ho za čerta a ozbrojivše se vidlemi atd., roztrhali ho na kousky a donesli všechno do své fary s žádostí, aby pan děkan tohoto ďábla vymítal (exorcisoval). Pan děkan to učinil, a když se ho kdos tázal, proč raději lid nepoučil, co ballon jest, odpověděl: že jest nebezpečno ubírati lidu víru! — Tak se vypravuje v Reichszeitungu, vládních novinách č. 154, což naschvál uvádíme. Tento pan děkan zdá se tudy mysliti, že jest dobře udržeti lid v hlouposti. A není to také skutečně tak špatná špekulace, když ku př. lid věří, že za půl zlatého může vykoupit duši otce svého z očistce — proto jest nebezpečno ubírati lidu víru, třeba to byla víra, že je v ballonu čert.

— Ta samá Reichszeitung nám zvěstovala také, že se již pracuje konské náčiní ke korunovaci J. M. C. My se přiznáváme, že bychom raději slyšeli o přípravách ke sněmům, než o přípravách ke korunovaci J. M. C. Neboť korunovace vždy přece jest jenom slavná ceremonie, ale sněmy jsou nanejvýš potřebná věc. Také se nám zdá, že korunovace konstitučního císaře velmi podivně by vypadala beze všeho pravého zastoupení národu. — Pochybujeme ostatně, že nynější ministrové J. M. C. k tomu raditi budou, aby se také v Čechách korunovati dal dle starého obyčeje, my však proto přece nezapomeneme na české království a na českého krále, neboť si nikdy nezvykneme na titul provincie, byť by se nám v sebe šetrnější formě podával.

— Pan Gaspari, redaktor časopisu »L'Era Nuova« v Miláně, musel zaplatiti 1000 dvacetníků za to, že sepsal článek proti nucené půjčce 120 milionů dvacetníků v království Lombardsko-Benátském a proti špatné finanční správě téhož království, a zakázáno mu jest pod trestem zapovězení časopisu, něco proti této půjčce psáti. K tomu byl odsouzen od vojenských úřadů. — Rádi bychom věru nalezli ten Codex juris, podle kterého nyní naše vojenské úřady redaktory trestají a zvláště také tu skalu, dle které se také nepříjemné články zpeněžiti dají.

10. (Slovan z 6. července r. 1850. Sv. 2. Str. 476—477.)

H. B. Německá centralisace rakouská, kterou nám až posud nynější ministerstvo tak hrozilo, jest již pochována, — ohlášení nového zřízení království

chorvátsko-slavonského[1]) dokázalo již patrně, že ministerstvo nemělo síly provésti své úmysle, které nemohly zůstat nikomu tajny. Dlouhá přítomnost Jelačice bana[2]) ve Vídni nebyla tedy přece nadarmo, a bán vymohl Chorvatům přece, jestli ne všechno, alespoň mnoho. My ovšem přejeme Jihoslovanům tak jako sobě samým, a ta práva, která oni mají, jsou skoro již napolovic také naše práva, neboť nám také zajisté k podobným dopomáhati budou. Co mají Chorvaté již nyní, musíme míti také časem i my, to jest patrno. Byltě by to ku př. také podivný smysl národní rovnoprávnosti v Čechách a v Chorvatsku. Chorvaté mají svůj jazyk u všech úřadů, to jest ve všech kancelářích pracuje se všechno chorvatsky, slovanský jazyk jest tam úřední: u nás ale jest úřední jazyk jen výhradně německý (mluvíme jen o krajinách od Čechů obydlených) a jenom stranám českým vydávají se české přípisy, a to ještě s velikou nechutí. Každý ale pochopuje, jak důležité jest pro zvelebení národu, aby se v jeho řeči u všech úřadů psalo a jednalo, a kdo to nepochopuje, přesvědčí se brzy, jak předeženou nyní Chorvaté nás Čechy v literatuře tím, že mají jazyk svůj ve všech úřadech. — Rozumí se již samo sebou, že Italie a Uhry nejméně tolik dostanou, co Chorvaté, čímž nám bude zase usnadněno vymknouti se časem svým z kategorie »německé provincie«.

---

[1]) Oktrojovaná ústava z r. 1849 vyslovovala oddělení Hrvatska a Slavonie od Uher. Obě království byly spojeny s hrvatským přímořím a Rěkou v jednu korunní zemi. Od r. 1849 až do r. 1860 bylo v Hrvatsku zavedeno zákonodárství rakouské.

[2]) Viz díl II. 142.

— Již zase nová Těšínská jablka; všechny noviny vypravují, že obležení[1]) bude dne 1. září vyzdviženo. My víme jen o jednom prostředku, kterým by se snad opravdu obležení vyzdvihnouti dalo, a sice kdybychom my i všichni s námi stejně smýšlející, podali k ministerstvu petici, aby obležení nevyzdvihovalo. Poněvadž již jest dávno známo, že ministerstvo vždy činí opak toho, co si přejeme, nepochybuji, že by pak naschvál obležení vyzdvihli, jen aby se nám po vůli nestalo. — Zdá se nám tedy tento plán velmi praktický.

— Brněnská »Presse« vybrala si Jelačice-bana za příčinou nové ústavy chorvatské za předmět rozličného osočování. My ovšem víme, že se Presse, která jest pro úplnou centralisací, která kdykoli se ujímá některého národu rakouského (jako Slováků), nikdy to pro tento národ samý nečiní, nýbrž vždy jen oslabení jiného němectvu a centralisací nebezpečného (jako Maďaři) národu tím docíliti chce, my tedy ovšem víme, že Presse s velikou nelibostí hledí na to, kterak Chorvati již osvobozeni jsou od německého poručnictví a od centralisace, a pochopujeme také, že proto Presse na Jelačiče-bana co původce toho, jen s mrzutostí si vzpomíná. Nezdá se nám ale býti slušná taktika, když Presse mrzutost svou v patrně zlomyslném osočování bana, jako by v řečích svých k národu nějaké absolutní choutky projevoval, ukrývá. Jelačic jest zajisté tak alespoň konstituční jako Presse, o tom jsme přesvědčeni, ale jestli chybil, chybil přílišnou ústupností, nedostatkem odhodlaného odporu

[1]) Viz díl II., str. 539.

v náležitý čas, ne však z nějaké náklonnosti k nekonstituční vládě. — Musíme se přiznati, že jest nám Presse milá, když společně s námi hájí konstituční a liberální vládu a bojuje proti nekonstitučnostem — ale co se centralisace týče a vůbec našich národních záležitostí, bojíme se, že bude časem svým Presse největším nepřítelem všech rakouských občanů, kteří nejsou Němci.

11. (Slovan z 13. července r. 1850. Sv. 4. Str. 536—538.)

H. B. Událost, která obrátila na sebe pozornost v těchto dnech, jest nenadálé sesazení pana barona Haynaua[1]) jak z komanda armády tak i z vládního plnomocenství v Uhřích. Dne 9. stálo ve Vídenských novinách velmi zkrátka, že JMC. dle návrhu ministrů p. Haynaua z jeho povinností sesazuje a dne 10. zase zkrátka, že do pense dán jest. Jindy přeci bývá v Rakousích obyčej, že se velkým pánům taková hořká pilulka do nějakého řádu neb alespoň do zdvořilé formule zaobalí, ale p. Haynauovi podána jest zcela bez obalu, ani sklenici vody mu nedali, aby ji mohl zapít. Druhého dne na to, aby to, co již beztoho bylo veřejným tajemstvím, nabylo bezpečnosti poloúřední, ubezpečili nás vládní časopisy, že se to stalo pro neposlušenství, že p. Haynau příliš svou osobu jen všude viděl, a že ani neuměl JMC. zanechati právo milosti a amnestie. Že se o této události rozličně souditi bude, rozumí se samo sebou. Záleží li

---

[1]) Viz díl II. 775.

také něco na našem mínění, musíme podotknout, že bychom vládu za tento krok byli velice chválili, kdyby to byla již před půl letem učinila. Nyní však, když p. Haynau již vykonal všechno, co vykonati mohl, nebude ani na jeho odstranění nikomu mnoho záležeti než právě vládě samotné. —

— Kdyby však se ještě hrabě Grünne,[1]) jak se již také praví, octnul brzy z předpokoje JMC. na příležitějším místě, totiž co nejvyšší podkoní v císařské maštali, pak by nám teprv bylo patrno, že ministerstvo skutečně chce časem svým konstitučně vládnout. Že se také proti hraběti Grünnovi, který ostatně i mezi vojskem chválen a oblíben není, silně mraky kalí, o tom nám dosvědčuje jedna kratičká zpráva, která stála nedávno v jedněch ministerních novinách: »Poněvadž se stalo více pádů, že se žádosti o audienci u JMC. odmrštily, aniž JMC. o tom zvěděl, ráčil, jak se praví, JMC. ustanoviti, aby se takové žádosti k vlastnímu rozhodnutí JMC. předložily.« To se na nikoho jiného než na pana hraběte Grünne potahovati nemůže, a dává nám jasně na srozuměnou, že sobě osobil p. hrabě nějaká nekonstituční práva. Potěšilo nás zároveň velice, že též v ministerských listech stálo, že na místo p. hr. Grünne k osobě JMC. přijíti má p. hr. Degenfeld,[2]) jenž se všeobecně chválí.

---

[1]) Viz díl III. S. 308. Od r. 1848 až do r. 1859 byl Grüne jedním z předních rádců panovníkových.

[2]) August Franz Joseph Christoph Graf von Degenfeld-Schonburg byl v r. 1850 sekčním chefem a náměstkem ministra vojenství ve Vídni.

— V Uhřích jest rozšířena zpráva, že Haynau proto sesazen jest, že samostatně uděloval mnohým v revolucí oučastníkům milost, kdežto udělování milosti jest právo JMC. zanechané. Tato zpráva nabývá tím jakési jistoty, že JMC. zároveň se sesazením Haynaua uděliti ráčil 109 osobám na 1—10 let odsouzeným milost, aby se nezdálo, že totiž Haynau jen pro laskavost jeho k Maďarům odvolán byl.

— Vůbec musíme nyní očekávati nějakou velikou změnu v našich veřejných záležitostech, zdá se nám i dokonce vyzdvižení obleženosti. Lloyd již počíná něco takového raditi, a poněvadž takové rady v Lloydu a v Reichszeitungu nikdy se pánům ministrům neudělují bez jejich vlastního vědomí a poručení, musíme takovou radu držeti za víc než za radu. Spolu ovšem také radí Lloyd, aby prý ministerstvo *na čas přechodu* k opravdivé konstituci vlídně samo přejalo do rukou svých tu libovolnou moc, kterou posud vojsko spravovalo. Jestli se to skutečně stane, bojíme se, že bude *tento čas přechodu* asi hodně dlouhý a nekonečný. Po bitvách proti Napoleonu slíbili všichni mocnářové německého soustátí a mezi nimi i císař František, že dají národům svým konstituci, ale *čas přechodu* trval tenkrát u nás od r. 1815 až do 1848, tedy 33 let, jestli by tedy zase nyní čas přechodu tak dlouho trval, mohli bychom se leta Páně 1883 dočkati nějakého sněmu.

— Co nejdříve vyjdou prý ústavy zemské pro Halič a pro Sedmihradsko. Na tuto poslední, která se nám nejtěžší býti zdá, jsme zvláště žádostivi, žádostivi jsme též, bude-li Halič rozdělena na dvě části.

— V jedněch saských novinách »Leipziger Zeitung« stojí dopis z Prahy a v něm tato novinka: »Český evanjelický kazatel Košut dělá v Praze veliký hluk a má nesmírný sběh posluchačů, mezi nimi i katolíky a židy. On jest velmi nadaný ale přepiatý muž, a nosí se naschvál jako Jan Hus v taláru, baretu a dlouhé bradě.« Věru, jako by bylo z Prahy do Lipska dál než do Pekingu!

— Pan zlatník Wagner[1]) v Praze, jenžto v máji r. 1849 byl zatčen, a o jehožto záležitosti jsme se již dříve zmínili, propuštěn jest po 14měsíčním vyšetřování z vězení ab instantia. Za 14 měsíců dá se chvála Bohu! něco vyšetřiti!

— Vláda vydala zákon, že samovražedníci ve vší tichosti ale na hřbitově pochováni býti mají. Pan biskup Brněnský v cirkuláři ke svému kněžstvu velice neschvaluje tento zákon a radí kněžstvu svému, aby prý se passivně chovalo. Následkem toho zahrabán jest v jedné obci blíž Brna jeden takový nešťastník dle rady místního duchovního a dle nařízení obce od rasa v lese, začež se musela témuž pohodnému tak. 13 zl. stř. zaplatiti z pozustalosti. Dle nařízení podkrajství Brněnského vykopána jest mrtvola, pohřbena na hřbitově a vinníci mají se zodpovídati. — Stojíť psáno: Nesuďte a nebudete souzeni! Jakou z toho má škodu p. biskup Brněnský neb církev, když se člověk nešťastný (šťastný se nikdo nezabíje) pochová v tichosti mezi ostatní lidi na hřbitov? Když na světě za živa největší hříšníci mohou obcovati a obcují s nejspravedlivějšími, proč nechcete popřati kaž-

---

[1]) Viz díl II., str. 541.

dému člověku také místo mezi ostatními lidmi po smrti na hřbitově? Aneb chcete se dělati soudcem nad zemřelými spolubratry svými, chcete si osobovati moc, kterou si dle vlastního vašeho učení jen Bůh sám zanechal? Může věděti ku př. pan biskup Brněnský, jestli právě on sám není před Bohem větší hříšník, než někdo, který sebe sám zavraždil? Pan Haynau byl právě svržen, že se míchal do amnestie, která na zemi jen císaři náleží: nejlepší důkaz tedy nekonečného milosrdenství Božího jest, že nesvrhl biskupa Brněnského Antonína Schaafgotsche,[1]) který se míchá do amnestie Boží na onom světě!

— Pan ministr Bruck[2]) nařídil, aby se dosavadní uherská železnice jmenovala nyní c. k. jihovýchodní státní železnice. Jak i tato maličkost ukazuje, kterak poznenáhla jméno Uher v zapomenutí přijíti má.

— Jistý hrabě Stosch prodal své statky v pruském Slezku a oznámil v Berlínských novinách, že Prusko opustí a v Čechách se usadí, poněvadž prý nemůže snésti ty nové svobody, jako jsou jistota osoby, veřejnost soudů a porota, svoboda obcí, svoboda tisku, associační právo atd. Že tedy hledá jinde útočiště, aby se před těmito svobodami zachránil. — Tento hrabě tedy ani nepozoruje, jak tím urazil naše ministerstvo, když hledá v Čechách útočiště před konstitučními svobodami.

— »Kath. Blatt aus Mähren«, časopis sloužící ultramontánským záležitostem, podává pověst, že dobře

---

[1]) Viz díl II., str. 461.
[2]) Viz díl II. S. 233.

známí páni Günther[1]) a Veith mají do Prahy se odebrati na povolání nového pana arcibiskupa. Spolu si vyjíždí tento časopis proti arcibiskupu Vídenskému, který prý si tak znamenitých mužů málo všímá a v koutku je státi nechává. Musí se totiž věděti, že pan arcibiskup Vídenský není veliký přítel jezovitstva.

Pan biskup Hradecký povolal pana P. Pruchu z Prahy do Hradce, aby prý jakési exercitie zavedl s kněžími v Králové Hradci. Zdá se nám míti pan biskup spatné ponětí o dospělosti svého kněžstva, myslí-li, že se ještě ani sami modliti neumějí. A potřebují-li kněží jeho nějaké rady, k čemu pak jest biskup než aby jim ji udělil, a drží-li p. Pruchu za schopnějšího k tomu, proč neodstoupí jemu své biskupství? Nám se takové povolávání cizích ascetických tancmistrů nikdy nelíbilo.

12. (Slovan z 20. července r. 1850. Sv. 6. S. 597—601.)

H. B. Zdá se podle všeho, že již nedaleká jest doba, ve které se stanou důležité změny našich veřejných záležitostí. Ze všech stran s jistotou se praví, že obležení bude nyní zrušeno, a sice buď k 18. srpnu aneb již dokonce k 1. srpnu, že také zároveň bude veliká politická amnestie atd. Také v novinách vládních dává se již něco takového na srozuměnou, a praveno jest nám

[1]) Anton Günther (1783—1863) byl katolický theolog a filosof, jehož snahou bylo uvésti pravdy křesťanské v moderní formy filosofické. R. 1830 seznámil se ve Vídni s Dr. Janem Em Veithem (1787—1876), znamenitým kazatelem, který stal se pak horlivým stoupencem jeho učení.

z velmi víryhodných úst, že jeden p. ministr s jistotou mluvil o svolání českého sněmu ještě v roku 1850. — To by byly samé potěšitelné vyhlídky, kdyby zase na druhé straně kaleny nebyly narážkami vládních novin na to, že po zrušení obleženosti vojenské, ještě jakýsi čas přechodu k pravé konstituční vládě nastati musí, ve kterém ministerstvo samo jistou libovolnou moc do rukou svých vzíti musí. Libovolná moc je ale absolutní moc, každému však musí být hrstka práva milejší než vůz nejsladší libovolnosti. Celý rozdíl byl by tedy ten, že ta libovolnost, která se až posud od vlády provozovala skrze vojenské orgány, budoucně by provozována byla od civilních. Což tedy získáme? Což také získá vláda sama, která se tím nepřivede na svou stranu konstitučně smýšlející, ale rozhorlí jen ještě proti sobě mnoho vojenských mužů, jak to již z jejích časopisů pozozujeme? — Jsme tedy již v takových zoufalých okolnostech, že nás všechno, co jest, mrzí, a že se na nic, co přijíti má, těšiti nemůžeme!

Reichszeitung sice ve svém posledním čísle velmi pěkně mluví o svobodě tisku, »že prý jen tisk jest tlumočníkem veřejného mínění, a že by tedy byl již čas, aby se přestalo pronásledovati tisk, který se odstraniti nedá, i aby se tisku dalo pevné, jisté, jak od vlastní, tak od cizí libovolnosti svobodné postavení. My nechceme — praví Reichszeitung — pro tisk žádné privilegie, nýbrž jen to právo: aby každý za přestupky své podle pevných zákonů se zodpovídati musel.« O krásné a idylické časy, ve kterých již Oesterr. Reichszeitung takto mluví o tisku, kdož by si při tom nevzpomněl na Schillerovo:

Sei umschlungen Millionen!
Diesen Kuss der ganzen Welt!

Leká se snad Reichszeitung přece té příliš ostré a hloupé reakce ve Francouzích? Myslí si snad, že by se mohly věci najednou tuze obrátit, že všeho moc škodí? Obracuje tedy ještě v čas, aby snad nebylo pozdě? Dejž Bůh, aby tomu bylo tak, a abychom si nemuseli vykládat krásné řeči Reichszeitungu o svobodě tisku jen tak, že po nich následovati budou nehezké činy, kterým sloužiti mají jen za omastek.

— V Praze utvořil se pod ochranou a pod presidentstvím pana Ondřeje Haase výbor volební pro budoucí městskou radu Pražskou, který se jmenuje »Wahlcomité der Mittelpartei.«[1]) Ost-Deutsche-Post gratuluje tomuto »Mittelcomitétu« a přeje mu mnoho štěstí, nepochybuje prý ale, že se proti němu od česko-radikální strany díti bude silná opposice.« Vidíme tedy, jak vtipně pro nás Ost-Deutsche-Post má vždy dvě jména pohotově, jednou nás nazývá absolutisty a zbožňovatele knutu, a po druhé zase česko radikální stranu, jak toho vždy žádají okolnosti.

My také přejeme p. Haasovi a jeho »Mittelpartaji« (což se nedá lépe pojmenovat než břišní strana) všechno štěstí, a má toho přání velice zapotřebí, nebo tak nazvaná česko-radikální strana má při volbách obecních v Praze velikou naději ba jistotu na výhru. Alespoň v první třídě a ve třetí jest česká a liberální většina skoro patrná, a jen ve druhé třídě, do které mnoho pensionistů a vládních lidů, též i mittelpartajních kupců náleží, nedá se posud vítězství

---

[1]) Viz díl III. S. 267.

předvídati. Co nás ale nejvíce těší a největší naději do budoucnosti dává, jest ta okolnost, že v Praze ještě posud český a liberální jsou synonima. Že ostatně v Mittelpartaji, která praví o sobě, že bez ohledu na národnost a na politické mínění jen o hospodářské věci se starati chce, pod tímto pláštěm němectví a sedmašedesátnictví vězí, toť snadno ví každý i bez našeho ubezpečení. Jak krásně by to slušelo p. Ondřeji H., jehožto celá osoba již jest učiněný pulmistr, kdyby tak pode všemi dekrety stálo: Haase, ... Haase ... Haase ... Haase ... O radostné cestování po rozích v Praze, kdyby na nich všude tučně vytištěné jméno H. dávalo celému městu garantii jistoty jmění, osoby a pokoje! Ruhe, Ordnung, Sicherheit! vy tři gracie ze sedmašedesátnického ráje, vás vzýváme, abyste se snášely nad hlavami vyvolenců svých a vedly jejich stranu ke konečnému vítězství! —

— Presse Brněnská má v č. 171 o Ost-Deutsche-Post článek ve kterém mezi jiným praví také: »Ost-Deutsche-Post přejala krásný úkol, pod zástěrkou opposice provozovati vládní politiku, a jest nejschopnější schovanka p. Weldena,[1]) za jehožto pravou ruku se považovati musí.«

— Jak známo, objevila se zase již jedna divotvorná holka v Rakousích ve Schleimbachu, která měla tak nazvané »stigmata«, to jest pět ran na těle na znamení umučení Krista. Ta nebyla první a nebude také poslední, a budeme nyní vůbec slyšeti mnoho o nových zázracích. Schleimbašským se právě prý tento zázrak velice líbil (ačkoli ho není těžko udělat) neboť

[1]) Viz díl III. S. 251.

procesí a návštěvy okolních pověrečních lidí mnoho vynášely. Klademe tuto jen následující otázku: Považuje-li se to jen za rouhání, kdyby někdo podvodnými zázraky šálil své bližní? A druhou otázku: Prospívá-li se tak pravému náboženství, když někdo falešné zázraky provozuje, a lidu pak poznavšímu jeden podvod, příležitost podává nevěřiti ani to, co skutečná pravda jest?

Pan arcibiskup Vídenský dal prý přísné napomenutí panu faráři Schleimbašskému, který se tomu protivil, aby tato holka odvezena byla do nemocnice Vídenské. Vídenský p. arcibiskup již vůbec několikrát projevil nechuť svou k podobným nechvalitebným kusům, začež všechnu chválu zasluhuje.

— Pan biskup Schaafgotsche v Brně užívá dosažené svobody velmi chvalitebným způsobem, a nedávno poučil zase svět, že bez povolení papežského desátek zrušen býti nemůže. Těší nás velice, že pan hrabě L. Thun[1]) tak brzy se dočkal ovoce ze svého krásného zákonu o svobodě katol. biskupů. Těší nás dále ještě víc, že Brněnský biskup tak horlivě otvírá pobožnůstkářskému a z části zaslepenému lidu na Moravě oči, aby viděli, oč se vlastně panu biskupovi nejvíc jedná při náboženství. Těšilo by nás ale ještě víc, kdyby nám p. biskup pověděti mohl, do jakého způsobu dogmatiky římsko-katolické náleží dogma o desátku? Či jest snad desátek ta skála, na které založena jest církev p. biskupa Brněnského? Každý moudrý katolický kněz, kterému záleží něco na víře a na náboženství, musí sobě přáti, aby přestaly co

---

[1]) Viz díl III. S. 26.

nejdříve všechny dávky lidu bezprostředně kněžím odváděné a aby kněží své slušné platy z jistých důchodů dostávali, tak aby se nevzdělanému člověku nikdy ani zdáti nemohlo, že se církevní povinnosti a funkce za plat vykonávají.

— V jedné věci se obyčejně přátelsky setkávají všechny Vídenské noviny jak vládní tak i opposiční — totiž v srdečné radosti, když mohou něco Slovanům nepříjemného napsati. Poslední čas zase zavdalo české divadlo v Praze k tomu dobrou příležitost, které použili Wanderer, Reichszeitung, Lloyd i Ost-Deutsche-Post. Musíme se přiznati, že co se našeho mínění týče, nesnažili bychom se v nynější době, pokud p. Hoffmann [1]) pachtýřem jest stavovského divadla, tak příliš o založení velikolepého českého divadla, neboť sice bude vždy muset české obecenstvo nésti vinu zištnosti p. Hoffmannovi, který chce, aby mu české divadlo sice hodně dojilo, ale nic mu neklade na žlab. Do špatného divadla ale z pouhého vlastenectví chodit, to jest p. Hoffmannovi z vlastenectví kapsu nabíjet: k tomu přece nejsou Čechové ještě dosti bláhoví. Dejme tomu, že by v Praze bylo dobré české a špatné německé divadlo, a uvidíme hned, že bude mnoho lidí chodit do českého divadla a málo do německého, zrovna jako jich nyní chodí mnoho do německého a málo do českého. V tom jsou všechny ty čáry. Zařiďte pořádné české divadlo, plaťte hercům jako umělcům, ale ne jako nádenníkům, a pak uvidíme, budou-li chodit lidé do českého divadla! —

[1]) Viz díl II. S. 552.

— V Pešti vydává od 1. července jistý p. Dorď (Jiří) Pejko nový časopis pro Slovany: Zora Slavie pre hospodárov. Jak nepraktiční a věru ničemní jsou lidé mnozí, o tom nám dává zase p. Pejko na sobě patrný příklad. Časopis jeho má býti poučný pro rolníky, ale dobrou polovici svého prvního čísla naplnil p. Pejko nechutnými a již promrzelými hádkami filologickými. Pan Pejko totiž píše zase Štúrovským nářečím, ale kdyby jím psal a mlčel a hleděl si svého hospodářství, ještě by to bylo snesitelné. Tak ale hádá se na polovici svého archového čísla s redaktory Slovenských Novin (kteří, jak známo, píší jazykem spisovním) o gramatice a o pravopisu, z čehož se asi málo vzdělají ubozí Slováci. I pište si již, pravím Vám, jak chcete, mějte ale již konečně u všech všudy! alespoň tolik rozumu, abyste psali něco, čím lid svůj poučíte a dále přivedete! Celý svět vidí, jak dalece ještě spí lid slovanský, budete-li se ale vy, kteří chcete býti vůdcové a učitelé jeho, jen ustavičně o marné formulky mezi sebou hádat, nepřijdouce pro samé přípravy nikdy k žádnému opravdivému dílu, pak věru zasluhujete, aby se lid váš z vnuknutí vyššího jednou sestoupil a všechny vás někam do jezer tatranských naházel. Tak ale již jest lidská malichernost a převrácenost: nejde jim hlavně o to, aby něco moudrého psali, aby podali lidu něco, co by ho povzneslo a dále přivedlo, ale na tom jim nejvíce záleží, mají-li se jejich mizerné spisy s *v* nebo *w*, s čárkami nebo bez čárek, s puntíčky neb bez puntíčků psáti a tisknouti! Quousque tandem abutere (o tajtrlictví), patientia nostra!

— Z Vídně se píše, že nyní v ministerstvě panuje důležitá porada strany nejvyššího soudu pro Lombardsko-Benátsko, a čekalo prý se až na vstoupení ministra vojny, Čoriče s rozhodnutím. Jedna strana v ministerstvě červeně-centralistická chce totiž, aby nejvyšší soud byl pro celé Rakousko jen jediný ve Vídni: druhá ale chce povoliti Vlachům, a tudy prý i Čechům a ostatním větším národům samostatné nejvyšší soudy doma. Přiznáváme se, že pro nás alespoň věc tato nemá tolik důležitosti, a že nám skoro lhostejno jest, jak vypadne ministerská porada. Budou-li i Maďaři i Vlaši zbaveni svého nejvyššího soudu, jisto jest, že pak brzy ve společnosti s nimi si vymůžeme také i my svůj nejvyšší soud: a dostaneme-li jej již nyní, také dobře. To však jsme již na jiném místě zřejmě dokázali, že všeliká rovnoprávnost jest lež tak dlouho, pokud nemá každý národ svůj zvláštní, nejvyšší soud ve svém jazyku.

— Z Vídenského Denníka se dovíoáme, že »se prý mluví o vystoupení p. Schmerlinga[1]) z ministerstva«. Litovali bychom velice, kdyby na této zprávě mělo býti něco pravdivého, neboť posud jsme měli vždycky příležitost poznati v p. Schmerlingovi, jakožto opravdu konstitučně smýšlejícího. Ačkoli jest p. ministr Schmerling Němec a sice snad horlivý Němec, nedáme se přece národní záští tak dalece zaslepiti, abychom neviděli jeho zásluhy o zřízení dobrých soudů. My vidíme v p. Schmerlingovi v nynějších okolnostech dobrého ministra spravedlnosti, muže stojícího dobře a neúhonně na svém místě, a jsouce

[1]) Viz díl II. S. 593.

sami též horliví Slované, nemůžeme nikomu za zlé míti, kdo jest horlivý Němec. Co se ale našeho národního postavení týče, o tom jednotlivý ministr, ba ani celé ministerstvo rozhodovati nebude. —

13. (Slovan z 24. července r. 1850. Sv. 7. S. 632—636.)

— K neobyčejnému podivení svému čtli jsme již dne 11. července zde v Kutné Hoře zprávu z Prešpurských novin, že prý shromáždění česko-liberální strany v Praze uzavřelo s ohledem na obecní volby Pražské[1]) učiniti spolek s německou liberální stranou, aby prý se vyvolilo 30 Čechů, 30 Němců a ostatek ze známé Mittelpartaje! — Ejhle! teprva dne 22. má být schůzka v besedě měšťanské a již dne 11. dočteme se k tomu ještě až z Prešpurku jak tato schůzka vypadla! A zajisté moudrá Šalamounská radda a přátelské narovnání, vyvoliti 30 Němců, 30 Čechů a ostatek zas Němců z Mittelpartaje! Pozorujeme, že německé casino v Praze, které se za zástupce liberálního Němectva považuje (naproti kupecké německé a spolu sedmašedesátnické besedě), a od kterého nepochybně tento plán vyšel, nemá tak příliš špatné nápady — na svou stranu! Velmi špatný ale by měla naše strana v Praze nápad, aby tento návrh přijala! My nevíme sice jestli se některým voličům Pražským tento náš svazek do rukou dostane, ale přece je zapřísaháme všemožně, aby se do žádného takového spolčování ani s Mittelpartají ani s ostatními Němci

---

[1]) Viz díl III. S. 267.

nepouštěli. Naše strana musí mít v Praze sama pro sebe majoritu — to vidíme z nynější městské raddy, která jest celá až do jednoho muže jen od nás volená, a ačkoli se při tehdejší volbě celá Mittelpartaj i s německým casinem proti nám spojili, nevyvolili přece ani jednoho městského zástupce. Každý blázen, kdo se v politice s někým o něco dělí, co může mít sám pro sebe; spolky a alliance politické dělají se jen tam, kde žádná strana sama o sobě vyhráti nemůže. Kdyby tak nazvaní liberální Němci v Praze mohli mít sami pro sebe majoritu: věru by vás nepozvali také na 30 výborů! Ať jsem odsouzen na 10 let k redakci Ost-Deutsche Post, jestli jest v celé Praze 30 liberálních německých měšťanů a vy byste jim chtěli dát 30 výborových oudů do městské raddy?

— Pozorujeme též po nějaký čas, že jeden dopisovatel z Prahy do p. Kurandovy[1]) Ost-Deutsche Post od té doby co Slovan v Praze zapovězen jest, jako naschvál výňatky z něho podává a v posledním čísle 172 ještě se takto chlubí: *Další výklad Slovanské politiky přislibuje p. H. v příštím svazku a neopominu Vám, až jej na vzdor zákazu přece dostanu, krátký výtah z toho podati.* Tu zajisté vidí každý zcela zřejmou rytířskou denunciaci od p. dopisovatele Ost-Deutsche Postu, aby se vojenské mocnosti dověděly, že se Slovan do Prahy dostává! Bylo by nám velice milo, kdyby p. generál Schütte[2]) od svého p. collegy generála *Weldena*[3]) z Vídně jméno onoho Pražského

[1]) Viz díl II. S. 21., a díl III. S. 526.
[2]) Viz díl III. S. 91.
[3]) Viz díl III. S. 251.

dopisovatele do Ost-Deutsche Post vyzvěděti a téhož dopisovatele co čtenáře zapovězeného Slovana za jeho denunciaci asi na 3 měsíce do Stockhausu posaditi ráčil. Zasluhoval by ale ještě k tomu od nás to přilepšení, aby se vždy přes den postil za to, že naše články naschvál hanebně překrucuje.

— Že ministerstvo nikterak úmysl nemá, opravdu svobodu tisku podporovati, to nejlépe vidíme z ouzkostlivého obmezování počtu tiskáren a z přísného držení privilegií a koncesí na ně. To mluví hlasitěji, než všechna ubezpečování Reichszeitungu!

— Opírajíce se na slova v písmě: Jděte a učte všechny národy! žádají prý naši páni biskupové od ministerstva následující věci: Aby oni měli právo nade všemi školami stati, učitele a školní knihy neobmezeně ustanovovati, řízení celé katolických školních záležitostí, tedy jejich oddělení ode všech ostatních, pak ale (nie ohne dieses, jak říká Berliňan) spravování všech školních důchodů! — To přece je zřetelná řeč! Škoda, že pan ministr Thun[1]) neumí dobře vykládat písmo, mělo by se pánům biskupům vysvětlit, co to jest »Jděte a učte všechny národy!« Měl by jim p. ministr říci: Tak Vy tedy Vaše biskupské Milosti chcete jít a učit národy? I proč ne, s radostí! Dostanete každý 70 zl. vídenského čísla na rok a nový trakař, abyste si mohli ve čtvrtek zajet do lesa na pařezy — s povolením milostivé vrchnosti! — Divná věc jest ostatně, že si naši p. biskupové jen to z písma pamatují, co se jim líbí a ne všechno. Praví zajisté také Ježíš k apoštolům,

[1]) Viz díl II. S. 632. a díl III. S. 813.

které rozesílal, aby učili, mezi jiným takto: Math. X. 8. 9. »Nemocné uzdravujte, malomocné čisťte, mrtvé křeste, ďábelství vymítejte, darmo jste vzali, darmo dejte. Neberte sebou zlata ani stříbra, ani peněz do opasků svých, ani mošny na cestu, ani dvojí šat (dvou sukní), ani obuvi, ani hůlky atd.« Proč pak tedy páni biskupové neuzdravují nemocné, nečistí malomocné, nekřísí mrtvé, nevymítají ďábelství a především ale darmo nedávají, co za darmo vzali? Proč pak berou zlato a stříbro a peníze sebou na cestu, a více než dvojí šat a nejen mošnu a hůlku, nýbrž i kočár se šesti koňmi? — Nepravíme však toto všechno snad s tím opravdivým úmyslem, aby to páni biskupové skutečně činili, nýbrž jen proto, abychom je odnaučili odvolávati se na Ježíše a bibli, když chtějí neslušným způsobem rozširovati svou hierarchickou moc. V bibli stojí docela něco jiného, a slova »Jděte a učte všechny národy«, mají v ústech pána Ježíše zcela jiný smysl, než si myslí páni biskupové ve Vídni shromáždění. Zdá se nám, že by se vůbec velmi mnozí biskupové (a to nejen katoličtí, nýbrž i protestantští a pravoslavní) když si na bibli vzpomenou a sami na sebe se podívají, vždycky začervenati měli! —

— »Volksfreund« ve Vídni silně doráží na všechny, kteří nechtějí věřit na nový zázrak Šleimbašský.[1]) Kdyby jen vláda nechala pokaždé takovou věc vyšetřovat, a pak bez ohledu všechno oznámila, zdá se mi, že by mnohý nedělal žádné zázraky. Tak ale, když se

---

[1]) Viz díl III. S. 998.

všechno ututlá, jako nedávno u nás v Čechách zázrak ve Mcelích,[1]) kde byl patrný podvod a patrné podezření na jisté osoby: pak ovšem podobní podvodníci ještě veřejně se svou nestydatostí dorážejí.

— Vídenský Wanderer oznamuje svým dopisovatelům zvláště zahraničným, aby své dopisy lépe pečetili; neboť prý je tak špatně zapečetěné dostává, že neví jestli to je vina dopisovatelů anebo prý některé cizí indiscretní ruky! —

— Dvě velmi zajímavé zprávy dovídáme se z Reichszeitungu o Praze. Předně prý tam některé ouzkostlivé duše zase již mluví o brzkém povstání a o nepokojích. Aby prý se ale tyto pověsti, (které nota bene kromě Reichszeitungu ani živá duše neví), nezatrousily do cizozemských novin, vyjasňuje nám to starostlivá Reichszeitung, že jen několik bataillonů pod stánky leží na Marianské šanci a u invalidovny, aby se cvičili, z čehož prý jakože by takové pověsti povstati — byly mohly bývaly. To věru šlak ví, že ti Pražáné jen pořád na revoluce myslí, pročež se ani obležení vyzdvihnout nemůže, neboť se Reichszeitung každou chvilku doví o nějakém novém spiknutí (jako v Šárce)[2]) aneb o tajném appetitu na povstání! — Druhá rovněž tak zajímavá zpráva z Prahy jest doslovně taková: »Náměstník, svobodný pán Mecséry, dělá okružní cestu po provinci, a všude ho přijímají se známkami upřímné a nepřetvářené lásky.« Věru ten dopisovatel Pražský do Reichszeitungu jest zrovna,

[1]) Viz díl II. S. 842.
[2]) Viz díl III. S. 973.

jak říkáme, čertů člověk. Nejen že ví o každé tajné chuti k povstání, nejen že všude cestuje za panem Mecsérym, aby věděl jak ho všude přijímají — nejen to všechno, ale i do srdce a do ledvin lidem vidí, kterak jej přijímají s nepřetvářenou láskou. Ó kýž by měl Slovan také takového dopisovatele! jak bychom to v krátkém čase daleko přivedli! Ale tak s takovými dopisovateli jako my máme: kdybychom jich sto poslali za p. Mecsérym na cesty, ani jeden nebude vidět známky nepřetvářené lásky. A pak má člověk vydávat dobrý časopis!

— Tak tedy do vojenské hranice také přijde žandarmerie! Ku podivu. Celá vojenská hranice jest jen jediná žandarmerie proti Turkům atd., a teď zas ještě nad tou žandarmerií ještě má byt jedna jiná.

— V Budíně v Uhřích slavili dne 15. července[1]) upomínku na vtrhnutí c. k. rakouského vojska do Peště. Na tak nazvaném Františkovým pahrbku asi tři čtvrtě hodiny za městem čtlo se ráno několik mší svatých a pak se slavnost hudbou a tancem ukončila. Všichni přítomní asi 2—300 byli ale jen c. k. vojáci. — Že se přece svět v ničem nemění — tu máme slavnosti a poutě na Bílé Hoře za Prahou. — My jsme nepřáli Maďarům vítězství, ale aby oni sami se ze své porážky radovali, aby tomu k vůli slavnosti a tance drželi, aneb aby s potěšením se na to dívali, když to jiní místo nich činí — to přec se od nich rozumným způsobem očekávati nedá a ani nemá. Musíme tedy takové věci za velmi špatný psychologický prostředek k uspokojení a smíření myslí považovati!

---

[1]) Viz díl II. S. 569.

Říšský rakouský historiograf (ultramontan) pan Dr. Hurter[1]) vydá prý co nejdříve historii Ferdinanda II., z které prý, jak jedny vládní noviny praví, velmi mnoho zajímavého z českých dějin se dovíme. Ubohý pan historiograf, a ještě nešťastnější my! Pan histograf rakouské říše neumí ani slova česky ani slovansky, a chce nám objasňovat české dějiny za Ferdinanda II., kdežto se u nás ještě všechno jen po česku jednalo!

— Od nějakého času roznáší se zhusta po novinách jméno velikéko reformatora a ministerského raddy p. Pfluga, kterému ministerstvo odevzdalo přetvoření chorvátského zemského zřízení. Pan Pflug si teprva na sněmu říšském ve Vídni a v Kroměříži získal ty zásluhy a tu důvěru ministerstva, která jej nyní učinila jak myslíme, jakýmsi dozorcem nad Chorváty. Alespoň již na sněmu pozorovala se ve slovanském klubu na p. Pflugovi veliká nadání k tomu dozorství ministerskému. Divno jest nám, že by ministerstvo mezi Chorváty samými nebylo nalezlo muže schopného k reorganisaci Chorvátska, a že muselo právě v p. Pflugovi, který ani okolnosti chorvátské nezná, hledati nástroj k provedení svých záměrů, které se ostatně osobou p. Pfluga nejlépe charakterizují.

— »Ubezpečuji vás, že bude obležení ještě do prvního srpna jistě vyzdviženo« — tak psaly jedny noviny. Druhé zase nyní praví: »Z nejlepšího pramene víme,

[1]) Friedrich v. Hurter (1787—1865) byl původně protestant, r. 1844 přestoupil na katolictví. R. 1846 stal se dvorním radou a císařským historiografem ve Vídni. R. 1848 místa toho byl zbaven a teprve r. 1852 je zase obdržel. Nejvýznačnější spis Hurterův je Geschichte Ferdinands II. u. seiner Eltern«. (Schaffhausen 1850—1864).

že nový vojenský ministr Čorič hlasoval, aby ještě obležení dále trvalo, a že tím se rozhodla tato záležitost«. Tedy vyzdviženo, nevyzdviženo, vyzdviženo, nevyzdviženo! a to již tak trvá přes rok, co nás krmiti nechávají těšínskými jablky. Není to již ani k pláči, jest to pouze k smíchu!

— Ještě žádné mrtvě narozené dítě (vyjmouc jistou konstituci) nezpůsobilo snad tolik hluku jako mrtvé dítě královny španělské. Švýcarská vláda ohlásila ouředně v novinách, že dostala přípis od krále španělského, ve kterém praví, že on není otec dítěte královnina. Nepochybně, že všechny ostatní vlády dostaly ten samý přípis, že ale všechny, vyjmouc republikány švýcarské, zatajily jej světu. Jsme žádostivi, jaké asi následky bude míti ve Španělích takové prostodušné vyjádření korunovaného krále!

— Rektor Pešťanské university — jak píše Wanderer — učinil návrh k reorganisaci její, ve kterém mezi jiným také prý stojí: Že profesoři mohou být propuštěni 1. když se dopustí nějakého zločinu, 2. když jsou podezřelí z neloyalního politického smýšlení! — Pan rektor tedy má řádné ponětí o důstojnosti vysokých škol: jak pak, kdyby někdo řekl, že pan rektor jest podezřelý z neloyalního smýšlení a vymohl mu propuštění: jak by se mu asi líbil jeho vlastní návrh?

— Reichszeitung nám podává z novin Petrohradských Severní pčely (Reichszeitung ji sice nazývá »Ziewiernaja pczeta« to však lásce nic neškodí) zprávu, že ruské dary pro chrámy východní katolické církve ve vojvodovině nepochází od vlády nýbrž od občanů Moskevských, kteří prý z náboženské sympathie

tyto dary složili (cenou asi 30.000 zl.) Článek v Reichszeitungu končí se těmito slovy: »Vojenský generalní gubernator Moskevský uvádí tento nový důkaz křesťanské lásky obyvatelů Moskvy do veřejné známosti.« Za onoho času hádali jsme se jednou s Reichszeitungem o to, zdali v Rusku jest sympathie k Slovanům, a ubezpečovali jsme tenkrát Reichszeitung, že Slovanská strana v Rusku sídlo své má v Moskvě, jsouc v opposici k cizinskému Petrohradu. Těší nás tedy, že nyní Reichszeitung sama uvádí nám příklad a důkaz, kterak právě v této Moskvě panuje veliká křesťanská láska k Srbům! To ale snad Reichszeitung ví, že se v Rusích bez povolení vlády nesmějí dělat žádné sbírky ani žádné takové demonstrace!

14. (Slovan z 27. července r. 1850. Sv. 8. S. 665—667.)

H. B. Nedorozumění strany kassačního dvoru (nejvyššího soudu) pro Vlachy hrozilo nám nyní ministerskou krisou! Divný zvyk — pravím hrozilo nám, kdežto se obyčejně toho slova jen o něčem nemilém a zlém užívá! — Jak důležitá jsou foederalisté oposice v Rakousích, vidíme již z toho, že v této již vlastně federalistické otázce byly v ministerské raddě 4 hlasy proti 4. Kassační dvůr ve Veroně totiž doma chtěli Vlachům ponechati pp. Bach, Bruck, Kraus, Kulmer, do Vídně jej dle centralistických zásad přenésti chtěli pp. Schwarzenberg, Schmerling[1]),

[1]) Viz díl II. S. 593. a 632.

Thun, Thinfeld.[1]) Ejhle! jak podivné sestavení jmen, i Saul mezi proroky, náš hrabě Thun mezi ultraněmci nerozdílný s p. Schmerlingem. Konečně ale prý se i p. Schwarzenberg přidal ke straně p. Bachově, čím tedy zvítězila nad p. Schmerlingem, Thunem a Thinfeldem. Pan Schmerling ale hned oznámil vystoupení z ministerstva, mluvilo se již, že p. dr. Burger bude nástupcem p. Schmerlinga. Nyní nám ale vypravuje Vídenský Denník, že p. Bach raději pro uvarování mrzutosti od svého upustil, a že tedy bude kassační dvůr pro Vlachy také ve Vídni. Ubezpečujeme, že tato zpráva jest tak jistá, jako kdyby jí byl napsal sám sekretář p. Bacha. — Věrni jsouce tedy své již dříve vyřknuté zásadě, radujeme se z toho, že centralistický náhled prošel, neboť nabudeme nyní ve Vlaších a v Maďařích věrné spojence proti centralistům!

— Ve Vídni prý uděluje vláda bez překážky průvodní listy mladíkům, kteří chtějí Němcům Holštýnským táhnout na pomoc proti Dánům. Časopisy německé radují se, že rakouská vláda ukazuje takové německé smýšlení. V tom ohledu ale jistě dělají vládě křivdu. Smýšlení . . .

— Dr. Schönpflug a J. Ex. Vídenský vojenský guvernér Velden[2]) vedou spolu posud velikou hádku a k tomu ještě ve vládních novinách. Pan Velden říká, že udělil p. Schönpflugovi milost, p. Schönpflug zase nechtěje nic o milosti věděti, jmenuje to kompromis. Zajímavé na této věci jest jen to, kterak

---

[1]) Viz díl II. S. 122 a 233.
[2]) Viz díl III. S. 251.

již obležení všude stárne a tudy do dětinství padá. V Praze seká několik hrdinských důstojníků ustanovených k hájení pokoje do jednoho neozbrojeného měšťana šavlemi! a ve Vídni se hádá nejvyšší moc s jedním z těch tisíců a tisíců červíčků podrobených její libovůli. — Za dr. Schönpflugem stojí totiž jeho bývalí kollegové pp. ministři Schmerling a Bach. —

Presse píše, že hrabě Montemolin[1]) španělský, karlistický (absolutní) praetendent dostane jakýsi plat od dvorů evropejských. Budou se totiž na svého chudého pana bratra skládati. Rusko a Rakousko prý s 30.000 fr. ročně stojí v této zápisce. Je-li to pravda, bylo by z toho vidět, že již u nás počíná býti peněz na zbyt, měly by jít tedy papíry do výšky!

— Druhá věc, z které soudíme, že jest v našich zemských důchodech mnoho zbytečných peněz, jest zpráva, že se u Litoměřic zříditi má opevněné ležení vojenské pro 80.000 mužů s nákladem 8 milionů zl. Také na loďstvo vojenské budou se ještě veliké výlohy činiti zvláště ve stavbách. —

— Reichszeitung ubezpečuje nás v jednom dopisu ze Štýrského Hradce mimochodem, že porotní soudy po několik měsíců do života vstoupiti nemohou. Škoda, že zapomněla podotknout proč! — Z toho však pozorujeme, že se strany našeho zabaveného prvního svazku také asi po několik měsíců nic nedovíme.

— Z dobrého pramene se dovídáme, že již několik konsistoří zadalo k ministerskému raddovi Dr. G. žádost, aby budoucně při těžkých nemocích

---

[1]) Montemolín je město v španělském kraji Badajoz. Po tomto místě dostal nejstarší syn Dona Carlosa, princ Carlos († 1861) titul hraběcí a strana karlistická jméno Montemolinisti.

katolíků nebyli lékařové židovské víry k praxi připuštěni, poněvadž by z toho mohlo pojít veliké nebezpečenství pro spasení nemocného! — Nechceme k této zajisté velmi podivné zprávě nic jiného připojiti než uvážení, jak daleko by asi moc hierarchická zašla, kdyby měla prostředků k provedení své vůle. Jsem přesvědčen, že by zase vojenskou mocí skrze exekucí dragounskou na víru obraceli, jako za starodávna. — Dobře jest ostatně známo, jak ku př. řád jezovitský zvláště výborně uměl použiti poslední hodinky každého umírajícího, víme dobře, že největší část velikého jmění Jezovitů, jehož ohromné v krátkém čase nahromaděné množství posud obdivujeme, nejvíce povstala z posledních vůlí umírajících, které jezovité zaopatřovali. Kolikráte se tu asi místo upokojení a potěšení ubohého umírajícího nejživějšími barvami popisoval pekelný plamen se všemi ďábly, a všecko trápení zatracených duší, trhaných kleštěmi, bodaných vidlemi, vařených ve smůle, posejpaných žhavým uhlím a všelijak jinak chutně chemicky praeparirovaných — než se osláblý na duchu nešťastník odhodlal vykoupiti se svým pozemským jměním od tohoto zazemského škvaření, jsa potvrzen v tom výnosném mínění, že se za peníze nejen všechno na světě, nýbrž i nebe po smrti koupiti může! — Škoda těch starých, dobrých časů, kdežto ještě pasení duší mělo takové akcidence: nyní již kněžstvo naše i svědomitější i vzdělanější jest, než aby se chápalo takových důstojnosti otce duchovního nehodných prostředků, proto ale musejí se vyšší mocí zavádět missionáři, proto se musejí zavádět již semináře pro chlapce a liguriani, aby se zase navrátily staré dobré časy! —

15. (Slovan z 31. července r. 1850. Sv. 9. S. 699—703.)

Nejzajímavější a také nám nejmilejší zpráva, kterou v tomto čísle podati můžeme, jest, že můžeme uvítati nový svobodný slovanský kmen Bulharský.[1]) Bulhaři jsou již osvobozeni od libovlády turecké a mají již svého knížete. Moudrý srbský jednatel pan Alexej Simič zprostředkoval mír mezi sultanem a Bulhary. Bulhaři navrátili se domů a odevzdali se do uznání císaře tureckého, který jim se své strany slíbil, že jejich spravedlivé žádosti vyplní. Jak známo ale umějí Turci sliby své svědomitě vyplňovati. Císař turecký tedy vyplnil žádosti Bulharů, povolil jim, aby si vyvolili sami knížete, který by je místo dosavadních pašů spravoval. Kníže ten bude v Bulharsku sídleti a v Cařihradě u sultana dva plnomocníky míti. Za kníže si vyvolili Bulhaři známého hrdinu a vlastence svého Pavla Gromaďanína, pocházejícího z Nové Gromady. Bližší způsob jejich budoucí vlády není ještě zevrubno známý, zdá se ale, že bude na spůsob Srbska, Multan a Valachie. Do hlavního města bulharského do Vidína přijel již sultanův komisar Ali-Riza-paša, jenž má všechno to do života uvésti. — Zprávy tyto dostali jsme ze Záhřebu a jestli pravdivé jsou, o čemž nepochybujeme, bude brzy Slovanům pod tureckou vládou nejlépe. Schází jen ještě Bosna a pak budou všichni turečtí Slované svobodní, totiž sami páni ve svém domě.

— Jak známo, byli Němci od Dánů ve Šlesvíku

---

[1]) Teprve r. 1878 mírem v San Stefano (3. března) bylo zřízeno knížectví bulharské. Bylo poplatné Turecku, vládu dostalo křesťanskou a mělo domácí vojsko.

na hlavu poraženi, a celý Šlesvík jest nyní v rukou Dánů. Abychom totiž tomuto boji náležitě rozuměli, musíme si představiti Šlesvík-Holštýn tak jako Čechy. Němci se snaží odtamtud Dány vytisknouti a sami celý kraj osaditi, zněmčivše všechny Dány, kteří se tam až posud udrželi; Holštýn jest již celý německý, ve Šlesvíku ale jest posud většina Dánů. Dánové, jak se samo sebou rozumí, opírají se všemožně proti tomu, a poněvadž Němci zpívajíce ustavičné »Schlesvig-Holstein meerumschlungen« rádi by Šlesvík od ostatního Dánska odtrhli a k německému Bundu spolu s Holštýnem připravili, kdežto by pak ovšem Dánové Šlesvičtí utonuli za krátký čas v moři německém. — Zajímavé bylo pro nás, jak německé časopisy podávaly tuto žalostnou zprávu o porážce své. Jeden den přišla telegrafickou cestou vědomost, že jest německé vojsko na hlavu poraženo a celý Šlesvík jest již v rukou Dánů. Druhý den na to přišla telegrafická zpráva, »že prý vojsko německé neztratilo ducha!« To je tak řádná telegrafická zpráva: ztratili Šlesvík, ztratili bitvu, ale — ducha neztratili. S velikou napnutostí vzali jsme na to Ost-Deutsche Post do rukou: ona pochybuje o úplné bezpečnosti těchto zpráv a praví: »Z jedné strany ruské loďstvo, z druhé anglické a na zemi Dánové, proti takové přemoci, není hanba vývodstvím padnout!« Musíme ale vědět, že se ruské a anglické loďstvo jenom dívá, ani jedné ani druhé straně nepomáhajíc, a že jenom malý asi jeden million všeho všudy silný národek dánský proti německému vojsku z celého Německa vybranému tak vítězně bojuje. Tedy z tohoto pouhého dívání na Rusy a Angličany již musejí mít takový strach, že se dali

od Dánů porazit! Jako k dovršení všeho toho ale dodává ještě Ost-Deutsche Post: »Ostatně se podle všeho zdá, že jsou Holštýnští dosti rozvážliví, a že svou hrdinskou mysl mírní!« Ovšem podle té porážky patrně vidíme, že svou hrdinskou mysl tuze museli zmírniti, než je mohli Dánové porazit. Pan Kuranda[1]) tedy dává Dánům na srozuměnou, že by jim byli mohli Němci snadno vyprášiti, kdyby nebyli rozvážliví a nebyli svou hrdinskou mysl zmírnili, jak se sluší a patří na filosofy.

— Česko bratrský Věstník a po něm Večerní list Pražský přinášejí dopis od p. pastora Košutha, ve kterém si stěžuje na p. kaplana od Sv. Ducha v Praze, že přišel k smrtelné posteli vyhrožovati jedné ženě, která nedávno k evangelickému náboženství přestoupila a od p. Košutha již k smrti připravena byla. Nechtíce zde podávati celý ten přípis, poněvadž nejsme přátelé takových mrzutých sočení mezi jednotlivými vírami, musíme však přece podotknout, že by to byla pěkná správa ve světě, kdyby se kněží rozličných vyznání ještě ke smrtelným postelím běhali mezi sebou hádati, a tak ubohým lidem ještě tu poslední hodinku na světě ztrpčovali! Chcete-li být každý lepší křesťan, proč zapomínáte na lásku?

— Presse píše ve svém čísle od 27. července z Vídně: Rozšířila ne zde zpráva že J. C. M. tyto dni ponejprv ne ve vojenské uniformě nýbrž v občanském šatě se prý objevil v jednom zdejším divadle. Ubezpečuji vás, že tato zpráva se nepotvrdila.

— Mezi ostatními zprávami podáváme zase také

[1]) Viz díl II. S. 21 a díl III. S. 526.

jednu strany zrušení obleženosti, která tentokrát zní velmi určitě. Změny v zákonu tiskovém prý jsou nevyhnutelné: při čemž podotknouti musíme, že věru až posud nemělo ministerstvo ani příležitost poznati svůj vlastní tiskový zákon, z té jednoduché příčiny, poněvadž nikde posud v životě nebyl.

— Jak známo vykázáno jest známé Šleimbašské[1]) divotvorné panně ve Vídni místo v domě porodním. »Katholisches Blatt« nadává všem, kteří jí toto místo vykázali zlosynů (Wichte) a vytýká ouřadům že celé jejich jednání v této věci bylo protikonštituční. Jisto jest, že již přestala zázračně krváceti, nepochybně však jen proto, že doktoři Vídenští pro nevěru svou ani hodni nejsou viděti takové zázraky. Ukázalo prý se, že těchto jejích 5 ran bylo uměle skrze pijavky atd. uděláno, a jsme jen žádostivi, jestli původce tohoto podvodu a spolu rouhání bude náležitě potrestán. Zdá se nám, že se dle starého spůsobu zase všechno ututlá jako ve Mcelích.[2])

— Dovídáme se z Pražských časopisů, že od 23. července odevzdalo vojenské zemské velitelství bdění nad časopisy Pražskými slavné c. k. vyšetřující komisi na Hradčanech, která prý se má ve svém odsuzování říditi dle tiskového zákonu a sice § 12—44 s ohledem na proklamaci od 29. května 1849. Gratulujeme všem svým pp. collegům v Praze k tomu ulehčení! Zvláště jestli c. k. vyšetřující komise záležitosti tisku tak rychle vyšetřovati bude, jako Májové spiknutí, totiž 15 měsíců. Litujeme ale spolu onu dotčenou

[1]) Viz díl III. S. 998.

[2]) Viz díl II. S. 842.

slavnou c. k. komisi, že mezi těmito §§ tiskového zákona žádný není, který by ustanovil trest nějaký na »Aufreitzendes«, nejoblíbenější to přestupek u této sl. komise. Spisovatel tohoto článku, pokud ještě obcoval v Praze s touto, již několikráte chvalně dotčenou sl. c. k. komisí, měl velmi často čest býti povolán před její hrozný tribunal, a nikdy se mu nevytýkal nějaký přestupek zákona, nýbrž vždy jen, že píše »Aufreitzendes«. O! sladké jsou moje upomínky na tuto komisi, kterou hluboce v srdci nosím, a která mi zachovala život, neboť mne mohla tak dobře k provazu odsouditi a v prach a kulku ortel zmírniti, jako mne odsoudila ku př. k profousovi, všechno podle jednoho zákonu, který se na všechny pády hodí jako šperhák. Byly to utěšené chvíle při výslechách na Hradě Pražském. Pan auditor obyčejně diktoval do protokolu: V čísle N. N. jest obsažen článek, jenž obsahuje Aufreitzendes, kterak se můžete ospravedlniti? Načež já vždycky jsem obyčej míval ospravedlňovati se a dokazovati, že to není Aufreitzendes. Pan auditor ale nedaje se ve své víře nikterak ode mne másti, opakovával mi vždy ve své duplice, že je to přece Aufreitzendes. S tím se tak příjemným způsobem protáhlo několik hodin, podepsal jsem protokol a spěchal jsem mezi 2—4 hodinou odpolední domů zachrániti si obědem život, který mi vojenská komise darovala. Zatím se ale nade mnou na Hradčanech vznášel ortel, slavná komise, totiž stábní důstojník co přednosta, dva důstojníci, 1 auditor, 1 feldvebl, 1 kaprál, 1 gfrajtr a 1 sprostý, obyčejně ale jak se mi zdá, držela s panem auditorem proti mně, a tak jsem zůstal vždycky v minoritě, »Aufreitzendes« vždy

[redacted]

zůstalo na vrchu a vždy jsem byl odsouzen a za vinného uznán. Divil jsem se při tom vždy jenom svaté trpělivosti sl. komise, nač si totiž po každé ještě tu práci brala mne vyslýchati, když beztoho byla vždycky již napřed přesvědčena o mé vině, totiž o tom, že obsahují N. N. »Aufreizendes!« Jenom jednou všeho všudy nebyl jsem odsouzen, ale ani tenkrát se to nestalo snad z nedůstatku Aufreizendes. nýbrž »upuštěno jest od dalšího vyšetřování.« — Při tom však panovala přece mezi mnou a dotčenou slavnou komisí veliká sympathie a jen těžce jsme se konečně rozešli a rozloučili. Ještě letos v Dubnu (po druhém zákazu N. N. dávalo se mi na srozuměnou, že bych zase dostal povolení v Praze N. N. vydávati, kdybych o to žádal: já však maje na zřeteli staré přísloví, že když dobrého do třetice, že tedy zlého jistě dvakrát již je dost, roztrhl jsem (s krvácejícím srdcem) dosavadní tuhý svazek se sl. vyšetřující komisí na Hradčanech a obnovil jsem v neobleženém místě zase staré spojení s tiskovým zákonem. — Pročež gratuluji ještě jednou všem pp. collegům v Praze k jejich nově nabytým konstitučním svobodám a přilepšením! —

— Nedávno zaslal kdosi z Čech do jedněch ultrareakcionářských novin Berlínských ostrý článek proti našemu ministerstvu. Lloyd ujímaje se ministerstva proti onomu dopisovateli, praví: »že prý jistá strana jen proto brojí proti ministerstvu, poněvadž nevede reakci až do nejhoršího způsobu.« Jedny noviny tedy o tom praví: Tedy i sám »Lloyd« uznává, že ministerstvo vede trochu reakci.

— Nějaký vybraný kopa uveřejňuje v Presse

žertovný »Bulletin o panně Šleimbašské,«[1]) ve kterém praví: Poněvadž prý ji katolický spolek Vídenský za prorokyni vydal, musíme tento neobyčejný výjev pozorovati ve spojení s usilováním daleko rozvětvené pietistické strany, která této krev potící panny, jakožto nějaké ultramontanské primadonny užívá, aby lákala zvědavé obecenstvo a použila ho ke svým oučelům. Předně prý tato panna prorokuje, že v Rakousích nebude dobře, pokud vysoká římsko-apoštolská hierarchie nedostane do rukou celé řízení země a pokud všichni ministři nebudou liguriani. Pan Bach[2]) prý a pan Thun[3]) ti by mohli přece zůstat, a na takové koaliční ministerstvo staví prý ona panna nejkrásnější naděje pro Rakousko. Ostatně se prý blíží k uzdravení: upustila prý také již od svého obyčeje, jenom za papeže, za arcibiskupa a za celé kněžstvo i s panem farářem Šleimbašským se modliti, a začíná prý již také za míchané obecenstvo k nebesům se přimlouvati.

— Ost-deutsche Post již po druhé podává tu zprávu, že prý slyší, že česká strana v Praze úmysl má učiniti za příčinou obecních voleb smlouvu s německou stranou a s mittelpartají,[4]) aby každá volila 30 oudů do rady. »Posud prý ale ještě — dodává — nemáme jistotu o této velmi interessantní zprávě.« Ubezpečujeme tedy Ost-deutsche Post z nejlepšího pramene, že tato od ní vymyšlená a roztroušená interessantní zpráva jest zcela nepravá, a že česká strana, neb

---

[1]) Viz díl III. S. 998.

[2]) Viz díl II. S. 122.

[3]) Viz díl II S. 632. a 813.

[4]) Viz díl III. S. 267.

česko-radikalní, neb česko-knutská strana, neb (jak ji Ostdeutsche Post ještě jinak již pojmenovala) *sama pro sebe* jenom voliti bude, a se žádnou jinou stranou žádnou úmluvu neučiní. Naopak ale slyšíme z velmi dobrého pramene, že se mittelpartaj s německou-liberální i s německo-absolutní stranou spojí, ale že všechny tři dohromady přece propadnou.

16. (Slovan z 3. srpna r. 1850. Sv. 1. S. 724—727.)

— Že vládě naší již samotné protivno jest *přílišné* reakcionářství rozličných malých potentátů vlašských, o tom máme mnohé důkazy. Již dříve dala naše vláda napomenutí králi Neapolskému, aby nezajížděl tak příliš patrně do absolutismu; nyní čteme v dopisu z Vídně do Augsburských novin, staré to přítelkyně naší vlády, že vývoda Parmezánský jen dluhy dělá a poddané své na veřejné ulici vlastnoručně karabáčuje: v posledních dobách napomenul prý kníže Švarcenberk[1]) i vládu papežskou, aby si trochu liberálněji počínala. — Zdá se nám, že se nyní naše vláda sama stydí za to jméno, jaké si v celé Italii získala. Jméno *rakouské* jest tam ve spojení se vším lidu protivným, a není také divu, neboť Rakousko bylo vždy a jest také až posud ochránce všech špatných vlád italianských, které by se bez pomoci Rakouska nikdy byly neudržely.

— Presse nemůže až posud utajiti zášť svou proti bánu Jelačici.[2]) Za příčinou slavností k jeho

[1]) Viz díl II. S. 233.
[2]) Viz díl II. S. 142.

svatbě konaných dodává, že prý taková čest v monarchickém státu jenom mocnáři samému přísluší! — Má se snad tímto poznamenáním v nejvyšších místech způsobiti nějaké sočení proti Jelačići? —

— General Montenuovo, syn bývalé vévodkyně Parmezánské, Marie Luisy, vdovy po Napoleonu, jest prý jeden z nejbohatších mužů v Rakousích, zděděv prý po své matce asi 100 milionů zl. víd. čísl. čili 40 milionů zl. stř. Z toho vidíme, že musí být Parma velmi výnosná země — pro vládu její. Zemský poklad Parmezánský neušetřil ještě tolik co paní vévodkyně. —

— Jeden Němec vede si v Reichszeitungu stížnost na Maďary, že prý ještě posud zachovali svou hrdost. »Opovržení — píše — jmenovitě k Němcům ještě podnes nepřestalo, a slyšel jsem v Aradě ke svému podivení, jak jistý Maďar, jenž nucen byl s jedním Němcem něco jednati, vždycky než počal mluviti, mu řekl: »bassama Šváb!« —

— Máme nyní tolik dohlížitelů nad sebou, že tito bezpochyby z dlouhé chvíle začínají jeden druhého chytati. Reichszeitung (tedy vládní noviny) píše: V hostinci u města Bělehradu na Josefovském glasí (ve Vídni), stal se v minulé noci pád mrzutý. Strážmistr od žandarmerie pohádal se tam s dvěma municipálními gardy (stráž pro bezpečnost ve Vídni) a odešel pro patrolu, aby je zavedla. Tito však též ze své strany šli pro jinou patrolu, aby zavedla onoho žandarma. Obě patroly přišly, a byla by se z toho stala při nedůstatku střízlivosti obou hašteřících se stran strašlivá mela, kdyby přítomní hosté ze stavu občanského se nebyli v to vložili a důstojníka zavolali,

jenž obě patroly odpravil. Nyní se onen pád úředně vyšetřuje. — Žandarmerie jest dobrý ústav, ale jen tenkrát, když jsou všichni žandarmové mužové vzdělaní, zkušení a zachovalí.

— Südslavische Zeitung nám podává velmi zajímavou zprávu o veřejném soudu okresu Celovského, jenž se držel skrze tlumočníka. Ačkoli totiž v tomto okresu jen šestina jest Němců, ostatní ale všichni Slovinci, neumí přece ze všech úředníků jen jeden trošku slovinsky, ostatní jsou pouzí Němci. Obžalovaný Slovinec nemohl se tedy s nimi srozuměti a nastala taková matenice, že museli povolat tlumočníka, jednoho vysloužilého ouředníka, který se pak do soudu a do výslechu dal, a všechno ukončil. Žalovaný ale učinil rekurs proti celé této výborné proceduře. Co by tomu tak asi řekl Němec některý, kdyby se jemu něco podobného přihodilo? — To jest špatná cesta k rovnoprávnosti. —

— Pražská vyšetřující komise projevuje v poslednějších dnech nesmírnou činnost. Každodenně čteme v novinách jedno neb několik odsouzení, vždycky ale pro uražení policajta neb pro nedovolené držení zbraně atd. Nemůžeme se uvarovati té myšlénce, že nám již Pražské obležení připadá, jako ona na poklonu vystavená čepice Gesslerova ve Švýcařích: má s ní tu podobnost, že se naschvál ustanovují zcela nevinné věci za přestupky, jen aby tak někdo vždycky časem svým upadl do trestu. Tak dne 24. července odsouzen jest David Tausig, žid, otec 3 dětí, obchodník v šatstvu proto, že se u něho našla zbraň, na 4 měsíce do stokhausu! Pan Tausig si asi nikdy nepomyslil, že jest takový hrdina, před jehožto schovanou zbraní se

třese Rakousko a in specie sl. posádka Pražská! Zdá se nám, že asi p. Tausig někde lacině nějaký kus zbraně koupil na spekulaci, a že snad některý jeho závistivý kollega, který neučinil tento dobrý rebach, ze zlosti ho ná Hradčanech udal! — A k takovým věcem udržuje stát s velikým nákladem vyšetřující komisi!! —

— Král Neapolitánský svolá prý biskupy své říše na radu, kterak by mohl odstraniti konstituci. — Vidíme, k čemu jsou vlastně biskupi! Rovný rovného si hledá, vrána podle vrány sedá!

— Ve Vídni vyšla nedávno německá brošurka pod názvem: Oesterreichs Lebensfrage, která se rozesílá na ouřady a konsistoře, a která nám dává nějakou světlost strany národní rovnoprávnosti. Praví se tam, že jediný prostředek k utvoření sjednoceného Rakouska jest jeden společný jazyk a sice německý, proto že prý jest bez toho německé Rakousko (province) prvotní země, ku které všechny ostatní časem svým se připojily, proto že prý nyní již jest nejrozšířenější a že jest svazek mezi Rakouskem a velikým Německem, dále také proto, že prý jest němčina nejlepší prostředek, aby se zanedbané národy (také my) z jejich slepoty vytrhli a poznenáhla k nějaké kultuře, industrii, k čilejšímu životu a obchodu přivedli. Uznáváme sice — praví se v té brožuře — jak veliký tu úkol má vláda, než všeliké zlomyslné neb jen bludné opírání proti tomu odstraní, a než uvede slíbený pokrok užitečný rozličných národností do souměrnosti s největším možným rozšířením němčiny. Pan spisovatel ale myslí, že přece vláda při své vytrvalosti národům i proti jejich vůli tento prý nevyhnutelný prostředek k blahu

Rakouska vnutí! — Tolik ona brošurka. Jen ať páni sofisté s takovými řečmi o blahu Rakouska docela na jinou stranu věci nepřivedou, a sice tam, aby se konečně národové v něm obývající nezeptali sami sebe: Copak jest vlastně Rakousko? — a neodpověděli si na to: Rakousko to jsme my! Pak ale nastane zcela jiná argumentace o blahu Rakouska. — Musíme vyznati, že Němci mají mnoho vytrvalosti, a ačkoli patrně vidí, že žádný rakouský národ jejich němčinu nechce, přece nám ji pořád se všech stran a při každé příležitosti co spasitelné specificum nastrkují. Tu jsou ve spojení se šlendriánem byrokratickým, tu mluví z biskupských kurrend, tu zase co vyslanci demokratů a radikalistů — ale všude stejně, všude ad majorem Tuisconis gloriam!

— »Katholisches Blatt aus Mähren« č. 24. se nad míru diví, že p. arcibiskup Holomoucký na cestě do lázní Gasteinských ve Vídni se pozastavil a v kostele k sv. Janu Nepom. na kolenou kleče se modlil. —

»Wiener Kirchenblatt«, č. 90. opět nad míru vychvaluje p. biskupa Brněnského proto, se sobě umínil, po celý čas kněžských exercicií, anyž 20. srpna v Brně započnou, mezi kněžstvem, vyjímaje večeře a noci pobýt. Že p. biskup Brněnský živá je askeska a zvlášť postů přísných velký milovník, přisvědčí každý, kdo měl jen jedenkráte to potěšení tváří v tvář na něho popatřit. — Vždyť pro samé posty a modlitbu ani tolik času mu nezbývá, by se Otčenáš moravsky naučil a aspoň dvakráte do roka alumny ponavštívit mohl, ač k tomu od pravé ruky své — již často byl pobádán, (by prý to učinil k vůli světu!) My se tomu

arciť nedivíme, nebo Brněnský p. biskup je nejen biskup, nýbrž, jak on sám říkává, i — kavalír, a co taký je příliš skromný, než aby sobě žádal nějaké zevšednění svých šlechetných způsobů — častějším obcováním »mit den gemeinen Priestern«, jak on nižší kněžstvo milostivě jmenovat obyčej mívá.

A že se arcibiskup Holomoucký v kostele modlil! Inu Bože můj! což to již tak daleko přišlo, že se ve veřejných listech divit musíme, když náměstek Apoštolů v kostele na kolenou kleče se modlí? Vždyť v kurendách biskupských jiného nečteme, než »der Priester soll ein Mann des Gebethes sein.« Má-li být mužem modlitby již každý »gemeiner Priester«, čím více biskup.

Těšilo by nás, kdyby nám kterýkoliv z časopisů svrchu uvedených co nejdříve raděj tu zprávu přinesl, že Holomoucký p. arcibiskup již přestal na »Veliký Pátek« v šestispřežném kočáru do kostela jezdit k slavení památky pokorného na horu Kalvárie ne zlatý — nýbrž těžký, dřevěný kříž nesoucího, v bídě umírajícího Ježíše! — Tak se časy mění. —

17. (Slovan z 7. srpna r. 1850. Sv. 2. S. 760—762.)

— Dán jest nám následující spis k vytištění:

č. 195.

Pánu Karlovi Havlíčkovi, vydavateli časopisu »Slovana.«

V německých pražských novinách od 2. srpna b. r. číslo 181 se vynachází následovní prohlášení c. k. vojenské komise na Hradčanech v Praze:

»Poněvadž se z vyšetřování Davida Tausig-a, obchodníka v šatstvu projevilo, že pro zapovězenou držbu zbraně z pouhé náruživosti udán byl; vidělo se vys. presidium c. k. zemského vojenského velitelství určena, Davidovi Tausig-ovi po přestálém třídenním arrestu další část určeného trestu do čtyr měsíců prominouti.«

Což Vám k opravení článku předmětu tohoto se týkajícího v sešitku od 3. srpna b. r. Vašeho časopisu »Slovan« na stránce 725 (dole) obsaženého sděluji, při čemž Vás mocí § 17. zákona od 13. března 1849 žádám, byste tuto opravu do příštího sešitku časopisu »Slovan« přijmul.

V Hoře Kutné dne 3. srpna 1850.

Cís. král. státní zastupitel:

Dr. František Čermák.

— Byli bychom sice i bez vybídnutí podali tuto další zprávu o osudech p. Tausig-a,[1]) byli bychom však neopomenuli přidati následující uvážení:

Jest to podivný způsob pořizování spravedlnosti, když vlastnosti žalobníka a udavatele mají míti nějaký vplyv na osud obžalovaného, ovšem, conditio sine qua non, jestli žaloba byla pravdivá. Chování zbraně jest v Praze zapovězeno, p. T. měl zbraň schovanou (jinak zajisté odsouzen býti nemohl) jest-li jej tedy udal někdo z náruživosti neb bez náruživosti a jest-li se vůbec na ten neb na jiný způsob ouřadové vojenští dověděli o přestupku p. T., jaký to může míti vplyv na jeho potrestání? — Divno jest tedy, že se ve výroku udělení milosti ona náruživost žalobníkova za příčinu odpuštění trestu udává. Divno jest nám ovšem také vůbec, odkud páni komandující v obležení nabyli práva, dávati milost odsouzencům,

---

[1]) Viz díl III. S. 1024.

práva to jedině JMC. příslušícího! Zdá se nám, že to jest jen starý šlendryan a napodobení J. Ex. pana maršála Windischgrätze,[1]) který ovšem ve Vídni začal udělovati milosti; zapomíná ale, že tenkrát byl Alter Ego. Pan komandující v Praze ale není žádný Alter Ego místo JMC. a tedy nemá předně žádného ústavního práva udělovati milost, neboť skrze obležení nejsou práva JMC. příslušící vyzdvižena; tím méně ale má právo před zdravým rozumem udělovati milost Pavlovi proto, že Petr je náruživec. Toť by konečně přišlo soudnictví v obleženosti tak daleko, jako v onom slavném místě, kdež kovář sice pro vraždu oběšen býti měl, z ohledu toho ale, že tam jen jednoho kováře, ale dva krejčí měli, jeden z oněch dvou krejčí za kováře na šibenici přišel.

Jak k tomu přijdou ostatní, kteří pro držení zbraně odsouzeni jsou, že také oni neměli štěstí udáni býti od náruživce, a že proto celý trest přestáti museli a žádnou milost neobdrželi?

Musíme tedy doložiti, že jako bylo odsouzení p. Tausiga zbytečné, tak zase na milost dání nedůstojné před očima opravdivé a rozumné Spravedlnosti! —

— »Bývajíť celí národové, i celé stavy neb i jednotlivé osoby v takovém stavu a v takových okolnostech, ve kterých zjevně násilné protivení se proti škůdcům rovno jest samovraždě. Tak jako vůdce vojenský maje slabší vojsko, nesmí se do rozhodné bitvy pouštěti, nýbrž rozličnými obraty, upevněným ležením a dobrým položením se tak dlouho se bude udržovati, až mu šťastnější okolnosti dovolí na nepřítele udeřiti: též tak musí se často národové, stavy neb i jednot-

[1]) Viz díl II. S. 51.

livé osoby na pouhé zákonní hájení svých práv, na protestací proti utrpeným křivdám, na bránění se proti plánům protivníka obmeziti, poněvadž by při těžkých okolnostech, při veliké moci škůdcově a při vlastní slabosti, každá rozhodná bitva pošetilostí byla a nešťastným hrobem právě těch horlivě hájených práv a svobod. — Historie nás naučila již často, že se právu nedostane vždycky vítězství, aniž křivdě ta pomsta a trest, kterou zasloužila.«

Takové poučení nám dávají vládní noviny Reichszeitung, a musíme se přiznati, že jsme v nich ještě málo čtli tak rozumných zásad. Reichszeitung sice toto myslí o Šlesvíku, nebude však nikomu zabráněno též i pro sebe se z toho poučiti. Kromě toho dodává ještě Reichszeitung »nic prý nás naplňuje tak velice zármutkem, jako když vidíme šlechetný zmužilý národ tak zcela důvěřovati zplesnivělým pergamentům,« s kteroužto sadou též velmi spokojeni jsme, když se všeobecně na každého béře.

— Jeden dopisovatel z Hamburku nám nedávno velmi strachu nahnal, píše totiž: »Jestli jeden Rus šlápne na Holštýnskou půdu, vypukne, jak praví nejtišší mužové, taková revoluce v Němcích, proti které byla revoluce r. 1848 pouhé dětinství!« Nevěděli jsme posud, že by jedna ruská noha takové specificum byla, aby mohla filosofické Německo ještě k většímu dětinství popudit než prováděli r. 1848 ve Frankfurtu. Přiznáváme se, že jsme posud o této tajné síle Rusů nevěděli. Vždyť r. 1849 byla mnohá ruská noha na půdě německého Bundu totiž v Moravě, a nadarmo jsme čekali v Němcích na revoluci. —

— Jeden Bavor — o Bavořích napsal tuším Börne,[1])

[1]) Německý spisovatel a publicista Ludwig Börne (1786—1837.)

že jsou ráno Bierfass a večer Fassbier, totiž že prý je Bavor z rána sud pivní a večer sud piva — činí v novinách Řezenských velmi patriotický a asketický návrh, aby každý Bavor pil denně o půl pinty piva méně, a peníze zasílal na vojnu do Šlesvíku, čímž by každý nepočítajíc ani neděle, kdežto by se onoho patriotického zřízení ani nežádalo, za měsíc zlatých stř. ušetřil. — Činíme k tomu amendement, aby raději zrovna to ušetřené pivo in natura Šlesvickým zasílali. —

— Strany obležení[1]) již zase nyní se píše, že prý tak brzy ještě vyzdviženo nebude. Stydíme se věru již o tom zprávy podávati, a musíme obecenstvo své žádati, aby ani tomu ještě nevěřilo až budeme psáti, že skutečně vyzdviženo jest. —

— Pan Somšič,[2]) známý maďarský politik, vydal nedávno knihu v jazyku německém »Legitimní právo Uherska a jeho krále«, ve které velmi ostře vystupuje proti nynějšímu zřízení Rakouska a proti vládě, zastupuje foederaci.

18. (Slovan z 14. srpna r. 1850. Sv. 3. S. 788—792.)

H. B. Nedávno držel pan náměstek Horno-rakouský v Linci, Dr. Alois Fischer, při jakési příležitosti (tuším, že odevzdávali komusi řád, což se nyní tuze zhusta děje,) řeč, kterou Reichszeitung sice za výkvět

[1]) Viz díl II. S. 539.

[2]) Maďarský státník Pavel Somšič vydal r. 1850 spisek »Das legitime Recht Ungarns und seines Königs«, kde se vyslovoval proti centralisaci, žádal na dynastii nejen chránění staré ústavy, ale i reformu březnových vymožeností.

výmluvnosti občanské drží, která však tuze připomíná bombastem svým na Patera Abrahama a Sta. Clara.[1]) Pravil mezi jiným: »A víte proč náš rakouský orel je dvojhlavý? Jest dvojhlavý, poněvadž bdíti musí nad velikou říší, obydlenou od kmenů východní i západní krve. Proto si nechal dvě hlavy narůsti, aby mohl zároveň otcovskýma očima všechny tyto kmeny přehlížet. On jest dvojhlavý, poněvadž má Rakousko velikou úlohu, východ se západem spojovati. K tomu však nepostačí jednohlavý orel, a třeba by se ještě více vypínal. (Špička na Prusko.) Dvojhlavý orel, to musí býti jedna tvář k východu, druhá k západu obrácená.« Z této řeči pozorujeme, že by měl pan Dr. Fischer veliké schopnosti za náměstka v Čechách. Poněvadž má náš český lev zase dva ocasy, jak šikovně by se z toho dala dělat pěkná přirovnání! Tu by mohl tentýž pán zase při některé krásné příležitosti, až budou ku př. odevzdávati našemu Pražskému Dr. Fischerovi (on není žádný příbuzný náměstka hornorakouského ani podle ducha ani podle těla), nějaký zlatý peníz neb nějaký neapolitánský řád, takto poeticky se vyjádřiti: »A víte, pánové, proč jest náš lev dvouocasý? On jest dvouocasý, poněvadž v Čechách dva kmeny bydlí. Proto si nechal dva ocasy narůsti, aby mohl každým jeden kmen kepředu popohánět. On jest dvouocasý, poněvadž mají Čechy velikou úlohu Němce se Slovany sbratřovati. K tomu ale jeden ocas nepostačí a třeba by je ještě

---

[1]) Německý kazatel a satirický spisovatel Abraham a Sancta Clara (1644—1709), rodným jménem slul Hans Ulrich Megerle. Případné napodobení způsobu jeho řeči jest kapucínovo kázání v Schillerově »Wallensteins Lager«.

více popoháněl. Dvouocasý musí být, aby mohl švihat a popohánět zároveň Němce i Čechy!« — Presse Brněnská neměla však tolik humoru, aby se tomu byla jako my usmála, ona naopak velmi horlí proti panu náměstku horno-rakouskému. Proč prý podpaluje proti Prusům? V Rakousích není prý žádná zášť proti Prusům, to prý je jisto — praví Presse — proč prý ji tedy ouřadové naschvál vzbuzují? Dále Presse připomíná panu náměstkovi, že i ruský orel je dvouhlavý, o kterém prý platí slova italianského básníka: Aquila che porta due becchi per meglio divorar. (Orel, jenž má dva zobáky, aby více zhltal). »Tam — píše Presse dále — (v Rusku) jest největší a nejúhlavnější nebezpečenství pro naši celou vlast, ne pak u našich pruských bratří, s kterými nás nerozdílně spojuje nejsilnější páska lidské společnosti, totiž stejný národní původ.« Jaký pokřik by asi způsobily německé časopisy, kdybychom takto zase my psali s těmi samými slovy jako Presse. Víme dobře, že slova ona italianského básníka jsou míněna o jiném orlu, německém. Orel, jenž má dva zobáky, aby více zhltal, mohli bychom zase my jako Presse o Ruském, říci o orlu německé říše, který jest též dvojhlavý a zhltal již tuze mnoho slovanských zemí. A pak bychom mohli opakovat slova Presse: Tam (v německé říši) jest největší a nejúhlavnější nebezpečenství pro naši celou vlast, ne pak u našich ruských bratří, s kterými nás nerozdílně spojuje nejsilnější páska lidské společnosti, totiž stejný národní původ! Jak se líbí Presse a všem německo-rakouským časopisům tato jejich slova v našich ústech? —

— Panu Ludvíku Bonapartovi,[1]) chvalně známému presidentovi republiky francouské stal se nedávno veliký kompliment od porotního soudu. Jistý ouřední sluha pravil totiž veřejně v hostinci před několika vojáky: »President je kanalie, darebák a hlupák!« načež byl žalován, že zneuctil presidenta. Porotní soud ale jej uznal za nevinného, totiž vyřknul vlastně, že onen sluha pravdu mluvil.

— S panem Somsičem[2]) vedou nyní vládní noviny Vídeňské tuhou hádku strany jeho knihy o legitimním právu krále a národu uherského. Při této příležitosti se učíme od Reichszeitungu důležitým věcem. V jednom svém čísle praví zcela zřejmě, že jen dle moci se řídí všechno, a že právo historické neplatí. To ovšem jest pravda, ale — neříká se to obyčejně. — Ne dle práva tedy, nýbrž dle moci se řídí politické věci — pamatujme si to všichni, a bláhovec, kdo se opírá na svém právu nemaje moci k provedení jeho. — Bláhovec ale také, kdo si zakládá na své moci, přijde jiná, větší moc a vezme mu jeho moc i s právem.

— Strany Pražských[3]) voleb obecních praví nám též Reichszeitung v č. 188: »Vítězství prý se naklonuje k vládní a německé straně!« Již dávno jsme nečtli nic s takovým zalíbením jako toto upřímné vyznání: ne sice strany vítězství, nebo o tom bude lépe mluvit až po volbách, ale v bratrském spolku vládní a německé strany. Eduard und Kunigunde, vládní muž a německý muž, to nás těší, to přec je jednou upřímně míněno, ne ale když se mluví o rov-

[1]) Viz díl III. S. 947.
[2]) Viz díl III. S. 1031.
[3]) Viz díl III. S. 267.

nosprávnosti. Reichszeitung jest vůbec naše milá přítelkyně, ona se často podřekne: my sice i beztoho víme, že jsme nepříležití a patrné nepohodlí říše, ale přece nás to těší, když se nám to někdy nahlas řekne!

— Ministerstvo vnitřních záležitostí má přece jenom tuze mnoho starostí s organisací Rakouska, a pokud nebude zorganisováno, nemůže se přece, jak každý nahlíží, stav obležení zrušit. Teď prý se musí zřídit ještě při c. k. akademii ve Vídni jedna sekce pro krásné umění. Až posud se totiž nemohli přijímat do akademie žádní žurnalisté, aby tedy i miláčkové pana ministra vnitřních záležitostí, opposiční žurnalisté měli přístupu do akademie, zřídí se zvláštní sekce pro krásné a svobodné umění!

— Primas Uherský, pan arcibiskup Ostřihomský, vybídnul prý provinciala jednoho řádu, aby vyslal do Lince několik schopných mužů k missionářskému shromáždění. Mají tam tedy nepochybně jít do učení k missionářům.

— V Němcích vypukne tedy přece strašlivá revoluce, proti které byla 1848ová pouhé dětinství. Tři sta Rusů šláplo na Holštejnskou půdu! — Tak alespoň píší německé noviny, že mezi dánskými zajatými jest prý 300 Rusů za Dány převlečených. Zbraně prý dánské, které se po bitvě do rukou německých dostaly, mají všechny na sobě známku Tulské dílny. (Tula jest v Rusích proslulé město hotovením zbraně a jiného kovového zboží.) Jestli jest zvláště tato poslednější zpráva pravdivá, vidíme z toho důslednost ruské politiky, která všude proti sesílení se a spojení Německa pracuje a pomáhá.

— O installací našeho nového arcibiskupa Pražského[1]) rozšiřují se již dávno nesmírné pověsti. Mezi jiným píše Wanderer, že devět kardinálů se k této slavnosti očekává z Říma. Ačkoli ostatně právě tuto zprávu o devíti kardinálech nedržíme za pravdivou, jest alespoň přece jisto, že se veliká pozornost z hierarchické strany obracuje nyní na Čechy. Již to, že se stal kníže — kardinál Schwarzenberg u nás arcibiskupem, a že bude uveden od papežského legata podává nám důkaz, že Řím nezapomněl ještě na ty nepříjemnosti, které mu způsobili již Čechové svým bystřejším rozumem, a že se všemožně stará opatřiti si u nás více autority. — Ostatně však až posud jdou o novém panu arcibiskupovi mnohé chvály, a neupadne-li v Praze do rukou jisté nerozumné zelotské strany, která ovšem všechny síly své k tomu oučelu napne, můžeme od něho mnoho dobrého očekávati. To alespoň již očekáváme se vší důvěrou, že nenastoupí do šlepějí arcibiskupa Holomouckého a biskupa Brněnského v národním, a biskupa Litoměřického v ligurianském ohledu. Ostatně nepochybně bude panu arcibiskupovi povědomo, jaký jest rozdíl mezi obyvateli Čech a Solnohradska. Solnohradčanský německý lid klade, pokud jej známe, více váhy na zevnitřnost v náboženství, náš lid má ale hluboký náboženský cit, jak to naše historie a veliké oběti pro přesvědčení náboženské přinešené dosvědčují. Náš lid hledí při náboženství více na jádro než na zevnitřnost. —

— Pan professor Phillips[2]), kterého do Insbruku

[1]) Viz díl III. S. 252.

[2]) Německý právní dějepisec Georg Phillips (1804—1872) byl r. 1849 povolán za professora círk. práva do Inšpruku. R. 1851 stal se professorem právních dějin ve Vídni.

povolali, vrátí prý se odtamtud, poněvadž prý není ještě dosti velký ultramontán, aby se s tyrolským kněžstvem srovnati mohl! — Tiť tedy již musí být řádní ultramontáni!

— Mnohé noviny nedávno uveřejnily jakousi instrukci pana arcibiskupa Litoměřického, kterak se páni faráři chovati mají při missiích. Do nejmenší podrobnosti jest tu všechno předepsáno, kolik poklon se učiniti, jakým zvoncem zvoniti, kolik Zdrávasů kdy modliti, jak dlouhý kříž který býti má. Odpustky jsou hojné, za poslouchání každého missionářského kázání dávají se na 7 let a na 7 quadragen odpustky! Zdál se tedy p. biskup sám to nahlížení míti, že by zadarmo takové kázání nikdo neposlouchal!

— Roznáší se po novinách zpráva, že mezi jinými změnami v tiskovém zákonu bude také ta, že všechny úvodní články v časopisech od spisovatelů jejich jménem podepsány býti musí. Těžko jest rozsouditi škodilo-li by toto ustanovení více vládním nebo opposičním novinám! — To jsou však jen samé nevýdatné prostředky proti svobodnému tisku — nejlepší a jedině pravý prostředek proti opposičním novinám jest dobrá a moudrá vláda! Škoda jen, že ještě posud málo kde na ten prostředek připadli!

— Každý ví, že se stalo pražské národní obraně to veliké neštěstí, že se její oktrojovaný plukovník, pan Ondřej Haase, známý přítel vojenského id est německého velení, jedním rázem poděkoval. Na štěstí zamezil pan náměstek Mecséry toto neštěstí a zachoval pana Ondřeje Haase národní obraně a potomstvu — nepřijal totiž jeho resignaci. Následkem toho vystoupily prý státní papíry téhož dne v noci mezi 11—12 hod.,

až pod 100, a stříbro stálo al pari, což ovšem žádný nepozoroval, proto že do rána zase spadly.

— Něco velmi chvalitebného se dovídáme z Vídenských časopisů, totiž že se při dvoře JMC. lepší hospodaření zavede, a že prý proti některým ouředníkům cís. podkonního úřadu vyšetřování zavedeno jest, které prý veřejnosti podá mnohé světlo na ty praktiky, které se prováděly. — Když ku příkladu vidíme z oučtů státních, že se při našem dvoře ve Vídni spotřebuje za rok dříví za 114.270 zl. stř., tedy že by se spáliti muselo asi 10.000, pravím deset tisíc sáhů dříví!! musíme si věru myslit, že se také na dvoře topí; když dále čteme, že se potřebuje ročně asi 20.000 zl. stř. na léky, tuť nevíme, kde by se nabralo těch nemocí, aneb si mysliti musíme, že nemocní u dvoru jen zlato a stříbro užívají; když čteme, že se na kancelářské paušálie to jest na papír, na inkoust atd. přes 13.000 zl. stříbra vypotřebuje (ne u vlády, nýbrž jen u dvoru): tu věru musíme si přáti nějakého ostřejšího dohledu a hospodaření.

— Union Pražská přináší zprávu, že bývalý poslanec Haličský Josef Hrehoruk, Rusín, muž to 60letý a usedlý rolník, jest v Terezíně vojákem, byv ex officio odveden jakožto nebezpečný člověk! —

— Nejpodivnější jest obležení od daleka. Tak tyto dni byl v Praze odsouzen p. Řehoř proto, že měl Slovana, na 8 dní k profosovi. A kdyby byl pan Řehoř jezdil každodenně do Béchovic a tam si Slovana byl přečetl, nemohl by za to nikterak býti potrestán, ačkoli by byl vlastně to samé byl učinil, začež je nyní u profosa. Všude jinde, vyjmouc pevnosti a Prahu, čtou Slovana bez profosa, jen Pražané jsou tak ne

dospělí, že by se čtením tohoto zapovězeného časopisu pokaziti mohli. Mnoho jest nepochopitelných věcí na tomto světě!

19. (Slovan z 17. srpna r. 1850. Sv. 4. S. 815—821.)

— My jsme snad nejpilnější čtenářové Reichszeitungu v celém Rakousku. Proto také tak mnoho poučlivého vždycky vybíráme. V čísle 187 čteme opět dopis z Paříže a v něm také následující slova: »V Bruselu se pozorovala dlouhá konference krále Bavorského s knížetem Mettrnichem[1]): Tento patriarcha evropejské diplomatie, jenž jest ještě posud jejím nejskvělejším oudem, se všech stran dopisy a návštěvami jest obsypán.« — Škoda přece jenom těch časů, když ještě onen patriarcha žil mezi námi! — myslí si asi Reichszeitung. Také my pravíme, škoda je těch časů! — neboť jsme tenkrát věděli, na čem jsme! A vždy jest lépe míti Mettrnicha a těšiti se až ho nebude — nežli nemíti ho a báti se ustavičně, že brzy zas přijde.

— Anglický vývoda Cambridgeský[2]) by byl jistě ani neumřel, kdyby byl věděl, do jakých rozpaků přivede smrtí svou rakouské ouřednictvo ve Vídni. Nařízen jest tam totiž dvorní smutek. Jest nyní ale veliká otázka, mají-li též ouředníci, poněvadž nyní uniformovaní jsou, nositi flor na levém ramenu? Jestli i nám co opposičnímu listu dovoleno přispěti v této

---

[1]) Viz díl II. S. 20.

[2]) Dne 8. července roku 1850 zemřel vévoda Cambridgeský Adolf Friedrich.

důležité věci nějakou radou svou pro všeobecné dobré, připojujeme následující uvážení: Důstojníci vojenští nosí flor černý na rameně proto, poněvadž obyčejně bílé kabáty mají, na kterých se černý flor dobře vyjímá. Poněvadž ale zase naopak naše ouřednictvo bílé spodky nosí při uniformě, zdá se býti nejpříhodněji, nositi jim černý flor na koleně, a to v nynější případnosti tím více, poněvadž Jeho Výsost pan nebožtík Angličan jest, kdežto jak známo jest zvláštní řád, který se nosí na koleně, nazvaný: řádem spodkové stužky. Doufám tedy že moje v prospěch emancipace kolena pronešená slova nebudou volající na poušti.

— Vládní noviny nám podávají zprávu, že prý hned po zřízení obcí místních se přikročí ke zřizování obcí vyššího druhu a jmenovitě obcí okresních. Návrh k tomu, který se k obecnímu řádu připojí, jest prý již pohotově. — Odevzdávali jsme se již tomu sladkému mínění, že dávno již zapomenuto jest na ty rozličné nekonečné řady representac, s kterými nás pod jménem Gaugemeinde, Bezirksgemeinde, Kreisgemeinde, Landesgemeinde, a snad také ještě Reichsgemeinde a Bundesgemeinde hned r. 1849 postrašili. Přiznáváme se, že si ani pomysliti nemůžeme možnost nějakého rozumného řízení říše při takovýchto nekonečných sněmech, sněmíkách a raddách, které nebudou pro nic jiného na světě, než aby mezi sebou ustavičně vedly hádky o kompetenci. Či snad právě to jest ten oučel vyšší, pro který zřízeny býti mají? To se týká celého kraje, řekne krajský sněmík; to se týká jen našeho okresu, řekne zas okresní sněmík; nic tak, jen naší obce se to týká a vám po tom nic není, řekne zase obec. Zvláště ale krajští sněmíkové budou vždy jen v hád-

kách se sněmy zemskými, krajští sněmíkové budou tahat všechno do svého oboru a zemský sněm nápodobně, nebo určiti napřed, co se jen jistého kraje a co se celé země týká, jest zhola nemožné. A tu jsme vlastně u pravé příčiny, pro kterou vymyšlené jsou tyto přepodivné a nekonečné sněmíky, zemské sněmy mají se jimi seslabit a roztrhat ve prospěch centralisace! A konstituční život vůbec má se jimi jako per absurdum do nemožnosti přivésti, aby již všechny omrzelo to ustavičné radění a sněmování. A skutečně kdyby se to všechno, opravdu všechno, provedlo, pak musí všichni dospělí nechat všeho ostatního a jen ustavičně po radách, sněmích a sněmíkách chodit. Tu bude výbor obecní s raddou, pak výbor Gauový(!), pak okresní sněmík, pak krajský, pak zemský, pak říšský, kde se tu nabéře sněmovníků, kde se tu dostane času! Věru nešťastná hodina, ve které mohla některému ministru rakouskému napadnout taková satyra na sněmování!

— Ve Wandereru Vídenském čteme nyní »Prager Briefe« — míchaninu to strakatou pravdy a nepravdy, skutečnosti a německé fantasie. V jednom stojí: »Budoucí sněm říšský nám ukáže živý obraz rozmanitosti našich slovanských kmenů, a podá nám v ostrých rozdílech jejich uspokojující vědomí o nemožnosti panslavistického snažení!« — Dobrý tedy a měkký polštář pro znepokojené svědomí! Dále se vypravuje v onom dopisu ne bez libosti, kterak Čechové a Poláci jsou vždy proti sobě, poněvadž Poláci jsou aristokratický a Čechové demokratický živel mezi Slovany. Samo sebou se rozumí, že se při této příležitosti Čechům musel nějaký sochůrek pod nohy hoditi, stojí tam tedy, »že se nám Čechům jedná o panování

nad ostatními méně vzdělanými kmeny slovanskými, že se cítíme býti jejich hlavou, jejich učitelem, »Čech za ně bojuje, Čech za ně mluví, intriguje za ně, krvácí pro ně, — ale chce také býti jich mistrem, chce býti od nich ctěn a vážen — on je chce spojit a posilnit, on jest pravým demokratickým živlem mezi nimi, který jim pomáhá, aby také sám pak mohl provésti své oučele. Jeho (Čecha) přání jest mocnářství tak foederačně zaříditi, aby se Slované všude odtrhli od Maďarů a Němců«, což prý se nám ale nepovede, míní onen dopisovatel, neboť prý musí být hlavním pravidlem v Rakousích: »*Nejsilnější spojení s právem pokud možná stejným!*« Aj, aj, pokud možná! Tu si vzpomínáme na onoho Skácela, presidenta německého demokratického spolku v Brně, jenž volal nadšeně: »Rovnoprávnost všech jazyků, s předností německého a s pevným středištěm ve Frankfurtu!« Tedy již nyní jen pokud možná! Tu si zase vzpomínáme na onen obraz malíře Düsseldorfského, jenž vypodobňuje onoho Rusa, který se byl chlubil před Němcem, že u nich jsou včely jako ovce veliké. Toť musí být ale nesmírné ouly! — pravil Němec. Nic větší než zde! — pravil Rus. Kterak ale může včela tak veliká prolézti tak malou dírou? — pravil Němec. »Co, kterak může? *Ona musí!* (Der Bien muss!) — pravil Rus a vymalován jest vedle oule s velikým knutem vháněje ony veliké včely skrze malé dírky do oulu.

Toť ovšem vymyšleno jen na potupu Rusů, my přece ale držeti se chceme toho příkladu. My se neptáme, je-li rovnoprávnost možná a pokud je možná: *ona musí být*, a kdyby to šlo ještě tíž, než těm včelám ruským do onoho oulu. »*Der Bien muss!*« budeme

tak dlouho křičet na náš Gleichberechtigung, až to půjde!

Dále pak čteme v onom dopisu, že Pražské vysoké školy nikdy nemohou ze sebe setřít charakter německý, chtějí-li zůstat stát na výši času (! jako by nikdo jiný v celém světě nebyl na výšce časů!) »Jest to prý požadavek pokračující kultury, aby Čechové nakrmeni na prsou německé vědy ostatní hluboko pod nimi stojící slovanské bratry k sobě na horu táhli (!!) a tak se stali prostředníky německé kultury i u těch slovanských kmenů, kteří ještě slovanský typus čistý a *neušlechtěný* zachovali.« Ne, dále nestačíme překládat, kdo si chce tuto chloubu vlastní celou přečíst, ať nahlédne do Wandereru od 6. srpna. Tu se musí věru říci: Počkej, až tě budou chválit jiní a nechval se jen ustavičně sám! Ať si jest málo neb mnoho té kultury, kterou jsme od Němců získali, ale jisto jest, že přece dávno nestojí za všechno to vyčítání, a že by se nám byla musela od ustavičného vyčítání již dávno, jak se říká, zvednout! Na to se musí věru odpovědít kategoricky: Jestli my Čechové přece máme nějakou kulturu, nesmí se nikdy říci, že ji máme od Němců, nýbrž říci se musí, že ji máme *navzdor* Němcům. Neboť pokud jen historie pamatuje, byli vždy Němci na odpor všelikému našemu vzdělání a jsou ještě až do této doby, oni nám překáželi ve všem a co jsme si posud získali, bylo proto trojnásobně těžko k dobývání. Museli jsme vždy jako židé u Jeruzaléma jednou rukou stavěti a druhou se brániti proti těm, kteří bořili naši stavbu, nedadouce nám stavěti vlastní dům, nýbrž chtějíce, abychom zůstali jen vždy jejich podruhové! — Z této strany se musí

tyto věci považovat, a jestli máme přece nějakou kulturu, nemáme za to nikomu co děkovat, než sami sobě. Či máme vám za to povděčni být, že jste nám nemohli přece při všem namáhání zabránit tu kulturu? —

— Naše německé noviny od prvních až do posledních podávají nám nyní nejkrásnější poučení za příčinou Holštýnsko-Šlesvíka. Nyní je čtěte a učte se z nich národní patriotismus, když mluví o »*německých bratřích ve Šlesvíku*«, ne však když nám dávají ponaučení, kterak máme napřed pečovati o svobodu, a pak o národnost. Nyní na všech pozorujeme, kterak sbírají příspěvky pro Šlesvičany, pozorujeme však zároveň, alespoň ve výkazech příspěvků v Ost-Deutsche Post, že každý dává ještě delší »Motto« nežli příspěvek, v čem se opět jeví národní slabost německá, totiž více mluvení než jednání. Mezi přispívajícími pozorujeme mnoho slovanských jmen, nepochybně však to z rodin již dávno ve Vídni poněmčilých, ačkoli by ani to divu nebylo, kdyby mnozí Slované při své politické nedospělosti pomáhali a přispívali sami proti sobě. Někteří Maďarové ovšem z upomínky na starou nevydařenou allianci o rozdělení Rakouska, též přispívali, a to i s maďarskými přípisy. Ost-deutsche Post velmi chlubně na vytknutém místě a velikými literami přináší zprávu, že prý maďarským důstojníkům, kteří do služby Holštýnské přijati nebyli, Dánové učinili návrh, aby do dánské služby šli, který návrh prý jim ale *oni pod nohy nazpět vrhli*. Ovšem, že bude toto místo jenom tropicky míněno, avšak jest dosti významné pro samolibost Ost-Deutsche Postu.

— Vojenský úřad v Praze vydal redaktorům tamějších novin následující rozkaz:

»Dle přípisu c. k. vojenského velitelství v Čechách od 7. srpna t. r. číslo 99 lit. B. se již vícekráte pozorovalo, že některé zde v Praze vycházející časopisy dílem patisknuté, dílem původní články přinášejí, jenž outoky proti náboženství, proti církvi a jejím orgánům obsahují. Poněvadž ale rozšiřování tiskem takovýchto jenom na zlehčování církve směřujících, k podkopávání náboženství a mravnosti schopných článků za nevhodné se považuje, se redakce následkem noty c. k. zemsk. vojensk. velitelství co nejurčitěji pobádá, aby se po čas obležení varovala přijímati takovéto články, sic musí očekávati následky proklamace od 24. května 1849 a uvědomnění redakcím dne 21. července t. r. učiněného. Obdržení tohoto poukázání nechť odpovědný pan redaktor vlastnoručně potvrdí.

V Praze, 10. srpna 1850. Weber.

Beztoho jest celému světu známá pobožnost každého vojáka, která již pod příslovím: »Svatý voják« do všeobecného povědomí vešla. Proto se také nikdo diviti nebude tomuto nejnovějšímu nařízení vojenských úřadů v Praze, a všichni liguriáni budou ještě povděčni tomu, že se o ně neozbrojené bojovníky jakožto orgány církve tak horlivě ujali ozbrojení bojovníci, a že nyní již redaktorům Pražských časopisů dovoleno nebude, liguriánské misie a skrze ně i víru Kristovu podkopávati. Jediné co se nám na tomto rozkazu nelíbí, jest špatně a jak myslíme nekatolicky volený terminus: podkopávati. Každý ví, aneb alespoň věděti má, že církev pravá na skále založena jest: že se však skála podkopávati nedá, tomu rozumí každý, třeba nebyl ani kameníkem. — Než vedle žertu zapotřebí jest i mnohem vážnější poznamenání k tomuto novému nařízení přiložiti. Co by tak asi byl řekl Ježíš Kristus tehdejšímu vojenskému komandantu římskému v Jeruzalémě Pontiovi Pilátovi, kdyby se mu byl tento nabídnul, že mu asi kompagnii vojska svého k tomu dá, aby

každého potlouci, neb uvězniti, neb jinak násilně stíhati mohl, který by v učení jeho uvěřiti nechtěl? — Odpovězte na to vy všelicí faryzeové našeho století? — Podle všeho, co o Ježíši víme, byl by asi řekl: Milý Piláte! království mé není z tohoto světa. Učení mé mocnější jest, než tvoje legiony. Amen, pravím ti, že tvoje vojsko pomine, ale pravda učení mého bude trvati věčně. — Tak tedy pravda nikdy nepotřebuje násilí ke svému potvrzení a rozšíření, a kdo své učení jiným násilně vštípiti chce, sám o jeho pravdivosti špatné svědectví dává. Čili není Bůh mocnější než všichni vojenští komandanti? Špatnou důvěru máte v Boha a v jeho pravdy, bojíte-li se, že by některý ubohý redaktor v stavu byl podkopati pravdy boží, špatnou důvěru máte v Boha, voláte-li jemu k pomoci vojenské komandanty, a nejšpatnější důvěru máte sami v sebe, netroufáte-li si sami hájiti pravdy ty, kterých pěstování jediným má býti vaším úkolem! —

— Podivuhodný úvodní článek má č. 192 Oester. Reichszeitungu. Tuším, že jsme již jednou řekli, že by vládě naší se velká křivda děla, kdybychom ji posuzovati chtěli z jejích novin. My málo kdy chváliti můžeme nynější vládu, ale za tak špatnou ji přece ani držeti nemůžeme, jaká by býti musela, kdyby smýšlela tak, jak často píší její noviny. V dotčeném článku totiž Reichszeitung píše o vládě Sardinské, že prý jest *protikatolická*, že brojí proti církvi, že vláda sardinská jest *potlačovatelka* a *mučitelkyně* církve. — Co všechno znamenají tyto řeči? V Sardinsku přijat jest nový zákon, že totiž kněží podrobeni jsou zákonům zemským tak jako všichni občané vůbec, zákon to, který i v Rakousích vždy

platil! To jest veškeré protikatolictví, všechno to potlačování a mučení církve, kterého se dopustila vláda sardinská! Reichszeitung velmi za zlé béře vládě sardinské, že do vězení dává biskupy: tak jako by rakouská vláda každého biskupa co svátost ctila. A jak je tomu dávno, co rakouská vláda dávala katolické biskupy uherské veřejně v novinách k šibenici odsuzovat, kteří ještě posud ve vězení jsou? A proč? protože tito uherští katol. biskupové se proti vládě rakouské toho samého přestupku, totiž odporu dopustili, kterého sardinští se dopustili proti své! Zdá se tedy přece, že tyto neobmezené úcty vlad světských k biskupům mají své hranice, totiž zdá se, jakoby vlády jen tak dlouho biskupy ctily, pokud jsou volnými nástroji jejich. Že však vlády obyčejně biskupy a církev, náboženství a hierarchii dohromady míchají, jak toto právě zrovna potřebují, jest též trochu již známo, a brzy svět ještě zřetelnější důkazy toho nabude. Neboť se snad již brzy dočkáme těch časů, kdežto vystrčí reakce v celé Evropě nábožnou korouhev na čelo svého procesí, a vypůjčí si s nebe larvu, aby ukryla svou nehezkou pravou tvář. Pak se budou všichni přátelé svobody za neznabohy vyhlašovat — ale bude to tuším přece málo platno.

— V Brně založili spolek pod jménem: Panenský cnostní spolek. Což pak již jsou tak zlé časy, že každá panna pro sebe nedovede být cnostná a že se jich vždy k tomu mnoho spojiti musí, aby mezi nimi byla nějaká ctnost?

— Do Reichszeitungu píše jeden z Paříže: »Dne 10. srpna. Píše tento den, pohnut jsem myšlénkou, že tento proklatý den byl počátkem

revoluce, která po 60 letech ještě konce svého nedosáhla.« — Kdybychom jen věděli také my ten proklatý den, který byl zase počátkem despotie! —

— Že francouská revoluce trvá již 60 let, to se často opakuje: ale zapomíná se přidati, jak mnoho z těchto 60 let pohltila reakce. Reakce Napoleonovská trvala od r. 1809 až do 1815 (vlastně již dříve, to ale odpouštíme ještě) tedy 6 let, nastala brzy Burbonská reakce a trvala 12 let až do 1830, pak nastala 1832 reakce Orleanská pod Ludvíkem Filipem a trvala 16 let až do 1848; a nyní trvá již zase republikánská reakce skoro dvě leta, a tedy při mírném počtu z těchto 60 let 36 let pohltila reakce. Kolik set milionů ale celá Evropa na to vynaložiti musela, aby se ve Francouzích pravá svoboda udržeti nemohla, bylo by asi těžko vypočítati, protože ti, kteří je k tomu vynaložili, sotva nám to povědí.

— Ke všeobecnému podivení vypadly volby do městského výboru v hlavním městě Tirolském, v Insbruku, zcela liberálně, to jest ultramontáni docela propadli. To asi bude lamento v Israeli! to bude křiku o nevěře, o neznabozích, o kacířích atd.

— Proti výroku nižšího soudu apelloval jistý občan z Podolí na vrchní zemský soud Moravský do Brna. Na jeho, v moravské řeči vyhotovenou apellaci dostal od zemsk. vrchn. soudu německý nález, kterýžto ale on nazpět poslal, aby mu takový vydán byl v řeči jeho moravské. Od tohoto však našeho soudu poslán jest ten samý německý nález zpět do Podolí s tím doložením, též německým, že ho přijmouti musí,

a pakli by nechtěl, že mu má být na vrata přibit. Tolik jest slov tohoto svatosvatého zaručování národní rovnoprávnosti. V Brně, 3. srpna 1850.

20. (Slovan z 21. srpna 1850. Sv. 5. S. 854—858.)

— Opakovati, jak přenešení nejvyššího dvoru z Verony do Vídně od orgánů rakouské federace přijato bylo, bylo by věru více než zbytečné. Italiani, jichž tento krok pro nynějšek nejblíže se dotknul, nazývají jej nešťastným — desastroso — a dokazují, že mezi všemi provisoriemi rakouské vlády bude nejprovisornějším. V dobrý smysl pronesla se o něm také »Unie«, která mimo to i přání projevila, aby provisorní stavba centrální již co nejdříve dokonána byla, by potom také dělníci říšských komor se své strany ku práci míti se mohli. Že dotčené uzavření Vídenského kabinetu v orgánech rakouských s takovými úsudky se potkalo, nebude a nemůže nikoho překvapiti, kdo politický směr prvního rakouského sněmu ve Vídni a v Kroměříži byl poznal a se přesvědčil, že různorodým živlům říše rakouské jen na dráze systému federačního jediná spása kyne. Více musejí nás překvapiti takové úsudky, plynou-li z per publicistů německých, kteří až posud přísnou jednotu Rakouska, čili vlastně poněmčení všech neněmeckých národů rakouských za největší zisk říše německé považují a v orgánech svých k tomu pracují, aby se práce Vídenských centralistů pokud jen možná jest, upevnila a rozšířila.

V ohledu tomto přinášejí německé noviny Kölnische

Zeitung, jeden z orgánů strany Gothaské, z Vídně nenezajímavý dopis, z něhož vysvítá, že zdravější náhledy o záležitostech a potřebách národů rakouských i v Němcích cestu klestiti si začínají. Zmiňujíce se o onom paragrafu organisačního patentu dotčeného soudního dvoru, dle kteréhož řeč německá řečí ouřední býti tam má, píše takto:

»S jediným paragrafem tímto jest Pandořina pokladnice národního rozbroje otevřena, jazýček u váhy bohyně spravedlnosti stal se dýkou, jejíž ostří proti národům čelí. Zástupci velkoněmecké politiky mohou s chválou svou trochu posečkati, neb na poněmčování tomto lpí krev tisíců. Rakouské ministerstvo kojí se snad nadějí, že národy frásí rovnoprávnosti uspalo; národové ale procitnou opět, tak jako Čechové po dvěstěletém a Halič po staletém panování německých úředníků procitly. Kosy a palcáty vyskytly se nenadále a proti německým utlačovatelům ozývaly se povětřím krvežíznivé národní nápěvy. Vše to vrátí se zas, hůře, hrozněji, strašněji! Veškeré province budou proti tomuto poněmčování v choru zpívati a kdo ví, zdali se těch 500.000 bodáků z čista jasna k řečím svým hlásiti a spolu zpívati nebude? A tento Babylon přinášíte ubohému Německu za věno a myslíte snad, že si tím vydobudetè díky a spokojenost? Ze Záhřebu a z Prahy, z Pešti a z Milána, z Benátek a ze Lvova, z Nového Sadu a z Krakova, z Brna a z Černovic, z Bozenu a z Kološe, ode všad, kde národ přes hrubé násilí pro mateřskou řeč svou povstane, budou zníti prosby a stížnosti proti potlačování rovnoprávnosti. Rakouský sněm byl v ohledu tomto opatrnější! on neustanovil žádnou řeč za ouřední, nýbrž uznal pouze fak-

tickou potřebu. Mluvilo se německy a Polák a Italian to často činili dost žertovně; každý se ale chránil formálně druhého nutiti a němčině převahu dávati. Vláda ale považuje říši za dost silnou, aby takový převrat celou stavbou nezatřásl. —

V neněmeckém Rakousku jiskra tato zapaluje, v německém Rakousku se ale apathicky dívají do požáru.«

— Pražská »Deutsche Zeitung« píše takto: »V Hamburku jest mnoho dánsky smýšlejících, též i v Altoně několik. Hloupost jejich není menší než jejich zlomyslnost. Opovažují se na veřejných místech v Altoně jako ku př. na nádraží své smýšlení na hlas a způsobem nemilým projeviti. Následek toho jest vždy, že dostanou výprask a zavedou se na strážnici. Tak včera mluvil jeden dánsky smýšlející s několika dánskými zajatými a pravil: Dánové mají pravdu, oni také vyhrají atd. Mezi okolostojícími rozuměli někteří dánsky a následovalo svrchu podotknuté.« (Totiž výprask!) Čtouce tyto známky rozhlášené kultury a vědeckého snažení, nemohli jsme se ubrániti té myšlence, proč tito hrdinové němečtí, kteří v Altoně dávají výprask jednomu neb druhému dánsky smýšlejícímu, raději nespěchají do Kodaně neb jen do Šlesvíku dáti tam výprask dánsky smýšlejícím, kdežto jich jest jistě víc než v Altoně!

— Vládní noviny naše mají ve veliké míře tu vlastnost, kterou ve sprostém životě jmenujeme dobrý žaludek. Ať si vypadnou věci tak nebo onak, vždy jsou spokojeny, vždy si to libují. Tak ku př. vypadly volby obecní v hlavním městě Štýrském ve Hradci zcela liberálně a opposičně. Dopisovatel do Reichs-

zeitungu si to ale velice chválí a jmenuje to »uspokojující«, zrovna jakoby ještě vláda tomu povděčna byla a sama si toho byla přála. »Horlivost *příliš loyalních* škodí prý vládě.« Toto vyznání slyšíme na tomto místě ponejprv. V Praze naopak jsou právě ti »příliš loyalní mužové«, kteří by celou konstituci za jeden řád, za jeden zlatý neb stříbrný peníz na prsou zadali, jedna ruka s nejvyššími civilními i vojenskými ouřady. Onen dopisovatel nezapomněl též doložiti, že v Dolním Štýrsku, kdež, jak prý známo, Slovinci bydlí, trvá opposice proti zřizování obcí, tak jako prý v Krajině, a táže se, není-li to prý ta národní opposice? — Ovšem jest to ta národní opposice, která dobře cítí, k čemu by vedlo nynější obecní zřízení, to jest spojování mnoha vesnic; jest to ta slovanská opposice, která zvyklá jest od jakživa na svobodu obecní a která si jí příliš váží, než aby si ji dala odkouzliti a la Bosco.

— Jeden dopis do Südsl. Ztg. podává nám světlosti, kterak se mezi Slovinci rovnoprávnost národní lehce béře. Píše se tam totiž z Terstu, že si lidé dávají vysvědčení, že jejich otcové sedláci a tedy Slované byli, a že následovně i oni Slované jsou, a když prý pak na takové vysvědčení dosáhnou nějaký ouřad, pak vlasky říkají: »A co mi po Slovanech, já chci být jen živ!« — Co jsou proti takovým věcem ustavičná slova vlády naší o rovnoprávnosti! —

— V Praze prý — jak píše Ost-Deutsche Post — učinili někteří konservativní návrh, aby JMC. Ferdinand za pulmistra a kníže Rohan za jeho nástupce vyvoleni byli. Na jaké myšlénky ještě přijdou ti naši konservativní mužové! Ostatně jest již skoro jisto, co

jsme předpovídali, totiž, že se německá strana v Praze spojí s Mittelpartají, neboť v Praze nejsou skoro žádní liberální Němci. Co jest liberálního v Praze, jest také jistě Čech.

— Pan hrabě Vilím Wurmbrand[1]) oznamuje pod rubrikou zasláno ve Vídenském Denníku, že on bude báňský čili hornický desátek z uhelných dolů, ve kterých uhlí dobývá na Plasku, Křivoklátsku a Radnicku dotčeným statkům tak jako dříve odváděti, ačkoli vyzdvižen jest, a to prý proto, poněvadž jeho (pana hraběte) svědomí nedovoluje, aby se smlouvy od českých králů vždy reversy a přísahami stvrzené rušily atd. Proč asi pan hrabě tuto věc novinami oznamuje? Nebylo dosti, jednoduše dle požadavku svého outlocitného svědomí tento oumysl dotčeným Plaským, Křivoklátským a Radnickým správám ohlásiti a spolu hned uhlí zasílati? Nač tuto svou outlocitnost svědomí sám v novinách ohlašovati? Či snad má pan hrabě zase mnoho jiných na svém statku pod sebou, kterým dobrý příklad dávati chce, aby i oni panu hraběti Wurmbrandovi zase desátek odváděli?

— Arcikníže Štěpán[2]) prý se má státi náměstkem v Lombardsko-Benátsku. Nepochybně ukázal v Uhřích tak mnoho schopností, že se vláda bez něho obejíti nemůže!

— V jednom dopisu Südsl. Zeitg. žádá kdosi, aby jihoslovanský jazyk na vysokých školách ve Vídni

---

[1]) Viz díl III. S. 97.

[2]) Arcivévoda Štěpán byl r. 1847 zvolen palatinem v Uhrách, r. 1848 stal se mimořádným císařským plnomocníkem v Uhrách. V bouřných chvílích r. 1848 neosvědčil se jako energický vládce a prostředník.

dosáhnul rovného práva s kytajštinou (čínským), kterému se tam vyučuje.

Pan hrabě Lev Thun[1]) povolal již mnoho cizích professorů z Německa do Rakous a nešetřil jim platů, ale co posud pro Slovanstvo ve školách vůbec učinil, jest buď nic, buď velmi málo, aby se to mohlo nazývat rovnoprávností. Pan hrabě má ovšem strany nás tu chvalitebnou zásadu, abychom si sami pomáhali, ale kdyby se jí jen alespoň také s ohledem na jiné přísně držel!

— Rakouský vyslanec prý podal sboru kardinálskému v Římě ostrý přípis toho obsahu, aby se v Papežském nynějším systému konec učinil, aby se zavedla pravidelná konstituční vláda, aby dali amnestii atd. Tak praví telegrafická zpráva v Reichszeitungu. — Kdybych byl zase vyslancem papežským ve Vídni, podal bych též vládě rakouské ostrý přípis toho obsahu, aby ona metla před vlastními dveřmi, aby ona zavedla pravidelnou konstituční vládu, aby učinila konec nynějšímu systému obleženosti a papírových desetníků, aby opravdu zachovávala slíbenou rovnoprávnost atd. atd. atd.

— Ve Vídni byl — jak píší noviny tamnější — jeden hokynář odsouzen na 12 hod. do vězení, *proto že přijatou falešnou bankovku zase vydal.* To jest věru zcela nový způsob provinění, a bylo by velmi zajímavé bližší okolnosti se dověděti. Zdá se mi, že nikdo z nás není čist takového provinění a spisovatel těchto řádků musí se každou chvilkou obávati, aby proti němu někdo nevystoupil co žalobník v ta-

---

[1]) Viz díl II. S. 632. a III. S. 813.

kovém pádu. Neb falešných čtvrtek jest až se hemží: kolik jsme jich asi již každý přijali a vydali nevědomky!

— Presse praví za příčinou onoho známého rozkazu[1]) k časopisům Pražským, aby prý proti náboženství, církvi a její orgánům nic nepsali po osvětlení toho takto: »Kdyby tento úkaz českého zemského komanda někdy mohl skutečně k praktické platnosti přijíti, neznamenalo by to nic jiného, než všechny rakouské časopisy, které zdravý rozum zastávají se svázanýma rukama potentátům obskurantství odevzdati a tak na vždy každé vysvětlování zameziti, které za oučel by mělo pracovati proti systematickému zhlupačování lidu.« —

— Aby snad někteří nemyslili jako by Slovan jediný brojil proti nynějšímu snažení vyšší hierarchie, upozorňujeme zde ještě na to, co píše č. 197. Presse o pastýřském listu arcibiskupa Vídenského, jímž svolává kněžstvo své na exercicie do Vídně. Diví se Presse, kterak za tři dni možná jest člověka na celý čas napraviti a diví se též tomu, že pan arcibiskup po nadšených citacích písma a sv. otců také zcela prosaicky praví v onom pastýřském listu: »Zdrava bude v poledne troje jídlo, večer dvoje; k snídaní může každý, kdo chce, kávu neb čokoládu dostati.« Zdá se že toto důležité místo proto přijato bylo, aby se snad někdo bázní před hladem od cest božích zastrašiti nedal.

— Za příčinou toho, že se při nynějším popisu národností v Uhřích ještě velmi mnozí za Maďary zapisovati dávají, praví velmi moudře jeden časopis:

[1]) Viz díl III. S. 1045.

»Důkaz to, že posud ještě Maďaři mají přednosti a větší práva než jiní. V Chorvatsku se jistě nikdo za Maďara zapsati nedá.«

— Večerní List píše, že onen p. zlatník *Wagner* v Praze[1]), o jehožto záležitosti jsme již se zmínili a který nyní jest po delším vězení a vyšetřování propuštěn, hodlá se do Ameriky vystěhovati. Při této příležitosti nesmíme opomenout následující považení. Jest to známá vlastnost těch, kteří sebe rádi radikalisty nazývají, že obyčejně málo vytrvalosti jeví, nýbrž obyčejně jen v dobrý čas nesmírně bouří, pak ale když nějaká pohroma přijde na stranu svobodomyslnou, hned vším hodí a umlknou, jako by všechno již bylo ztraceno. Nepravíme to abychom někomu výčitky činili, k čemu zajisté nyní není čas, nýbrž aby tím jasněji vynikla důležitá a veliká pravda, že v politických a veřejných záležitostech *bez vytrvalosti* ničeho docíliti nelze. Nezáleží právě na tom, aby strana naše vždy vítězila, kolikráte i jsouc jak říkáme vespod mnoho získati může, jen když vytrvá a ducha neztratí. K tomu ale jest zapotřebí, jíti jistou rozumnou a pováživou cestou, ale nepopouštět: co příliš bouří, nepotrvá dlouho, jest pravidlo v celém světě se vždy opakující. —

— Rozumí se samo sebou, že i v Chorvatsku tak jako u nás a všude jinde se ustavičně pokoušejí o poznenáhlé uvádění němčiny. V tom ohledu zůstane vždy veliká důslednost; chtějí nás ustavičným dorážením, ustavičnými pokusy konečně unaviti a promrzeti. Ale jak se zdá, nedají se sebou Chorvaté

---

[1]) Viz díl III. S. 993.

v této věci žertovat, aniž se dají obelstít: a jediné co takovým jednáním vláda získá, bude jen tím větší urputnost všech neněmeckých národů, a tím větší řevnivost a horlení pro svůj jazyk. Půjde-li vláda dosavadní svou cestou, uvidí, že na budoucím říšském sněmu nikdo již kromě Němců ani nebude chtít německy mluviti. —

— V Praze jsou již strany ostře v boji o budoucích obecních volbách.[1]) Unie nedávno vytýkala, že jeden řečník při schůzce Mittelpartaje dal na srozuměnou, aby oudové této strany těm menším obchodníkům a řemeslníkům práci nedávali, kteří v jejich smyslu voliti nebudou. Na to Const. Blatt nazval tuto zprávu Unie lživou a vyzval Unii, aby ji dokázala. Za příčinou toho má tedy nedělní večerní číslo Unie takovýto lakonický článek:

»Den shromáždění Mittelpartaje: v outerý 13. srpna 1850.

Místo shromáždění: sál Plateiský.

Řečník: Pan Ondřej Haase, plukovník národní obrany atd.

Svědek a náš pramen: Pan M. Dr. Čmuchálek.

Ostatně se ještě k tomu vrátíme a více svědků pojmenujeme.«

Jsme tedy velice žádostiví, jak se dále p. Haase ospravedlní.

Dále oznamuje Unie, že již lista kandidátů naší strany jest hotova a co nejdříve se do veřejnosti podá.

---

[1]) Viz díl III. S. 267.

21. (Slovan z 24. srpna r. 1850. Sv. 6. S. 878—880.)

H. B. Velmi zajímavou zprávu přináší nejnovější Reichszeitung, pravíc: Umíněná cesta J. M. C. do Tirol se neuskuteční: císař se navrátí z Ischlu zrovna do Vídně, a čeká se již dne 22ho v Schönbrunnu. Přirozené jest, že se s tímto neočekávaným návratem nejpodivnější pověsti spojují, ale ubezpečuje se, že nemá pražádné politické příčiny, a že se od té cesty jenom proto upustilo, poněvadž J. M. císař Ferdinand, jehož mocnář chtěl navštíviti, *dříve než se očekávalo, Insbruck opustil*. V září prý ale snad přece J. M. C. Tirol navštíví.

— Píše se, že hrabě Frant. *Thun* stane se neb stal se již ministerním raddou v ministerstvě osvěty (u svého bratra). Jak krásná ta analogie mezi p. hr. Thunem a p. Bachem.[1]) Pan Bach již udělal dříve svého bratra ministerským raddou ve svém ministerstvě, a p. hr. Thun nyní následuje tento velikomyslný příklad.

— V »Soldatenfreundu«, časopisu ve Vídni pro záležitosti vojenské vycházejícím, horlí se velice na to, že prý se *byrokrat* opovážil vojáka k odložení zbraně napomenout. Stalo se to totiž při veřejném soudu ve Vídni, kdežto státní zástupce přítomného jednoho vojáka na zákon upomenul, že nikdo ozbrojený nesmí být přítomen. Za příčinou toho naříká velmi Soldatenfreund, že již ze světa vymizel všechen bývalý respekt, a že dle rovnosti před zákonem přestaly již všeliké rozdíly stavů, kdežto dříve kněžstvo co služebníci boží byli první, šlechta a vojsko druhý a úředníci teprva třetí atd. Nu, což škodí, podle ústavy se totiž myslí,

[1]) Viz díl II. S. 122.

že my všichni jsme aneb alespoň máme býti služebníci boží, a proto patříme od té doby všichni do prvního stavu, a komu se to nelíbí, může vždy jako dříve do druhého náležeti, jestli totiž není služebník boží. —

— Opět prý byla porada v ministerstvě strany vyzdvižení obleženosti, a skončila se jako obyčejně tak že p. Schmerling[1]) chtěl vyzdvižení a p. Bach[2]) obležení, a že p. Bach se svým náhledem zvítězil. — Zdá se nám toto úmyslné rozšiřování pověstí o brzkém vyzdvižení obležení, které se ve vládních listech dálo, býti jakousi zvláštní taktikou, aby jen každý pořád na ono vyzdvižení čekal, a všechno až na tuto dobu odkládal. Proto myslíme, že zapotřebí bude, jestli vláda až do polovice září obležení nevyzdvihne, tak se chovati, jako by již obležení nikdy vyzdviženo nebylo, to jest, zaříditi si politickou činnost s ohledem na obležení, což jest u nás tím snadnější, poněvadž jen v Praze obležení máme, v celé ostatní zemi však ústava ouplně platí. Zapotřebí jest tedy decentralisovat naše snažení, nechat pány ministry oblehat Prahu, jak se jim líbí, až do sytosti a ve venkovských našich městech započít novou politickou činnost. —

— Presse píše, že p. náměstek Solnohradský tamější městské raddě dal na srozuměnou, že si může dát na čas s vyplněním ministerského nařízení strany voleb porotců. Z toho pozorujeme, že se jaksi systematicky děje odkládání všech konštitučních práv, a že se národy zatím jen sliby nasycují.

— Představení obcí dostali vybídnutí, aby ozna-

[1]) Viz díl II. S. 593.
[2]) Viz díl II. S. 122.

movali na podkrajství všechno z jejich obcí, co by pro vládu věděti zapotřebí bylo. — Doufáme, že zdravý smysl našich nově vyvolených obecních představených ve vyplnění toho rozkazu chrániti se bude všelikého zbytečného policajtství.

— Finančnímu ministerstvu — praví Reichszeitung — učiněn jest návrh, aby se zařídily od státu spořitelnice. K spořitelnicím jest ale hlavně potřebná důvěra — jestli ale dosavádní správa našich financí, jmenovitě naddržování zištnosti banku posud takovou důvěru si získaly — ???

— Zase nová potřebná reforma, — všichni vojáci budou prý mít stejné výložky a jen dle čísel na knoflíkách budou se pluky rozeznávati! Tím se zajisté nejen naše finance zdvihnou, nýbrž i duch vojska zjinačí. — Jak mnoho již zbytečného se stalo, a jak málo potřebného. Kdyby naše ministerstvo jen částku té pozornosti, s kterou pěstuje každý knoflík a každý výložek, bylo obrátilo na školy!

— Ministr práv dal vysvětlení, že svědectví žandarmů jen v přestupcích a menších proviněních se u soudů co ouplně platící přijímá, že však, kde se o zločiny jedná, žandarm tak jako každý jiný svědek přísahati musí.

— V Pešti při slavení císařského dne v národním maďarském divadle přihodil se nemilý pád, že někteří na gallerii, když se hymna hráti počala, syčeli a pískali. Původcové toho hned od vojska schytáni a v kasárně žandarmské beze všeho vyšetření holí biti jsou. Za to prý má být galerie zcela zavřena, a praví se, že nyní každodenně hymna v onom divadle hrána, a jestli se nejmenší výtržnost stane, divadlo docela za-

vřeno bude. — Zdá se tedy, že tu z jedné strany neméně pochybeno, než z druhé. Bez soudu a bez vyšetření se v žádném pořádném státu nikdo netresce (o praní holí nechceme se ještě zvlášť zmiňovat, leda bychom řekli, že dle všeobecně známých pravidel láska se nedá do nikoho holí veprat), že tedy mezi zbitými snad i některý zcela nevinný býti může; dále že zavřením gallerie a snad i dokonce divadla trestán jest ředitel divadla za ty, kteří syčeli, tedy nevinný za vinné. Jestli konečně každodenní hraní hymny v divadle jest moudrý a paedagogický prostředek v tomto pádu, posouzení toho zanecháváme moudrým a považlivým lidem.

— Reichszeitung se v dopisu z Paříže velice z toho těší, jak tam nový tiskový zákon prý dobře působil. Až posud prý již 37 červených žurnálů pominulo. (Sluší podotknout, že jistá strana často každého liberálního již červeným jmenuje.) V Paříži prý noviny »Peuple« místo 50.000 nyní jen 4.000 tisknou atd. Musíme podotknout, že způsob potlačování myšlénky skrze peníze, ještě málo nesl dobrého ovoce. Ovšem, že skrze veliké zdražení novin pro štemple, kauce atd. mnohý chudý nyní s to není časopis čísti a si držeti: jestli se ale tím chudší lid s bohatým smíří — jest veliká otázka. K tomu dle našeho mínění zcela jinými a rozumnějšími cestami jíti se musí. —

22. (Slovan z 28. srpna r. 1850. Sv. 7. S. 914—918.)

H. B. Vídenské časopisy přinášejí nyní již pověst, že dosavadní zeměsprávce český svob. p. Mecséry[1]) stane se oudem říšské raddy, a že dosavadní krajský president Pražský hrabě Mercandin[2]) na jeho místě bude náměstníkem J. M. C. v Čechách.

Kdo pozoroval v posledních dobách některé kroky p. Mecséry-ho a zvláště chování jeho k nyní odstupující městské raddě, především však spojení s jistými strany politického smýšlení příliš znamenanými osobami: tenť mohl již napřed prorokovati, že se p. Mecséry dlouho neudrží na nejvyšším politickém místě v Čechách. Zvláště bude-li nyní opět liberální výbor v Praze vyvolen, musí si vláda jen přispíšiti, aby opatřila naše království náměstkem, jenž by schopen byl, se zastupitelstvem města Prahy na jiný způsob obcovati. Činnost p. bar. Mecséry-ho obmezovala se jen na nečinnost, a nedati v choulostivých věcech žádnou odpověď třeba na čtyry přípisy, to byla celá politická moudrost náměstnictví Pražského. Jestli se ale říšský soud bude takovým též způsobem rekrutovati, jako tedy říšská radda: pak ovšem jest odpovědnost našich ministrů pouhý žert s národy. Říšský soud má totiž soudit obžalované ministry. —

— V Neapoli tedy již mají vyhráno — vláda zavedla censuru. J. M. K. absolutní král ráčil vydati nový zákon, ve kterém stojí, že nikdo ani knihu ani

---

[1]) Karel sv. pán Mecséry de Tsoor byl od r. 1849 místodržícím v Čechách a po dvanáct let místo to zastával.

[2]) František Xaver hr. Mercandin byl r. 1850 krajským presidentem Pražským.

noviny bez povolení vydati nesmí. — Ať si o této Neapolské vládě mluví kdo chce, co chce: nám se zdá velmi poctivá. Ne proto, že by snad své slovo držela: své slovo ona nedrží tak jako mnohé jiné vlády, ale za to se alespoň dlouho nepřetvařuje, neudržuje dlouho provisoria, nýbrž řekne zrovna co chce, aby své, z Boží Milosti darované poddané dlouho nemořila marnými nadějemi. Nemůžeme se udržeti, abychom tuto nepřidali krátké rozjímání o slibech vládních. Jest to s nimi něco zvláštního. Když jest vláda, (nemluvíme zde o jiných vládách, než o těch, kterých se toto týče) v nějakých ouzkostech, to jest, když jest v některém okamžení ona tak v rukou národů, jako bývá obyčejně národ v rukou jejich: tu všechno slíbí. Když zas nastanou příznivější časy, nespěchá se obyčejně s plněním těchto slibů, neboť přípravy k vykonání jejich jsou tak veliké a tak dlouho se protahují, až by se nahodil pohodlný čas kdežto by se zase staré věci obnoviti daly. Kdyby se v této době příprav a provisorií někdo osmělil poukázati na to, že vláda své sliby neplní, řekne se mu: »Což, zlomyslný člověče, kazíš důvěru vlády, proč nečekáš, až budeme hotovi se všemi přípravami?« — A když konečně vyjde jako v Neapoli nyní nový zákon o zavedení censury a absolutnosti krále — ať se pak již opováží někdo proti tomu něco namítati, a staré sliby připomínati! —

— V republice Sev. Amerik. Soustátí mají od nynějška všechny noviny pro své korrespondence poštu zdarma. Jak pozorujeme, tedy se nebojí tato vláda novin, jako některé jiné, a v tom samém času, kdežto se ve starém světě u nás na nic jiného ne-

myslí, než jakým způsobem by se veřejný tisk udusiti a seslabiti dal, nadlehčují mu v novém světě dle možností.

— Mnozí chtějí vědět, že brzy po návratu J. M. C. do Vídně, vyjdou pod jménem »doplňků a vysvětlení« k tiskovému zákonu ta obmezení tisku, která se považují za předchůdce vyzdvižení obleženosti. Tuším, že se nám po těchto vysvětleních jak náleží v očích zatemní!

— V Praze se mnoho vypravuje o jistém dlouhém přípitku p. hr. Lva Thuna,[1]) ministra osvěty, při installací nového p. arcibiskupa Pražského.[2]) Jaký asi byl obsah jeho, pozorujeme nejlépe z toho, že prý přítomní sami nemohli na sobě zatajiti známky nemilého překvapení a rozpaků. Obsah toastu byl prý poměr církve k novějším požadavkům našeho času, a často se opakovalo slovo: převrat. Nikdo prý neodpověděl na tento přípitek, snad proto, že p. hrabě vyřknul ve své známé upřímnosti a nevýmluvnosti na hlas myšlénky, které si sice mnohý myslí, ale nepovídá.

— Při exerciciích kněžských v Kr. Hradci jednáno prý jest — jak praví Const. Blatt — také o zřízení semináře pro chlapce, který prý co nejdříve tam do života vstoupí. Smutný jest věru náš věk, jestli opravdu tak málo pravého křesťanského smýšlení jest v lidu, že se ti, kteří kněžmi býti mají již od svého dětinství zavírati a od ostatních lidí odlučovati musí, jen aby se mezi nimi zakořenilo pravé náboženství. Smutné jest také vysvědčení, které páni biskupové

---

[1]) Viz díl III. S. 813.

[2]) Viz díl III. S. 252.

tímto zřizováním seminářů pro chlapce sami sobě a svému kněžstvu dávají. Po tak dlouhý čas neměli nic na starosti, než pečovati o upevnění a rozšíření křesťanství mezi námi, a nyní musejí od nás jako od nakažených morovou ranou oddělovati ty chlapce, kteří se mají v pravé víře vychovati!! Čemu nás tedy naučili za všechen ten čas! Jak špatně si nás vychovali!

— U jednoho soudu Vídenského byl jistý domovník odsouzen na 24 hod. do vězení, proto že komusi nadal darebáků. S trestem byl spokojen, jenom si chtěl vyprosit, aby prý to do novin nepřišlo. — Z této události vidíme užitek jeden veřejných soudů, totiž že se zmenší počet přestupků již proto, že mnohý štítiti se bude, aby jeho přestupek před celým lidem se neuveřejnil.

— Událost se »Soldatenfreundem«[1]) strany vojáka přítomného při veřejném soudu ve Vídni a vybídnutého od c. k. zástupce ke složení zbraně dle zákonu, načež »Soldatenfreund« nejhrubším způsobem dávno tajený vztek svůj proti hvězdičkám a uniformám ouředníků projevil, poučuje nás nejlépe, co to jest ona tak vysoce vychlubená oddanost k vládě jistých ozbrojených občanů. Psalo se též z dobrých pramenů, jak urážlivě prý mluvil propuštěný p. Haynau[2]) v Berlíně o rakouské vládě, z čehož se vidí, že rakouský patriotismus p. Haynaua nezašel dále než k soběctví. — Ukázalo se nyní, jakých užitků přineslo vládě uniformování ouřednictva, totiž tak že z toho

---

[1]) Viz díl III. S. 1058.
[2]) Viz díl III. S. 990.

jen tím větší sočení mezi vojskem a ouřednictvem povstalo.

— Reichszeitung přináší v č. 202. velmi zajímavý úvodní článek o Pražské Mittelpartaji,[1]) kterou prohlašuje za svého milého syna, v němžto se jí zalíbilo. »Uznáváme prý s potěšením — píše Reichszeitung — že způsob, s jakým se posud [Mittelpartaj] při obecních volbách v Praze chovala, nás těší a upokojuje.« (Tedy inclusive známé řeči pana Ondřeje Haase.) Reichszeitung těší se z toho velice, že z Pražské Mittelpartaje povstane strana politická vůbec; ačkoli ovšem jak sama praví na politické a národní smýšlení žádný ohled nebéře!? Nu, což z toho, Reichszeitung potřebuje právě nejvíc takové lidi, kteří žádné smýšlení vůbec nemají, jen když jsou poslušni. Proto také praví, že sice Mittelpartei až posud nic neprojevila, kterak se v důležitých otázkách chovati chce, že prý to ale již její jména poněkud naznačují. — Ovšem, jest těchto jmen nyní již víc než 67 a proto z nich mnoho již viděti jest. — Konečně ale se Reichszeitung v libování si Pražské Mittelpartaje tak daleko prohloubila, že jim radí, aby zhola ve všem byli vždy stejného mínění s vládou. Neboť prý tak nazvané mírné opposice nejvíce zlomily moc vlády a otevřely cestu anarchii. V jakém smyslu se zde béře slovo anarchie a slovo pořádek, ví snad každý bez našeho vysvětlení. Pořádek jest, když jsou všechny ouřady a soudy tak spleteny, že nikdo neví, kam co patří; pořádek jest, když bank Vídenský každoročně vydělá na občanech hodných millionů, které občané tratí na bankovkách

[1]) Viz díl III. S. 997 a S. 267.

téhož banku; pořádek jest, když místo ústavy panuje obležení. Anarchie jest ale, když jistí rýpalové pořád vládu napomínají, aby držela své slovo.

— Vládní noviny píší, že J. M. C. v budoucím měsíci do Čech přijede, kdežto se bude držeti veliká přehlídka vojenská. Více princů doprovázeti bude J. M. C. — Nepochybně zas budou brzy dávati tyto noviny na srozuměnou, že při té příležitosti v Praze obležení zrušeno bude, zatím to pak ale zas nebude pravda, jako obyčejně.

— Jakožto *potěšitelnou* zprávu oznámili nám z Vídně, že mezi vzorky k novým kolkům též jest jeden na noviny. Mezi rozmanitými *opravami, vysvětleními a doplňky* tiskového zákona nebyla by pro zvelebení svobody tisku žádná tak vznešená, jako kdyby se všechny noviny asi na 10kr. kolkách tisknouti musely!

— Deutsche Zeitung píše, že korunovace J. M. C. nebude dříve, než po svolání zemských sněmů. Zdá se tedy, že korunovace J. M. C. nebude ještě tak brzy.

— V Šoproni (Ödenburku) při slavnosti narozenin J. M. C. největší část ouřednictva vystoupila již v národním maďarském kroji, kdežto prý dříve fraky neb uniformy německé nosili. Zdá se tedy, že v tomto okresu, kde skoro pouzí Maďaři bydlí, maďarský národní kroj úřednictvu povolen bude, kdežto zatím v Prešpurském okresu, ve kterém Slováci bydlí, jenom německé uniformy nositi musí. Podle toho vidíme, jak rozličné stupně má rovnoprávnost; vidíme z toho však ještě více totiž, že Maďarům nepochybně jejich maďarstvo ne najednou nýbrž poznenáhla se odejme. Napřed se

— jak pozorujeme — oseká jen tak co se snadně odseknouti dá. To již jistě každý pozorovati musel, že odňatá Maďarům nadpráví, nebývají rozdělena ostatním dříve utištěným národům, co práva, nýbrž zase se Němectvu jakožto nové podpráví udělují. Kde se přestalo v kraji nemaďarském ouřadovati po maďarsku, tam se jistě nejvíce ouřaduje zase německy.

— Smutné jest pro každého, komu na Rakousku opravdu něco záleží, podívání, jak nynější vláda místo co by měla srdce národů rozličných pro společný stát získati, ustavičně je odcizuje. Myslili jsme, že skrze novou konstituční vládu oni národové, kteří dříve (nadarmo to upírati) nenáviděli Rakousko, nyní náklonnosti nabudou k onomu politickému spojení, které se pod jménem Rakouska až posud vždy za nevyhnutelnost v Evropě považovalo. Z toho však, jak nám popisují časopisy slavení narozenin JMC. v Miláně a v Benátkách, kdežto skoro nikdo na ulici se neukazoval a veliký počet zámožnějších raděj na tento den město opustil; musíme pozorovati, že tito národové nechuť svou k Rakousku tak málo odložili jako před r. 1848. Musíme bohužel! uznati, že dosavádní chování nynější vlády málo kde bylo schopno, získati si důvěru, leč, chceme-li za to považovati pochlebenství některých, na počet velmi nehojných osob. Vláda nynější málo na to dbá, co se jí upřímně ze všech stran ukazuje, totiž, že její system není schopen udržeti konstituční Rakousko: ona myslí, neb dělá alespoň, jako by myslila, že všichni, kteří s jejím systemem nespokojeni jsou, nikoli z upřímnosti, nýbrž jen z tajného nepřátelství proti Rakousku tak činí. Ona se zdá zapomínati, že její dosavádní system nyní ovšem

násilím se udržuje, že však každou dobu násilí její může se státi nedůstatečným, a že pak z toho ze všeho anarchie posud nikde ve světě snad nevídaná povstati musí, které se již při pouhém pomyšlení na ní zhroziti musí každý pravý přítel pokroku člověčenstva. Až posud vláda velmi zkrátka prohlásila každého, který jí opravdu odporoval, za anarchistu: dejž Bože! aby se toto pojmenování časem svým zrovna naopak neobrátilo velmi spravedlivě právě na ty nejvíce, od kterých nyní toto slovo tak zhusta vychází.

23. (Slovan z 4. září r. 1850. Sv. 1. S. 981—984.)

H. B. Podivné věci dějí se pod sluncem, nejpodivnější ale v té části pod sluncem, kterou nazýváme Rakousko. Dne 29. srpna odbyly se v Praze volby obecní k prospěchu vlády,[1]) Mittelpartei za vládní stranu prohlášená, od vlády všemožně podporovaná napnula při tom všechny své síly, aby opposiční strana nedostala majoritu ve městské raddě. Toho dne si tedy patrně získala Mittelpartei velkou zásluhu u vlády. Druhého dne na to zavřen jest p. Klučák,[2]) redaktor časopisu, jenž zastupuje smýšlení Mittelpartaje, od vojenského úřadu Pražského do vězení k profousovi, protože prý vládní ustanovení v opovržení uváděl a mysli pobuřovati chtěl. Ve stejném času tedy Con. Blatt pobuřoval mysle, uváděl vládu v opovržení,

[1]) Viz díl III. S. 267.
[2]) Viz díl II. S. 342.

a bojoval pro vládu. Kdo to dohromady srovná a [v] nějaký zdravý smysl přivede — dáme mu odměnu, jakou si jen žádá! V Praze bylo uvěznění p. Klučáka na 8 dní hned 30ho známo, a tak to bylo všem divné, že mnozí celou věc jaksi za umluvenou považovali! Nyní však p. Klučák propuštěn jest třetího dne po uvěznění, ostatek vězení mu tedy byl prominut. On se ve svém časopisu hájí proti obvinění a uvádí mezi jiným svědectví Oesterr. Corresp. organu ministerského, která se pochvalně zmínila o směru Const. Blattu.

Při celé této více komické než tragické událostí pozorovali jsme ponejprv, že přece vojenské úřady dělají nějaký rozdíl mezi redaktorem dobře smýšlejícího časopisu a mezi redaktory komunistických, ultračeských, anarchistických a pobuřujících časopisů. V officialním ortelu p. Klučáka uveřejněném ve vládních novinách stálo totiž, že odsouzen jest p a n Klučák, kdežto při jiných odsouzených smrtelnících nikdy ještě titulu p a n se od vojenských úřadů neužívalo. Mají tedy dobře smýšlející redaktoři u sl. vojenských soudů před ostatními asi takovou přednost, jako polská sieračková šlechta, která sice též byla holí bita, avšak vždy při exekuci na koberec položena býti musela.

— Nedávno jsme měli rozsudek soudu okresního z Králova Městce (Königsstadtl) u Bydžova v rukou, který českým občanům vesnickým v němčině vydán jest, a když jej přijmouti nechtěli, s vyhrůžkou, že jim na vrata se přibije. — My bychom se asi rádi dočkali jednoho pádu, kdežto by některý ouředník od vlády za to potrestán byl, že nezachovával předpisy národní rovnoprávnosti. Jmenovali jsme naschvál onen

soud, aby ministerstvo spravedlnosti mělo příležitost ukázati nám, platí-li nařízení rovnoprávnosti z ohledu češtiny jenom žertem, čili opravdu. — Napomínáme všechny své spoluobčany, kterým svoboda a rovnoprávnost na srdci leží a žádáme je co nejsnažněji, aby od žádného ouřadu nic nepřijímali jinak, než po česku. Kde by ale byl takový pád, že by z nepřijmutí takového spisu nějaká škoda povstala, navrhujeme, aby někdo ke všeobecnému prospěchu se o to pokusil, dotčený právo národu českého zanedbávající ouřad žalovati na zapravení povstalé škody. Jeden takový pád se musí jednou u soudů provést, abychom viděli, kterak jest to vlastně s rovnoprávností míněno, a abychom věděli, dle čeho dále se spravovati a jmenovitě, abychom se z jednoho takového pádu naučili, má-li některý ouředník neb ouředníček právo, považovati bez trestu svatý slib Císaře Rakouského jen za nějaký žertík, anebo za lež. — Pádů podobných přihodí se nyní mnoho, kdo by tedy k podobnému pokusu příležitost měl a povolání v sobě cítil, toho žádáme, aby výsledek v časopisu našem obecenstvu oznámil.

— Presse píše, že pan biskup Brněnský, hrabě Schafgotsch[1]) ve zvláštní kurendě katolíkům na srdce klade, že jest hřích čísti svobodomyslné časopisy a kněžstvo napomíná, aby lid od takového čtení všemožně odvracovalo. Pan biskup Brněnský četl asi ve svém živobytí málo svobodomyslného, a ostatního snad také ne mnoho. Pan biskup Brněnský jistě nečetl ani bibli, sice by také bibli zakazovati musel; nebo ona jest jedna z nejsvobodomyslnějších knih.

¹) Viz díl II. S. 461.

Ať si jen přečte p. biskup některé proroky ve Starém Zákonu, kterak oni nejen kněžím a úředníkům a šlechtě, nýbrž i králům samým ostrou pravdu do očí mluvili, kdežto nyní ani nejsvobodomyslnější časopisy králům pravdu pověděti nesmějí, nýbrž nanejvýš jen ministrům. O to jsme již tedy nyní ve svobodomyslnosti pozadu za časy Starého Zákona. A jak by pan biskup těmto prorokům Starého Zákona, kdyby je znal, říci musel, že jsou národní fanatikové, neboť za našich časů ani jeden tak ostře nepsal proti našim národním nepřátelům, jako psali proroci Starého Zákona, proti nepřátelům svého národu. Když ku př. Jeremiáš píše (Thren V.) »*Pomni, o Pane! kterak nám jest, patř pohanění naše. Dědictví naše obrátilo se k cizím, domové naši poběhlíkům. Otrokové již vládnou nad námi, není, kdo by vytrhoval z ruky jejich. Spadla koruna s hlavy naší*« a t. d., co by tomu řekl p. biskup Brněnský, kdybychom my tak psali? Časem svým vytáhneme jednou ze Starého Zákona k prospěchu p. biskupa Brněnského několik míst, aby se přesvědčil, že marně bojuje proti svobodomyslnosti, a že by musel bibli první zapovědít, kdyby chtěl zamezit lidu čtení svobodomyslných kněh. —

— J. M. C. udělil třem hlavním spoluoudům vyšetřující vojenské komise Vídenské za *horlivé a užitečné působení* při vojenské vládě Vídenské řady.

— Dávno již přemýšleli mnozí o tom, kterak se ústav poroty srovnati dá s národní rovnoprávností. Někteří myslí, aby v krajinách smíšeného obyvatelstva nemohl nikdo býti porotcem, než znalec obou jazyků, jiní zase myslí, že se porotci dle národnosti říditi

mají podle obžalovaného. Dle významu poroty samé, která vlastně jest soudem rovných dle stavu, byl by tento druhý návrh mnohem spravedlivější, poněvadž upírati nelze, že národní sympathie a antipathie zvláště při politických procesech velikou váhu míti bude. Jsme tedy žádostivi velice, jakou cestu asi ministerstvo v této věci nakročí. Dle našeho mínění nedá se tomu jinák vyhověti, než skrze provedení foederačních zásad, jakož vůbec rovnoprávnost v Rakousích bez foederace zůstane vždy jen klamem. Jen tenkrát, když by každá krajina svůj domácí panující jazyk měla, v němžto by se všechny veřejné věci dály, a vedle kterého ty ostatní jazykové dle potřeby jenom vedlejší místo zaujímali; jen tenkrát, pravíme, dalo by se i porotní soudnictví řádně uspořádat. — Jinak budou jen samé zmatky a nedůslednosti. Národní rovnoprávnost jest vůbec jen illuse, v tom smyslu, jak ji béře nynější ministerstvo; dvě rovně oprávněné národnosti nemohou podle sebe obstáti, vždy musí míti ta, neb ona přednost. Proto právě chceme foederaci, aby každá národnost mohla býti sama svým pánem doma, čímž se jedině docílí opravdivá rovnoprávnost mezi všemi.

— J. M. císař nevrátil se prý proto do Vídně, že přítomen chce býti ještě několika honbám, svému hlavnímu vyražení. Možná prý, že se ještě do Štýrska k arciknížeti Janu odebéře na honbu kamzíků. Neboť prý zařídil arcikníže Jan slavnou kamzičí oboru, která prý nemá sobě rovné. —

— Opět odjel prý tyto dni c. k. úředník J. Zenkl se znamenitou summou státních papírů do Amstrdámu. Pan ministr finanční hledá všelikých prostředků. —

— Někdo píše do Wandereru z Báňské Bystřice (Slovenského to města): Také zde zuří ultraslavismus, maďarské nápisy ulic a také vývěska prvního hostince jsou zabíleny neb vymazány!« Hrozný ultraslavismuse! Proč jsi zabílil pověstnou firmu »Fogodoház a vákhoz!« v čistě slovenském městě! Nešťastná rusomanie! nechtějí mít maďarské nápisy ulic! Reakcionáři! Ale za to se jim pomstíme: v Debrecíně, Segedině i ve Velkém Varadíně všude uděláme ulicím nápisy slovenské a všude dáme hostincům slovenské firmy! —

— Pan ministr Schmerling[1]) kloní se znamenitě k našim foederačním zásadám — ačkoli nechtíc. V nově vydaném soudním zřízení Dalmatska totiž není žádná porota, a zůstaveno jest tamnějšímu zemskému sněmu, aby se vyslovil, chceli míti porotu čili nechce. To však jest foederace nejsilnějšího způsobu. Když sněmům zemským právo dáno bylo, rozhodovati o tak důležitých věcech, jsme my jakožto foederalisté docela spokojeni. — Zdá se nám ostatně, že to v Rakousích vypadne s foederací poněkud komicky. Vláda bude nás foederalisty co kacíře politické tak dlouho pronásledovat, a při tom se ve své organisací tak zaplete, že se najednou octne úplně ve foederaci, a ani sama nebude vědět, jak do ní přišla. Rakousko jest již zrovna k foederaci stvořeno a — naturam expellas furca, tamen usque recurret.

---

[1]) Viz díl II. S. 593.

24. (Slovan z 7. září r. 1850. Sv. 2. S. 1013—1017.)

H. B. Píše se z Vídně, že dosavádní dvorní farář p. Feigerle stane se biskupem v Králové Hradci, a p. Dr. Kučker, kanclíř arcibiskupa Holomouckého na jeho místě dvorním farářem. Kdo ví, že vlastně byl p. Kučker vždy factotum jisté strany v Holomoucí, a hlavní duše při poradách biskupských ve Vídni[1]) ve smyslu ultramontánském, pozorovati bude jistou tajnou sympathii jistých stran, které jmenovati nechceme. —

— Nedávno — píše jeden Vídenský časopis — dali při jednom krajském úřadě 60letého ouředníka pro veliké stáří do pense, na místo jeho dostal se jiný 60letý ouředník. — Tak asi bude naše polepšení až jednou po vyzdvižení obleženosti zavedou některé nevyhnutelné změny v tiskovém zákonu.

— Znamenitá prý ujma nastala našemu vývozu v jednom druhu zboží, totiž v červených fesách, jichžto se velké množství zvláště z Čech do východních krajin Turecka zasílalo. Nyní však dílny v Tunisu a v Orleansu již předělaly naše v dobrotě zboží, tak že se tento výdělek zcela potáhne do oněch krajin. Příčinou toho jest, že naše dílny prý k vůli levnější ceně příliš špatné zboží podávaly. — Jest tato nesolidnost vůbec známka našich časů a našich krajin, jen lacino, ať si pak zboží stojí zač neb za nic. Angličané děkují veliké rozšíření svého zboží zvláště dobrotě jeho, neboť konečně na delší čas vždy zvítěziti musí lepší a užitečnější zboží nad špatným, byť i sebe lacinější byly. Laciné a špatné zboží — jak zkušenost ukazuje —

---

[1]) Viz díl II. S. 407.

na čas ovšem velmi se prodává, brzy ale jest všemu konec, jak mile kupci zkušenosti nabudou o nedůkladnosti jeho.

— Deutsche Zeitung Pražská nechá si z Vídně psát, že, jakmile dvoru našemu officialně od hlavy rodiny Orleanské zpráva o smrti Ludvíka Filipa[1]) podána bude, dvůr náš i s armádou 4 neděle smutek nositi budou. Co se týče smutku dvorního, neb ještě lépe řečeno rodinného, o tom nechceme a nemáme také čeho se zmíniti, každý nosí smutek za koho se mu líbí truchliti, neb truchlivost ukazovati. Co se ale smutku 4nedělního celé armády týče, jest to již legitimistická demonstrace, za kterou odpovědno jest ministerstvo. Jestli to jest pro Rakousko skutečně neštěstí a zármutek, že umřel muž, který byl králem francouzským, který však od toho samého národu, jenž jej králem učinil, zase vyhnán jest, poněvadž národ v pravém smyslu o ústavu a o svobodu ošidil, jestli, pravím, toto jest zármutek pro Rakousko, proč nenosíme smutek všichni? Proč jen armáda? — Ostatně pozorujeme z této události, kterak legitimita poznenáhla vždy hlouběji v kursu padá. Když po revoluci červencové r. 1830 vyhnáni jsou Bourbonové z Francouz,[2]) kteří až posud co hosté blízko Vídně bydlí, nenáviděla naše vláda Ludvíka Filipa proto, že byl králem skrze revoluci, skrze vůli národu a [ne] podle dědičného práva, a naše vláda netajila nikdy

[1]) Ludvík Filip (Viz díl III. S. 941.) zemřel 26. srpna r. 1850 v dobrovolném vyhnanství v Anglii.

[2]) V červencové revoluci r. 1830 v Paříži byl vypuzen z Paříže Bourbon Karel X. a pak byl povolán na trůn Ludvík Filip I. Orleanský.

přízeň svou k vyhnaným legitimním Bourbonům, a nenávist k nelegitimnímu Ludvíku Filipovi. Když nyní skoro po 20letém špatném vladaření konečně vyhnán jest i Ludvík Filip, ejhle! stal se v očích naší vlády zase i on legitimním. —

— Brzy prý bude ve Vídni držána synoda srbských a rumunských biskupů (nepochybně jen pravoslavných) jejichžto oučelem má býti narovnání některých sporů obou národností stran církevních administrativních věcí. Jest vůbec známo, že v tom ohledu panuje mezi Srby a Rumuny mnohá nedorozumění, ant zvláště Srbové jakési přednosti nad Rumuny až posud užívali. Bylo by velice k přání, aby nedorozumění tato moudrostí a ústupností srbských biskupů, z nichžto někteří jsou pověstní co mužové rozšafní, k dobrému konci se přivedla, a aby nezavdávala příčinu k nějakému sočení mezi Srby a Rumuny vůbec, kteréžto by všem Slovanům nanejvýš škoditi mohlo. Nesmíme totiž zapomenouti nikdy, že Rumunové mají a mohou býti naši věrní spojenci k dosažení opravdivé rovnoprávnosti v Rakousích a bylo by příliš smutné, kdyby hádkami o nepatrné nějaké církevní jmění a jisté nepotřebné přednosti zavdati se měla příležitost ke škodlivým oběma stranám nepřátelstvím.

Zde nyní následuje v »Pozorovateli politickém« zpráva o J. Kollárovi, kterou čtenář nalezne v tomto vydání v díle III. S. 416—418.

— Velmi podivnou zprávu přinesli nedávno časopisy Vídenské a sice o veliké petici, která má J. M. C. podána být o vyzdvižení obleženosti Vídenské. Způsob této petice jest jistě velmi podivný. Má totiž být vyložena na místech z okolí Vídenského, kdežto již

obležení není, a nepodá se J. M. C. dříve než v Říjnu a s nic méně než 100.000 podpisy. Celá ta věc jest více podobná satyře. Předně v celé Vídni jest asi sotva 100.000 dospělých osob mužského pohlaví. Za druhé jest známo, že si až posud ve Vídni sotva několika tisíc osob malou práci vzalo, vzíti si volební listy k obecním volbám, nadtoť tedy budou putovat a jezdit dvě míle za Vídeň (až na konec hranic obleženosti) k podpisování podobné adresy. — Vůbec tyto podivné plány z liberální strany, strany vyzdvižení obležení, již se nám velmi zhnusily: jak nyní již věci stojí, musíme vidět, že vlastně obležení, kdybychom se jen obratně v něm chovali, právě škodí mnohem více vládní straně než opposiční. Hlavní města, která v obležení jsou, nezmění beztoho a kdyby 10 let v obležení byla, svoje politické smýšlení, a na venkově panuje ústava přece alespoň dle litery zákona. Čím déle ale trvá obležení, tím více se v potupu uvede nejen ono, nýbrž i vláda sama, která je drží: každý vidí bez toho, že všude panuje ticho a že obležení k tomu účelu není potřebné, ku kterému býti má, a že se za obležení jen ukrývá nechuť k ústavě. Ústavní vládu ale již žádná moc nevytrhne z rukou národů rakouských, a kdo by se o to pokoušeti chtěl, zahyne s hanbou! Hlavní užitek obleženosti ale pro stranu opposiční a liberální jest ten, že poznenáhla vždy více tím povstává nechuť a závist mezi vojskem a úřednictvem, kterážto štěrbina se, ať dělá vláda co chce, nikdy zaceliti nedá, a z které protivníci nynější vlády přece jen budou nejvíc kořistiti.

— Již také tedy ani ta Reichszeitung si nedá říkat »vládní noviny«, tak daleko to přišlo v Rakousích.

Vídenský liberální Wanderer totiž ji má obyčej nazývati »Ein subventionirtes Blatt« t. j. časopis podporovaný. Reichszeitung o tom píše: »Již podruhé dovolil si proti nám Wanderer nazvání, jehožto opakování nám podává (jestli toho zapotřebí) nejpevnější důkaz, že se to děje ze zlomyslného oučelu, aby byla zničena důvěra obecenstva v Reichszeitung jakožto list samostatný a ve svém smýšlení od cizího vplyvu neodvislý. Hned po prvé jsme se tedy obrátili se žalobou k tiskovému soudu, dostali jsme však výrok, že v tom vyjádření Wanderera není žádný přestupek proti tiskovému zákonu. Zatím jsme při tomto výroku zůstali; musí nám ale být dovoleno, vysloviti se, že tato domněnka Wanderera jest lež, jejížto opakování bychom od strany redaktora Wanderera za nedůstatek publicistické cti a poctivosti považovati museli.« Tak přísně kárá Reichszeitung nešťastného Wanderera, a jistě žádná panna, která 20 let s vojskem táhla, nemohla by s větším nadšením mluvit o svém pannenství jako Reichszeitung o své neodvislosti. Wanderer se ale nedal přece tuze zastrašit zbavením cti a poctivosti a ve svém nejnovějším čísle velmi ostře se o těch věcech vyjadřuje: »Ostatně není podporovánu být žádná hanba, každý se živí jak může, a komu pán Bůh nedal schopnosti na samostatného pána, nu budiž služebníkem, ale ať se nestydí za svou livereji.« Ostatně doufáme, že to konečně Reichszeitung svou nemotorností přece ještě tak daleko přivede, že se bude vláda sama za ní stydět, a že se jí veřejně odřekne.

25. (Slovan z 11. září r. 1850. Sv. 3. S. 1039—1042.)

H. B. Pražské německé noviny »Union«,[1]) vycházející na útraty naší strany s tím účelem, aby zastávaly naše záležitosti proti německým jiným novinám, vycházejí od počátku tohoto měsíce ve velikém formátě, ve větším než všechny ostatní časopisy Pražské, a jsou též i co do vnitřní ceny znamenitě zlepšeny. Řízení jejich vede nyní Dr. Springer,[2]) muž, který své spisovatelské schopnosti již na mnohý spůsob skvěle dokázal a zvláště vážen jest pro své liberální nezvratné smýšlení. — Činíme obecenstvo naše na tyto změny pozorno, a žádáme snažně, aby každý dle možnosti Union podporoval, a aby jmenovitě, pokud žádné velké české noviny naší strany vycházeti nemohou, raději každý místo nějakých jiných německých neb neliberálně-českých novin na Union se předplatil. Předplatní cena na Union jest i se zásilkou měsíčně 1 zl. 10 kr., čtvrtletně 3 zl. 30 kr. stř. a Unie vychází každodenně v té samé velikosti jako Národní Noviny. Jen hojnějším účastenstvím celé naší strany může se udržeti tento pro nás nyní a budoucně veledůležitý časopis, na který již horlivější našinci

---

[1]) Viz díl II. S. 882.

[2]) Antonín Springer, dějepisec a historik umění (1825—1891), vystupoval r. 1848 pro federativní ústavu Rakouska. Fedroval v novinách zájmy pravice na říšském sněmu. Habilitoval se r. 1848 pro novější dějiny, pak vzdal se pro nepřízeň vlády docentury a věnoval se studiím v cizině. Když se navrátil ze studijních cest, pilně pracoval pro časopis »Union«. Po zastavení »Union« r. 1850 navrátil se k studiu dějin umění, jemuž hned z mládí chtěl se věnovati, a započal v Německu universitní kariéru.

znamenitě peněžitých obětí nešetřili. Každý zajisté nahlíží, že jenom takovým německým časopisem můžeme udržeti srozumění své s ostatními národy rakouskými, a že jen z něho cizinci mohou čerpati pravé zprávy o našem snažení.

— Při této příležitosti musíme poukázati na to, jak se zase některé naše protivné časopisy strany Dra Springra podřekli. Vidouce totiž, že Dr. Springer při svých schopnostech nepochybně mnoho přispěje k lepšímu vzniku naší strany, jakožto skutečně již dokázal svými výbornými články proti Mittelpartaji, vyčítají Dru. Springrovi Reichszeitung a Ost-Deutsche Post, že prý co rozený Němec s námi proti Mittelpartaji drží a nazývají ho proto odpadlíkem! Ejhle! tedy víme alespoň zase z jejich vlastních úst z tohoto podřeknutí, že Mittelpartei jsou Němci, a že všechny jejich řeči o nestrannosti, o prostřední cestě atd. jen lep jsou, na který by se méně chytří Čechové chytati dali. Ostatně ale tyto řeči o Dru Springrovi jsou tak málo pravdivé jako všechny jiné řeči Reichszeitungu a podobných časopisů: Dr. Springer jest rozený Čech, který zrovna tak česky mluví jako spisovatel tohoto článku, a jeho německé jméno tak málo zde svědčí pro Němce jako jméno Rieger,[1]) a jako jméno Makovička[2]) pro nás. — Ostatně byl Dr. Springer vždy smýšlení liberálního a foederalista, a obecenstvo naše o něm po dlouhý čas jen proto nic neslyšelo, že byl na cestách, a s Drem Riegrem společně ve Francouzích a Angličanech se dlouhý čas zdržoval. —

---

[1]) Viz díl I. S. 338.

[2]) Viz díl II. S. 21.

— Rakousko jest nyní nejfoederativnější stát na celém světě, v každém koutě, v každém městě panují jiné zákony a jiná správa, a rozdíl mezi nynějškem a mezi opravdivou foederací jest jenom ten, že nynější řízení není národům přiměřené, milé a od nich samých ustanovené, jako to my foederalisté chceme. Považujme ku př. obležení. V Praze zapověděli vojenští úřadové časopisům psát proti hierarchii, slyšme nyní, jak o tom píše jeden časopis pod protekcí Vídenského obležení vycházející: »Musíme vyznati, že ukazuje náš vojenský guvernér p. Welden[1]) veliký státnický takt u porovnání s Pražskými vojenskými ouřady. Nikdy se nedal p. Welden zneužívati co nástroj a omámenec hierarchie, jako Pražští vojenští velitelové. Pod řízením p. Weldena nebylo časopisům nikdy zabráněno, proti přechvatům klerikálním se opírati.« Jaké podivné věci dějí se pod křídly orla rakouského!

— Ačkoli jinák nedržíme mnoho na podávání místních zpráv, nemůžeme se tentokrát nezmíniti o tom, že v neděli tuto navštívil Kutnou Horu p. ministr Schmerling.[2]) Že byl od zdejších všelikých autorit uctivě přivítán, rozumí se samo sebou, že též i neodvislí oudové zdejší městské raddy chválili nenucené a vlídné chování pana ministra, musíme doložiti. Ostatně však při známé již náklonnosti p. ministra Schmerlinga k cestování zatajiti nemůžeme následující uvážení. Pan ministr přijel do Kutné Hory mezi 12 až 1 hodinou s poledne a odjel asi v 6 hodin navečer téhož dne. Odpočteme-li čas pouhého formálního před-

---

1) Viz díl III. S. 251.
2) Viz díl II. S. 593.

stavování, obědu atd., vidíme patrně, že p. ministru příliš málo času zbylo k něčemu jinému. Má-li však cestování ministrů nějaký užitek vydati, zapotřebí jest, aby se na místě samém o úřadování přesvědčili, aby měli příležitost osobní rozmluvou potvrditi úřednictvo v pravém konstitučním chování. K tomu účelu by bylo ovšem nejlépe, kdyby p. ministr přijel bez ohlášení, bez uniformy a bez hvězdy a nemluvil pouze officielně, nýbrž také privátně s jinými než officiálními lidmi. — Ostatně musíme zde zvláště doložiti, že toto nebylo od nás praveno snad z ohledu zdejších soudů, o kterých se nemůžeme jinak, než pochvalně vysloviti. Jsou však mnohá jiná suchá a trnovitá místečka na stromě našeho nového soudnictví, na kterých by tak jednou neškodilo z čista jasna nějaké ministerské hromobití pro očistění vzduchu soudního kanceláře.

— Že není každý katolický biskup takový, jako někteří, které zde ani jmenovati nepotřebujeme, o tom nedávno dal důkaz p. arcibiskup Pařížský Sibour.[1]) Tamnější ultramontánský časopis »Univers« již dlouhý čas sobě počíná způsobem, jaký nyní vůbec zas přišel do módy mezi našimi červenými nebešťany. Chválí španělskou inquisici, pálení kacířů, věří v kroucení očí obrazu Riminského a podobným nejnovějším zázrakům. Pan arcibiskup Pařížský dal ale najednou do Journal des Débats vytisknouti pastýřský list, ve kterém se řeči Universu o inquisici co neznabožství vyhlašují a ve jménu kněžstva francouského protestuje proti domněnce, že by zázraky Riminské za takové drželi. Arcibiskup napomíná Univers, aby obrátil,

---

[1]) Marie Dominique Auguste Sibour, arcibiskup pařížský.

a hrozí mu, jestli od svého nekřesťanského směru neupustí, nejpřísnějším vykonáváním církevních trestů. Vydavatelé tohoto časopisu (hr. Montalembert a Veuillot, nekněží, kteří církve katolické za nástroj reakce politické užívati chtějí), slibují sice, že se podrobí nyní, že ale budou hledati další právo v Římě. Tím se tedy rozdělili katolíci francouzští na dvě strany, na pravou křesťanskou, která drží s arcibiskupem, a na jezovitskou Universu, a může to být velmi důležité, protože také větší část biskupů zdá se býti stejného mínění s p. arcibiskupem Pařížským. Není nemožné, že temná strana, panující nyní v Římě, chování toto arcibiskupa Pařížského za kacířství prohlásí.

— Jako z čista jasna překvapila nás telegrafická zpráva z Londýna, velmi krátká sice, ale jadrná. London, 5. Sept. F. Z. M. Haynau[1]) ward vom Pöbel arg miszahandelt, zněla tato zpráva v Reichszeitungu. Jinde zase to zní: Haynau wurde vom Volke fürchterlich miszhandelt. — Česky se nedají tato slova dobře přeložiti, neboť slovo miszhandeln, znamená vždy tolik, co výprask, musíme tedy této telegrafické zprávě rozuměti asi tak, že p. Haynaua v Londýně anglický lid nerázně zbil. Reichszeitung píše o tom, že prý nakloněna jest ještě pochybovati o této zprávě, že prý se mysliti nemůže, že by hostinského práva tak hanebně se zneužívalo v Anglicku, a že by vláda anglická byla zameškala p. Haynaua náležitě ochrániti. — Takové řeči Reichszeitungu jsou ovšem více slova, bez ohledu mají-li jaký smysl. Nemajíce sice ještě obšírnějších zpráv, nemůžeme ovšem věděti, jak a

[1]) Viz díl III. S. 990.

kterak se celá věc přihodila, ačkoli v pravdivost této zprávy velmi věříme, znajíce dobře smýšlení lidu anglického o p. Haynauovi a jeho divoké zuřivosti. Kterak ale vláda anglická může zameziti, aby lid anglický někde na ulici Londýnské p. Haynauovi nevybil, to bychom věru rádi slyšeli od Reichszeitungu. Snad měla s p. Haynauem pořád nějaká setnina vojska táhnout po ulicích, aneb měla jej vláda anglická lidu okazovati jen v železné kleci, aby přístupu neměl? — My se také ani nedivíme této události, a ačkoli nejsme nikdy přátelé násilí, přece se z ní radujeme, a hned povíme Reichszeitungu proč. Protože touto událostí krásně zase prakticky ukázalo se ponaučení: *Co nechceš sám, nečiň jinému!* Víme, že v nejnovějších časích mnozí rakouští generálové nechali jiné občany holí prát, a že se této hrubosti Reichszeitung nikdy nedivila. Poněvadž v zákonech našich nyní nic o holi nestojí, musí každý viděti, že jenom dle práva mocnějšího takové tlučení se provozovalo.[1]) Což tedy, když luza Londýnská s p. Haynauem též dle práva pěstního, dle práva mocnějšího nakládá, jest to něco jiného? Či žádá Reichszeitung od luzy anglické více, než od . . . . . ? Víme sice, že tímto článkem leckdo z těch, koho se to týká uražen bude, avšak jest zapotřebí, považovati všeckno dle stejné

---

[1]) [Nedělo se to však jen v obležení a od vyšších vojenských mocností: ku př. nedávno v Kolíně, kde přece žádné obležení není hrabě Wallis, tuším poručík neb nadporučík pěchoty, nechal jednoho asi 16letého výrůstka chytiti veřejně na ulici, do kasáren jej zavléci a tam mu dal asi tolik ran holí vysaditi, kolik let mu bylo. Daly by se vůbec o tomto Kolínském panu důstojníku, který již někam jinam přesazen jest, obšírné kroniky psáti, jak tam vládnul.]

míry, zatracovati hrubé násilí všude, a držeti se zákonitosti všude, ne ale sám dělati, co se líbí, a od jiného pak nechtít to samé trpět. —

26. (Slovan z 18. září r. 1850. Sv. 5. S. 1107—1111.)

H. B. V ústavě[1]) bylo slíbeno, že ještě r. 1849 zemští sněmové svoláni budou. Tento slib se nedržel. Výmluva byla, že ještě pořádek ve všech zemích není uveden. Nyní jsme již v r. 1850 a sice při té samé době kde by zemští sněmové svoláni býti měli. Jestli také ještě letos svolán nebude, jako se z mnohého již domníváme, nepochybně bude zase výmluva, že ještě všechny přípravné práce nejsou u konce. Jak jalová ale bude příčina tato udaná, rač každý posoudit z následujícího: v březnu r. 1849 slíbili ministři sami od sebe, že na podzim r. 1849 svolají zemské sněmy. Jenom pošetilý člověk ale slibuje to, co držeti nemůže. Neníli tedy naše ministerstvo pošetilé (a tuším, že se nebude chtít k takové vlastnosti hlásiti) musíme se o něm domýšlet, že v roku 1849 na jaře dobře vědělo, jaké práce a přípravy se ukončiti musí, dříve než sněmové zemští budou se moci povolati, a že tedy slibujíc svolání na podzim r. 1849 bylo přesvědčeno, že za půl léta všechny tyto přípravy mohou být ukončeny. Když tedy r. 1849 ministerstvo sněmy nesvolalo, mělo tenkrát alespoň tu slušnou výmluvu, že se válka uherská[2]) déle táhla než se očekávalo: válku ale a revolucí nemůže si ovšem žádné ministerstvo dle své

[1]) Viz díl II. S. 477.
[2]) Viz díl II. S. 728.

libosti zkrátiti. Nyní však pominul již od ukončení války celý rok, a ministerstvo nesvolajíc ještě ani letos sněmy nebude mít jiné výmluvy, nežli že s pracemi přípravnými ještě hotovo není. Když si ale ministerstvo troufalo a slibovalo za půl leta se vším hotovo být, a nyní po půl druhém roku říká, že ještě hotovo není: musí patrně buď svým věcem velmi špatně rozuměti, aneb — což patrnější jest — nechtít sněmy svolat. Každý tedy kdo dále vidí, musí se domýšleti, že na jaře roku 1849 onen slib svolání sněmů ještě téhož roku dán byl jen ze strachu, aby rozehnání říšského sněmu za těch tehdá ještě libovolné vládě nebezpečných časů, nemělo snad nějakých zlých následků, a aby se poctiví jiným věřící přátelé ústavy upokojili nadějí na brzké sněmy.

Ministři naši mluví pořád o své konstitučnosti, a durdí se nesmírně proti těm, kteří prý vládu u lidu v podezření uvádí. Ať si ale jen každý přečte to, co Oesterr. Correspondent, noviny poloúřední a za takové všeobecně uznané píší o nynějších událostech Hessenkasselských,[1]) jak jsme to v dnešním našem svazku také ve věrném překladu uvedli. To jest řeč zcela zřejmá, jenž hlásá nestoudně uvedení absolutní vlády a zrušení ústavy. Jestli tedy vláda naše zřejmě se neodřekne takového smýšlení svých novin: máme právo vytýkati ji zřejmě — což ostatně beztoho velmi mnozí myslí — že sama bude časem svým tak jednati s naší konstitucí, jako známý od pruských soudů odsouzený šejdíř, ministr Hassenpflug chce jednati

---

[1]) Viz díl III. S. 479. — »Absolutismus v Hessen-Kasselu« a »Oesterreichischer Correspondent« v Slovanu z 18. září r. 1850. Sv. 5. S. 1105—1107.

s Kasselskou, o kterého se Oesterr. Corresp. tak horlivě zastává a jej vychvalovati se nestydí.

— Došlo to nyní již tak daleko, že prý ve Vídni velikou loterii držeti budou, jejížto výnos se má obrátiti na zavedení německých kolonistů do Uher. To přece již jest užívání všech možných prostředků. Známo jest ostatně, že v Uhřích samých jest v jistých krajinách tolik lidu nemajícího se skoro čím živiti, žeby vlastně nebylo ani jednoho cizího kolonisty zapotřebí ke vzdělání řídce obydlené dobré země, a že tedy není vlastně zapotřebí cizozemské nerakouské Němce tam naschvál usazovati. —! — A však každý nejlépe ví, co chceš! —

— Staroměstské gymnasium v Praze bude od letošních práznin již zcela české a všechny předměty se tam budou v češtině přednášeti. Tedy přece zase malá kapka z moře rovnoprávnosti a pan hr. L. Thun učinil[1]) tu jednu malou částku povinnosti své, zač ještě chvály nezasluhuje, že však — jak slyšeti pan ministr Thun dal známého představeného malostranského gymnásium p. Jandu do pense, za to jej musíme pochváliti.

— Novým zákonem kolkovým snížena jest daň z karet a uvedena daň na inseráty novin, totiž 10 kr. stř. za každé otištění inserátu, vyjmouce úřední a dobročinná ohlášení. Celá tato inserátní daň bude vládě velmi málo vynášeti a však jen když to novinám trochu uškodí — bude již dobře.

— Tyto dni napsala zase Reichszeitung jeden ze svých obyčejných článků proti Pražské Unii, naplněný

---

[1]) Viz díl III. S. 813.

jako vždy fanatiky, Nationalitätshetzery, radikály, svornosťáky atd., ve kterém též mezi jinými se nazývá slovanský sjezd *rebellantským*, a mluví se o červnových událostech v Praze spůsobem pro naši stranu nanejvýš urážlivým, kterážto naše strana se tam nazývá »*někdy nebezpečná clique*«. Ještě jsme nikdy o tom neslyšeli, že by byly vládní noviny některého pořádného ministerstva nazývaly politickou stranu, jejížto směr jest zřejmý a každému známý, nebezpečná clique neb jen clique vůbec. Taková potupná slova sluší nejméně tomu kdo mocný jest neb alespoň se vydává za mocného. Že ostatně Reichszeitung p. Jelena tak[1]) vychvaluje, jest nám velice milo: neboť pana Jelena již nyní každý u nás dobře zná, a pak dle přísloví »rovný rovného si hledá« souditi může na celou vládní stranu.

— Wanderer Vídenský, jenžto jak známo není přítel naší strany, píše o prvním sezení novéhoobecního výboru v Praze: »Přítomných bylo 68, chybělo tedy 22 oudů (tři ještě nezvolení) a však jsme pozorovali, že Levice, na které Češi sedí, v úplném počtu se dostavila, když tedy Mittelpartei již na počátku takovou vlažnost ukazuje, dává tím těžce nabyté lehkomyslně v šanc. Ať si vezme své protivníky (Čechy) za příklad ve svornosti a vytrvalosti.« Dejž Bůh! aby tato chvála, kterou nám Wanderer dosti nerad uděluje, byla všude zasloužená, a aby našinci všichni nyní, kdež tolik rozličných nepřátel máme, bez ohledu na menší rozdíly smýšlení ve svornosti setrvali, nedajíce se jednotlivými porážkami, kterých na nás ještě mnoho čeká, zastrašiti a zmalátniti.

[1]) Viz díl I. S. 326 a díl III. S. 276 a 308.

— Dle zpráv ve vládních novinách jest prý ve vojenské nemocnici v Terezíně 992 nemocných. Co jich tam teprva bude po nynějším táboru okolo Teplic, kdežto ve zlých podzimních dobách vojsko pod širým nebem leželo?

— Kdo by myslil, že naše rakouské finance ve špatném stavu jsou, ať si jen povšímne ministerstva vojenských záležitostí. Tam jest pořád hojnost. Lvov, Krakov, Holomouce, Praha, Brno, Milán, Benátky a kamkoli zrak se obrátí, všude se s velkým nákladem peněz upevňuje, ve Vídni prý se založí nesmírné vojenské skladiště, drží se veliké tábory, všude viděti hojnost peněz, nikde nedůstatek.

— Kath. Blatt aus Mähren, vypravuje sám, že při pouti Vranské chytili žandarmové 37 zlodějů, pravím sedmatřicet. Z toho přece vysvítá, z jakých ohledů mnozí na poutě a na procesí chodí, a kdybychom ještě jiné nectnosti uvedli, které se obyčejně při takových příležitostech provozují, pro které ale žandarmové nezatýkají, teprva by stál užitek těchto exercicií ve skvělém světle.

— Píše se v Const. Blatt, že veškeré c. k. oficírstvo zamýšlí prý jakousi »indignaci« projeviti nad hmotnými urážkami p. F. Z. M. Haynaua v Londýně.[1]) Stane prý se to cestou veřejného tisku jakousi adresou hojně podepsanou k p. Haynauovi. Nám se zdá, že každý kdo p. Haynauův přítel jest a jemu posloužiti chce, nejlépe se zachová tím, když o celé události co možná nejvíc mlčeti bude, aby se raději na ni brzy zapomnělo.

---

[1]) Viz díl III. S. 990.

— Vídenské časopisy dostaly tedy zase jedno nové naučení, aby prý si zachovávaly vždycky slušnou úctu k vládám s naší vládou přátelským. Z toho pozorujeme, že již musí být naší vládě tuze dobře, když se již i o jiné vlády starati počíná.

— Po všech časopisech koluje nyní zpráva, že prý pan biskup Královéhradecký zamýšlí ve své diecesi Slovana zapovědít. My sami, ačkoli nám jest jinák dobře povědomo, že se v Hradci vyptávají ku př. pánů vikářů, čítáli kněžstvo jejich Slovana, přece nevěříme této zprávě, a sice proto, že si pana biskupa Hradeckého představujeme jistě za rozumnějšího, než aby chtěl poroučeti ku př. větru kam má jíti a odkud má přicházeti. Zrovna tak by to ale bylo asi se zápovědí Slovana. Co by to asi mohlo škoditi Slovanu, kdyby byl zapovězen od p. biskupa? Vždyť pak moc biskupů není z tohoto světa a na onom světě Slovan beztoho vycházeti nebude, proto že tam panuje již beztoho tak liberální a poctivé smýšlení, že tam jistě není zapotřebí takové smýšlení časopisy rozšiřovati. Jediné tedy co by p. biskup proti nám spůsobiti mohl, bylo by že by snad kněžstvu svému, od něho odvislému zapověděl pod svou nemilostí čtení Slovana! A však veliká část kněžstva beztoho i bez přikázání biskupského brojí všemožně proti Slovanu, zůstávají tedy jen liberální kněží, přátele lidu a nepřátele hierarchie, a ačkoli by nás velmi bolelo ztratiti i ty ze svého čtenářstva, přece ubezpečujeme p. biskupa, že by to Slovanu ještě přece vaz nezlomilo, a že by setrval vždy ve stálém zpraví tak jako posud nepřítel všeliké aristokratické hierarchie, nepřítel farizeů a zastavatel pevného křesťanství. Časy jsou již nyní

takové, že si hodného opravdu apoštolského biskupa každý váží, ale že se také hierarchického, pyšného a národu nepříznivého biskupa žádný nebojí.

27. (Slovan z 21. září r. 1850. Sv. 6. S. 1143—1147.)

H. B. Očekávaná zostření proti tisku a jmenovitě proti časopisům vylézají poznenáhla z ministerských tobolek jedno po druhém, a zdá se, že páni ministři mezi sebou dobře role rozdělili, finanční a obchodní ministrové již vypálili své rány, očekáváme tedy ještě p. ministra vnitřních záležitostí, jenž bezpochyby vystřelí nějakou nejhlavnější pumu. Co se až posud stalo, to ještě nezničí svobodu tisku, pan finanční ministr zdražil jen inseráty (teprv od Listopadu), pan ministr obchodu zdražil porto (teprv od Ledna 1851) a ačkoli tím časopisy zvláště lacinější utrpěti musí, což se zdá být ostatně také hlavní účel ministerstva, aby totiž lid obyčejný mnoho nečetl a svou zděděnou nevědomost zachoval i na potomky: přece při tom všem ještě svoboda tisku, první svoboda občanská, stojí ještě. Vydavatelé časopisů tendenčních, jejichžto časopisy nejsou jen nějaká obchodní a výdělková spekulace, a politické strany, které časopisy ve svém smyslu psané vydávají, najdou si zajisté prostředků proti takovým nepřátelským útokům ministerstva. Pokud jest ještě možno mínění své veřejně pronésti bez jiného odpovídání, než před soudem porotním — stojí vždy ještě svoboda tisku. Kdyby jednou nynější ministerstvo na svých cestách a pokusech proti jinak smýšlejícím překročilo i tuto hranici zaručené svobody tisku,

kdyby, jak se praví již, vydávání časopisů záviseti mělo od povolení vlády aneb něco podobného, pak teprva zahalivše hlavy, pomyslíme si: Finis Austriae! Do té doby však nesluší ještě od vytrvanlivosti upouštěti, nýbrž snášeti a říditi se dle okolností.

— Ukázalo se nedávno při veřejném soudu Bruneckém v Tirolích, že ševcovský učedník, ukradnuv něco peněz, 5 zl. 6 kr. z toho hodil do obětovnice v kostele, »aby prý pomocí Matky Boží jeho krádež se neprozradila.« — Ejhle! jaké skutky koná již pevná víra, od ultramontánů Tirolských rozsívaná. Jen když má člověk silnou víru, ostatní se podá! —

— Nejpěknější ponětí o výbornosti obecního řádu pro město Prahu podává nám vyvolení známého pana Ondřeje Haase (nyní préses nazvaného) od první třídy na Hradčanech.[1]) Celá Hradčanská první třída má jen 10 voličů, z těch volilo 8, a z těch dostal pan Haase, kterého tam Mittelpartei ve vší tichosti za kandidáta postavila, 4 hlasy, a druhý kandidát též čtyry. Což dělat jeden volič nebyl v Praze, honem tedy slavná Mittelpartei poslala ve fiakru ještě pro toho devátého voliče, jenž také za tu čest tak dobrotiv a laskav byl, že svůj hlas p. Ondřeji popřál a tím jej šťastným oudem městského výboru učinil. Pan Haase bude tedy ve městském výboru co skutečný representant 4 mužů z Hradčan a toho pátého ve fiakru přivezeného, a co morální representant dvou velikých kulturních faktorů Pražských, které svoje sídlo na Hradčanech mají, totiž vojenského soudu a kapitoly kanovnické!

---

[1]) Viz díl III. S. 272.

— Aby žandarmerie v žádném spojení s ostatním občanstvem nestála, budou prý míti žandarmové také své zvláštní kněze, tak jako by žandarmové pobožnost svou s ostatními občany konati nemohli. Radíme panu ministru Bachovi,[1]) aby též zavedl ještě zvláštní hudební sbory pro žandarmerii. Tuto radu nedáváme bez důležité příčiny. Známo totiž, že říšský sněm *pro veliké přípravní práce* na žádný způsob ještě tak brzy svolán býti nemůže, a jestli, jak nedávno psaly vládní noviny, ministerstvo nemíní svolati sněm říšský dřív, pokud naše finance v lepším stavu nebudou, troufáme si tvrditi, že nebude říšský sněm náš svolán ani v tomto století 19tém. Co si ale v tak dlouhých vakacích počne náš poctivý a národu vždy věrný vlastenec a muzikant pan Jelen,[2]) archivář říšského sněmu in partibus infidelium? On zajisté až dokončí své nynější zaměstnání, totiž obohacení archivu a bibliotéky říšského sněmu, k vůli kterému nyní v čas voleb v Praze sedí, bude se muset zase z dlouhé chvíle navrátiti ke svému oblíbenému chytání ryb a raků a naplní ještě do konce archiv říšského sněmu samými raky! Pročež myslíme, že by pro tohoto velmi činného muže nebylo na ten čas žádné příslušnější místo, nežli aby se stal kapelním mistrem u žandarmerie. Ó jak by mu krásně slušely ty fangšňůry! Jedinou výminku by si snad udělal p. Jelen, kterou by ale jistě p. Bach svému miláčku, jakožto kapelnímu mistru povolil, totiž nositi místo pruské pikelhauby svornostskou čepici. Pan Jelen totiž chová, jak z dobrých pramenů víme, jakousi zbožnou úctu ke svornostské čepici. Svornostské

[1]) Viz díl II. S. 122.
[2]) Viz díl III. S. 1089.

čepici — říkává on prý — děkuji já celé své štěstí. Bez ní bych byl odkvetl někde v koutku gubernialního archivu v Praze, kdybych byl neměl na hlavě svornostsku, nebyli by mne vyvolili za poslance na říšský sněm, nebyl bych se stal z nedůstatku jiných potřebných vlastností — Ordner des Hauses, to jest dohlížitelem nad hospodským, nad kuchyní a služebnictvem sněmu, nebyl bych se stal konečně archivářem říšského sněmu, jediným dědicem jeho slávy, znamením vykřiknutí, že býval kdysi sněm v Rakousích! Svornostskou čepici, a ne Jelena, vyvolili do sněmu, a proto ctí Jelen svornostku, a nosí ji vždy na prsou pod kabátem! — Při této příležitosti musíme — abychom p. Jelenovi ještě i pro budoucnost zachovali místečko na sněm — podotknout, že mnozí jen z nedorozumění říkají, jako by p. Jelen byl odpadl od strany liberálně národní. To ale není dokonce pravda. Naopak p. Jelen náleží k nejperfidnější opposici, ale hraje roli Wallenroda. Známa jest anekdota,. kdežto bratr jistého apoštola mírnosti jsa na mol opilý, pravil, že i on jako bratr jeho náleží ke spolku mírnosti. »Bratr káže proti opilství — pravil — já ale dávám na sobě výstrahu!« Tak i p. Jelen ukazuje na sobě, jaké jest ministerstvo, které takových nástrojů a přátel jako on jest užívá.

— »Všechna moc vychází od Boha, a kdo má moc, má ji od Boha. Kdo se protiví vrchnostenským orgánům této moci, jest rebelant proti Bohu!« Tak kázal prý -- jak Presse píše — jeden missionář v Linci, a dodal prý ještě proti novinám jistého smýšlení, »že prý by jim nechal oči od havranů vyklovat.« Štěstí tedy ještě pro nás, že havrani jsou moudřejší a lidu-

milovnější než missionáři ligurianského cechu. To by tak ovšem bylo posvícení pro jisté »muže Boží«, kdybychom byli všichni slepí, kdyby nám mohli nechat od havranů vyklubat oči a od kolčavic vyhrýzti mozky! Všechna moc pochází od Boha, tedy i moc loupežníka, jenž co na silnici chytne, porazí, zmrzačí a oběře, i tato moc pochází od Boha, a hříšník každý, kdo se jí protiví. O Bože! odpust jim, neb nevědí, co mluví.

— Wanderer Vídenský horší se velice, že se má státi staroměstské gymnasium v Praze českým,[1]) a mluví ve své horlivosti již něco »o podkopání hlavních kořenů Německtva v Čechách.« Tak mluví i ti Němci, kteří se pořád za nestranné vydávají! — Věru, vidouce toto okolo sebe se díti, musíme již vyřknouti, že nám v Čechách jiné pomoci nebude, než budeme-li zrovna tak nestydatí jako naši protivníci! S poctivostí zdá se již, že daleko nedojdeme. Každému jest beztoho povědomo, že celé vyučování vyšší až posud navzdor rovnoprávnosti bylo skoro zcela německé, nyní se má jedno gymnasium státi českým (ještě k tomu asi jen z polovice, neb se bude jen některým předmětům česky vyučovati, a větší část přece ještě v němčině) a ejhle! jaký hluk již tropí naši nepřátelé, jako by se jim křivda dála. Tato taktika není věru tak špatná, a proto snad nebude škodit, když i my se tomu od těchto pánů přiučíme, a proti nim to obrátíme. —

— Praví se — ač bychom o jistotě pochybovali, — že král Sardinský úmysl má k církvi evanjelické přestoupiti, budeli papež podporovati hierarchii sardinskou proti domácí vládě. Nedá se upříti hned na první

[1]) Na staroměstském gymnasiu v Praze byla v létech 1849—50 vyučovací řečí němčina s češtinou, v l. 1850—53. čeština.

pohled, že by takový krok v Sardinsku, v Italii mohl býti jistou záhubou celého světského panování papežů římských a celé vlaské hierarchie, čímž by jistě veliké proměny nastaly v celé katolické církvi vůbec.

— V hranici vojenské panuje velká nespokojenost, za kteroužto příčinou bán také prý ve Vídni se nyní nachází. Hlavní příčina jest prý daň solní, kterou začínají nyní ve vší tichosti v hranici uvádět t. j. větší cena soli. Musí se vůbec říci, že naše nynější ministerstvo tu zvláštní vlastnost má, že vždy mezi všemi možnými cestami právě tu nastoupí, na které by tak mohlo nejvíc lidu proti sobě popudit. Zrovna tak bude asi se zaváděním tabáčního monopolu v Uhřích, ku kterému se již přípravy dějí. — Jeden dopisovatel do Const. Blatt. orgánu to dobře smýšlející Mittelpartaje píše: Že lidé v hranici vojenské se neštítí mluviti veřejně, že r. 1848 jen proto některá práva dána a slíbena jsou, aby je do vojny vylákali, seslabili a pak »švábům« odevzdali. —

— Ten samý Const. Blatt nechává si psát z Uher, že prý tamější mládež studující opouští všeliké ústavy, které se prohlásily za německé, a nazývá to smutným znamením vytrvanlivosti a pasivního odporu na nepravém místě. — My ale nazýváme to zcela moudrým a zákonnitým odporem proti chytře rozsívanému němectví. Jen kdyby uherská mládež ani se neukázala na gymnasiích, které p. ministr Thun[1]) nyní za německé prohlásil, a nechala tam professory samy sobě přednášet! Kýž by jen možná bylo, aby se v Uhřích Slované, Maďaři i Rumuni přátelsky srovnali a společně odporovali vnucování Němectva! —

¹) Viz díl III. S. 813.

— Wanderer chce vědít, že prý 40 velkých a nejvíc vysokošlechtických statkářů českých zadalo žádost k vládě o brzké svolání zemského sněmu českého. V této žádosti prý se protestuje proti zrušení desátku horního, který prý nikdo jiný právo nemá rušiti než sněm. Vidíme tedy, že se p. hr. Wurmbrand[1]) jako červená nitka táhne ve všem tomto jednání. Snad ještě nezapomnělo čtenářstvo na jeho inserát ve Víd. Den., kdežto se nabízí jeho svědomí, dávati dobrovolně tento horní desátek!

— Reichszeitung má telegrafickou zprávu ze Zadru v Dalmatsku, která co telegrafická zpráva tak směšná jest, že ji musíme doslovně podati. »V Zadru 15. září. Zřízení c. k. rakouského konsulatu v Bosně velmi zvýšilo důvěru k Rakousku a vidíme zde rakouské bankovky obíhati. Omer paša vystavil na jednom pahorku u Sarajeva 148 kanonů.« Nemůžeme si jinák mysliti, než že toto zvýšení důvěry proto jen honem rychle telegrafováno jest, aby zatím, než by pošta odešla zase neuchladlo. Jak nemotorně ale a směšně jest telegrafovati, že někde obíhají bankovky rakouské, to pocítí ještě každý, kdo má v sobě jen jiskru humoru! Škoda, že pan telegrafista zapomněl dodati, jestli Omer paša těch 148 kanonů vystavil proti těm bankovkám neb proti nějakému jinému nepříteli. Tedy důvěra k Rakousku roste v Turecké říši: špatné to znamení; kdyby raději rostla důvěra k Rakousku a jeho co písek mořský nesčíslným bankonotám někde jinde, tam kde

[1]) Viz díl III. S. 1053.

musíme na ně 15—20 procent ažia platit, pak by si to mohla nechat Reichszeitung telegrafovat!

— Arcibiskup Cagliarský (v Sardinsku) dal — jak opět telegrafuje Reichszeitung — vykonavatele sequestrace v jeho paláci do klatby církevní! — Inu můj Bože! vždyť i každé to zvířátko brání se svou zbraní proti nepřátelům, proč by tedy i arcibiskup Cagliarský neužil své přirozené zbraně totiž proklínání a vyloučení z církve. Kdyby mu kuchař přesolil polívku, vydá naň kletbu a exkomunikaci, kdyby mu soused vypásl kus obilí, vyloučí jej z počtu věřících, a když mu přijdou od úřadu se sequestrací, prokleje je, aby spasení věčného nedosáhli! —

— Ta samá Reichszeitung píše zcela chladnokrevně z Hradce Štýrského, že prý tam byl večer od silné vojenské patroly zatknut nápověda divadelní, poněvadž prý vedl demokratické řeči. — V Hradci Štýrském přece není obležení — pokud nám známo — a vedení demokratických řečí není v žádném paragrafu zákonů co přestupek zapovězeno, kromě toho však vojenská patrola není žádný orgán soudů atd. Kdo nám vysvětlí, jak máme tuto zprávu Reichszeitungu zastrčit do ústavy od 4. března?[1])

28. (Slovan z 25. září r. 1850. Sv. 7. S. 1168—1172.)

H. B. Nejzajímavější událost tenkráte jest opětné odsouzení redaktora Const. Blattu v Praze p. Klučáka od vojenského soudu.[2]) Již při předešlém odsouzení,

[1]) Viz díl II. S. 363.
[2]) Viz díl III. S. 1069.

které se stalo zrovna v den voleb Pražských, zrovna chvíli po tom, co Mittelpartaj a její orgán Const. Blatt pod redakcí p. Klučáka vládě nejhorlivější službu při volbách prokázali, tenkráte, jak se praví, p. Ondřej Haase (Const. Blatt vychází jak známo nákladem p. bratrů Haasovců) učinil ve Vídni velmi energické kroky pro osvobození p. Klučáka, který též hned propuštěn byl a na důkaz, že pod nějakou vyšší ochranou stojí, ještě jakýsi protest proti Hradčanskému vojenskému soudu ve svém listu uveřejnil. Nyní odsouzen jest opět a sice na 4 neděle (praví se s ostřením, že jej nikdo navštíviti nesmí, aniž jemu po čas trestu do časopisu psáti dovoleno) a jak v ortelu stojí »pro článek vládu nestydatě (frech) tupící a jenom na rozpálení myslí vyměřený s obtěžujícími okolnostmi.« Že Const. list takové články nikdy nemívá, známo jest jistě každému, nezbývá nám tedy jen dvojí výklad na tuto jistě neobyčejnou událost: Buďto vojenský soud chtěl tímto novým odsouzením projeviti p. Klučákovi nechuť svou za odvolání se do Vídně při předešlém odsouzení, a v tom pádu musíme od ministerstva očekávati, že se p. Klučáka opět ujme a že ortel vojenského soudu zruší. Jestli se ale to nestane, musíme naprosto mysliti, že toto odsouzení p. Klučáka jest pouhá demonstrace ve prospěch Mittelpartaje, aby se i totiž ona zdála býti liberální a že p. Klučák jenom jest obět k tomu účeli. Neboť si nemůžeme vládu tak podivnou představovati, aby dala redaktory časopisů jí zcela oddaných jako za odměnu ještě zavírati, kdežto přece jsou v Praze jiné časopisy dosti zřejmě a ostře opposiční! My sice nehledáme u nynější vlády mnoho důslednosti, ale tolik přece.

— Při té příležitosti musíme zase jednou upomenout, že tento slavný vojenský soud na Hradčanech v Praze nyní již 17, pravím sedmnáct měsíců, tedy již skoro půl druhého roku vyšetřuje ještě mladíky, z kterých to dva již smrtí zaplatili a ostatní též snad zdraví svého pozbydou. Každý ví, že jsme s mnohými osobami v onom vyšetřování postavenými nebyli stejného smýšlení, a časté rozepře jak v časopisech tak ve Slov. Lípě[1]) Pražské jsou toho důvodem, že naše a jejich politické smýšlení v mnohých důležitých věcech se nesrovnávají. Pročež nemluvíme pro domo sua. Ale co je mnoho, je mnoho. Nechceme zde ani mluviti o tom, jsou-li čeho vinni neb nejsou, ale to jest jisto, že by jejich vyšetřování a kdyby snad byli svět rozbořiti chtěli, již dávno musilo býti ukončeno. Sedmnáct měsíců býti ve vězení ve vyšetřování, to snad nemá v žádném politickém procesu až posud příkladu: za 17 měsíců troufám si celý svět vyšetřiti. Napřed se říkalo, že to proto tak dlouho trvá, poněvadž to s Drážďanskými událostmi spojeno jest: ale Drážďanské události již jsou dávno vyšetřeny a ukončeny. Což pak p. ministr Schmerling[2]) již dokonce zapomněl, že se nazývá ministrem práv? Praví se, že jenom jeden z vyšetřujících pánů auditorů toho prodlužování příčinou jest, kdežto ostatní již dávno chtěli věc ukončiti: což se tedy nedá nikterak kontrolovati takové vyšetřování? Praví se, že některé osoby po kolik měsíců nepřicházejí ani k výslechu. Jak se to všechno srovnává s konstitučními zásadami? Buď si v Praze obležení,

---

[1]) Viz díl II. S. 954.
[2]) Viz díl II. S. 593.

ale lidskost a spravedlnost snad přece není v obležení. Již mnohé časopisy zmínily se o tom i mnohé ministerialní, přece ale posud nevidíme žádnou čáku na nějaké ukončení. Spravedlnost jest svatá věc, nesmí se ale v očích občanů pokaliti slepou vášní a nezatajenou pomstychtivostí.

— Žádosti písemné o průvodní a domovské listy osvobozeny jsou od kolků. Používáme této příležitosti, abychom se zmínili o události, o které psaly jedny moravské noviny, že prý tam na Moravě jakýsi nově vyvolený představený obce vesnické za vydání domovského listu žádal 10 zl. stř.! Nastojte a divte se nestydatosti a hlouposti lidské! Takový představený by věru zasloužil, aby zase musel konat robotu a stál pod karabáčem pana správce, kterému musel za každé hmátnutí na kliku u kanceláře peprně zaplatit! Doufáme sice, že by se v Čechách něco podobného ani nestalo, neboť známo, že představený povinen jest každému kdo do obce náleží, domovský list zadarmo jen proti zaplacení předepsaného kolku vydati. Bylo by to tak krásné vyražení pro nepřítele naší konštituce, kdyby se podobné pády často opakovaly, aby pak se říci mohlo, že vyvolení páni představení obcí docela se zvrhli na staré karabáčnictvo. —

— Proti žandarmům jdou mnohé ztížnosti ze všech zemí ve veřejných časopisech a vypravují se pády, kdežto si žandarmové někteří zcela libovolně a protizákonně počínají. Patrno, že nejsou žandarmové pro týrání, nýbrž pro pohodlí a pro ochranu poctivého občanstva, a bylo by smutné, kdyby drahé peníze, které občané na tento nový ústav nakládati musejí, takto byly vyhozeny. Nepravíme to ovšem na ujmu

svědomitých a rozumných žandarmů: avšak musíme připomenout občanstvu, aby nikdy, kdykoli by si žandarmové něco nezákonitého dovolili, sami si na nich spravedlnost nevyjednávali, nýbrž aby se vždy obrátili se žalobou k náležitému místu.

— Wanderer Vídenský s velikou libostí vypravuje, kterak Poláci, jediný ze slovanských kmenů, jsou vždy spojenci Německa, a zmiňuje se jmenovitě o tom, »kterak prý se polská intelligence na říšském sněmu spojila s německou stranou v nebezpečí uvedenou od slovanské Pravice«, a doufá, že toto spojení Poláků bude mít i pro budoucnost stálosti. — To znamená ovšem, že budou Poláci časem svým tvrzí Německa proti Rusku, o čem se Němci již nyní s libostí zmiňují, jsouce tak opatrni, že by až jednou snad přijde pomsta od východu za všechno dosavadní nadávání a zlehčování německé, rádi nastrčili záda polská. Připadá nám to přátelství Poláků s Němci jako ona známá v bájce alliance mezi oslem a lvem (comparatio claudicat) když šli na honbu: Němci pracují na tom, aby Poláky z celého Pruska poznenáhla vytlačili, nedávno již per decretum na sněmě (tedy se nemohou vymlouvat na vlády) vzali dobrou polovici Poznaňska, a přece jsou dobří přátelé. Věru, nic není tak podivuhodné jako polská politika: také se ale vyplácí podle toho, jak již nyní 70 let pozorujeme! —

— Jakožto podivný, ale zcela přiměřený úkaz našich časů a známku bezděčné foederace musíme zde připomenout, že Slovenské Noviny[1]) vycházející ve Vídni na útraty a pod dohledem vlády podávají vý-

---

[1]) Viz díl II. S. 639.

strahu proti jednomu úředníku (!!), který prý klade těmto novinám všemožné překážky, a také proti poštmistru v Košťanech v Turčanské stolici, který nechce na ně předplacení přijímati. Pěkná zpráva! — Při této příležitosti musí si i redakce Slovana postěžovati, že se nyní mnohá čísla na cestě tratí od té doby, co svazkový časopis vydáváme.

— F. Z. M. baron Haynau[1]) dostal od nynějšího obecního výboru ve Vídni čestné měšťanství. V přípisu prý děje se zmínka o Londýnských příhodách. — Z toho pozorujeme velikou nešikovnost obecní rady Vídenské; jistě že p. F. Z. M. Haynauovi nejzdvořilejší službu prokáže ten, kdo se o Londýně ani nezmíní.

— Reichszeitung vypravuje pod názvem »Scena z bivuaku u Třebenic« se známou svou nešikovností následující anekdotu o J. M. C. »že prý totiž J. M. C. jednou po obědě vyjel do táboru, což spůsobilo veliké radostné pohnutí mezi vojáky. Bylo prý sice poručeno, aby komod zůstali a volání »vivat« bylo přísně zapovězeno, a však tento zákaz prý přece nemohl zadržeti radostné city vojáků »a volali přece vivat«. Reichszeitung sice, jak patrno, chtěla o J. M. C. říci něco pochlebného, zapomněla však při tom na tu nedůslednost, jakby se totiž vojáci u nichžto přísná poslušnost musí být hlavní vlastnost, opovážiti směli přece »vivat« volati, když jim to bylo přísně zapovězeno? —

— Jakých prostředků se jistá strana chápe, o tom nedávno máme zase nový příklad z Vídně. Ve Vídni zapovězeny jsou nedávno dvoje velmi rozšířené místní

---

[1]) Viz díl III. S. 1084.

noviny liberální mezi nimi Schnellpost. Friedenszeitung, reakcionářský časopis Vídenský použila velmi rychle této události, počala hned vycházet ve formátě a ve vnitřním rozdělení zcela jako Schnellpost, a rozšířila po městě zprávu, že dle úmluvy s redakcí Schnellpostu bude nyní i Friedenszeitung také co do směru na místě Schnellpostu. Proti tomu musel dosavadní vydavatel Schnellpostu veřejně v jiných časopisech vystoupiti a vymyšlenost toho všeho oznámiti. Patrně, že tímto podvodem Friedenszeitung chtěla nastoupiti dědictví předplatitelů a čtenářů zapovězeného Schnellpostu. — Není ostatně tento příklad — jak již víme — osamotnělý, nýbrž měl již své předchůdce ve Vídni.

— Zase přinášejí noviny z Tirolska zprávu, že se na upevnění hory Brennru a Mülbašského průsmyku 400.000 zl. stř. povolilo — z čehož zase vidíme, že naše finance jsou v dobrém stavu. Na školy se ale přece nemůže pro špatný stav financí ničehož obrátiti.

— Jak známo vytištěna jest nedávno ve Vídni jaksi tajným způsobem německá absolutistická brožurka pod názvem »Vyznání vojákovo«,[1]) avšak jen v málo výtiscích, tak že obsah její není znám obecenstvu. Nyní podaly Augs. noviny krátký výtah z této brožurky. Motto její jsou čtyry německé verše následujícího obsahu:

»Prvním králem byl šťastný voják,
Posledního krále shodí proletáři:
Pak nastane anarchie a sežere vlastní děti,
Načež po posledním králi zase přijde první.«

Spisovatel velmi nabízí, aby se slova reakce nikdo nelekal, nýbrž přivykal mu a něco potěši-

[1]) Viz díl III. S. 363.

telného si pod ním myslil. Zřejmě žádá se opětné zavedení absolutní vlády a na konec brožury mluví se o »dobrém« (t. j. absolutistickém) smýšlení vojska, které prý ale pomine, bude-li se ještě dlouho na dosavádní cestě kráčeti. — Jaká by to ale byla oddanost vojska k císaři, kdyby vojsko jen v tom pádu chtělo být císaři věrno, když by císař vojsko poslouchal? Vojsko snad musí — není-li svět obrácený — poslouchat císaře, buď si on absolutní nebo konstituční.

— V Solnohradsku těší se již zas mnozí na brzké svolání tamějšího zemského sněmu, poněvadž prý navržené od zemského výboru zřízení sněmovních místností od vlády potvrzeno a rychlé provedení nařízeno jest. — Bláhoví! pan Jelen[1]) je také archivářem a bibliotékářem říšského sněmu, ale kde jest říšský sněm? — pan Jelen již sbírá pilně v Praze při volbách v novém Ungeltě u dveří příspěvky pro bibliotéku říšského sněmu, aby tam pak pánům poslancům nebyla dlouhá chvíle, ale kde jsou ještě tito poslancové? — pan Jelen prý pilně též dělá a nechá dělat od jiných plány pro novou sněmovnu, ale kde je sněm?

Za horami, za horami
Vadne láska mezi námi!

— Vídenská Reichszeitung dle známé své poctivosti píše: Že prý ve Slovanu byl proti ní článek strany p. Haynaua[2]) »Pan Havlíček — píše doslovně Reichszeitung v č. 224 — považuje tento atentat (proti p. Haynauovi) za dobrý a chvalitebný (recht und löblich) a mluví o právu

---

[1]) Viz díl III. S. 1089.
[2]) Viz díl III. S. 1084.

mocnějšího — zdá se, že tento národní fanatik, jehožto druhé slovo jest svoboda, docela drží na pěstní právo, když se to týká protivníka.« Kdyby nám něco na tom záleželo, co o nás soudí čtenářstvo Reichszeitungu (má-li jaké), měli bychom právo přinutiti Reichszeitung dle § 17. tisk. zák. k přijmutí překladu našeho článku ve svazku 3. t. m. v polit. pozorov. str. 1042, který znám jest našemu čtenářstvu, a z kterého by se lež Reichszeitungu nejlépe ukázala. Žádáme tedy naše čtenářstvo, aby si dotčený náš článek ještě jednou přečtlo a poznalo z toho, jak nepoctivé zbraně užívá vládní časopis Reichszeitung. Ještě ale lépe poznati lze ducha ubohým Reichszeitungem lomcujícího, když dále píše: »Posádka Kutnohorská jest prý pro tento článek nesmírně rozhořčena a učinila prý již proti tomu kroky.« Patrno, že zde jen Reichszeitung chce dávati zdejší posádce dobré ponaučení, neboť až posud nám nic podobného k vědomosti nepřišlo. Ostatně ale padlo toto ponaučení na skálu a do trní, neboť kromě redaktora Slovana nečte tuším nikdo v Kutné Hoře Reichszeitung. Když ale Reichszeitung zdejší Kutnohorskou posádku proti Slovanu popuditi chce, musíme upomenout Reichszeitung, že ona sama p. Haynaua mnohem dříve urazila, než Londýnská chasa. Či zapomněla již Reichszeitung, co musela psát proti p. Haynauovi, když byl od ministerstva sesazen z guvernérství Uherského? Zapomněla Reichszeitung, že ji tenkrát p. Haynau v prchlivosti nazval časopisem demagogickým?

— Nejsměšnější věc, která se nám v posledním čase přihodila, jest několik řádků též v Reichszeitungu,

kdežto vytýká kandidátům navrženým od Ost-Deutsche Post do obecní rady Vídenské — jakožto špatnou vlastnost, že prý mnozí seděli ve sněmu Frankfurtském! — Když si tak člověk vzpomene, kterak nás Čechy ta samá vláda do Frankfurtu[1]) honila, musí se věru od srdce zasmát — neb za zlost to nestojí.

— V tom samém čísle chválí v článku psaném 21. září Reichszeitung, vládní noviny, nesmírně pana Klučáka,[2]) že prý jest jeho časopis tuze schopně veden, že učinil vlasti dobré a důležité služby, že rozšiřuje pokoj a smýšlení — a ejhle! zrovna toho samého dne, totiž 21. září byl tentýž pan Klučák zavřen od vojenské vlády v Praze »co nestydatý hanobitel vlády a popuzovatel a bouřitel myslí.« To je pravda, že není přes pořádnou vládu, které jde všechno jako na šňůrce. —

29. (Slovan z 28. září r. 1850. Sv. 8. S. 1204—1209.)

H. B. Ejhle! již prý v Praze nařízeno jest připravovati co nejrychleji místnosti k zemskému sněmu, krásná to prý naděje: — tak píší všechny tamější noviny. Kdyby raději psaly, že nařízeno jest vykliditi všechny místnosti obležení i s obležením! Netěšme se na ten český sněm, volebním řádem[3]) dali sněmu našemu smrtelnou ránu ještě před narozením. Budemeť mít ze svého českého sněmu asi malou radost — dokonce,

[1]) Viz díl II. S. 17.
[2]) Viz díl III. S. 1099.
[3]) Viz díl III. S. 14.

bude-li se volit do něho v obležení a sněmovat také ještě v obležení, což jest možné.

— Na ukázku, co nám asi budou platny sněmy, přečtěme si, co píše Oesterr. Corresp., časopis vládní, za příčinou Kasselských[1]) záležitostí. »Anglický soud prý by bez ohledu na práva sněmovní každého poslance odsoudil, který by daně nepovolil!« Rozumí se samo sebou, že jest to nesmírná lež, avšak ukazuje nám alespoň, jak si nynější vláda představuje moc sněmu. Sněmy mají právo povolovati daně, bez povolení sněmu nemá se žádná daň vybírati — tak stojí v ústavě; kdyby ale sněm daň povoliti nechtěl, jsou poslanci buřičové a vláda má právo vybírati si přece daně! Takto mluviti jest zřejmá nestoudnost, která majíc sochor v ruce, neštítí se tomu, kdo na okamžení slabší jest, dokazovati, že je černé bílé. Proč pak jiné sady v konstituci mají jinou platnost. Berou-li se práva sněmu jen snad žertem, nemají práva JMC. žádné pevnější půdy! Ovšem, před březnem to též tak chodilo. Český sněm měl též právo povolovati daně, když ale jednou toho práva užiti chtěl, hrozeno mu od vlády Vídenské největší nemilostí a daň se vypsala bez povolení. Tak snad chce Oest. Corresp. začít zase staré hospodářství? Po několikaletém obležení snad přijdou sněmy nějaké pro parádu, jejichžto dekretů si ani žádný auskultant nevšimne? Ó, to již tuším nepůjde, a když Oesterr. Corresp. vyřknul zároveň tu jezovitskou zásadu, »*že se zákon, kde by škodné bylo, obejíti* (nezachovati) *musí*,« totiž jinými slovy, že pro vládu žádné zákony nejsou, že ona je

---

[1]) Viz díl III. S. 479.

zachovávati může, jen když chce, ať se varuje Oest. Corresp., aby nenašel příliš mnoho čiperných učedníků, kteří by jeho vyznání víry někam jinam prakticky neobrátili. U nás se zákon, když škodlivý jest, pravidelní a ústavní cestou zrušiti musí, ale nezachovávati zákony pod záminkou, že škodné jsou, nemá nikdo právo. Či chce býti Oesterr. Corresp. vítaným orgánem zlodějů? Ti mohou též říci, že pro ně zákon, aby nekradli, škodlivý jest, a že jej tedy zachovávati nebudou a při soudu by se pak mohli na dobrou radu Oesterr. Corresp. odvolati.

Ostatně jest to stará taktika absolutistů, že každého, kdo upřímně obmezenou zákony monarchii t. j. konstituci chce, za tajného republikána prohlašují. Tak i Oesterr. Corresp. činí v Kasselsku. Ubezpečujeme ale Oesterr. Corresp., že pan kurfirst Kasselský a vůbec každý, kdo konstitučně vládnout nechce, větší republikán jest, než ti Kasselští, kteří na poctivém zachovávání ústavy pevně stojí. Zajisté, že se počet republikánů v Evropě tím více zvětší, čím více se lidé přesvědčí, že dané a čestným slovem ba i přísahou ztvrzené konstituce se jen za hračku považují, a že jménem monarchie každé nepoctivé slova nedržení se ukrývá, jak to nyní právě Oest. Corr. a Reichszeitung v Kasselsku učinily. Tak ku př. nazvala Reichszeitung nynější nekonstituční kroky Kasselské vlády »Wiederherstellung der Monarchie,« t. j. obnovení monarchie! Nemůže tedy monarchie obstát vedle zákonů, nemůže být monarchie obmezená zákony, opravdu konstituční, musí být jen vždy libovolná a despotická? Absolutní monarchie v Evropě jest již nyní na dlouhý čas nemožná, kdo tedy nechce poctivou konstituční

monarchii, pomáhá jen republice na nohy. Toto ponaučení by si měl Oesterr. Corresp. a jeho sestra Reichszeitung dobře zaznamenati. —

— Slovenské noviny píší, že prý se objasnilo »strany zločinského nápadu« na F. Z. M. Haynaua,[1]) »že nikdo jiný jako vystěhovanstvo maďarsko-italianské nebyl jeho příčinou«. Radili bychom dotčeným novinám, k jejichž redakcí ostatně osobně velikou úctu máme, aby byla opatrnější v podobných věcech. Neníť to dobrá taktika, svému politickému nepříteli bez všelikého rozmýšlení lecjaká fakta připisovat, neboť když se později nepravdivost toho ukáže, pomohli jsme tím svému protivníku jen na nohy. Právě to uškodilo nejvíc německé straně v Čechách, že proti nám bez všelikého ohledu mnohá nepravdivá fakta rozšiřovala, jejichžto vymyšlenost se nevyhnutelně brzy ukázati musila. Šlechetnější lidé ale vždy drží s tím, komu se křivda děje. Ten tedy slovenské věci špatnou proukazuje službu, kdo o Maďarech nepravdivé aneb nedokázané věci roztrušuje. — Ad vocem »zločinského nápadu na p. Haynaua« — dobře transeat, ale proč pak nejmenují vládní noviny zločinským nápadem, když v Mostu (Brüx) v Čechách nedávno pan plukovník a setník ulanský (oba tuším hrabata) lékárníka tamějšího v jeho vlastním bytu zbili a šavlí poranili? Na gen. Haynaua v Londýně nikdo šavlí nedorážel, nýbrž pokud nám vědomo, nanejvýš jenom koštětem. Pročež pravíme vždy: Žádné násilí! pořádek a zákon! Ale od všech zachovávaný!

— Z Paříže přichází zcela prý jistá zpráva, že

[1]) Viz díl III. S. 1084.

prý se maďarská starokonservativní strana obrátila do Paříže k výboru tamějších maďarských vystěhovanců s návrhem, aby emigrace maďarská nyní ve všem se držela politiky starokonservativních. Emigrace prý návrh tento skoro jednohlasně přijala. Z toho vidíme předně, jak veliká jest síla národní příbuzenosti, když zde muže jako oheň a voda ve smýšlení rozdílné, totiž republikánské emigranty a starokonservativní maďarské, spojuje péče o zachování maďarského národu. Dále se z toho ale učíme, že jest přece blíž od starokonservativního Maďara k republikánskému Maďaru-emigrantu v Paříži, než od téhož starokonservativního k německé centralisaci. Mravné naučení ale k tomu podává již nepochybně č. 113. Slovenských Novin, kdežto čteme doslovně: »V krátce budeme míti příležitost, zmíniti se o věcech, které nás o dobrém smýšlení vlády s námi přesvědčí, a nás ku věčné vděčnosti ku ní zavážú.« Věčná vděčnost jest mnoho řečeno, musí mít tedy vláda úmysl tentokrát na Slováky veliký nějaký měch své milosti vysypat. Byl by ale již čas. Že by se to ale pouze z dobrého smýšlení nedálo, nýbrž také trochu ze strachu před Maďary, nyní svorně jednajícími (o čemž vláda již jistě vědomost má), to nám dokazují až dosavadní ustavičné nářky Slováků. Na každý způsob ale musíme čekati na tyto veliké dary, kterými vláda zamýšlí »věčnou« vděčnost Slováků na sebe upoutati. Snad jim dokonce zařídí nějakou provisorní vyšší realku, a dovolí jim sbírati na Slovenské divadlo?

— Lloyd Vídenský začíná být nesmírně liberální — to je špatné znamení. Za příčinou zatknutí pana

Klučáka [1]) píše totiž tento o svobodě tisku: »První a hlavní působení tisku ve konstituční zemi jest, aby posuzoval kroky vlády. Ať si pak jest toto posouzení chvalné neb nechvalné, mírné neb ostré, sladké neb trpké, vždy jest oprávněno, když vystupuje proti jednání, často jest oprávněno, když vystupuje proti osobám v jejich veřejné činnosti a jen tenkrát jest trestu hodno, když ruší ústavu říšskou aneb k násilnému a nezákonitému odporu vybízí. Také posměch a satyra jsou dovolené zbraně publicisty, když se jich užívá v mezech dovolených .... Budiž redaktor Const. Blattu ubezpečen, že soucit conservativní strany při sobě má, a že ona plna naděje ten den si přeje, kdežto řádné soudy počnou vykonávati právo nad tiskem.« Jestli pak se dá něco liberálnějšího říci o svobodě tisku? Taková změna ve smýšlení Lloydu musí mít nějaké důležité příčiny.

— Pražská Deutsche Zeitung má ten obyčej, že v každém čísle svém vytiskne jeden článek větší literou, na nějžto chce zvláště pozornost obrátiti. V čísle svém od 26. září vytiskla tak článek, jak prý mluvívají vznešeni Rusové zdržující se ve Vídni: že prý totiž rakouská vláda neodměňuje náležitě zasloužilé slovanské muže, ježto prý ruský cár jejich zásluhy již některým řádem uznal neb ještě odměniti míní, že prý si též vláda rakouská nemůže získati mnoho přátel, když jen německý živel podporuje atd. Každý asi i bez našeho výkladu porozumí, z jakých ohledů německé noviny takové věci rozšiřují. Jest to již stará oblíbená myšlénka jejich, představiti všechny rakouské Slovany

[1]) Viz díl III. S. 1099.

co tajné spojence Ruska, a loviti potom v zakalené tím spůsobem vodě. Není to ostatně tak málo výnosná taktika býti v jednání a ve volbách spojen se sedmašedesátníky,[1] a ve slovích osočovati protivnou liberální českou stranu jakožto spojenou s Ruskem — jako to nyní provozuje Deutsche Zeitung v Praze.

— Hessenkasselsko[2]) má nyní dva mocné lékaře: z jedné strany Rakousko s Bundestagem, z druhé strany Prusko s Unií německou. Zdá se nám, že Rakousko a Prusko budou tak dlouho hráti na nepřátele, hašteříce se o vplyv v Německu, až konečně z toho bude opravdivé nepřátelství s vojnou.

— Říkávali jsme vždy, že všechny neněmecké národnosti v Rakousích spojí se časem svým proti nynějšímu němcování a centralisování. Slované a Rumuni již nyní zcela jsou srozuměni, a měli jsme v Praze příležitost nedávno mluviti s několika vůdci rumunskými strany budoucnosti, kteří dokonce schvalovali naši politiku a slíbili tou samou cestou, jakou my kráčíme, též pokračovati. Strany Italiánů, mocného to národu v Rakousích, obávali jsme se, že snad nedorozumění jejich s Jihoslovany v Dalmatsku a v Pomoří, kdežto Italiáni až posud mnohých předností nad Slovany užívali, překážeti bude svornému působení Italiánů s námi. S velikým potěšením ale přesvědčujeme se nyní, že naše obávání bylo jen marné, a že naopak právě Dalmatinští Italiáni velmi dobře pochopili nynější okolnosti a svorně se Slovany jednati zamýšlejí. Gazetta di Zara, liberální noviny vlaské pro Dal-

---

[1]) Viz díl II. S. 91.
[2]) Viz díl III. S. 479.

matsko vystupují zřejmě pro ochranu slovanské národnosti a proti nepotřebnému rozšiřování němčiny naříkajíce si velice na to, že vláda, na vzdor slibu v ústavě oktrojované danému, přece nezavedla porotní soudy v Dalmatsku, že tím Dalmatince prohlašuje jako lidi beze cti a bez rozumu (více že beztoho k porotnímu soudu zapotřebí není). A jaké tedy budeme mít soudce? — táže se dále Gazetta di Zara. Nepochybně dosavadní úředníky! Pak smiluj se nad námi ó Bože! Budeme pak všichni přinuceni následovati příklad Kotorčanů, kteří mají ve svých sporech více důvěry k soudci Krivočanskému neb Černohorskému[1]) nežli k úředníkům, a kdežto porotní soudové již dávno skutečně v obyčeji byli, než se odjinud na ně naděje míti mohla.

Kdo nemá rozum, kdo nic neumí, kdo nerozumí ilyrsky, kdo ilyrsky nemluví, ten nemůže, nesmí býti u nás soudcem!«

Tak praví italiánské noviny. A za příčinou toho, že bylo vypsáno v úředních dalmatinských novinách místo apellačního rady v Dalmatsku, kdežto se od kandidátů žádala známost vlašského jazyka, těm, kteří by německy uměli, zvláštní ohled se sliboval, o zemském ilyrském jazyku ale ani zmínka se neučinila, praví dále Gazetta di Zara:

»Nemusí nevyhnutelně apellační radda Dalmatinský ilyrsky umět, a musí naopak rozuměti německy? Vždyť

[1]) [Mají totiž slovanští obyvatelé tamější, nemajíce žádné důvěry a lásky k cizonárodním úředníkům domácím, ve svých sporech obyčej, dáti je k rozhodnutí některým váženým občanům ze sousední samostatné slovanské republiky Černohorské, jejichžto výrokům se dobrovolně podrobují. Red.]

rozumíme slovům byrokratickým, *zvláštní ohled* znamená zde tolik, co nevyhnutelnost. K čemu ale takové nadsazování němčiny, když dle ústavy všechny jazyky stejná práva mají? K čemu jest u nás němčiny zapotřebí, když všechny texty říšského zákonníka prohlášeny jsou za stejně platné? Jak se ale může ospravedlnit zanedbání jazyka, kterým mluví mnohem větší počet Dalmatinců? Jak bude moci apellační rada souditi, když rozumí sice německy, ale nic ilyrsky? Ze 100 vyšetřovanců bude jich asi 90 rozuměti jenom ilyrsky: jak to pak půjde při veřejném soudu, kdežto adjutanti nic neprospívají? Časy již minuly, kdežto nevědomost soudcova ukrývati se mohla za mlčenlivé zdi vyšetřovacího pokoje. Teď se musíte ilyrsky učit, honem a dobře, ne ale německy, neboť před obecenstvem mluviti musíte, a s tím nelze žertovati, ono žádá svůj jazyk, pojištěný mu ústavou od 4. března. Tento konkurs (pro apellační radovství) musí se co omyl odvolati a známost vlašského a ilyrského jazyka jako nevyhnutelná vlastnost ustanoviti. Němčina jest postranní věc[1]). Tak to žádá rozum, spravedlnost, konstituce a císař, který ji dal.«

Zajisté, že mnohého z našinců potěší tato rázná a spolu vřelá slova, kterými se italiánské noviny o Slovany ujímají. Spojenými silami! budiž tedy naše heslo. —

— Papež prý již potvrdil zřízení nového pátého biskupství v Čechách a sice v Plzni. Nevím, co asi získáme touto novou reformou; dle našeho mínění by bylo lépe, kdyby se naše stará biskupství všechna obnovila podle ducha.

— Zpráva, že značný počet vyšších šlechticů českých žádal o brzké svolání českého sněmu vyskytuje se nyní již i v Reichszeitungu a ve Vídenském Denníku, které asi nejlépe o tom budou vědět. To

---

[1]) [V Dalmatsku nejsou krom úřadníků žádní Němci. Red.]

ve spojení se zprávou první stran nařízeného připravování místností pro náš zemský sněm, ukazovalo by se skutečně na to, že vláda ještě letos na podzim zamýšlí svolati náš zemský sněm.

— Jisto jest již, že vláda Vídenská, alespoň jedna její část, velmi neschvaluje zavření p. Klučáka[1]), neboť i Oesterr. Correspondenz, orgán srdečný p. Bacha ostře se o tom vyjadřuje. Lloyd podává z Prahy bezpečnou zprávu, že prý p. Mecséry o celé věci nic dříve nevěděl, než když ortel v Prager Zeitungu byl vytištěn, a že se prý pan Mecséry ze svého ouřadu poděkoval, a dodává Lloyd, že prý toto jednání s p. Klučákem jest demonstrace proti konservativní straně učiněna od těch, kteří prý konservativce a radikalce stejně nenávidí, když jsou konstituční a jenom si váží lidí čistě absolutních. — Rádi bychom asi věděli, kdy se začínají ti čistě absolutní lidé a kde se končí konservativní, my až posud znali v celé Praze jen jednu stranu dobře smýšlejících, a žádný rozdíl mezi čistě absolutními a konservativními jsme nepozorovali. A co vůbec znamená nyní u nás slovo konservativní? Konservovati znamená zachovati, což tedy chtí z našich nynějších věcí zachovati tito ctihodní mužové? Obležení-li? či ta provisoria? či ten pěkný řád bankovní? či ty ordonanční ministry? či chtějí aby ústava zůstala na papíře jako posud a nadávají každému radikalistů a ultra, kdo chce tu pravou ústavu v životě vidět? O mužové konservativní ukažte nám na sobě jen něco, po čem bychom vás rozeznati mohli od čistě absolutních!

---

[1]) Viz díl III. S. 1099.

30. (Slovan z 2. října r. 1850. Sv. 1. S. 1233—1238.)

H. B. Při volbě purkmistra Pražského, o které v domácích zprávách [1]) obšírnější vědomost podáváme, ukázala se nejlépe pravda toho, co jsme již hned při volbě výboru pravili, totiž že bude mít naše strana ve výboru asi 40, Mittelpartej asi 50 hlasů, kdežto si Mittelpartej ve svém časopisu a v jiných zprávách

[1]) V rubrice Zprávy domácí v Slovanu z 2. října r. 1850. Sv. 1. S. 1242—1243 otištěna byla tato zpráva:

— »Dne 27. září bylo tedy volení purkmistra pražského a užší rady městské. Hned při vstoupení do sálu bylo viděti rozdělení stran, jenžto v postupu jednání až k trpkému vražení na se vyrostlo, a my se přesvědčili, že doufání na smíření-se s Mittelpartají marné jest. Tato strana spoléhajíc se na většinu hlasů, již jí volební zákon získal, vystoupila tak příkře, ano neparlamentárně proti české liberální menšině, že i mírný doktor Horáček k nevoli popuzen, přísnými slovy ji na zákon jednací a na slušnost u veřejnosti upamatovati musel. Než se k volení samému přikročilo, jednalo se o to, máli zvolený purkmistr hned nastoupiti předsednictví v radě městské, což p. Dr. Horáček jasně dokázal, že ano. Debata však o tom se neskončila, nebo tak zvaná Mittelpartej žádala k dennímu pořádku, totiž k volbě purkmistra přikročiti. Zvolen jest hned při prvním skrutinium p. Dr. Vaňka 48 hlasy mezi 87 hlasujícími. Pan Dr. Porth obdržel 36 hlasů. Doktor Vaňka měl se sedadla svého řeč německou a českou, z níž to vyjímáme, že věrně bude zasazovat se o uskutečnění rovnoprávnosti, že bude hledět ku blahu české vlasti vůbec, a obce pražské obzvláště. Uvidíme! Nyní nastala opět hádka, zdali p. purkmistr ihned předsednictví v radě nastoupiti má, čili nic, i skončila se po dlouhých debatách tím, že starosta dle stáří pan Pack místo své panu Dru. Vaňkovi postoupil. Pan Dr. Vaňka řídil nyní volbu zastupitele purkmistra. Nežli se však k volbě přikročilo, činil pan Matěj Vávra návrh, aby zastupitel purkmistra obou řečí, české i německé, mocen byl, a takový aby se volil. Kterak Mittelpartej tomuto v zákoně spočívajícímu a slušnému návrhu porozuměla, důkazem je zvolení p. Ondřeje Haase

asi 63 a nám jen asi 27 hlasů připisovala. Kandidat Mittelpartaje pro purkmistrovství Dr. Vaňka, měl totiž 48 hlasů a náš kandidát Dr. Porth, měl 36 hlasů. Jak špatně vůbec Mittelpartej spojena jest, ukazuje se již z toho, že p. Haase Ondřej, přece jich pán a mistr, na místopurkmistrovství již jen 45 hlasů dostal, kdežto náš kandidát Dr. Horáček zase 36 hlasů měl. — Vyvolení do užší raddy, která exekutivní moc v rukou má, nepřijal nikdo z našinců: když totiž páni Mittelpartajští většinu mají, ať také ukáží své administrativní schopnosti, a když dříve ve svých časopisech

---

(45 hlasy mezi 88; pan Dr. Horáček obdržel 36 hlasů), který takto česky mluví: Váženy pánové! jekuju vam sa tou šest a sa tou douvěrou —«, co p. Ondřej Haase dále říci chtěl, nevíme, neb všeobecná veselost jak na galerii, tak ve výboru samém jej přiměla k tomu, to co nám dále pověděti chtěl, pro sebe podržeti. — Přikročilo se nyní k volbě užšího výboru, kterážto volba až pozdě do odpoledne trvala, i zvoleni jsou pro Staré město: pp. Fürst, Dr. Helminger, Bärenreiter, Jednorožec, Plešner, Jelínek, Dr. Rudolf Haase, Dr. Horáček, Ehm a Br. Kieman. Pro Nové město: pp. Pstross, Dr. Porth, Vyskočil, Turecký, Dr. Arlt, Josef Rezek, tesař, Vác. Novotný, Jurain, Bärenreiter, Pro Malou stranu; pp. Vorovka, Freiesleben, Dr. Šubert. Pro Hradčany: pan Volkmann. Pro Josefov: pan Landau.

Našinci, z nichž pouze tři do užšího výboru se dostali, a sice pánové: Dr. Porth, Dr. Horáček a Pštross, velmi důvodně jednajíce, se poděkovali. I zvoleni jsou na jejich místo pánové: Pack, Veselý a Kraner, a na místo p. Bärenreitra na dvou místech zvoleného, p. Brože. Pan Brože zdá se býti velmi logická hlava a na důvtipu mu asi neschází, nebo po svém zvolení se takto vyjádřil, arciť že německy: »Já sice se prohlásil, že budu-li volen, volbu nepřijmu, když ale jsem zvolen, tedy to přijímám.« Není ničeho nad takovouto důslednost a logiku! Čítá-li naše nová užší rada více takových logických hlav, potom ať jen zkroušeně se modlí: »Veni sancte spiritus! — (V. L.)«

bouříli proti předešlé raddě, že špatně hospodaří, ať ukáží oni jaké poklady obci nasbírají.

— Volby obecní Vídenské vypadnou asi tak podlízavě a servilně, že se za ně vláda sama bude stydět. Neb již nyní počínají vládní noviny ku př. Grätzer Zeitung vystupovat proti přílišné horlivosti Vídenských dobře smýšlejících, pravice, že jestli každá liberálnější volba se zamezí konečně bude nový obecní výbor nějaký mudín k posměchu lidu. — Vídeň je vůbec žaludek celé říše, ale hlavou ať se nedělá nikdy. Když již sama vláda musí Vídeňáky napomínat k větší liberálnosti, Vídeňáky, kteří 1848 ani nevěděli, jak vysoko napnout svou radikálnost: pak věru dobrou noc všemu smýšlení Vídně, ať žijí smažená kuřata!

— Pražské staroměstské gymnasium, které, jak známo se bude v české měniti, jest již žáky přeplněno. Podáváme v domácích zprávách tohoto svazku[1]) dlouhý přípis pana ministra Thuna[2]) stran českého vyučování, který si tedy může každý, kdo jest milovník dlouhých řečí, pokojně přečíst. Může se o tomto přípisu vším právem říci: dlouhé kázání, ktrátký oběd! Jakého dlouhého rozmýšlení, jakých exhort a rozjímání to potřebuje, než konečně se ze všeho vyloupne jedno vzorní české gymnasium pro celý rovněoprávněný národ česko-slovanský. Když se zaváděla na naše školy němčina, nepotřebovalo se vzorů, šlo to zčerstva a najednou, ale když se má zase čeština vrátit do svých starých práv, jak důkladně, jak vážně, jak opatrně a především pomalu se tu musí pokračovat

[1]) Slovan z 2. října r. 1850. Sv. 1. S. 1244—1245.
[2]) Viz díl II. S. 632 a díl III. S. 813.

a jak vzorně ještě k tomu! Kdyby p. ministru Thunovi skutečně tak mnoho záleželo na rovnoprávnosti, mohl to všechno zpravit velmi krátkým asi následujícím nařízením před feriemi: »Po letošních prázdninách bude se na následujících gymnasiích v Čechách, na Moravě a na Slovensku (vypočtení jmen) všechno jen v česko-slovanské řeči přednášeti, vyjmouc německý jazyk a literaturu. Který p. professor, jsa rodilý Čechoslovan po prázdninách schopen nebude to, co dříve přednášel německy, přednášeti česky, bude bez pense propuštěn. Thun m. p., ministr osvěty.« Nač velkých orací takovéto krátké ale jadrné nařízeníčko postačilo by až nazbyt. Přesadilo by se jen snad ještě několik německých professorů z českých gymnasií na německá a několik Čechů z německých na česká, a tím by bylo všechno odbyto.

— Pan Klučák[1]) sedí ještě posud, co toto píšeme, u profousa v Praze, a má při tom nanejvýš tu útěchu, že se ho ujímají (slovy) ministerské časopisy. Že Pražská Mittelpartei na vzdor zavření p. Klučáka přece vyvolila pana Vaňku za purkmistra, to nám podává nejlepší světlo o této straně. Musí se vědět, že oni sami nemají žádnou vážnost a lásku k panu Vaňkovi, a že ho volili jediné z úslužnosti k vládě, jako totiž za odměnu slepé oddanosti p. Vaňkovy k ministerstvu. Každá jiná politická strana, kdyby jí vláda něco podobného, jako jest zavření p. Klučáka učinila, udělala by alespoň za to nějakou demonstraci, ale Pražská Mittelpartei jest tak neodvisla ve svém přesvědčení,

---

[1]) Viz díl III. S. 1069.

že ji ani nejhorší nakládání v ponížené oddanosti mýliti nemůže.

— Nejvyšší nařízení od 7. září zapovídá všem c. k. důstojníkům vojenským: 1. aby nebyli redaktory politických časopisů, 2. aby nepsali žádné politické články do časopisů, 3. aby vůbec nedávali do veřejnosti články, ve kterých se jedná o disciplině a řízení vojenském. — Viděti z toho opět snažení, aby vojsko vůbec od všech ostatních občanů se dělilo a jakousi zvláštní kastu tvořilo — k jakému účelu, porozumí každý i bez našeho výkladu.

— Pan ministr Thun nařídil, aby každý vstupující gymnasista platil 2 zl. stř. vstupného na opatření prý potřebností učebních. — Jest to sice jen nepatrné, avšak významné dosti, když vláda sice na zbytečné upevňování a vůbec na vojsko vždy má dost millionů pohotově, na školy ale i tu nepatrnou výlohu teprva od žáků sbírati nechává. Není skoro ani jedno číslo Vídenských časopisů, ve kterém bychom nečtli o nějaké nastávající s výlohami spojené, a obyčejně jen libůstkářské zcela nepotřebné změně ve vojsku, ale na vzdělání lidu musí se teprva sbírky činiti. Tak prý budou zavedeny při pěchotě kromě tamborů i píšťalkáři tak jako v Rusích. Věru, že bychom bez píšťalek snadněji obstáli, než bez říšského sněmu, a že školy venkovské reformovat jest trochu potřebnější než pískání při pěchotě zavádět.

— Deutsche Zeitung Pražská píše, že prý se ve Vídni za spisovatele známé brošurky absolutistické »Vyznání vojákovo« skoro všeobecně považuje major Babarcy,[1]) jenž úřaduje v kabinetě generálního adjutanta

[1]) Viz díl III. S. 363. a 388.

císařova hraběte *Grünne*.[1]) Jestli tato zpráva pravdivá, můžeme si pomysliti, jací lidé jsou v nejbližším okolí našeho *konstitučního* císaře.

— Můžeme prý očekávati zase jednu důležitou reformu, totiž zřízení nového policejního ministerstva!

— V okolí Říma káží prý mnichové a kněží ustavičně proti liberálním, proti všem konstitucím, proti Sardinsku a Anglicku. Skoro v celém Papežsku jsou předepsány veřejné modlitby, »aby prý Bůh ráčil Sardinsko osvobodit od tyranství!« Sardinsko ale jak známo jest jediná vlaská země, kde konstituce panuje.

— Reichszeitung píše článek o nejnovějším manifestě hraběte Chambordského,[2]) praetendenta na uprázdněný trůn republiky francouské, ve kterémžto mluví Reichszeitung »*o tak zvaném prý národním právu*« a »*o nynějším republikánském provisorium*« ve Francouzích. Také prý musí zcela schvalovati z jeho stanoviska zásadu p. hraběte Chambordského, že totiž své právo na trůn francouský jen z Boží Milosti odvozuje. — Jest to skutečně něco podivného s tou Boží Milostí; dobře se přece ví, že ani jedna z těch rodin mocnářů, které nyní své právo na trůn z Boží Milosti odvozují, od Boha nebyla na ten trůn usazena, nýbrž buď vyvoleny jsou neb jinak násilím zbraně trůnu se zmocnily. Jak se za našich časů lehkovážně vůbec zneužívá jména Božího, vidíme ku př. nejjasněji na straně ultramontánské a hierarchické. Ta vždy říká, že všechna moc vrchností světských

---

[1]) Viz díl III. S. 398. a 991.

[2]) Henri Charles Ferdinand Marie Dieudonné de Artois, vévoda Bordeauxský, hrabě Chambordský (1820—1883) byl poslední potomek starší linie bourbonské.

pochází od Boha, když ale někdy některá tato světská vrchnost něco nařídí, co se hierarchii nelíbí, jaká tu hned neposlušnost, tupení, ba exkomunikace, což právě v Sardinsku nejlépe pozorujeme. Vy pokrytci! jestli všechna vrchnost pochází od Boha a každý, kdo se jí protiví, Bohu se protiví (což učíte): zajisté tedy i moc sněmu, krále a ministerstva sardinského od Boha pocházeti musí. Proč se jí tedy protivíte? — Ostatně jest ale Reichszeitung ve velikém bludu, jestli považuje republiku francouskou za provisorium: nemotorností legitimistů a bonapartistů se zajisté nyní silně potvrdila.

— V Němcích a v Italii již tedy počíná stará hra s konstitucemi jako po porážce Napoleona po r. 1815. Jedna konstituce klesá po druhé, v Neapoli, v Římě a také v Toskánsku již pominuly ústavní vlády, nemluvíc ani o Parmě a Modeně. Nesmíme zapomínat, že v těchto zemích všude vládne vplyv Rakouska. V Němcích zas rozpouštějí nyní sněm za sněmem, jakmile jen nechce se chovat dle rozkazů vlády. Nesmíme opět zapomenout, že též i v těch zemích německých, kde se to děje, převládá vplyv Rakouské vlády. — Moudrému napověz, hloupému dolož — říkáváme. —

— Dne 23. září vyšla v jednom domě v Linci z nepovědomých příčin rána. Hned byl dům od c. k. vojska obsazen a prohledán. V Linci není obležení, platí tam tedy ústava, a dle § 10. základních práv není prohledávání domů dovoleno než v zákonitém způsobu. Radda městská zadala žalobu proti takovému rušení ústavy, jsme žádostivi na výsledek.

— Roznáší se zpráva, že prý vyšlo v Čechách od podkrajských úřadů nařízení k obecním představeným, aby udali počet národní obrany, kolik z toho

uniformovaných a ozbrojených jest, a jmenovitě, kdo prý a jakým způsobem má politický vplyv v jednotlivých místech. Jestli tato zpráva jest pravdivá — o čem až posud zvláště z ohledu na poslední punkt pochybovati musíme, — prozrazovali by jistě naši úřadové špatnou úctu k nově vyvoleným představeným obecním, když by jich chtěli za nějaké tajné udavače spoluobčanů používati. — Při této příležitosti dodáváme ještě žádost, aby páni představení obcí, kdyby jim takový neb nějaký vůbec neobyčejný rozkaz od podkrajských úřadů přišel, laskavě nám jej sdělili k uveřejnění, neboť cokoli vláda činí, má býti všeobecně známo, potají nic nen činiti zapotřebí.

— Vídenský Denník, který již vůbec ve mnohých věcech vyšel s pravou svou barvou na světlo, a jmenovitě se také radoval z vítězství německo-sedmašedesátnické strany při volbách obecních v Praze[1]), vytýká nyní, aby přece věc tak příliš nápadná nebyla, Mittelpartaji, že stranu besední docela z užší raddy vyloučila. Vídenský Denník mluví při této příležitosti jako postní kazatel, a jaksi ouzkostlivě připomíná na historii Prahy, nepochybně totiž vyhazování z oken reakcionářských městských rad, které se v Praze již několikráte přihodilo. Ať se ale nestrachuje ani Vídenský Denník ani jeho věrní milí: časy jsou již nyní civilisovanější, nosíme glasérukavičky, a tu by při takových experimentech mohly prasknout. A k tomu panuje nyní všeobecný pokoj a pořádek, jak by se mohlo něco podobného přihoditi? Protestujeme však ve jménu odstouplé rady Pražské a ve jménu pravdy proti tomu

[1]) Viz díl III. S. 272.

chytráckému tvrzení Víd. Denníka, jako by v predešlé raddě nebyly bývaly zastoupeny mohovitější třídy měšťanstva, a jako by byla neměla důvěru u tříd mohovitějších. Větší počet bývalé raddy náležel mezi velmi zámožné, a ani třetina jich nebylo z nynější třetí třídy. Ale byli to liberální mužové: to je ten celý zármutek. Nynější stav obce Pražské jest vůbec pamětihodný a podivný: strana, která zvítězila, hrozí se nyní jaksi sama ze svého vítězství, ona vidí totiž a přesvědčila se sama z voleb, že jest přirozeně velmi slabá, a že jen volební zákon jí pomohl k vítězství. Naproti tomu strana poražená velmi vesele svou porážku nese, přesvědčivši se volbou o své veliké přirozené síle mezi obyvatelstvem Pražským.

— Presse se diví velice tomu, že p. Klučák ve 24 hodinách vyslechnut, odsouzen a zavřen jest, že ale strany známého hrubého (Londýnského)[1]) excessu v Mostech posud nic se nestalo. (Strany p. Wiplera v Praze ještě také o žádném potrestání nevíme.) Musíme podotknout, že událost p. Klučákova straně Mittelpartajské v Praze ve veřejném mínění velice uškodila také u mnohých, kteří s ní až posud drželi. Proč, může si každý sám pomysliti.

— Naše přítelkyně »Ost.-deutsche Post« dala nám zase nový důkaz své pravdymilovnosti; přinesla dne 29. září následující zprávu: »Často podotknuté pistole pro Kničanina[2]) byly konečně dohotoveny a s adressou v srbské a české řeči jmenovanému od jeho »bratrů Čechů« (tak zní podpis) odeslány. Pistole jsou okráš-

[1]) Viz díl III. S. 1084.
[2]) Viz díl II. S. 705.

leny stříbrnými figurami Záboje, Žižky a Petra Fastra«. Divná věc! Ve všech Pražských a i v jiných novinách byla často jmenovaná památka pro našeho rekovného soukmenovce dobře popsána; jen »Ostdeutsche Post« viděla na ni ve své bratrské horlivosti také Petra Fastra[1]).

— Südslavische Zeitung nám vypravuje velmi zábavně o veřejném řízení u c. k. krajinského soudu v Celovci (Klagenfurthu). Tam totiž vtělila se zaručená všem národům rovnoprávnost takovým neobyčejným způsobem, že se skrze tlumočníky před soudem vyjednává se Slovany! O tomto zcela z brusu novém způsobu rovnoprávnosti přece nebyla žádná zmínka posud ani v ústavě ani v žádném zákonu. Tedy tam vlastně pan tlumočník jest jediný soudce všech obžalovaných Slovanů ve všech instancích! Nač tedy apellace a nač vůbec soudy? Jisto jest, že soud jenom dle toho souditi musí, co pan tlumočník přeloží a ne dle toho, co obviněný řekne! Škoda, že nám nepochybně žádné ministerské noviny neobjasní, na kterém paragrafu ústavy se zakládá takové jednání s rovněoprávněnými Slovany před c. k. rakouskými soudy!

— V Sardinsku připravují se na poli církevním veliké věci. Již počínají provincionalní výbory žádati o zrušení klášterů a odebrání církevního jmění. (To jest: aby církevní jmění přišlo pod správu státu.) Nedá

---

[1]) Petr Faster (1801—1868) byl hostinský a kavárník. Stal se populárním tím, že r. 1848 dne 11. března uspořádal s jinými v Praze v lázni svatováclavské schůzi, kde schváleny byly české požadavky, a že se účastnil deputace do Vídně, která měla vymoci splnění českých žádostí. Po bouřích svatodušních r. 1848 ustoupil do pozadí.

se nyní již upříti, že nerozvážlivé chování vyšší hierarchie sardinské může míti veliké následky pro celou římskou hierarchii vůbec. Neboť neudrží-li ve Vlaších své světské panování, pak i v ostatním katolickém světě nevyhne se velikým potřebným reformám.

— Z Králové Hradce podávají Jičínskému Věstníku potěšitelnou zprávu, že prý o zápovědi Slovana u biskupství v Hradci ani jednáno nebylo. Tomu rozumíme v ten smysl, že vys. důst. konsistoř a p. biskup Hradecký se Slovanem zcela stejného smýšlení jsou, což nás velice těší. Kdybychom jen mohli ještě Brněnského p. biskupa obrátit, než pomine svět, který prý dle knížky vydané od jednoho kněze francouského, již jen 60 let státi má.

— Nič to pre to, preňdě zima, budě leto! — říkají Slováci. Post nubila Phoebus! říkávali Římané. V Sedmihradsku a v Uhřích jest nyní požehnaná úroda na řády a rozličné záslužné peníze a kříže, jako dešť hojný nasypali je páni ministři na rozbouranou vojnami půdu Magyar-orszagu! — Všeho mnoho škodí! Kde konečně vystačí prsa zasloužilého Rakušana pro všechny ty kříže a peníze, bude-li se jimi tak štědře sypati!

— Reichszeitung projevuje nyní již z přílišné klerikální horlivosti zřejmé kacířské smýšlení. Praví totiž v jednom článku o Sardinsku, že svědomí jest první instance a římský papež druhá. Takového přece posud nic se nenašlo ani v bibli, kdežto vůbec p. Ježíš o papeži nic nemluví, ani tradici katolické.

31. (Slovan z 5. října r. 1850. Sv. 2. S. 1268—1270.)

H. B. Ost-Deutsche Post, jak známo, stojí ve spojení s maďarskými praetendenty v Uhřích a neopomine ani příležitosti, kde by tak mohla Slovanům něco nemilého zavěsit. Tak ku př. praví o Slovácích při jedné příležitosti: Hurban[1]) a jeho přátelé jsou jenom stoupenci mužů »Slovana,« a kam tito směřují, ukázal nám program jejich v Prosinci m. r. vydaný. (Známý článek p. Palackého v Nár. Nov.,[2]) pro který byly vlastně v Praze zapovězeny Red. Sl.) Rovnoprávnost jest vznešený, šlechetný a skutečně demokratický princip, ale v té rozsáhlosti, ve které jí žádají Palacký a jeho soudruhové, rovná se principu Fourierovu a Okenovu, které též zrnko pravdy v sobě obsahují«. Totiž jinak vyřknuto, rovnoprávnost měla by sice býti, poněvadž by ale Němcům a Maďarům škodila, jest nepraktická. S jakou mrzutostí ostatně p. Kuranda[3]) a jemu podobní rabínové na každé slovanské pohnutí hledí, viděli jsme nedávno při známých pistolích Kničaninových,[4]) kdežto se již nemohl p. Kuranda zdržeti, aby svému vtipu uzdu pustil a podotknul, že jest na nich prý vyobrazen Žižka a Petr Fastr. My zajisté dobře víme, co vypodobniti sluší na pistole pro Kničanina, a zanecháváme p. Kurandovi, aby až jednou Vídenští pošlou p. generalovi Willisenovi do Holštýna nějaké

[1]) Viz díl I. S. 33.
[2]) Viz díl II. S. 854.
[3]) Viz díl III. S. 526.
[4]) Viz díl III. S. 1126.

skem. Pak zase budeme hodní a milovaní synáčkové — s tím rozdílem jenom, že jsme již zatím trochu povyrostli a zmoudřeli.

— Hlavní schůzka všech katolických jednot v Linci uzavřela také prý, že se budoucně chtí sestřediti buď ve Fuldě neb v Praze. Všimněme si toho, že se od r. 1848 z této strany jaksi ve zvláštní pozornosti mají Čechy a Praha. To jistě není nadarmo.

— Uřadové v Sedmihradsku dostali nařízení, aby všechnu úřední korrespondenci nevedli jinák než v německé řeči, poněvadž prý nemůže být než jeden úřední jazyk a poněvadž se prý nyní na to tlačiti musí, aby se každý úředník němčině jakožto úřednímu a vládnímu jazyku, bez kterého žádný rakouský úředník býti nemůže, co nejdříve naučil. — To jest tedy již zcela zřejmé, že nebude v Rakousích rovnoprávnost, nýbrž že chtějí ministři udělati němčinu panujícím nad ostatními jazyky. Kdyby se to ale jen tak snadně dalo vyvést jako nařídit! Osm millionů proti 28mi millionům, to přec je trochu těžko prorazit, a kdyby se i celé ministerstvo na váhu k těm 8 millionům přiložilo, pochybujeme přec, že by nás převážili. — Litujeme jen p. ministra Bacha,[1]) že již tak zřejmě se osměluje rušiti naši ústavu. Kdežto si nyní Prusko počíná v Němcích dělati přátele, uráží naše vláda všechny své národy k prospěchu několika millionů Němců — přece však nikdy proto nebude ve vlastním Německu oblíbenější než Prusko!

— Jak se naše vláda chápe všemožných postranních prostředků, jimiž by novinám sobě oddaným

[1]) Viz díl II. S. 122.

mohla opatřiti nějaké čtenářstvo, objevil nám nedávno Wanderer strany telegrafických depeší. Vláda totiž nechává skrze p. Tuvoru,[1]) známého bývalého redaktora zuřivého časopisu Freimüthiger a pak Const. Zeitung (p. Medaua, zapovězených v Praze), kterýžto p. Tuvora nyní se stal poníženým služebníkem p. Bacha a spisovatelem známé Oesterr. Corresp. všechny telegrafické depeše opatřovati a je pak svým novinám sdělovati. Rozumí se samo sebou, že neodvislé noviny, kdyby sobě i chtěly za veliké peníze opatřiti ty samé zprávy na telegrafické cestě vždy čekati musejí až telegraf pro vládní noviny službu odbude a obyčejně teprva pozdě v noci nějaké krátké zprávy dostávají. Tím ovšem noviny vládní, totiž Reichszeitung, Lloyd, Vídenský Denník mají důležité zprávy mnohem rychleji než neodvislé časopisy. Est modus in rebus.

— Budeme tedy míti i v Čechách loďstvo vojenské a vyplní se přece slova Shakespearova, že leží Čechy u moře.[2]) Vláda prý zařídí parní vojenskou loď na Labi k pojištění komunikace mezi Děčínem, Litoměřicemi a Terezínem. Dočkáme se snad ještě veliké bitvy mořské mezi Angličany a Rakušany někde u Libně. To je pokrok! Zároveň máme potěšitelnou zprávu, že vláda vynaloží na lepší upevnění Terezína zase několik millionů. Vláda se nepochybně přesvědčila, jak dobrou službu jí dělaly pevnosti uherské v čas vojny, a proto nyní tolik peněz na ně obětuje. Či snad myslí p. Kraus[3]), že se času tohoto, kde tak špatné peníze

---

[1]) Viz díl III. S. 966.

[2]) William Shakespeare v »Zimní pohádce«.

[3]) Viz díl II. S. 122.

máme, nejlépe k stavbě použiti má, abychom za ty papíry měli alespoň hodné pevnosti, které pak mohou časem svým státu hodně vynášeti?

32) (Slovan z 9. října r. 1850. Sv. 3. S. 1304—1305.)

H. B. U ministra vojny p. Čoriće držela se tyto dni schůzka generálů. Není to nic divného, že se držela, ale divné jest, že i ve vládních novinách o tom zpráva se podala.

— Pan farář Boskovský v Čechách Šalk, známý to duchovní avanturník, jenž za onoho času v Praze liguriánským svým kázáním znamenitý povyk způsobil, dostal, jak noviny vládní oznamují, za odevzdání své pro c. k. rakouskou armádu německy sepsané modlitební knížky od císaře ruského velkou čestnou medalii (21 a půl dukátu těžkou) se stužkou bíle-zeleno-červenou. Jest to věc povšimnutí hodná a ukazuje nám vnitřní cenu mužů této liguriánské strany. Car ruský jest přece nekatolík i šismatik, přece však p. Šalk ultramontán katolický nezamítnul odevzdati jemu katolickou svou modlitební knížku a uloví si za to nějakou odměnku. Ovšem: Alle Macht kümmt von Oben! Ať si je Turek, Pohan neb kdokoli, jen když dá zlatou medalii! Ostatně máme s panem farářem Boskovským ještě něco důležitého co mluviti, což však ponecháme na budoucí číslo, ve kterém mu bude věnována zvláštní jedna Epištola Kutnohorská.

— Reichszeitung vymyslila zcela podivnou a novou příčinu známé hrubé urážky p. Haynaua[1])

[1]) Viz díl III. S. 1084.

mohla opatřiti nějaké čtenářstvo, objevil nám nedávno Wanderer strany telegrafických depeší. Vláda totiž nechává skrze p. Tuvoru,[1]) známého bývalého redaktora zuřivého časopisu Freimüthiger a pak Const. Zeitung (p. Medaua, zapovězených v Praze), kterýžto p. Tuvora nyní se stal poníženým služebníkem p. Bacha a spisovatelem známé Oesterr. Corresp. všechny telegrafické depeše opatřovati a je pak svým novinám sdělovati. Rozumí se samo sebou, že neodvislé noviny, kdyby sobě i chtěly za veliké peníze opatřiti ty samé zprávy na telegrafické cestě vždy čekati musejí až telegraf pro vládní noviny službu odbude a obyčejně teprva pozdě v noci nějaké krátké zprávy dostávají. Tím ovšem noviny vládní, totiž Reichszeitung, Lloyd, Vídenský Denník mají důležité zprávy mnohem rychleji než neodvislé časopisy. Est modus in rebus.

— Budeme tedy míti i v Čechách loďstvo vojenské a vyplní se přece slova Shakespearova, že leží Čechy u moře.[2]) Vláda prý zařídí parní vojenskou loď na Labi k pojištění komunikace mezi Děčínem, Litoměřicemi a Terezínem. Dočkáme se snad ještě veliké bitvy mořské mezi Angličany a Rakušany někde u Libně. To je pokrok! Zároveň máme potěšitelnou zprávu, že vláda vynaloží na lepší upevnění Terezína zase několik millionů. Vláda se nepochybně přesvědčila, jak dobrou službu jí dělaly pevnosti uherské v čas vojny, a proto nyní tolik peněz na ně obětuje. Či snad myslí p. Kraus[3]), že se času tohoto, kde tak špatné peníze

---

[1]) Viz díl III. S. 966.

[2]) William Shakespeare v »Zimní pohádce«.

[3]) Viz díl II. S. 122.

máme, nejlépe k stavbě použiti má, abychom za ty papíry měli alespoň hodné pevnosti, které pak mohou časem svým státu hodně vynášeti?

32) (Slovan z 9. října r. 1850. Sv. 3. S. 1304—1305.)

H. B. U ministra vojny p. *Čoriće* držela se tyto dni schůzka generálů. Není to nic divného, že se držela, ale divné jest, že i ve vládních novinách o tom zpráva se podala.

— Pan farář Boskovský v Čechách *Šalk*, známý to duchovní avanturník, jenž za onoho času v Praze liguriánským svým kázáním znamenitý povyk způsobil, dostal, jak noviny vládní oznamují, za odevzdání své pro c. k. rakouskou armádu německy sepsané modlitební knížky od *císaře ruského* velkou čestnou medalii (21 a půl dukátu těžkou) se stužkou bíle-zeleno-červenou. Jest to věc povšimnutí hodná a ukazuje nám vnitřní cenu mužů této liguriánské strany. Car ruský jest přece *nekatolík* i *šismatik*, přece však p. Šalk ultramontán katolický nezamítnul odevzdati jemu *katolickou* svou modlitební knížku a uloví si za to nějakou odměnku. Ovšem: Alle Macht kümmt von Oben! Ať si je Turek, Pohan neb kdokoli, jen když dá zlatou medalii! Ostatně máme s panem farářem Boskovským ještě něco důležitého co mluviti, což však ponecháme na budoucí číslo, ve kterém mu bude věnována zvláštní jedna Epištola Kutnohorská.

— Reichszeitung vymyslila zcela podivnou a novou příčinu známé hrubé urážky p. Haynaua[1])

---

[1]) Viz díl III. S. 1084

v Londýně. Angličané prý si dělali naději, že budou vésti dobrý obchod s Uhry, jestli se odtrhnou od Rakouska, Haynau ale to zamezil, a proto na něho měli zlost. Toť by však museli Angličané mnohem více vybít panu Paskeviči[1]) Erivanskému, veliteli ruské armády, kterýž vlastně byl hlavní původce porážky Maďarů!? Přece však se vsadíme s Reichszeitungem oč chce, že by se knížeti Paskevičí, kdyby do Londýna přišel, ani nejmenší urážka nepřihodila. — Čím to jest? —

— V Petrovardinské krajině (vojenského pomezí) vyzdvihl prý známý plukovník Puffer[2]) celou rovnoprávnost následujícími krátkými, ale jadrnými slovy, promluvenými u přítomnosti všech setníků: »Nechci, aby se již po srbsku úřadovalo. Řeč tato jest ještě hrubá a musí se teprva ve školách, které se budoucně zřídí, vzdělati!« Škoda, že takových Puffrů jest tak málo!

33) (Slovan z 12. října r. 1850. Sv. 4. S. 1335—1339.)

H. B. V rozličných časopisech čte se zpráva, o jakési schůzce, kterou chce šlechta držeti v Teplicích, aby utvořila pevněji jistou šlechtickou politickou stranu, jejížto prý účelem jest, aby při budoucí revisi ústavy říšské (tedy při prvním sněmu říšském) přijata byla hořejší dědičná komora asi na způsob anglické. Jinak se proslýchá, že prý tato strana jest pro administrativní

[1]) Ruský vojevůdce Ivan Fedorovič Paskěvič (1782—1856), když r. 1849 Rusko zakročilo v Uhrách, přiměl maďarskou armádu ke kapitulaci u Világose dne 10. srpna r. 1849.

[2]) Josef Puffer.

decentralisací. Od české šlechty, to jest od liberalnější prý části její (jaká jest tato liberálnost poznáme teprva, až se dovíme o osobách vedoucích tuto stranu) vychází prý hlavně toto snažení, a s maďarskou šlechtou jsou prý ve vyjednávání; od vlaských šlechticů dostali ale prý tu odpověď, že tito jsouce ve své politice zcela proti Rakousku, nemohou se s nimi spolčovati. — Uvidíme časem, co na tom všem jest pravdivého.

— Wanderer Vídenský přinesl nedávno zprávu, že dostal z Berlína dopisy, které ovšem nemohl prý vytisknouti, ve kterých prý ale se oznamovalo, že v Berlíně mluveno jest od dobře prý zpravených osob, že brzy prý bude zrušena ústava naše od 4. března, rozumí se ovšem ve smyslu absolutistickém. Zpráva tato ve spojení se známými událostmi brošurky p. Babarczyho[1]) atd. znepokojila znamenitě obecenstvo ve Vídni. — Nás neznepokojila příliš, neboť jsme přesvědčeni, že již žádná moc nemůže to co r. 1848, 1849 a 1850 změnily ve smýšlení lidu, zase nazpět vrátiti — ovšem s jakýmsi delším trváním. Okamžité překoty arci jsou možné, ale udržeti v Rakousích na delší čas zase absolutní vládu jest docela nemožné.

— Reichszeitung dává dosti zřetelně na srozuměnou, že by se měla Rěka (Fiume) ve smyslu tamější italianské strany od Chorvatska odtrhnouti, »aby prý mohla zase svou bývalou činnost ve smyslu a k podpoře svých s *německo-rakouskými živly* zase spojených zájmů započíti.« Tomu přece každý rozumí?!

— Dle nejnovějších zpráv tedy vymyslilo prý ministerstvo nějaký zcela nový způsob na obmezení tisku

[1]) Viz díl III. S. 363 a 388.

časopiseckého, poněvadž prý kauce a (nepochybně nynější ostrý tiskový zákon?) nejsou postačitelné. Budou prý se od redaktorů a vydavatelů časopisů žádati jisté mravní vědecké a občanské vlastnosti. To by tak na první pohled se snad leckomu nezdálo nic zlého, neb vším právem žádati by se mohlo, aby redaktoři časopisů byli mravní a občansky zachovalí mužové, a aby něco uměli. Přijde všechno jen na to, co se zde rozumí slovem mravný a zachovalý muž a kdo by toto vysvědčení dával, a kdo vůbec by budoucí redaktory zkoušeti a jim takové vysvědčení dáti právo měl. Zdá se nám ostatně, že by i toto obmezení málo pomohlo k obmezení tisku: snad by vláda leckterého jí nepohodlného redaktora vyloučila pod tou neb jinou záminkou z práva vydávati na svoje jméno časopis, ale aby schopností svých (má-li jaké) neužíval přece zas jen dle svého přesvědčení pod jinou firmou proti té samé vládě: to přece vláda nezamezí. Zkrátka proti svobodě tisku se ten, kdo ji nemiluje, jinák než censurou uchrániti nemůže, a jestli ministerstvo nemůže a nedovede skutečně se svobodou tisku vládnout: nepomohou přece všeliké methody, vyjmouc ono specificum.

— Vídenský Denník se — jak pochopitelno — velice na nás mrzeti musel, že jsme nedávno panu hraběti Thunovi poradili tak krátký recept k provedení rovnoprávnosti v našich gymnasiích.[1]) Za to nazval Vídenský Denník redaktora Slovana tureckým »bašou trojbunčužným«. Děkuji Vídenskému Denníku,

[1]) Viz díl III. S. 1121.

že mne povýšil na hodnost tureckého bašy, a neopominu se snad již co nejdříve do svého nového pašalíku stěhovati, neb mne již zde všechno to konstituční obležení promrzelo, a připovídám spolu Vídenskému Denníku, že se žádný jiný než on nestane mým vládním orgánem až počnu své bašovství. A jak lacino jsem si získal své bašovství, laciněji jistě než Bém, jedině proto, že jsem myslil, že by český gymnasiální professor, který ještě nyní, to jest po zkušenostech r. 1848, 1849 a 1850 po feriích by v stavu nebyl česky přednášeti, zasloužil bez penze propuštěn býti! Pan ministr Thun prý není žádný turecký baša, aby muže se ženami a dětmi bez chleba vyhazoval na ulici« — praví lidumilovný Víd. Den. myslí totiž ty české professory, kteří by nemohli nebo nechtěli po feriích ve škole česky mluviti, místo dosavadní němčiny. Aj! aj! jak jsou někdy lidé dobrotiví! Pan ministr Bach[1]) není také dojista žádný takový turecký baša (jako redaktor Slovana), aby snad některého úředníka se ženou a dětmi bez chleba na ulici vyhnal proto, že nechce neb neumí česky psáti neb ouřadovati, o takové nelidskosti našich ministrů jistě nikdy nic neuslyšíme. Že ale větší část našeho učitelstva skoro hladem a skoro bez chleba jest, o tom nepochybně p. hrabě Thun ani nic neví, sic by to jistě jeho citlivé srdce tak dlouho netrpělo, tím více, že již sám baša trojbunčužnový, známý ukrutník Karel Havlíček častokráte nad touto bídou nižšího učitelstva hořekoval! Podivná věc! Praelat Strahovský, když byl ještě direktorem filosofických studií, říkával: Wer will, der kann!

[1]) Viz díl II. S. 122.

Já ale až nastoupím bašovství své zvolím si za heslo své: *Kdo nechce, říká, že nemůže!*

— Časopisy zas již píší, že prý se budoucím sněmům zemským předloží návrh stran »*foršpanů*« [1]) pak stran ubytování a šetření vojska. Jaká to zbytečná starost. Jen ať se svolají sněmy, však oni pak budou dobře vědět o čem mají jednat!

— *Zase zázrak!* Moravské noviny píší: Opět nový podvod stal se i ve Velké Řetové, nedaleko Č. Třebové v podk. Landskronském.

Velká Řetová leží totiž na blízku Sloupnice, kdež obraz sv. Filomeny se k nejsvětější úctě vystavuje, a poněvadž na oltáři Řetovského chrámu Páně se nalézá obraz P. Marie, a tento obrazu sv. Filomeny ustoupiti měl, počal obraz P. Marie, resp. dítě Ježíšek, nad touto urážkou, která se jeho Božské matce státi měla, *krvavé slze plakati!*

Jaké nesmysle od pošetilého lidu o zázraku tomto se rozšiřovaly, může každý z následujícího posouditi. Obraz onen zázračný, na plátně malovaný, jest za sklem, a přece mnohá babička se vší jistotou tvrdila, že cítila a viděla (!), jak jí až na její střevíce slze ony ukáply! atd. Náš p. podkrajský, jemuž každý moudrý za to jen chválu vzdáti musí, vyslal do Velké Řetové muže, aby zázračný obraz prohledl, bedlivě ohledal a vyšetřil, a tento muž našel, nastojte! žeť to jsou *slze namalované!* Lid totiž okolní věděl a též si to mezi sebou vypravoval, že ten a onen a ještě třetí obraz sundali, do sakristie šli, a tam bezpochyby slze

---

[1]) [Někteří budou se snad mrzeti, že nevíme o slovu »přípřež« ale nám se *foršpon* co předmět první na sněmích velice líbí.]

namalovali, totiž červenou barvou v klovatině arabské rozpuštěnou. To aspoň onen muž vyšetřil. Pan podkrajský nařídil, aby podvod tento byl zastaven, ano hrozil, avšak z jiné strany snad se to schválilo, a jest prý ještě, jak bylo.

Avšak nejenom laikům, moudřejším, jimž na pravém rozkvětu náboženství záležíno jest, toto počínání proti mysli bylo, anobrž zvláště duchovenstvo nad takovýmto zlomyslným klamáním lidu se pozastavilo, za kteroužto příčinou se odebrali naši pp. kaplani ještě s několika mladíky, by též ten obraz ohledali. Jeden p. kaplan mohl obzvláště v této věci rozhodný hlas vydati, poněvadž znaje se v malbě posouditi mohl, zdaliž slze jsou pravé anebo jen malované, a v skutku nalezl jen to poslední. A jakožto knězi byla ta okolnost takměř hanebnou satyrou, že malíř ve své nejapnosti udělal dítěti Božskému kapku slzavou u nosu, což prý velmi neslušně vypadalo. Urážka tak rozhorlila kněze tohoto, o němž směle říci se může, že jest velmi horlivý katolík a nikoliv Husita, jak se od některých českým kněžím spílá, že shromážděnému lidu bez obalu řekl, že pocení toto krvavé jest pouhý trestuhodný klam, aby tedy nectil co žádné cti hodno není. Potom chtěl p. lokalistovi své mínění říci, ten ale doma nebyl.

A co my máme o tom říci? Myslíme tolik: Jest to smutný úkaz našeho nynějšího věku, že takové kejkle na ujmu pravého náboženství se provozují, a vzpomeneme-li sobě na podobné kejkly ve Mcelích [1]) a jinde, jenž na potupu našeho osvíceného kněžstva se pro-

[1]) Viz díl II. S. 842.

vozují, tuď musíme bezděky v tom ve všem spatřiti daleko široko rozvětvené spiknutí proti zdravému lidskému rozumu, a spolu i pokus, jak hloupý ještě lid sprostý jest, jak dalece tedy naň spoléhati lze. Dále myslíme, že takovýto kejklíř musí za sebou viděti záštitu, na nížto se spolehaje, vzdoruje rozkazům úřadu. Kýž by vys. páni biskupové učinili přítrž takovému se rouhání. Od světských úřadů není v tom pomoc dostatečná.

— Větší část dosavadních theologických fakult bude nepochybně zrušena, poněvadž všude budou diecesalní ústavy theologické stojící zcela pod mocí biskupskou. To jest, srozumitelněji řečeno, stát odevzdá docela vychovávání nastávajícího kněžstva jen biskupům. Proč také neodevzdá stát zase medicinskou fakultu jenom lékařům, proč se jen při theologických vzdává všeho vplyvu? Či nemají býti nastávající kněží rovněž tak občané jako údové církve? —

— Vydavatel Včely v Praze zaslal nám několik výtisků nové přílohy k ní Žihadla, abychom vycházení její oznámili obecenstvu. Druhý den na to dověděli jsme se, že je již Včela i se Žihadlem zapovězena. Dočkalo se tedy Žihadlo jenom dvou čísel. V prvním byla jako úvod báseň o rozličných zvířatech s vypodobněním, mezi nimi i *jelen* a *zajíc* se štábským (plukovnickým) kloboukem (zajíc se jmenuje německy Haase). Při jelenu byl věnec: Jelen, po tučných jenž pastvách touží, velkým pánům k vyražení slouží atd., verše o zajíci končily se: Hned se s *Vaňkem* poradí. Vzadu byla karikatura na centralisaci. Ostatně neobsahovalo Žihadlo pranic, co by skutečně proti zákonu býti neb tak slušně vykládati se mohlo. Z toho viděti,

že již v Praze není věru rádno časopisům vycházeti. Čím dál tím hůř!

— Očekáváme, že co nejdříve nejen vojenský úřad Vídenský, nýbrž i státní zastupitelstvo začne pronásledovat zákonně p. majora Babarczyho pro jeho »Vyznání vojákovo«.[1]) Kdykoli se až posud v obležení pronásledoval časopis, vždy se mu hlavně předhazovalo, že buď pobuřuje mysli, neb že brojí proti ústavě. Že ale spis p. Babarczyho jistě mysli pobouřil, a že proti ústavě brojil, to jest jistě nepochybné. Žádostivi jsme tedy velice na důslednost naší vlády. Či snad ruší ústavu více ten, kdo chce [ji] míti liberálnější, než onen, kdo nechce žádnou? Jisto jest, že alespoň jedna část ministerstva jest toho úmyslu, nenechati věc bez následků, jisto ale také jest, že nachází mínění těchto ministrů nějaké nesnáze, snad od jistých neodpovědných osob. Zdá se nám vůbec, že si ministerstvo, ačkoli se jinák často chlubí svou silou, přece netroufá jaksi na p. Babarczyho.

34. (Slovan z 19. října r. 1850. Sv. 5. S. 1364—1368.)

H. B. Cís. král. vyšetřující komise na Hradčanech projevuje velikou činnost tam, kde toho není zapotřebí, nesmírně málo ale až posud za *sedmnáct* měsíců udělala ze své vlastní povinnosti, to jest z vyšetření příčin pro které vlastně Praha již půl druhého roku jest *slíbené* ústavy zbavena. Za to ale čteme pořád odsuzování redaktorů pro »*pobuřující*« články a

[1]) Viz díl III. S. 363 a 388.

jiných rozličných lidí pro přechovávání zbraně aneb uražení některého policejta. Tyto dni vyšly zase najednou následující tři ortele:

— Nálezem dle vojenského soudu ode dne 14. t. m. odsouzen byl pan Vilém Gabler, z Wartembergu v býv. Boleslavském kraji v Čechách rodem, 29letý, katolík, svobodný, doktor filosofie, odpovědný redaktor novin »Union« pro přestupek tiskový přijmutím článku, z »Jugoslavenských Novin« v Záhřebě vycházejících ode dne 6. září t. r. Č. 125. vyňatého, zprávu o četnictvu v Banátě za úplně nepravdivou shledanou obsahujícího, ve zdejších novinách »Union« ode dne 10. září t. r. Č. 156. s podstatnými, v oněch novinách neobsaženými přídavky a změnami opět podanou, a právě tím směr potupy, snižování a v opovrženost uvádění ústavu četnictva, jakož i popuzování proti němu na sobě nesoucí, dle provolání ode dne 24. května 1849, pak všem zdejším pp. redaktorům daného nařízení c. k. zemsk. voj. velitelství ode dne 21. července t. r. Č. 24 praes. B. a tiskového zákona ode dne 13. března 1849 § 33. — kromě propadnutí sumy jednoho sta zlatých stříbra z kauce pro »Union« složené, na 14 dní do vězení u profosa, kterýžto nález dnes ohlášen a vykonán byl.

Od c. k. voj. vyšetřující komise na Hradčanech.

V Praze, dne 15. října 1850.

Nálezem dle voj. soudu ode dne 14. t. m. odsouzeni byli Jan Kračmer, z Chlumce v býval. Bydžovském kraji v Čechách rodem, 24letý, katolík, ženatý, bez dětí, nájemník zdejší knížecí arcibiskupské knihtiskárny, redaktor a nakladatel beletristického časopisu »Včely« pro přestupek tiskový vydáváním o své ujmě ilustrované přílohy »Žihadlo«, pole politiky nastoupivši a popuzující narážky, jakož i hanění říšské a zemské ústavy obsahující, kromě zařízené již zápovědi těchto listů, pak zabavení zásoby skladní a dřevoryteckých forem dle provolání ode dne 10. května 1849 odstávku §. 3, 27 a 43 na 14 dní do vězení u profosa; — dále:

Bedřich Moser, z Mirova panství Spálené Poříče v Plzenském kraji rodem, 29letý, katolík, svobodný, dříve ve službě u důchodkové stráže, nyní literát, pro zneužití tisku sepsáním a vytištěním popuzujících, též říšskou a zemskou ústavu tupících obrázků a slov v listě »Žihadlu« dle zákona tiskového ode dne 13. března 1849 §. 3, 27 a 42, pak provolání ode dne 24. května 1849 na šest neděl do vězení u profosa, kterýžto nález dnešního dne ohlášen a vykonán byl.

Od c. k. voj. vyšetřující komise na Hradčanech.

V Praze, dne 15. října 1850.

S žalostí pozorovati musíme z těchto ortelů, kterak se c. k. vyšetřující komise na Hradčanech v pronásledování redaktorů a spisovatelů ustavičně zdokonaluje. Tentokrát vidíme zase dva nové vynálezy. Dr. Gábler,[1]) odpovědný redaktor Unie, odsouzen jest kromě vězení u profousa, také k pokutě 100 zl. stř., která se vzíti má z kauce Unie! Ponejprv vidíme zde vojenský libovolný soud u nás žádati peníze[2]) od redaktora, ponejprv vidíme sáhati libovolně po jmění občanů. Žádný právník zajisté nemůže uznati jednání takové vojenského soudu za zákonní, nýbrž za pouhou, žádným zákonem nedovolenou konfiskací to jest odejmutí cizího jmění. Nevíme, kterak se vydavatelstvo Unie zachová v tomto pádu a neuzná-li vůbec za dobré trpěti násilí a mlčeti a nevydávati se ještě na větší pronásledování: dle našeho mínění ale jest vydavatelstvo Unie oprávněno, žalovati c. k. vyšetřující komisí na Hradčanech pro násilné odjímání jmění cizího. Občanu nesmí se úředně a soudně nikdy jinak

[1]) Viz díl II. S. V.

[2]) [Ve Vlaších se to již několikrát přihodilo. Red.]

jmění jeho odjímat t. j. nesmí se k pokutě odsuzovat leč tenkrát, když se dopustil něčeho, nač v zákoně ustanoven jest napřed peněžitý trest, a když formálně platně byl z přestoupení onoho zákonu osvědčen. Jinak jest každé libovolné peněžité pokutování pouhé nedovolené sahání na cizí jmění. Zákon tiskový ovšem určuje na jisté přestupky jisté peněžité tresty a však s tou jedinou výmínkou, když byl spisovatel od poroty za vinného uznán; již zdravý rozum nám praví, že nemůže být nikdo k vytknutým v zákonu trestům od jiného než od náležitého soudu odsouzen.

Z celého odsouzení jest ostatně patrně viděti nesmysl. Redaktor Unie odsouzen jest pro pobuřující článek přijatý z Jihoslovanských Novin o Žandarmech v Banátu (!!). Což pak jest vyšetřující komisí a vůbec vojenské moci Pražské, která jest ustanovena (máli míti ustanovení její vůbec nějaký poctivý smysl) k hájení pořádku a bezpečnosti politické v Praze, což jest pravím této vojenské moci po žandarmech v Banátě, a kterak může článek o žandarmech Banátských pobouřiti mysli občanů Pražských? Ostatně byl onen článek již dne 10. září v Unii, byl-li tedy tak pobuřující, kterak mohla vyšetřující komise celý měsíc nechati tak nebezpečného pro pokoj v Praze člověka, jako redaktor Unie, po městě svobodně choditi? — Bude tedy snad asi, jako obyčejně — nějaký jiný pravý původ záští na Unii, a toto jen udaná příčina.

Z druhého pádu s p. Kračmerem a Mosrem vidíme, kterak nyní vojenský soud tresce redaktora i spisovatele zároveň, což až posud nečinil, nýbrž na jednom se spokojil, jest to zjevné rušení §. 43., 42. tiskového

zákonu, na které se ještě vojenský soud odvolává, neboť zřejmě stojí ve výkladu ministerském, že osoby v těchto §§. jmenované *ne společně*, nýbrž jenom *subsidiarně* to jest kdyby předešlý vypátrán býti nemohl, trestány býti mají.

Musíme také ještě obrátiti pozornost čtenářstva na jednu okolnost zajímavou. Pokud Nár. Nov. vycházely v Praze, byl jediné redaktor jejich rohový kámen, o který zavazoval vždy vojenský soud, nechávaje všechny ostatní redakce na pokoji. Nyní když nás tam nemá slavný vojenský soud, dává se teprva také do ostatních, a tak to jde pořád o tón hloub, a kdyby liberálnějších časopisů nebylo, nepochybujeme ani za mák, že by i Pražské Noviny byly pro »*pobuřující*« obsah trestány. Langsam voran, langsam voran!

— Brošurka p. Babarczyho[1]) měla mezi jiným také ten podivný a trochu humoristický následek, že se p. Dr. Alexandr Bach, ministr vnitřních záležitostí vydal na cesty do hor — prý pro vyražení. Tak alespoň čtli jsme ve všech vládních a také jiných časopisech. Na jednou se ztratil tento pan ministr, a žádný nevěděl kam, a nepochybně zcela bez pasu a bez domovního listu (sice by byl musel udati místo cestování a účel cesty) procházel se někde v horách, s největším nebezpečím strany žandarmerie — která dle jeho vlastního nařízení tak ostře nyní naléhá na pasy atd. Přiznáváme se, že si pan ministr vnitřních záležitostí vybral příliš nepohodlné počasí ke své horní cestě, a velice nás to znepokojuje, jestli pan ministr

---

[1]) Viz díl III. S. 363. a 388.

také in politicis tak špatně si umí voliti příhodnou dobu jako k této cestě. Ostatně čteme ale zas, že p. Babarczy nyní skutečně propuštěn jest ze služby při osobě J. M. C. a že odeslán jest ke svému pluku, a že se následkem toho p. Bach zase ze svého vyražení z hor do kanceláře ve Vídni navrátil. — Jak se praví vydal se následkem toho všeho zas jistý redaktor jednoho opposičního časopisu na cestu do hor, aby tam mohl pokojně přemýšleti o tom, jestli by to byl jaký rozdíl, kdyby p. Babarzy byl ministrem vnitřních záležitostí, bylo by jistě všude obležení, sněmy by nesvolal, daně by bez povolení sněmu vybíral, svobodu tisku by dusil atd. atd. Děkujeme tedy za to osudu, že se p. Bach zase šťastně a vesele navrátil.

— Spůsob, v jakém pan ministr osvěty hrabě Thun[1]) zařídil pro tento rok gymnasia v Prešpurském voj. okresu v Uhřích ukazuje nám zase jasně známou tendencí nynějšího ministerstva, totiž pod zástěrou rovnoprávnosti trousiti všude němčinu, kde dříve nebyla. Sedm gymnasií ve Slovensku jest reorganisováno: z těchto jsou tři německá: Prešpurské, Šťávnické, a Kremnické tři: Nitránské, Bystřické a Trenčínské jsou slovenská ale jen pokud okolnosti dovolí, sedmé Trnavské jest německo-slovenské. Znamenité jest, že němčina jest na všech i na slovenských nevyhnutelný obligatní předmět, za to ale slovenčinu na německých jen dle libosti rodičů!! (krajina jest slovenská)!! Znamenité jest, že okolnosti dovolují všude hned německy vyučovati a že se to professorům výslovně

[1]) Viz díl III. S. 122.

nařizuje, ačkoli se až posud jen maďarsky vyučovalo; kdežto hned slovensky vyučovati okolnosti nedovolují, a professorům se to jen na dobrou vůli zanechává. Od té doby, co nám ale Víd. Den. panoše pana ministra osvěty, tak zřetelně vyjádřil, že provedení rovnoprávnosti nezáleží na vládě, nýbrž jen na nás samých:[1]) nedivíme se již této reorganisaci p. hraběte. Radíme jen Slovákům i Maďarům, aby se hleděli mezi sebou přátelsky porovnati, a oba dohromady proti svému nevolanému dědici, němčině, mužně se opírali. Teď alespoň již zřetelně viděti počínáme, že se nejednalo o zavedení rovnoprávnosti v Uhřích, nýbrž jen o zavedení němčiny.

— Ve Vídni bude se nyní držeti synoda biskupů východní křesťanské (řecko-nespojené) církve, ku které náleží Srbové, větší část Rumunů a něco Rusínů. Doufáme, že tito páni biskupové, u kterých se ostatně nevede obyčejně taková aristokratie jako u latinských, jinák sobě počínati budou, totiž příznivěji k národům než synoda latinsko-katolických biskupů.[2]) Očekáváme ostatně, že jim a protestantům vláda všechna ta práva důsledně uděliti musí, kterých katolickým biskupům tak štědře nahrnula.

— My jsme ušetřili čtenářstvu svému znamenitý strach, nepodavše ani zprávu, že se mluví o odstoupení pana ministra Bacha. Nyní se zas všechno vyrovnalo, pan Bach zůstane na svém místě a bude nás ještě déle držeti v obležení.

— Píše se že ministerstvo zamýšlí zřízení ob-

---

[1]) Viz díl III. S. 371. ad.

[2]) Viz díl II. S. 606.

chodních banků ve všech větších městech k podpoře řemeslníků a průmyslníků. To by zajisté bylo velmi chvalitebné, jenom si přáti musíme, aby zřízení a vedení jejich zcela bylo zanecháno privátním osobám a aby se vláda do ničeho při těchto bankách nemíchala.

— Saphir[1]) prý zamýšlí vydati satyru pod názvem: »Vyznání zouvákovo« (Bekentnisse eines Stiefelknechts).

— Proces strany »Vyznání vojákova« [2]) již započne, neb generalní prokurator ztvrdil krok státního zastupitele. Neví se ale posud proti komu vlastně veden bude, jestli proti spisovateli neb proti vydavateli neb proti tiskaři. — My myslíme, že z toho celého procesu asi mnoho nebude.

— Ost-Deutsche Post přinesla dopis z Tirolska, že prý pan Babarczy jenom »náhodou« (obyčejně se říká z nedorozumění) byl v komonstvu J. M. C. na cestě v Tirolích, a že již nyní sám J. M. C. nařídil, aby se odebral ke svému pluku. V posledním čase myslilo se, že vlastně p. Babarczy na celém spise nevinen jest, že jenom své jméno půjčil, kdežto prý jedna ještě vyšší a známá osoba z okolí J. M. C. pravým původcem spisu tohoto jest: a však později přece p. Babarczy platí za spisovatele.

— Presse píše, že prý p. Bach se ze své horní cesty tak mrzut navrátil jako vyjel, a že již vůbec všechen bývalý úsměch ztratil se z obličeje p. ministra, z čeho uzavírá Presse (nevím proč), že p. Bach zasloužil již titul Excelence a tajného raddy, a těší se Presse

---

[1]) Moritz Gottlieb Saphir (1795—1858), německý spisovatel a žurnalista, známý svými vtipy a svými anekdotami.

[2]) Viz díl III. S. 363. a 388.

již na to, až prý bývalého spoluouda nejkrajnější levice říšského sněmu bude moci titulovati baronem Bachem.

— Ve Vídni vyšel zostřený rozkaz, že žádný obchodník (kromě kněhkupců) nesmí prodávati knihy, kalendáře, brošury a vůbec nic tištěného. Viděti na všech stranách lásku ke svobodě tisku a k osvětě.

35. (Slovan z 23. října r. 1850. S. 1396—1401.)

H. B. Schůzka bývalých oudů »svaté« alliance totiž císaře ruského, rakouského a krále pruského, která prý nyní držána bude, snad učiní veliké změny ve všech veřejných záležitostech nejen našich nýbrž i evropejských. My jsme na všechno připraveni, spoléháme se ale pevně na naše kvetoucí finance. Rozšířena jest sice pověst mezi lidem, že prý cár ruský půjčí naší vládě nějaké peníze; kdo ale ví, že si cár ruský sám nedávno v Angličanech vypůjčoval, kdo ví, že si náhradu za pomoc v Uhřích vyplatiti dal z našich bídných financí: ten zajisté podobným pověstem tak snadno víry nepropůjčí. Kdo chce o politice ruského cára dobré ponětí míti, musí si především jiným pomyslit, že ještě jak živ nikdo z ní nic dobrého nezakusil, že tato politika u sebe začíná a u sebe končí a při všem jen sebe na zřeteli má, a že komu pomáhá, o toho také již smýšlí. A Rakousko jistě nebude první, na kterém by se tato stará politika změnila.

— Čteme zprávu, že naše vláda uchází se v srbském Bělehradě u tamější knížecí vlády o to, aby latinští katolíci tam bydlící (nejvíce z Rakouska přišlí)

dosáhli rovného práva a svobodného vykonávání svého náboženství a jmenovitě, aby si mohli zvláštní veřejný kostel vystavěti. — Z tohoto kroku jestli totiž rakouská vláda (o čem nepochybujeme) věci této horlivě se ujme, pozorovali bychom patrně, že ještě až podnes neodložila starou neschopnost svou zjednati si vplyv a příchylnost v turecko-slovanských zemích. Musíme totiž věděti, že proti Rakousku dosavadní nechuť těchto Slovanů, kteří nejvíce k slovansko-řeckému katolictví se přiznávají a velmi horliví jsou pro svou víru, hlavně odtud pocházela, poněvadž viděli v Rakouské vládě tajného protivníka své víry a poněvadž sobě tedy vplyv Rakouska u sebe jinak pomysliti nemohli, než spojený s propagandou římsko-latinského katolictví. Proto byli tito kmenové tak velice nakloněni Rusku, poněvadž v něm viděli přirozeného obhájce slovansko-řeckého katolictví.[1] Každý tedy viděti musí, že to jest od Rakouska špatný začátek k oblíbenosti u těchto slovanských kmenů, když hned začíná s nenáviděnými tam věcmi. Srbové si nemyslí, že tento chrám jen pro cizince latinsko-katolické jest určen, oni v něm vidí začátek propagandy proti své vlastní církvi, neboť vědí, že římská hierarchie ještě posud od myšlénky neupustila (ba nyní mnohem živěji ji pěstuje) přivésti východní církev pod své poslušenství. Proto bychom nemohli schvalovati takový krok naší vlády se stanoviska čistě politického, tím více, poněvadž ani nevyhnutelně po-

[1]) [Jak známo, nazývá se pravoslavná církev východní katolickou a rozdíl mezi ní a římsko-katolickou záleží jen v řeči, že totiž užívá východní při službách božích jen jazyků národních, že její kněžstvo jest ženaté, že neuznává papeže za hlavu, že má jiný rytus, a v dogmatice vynechává filioque. Red.]

třebný není, neboť až posud mohli latinští katolíci v Bělehradě bytující pobožnost svou vykonávati v domácí kapli rakouského konsulátu.

— Co nejdříve bude nepochybně zřízena ve Vídni nejvyšší říšská radda,[1]) tato zpráva alespoň proskakuje již ve veřejnosti, a z jednoho článku ve Víd. Denn. č. 88. nabyli jsme o brzkém zřízení všeliké jistoty. Každý totiž zná již staré obyčeje a zvyklosti vládních novin, že totiž asi několik dní před tím, než vláda něco učiní, tak jako sami ze sebe počnou o tom rozvažovati, jak by to hezké a dobré, spasitelné a potřebné bylo, kdyby vláda to a to, tak a tak spůsobila. Zatím všechno již je hotovo, a obecenstvo pak když věc do veřejnosti přijde, vidí, jak vláda se drží dle veřejného mínění, pronešeného v novinách! — Vídenský Denník tedy v dotčeném čísle hned v prvním počátečním článku nám vykládá, kterak prý mnozí oktrojované ústavě předpovídali špatné přijmutí, kterak prý ale »nikde nebyla přijata s takovou nechutí.[2]) My, praví Denn. Víd. dále — nepovažovali jsme to ani tenkrát za tak velikou nehodu.« Znamenité by bylo vypsati cenu mezi grammatiky na to, co zde znamená to slovíčko my? Tenkrát přece Víd. Denník ani na světě nebyl, ani počat nebyl v hlavě

---

[1]) Viz díl III. S. 740.

[2]) [Nejlepší officialní důkaz na to jest známý proces redaktora Nár. Nov., (viz díl II. S. 416), kterého porota v Praze (vox populi) přece za nevinného uznala, ačkoli by se nemohlo říci, že tuto ústavu příliš chválil. Tento proces jest i proto poněkud pamětihodný, že toho času ještě mužové Víd. D. jsouce »zaslepeni radikalismem«, pilně sepisovali na žurnalistické lavici celé jednání a ne bez potěšení. Red.]

p. Wurmbranda,[1]) a hrdinové jeho pomáhali nám tenkrát ještě hořekovati nad rozpuštěním říšského sněmu: kterak tedy pravíš, žes viděl Abrahama? Ale nechme těchto maličkostí, kdo má úmysl držeti vždy s okamžitým vítězem, ten nepotřebuje nic považovati za velikou nehodu; kdo nechce zmoknout, musí vždy odejít odtud, kde prší, tam kde slunce svítí. Vídenský Denník dále pozoruje, že velmi povážlivým krokem vždy postupujeme[2]) a že se blížíme k cíli. Někdo prý by mohl proti tomu namítati obleženost ve Vídni a v Praze, to prý ale jest jen hráz[3]) a nebude trvati déle než do ukončení státní stavby. Jak dlouho ale nebude tato stavba ukončena, o tom zapomněl Víd. Den. podotknouti. Víd. Den. prý sice sám nenahlíží příčiny prodloužení obleženosti zvlášť v Praze, ale myslí si, že čím déle bude trvati obležení, tím trvanlivější bude naše konstituce! To je pravda, když bude konstituce bez užívání schovaná, nemůže se ošoupati a zůstane pořád jako nová! Víd. Den. se také domnívá, že prý by po zřízení obcí místních, okresních a krajských (ještě nejsou ani místní zřízeny všudy) svolati se mohli sněmové zemští, z čehož vidíme, že se Víd. Den. těchto sněmů nebojí, majíť zajisté volební řády zcela podle toho, aby se v nich nemohla ozvati skutečná většina obyvatelů zemských. Víd. Den. odůvodňuje smělou žádost svou tím, »že prý sněm svolaný v čas nastávajícího nebezpečí nikdy není zdárný«, to věřím, že takový sněm

---

[1]) Viz díl III. S. 97.

[2]) [Ba velmi nepovážlivým krokem postupujeme v dluzích. Red.]

[3]) [Hráz je vždycky z bláta, proto zas nedávno nechali v Praze u vojenského soudu jednoho sladovnického holí bít. Red.]

časem jest nezdvořilý! Hlavní ale věc, o které jedná tento článek Víd. Den. jest brzké zřízení říšské raddy. Víd. Den. »nevidí ničeho, co by zřízení jejímu již nyní překáželo, potřeba její zdá se mu býti veliká, výhody znamenité.« Musejí prý ale v ní seděti mužové zkušení, trůnu a vlasti oddaní, povahy neodvislé a pevné, a dle smýšlení a národnosti náležeti k různým stranám a Víd. Den. důvěřuje ve vládu, že prý si tuto mocnou podporu brzy opatří, a nám tím nový důkaz podá, že chce upřímně vykonati ústavu od 4. března.« Nebojíme se ani za mák, že vláda tuto žádost Víd. Den. co nejdříve vyplní, ba myslíme, že ji snad již dříve vyplnila než vyřknuta jest, a jsme jen velice žádostivi na jména těchto zkušených, pevných, vlasti oddaných, neodvislých mužů, kteří v nynějších okolnostech od vlády do říšské raddy vyvoleni budou a vyvolení toho přijmou! Podle jednoduchého rozumu zdá se nám, že by si mnohý neodvislý a pevný muž, kdyby jej nyní do říšské raddy volali, pomysliti mohl: »Když jste nepotřebovali naší raddy až do nynějška, a přece jste již nejdůležitější věci odbyli, nač ji nyní potřebujete? Aneb má snad býti tato říšská radda surrogat za říšský sněm, který ještě dlouho, tuze dlouho, tuze tuze dlouho »okolnosti nedovolí« svolati? Jest takováto říšská radda, jejížto hlas se slyšeti i oslyšeti může dle libosti, a která se bez toho již tak vybere, aby se většině vždy líbilo všechno, co chce vláda, jest taková říšská radda nesmírné pohodlí pro všechny ministry, kterým zlé svědomí nedovoluje slyšeti hlas sněmu, a proto ji také zavedli nedávno v Římě a v Toskáně místo sněmu na radu tušim rakouského ministerstva!

— Naše vládní noviny počínají od nějakých dnů velmi liberálně mluviti: to jest špatné znamení, po kterém dle mého mínění něco velmi neliberálního následovati bude.

— Oesterr. Correspondent odřekl se nedávno zřejmě Berlínského Kreutzzeitunku a pravil, že on s takovou reakcionářskou čeledí prý nic míti nechce; že prý sice absolutní vláda byla za onoho času dost dobrá, ale nyní že to již nejde, ať si prý Kreutzzeitung píše co chce proti liberálnosti rakouského ministerstva (!! ??), ale že ono se nikterak nedá odvrátiti od »pravé« svobody. — Takové řeči Correspondenta jsou také špatné znamení!

— Zvláštní úkaz v konstitučnosti rakouské jest mezi jiným adjutantura J. M. C. to jest neodpovědný úřad pro vojenské záležitosti neodvislý tuším od ministerstva vojny (alespoň posud nikde nic o tom se nepodotklo). Dle ústavy mají všeliká ustanovení J. M. C., aby platná byla, býti opatřena podpisem jednoho z ministrů. Žádostivi bychom byli zvěděti, jak dalece se tento punkt ústavy zachovává v ministerstvě vojny a jestli pan ministr vojny odpovídá také za všechno, co p. hrabě Grünne [1]) dělá? —

— Jisto prý jest, že definitivní organisace Uher bude zcela dle příkladů jiných a jmenovitě dle Haličské, a že centralisace i v ní zúplna provedena bude. Maďarští jednatelové se bez naděje z Vídně vracejí. Zatím se dle příkladu emigrantů maďarských v Paříži také emigrace maďarská v Angličanech prohlásila, že

[1]) Viz díl III. S. 991.

nyní docela v svornosti chce působiti se starokonservativními.

— Známo, že se u vlády ve Vídni jedná o zavedení tak nazvaného civilního manželství. Civilní manželství jest ústav, který nadlehčuje znamenitě manželské sňatky mezi osobami rozličných nabožensví, proto že smlouva svatební před úřadem stvrzená již všechnu zákonní platnost svazku manželskému uděluje, a teprva po ní každý dle víry své předepsaný církevní obřad vykoná. Zavedením civilního manželství, které ostatně ve svobodných zemích již dávno s prospěchem platí, učinil by se především u nás konec všelikým týráním, která dle rozkazů hierarchie katolické každý občan trpěti musí, když s nekatolíkem do svazku manželského vstoupiti chce. — Katolický spolek Vídenský vybízí tedy všechny, aby mu pojednání proti civilnímu sňatku psaná zasílali, a slibuje za podařená 10 až 25 zl. stř. odměny. »Musíme podotknouti — píše o tom Presse — že tato pro zastavatele nerozumu jakožto čestný žold ustanovená suma 10—25 zl. s ohledem na takový nestydatý požadavek příliš malá jest a více zpropitnému než honoráru se rovná.«

— C. k. okresní soud Mostecký (Brüx) v Čechách odsoudil prý před jistým časem občana, jenž pravil: »že daň z příjmů není zákonnitá, poněvadž není od sněmu povolena, a že v ústavě od 4. března sněm říšský sice slíben byl, ale tento slib držen nebyl« na 14 dní do žaláře. Proti tomu učinil odvolání k tamnějšímu krajinskému soudu, a ten uznal jej za nevinného. Nepochybně přijde prý tato záležitost ještě k vyššímu soudu.

— V Praze prý se nyní jedná mezi spisovateli

o jakýsi protest neb rekurs proti tomu, že p. Gábler[1]) redaktor Unie byl odsouzen k dvojímu trestu a jmenovitě k pokutě 100 zl. st. stř. Tento spis má být podepsán od spisovatelů všech politických stran, a však jest spolu velmi možna, že pro nepředvídané překážky (mnozí totiž pro své postavení k vládě nechtí se podepsati) ani ve skutek uveden nebude.

Ostatně jsou prý p. p. Gábler, Kračmer a Moser[2]) všichni v jednom vězení (in necessariis unitas) a Gáblerovi povoleno jest redakci dále vésti i z vězení, z čehož vysvítá přece ještě jistá nezrušitelná jovialnost vojenských mocností na Hradčanech.

— Vláda nařídila, aby opravy a změny v listinách, které pro změněné okolnosti se státi musí, zůstaveny byly rozhodnutí zemských sněmů. — Zdá se tedy, že tyto opravy a změny nemají také příliš na pospěch.

— C. k. žandarmerie dostane dle nařízení vlády píšťaly mosazné (na ozvání) a prozatím jich je 15.000 kusů objednáno. Pan ministr vnitřních záležitostí nepomyslil si zajisté když na tu důležitou reformu přišel, že jest v ní tak mnoho humoru. Roku 1848 platily píšťaly mnoho, poněvadž se jich tuze mnoho potřebovalo na rozličné kočičiny: r. 1850 zase budou mnoho platit píšťaly.

— Vládní noviny píší, že prý jest vojenský aerar s obcí Štýrskohradeckou ve vyjednávání, aby prý tamnější zámek (on leží na výšině a kanony by mohly z něho zasáhnouti celé město) buď vojenskému aeraru docela odstoupila aneb jej na své vlastní útraty upev-

---

[1]) Viz díl III. S. V.

[2]) Viz díl III. S. 1142.

nila. — Zdravý rozum dá, že tento zámek jako vůbec všechna podobná upevňování ve všech hlavních městech celého Rakouska nemohou býti proti cizímu nepříteli, nýbrž jen proti městům samým, a nynější vláda, ačkoli při každé příležitosti říká, že má lid na své straně, prozrazuje přece špatnou důvěru k sobě a k tomuto lidu, když si jen takovými prostředky poslušnost pojistiti chce. Nejpodivnější jest ale již ze všeho, žádati od občanů Štýrskohradeckých, aby si na vlastní útraty vystavěli nástroj na rozbourání svých domů!

— Pro zvelebení prý vyučování zřízeny budou ve všech městech a městysích celé říše již v budoucím školním roce tři klassy. Kdybych dle matematických pravidel nic zmultiplikoval s jakou cifrou koliv, přece nebude z něho nic jiného než nic. Dvě neb tři neb čtyry klassy to nám všechno nepomůže, ale dobré platy učitelů, dobré knihy školní, dobrá osvícená dohlídka, zcela jiný plán atd.

— Velmi jsme byli poslední čas potěšeni zprávou, že nově zřízená slovenská gymnasia v Uhřích ucházela se v Praze na Staroměstském o školní knihy. Zdá se podle všeho, že sice p. ministr osvěty Slovákům zřejmě nepředpisuje, aby ve školách písemního našeho společného jazyku se drželi, že ale přece svého vplyvu k uvedení staropísemního jazyka v Uhřích užívá a ukazuje alespoň tamějším professorům, že by takové zavedení rád viděl. Rozumí se, že takové smýšlení p. ministra nezůstalo by bez následků blahodějných pro upevnění starého literárního svazku mezi československými kmeny, a kdyby p. ministr vplyvem svým toto spojení skutečně do života uvedl, byl by

to nepopíratelný důkaz opravdivé jeho vůle, aby se národnost a literatura naše zvelebila.

— Francouský časopis »Ordre« přinesl nedávno článek o tom, kterak naše vláda všemožným způsobem chce utlačiti časopisectvo v jednotlivých zemích, směřujíc jen k tomu, aby veškeré novinářství sestředěno bylo ve Vídni. Článek v Ordre byl patrně psán od někoho, jenž rozumí rakouským poměrům, a proto tím více obrátilo na sebe pozornost naši předpovídání tamtéž umístěné, že ještě větší nesnáze se chystají na tisk v jednotlivých korunních zemích.

36. (Slovan z 26. října r. 1850. Sv. 7. S. 1428—1430.)

H. B. Z nového uspořádání gymnasií v Haliči pozorovati jsme museli opět zbytečné nastrkování němčiny, které se vymlouvá nedostatečností prý Rusínů, tak stran kněh, jako strany professorů. Jistá pravda, že nemají Rusíni ani kněh gymnasialních, ani professorů důstatek: ale že by se prozatím polštině beztoho až posud mezi všemi vzdělanějšími obyčejné místa popřáti nemohlo, tomu se velice divíme. Proč pak tedy i mezi Poláky, kde přec by ještě o professory nouze nebyla a také knihy velmi snadně se našly: proč i tam se němčině dostal lví podíl? —

— Brněnské Presse, jak jsme při známé její centralistické barvě ani jinák očekávati nemohli, velice se líbí nová ústava pro Halič,[1]) neboť Presse již dávno před tím prohlásila se zřejmě pro departementální cen-

[1]) Nová ústava pro Halič byla vydána cis. patentem dat. 29. září 1850 a publikovaným 19. října 1850.

tralisací. Znamenité jest jenom to, s jakou horlivostí Presse v tomto ministrům dává dispens na zrušení ústavy od 4. března. V té totiž Halič uvedena jest co jedna korunní zem, nyní ale ministerstvo z ní skutečně tři země udělalo, z kterých každá svůj zvláštní sněm míti bude; při tom však varovali se to výslovně říci, nýbrž *zdánlivě* nechali přece alespoň některé upomínky na jednotu. Presse tedy se táže, nač prý v tomto pádu tak ouzkostlivě se drželi slov (ducha bez toho vymítili) oktrojované ústavy od 4. března?

— Komu Pán Bůh, tomu všichni svatí! Toto přísloví ztvrzuje se opět na nynější městské raddě. V nejbližším sezení výboru bude se již jednati »*o bezplatné aerarní půjčce* 45.000 zl. *stř. pro obec Pražskou*«, kterou již jistě od vlády slíbenou mají. Známo však, že proti předešlé liberální raddě zcela jinák jednala v tomto pádu vláda: co měla obec za vládou, nevyplácelo se, co měla vláda za obcí (ačkoli toho mnohem méně bylo) dala sequestrovat, půjčku nechtěla vláda obci povolit, rovněž tak žádnou daň na obec vypsat, a tak chtěla pro nedůstatek peněz, když se již ani úředníkům platiti nemohlo, donutit liberální radu k dobrovolnému odstoupení. Nyní když strana vládní do rady se dostala, hned jsou finance státní v tak dobrém stavu, že se může obci 45.000 zl. půjčit. Jest to zrovna jako známá anekdota o dvou přátelích, když si jeden od druhého peníze vypůjčiti chtěl a ten odpověděl: Peníze nemám, ale zůstanu za tebe dlužen!

— Pan Dr. Gábler a Kračmer[1]) propuštěni jsou

---

[1]) Viz díl III. S. 1142 a 1156.

již od vojenského soudu na milost, a jen p. Moser nenašel posud milosti před očima jeho. Pan Moser jest vydavatel Brejlí, a zdá se, že ještě od té doby má nějaký vroubek stran uherské vojny.

— Nepochybně k potěšení a ulehčení ostatním redaktorům a k vůli dobrému příkladu byl tyto dni také redaktor známého »Soldatenfreundu,« který ostatně s vojenskou vládou ve Vídni až posud žil vždy v tuhém přátelství, odsouzen ještě s dvěma agenty každý ke 100 zl. stř. pokuty, proto že rozšiřovali prý pobuřující zprávy. Psali totiž, že již vojsko naše dostalo rozkaz vtrhnouti do Němec. — V Praze mají od prvního Listopadu noviny přijít pod správu c. k. policie, a při známém rozumném smýšlení p. přednosty policie Sachra-Masocha považuje se to za dobrou změnu. Kdo by si byl asi r. 1848 pomyslil, že r. 1850 si budou noviny v Praze přát přijíti pod dohled a moc policie!?

— Kdo oči má, viděti musí, že poznenáhla přicházíme zase do té doby jako po pádu Napoleona a po Červencové franc. revoluci r. 1830, totiž do doby kongresů. Korunované hlavy mluví jen o vojácích a chovají se jen jako vojáci. Augsb. všeobecné noviny přinesly telegrafickou zprávu, že v Bregenci uzavřeno jest, aby vojsko spojených jihoněmeckých panovníků vtrhlo do Hessen-kasselska, a ve vládních novinách bavorských čteme k tomu ještě i ten poloouřední výklad, že prý se tam nejedná o to neb ono ministerstvo, nýbrž o konstituční neb legitimní suvrenitu panovnickou. Čteme nyní zprávy našich vládních novin o kongressu Varšavském;[1]) cár ruský přijede prý J.

[1]) Viz díl III. S. 479.

M. C. našemu císaři až na hranice naproti, po boku J. M. C. nachází se zase p. Grünne, hrabě Vrbna a p. O'Donell, z ministrů kníže Schwarzenberg. J. M. C. navrátí se teprva na počátku budoucího měsíce Listopadu a navštíví nepochybně prý také *ruský vojenský tábor.*

— Podobného spůsobu jest zpráva jiná. Ve Vídni odevzdán jest arcibiskupu Holomouckému, jmenovanému, jak povědomo, za kardinála, tyto dni v chrámě dvorním od J. M. C. *osobně* kardinálský klobouk. Při celé slavnosti účinkovalo též mezi jiným množství c. k. dvorních kočárů.

— J. M. C. již povolil, aby platy kněží, když jsou professory na gymnasiích, byly stejny s platy světských professorů, které byly až posud vždy o něco vyšší. Není to ovšem nic než spravedlivost, aby za stejnou práci stejných výhod se požívalo, ale poukazujeme na tuto zprávu nejvíc jen z toho ohledu, aby viděti bylo, kterak si vláda při každé příležitosti náklonnost kněžstva získati hledí.

— Reichszeitung, která všude vidí jen to, co viděti chce, nechává si psáti z Paříže, že prý tam skoro všechno napořád jest nakloněno prodloužiti presidentství Ludvíka Napoleona,[1]) to jest vlastně navrátiti se zase z republiky k monarchii. Zatím ale víme všichni, že Napoleon ani nejmenší naděje nemá býti presidentem déle než do vypršení zákonní lhůty r. 1852. Co se pak ve Francouzích stane, neví ovšem posud nikdo, ale že Napoleon nebude ani císařem ani králem, ani konsulem, ani presidentem, to víme s jistotou. —

---

[1]) Viz díl III. S. 975.

Ostatně můžeme býti za tuto neurčitost francouských záležitostí jenom povděční, neboť to jest snad nejmocnější ještě strašák proti reakci.

37. (Slovan z 30. října r. 1850. Sv. 8. S. 1464—1466.)

H. B. Jest již skoro jisto, jakož ovšem již napřed viděti bylo, že z toho mračna, které se mezi rakouským a pruským ministerstvem nadmulo, nebude žádný déšť. Vyhnali jen agio ze stříbra přes 20 procent, srazili metaliky asi o pět procent a vojna nebude žádná.[1]) Když tak považíme rozumně chování rakouského a pruského ministerstva proti sobě již od r. 1848, musíme se věru diviti té nesmírné komedii, kterou již tak dávno tyto dvě vlády před očima celé Evropy provozují. A kdyby ta komedie byla alespoň za darmo, ba kdyby jen byla trochu lacinější, ještě bychom se mohli na ni s větším rovnodušim dívati. Ale vypočtěme si jen, co peněz stojí ku př. dvě armády naše jedna na saských hranicích, druhá ve Vorarlbergu, a na druhé straně v Prusích zas podobná vojska, přirazme k tomu, co se národům na obou stranách nadělá výloh a nepohodlí s ubytováním a ustavičným postrkováním vojska z místa na místo, co toto vojsko samo se v nepříležité již době roční utýrá nadarmo: a poznáme hned, že to jest příliš drahá komedie! Co by tu bylo škol, co by tu bylo platů lepších pro učitele, na které rakouské finance snad nikdy nebudou postačovati? A nač se to všechno děje? Prusko a Rakousko

---

[1]) Viz díl III. S. 479.

hádají se o přednost v Němcích, a v Němcích — tuším nestojí ani o jednoho ani o druhého příliš mnoho! —

— Oesterr. Reichszeitung zase nám již opakuje, že prý se v Hessenkasselsku nejedná o nic jiného nežli o hájení autority monarchické. Pravda že takové vládní noviny všechno umí náležitě vyjádřit. Jiný člověk by řekl, že se tam jedná o zrušení konstituce, Reichszeitung ale to řekne mnohem slušněji, že se jedná o hájení monarchie. Konstituce právě hlavně v tom záleží, aby monarcha nesměl a nemohl dělati jen co by chtěl, v Kasselu ale chce monarcha jen dle své hlavy jednat, a pomáhati mu k tomu, to jmenuje Reichszeitung hájením monarchické autority!

— Náš přítel redaktor Unie v Praze již zase tedy jest u profousa na Hradčanech. Přidal totiž k ohlášení o milosti jemu udělené, že on o žádnou milost nežádal, a že považuje odpuštění části svého vězení jen za odvolání ortele. Následek toho byl, že p. Gábler[1]) tedy znova zavřen jest a vojenský soud zase ve vládních novinách obšírně tuto věc obecenstvu rozkládá. — Přiznáváme se, že i my, kdyby se nám na vyvolenou dalo na Hradčanech v jedné neb v druhé vlastnosti seděti, vždy bychom raději seděli u profousa než v radě vojenského soudu. Zajisté jest to menší útěcha, býti oudem soudu, který již půl druhého léta lidi vyšetřováním mučí a sobě před celým vzdělaným světem vysvědčení soudcovské neschopnosti dává, než býti odsouzencem takového soudu! Kdyby již nic na světě nesvědčilo o pravém duchu našeho ministerstva, tento Pražský vojenský soud,

---

[1]) Viz díl III. S. 1159.

toto půldruhaleté posud neukončené vyšetřování, toto neskončené týrání lidu pod firmou spravedlnosti: to všechno jest svědectví do nebe volající! Na jedné straně nařizují úředníkům choditi každou neděli do kostela, a na druhé straně — — — — či jest to možná, aby ten věřil ve spravedlnost Boží, kdo maje moc v rukou půl druhého léta se lhostejně na něco podobného!! v konstituční zemi!! dívati může jako jest Pražské vyšetřování? —

— Teprva nyní čteme v novinách vládních, že jistý strážmistr od husarů dostal stříbrnou medalii za odměnu hrdinství v Praze dne 12. června 1848 projeveného. Což přišlo teprva nyní toto hrdinství na jevo?

— Jak pozorujeme obrací se v Čechách již všechno na vruby od té doby, co máme jedno české gymnasium.[1]) V Deutsche Zeitung čteme, že prý »in der Domažlicer Bezirkshauptmannschaft« atd. Ještě před 5 lety věděl málo který Čech, že Taus se jmenuje na česko Domažlice, nyní již zase Deutsche Zeitung neví, jak se jmenuje Domažlice na německy! Jen dál, jen dál!

— Vídenská vyšetřující komise pokračuje dále ve svém přátelském a otcovském kárání vládních a dobřesmýšlejících novin. Nedávno uveřejnila ostré napomenutí Reichszeitungu, »Oesterr. Correspondenta« a »Corriere italiano,« že prý si dovolují o cizích panujících hlavách neslušně mluviti. Reichszeitung totiž o zamilovaných avanturách krále Belgického. Correspondent zas asi o vývodovi Hessenkasselském a Corriere italiano o králi Neapolitanském

[1]) Viz díl III. S. 1096.

(nazývaje jej králem bombardujícím) neslušně prý mluvili. Kromě toho že Corriere italiano v Rěce (Fiume) popuzoval proti Chorvatům, z čehož viděti, že přece ještě Chorvati mají starou protekci a známost u vojenských vladařů. Vyšetřující komisse hrozí těmto časopisům, že budou, jestli se něco podobného ještě přihodí zapovězeny. — To by bylo věru veliké neštěstí pro svobodný tisk! Písatel tohoto se přiznává, že by již nyní bez Reichszeitungu ani živ býti nemohl; když ráno pročtu své číslo Reichszeitungu, přijde mi vždy krev do malého, příjemného proudu, jako bych vypil sklenici starého vína. Doktoři praví, že to jest zdraví mému nesmírně prospěšné. A o toto mé jediné konstituční vyražení chtěl by mne vídenský vojenský soud připraviti?

— Vídenský Denník se zase jednou ošidil. V čísle svém od 30. října nemohl nechat minout příležitost známého přípisu jednoho šlechtice k redaktoru Unie, aby se nezmínil o redaktoru Slovana jako o nějakém známém katanu a biči božím na šlechtu. Víd. Denník si ovšem nepomyslil, že v tu samou dobu vyjde náš jistě velmi smířlivý článek »Nynější postavení české šlechty,«[1]) ve kterém jsme poukázali na možnou cestu, na které by se bez zřízení hořejší pairské komory vyplniti dalo vřelé přání šlechty bez citelné ujmy svobody, a dokázali jsme skutkem, že by nám na upřímném spojení liberální šlechty s liberálně národní stranou mnoho záleželo.

— V Aradě se prý civilní úředníci opět musí podrobit nové purifikací. Jsou při tom 4 rubriky s těmito

---

[1]) Viz díl III. S. 426 ad.

jmény: čistý, nečistý, podezřelý, trestu hodný. Rádi bychom skutečně věděli, jakým způsobem se nečistí, podezřelí a trestu hodní od sebe rozeznávají?

Presse přináší zprávu, jejížto věrohodnost posud nezaručujeme, že prý ministr Culmer[1]) navrátiv se z Chorvatska velmi nespokojen jest s tamnějšími záležitostmi. Zvláště byl prý velice nespokojen s mnohými novými úřady a následkem toho očekávají se v Chorvatsku důležité změny.

— Ve Vídni vyšla nedávno kniha jednající o tom, aby místo dosavadní svolené hořejší sněmovny říšské zavedena tam byla komora pairů. Všeobecně skoro se držel známý baron Andriani[2]) za spisovatele, a však jiní zase pokládají hraběte Montecuccoli[3]) správce zemského v Lombardsku za toho, jenž tuto knížku ve smyslu a srozumění s ministerstvem na zkoušku do světa pustil. Všechny neodvislé časopisy vyslovují se zřejmě proti hořejší komoře pairské.

38. (Slovan z 6. listopadu r. 1850. Sv. 2. S. 1524—1526.)

H. B. Slyšíme, že se již na venkově počínají sbírati příspěvky na tak zvaný konstituční pomník v Praze, jenž má býti veliké stavení obsahující v sobě i sněmovnu zemskou atd. Příčinu a první počátek toho zavdalo se tím, že jistý muž počal sbírati na konstituční jakýsi pomník, který se postaviti měl na Bílé Hoře u Prahy. Později se toho ale zmocnila

---

[1]) Viz díl II. S. 591.

[2]) Viz díl III. S. 14.

[3]) Albert Raimund Zeno hr. Montecuculi (1802—1852.)

jistá strana dobře v Praze známá, na jejímžto čele stál hrabě Fr. Thun. Věc nabyla jiného směru a prvotní oučel proměnil se podstatně. Nyní, jak slyšíme, počíná již spolek, k tomu účelu zvláště v Praze zřízený po celých Čechách sbírati. Aby se tedy mnozí z našinců slovem konstituční pomník, sněmovna atd. nedali přivésti na tu myšlenku, že by snad spolek a účel jeho nynější od liberální strany vycházel a že by jmenovitě také našinci v něm účastenství měli, musíme podotknouti, že tomu dokonce tak není, nýbrž naopak, že my a všichni s námi stejně smýšlející za nepotřebnou a neslušnou věc to držíme, aby se jmenovitě sněmovna zemská z nějakých vyprošených sbírek vystaviti měla, kdežto podobný dům nevyhnutelně na útraty zemské z řádných důchodů zemských stavěn býti musí. Nepotřebné zdá se nám obtěžovati lid sbírkami na věc, která beztoho nádherně vystavena býti musí z důchodů zemských, kdežto mnoho jiných věcí, užitečných nám a potřebných bohužel nikdy se nepodnikne z důchodů zemských, pročež sluší pro takové dobrovolnou obětovnost si zachovati, ne však ji ustavičnými a zvláště tak nepotřebnými sbírkami unavovati a pro jiné, jinak neprůvodné věci ztenšovati.

Ostatně sluší podotknouti, že strana která nyní na onen »konstituční pomník« sbírá, nepochybně také tohoto použíti chce jen za demonstraci nějakou ke svému prospěchu, aby totiž se pochlubiti mohla, že tolik přívrženců v zemi má, kolik přispívatelů bude, při čemž ovšem domnívá se, že mnozí liberální pro slova »konstituční pomník a sněmovna« rádi přispějí, čímž pak mimovolně za přívržence »dobřesmýšlejících« považováni budou.

— Velmi znepokojující zprávy, které v posledních dnech děsily země nastávající vojnou, ukázaly se nyní jakožto příliš kvapné. Již se pravilo, že Haynau[1]) jest jmenován velitelem armády v Čechách na 200.000 mužů zvětšené, již nařízeno bylo nemocnice vojenské zřizovati, pevnosti naše zaopatřovaly se zásobami, ba již prý i Rusové obsadili zase Sedmihrady a Uhry. — Nejnovější zprávy telegrafické z Berlína od 4. listopadu ale upokojili zase celý ten válečný hluk: Prusko se podalo, Radowitz[2]) je propuštěn z ministerstva, cár ruský zprostředkoval ve Varšavě záležitosti Německa, a Prusko se nyní podrobilo jeho výroku.[3]) V Německu zůstane tedy všechno asi tak jako před r. 1848 s tím rozdílem, že nyní celé Rakousko (tedy také vlaské, uherské a haličské země) přistoupí do německého Bundu. — Samé neobyčejné noviny. My sice jsme se nebáli vojny s Pruskem, ale obávali jsme se, že pod záminkou této vojny celé Čechy a snad i Morava dány budou do obležení a že se tak stav Prahy rozšíří na celé Čechy, že budeme »na čas« zbaveny svobody tisku atd. Nyní se zdá, že to již od nás jest odvráceno.

Noviny nám přinášejí zprávy, že ministerstvo osvěty nechce prý povoliti ve Vídni a v okolí missie. Zdálo by se to na první pohled něco hezkého, ale kdo považí, že se ve všech končinách Rakouska missie patrně s vědomím a alespoň s mlčenlivým svolením pana ministra provozují se vší středověkou okázalostí, ten

---

[1]) Viz díl III. S. 990.

[2]) Josef Maria v. Radowitz (1797—1853) byl od 27. září r. 1850 pruským ministrem zahraničních záležitostí.

[3]) Viz díl III. S. 479.

zajisté porozumí, že se ve Vídni jen proto nepovolují, poněvadž ještě není na čase, ne z přesvědčení o jich škodlivosti, nýbrž proto že ještě okolnosti nejsou podle toho.

— Wanderer Vídenský, jenž také posud neví, jaké politiky se skutečně přidržeti by měl, přinesl zase nedávno velmi podivný článek z Prahy o Němectvu a Slovanstvu. Mezi jiným praví se v něm také: Pevné připojení k Německu znamená: utvrzení Německa co velmoci, spojení celní, stejnost práv a zákonů, normální kulturu, a skrze všechno to, kdož by upíral v pádu potřeby pevnou obranu a zbraň proti hrozícímu východu. (rozuměj: Slovanstvu). Není pravda, že jenom Rakušanství a Slovanství zůstalo na bojíšti (v Rakousích). Němectví v Čechách jest vždy ještě tak uvědoměno a mocno, ačkoliv méně pohyblivo a vychloubavo, jako Slovanství.« Tato slova vyňatá z velmi dlouhého stejně dýchajícího článku zasluhují jen několik dodatků z naší strany. Mocnost Němectva v Praze ukázala se při posledních volbách kdežto se ani netroufali kandidaty své postaviti, nýbrž jen ukrytě pod firmou sedmašedesátnického hesla i s patrným zapřením svého němectví a tedy podskokem několik svých kandidatů prorazili, s kterými se teď chlubí. Když se roku 1848 v Praze vypsala od hr. Thuna volba do Frankfurtu jenom tři přišli z celé Prahy volit, z čehož by se dalo soudit, že jsou v Praze buď jen tři Němci buď že ostatní své Němectví tenkrát zapřeli. Zcela přiměřené ale Němcovi jest, když praví, že není vypínavý a mluví při tom o Německu jako jediném privilegovaném skladu vší kultury pro celý svět a zvláště pro nás. Když si k tomu přimyslím, že zrovna v tu

dobu, kde se tato německá vlastní chvála do Wandereru psala, cár ruský spořádal ve Varšavě záležitosti Německa: kdo by se nezasmál, ačkoli to jest z druhé strany k pláči?!!

39. (Slovan z 9. listopadu r. 1850. Sv. 3. S. 1556—1560.)

H. B. Záležitosti německé vypadly až posud dosti uspokojitelně. Náhled pruského ministra *Manteufla*[1]) zvítězil, totiž že Prusko proti Rakousku nemá mocí vojenskou a násilně vystupovati, nýbrž že si má Prusko hledět liberálním jednáním svým získati přízeň v Německu a tím oslabiti vplyv Rakouska. Prusko tedy nenásledovalo *drahý* příklad Rakouska, neozbrojovalo se, nepovolalo obrany zemské, nýbrž na všechny vojenské výhrůžky Rakouské odpovědělo — svoláním svého sněmu! — Když se v pruském ministerstvě jednalo o to, máli se k vojně zbrojiti, namítnulo se proti tomu, že prý by takové přípravy k vojně asi 17 milionů tolarů stály. Prusko tedy, ačkoli jest v daleko lepším peněžitém stavu než Rakousko, ačkoli tam není žádné ažio, přece se ostýchalo na Bůhzdař miliony vyhazovat: ale naše vláda ta nelituje nikdy (našich) peněz, — když se to o čest Rakouska jedná!! Čest Rakouska ale záleží dle mínění nynějšího ministerstva v tom, aby se všude reakce podporovala: aby tedy mohl kurfiršt Hessenský zrušit ústavu, dát obležení a oktrojovat špatnější nějakou ústavu, k tomu musely naše ubohé finance miliony vynaložit!

---

[1]) Viz díl II. S. 803.

• — Jak daleko centralisační manie nynějších ministrů sahá, vidíme zase z toho, že p. Bach ani ty dosavadní zemské schematismy snésti nemůže, nýbrž nařídil vydati zvláštní schematismus při svém ministerstvě, jenž zahrnouti má v sobě také veliké úřady a ústavy všech korunních zemí. Tedy se žádný prostředek neopomine, kterým by se osobnosti korunních zemí setříti daly.

— Vídenský Denník pojednává ve zvláštním článku o budoucnosti města Vídně, hořekuje nad tím, že prý Vídeň neporozuměla své úloze, že chce býti raději pohraničním městem německým, nežli světomocným. Tuto »světomocnost« slibuje Víd. Den. Vídni za to, jestli se stane neutrální půdou pro všechny národy rakouské. Radí také, aby zvláště Čechoslované, kterých jest ve Vídni nejvíce, pokusili se o to, zjednati si tam vážnost a platnost, aby prý tak i ostatní národové jejich příkladu následovati mohli. — Maně nám čtoucím tento článek, napadlo ono místo v biblí, když pokušitel praví: Ejhle! všechno toto dám ti, budešli se mně klaněti! Kdo tak nemá ostřejší a pronikavější oko, myslil by snad, že Víd. Den. velmi dobře s námi to myslí, chtěje nám zjednati ve Vídni platnost, a že to myslí také dobře s Vídní, chtěje z ní učiniti město »světomocné«: ale kdo vidí za kulisy, pozoruje v tom hned jiný háček. Dle toho samého systému, dle kterého vláda podporuje v Praze němectví, dle téhož zase ve Vídni se mluví o neutrální půdě a podporují se jiné národnosti. Německé smýšlení Vídně jest ovšem pánům ministrům nepohodlné, tak jako každé smýšlení vůbec, oni mají nejraději toho, kdo platí, mlčí a poslouchá. Víd. Den. ve své dobroti-

vosti nevidí ani, že chtěje nám zjednati platnost ve Vídni, sedlá koně u ocasu: jen ať nám napřed, když chce již být tak laskav, zjedná platnost doma v Čechách, na Moravě, na Slovensku, ať nám pomáhá zjednati našim sněmům zemským nějakou moc, dále pak ať se nestará o naši platnost nejen ve Vídni, nýbrž i třeba v Paříži a kdekoli. Až budeme opravdivým, na vlastních nohou stojícím národem, půjde to s naší platností samo sebou. Ale abychom se nyní se svou činností do Vídně zalákati dali, abychom své vlastní domácí hlavní města dle plánu centralistického ministerstva oslabovati pomáhali, honíce se za vplyvem ve Vídni, v cizině, kde to nikdy o mnoho výš než na besedy a bály přivésti nemůžeme: k tomu nás přece Víd. Den. tak snadně nesvede, všechna diplomatie, všechna chytrost jest zde nadarmo vytroušena!

— V Reichszeitungu nacházíme: Přehled politický na říjen 1850, z kterého vyjímáme na ukázku to, co praví o Würtemberku, kdežto sněm liberálně si počíná:

»V jižním Německu, má nyní jedině sněm Würtemberský truchlivou úlohu representovati revoluci. Protestoval proti vkročení Bundestagu v Kasselsku a proti nazpět uvedení Bundestagu vůbec. A však cesta krále Würtemberského do Bregence jest postačitelná, aby zrušila všeliké obávání z této strany.«

To přece jest srozumitelno: a tak píší noviny vlády ujišťující nás o svém upřímném konštitučním smýšlení!

— Reichszeitung a Deutsche Reform (ona byla zase Reichszeitungem u reakcionářského pruského

ministerstva Radovicova)[1] vytýkají si mezi sebou nepravdivost. — Tu přec jest jednou ten šťastný pád, kde člověk bez rozmýšlení může dát oběma spor vedoucím za pravdu!

— V Uhřích jest, jak známo, od 1. zaveden kolek. Dopisovatel Peštský do Reichszeitungu píše: že prý poslouchal po tají přátelskou rozmluvu dvou venkovanů, kteří byli s touto novou daní docela spokojeni. — Kdyby to bylo pravda, jeviloby se do jaké sorty lidu náleží dopisovatele Reichszeitungu, totiž do té, která potají rozmluvy lidu poslouchá, alias špicl. Jestli není tedy tato zpráva jenom ve prospěch ministerstva vymyšlena, prosili bychom velice onoho dopisovatele, aby nám jména těch dvou mužů udal, neboť jest jistě znamenitá věc, věděti jména těch dvou jediných mužů, kteří v Uhřích s vládou spokojeni jsou!

— Jak slyšíme, neví si již zase p. ministr osvěty žádné rady strany nového zřízení škol, a povolá prý opět k tomu účelu naše pány biskupy do Vídně. Radili bychom panu ministrovi, aby to nečinil: čas jest nyní nepříležitý, podzimek již příliš daleko pokročilý, jak snadno by některý z těch starých pánů, zvyklých bez toho na pohodlný život, na cestě do Vídně se zastuditi a nějakou nemoc dokonce snad i choleru si přitáhnouti mohl! Jaké tu nebezpečí církvi! A to všechno pro nic, za nic! Nač potřebuje p. ministr svolati všechny pány biskupy na poradu strany škol? Což pak si p. ministr již sám napřed dovtípiti nemůže, co mu páni biskupové řeknou, co chtíti budou? Nač je tedy obtěžovat dlouhými nepohodlnými cestami? Vydati jako

[1]) Viz díl. III. S. 1168.

Caesar krafounké nařízení: Es bleibt alles beim Alten! — a všichni páni biskupové budou spokojeni. —

— Rozumí se samo sebou, že vojsko bavorské a rakouské, které nyní vtrhlo do Hessenkasselska[1]) zrušiti onu konštituci, proti které se ctihodné vojsko Kasselské nechtělo dát potřebovati, nemohlo jinak přitáhnout nežli s nějakou proklamací pana kurfirsta. Stála by tato proklamace skutečně za přeložení, neboť jest to znamenitý formulář na rušení konstituc. Rozumí se samo sebou, že p. kurfirst mluví o svých milovaných poddaných, o jejich věrnosti (kýžby jen sám byl také věrný!) jmenuje to, co učinil jen nevyhnutelnými výmínečnými prostředky k zahájení bezpečnosti státu (zatím ale stát kasselský nemá nyní větších a nebezpečnějších nepřátel než právě pana kurfirsta a pana Hassenpfluga jeho ministra), ústavu prý on chce zachovati (arci s obležením) a jen odpor úřadů a poblouzení prý velkého počtu jeho oficírů přinutil ho k požádání pomoci od Bundu. (Musí to být asi poctivá a pomilování hodná vláda, proti které se i policie, i všechny úřady i samo vojsko opře!) Pan kurfirst praví dále: Nevěrný bych se stal svým od Boha obdrženým mocnářským povinnostem, kdybych trpěl, aby libovolně ustanovené náhledy mycl. státních služebníků chod mé vlády určoval, a kdyby se vedle nebo nad mocí mou zděděnou dle ústavy mně přislušící a od Boha mi svěřenou nějaká jiná ve služebnících státních ležící moc ve zdánlivě zákonnitém spůsobu

---

[1]) Viz díl III. S. 479.

jeviti směla. Škoda jen, že již ty listiny nějak ke ztracení přijíti musely, ve kterých Pan Bůh kurfirstovi Hessenkasselskému jeho moc svěřil a udělil, jak on praví! To, co zde praví pan kurfirst Hessenský hodilo by se asi nejlépe za poslední paragraf každé konstituce, a znělo by to v krátkosti a srozumitelně řečeno: *Ostatně ale může mocnář přece dělati co chce, a všechny předešlé paragrafy jsou jen zdánlivé.* Zdá se nám, že se nyní o uvedení tohoto posledního paragrafu do všech ústav jedná a že se vlastně k tomu dějí ty veliké přípravy.

— Co nejdříve vyjde prý nařízení strany erbu nové naší korunní zemi vývodství Bukovinského. Viděti z toho, že mají páni ministři velmi mnoho zbytečného času, jestli se mohou také takovými hračkami zabývati. Bez erbů bychom snad přece spíše obstáli nežli bez sněmů; ale sněmy nemohou se svolat pro veliké přípravné práce, ku kterým náleží mezi jiným také vymalování nového erbu pro Bukovinu! Difficile est satyram non scribere!

— Reichszeitung píše: že prý nyní teprva jest patrno, že celá ta věc v Hessenkasselsku jen jest umělecky nastrojena od *několik rýpalů!* — Naše čtenářstvo, které ví, co a jak se tam dálo, může dle toho posouditi, s jakou nestydatostí takové časopisy jako Reichszeitung pravdě do očí bijí.

— Budeme tedy již brzy míti místo starého Mettnicha mladého. Syn bývalého ministra Richard vstoupí prý do rakouské služby a sice v diplomatickém oddělení při vyslanství v Paříži. Toť tedy brzy budou moci zpívati starohusitskou:

Naděje se vyplnily
Vrátily se staré časy!

— V minulém jaře vyšel v knihtiskárně Gerolda ve Vídni německý pasquil pod názvem: »Pletichy Hurbana a kompanie a Palackovská stejnoprávnost« na světlo, pln nejsprostějších nadávek rakouským Slovanům a Slovákům zvláště. Jakožto spisovatel toho pasquilu byl jakýsi Karel Paltauf, dříve trestanec (Zuchthaussträfling), potom poštovní expeditor a hostinský v Novém městě na Váhu, nyní redaktor časopisu »Der Kolonist« ve Vídni vypátrán a od Hurbana[1]) k soudu pohnán. Soudní jednání bylo tyto dny v Trenčíně odbýváno, i dokázána byla jednak úplná nevina Hurbanova na zločinech jemu přiřknutých, a jinak úplná podlost pasquilanta Paltaufa, jak to již slovenské a moravské noviny a tyto dny i »Presburger Zeitung« oznamovaly. Slováci ustáli od dálšího soudního pronásledování tohoto bídníka, domnívajíce se, že on vědom jsa sobě svého předešlého hanebného života, od dalšího psaní pasquilů ustane. Ale k našemu největšímu obdivu čteme v nejnovějším čísle »Kolonista« (říjnový svazek, strana 119) ohlášení nového pasquilu pod názvem:

»Hurban et Kompagnie wollen sich von den Beschuldigungen der Umtriebe reinigen, kommen aber vom Regen in die Traufe.«

Vom deutschen Michel.[2])

---

[1]) Viz díl I. S. 33.

[2]) [Hurban et kompagnie chtějí se od obvinění pletich očistiti, přicházejí ale s deště pod okap. Od německého Michla.]

A tento trestanec jest tak drzým, že ze své redakce ve Vídni tento pasquil veřejně k prodeji nabízí!

To jest příliš mnoho! Nechť tedy vídenská žurnalistika zví, jaký to oud do jejich řad se vedral, nechť vídenská policie zví, jaký to člověk v sídelním městě své neplechy tropí; nechť každý poctivý Rakušan zví, s jakými zločinci se nepřátelé Slovanů spolčují k tropení skandalu a k pohanění onoho národa, jenž byl tolik krve pro Rakousko obětoval: my jim takových spojenců nezávidíme!

Karel Paltauf dopustil se v Pešti na směnkáři Janu Hülfovi brannou rukou loupeže 23550 zl. a poranil při tom 2 osoby, jenž byly směnkáři Hülfovi v jeho komtoaru napadnutému ku pomoci přispěly, za čež byl od magistratu pešťanského k tříletému vězení v trestnici odsouzen, kterýžto trest také v Segedině přestál. Po svém na svobodu propuštění provozoval své zlodějské řemeslo tím drzeji dále, i byl mnohdykrát dle tehdejšího způsobu, bitím holí potrestán, konečně však po opětném vloupání se do domu p. Deutsche v Budíně a ukradení 7682 zl. stř., jakožto »nenapravidelný loupežník« k smrti provazem odsouzen, kterýžto ortel ale následkem rekursu na trest věvení opět zmírněn byl.

A nyní se tážeme: Jak se může takovýto známý zločinec ve Vídni trpět? Jak může počestná tiskárna, jako jest Geroldova, pasquily takového hanebníka tisknout?

My žádáme tímto veškerou vídenskou žurnalistiku, povšímnouti si tohoto našeho sdělení, hlasu svého pro počestnost tisku pozdvihnouti, a toho déle netrpěti, aby víc jen jedna řádka ve smyslu prozatímního tisko-

vého zákona §. 8. od známého sprostého zločince vídenskému obecenstvu podána byla. My jsme přesvědčeni, že u dotýčných úřadů hlasy vídenského tisku nebudou hlasem volajícího na poušti. —

O pravdivosti našeho udání obsahují městské protokoly v Pešti a Budíně nezvratné důkazy.

Tyto zajímavé a pamětihodné zprávy zaslány jsou ze Slovenska do Unie. Nám zde ale záleží na něčem jiném, čeho si snad Unie »pro obležení« povšímnouti nesměla. Tento *Paltauf* vydává totiž od nedávna (snad ani ne měsíc) ve Vídni časopis »Kolonist« jehožto účelem jest zprostředkovati usazení Němců v Uhřích. Zákon tiskový praví, že redaktor musí být člověk zachovalý nedopustivší se žádného zločinu aniž přestupku nemravného neb zištného, a v tom spůsobu se také musejí redaktoři vysvědčením úředním vykazovat: ale pan Paltaufek vydává časopis ve smyslu vlády, která nyní chce Uhry poněmčit jako Čechy po bitvě Bělohorské, a pro tuto »*užitečnou*« tendenci jeho časopisu zamhouřilo se oko na to, že pan redaktor jest zloděj a loupežník od řemesla, jen když podporuje »*dobrou věc*.« Když redaktor Slovana v lednu 1850 byl u p. guvernéra Vídenského *Weldena*[1]) žádati o povolení, aby Nár. Nov. ve Vídni vydávati směl, pravilo se mu, že již žádný časopis ve Vídni nedostane povolení, že prý jich je dost: ale pro pana Paltaufa přece se ještě našlo místečko! Nedá se zapřít, že naše vláda není vybíravá ve prostředcích.

---

[1]) Viz díl III. S. 251.

40. (Slovan z 13. listopadu r. 1850. Sv. 4. S. 1587—1593.)

— Telegrafická zpráva, která tyto dni stála ve všech novinách o nejnovějších událostech ve Würtembergu ukazuje nám v nejlepším světle pravé úmysly naší vlády a účel sjezdu ve Bregenci, při kterém, jak známo, král Würtemberský zvolal pamětihodný vasalský přípitek: Kdykoli JM. císař (rakouský) poručí, budu maršírovat! Tato telegrafická zpráva z Würtemberku praví: V Stuttgartě 6. listopadu sněm nepovolil peníze na vojnu, a proto byl zrušen. Lonský volební zákon jest zrušen a starý stavovský zemský výbor obnoven. Sněm ale přece navzdor protestu ministerstva vyvolil si výbor ze sebe.« Tu máme v krátkosti obraz všech těch konstituc, které se držeti zamýšlejí, a jen slepý by ještě pochybovati mohl, že my pod nynější vládou něco lepší očekávati můžeme. Sněm má sice dle konstituce právo povoliti daně a výlohy nebo nepovolit. Když je ale nepovolí, rozpustí se a oktrojuje se jiným zákonem. A ani zdánlivě nechtějí takové s naší vládou spojené reakcionářské vlády ústavy zachovávat: neboť mají ovšem i dle ústavy právo rozpouštěti sněm, a však jenom k tomu účelu, aby v důležitých pádech národ novými volbami vůli svou na jevo dáti mohl, jeli totiž s míněním rozpuštěného sněmu srozuměn čili nic. A však takové vlády nerozpouštějí sněm nikdy s takovým úmyslem, nýbrž naopak znajíce dobře smýšlení země chtějí je násilně udusiti a oktrojují vždy jiný reakcionářský volební zákon, aby jen dobřesmýšlející třídy do sněmu přístup měly a aby se hlas pravý národu tam ozvati nemohl. Takový směr panuje nyní v celém

Německu, a bohužel! pod vůdcovstvím, pod ochranou Rakouska, vlády to, která nám ustavičně ještě slovy svou konstitučnost zaručuje. Samo a libovláda, která již nyní při větší vzdělanosti lidu zjevně obstáti nemůže, snaží se nyní všude o to, aby pod firmou pod rouškou konstituce zase se zahnízdila; slovo konstituce a nějaké konstituční ceremonie tak na oko a pro zaslepení hloupějších chtějí se ponechati, v skutku ale stará libovláda zase uvésti. A k tomu účelu jest nyní spojená dvorní aristokratická, hierarchická atd. reakce v celé Evropě: bez boje ovšem nedojde svého cíle.

— Proskakuje zpráva dosti víře podobná, že jest uzavřený tajně spolek mezi Pruskem, Anglickem a Sardinskem. Není pochybno, že by také Turecko do tohoto spolku přistoupilo, kdyby Rusko zjevně se spojilo s Rakouskem. Byl by to asi trochu divný a neobyčejný pád, kdyby Turecko stálo na straně liberálních vlád proti Rakousku!!

— Pražské vládní noviny podávají nám zprávu, kterak prý pan kardinál arcibiskup Pražský vydal na kněžstvo své diecése oběžní list, aby všemožně sbírali příspěvky na chrámy, který katolická jednota Pražská v Karlíně z dobrovolných příspěvků vystavěti chce. — *Radíme každému, kdo na naše slovo něco drží, aby k tomuto účelu ani prací ani penězy nepřispíval.* — To bude zase křik v Izraeli. Vidíte neznabohy, tajné nepřátele boží, jak vám radí, abyste k tak chvalitebnému účelu jako jest stavení chrámu katolického nic nedávali! Musíme tedy horlivost takovou následujícím ochladiti. Jak známo, sluší na tom místě, kde nyní Karlín stojí, řádu křižovnickému v Praze patronát, a jest

to dosti hanba, že tento řád, který, jak povědomo, nesmírné peníze získal z Karlína ani tolik neřkuli nábožnosti nýbrž jen uznalosti v sobě neměl, aby, když tak nesmírně výnosných užíval vrchnostenských práv, také si drobet vzpomněl na povinnosti a nenechal své nově vystavené město tolik let již bez kostela; jest to dost hanba pro tento duchovní řád, že se nyní na ten kostel, který on vším právem vystavěti měl, teprv v celé zemi žebrati má, a i také slovanského lakadla používati musí, totiž zasvěcení chrámu na jména sv. Cyrila a Methuda. — To právě ale jest nejvíc na duchovních patronátech: víme ku př. že bývalý p. arcibiskup Pražský, když na jeho panství v městečku Richnově (na Moravských hranicích) chrám vyhořel, asi po 5 let tam žádných varhan nedal, a zahanbiti se nechal od jednoho sousedního patrona hraběte Blankensteina v Batelově na Moravě, který právě toho času ve svém katolickém kostele místo starých varhan skvostné a veliké nové koupil. Tento hrabě ale byl protestant a oficír od husarů, a můžeme si pomyslit, jak pěkné dělal lid přirovnání mezi tímto a mezi p. arcibiskupem, jenž *od církve* ročně asi 30.000 zl. platu dostává! To však již jest starý obyčej v katolické církvi: nesmírného jmění, které již má, užívá se nejvíce k necírkevním účelům, a když něčeho opravdu zapotřebí jest, sbírá se zase na to mezi věřícími.

— Pražské noviny nedávno měly, Bůh ví z jaké příčiny, článek o profesorovi *Curtiusovi*,[1]) nedávno

---

[1]) Georg Curtius (1820—1885), srovnávací jazykozpytec a klassický filolog, habilitoval se r. 1845 v Berlíně, r. 1849 stal se mimořádným a r. 1851 řádným professorem na universitě Pražské.

povolaném z Německa do Prahy, tak přepiatě pochvalný, že by člověk neznající okolnosti, neznající pana profesora Curtiusa mysliti musel, že teprva nyní ponejprv zabřesklo v Čechách světélko poznání starých klassiků, a že profesor Curtius jest skála nějaká, na které spočívá celé znání Řeků v nynějším pokolení. Aby snad někdo takovými články vládních novin k mylným myšlénkám zaveden nebyl, musíme podotknout, že p. Curtius jest zcela obyčejný filolog, jakých v Němcích na sta počítají, a mezi jeho a jiných našich humanitatních profesorů přednáškami nepozorovali jsme až posud žádný podstatný rozdíl. Kdo jen poněkud věcem rozumí, musí již napřed věděti, že »dobře smýšlející« osoby, které se protekci našeho *nynějšího* ministerstva osvěty z Němec poručují, jistě mužové k tomu nejsou, kteří by u nás starořecký neb starařímský duch vštípiti chtěli neb dovedli. —

— V české král. učené společnosti zřízen prý bude nový český odbor pro filosofii a matematiku v jazyku českém. Král. učená společnost v Praze, která za časů Dobrovského a jiných filosofických a historických zkoumatelů nabyla velikého života, za našich časů skoro ani není hrubě známa obecenstvu, a živoří více formálními schůzkami a periodickým volením oudů nežli skutečným a vydatným podporováním věd. Příčinou toho byl v poslednějších dobách nedůstatek jistého popudu zevnějšího, bez kterého se, jak zkušenost učí, ani vědy ani umění nedaří. Dělila se na čtyry odbory, z kterýchžto dva filologický a historický, v nichžto našinci převládali, na sobě nesli ráz slovansko-český a ve svých schůzkách také po česku jednali. Nyní tedy následuje i třetí odbor. — Byl ovšem

plán velmi dobrý a živný spojiti tuto učenou společnost, která dosti patrné jmění a privilegie má s Museum, nepodařil se ale odporem několika starých a mladých pedantů. Na to se chtěla česká věda při Museum v jistých zvláštních odborech sestřediti, nepřišlo to ale posud dále než k archeologickému a ani ten nemá pořádnou čilou duši. Tak není tu mnoho a tam je také málo!

— V Praze prý žaloval jednoho c. k. úředníka žid u okresního soudu staroměstského pro urážku na cti a pro tupení ústavy od 4. března! — Zdá se, že onen pan úředník asi ve smyslu p. Babarczyho[1]) ústavu tupil. Proč raději nežaloval jej onen žid u vojenského soudu na Hradčanech, který by jej dozajista pro pobuřování myslí na několik neděl do stockhausu odsoudil. Či že ne? Alespoň my jsme s tímto ctihodným soudem často strany tupení ústavy od 4. března co činiti měli. —

— Praví se, že pan Radovic,[2]) miláček a věrný sluha krále Pruského, opět bude od krále za ministra ustanoven, když se věci změnily. Znamenati sluší, že pan Radovic jest úhlavní nepřítel Rakouska, a hlava celé malo-německé čili gothaské strany, ačkoli k ní z jiných pohnútek náleží. Účelem totiž jiných oudů této strany jest přede vším povznésti užším spojením politickou moc Německa, to docíliti chtějí pomocí Pruska. U pana Radovice ale jest to právě naopak, hlavním jeho účelem jest, povznésti moc Pruska to jest vlastně pruské královské rodiny, a co prostředku k tomu užívá patriotismu strany malo-německé. Ostatně

[1]) Viz díl III. S. 363 a 388.
[2]) Viz díl III. S. 1163.

se však až posud obě věci dobře spolu srovnati a spojiti dají.

— Kdyby k nějaké všeobecné evropejské vojně přišlo, což jest nyní velmi možné, ukáže se teprva, jak opatrně jednala turecká vláda, přijavši se znamenitými výlohami u sebe utečence z uherské revoluce. Nejzkušenější generálové jako Bém[1]) atd., jakož i státníci jsou nyní v jejich službách a mohli by se jí odměniti za ochranu jim udělenou. Když považíme, že mezi nimi jsou hlavně Poláci a Maďaři, znající dobře všechny okolnosti Rakouska i Ruska, proti kterýmžto vládám by se Turecko jistě v této vojně co nepřítel postavilo, nelze nepozorovati, jak velice by tímto spůsobem mohlo Turecko oběma těmto a zvláště Rakousku velice nebezpečno býti. — Obzvláště prý Bém požívá u Turků jakožto hrdina nesmírné vážnosti.

— Pražská Unie si vzala v posledním čísle nevděčnou a marnou práci upomínati nyní pana ministra Schwarzenberka[2]) na jeho program, který tak slavně četl v černém fraku z tribuny říšského sněmu v Kroměříži, a sice jmenovitě na to místo, kde praví: »Teprva tenkrát až omlazené Rakousko a omlazené Německo nového a stálého zřízení nabudou, bude možná jejich vzájemné poměry státnicky ustanoviti. Až do té doby bude Rakousko své spolkové povinnosti konati.« To ovšem neznamená obnoviti starý Bundestag a vnutiti se s celým Rakouskem do starého Bundu. Unie také připomíná pana Schwarzenberga na §. 17. naší

---

[1]) Viz díl II. S. 569.
[2]) Viz díl II. S. 233.

říšské, přece od něho samého dělané ústavy, »že se žádné smlouvy, které by říši naši nějaké povinnosti ukládaly, bez svolení říšského sněmu státi nemohou.« Smlouvy Bregenzké a Varšavské ovšem ukládají nám nesmírné povinnosti, neboť postaviti takové armády není jistě laciná věc: sprostý rozum by se tedy mohl domnívati, že by takové smlouvy bez svolení říšského sněmu platné býti neměly. — Ale sliby jsou chyby! a diplomatové, jak se zdá, drží své sliby jen tenkrát, když musí!

— Oesterr. Correspondenc, známý ministerský časopis, mluví nyní zase velmi liberálně, schvaluje pořád reformy a opravy a slibuje hory doly. Když již nyní tak mluví, kde ještě ani vojna nepočala, což bude teprva slibovat, jestli vojna opravdu počne. A které lidské péro by bylo v stavu vypsati to slibování, které by se z této ctihodné a pravdomluvné Correspondence prýštilo, kdyby se tak vojna nedařila?!

— Známý a od celého liberálního Německa vážený demokrat professor Kinkel,[1]) jenž byl z politických příčin odsouzen až do smrti na pevnost do vězení, uprchl dne 6. listopadu pomocí provazového žebříka z pruské pevnosti Spandavské. Mnozí myslí, že za příčinou nynějších změn vláda pruská mu naschvál příležitost dala k uprchnutí. V Berlíně vzbudila tato událost znamenitého hluku.

Ministr obchodu nařídil ředitelstvu správní stati-

[1]) Německý básník a umělecký historik Gottfried Kinkel (1815—1882) byl činný od r. 1848 jako agitator a žurnalista. Smýšlením byl republikán. Súčastnil se bouří na Porýní a v Bádensku. R. 1849 byl pruským vojskem zajat a uvězněn. V listopadu r. 1850 podařilo se mu uniknouti a stihnouti do Anglie.

stiky, aby se sestavily národopisné zprávy rakouské s národopisnou mapou. *Tandem aliquando, sed sero nimis!* Až posud alespoň snad žádný rakouský ministr nevěděl, kolik duší od kterého kmenu a národu pod jeho vládou v Rakousích bydlí!

— Deutsche Zeitung upozorňuje zase na jeden nový pád, kterak se Rakousko stává jakousi invalidovnou neschopných německých spisovatelů a učenců z říše. Právě nyní povolán jest vplyvem pana Brucka[1]) jistý p. *Robert Helm* ze Sas za sekretáře obchodní komory Brněnské. On totiž použil příležitosti průmyslní výstavy v Lipsku a napsal o ní pochlebné popsání, které však patrně na sobě neslo známky nevědomosti spisovatelovy v průmyslních oborech. Nic méně tím ale přece se mu podařilo, že brzy na to počaly vládní časopisy Vídenské o něm pochvalně se zmiňovati, až si konečně tím vysloužil ono místo u obchodní komory Brněnské. Tak ale to bývá u nás obyčejně, kdy se povolá cizinec do země, bývá to zřídka když muž, který by vědomostmi svými nám něco prospěti mohl, nýbrž obyčejně jen nějaký chudý literární vandrovník, který tu jedinou zásluhu má, že při nějaké příležitosti vládu naši pochválil, aneb zvláště se »dobrým smýšlením« vyznamenává.

— Brněnský pan biskup dal prý sup. profesoru dějepisu na lyceum Jihlavském jisté navedení, jak prý má mluvit o jistých dobách, zvláště když se jedná o náboženské nedorozumění, a oznámil mu spolu, že prof. náboženství nad ním v tomto ohledu kontrolu povede. — Jest pravda, že mnohá věc, která se na

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

světě stala, jest hrozně mrzutá, zvláště někdy pro pány biskupy, a že by za to kolikráte dali nevím co, jen kdyby se to nějak zapomenouti neb zabarviti dalo. Historie ale mluví to, co se stalo, a ne to, co chtějí nechat mluvit páni biskupové a všichni páni biskupové z celého světa nejsou s to, aby historii zacpali pravdomluvná ústa.

— Známo že Mazziny,[1]) bývalý přednosta republiky římské a hlava celého italianského revolučního hýbání nyní v Londýně, nedávno vypsal dobrovolnou půjčku asi 10,000.000 franků k podpoře povstání v Italii. Nedávno papežská vláda p. Mazzinimu znamenitě v jeho účelu pomohla. Jak známo, ustanovil papež v Angličanech nového katolického arcibiskupa a rozdělil celou tu protestantskou zem na nové katolické diecése, čímž nesmírně popudil anglikánské protestantské biskupy. Poněvadž tito, jak povědomo, veliké důchody mají, přispívali p. Mazzinimu znamenitými penězi k jeho účelu, jen aby se tak papeži pomstili.

— Roznáší se již opět po novinách zpráva, že láda brzy vydá »doplňky a výsvětlivky« k tiskovému zákonu a že povolá zemské sněmy asi na počátku budoucího roku. Kdo věří, bude spasen. Že vydány budou ty »vysvětlivky« věříme sice i my, nedržíme to ale za nic jiného, než za rozšíření obleženosti po celé říši s ohledem na tisk.

— Z Hustopeče dopisuje někdo do jistých českých vládních novin pod znamením brejlí. Nedávno upekl tedy tento Hustopečský dopisovatel hustý článek o civilním manželství, a rozumí se samo sebou, že zcela

---

[1]) Viz díl III. S. 536.

jest mínění pana hraběte Thuna[1]) a zavrhuje civiln sňatek také ze strany vědy, mravnosti i politiky! Jak hustá jest ale věda tohoto pana Hustopečana, vidíme nejlépe z toho, když praví ve svém dopisu: že svazek manželský jest cele nutným, nevybavitelným ano *předurčeným*!! když poměr manželský vykládá dle polárnosti a dodává, *že prý pro každého muže jest na světě jen jedna žena a pro každou ženu jen jediný muž, kteří prý jsou mezi sebou v pravdivé předurčené harmonii*!! Ačkoli každá statistika ukazuje libovolnost tohoto posledního udání, a ačkoli každý, kdo zná více manželství, kolikrát již byl svědkem té »*předurčené harmonie*«, chceme přece chopiti pana dopisovatele z jiné strany. On jest nade všechnu pochybnost katolický kněz a náleží k té straně, kteráž s tou samou horlivostí zastává »*na základě vědy, mravnosti a politiky*« coelibat čili bezženství kněží, s kterou brojí proti civilnímu sňatku. Tu ale pan Hustopečský dopisovatel ve své husté vědeckosti zapomněl, že sbíraje nucené důvody proti nenáviděnému civilnímu sňatku dokázal vlastně neslušnost coelibatu. Neboť kam přijde při kněžském coelibatu se svou polárností, se svou předurčeností, se svým tvrzením, že pro každého muže jest jen jedna žena na světě a pro každou ženu jen jeden muž? Co si tedy mají počít ty ženy, které dle zákonu polárnosti mají právě adtrakci ke katol. kněžím, které jsou jim předurčeny, když katol. kněžstvo nuceno jest od hierarchie k bezženství? Poněvadž pro tyto ženy již se tedy mužů nedostává, nuceny

[1]) Viz díl III. S. 813.

jsou též buď k coelibatu, buď k hříchům. — Zašmodrchanost myšlének, kterou vůbec při té straně, ku které p. dopisovatel Hustopečský náleží, často pozorujeme, jeví se také tam, kde praví proti civilnímu manželství: *Dá prý se toto vnitřní usjednocení na základě obapolného souhlasu teprva nějakou úmluvou vynutiti?* Ovšem že nedá tak jako se nedá vynutiti svázáním štolou; ale snad již toto usjednocení a ten souhlas napřed býti musí a pak teprva má následovati úmluva neb štola, aby ten vnitřní srdeční svazek nabyl též občanské a církevní platnosti. Či ne tak? Civilní manželství jest ústav nevyhnutelně spojený se svobodou církve, jest to prostředek proti libovolnosti hierarchie nevyhnutelný. Ať pan dopisovatel nemluví ani o vědě ani o mravnosti ani o politice: jeho polárnost a předurčenost ve vědě jest více k smíchu, než pro vyvrácení. Co se mravnosti týče, nemusí býti s civilním manželstvím spojena jeho libovolná rozlučitelnost (*proti které i my jsme*, neboť manželství libovolně rozlučitelné jest pouhý konkubinat), ačkoli přece v mimořádných a důležitých pádech přece úplnou rozlučitelnost manželství i u katolíků připouštíme.[1]) Co se ale politiky týče, jest jistě záslužno, aby se pyšné hierarchii vzal z rukou prostředek, týrati bez potřeby jinověrce vynucováním reversů, zdržováním atp. Že ostatně v prvních

---

[1]) [Pan dopisovatel nepochybně by nám vyčetl, že se v tom uchylujeme od katolického učení; jakožto assekuraci proti tomu připomínáme, že můžeme vypočísti množství pádů, ve kterých římsko-katolická hierarchie buď za peníze buď z jiných také světských a výnosných ohledů velmožům katolickým dovolovala manželství zrušiti a jiné *platně* uzavříti.]

a právě v nejlepších dobách křesťanské církve sňatky křesťanů s pohany a se židy v obyčeji a dovoleny byly, víme z historie a také v samém Novém Zákoně nacházíme toho potvrzení.

41. (Slovan z 16. listopadu r. 1850. Sv. 5. S. 1621—1624.)

H. B. Dne 12. t. m. zapovězeno jest od vojenských mocností v Praze vycházení našich novin Union:[1] »Vojenské velitelství prý — jak v krátkém a lakonickém rozkazu ve vládních novinách stojí — shledalo vycházející zde od pana Dra Gáblera[2]) redigovaný časopis »Union« pro jeho v nejnovějším čase přinešené vášnivé, na vládu sočivé, úvodní články na čas obleženosti zapověděti«. Punktum, písek na to! Nadarmo bys hledal, milý čtenáři, tyto vášnivé články v Unii, ale což z toho, něco se musí přece říci, když se chce nepohodlnému, liberálnímu, proticentralistickému, a k tomu ještě slovansky smýšlejícímu časopisu žíla zatnout! Krátký to a pohodlný důkaz, že Unie nemá pravdu! Nač se hádat, raději zacpat ústa! O není nad svobodu tisku, kde se vydaří! A není nad upřímně konstituční vládu, která slovy hladí, ale skutky škrábe! Někdo by myslil, že vojenský soud jen tak maně, jak mu napadne aneb jak se rozlobí, zakáže nějaké noviny: ale zatím jest v tom ve všem dobrý plán a vojenský soud hraje při tom jenom roli kleští absolutních, kterými konstituční kovářové ve

[1]) Viz díl II. S. 882.
[2]) Viz díl III. S. 1162.

Vídni »*upevňují a kalí svobodu*«, aby se sami nespálili. Oni tam ve Vídni zůstanou čistě konstituční jako sklo a jen vojenský soud na jejich pokynutí zaškrtí pokaždé ty noviny, kterých hlas právě nepříjemný jest »*dobrým a pravým pastýřům ovec!*« A jak dlouho nechali Unii se třepetati ve svých spárech, viděli hned na počátku celý její směr, od kterého se nikdy ani v obsahu ani ve formě neuchýlila, ale čekali až se trochu vzmůže, až to bude stát za to, aby ji dorazili! My Slované a zvláště žurnalisté v Rakousích konáme práci velmi podobnou známému Sysiphovi, namáháme se a kulíme do kopce kámen, nechají nás vždy o několik kroků přijíti ku předu a pak nás vždy zase nazpět dolů srazí. Jak bychom za to neměli býti povděčni?!

Teď již tedy padl náš poslední časopis v Praze a kromě Večerního Listu, který však jen populární jest, nemáme tam ani jednoho zastavatele ve veřejném mínění. Tak se poznenáhla jedno oko po druhém připlítá k veliké síti a ruka ptáčníkova poznenáhla zatahuje vždy víc a více, až konečně síť sklapne a ptáci budou chyceni. Na jak dlouho, to se ovšem později zase ukáže. Pamětihodné jest, že Deutsche Zeitung v Praze, která zastupuje záležitosti Němců v Čechách, ačkoli byla vždy ze všech Pražských časopisů po čas obležení nejradikálnější, přece ještě ani toho nejmenšího protivenství nezakusila od vojenského soudu. To má dvě příčiny: předně, že tato Deutsche Zeitung při vší své radikálnosti jest přece — kdo by to uvěřil! — vydávaná od pražských sedmašedesátníků, kteří se všemi vojenskými i civilními autoritami dobře známi jsou, za druhé ale po-

važuje jistě vláda Deutsche Zeitung za výborný prostředek k našemu seslabení. A abychom všechno, co na srdci máme, zkrátka vyslovili: Máme německou vládu!

— Moravské noviny píší: Hurban[1]) tedy jest opět v právě svém, ve faře své a potěšená církev chválami zvelebuje moc hospodinovu a spravedlivost vlády císařské atd. Tak jen pochlebujte, jen se plazte, chvalte již proto, že vás nevinně nemrskají. Dost smutné, že Hurban, který pro vládu rakouskou ve vojně uherské kolikráte život nasadil, místo odměny ještě byl vyšetřován! Čekali jsme pořád, že vláda aspoň něčím svou vděčnost jemu proukáže, ale teď rozumíme, že k tomuto poděkování a k této odměně přišla velmi lacino. Vyzdvihla totiž p. Hurbana z jeho fary, přijala od toho nejmizernějšího člověka žaloby proti p. Hurbanovi a když jej nyní, jak ovšem každý napřed věděl, za nevinného uznali a faru mu zase vrátili, najdou se přece hned s málem spokojení pochlebníci, kteří velebí dobrotu vlády!!

— Místo dosavadních bankonotových pětek a desítek vyjdou prý brzo nové, menší, snad asi v té velikosti jako nynější dvojky a jednotky. Což ale na plat oblékati je do jiného roucha, a kdybyste jim dali každý rok nové uniformy třeba i s hvězdičkami, přece je nikdo nebude držet za zlato a stříbro.

— Pan Ebersberg,[2]) známý to vydavatel bídně reakcionářského časopisu »Zuschauer« ve Vídni, kterýž

[1]) Viz díl I. S. 33. a díl III. S. 507.

[2]) Německý spisovatel Josef Sigmund Ebersberg (1799—1854) byl od r. 1824 redaktorem časopisu »Die Feierstunden«. List ten,

již nabyl jisté smutné pověstnosti, praví v jednom svém posledním čísle až nepochopitelně upřímně o šlechtě takto: »Co jest šlechta? Šlechta jest prostředníkem mezi panovníkem a národem, tak asi jako pes mezi myslivcem a zajícem«. Děkujeme tedy srdečně p. Ebersbergovi za toto ponaučení.

— Tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až ucho upadne! Toto přísloví vyplnilo se právě škaredým způsobem nyní na ubohém Oesterr. Correspondentu. Ve vládních Wiener Zeitung stál najednou jako z čista jasna článeček asi tohoto smyslu: »Kterak prý obecenstvo až posud v znamenitém jest omylu strany poměrů Oesterr. Correspondenta, pročež se tedy vyjadřuje, že vláda dokonce ani nejmenšího vplyvu nemá na tento časopis a že také dokonce se ohražuje proti všeliké i morální odpovědnosti za to, co Correspondent píše.« — Tak se děje starému věrnému bosákovi, když vyslouží, oslepne a ohluchne, vyvedou ho za vrata a dají mu štěpinkou ránu přes nos a jeho životní běh je dokonán! Ubohý Correspondente! ty můžeš o sobě říci, že jsi padl co obět své cnosti, své upřímnosti! — Ale příteli, což nevíš, že svět nyní žádnou upřímnost nesnese? Neměl jsi tedy také celé své reakcionářské srdce tak do kořán otvírat, neměl jsi tak bez obalu říkat, co ti poručili prováděti tvoji pánové, neměl jsi tak zcela zpříma a tak cvalem páditi k vykázanému cíli, nýbrž měl jsi jíti oklikami pozorně. Ta přílišná upřímnost

---

určený pro mládež, změnil později své jméno v »Oesterreichischer Zuschauer« a od r. 1848 stal se listem politickým.

byla jediné tvoje neštěstí, proto se tě muselo odříci raděj ministerstvo, ačkoli na tebe platí, neboť kdož by jinák ještě věřiti mohl na konstitučnost vlády. Přijmi tedy, milý brachu! od redakce liberálního časopisu toto kollegialní ponaučení: Reakce a libovláda se nedá bezpečně zavésti najednou, nýbrž jen poznenáhla a ten, který ji zavádí, musí si vždy alespoň jednu uzounkou bránku otevřenou nechat, aby se mohl v pádu potřeby, kdyby totiž náhodou přišla povodeň, zase ke konstituci vrátit. — O tomto zlatém pravidlu pro všechny reakcionáře jsi posud, jak se zdá, nevěděl, a proto jsi se musel dočkat té ostudy, že se tě pánové tvoji veřejně před světem odřekli. —

— Známo, že Maďaři nejen proti Slovanům, nýbrž i proti Rumunům nejhanebnější užívají zbraně, jen aby je mohli udržeti ve své poddanosti. Žádné osočování, žádné falešaé udávání a hyzdění ve veřejném mínění nezdá se jim býti špatným prostředkem, jen když se ukazuje, že by tím něčeho docíliti mohli. Jakožto nový důkaz čteme v Reichszeitungu mezi inseraty následující, nepochybně zákonními kroky vynucené vyjádření od redakce reakcionářského časopisu Vídenského der Volksbothe:

»Vyjádření strany vůdce Rumunského Janku. Vyznávám tuto, že jsem se od jednoho osobně mi neznámého dopisovatele ošiditi dal, onen nectný článek ve Volksbotu č. 25 od 29. ledna 1850 str. 99 proti panu Janku, muži zachovalému a ctnému, uveřejniti. Prohlašuji celý ten článek, jak jest, za lež a spisovatele jeho, hraběte Bethlena Lajoše, kterého jsem vyzval, když věc k soudu přišla, aby svůj článek dokázal, a který to učiniti nemohl, za zlomyslného na cti utrhače a dávám tímto panu Janku veřejné napravení.

Ve Vídni dne 2. listopadu 1850. Volksbote.

Kdo se ještě pamatuje na p. Paltaufa,[1]) též takového osočovatele Slováků: on jistě posud v pokoji svého Kolonistu ve Vídenském obležení vydává, ale Unie, která jej před světem odkryla, již zapovězena jest.

— V posledním čísle Reichszeitungu dovídáme se to, co náš pan dopisovatel ze Slovenska ve svém kázání nevěděl, totiž kam se poděli nyní na zimu liguriani. Odpočívají totiž mezi jiným také v Čechách u Maria Schnee (v Litoměřické diecesi) a tam prý se pilně česky učí. Vidíme, kdo se má učit česky a o kom by jsme si toho žádali, ten se neučí: ale liguriani, kterým bychom srdečně přáli, kdyby ani jeden jazyk neuměli, ti se česky učí. Musíme tedy očekávati, že brzy s většími silami počnou pracovati na obracování Čechů.

— V tom samém čísle projevuje Reichszeitung velikou chuť na nějaké obležení v Kutné Hoře. Mluvíc totiž, že nepravdivý byl jeden dopis z Prahy v Grenzbotech o špatném nakládání s Bakuninem[2]) se strany vojenského soudu Hradčanského a že se naopak s panem Bakuninem velmi laskavě prý zachází, praví pak Reichszeitung dále: »Neméně horlí pan Havlíček ve svém ještě pořád v Kutné Hoře vzcházejícím Slovanu proti tomuto soudu (vojenskému na Hradčanech) a používá odsouzení jisté (paní) Blumentrittové k pobuřujícím a uštěpačným řečem.« To asi nejvíc mrzí Reichszeitung, že v Kutné Hoře to tak snadno nejde »uznati, že další vycházení Slovana pro jeho pobuřující

---

[1]) Viz díl III. S. 1176.

[2]) Viz díl II. S. 273. a S. 539.

a proti vládě čelící směr zapovídá«, nýbrž že by se zde v Kutné Hoře, jak alespoň posud věci stojí, teprva dříve před soudem Slovanovi dokázati muselo, že něco proti zákonům učil a že by ani potom nemohl být zapovězen, nýbrž jen potrestán vyměřenými tresty. Zapovězení Unie v Praze a toto bolestné »ještě pořád« v Reichszeitungu přivedlo nás ovšem také na hrobové myšlénky: což je těm pánům ve Vídni, myslili jsme si — o ten nějaký kousek obležení, aneb o něco tomu podobného? Pročež jako člověk opatrný, jenžto neví, za kterým křem na něho náhlá smrt čeká, sestavuji tuto ještě, pokud možná, svou poslední vůli: »Pokavad mně neb někomu jinému z našich věrných přátel, které jste nyní v roce 1849 a 1850 dobře poznali, možno bude uchytiti se jen té nejmenší nitky, toho posledního konečku svobody a konstituce, budeme se jí držeti všelikými možnými silami. Svobody tisku budeme používati v nejširších mezech, ve kterých bude možná, a kdyby utichl všechen veřejný hlas, máte alespoň mezi sebou spisy a časopisy vydané od nás od r. 1848. Ty rozšiřujte mezi sebou a nedejte myšlénce české, myšlénce svobodné uhasnouti. Po vítězství reakce v Čechách, po bitvě na Bílé Hoře chodili po zemi Jezovité, brali lidem svobodomyslné knihy a vůbec knihy české a pálili neb hubili je. To si pamatujte, kdo ví, k čemu se to hodí, když to budete na paměti mít. Pro školy a pro vzdělání mládeže čiňte, co možná, nešetřte výloh, nelitujte toho, co dáváte učitelům. Poučujte se vespolek. Buďte opatrni a nevěřte každému křiklounovi, kterého neznáte, neboť přijdou snad mnozí najatí pokušitelové, aby vás zavedli k nějaké nerozvážlivosti a přivedli pak k tím většímu

pádu. Jakožto řádný křesťan nemohu tuto svou poslední vůli ukončiti jinák než vyznáním: že věřím na slavné vzkříšení a z mrtvých vstání.

42) (Slovan z 27. listopadu r. 1850. Sv. 7. S. 1685—1690.)

H. B. Uznalo se za dobré v jistých českých vládních novinách (Víd. Den.) vypočítati nám všechny nehody, které by z toho pro rakouské Slovany povstaly, kdyby Prusko opanovalo přednostenství ve spojeném Německu:[1]) straší nás také zvláště, že by toto Německo sáhlo prý mocnou rukou i po národech slovanských, kteří někdy bývali spojeni s říší německou (rozuměj hlavně Čechy a Moravu), kdož prý bude moci odolati sjednocené moci 40 millionů? A jaký prý by Slovany očekával osud pod dynastií nekatolickou? Hm! jak krátkou mají paměť takové vládní noviny! jaký byl náš osud od r. 1620 až do 1848, či jsme nebyli pod dynastií katolickou? Že naše nynější vláda právě naopak zas Němcům dělá vyhlídku, že opanují časem celé Rakousko, jestli podají rakouské vládě přednostenství v Němcích, nám zas by mohli ještě slibovat, že my opanujeme celé Německo!! Dobrá věc jest na dvou mlejnech mlíti — pokud voda nevyschne! — Jak pozorujeme nechtí ani Němci ani Slované na tyto sliby se mnoho spoléhati.

— Chorvátským poštám povoleno prý jest užívati chorvátsko-německých recepisů a též úředních pečetí

---

[1]) Viz díl III. S. 479.

v obou jazycích. Co tedy v Chorvátsku vláda za spravedlivé uznává, neplatí to samé i v Čechách i všude? Vidíme ty rozmanilé stupně rakouské rovnoprávnosti!

— Kardinal Wiseman,[1]) nově ustanovený od papeže biskup Londýnský vypovězen jest od vlády anglické ze země a sice na základu starého zákonu, který ovšem dle zdravého smyslu emancipací katolíků vyzdvižen jest, formálně však arci ještě mezi zákony zapsán stojí. V Angličanech spůsobil poslední krok papeže, že totiž Anglicko opět na katolické diecése rozdělil, veliké rozhoršení v lidu anglikánském proti katolíkům, a to jest vlastně příčina vypovězení nového kardinala. Se zásadami svobody nedá se tento krok vlády anglické nikterak srovnati, neboť násilím nebojuje se proti žádné víře a jestli zemská církev anglikánská platně chce katolictví odporovati, není k tomu jiné slušné cesty, než aby se snažila lepší ovoce nésti. Známo jest vůbec, že anglikánská církev, odtrhnouc se od římské, zachovala přece v sobě všeliké neduhy hierarchické, které jsou posud u nás, ba že v mnohých ohledech hierarchie anglikánská daleko předělala ve špatných vlastnostech římskou. Proto se ozývají také již v Anglicku hlasy o reformu této anglikánské církve.

— Ministerstvo práv nařídilo, aby soudové v těch pádech, kdeby katolický kněz pro zločin neb přestupek odsouzen byl, biskupu vydali k nahlédnutí všechna acta. Toto ustanovení náleží do těch samých privilegií, dle kterých všichni studenti jsou od-

[1]) Mikuláš Wiseman (1802—1865) byl dne 30. září r. 1850 jmenován arcibiskupem Westminsterským a primassem katolické církve v Anglii.

vodu na vojnu podrobeni, vyjmouc studenty theologie (katolické snad jenom), v právním státu ale pro žádný stav buď si on takový nebo onaký, žádných předností u ouřadů býti nesmí. Presse Brněnská o tom sice praví, že prý by tím samým právem cechmistři každého čestného cechu mohli žádati vydání akt, když by někdo z nich odsouzen býti měl« a dle spravedlivé zásady, že musí býti před soudem občan jako občan, má pravdu. My však s ohledem na výmluvu, kterou by vládní strana tuto uvésti mohla, že totiž biskupovi na znání kněží svých záležeti musí atd., tážeme se zase: Proč pak tedy to samé privilegium neudělujete ostatním *rovněoprávněným* vírám? Tím jediná slušná výmluva vyvrácena jest, a patrno již, z jakých vlastně ohledů se katolickým pánům biskupům jedno privilegium po druhém uděluje.

— Starý revisorní úřad na knihy ve Vídni již jest uveden tak do života jako před r. 1848. Balíky z ciziny a z Uher!!! (jednota říše) zaslaných kněh prohlížejí se nyní tak přísně jako dříve. Tak se k nám navrací jedna vlašťovka po druhé.

— Italianským časopisům zapovězeno jest psáti o tak zvané dobrovolné (nucené) půjčce ve Vlaších, a ve Vídenské obleženosti zapovězeny jsou nyní troje noviny sardinské »Opinione«, »Concordia« a »Corriere mercantile,« které již dříve byly v Lombardsko-Benátsku zapovězeny. *Nulla dies sine linea!*

— O podivném poměru vlády rakouské s pruskou svědčí nám také následující okolnost. Král pruský daroval v Praze skrze obchodnický dům Zdekauerský na pomník maršála Radeckého 1000 zl. stř. Hned druhého dne na to byla tato zpráva v Reichszeitungu Vídenském

tištěna, kamžto buď telegrafována neb zvláště vezena býti musela. Pokoje milovná forma, ve které naše vládní noviny tuto zprávu podaly, svědčí nám s ostatními okolnostmi pro to, že si vlastně ani pruská ani rakouská vláda vojnu nepřeje, nýbrž že jenom jedna druhou vojenskými přípravami zastrašiti chce, aby ustoupila a druhé přednost ponechala. Nyní ale s vyhrůžkami již přišly obě tak daleko, že bez vojny jedna neb druhá jenom s velikou hanbou ustoupiti musí.

— Že představení obcí ve Štýrsku na spůsob náš v r. 1849 podali (ovšem ne tak četné) žádosti o svolání svého zemského sněmu k vládě, jest čtenářstvu našemu již známo. Vládní noviny odbývají je zase tím vtipem, kterého užili při Praze, že prý totiž představenstvo obce nemá práva zastupovati obec ve vyšších politických záležitostech. Této ovšem marné, ale přece již předvídané výčitce vyhnuli se ve Štýrsku tím, že představení nepodepsali žádost ve jménu obce, nýbrž jen ve svém jménu. — Nyní se jedná o podobnou žádost v Korutanech. A však nač tyto žádosti? Vláda bez toho sama velmi dobře ví, že si všude přejí zemské sněmy, a přece se vymlouvá brzy na to, brzy na ono. Jednu z hlavních výmluv podobných, totiž nebezpečí vojny, pokazilo jí nyní nejlépe Prusko, které právě proto povolalo svůj říšský sněm, že vojna hrozí. Neboť konstituční vláda má právě v nejdůležitějších věcech mínění národu skrze sněm hledět vyzvěděti, a dle něho se pak říditi.

— V dobách důležitých vyskytuje se právě nejvíce nepravdivých zpráv. Do toho druhu zdají se náležeti zprávy o útěku Košuta z Kiutahie, pak o otrávení

sultana tureckého, kterážto poslední rozšířena jest od vládních novin Záhřebských.

— V ministerstvách našich jest opět připraveno neb připravuje se několik nových důležitých (kýž bychom také říci mohli: dobrých!) zákonů, a sice *zákon divadelní* neb jinými slovy divadelní censura, ku kterému účeli bude prý politickému úřadu rozhodujícímu strany připuštění jednotlivých kusů připojena radda *znalců* — šetrněji řečeno místo: censorů! Zároveň mají vyjít také známé *vysvětlivky* a *doplňky* tiskového zákonu, po kterých se asi naše tištěné spisy tak jako paseky *vysvětlí* a trampoty redaktorů až po kraj *doplní*. Pak bude následovat *zákon o národní obraně*, který má jméno své odtud, že pečuje o to, aby se národ brániti nemohl. Zákon o manželství jest také prý hotov a civilní sňatek z něho vyloučen; poněvadž v naší ústavě od 4. března úplná svoboda víry pojištěna a tudy možno jest, že by některý občan k nějaké jiné víře, nežli posud v Rakousích zavedeny jsou, se přiznával, jest otázka, jakým způsobem pak takový do stavu manželského vstoupiti může?

— Nedávno vyšel a údům Matice české se rozdá nový díl *Dějin národu českého* od p. *Palackého*[1]) a sice díl nejdůležitější, obsahující v sobě děje české za časů nejslavnějších mužů našich Husa a Žižky. Pan Palacký omlouvá se ve předmluvě, proč tento díl vydal napřed český, kdežto dříve co historiograf od stavův českých ustanovený vydával z nařízení jejich dějepis náš v jazyku německém. Pan P. praví, že uznaná, chvála Bohu! rovnoprávnost nedo-

[1]) Viz díl III. S. 526.

pouští mu na ujmu svého rodu dávati přednost jinému, a že kromě toho hanou, jakou nasypalo naň skoro celé německé spisovatelstvo od r. 1848, pozbyl práva býti spisovatelem německým. — Jakož napřed věděti možná bylo, vyjeli sobě zase časopisy německé za touto příčinou proti p. Palackému a jmenovitě Brněnská Presse, která vedle svého politického liberalismu příliš zřejmě jeví svou centralisticko-německou tendenci, zvláště horlivě káže proti němu. Obyčejná proti nám všem již upotřebovaná výčitka, že drážďíme Čechy proti Němcům, opakuje se zde — rozumí se — zase. Kromě toho praví Presse: »že prý p. Palacký všechno neštěstí, které Čechy potkalo, s neukrotitelnou záští připisuje Němcům (veliká otázka, jestli by to jaká mýlka byla!), že prý již po mnoha let p. Palacký káže křižácké tažení proti Němcům, (že o tom arci posud nikdo z nás nic neslyšel, že ale Němci již několikrát proti nám Čechům skutečné křižácké tažení učinili a dle rozkazu papeže římského a císaře německého nás jako zvěř vyhubiti chtěli, to je každému dítěti povědomo) a že prý p. Palacký ze všech nyní žijících Slovanů nejvíce Němce nenávidí.« Nu to přece jest jisto, že p. Palacký ani svý díl nenapsal, co oni proti němu, a vůbec proti každému, kdo jejich služebníkem býti nechce.

— Znamenitou taktiku můžeme nyní pozorovat od dynastie pruské. Již dávno se pozorovalo, že obyčejné o následovníku trůnu jdou pověsti, že on zcela jinak smýšlí než panující mocnář: jest to assekurace pro možné pády. V Prusích tedy, jak známo, jest národ pro vojnu a král proti vojně; za to ale na-

sledník jeho princ Pruský tak starostlivě nechává rozšiřovati pověst o své chuti k vojně s Rakouskem, že i vytištěno bylo jedno psaní jeho paní manželky tohoto smyslu v Köln. Zeitg. Kdo zná etiketu dvorní, nemůže jistě mysliti, že něco podobného díti by se mohlo bez vědomí a bez vůle jak krále tak i prince pruského.

— Text zvláštního prozatímního zákonu, kterým se zakazuje novinám podávati zprávy o postupech etc. vojska v našich zemích, jest následující:

1. Všeliké podávání zpráv ve veřejných listech (novinách, časopisech) a jiných tištěných písmech o pohybování vojsk v Našich státech, o jejich síle a místech, kde jsou rozpostaveny, o přepravě (převážení neb přenášení) potřeb vojenských a o místech, kde se schovávají, a vůbec všeliké podávání zpráv, z kterých by se poznati mohl plán i záměr operací vojenských, jest až do dalšího ustanovení naprosto zakázáno. Z tohoto zákazu vyjaty jsou jen ty zprávy, které se úředními zemskými novinami podávají u veřejnost.

2. Každé přestoupení této zápovědi budiž od soudního úřadu, který o přestupkách vůbec rozhoduje, potrestáno peněžitou pokutou až na pět set zlatých.

3. Dopustí-li se které noviny po druhé toho přestupka, budiž od politického úřadu, nezávisle od stíhání soudového, zapovězeno další vycházení těch novin na čas, pokud trvají ty okoličnosti, které jsou původem nynějšího zákazu.

Tento zákon, který ovšem zachovávati musíme, nese již na sobě patrné známky, že není vhodný k tomu účelu, ku kterému by se vydán býti zdál.

Nepřítel zajisté kdyby k vojně přišlo, nemá zapotřebí z našich novin se dovídati, kde naše vojska stojí: onť se jistě postará o jiné a jistější prameny. To by byl asi tak poslední general, který by se ve svých operacích řídil dle novinářských zpráv a na ně se spoléhal! My redaktoři víme nejlépe, jak často i při nejlepší vůli v novinách nepravdivostem uvarovati se nelze, poněvadž při rychlosti nelze se vždy o pravdivosti každé pověsti přesvědčiti. Největší část zpráv do novin přichází z hlavních měst, a kolik tam vždy koluje falešných zpráv! A dle toho by chtěl nějaký rozumný general říditi své operace, nemluvíc ani o tom, že by se naschvál k jeho zmýlení nepravdivé zprávy u nás do novin dáti mohli. Při počínání každé vojny jest hlavní pravidlo, nedělati si o nepříteli příliš špatné mínění, nýbrž opatrnost velí představovati si ho raději moudřejšího a mocnějšího než skutečně jest. Zdá se tedy, že naše vláda dle tohoto pravidla se nezachovala, vydavši takové nařízení. Aneb snad má toto nařízení nějaký jiný zde výslovně nevyřknutýoučel?

— Král Neapolitánský vede nyní křížovou válku s celou literaturou. Kromě všech knih obsažených mezi zapovězenými v papežském Index. libror. prohibit., kde se již bez toho málo vynechá, zapověděla ještě slavná censura J. M. K. v království neapolitánském čtení ku př. Humboldtova Kosmosa, Goethova Fausta, Schillerových Loupežníků a Tella, Shakespeara, Moliera, Lamartinovy Girondisty, Victora Hugo, G. Sanda, Thiersa, Dumasa, Heerenovy Ideen, Sismondi hospod. pol. všeliké filosofické spisy, a ze starých klassiků Ovida, Luciana, Lucrece, Sofoklésa, Suetona atd. To je opatrný muž, ten král Neapolitánský:

v jedné věci ale chybil přece — měl všechny knihy zapovědít, sic mu to přece nebude nic platno!

— Za příčinou že se vláda odřekla nedávno Oesterr. Correspondenta[1]) osvědčuje se jeho sestřička Oesterr. Correspondence, že prý ona jest zcela jiný časopis a nestojí v žádném vnitřním spojení s tímto nešťastným Correspondentem, aby se tedy zvláště nikdo nemýlil a nemyslil, že ona to jest, které se vláda tak nelítostně odřekla! Tak jest tento svět, když má někdo neštěstí, ani nejbližší přátele se nad ním neslitují!

— Presse podává — nevíme na jakém základě zprávu, že prý jest vyšetřování Pražských tak nazvaných májových zatčenců[2]) již ukončeno a že akta jeho již leží u Vídenského vojenského apellačního soudu. Asi prý dvacet z nich jest pro velezrádu, šest pro pokus její na více let do žaláře odsouzeno. — Tato zpráva tím tratí víry hodnost, že nedávno vyšlo ještě vyzvání od téhož soudu Pražského ke třem osobám, aby se v 60ti dnech k němu dostavili pod výhružkou odsouzení v nepřítomnosti. A však se již tolik nabájilo o těchto vězněch, že těžko něčemu uvěřiti. — Při této příležitosti ohražujeme se proti jisté plané výčitce Víd. Den., že prý jsme v máji r. 1849 se docela jinák o těchto vězních vyslovovali než nyní. Co jsme tenkrát v Nár. Nov.[3]) psali, může si každý přečísti, vytýkali jsme nesmyslnost těm, kteří vládě podali vítanou záminku dáti Prahu do obležení, nač se již bez toho dávno páslo. Tak jsme mohli psáti

[1]) Viz díl III. S. 1193.
[2]) Viz díl II. S. 539 a díl III. S. 566.
[3]) Viz díl II. S. 542 a 547.

a přece můžeme se zatčených ujímati, můžeme říci, že nás srdce bolí při upomínce na to, že rakouský konštituční občan buď si jakého koli politického mínění, a třeba náš protivník, že pravím rakouský konštituční občan může býti od počátku máje 1849 až do konce listopadu 1850 v tajném politickém vyšetřování u náležitého soudu! Tu se jedná o věc, o princip, a přestávají všeliké strany!

— Cár ruský udělil Rumunům v rakouském Sedmihradsku mnoho řádů a vyznamenání za boj proti Maďarům. Cár ruský nečiní nic bez příčiny!

— Pražský Večer. List pustil se, Bůh ví z jaké potřeby a příčiny, do české spisovatelky paní Zapové [1]) pro článek její o Huculech uveřejněný v Koledě, za to že paní Zapová vytýká jisté věci českým vesnicím, a jak Več. List myslí, příliš nadsazuje Huculy (Rusíny horáky). Večerní List za to příliš nerytířsky nazývá

---

[1]) Honorata z Wiśniowskich Zapová, choť spisovatele K. V. Zapa, (1825—1856), přispívala do českých listů: Květů, České Včely, Lumíra, Zlatých klasů a do kalendáře Koledy. Překládala též z polštiny. Po její smrti r. 1859 vydán byl její spis: Nezabudky, dar našim pannám. Do kalendáře »Koledy« na rok 1851 napsala článek: »Obrazy ze života Huculův.« Pražský večerní list z 15. listopadu r. 1850 čís. 183. S. 1272 referuje o článcích v českých kalendářích napsal o práci H. Zapové mimo jiné: »My nic proti tomu nemáme, když paní Zapová jsouc nejspíše též z národa onoho, nám nějaké pojednání o něm podává, a všecko, což jen huculského jest, vychvaluje bez výminky . . . To však lhostejně nemůžeme trpěti, že ona v pojednání o Huculech skoro na každé stránce na náš národ český a moravský sobě vyjíždí způsobem velmi drzým a urážlivým, nemajíc k tomu pražádné příčiny, ba neznajíc ani dost málo poměry naše . . . Věru až příliš směšný jest úsudek, jakýž tato ženština sobě o národu našem, jenž jí tak znám je jako vesnice španělská, přiosobuje . . . «

paní Zapovou »tato ženština« atd. Paní Zapová jest rodilá Polka provdaná za českého spisovatele, a osvědčila již několikrát horlivost svou pro náš národní pokrok tím, že se sama česky psáti naučila, (což na statisíců našich rozených krajanek neumí) dokázala upřímnou vůli k nám, a takové paničce musí dle všeho práva dovoleno býti pohaněti nám to v naší domácnosti, co se ji dle jejích polských náhledů nelíbí. My jako moudří *mužové* vyslechneme, co praví, a když to za pravdu uznáme, *poděkujeme* jí za radu, jestli to za pravdu uznati nemůžeme, *poděkujeme* jí za *dobré mínění*. Nikdy ale co dobře vychovaní lidé nebudeme ji takovým surovým spůsobem tupit, aby se nezdálo, že tak nadutí jsme, že všechno české již za dokonalé a za nejlepší považujeme. — Tolik ve všem přátelství.

43. (Slovan z 30. listopadu r. 1850. Sv. 8. S. 1721—1722.)

H. B. Největší nejistota všeho a hlavně práva nemůže jinak než zhoubně působiti na veškerý život. Není toho ducha, který by nyní jen na několik dní budoucnost předvídati mohl. Že především stav náš jakožto časopisu slovanského tím trapnější jest v této nejistotě, kdežto ani na den nejsme jisti násilí vojenského, při ustavičných pověstech o prohlášení obleženosti na celé Čechy a na Moravu, toť nahlídne každý. Ale staň se cokoli, doufáme, že naše obecenstvo, majíc již po kolik let a v nejrozmanitějších osudech jistých důkazů nejen z našich slov, nýbrž i z činů, tolik důvěry k nám zachová, že v každých okolnostech za-

chováme se a jak jen možno bude věrně svým zásadám. Co se materialní stránky týče, může býti obecenstvo ubezpečeno, že pakli by běh našeho časopisu událostmi v naší moci nepostavenými přetržen byl, všelikých možných prostředků se uchopíme k uspokojení svých předplatitelů. Uznáváme na každý pád nevyhnutelnost, aby již co nejdříve zase vycházely nějaké větší každodenní noviny našeho směru a vynaložíme všechno, abychom jejich brzké vycházení ve spojení s přáteli svými způsobili. Slovan v tomto pádu bude vycházeti dále, avšak co populární laciný týdenník. Než člověk míní a pán Bůh mění.

— Ažio vystoupilo 26. na burse Vídenské až přes 50 na stříbro, to jest stříbrný dvacetník platil víc než 30 kr. stř. v papírech a že pětka banknotová platila asi 3 zl. v pravém stříbře. Na to dne 27. nepodána jest nikde zpráva o stříbře, na burse byla vládní dohlídka a Ost-Deutsche-Post praví obaleně ale dosti zřejmě, že vláda dělala ohromné přípravy na snížení ažia. Když ale již před vojnou papírové peníze naše tak padají, což teprva až jestli vojna opravdu nastane, k čemu se všechno chýlí?

— V státní tiskárně bylo prý opět několik dělníků zavřeno a soudí se z toho, že vyjdou brzy proklamace nějaké. V Reichszeitungu čteme nápadným písmem vytištěnou zprávu, že p. ministr Schwarzenberg[1]) odjel dne 27ho večer do Holomouce, aby se tam sjel s pruským ministrem Manteufflem.[2]) V Drážďanech ale již stěhují drahocennosti královské na pevnost König-

---

[1]) Viz díl II. S. 233.
[2]) Viz díl II. S. 303.

šteinskou, nepochybně ze strachu před Prušáky. Praví se, že Rusko slíbilo pomoc naší vládě, ale zase naproti tomu anglická vláda vyslovila se zřejmě proti každému od jiných mocností pomáhání jedné neb druhé straně. Chování vlády francouzské jest prý nejpodvodnější, ant se všem stranám co přítel staví. Bavorsko a Hanoversko dávají nyní ve svých vládních novinách na srozuměnou, že by při střední moci německé také sněm býti musel, který naše vláda, jak známo, míti nechce: my nesoudíme z toho na nějakou náchylnost těchto vlád k sněmům a ke konstitučnosti vůbec, nýbrž zdá se, že jenom národy své upokojiti chtějí těšínskými jablky v této rozhodné době, neboť vědí, že sobě všichni Němci centrální říšský sněm míti přejí.

44. (Slovan z 4. prosince r. 1850. Sv. 1. S. 1753—1754.)

H. B. V ústavě říšské oktrojované[1]) dobrovolně od J. M. C. a podepsané od nynějšího ministerstva zní § 118: »*Přísaha vojska na ústavu říšskou připojí se k přísaze korouhevní.*« Dne 20. listopadu ale vyšlo od p. *Čoriče*, ministra vojenství, nařízení, že tato přísaha na ústavu vyloučena býti, a že zase stará přísaha korouhevní beze všeliké zmínky o ústavě zpět uvedena býti má. Jak se jmenuje v obyčejném životě takové jednání? Co pak mohou všechny vládní noviny vyříditi se vším svým roztrušováním důvěry proti takovým činům? Mohou nám ještě vyčítati, že jen ze špatných ohledů děláme opposici a že šíříme

[1]) Viz díl II. S. 354.

zlomyslně nedůvěru proti vládě, která upřímně smýšlí s konstitucí? —

— Pan major Babarczy,[1]) známý spisovatel protikonstitučního spisku, opět již navrátil se do starého úřadu v adjutantuře císařské a bydlí zase v císařském hradu. K tomu se nemusí ani slova doložiti, aby každý rozuměl, co to znamená.

— Nový zákon divadelní [2]) již vyšel, okrášlen jménem p. Bacha! Jak se časy mění! Byl by byl mohl p. Bach jméno své r. 1848 neb 1849 podepsati na něco podobného té instrukci k divadelnímu řádu? V budoucím čísle podáme úplný překlad tohoto také pro venkovská divadla důležitého zákonu; nyní jen dodáme tolik, že Mettrnich[3]) nemohl jiný vydati.

— Ost-Deutsche Post praví za příčinou tohoto nového zákonu: »Německé divadlo jest důležitý

---

[1]) Viz díl III. S. 363.

[2]) Nový zákon divadelní nese datum: Ve Vídni, dne 25. listopadu 1850. Havlíček větší úryvky ze zákona toho otiskl v Slovanu ze 7. prosince r. 1850. Sv. 2. S. 1770—1774. Úryvkům předeslal tato slova: »Nový tento akt činnosti našeho »konstitučního« ministerstva musí i lidi nejsilnější víry přesvědčiti o vlastním smýšlení a snažení naší vlády. Divadlo, tato velemocná páka národního uvědomění a vzdělání, jest tím zloupeno o nejdražší klenoty dramatického básnictví a zvláště z českého divadla jest tímto zákonem zakleto představování nejkrásnějších a nejpohnutlivějších momentů z české historie. Ostatně jest přísnost tohoto zákona tak přílišná, že nemožná, aby obstál beze změn, neboť některé paragrafy jmenovitě v »Inštrukcí« jsou staveny tak, že skrze ně je divadlo skoro nemožné. Dokument tento sestává z třech oddělení, totiž: z přednešení ministerstva, pak z vlastního řádu divadelního, a konečně z inštiukce k místodržitelům. My zde podáváme jenom ostatní dvě částky, aby naše venkovská divadla věděla se dle čeho spravovati.«

[3]) Viz díl II. S. 20.

propagandista v Rakousích, když se seslabí a k dlouhochvilnosti odsoudí, hřeší se tím nejen proti duchu, nýbrž i proti politice!« Ost-Deutsche Post jest přece upřímná, že nám aspoň tak zřetelně poví své a vládní plány strany germanisace.

— Ve Vídni se nyní zřizuje v místnostech říšského sněmu adjutantura maršála Radeckého,[1]) jenž prý bude jmenován generalissimusem. Mezi rozličnými odděleními této adjutantury jest i jedno bureau: *pro vojenský tisk*. Tomu arci jest těžko rozuměti, neboť jak známo, vojsko není veliký pěstovatel literatury. Zdá se tedy, že snad slovo *vojenský* zbytečné jest a jenom pro tisk vůbec, to jest tisk od zákonu »*osvobozený*« a pod vojenskou vládu postavený, se tu rozuměti musí. Ti tedy, kteří si myslí, že vojenské přípravy po usrozumění s Pruskem zase přestanou, zdají se býti ve velikém omylu. Ze všeho se zdá, že všeobecná evropejská vojna dá se sice na čas odložiti, ale nikoli zcela zameziti a kdo ví, jak velikých věcí se ještě my žitelé této doby dočkáme. Rok 1852, kdežto volba nového presidenta republiky francouzské nastati má, považuje se ne bez příčiny za nejbližší příležitost k rozhodnému boji mezi svobodou a despotií v Evropě. —

45. (Slovan z 7. prosince r. 1850. Sv. 2. S. 1778—1783.)

H. B. Ze všech stran rozléhají se zprávy, že již pokoj s Pruskem[2]) jest pojištěn, ano jedny naše vládní

[1]) Viz díl III. S. 979.
[2]) Viz díl III. S. 479.

noviny (Lloyd) ujišťovaly nás, že od nynějška rakouské i pruské vojsko znamenitě se zmenší, jediný to ovšem prostředek ke zlepšení financí. Avšak na druhé straně zase jsme čtli vybídnutí od vojenského ministerstva, aby se hlásili posluhovači a posluhovačky do vojenských nemocnic, prohlášené zrovna po návratu knížete Schwarzenberga z Holomouce. Dále též prohlášení mnohá stran nových odvodů, stran kupování koní pro vojsko atd. Pamatujeme se, že tomu ještě není tak příliš dávno, co naše vláda zbytečné a dosti draze nakoupené vojenské koně lacino prodávala. — Ze všeho tedy možná alespoň viděti, že vládě naší mnoho na penězích nezáleží, totiž na penězích zemských a že jí to vše jedno jest, vydá-li se jich víc nebo méně. Vždyť to zas nějaká nová daň všechno nahradí. Kdyby tak někdo vypočetl, co stála na penězích tato poslední vyhrůžka p. Schwarzenberga proti Prusku! A co docíleno jest? Nic zajisté, co by se od pruské vlády i před těmito vyhrůžkami nebylo vymohlo, jakožto ze všech výminek nové smlouvy jasně viděti jest.

— Magyar Hirlap podává zprávu, že v jistém městě uherském rozkaz žandarmský zapovídá pohromadě stání více nežli pěti osob pod trestem 50 ran holí! — Vše jen ku chvále atd.

— Vídenský časopis Wanderer, který z předešlé nestrannosti své klesl již v úplnou službu maďarsko-německé pánovité strany, přináší v tomto ohledu velmi znamenité články zvláště z Uher. Lži roztroušené od nespravedlivých maďaronů na ujmu Slovanů nachází v něm vždy slavnou ozvěnu. Nedávno zase naříká na konskripci v srbské vojvodině, že prý každý se jménem

na *ič* a *vič* za Dalmatince neb Srba se zapisuje — tak že prý již jednou c. k. úřadující oficír civilnímu kommisaru dvéře ukázati chuť měl — tak doslovně stojí v této zprávě Wanderera vážené z Pesti Napló. Dodatek tento ukazuje nám lidi podobného smýšlení v celé jejich ošklivosti: když se jedná o prospěch jejich maďarstva, nedělali by si z toho nic, kdyby se c. k. úřadové snad v kanceláři salva venia prali a jeden druhého ven vyhazovali!! Byl by to asi smutný praerogativ c. k. důstojníků, aby směli nebo chtěli c. k. civilní úředníky z kanceláři vystrkovat!

— Zase jsme se jednou potěšili s Reichszeitungem: píšeť v dopisu z Paříže o Italii mezi jiným takto:

»Svatý otec jest velmi zarmoucen a na duchu poražen pro klesání úcty v Italii jindy tak nábožné. Se slzami v očích obejmul nedávno přítele svého hraběte Borromea a pravil: Raději bych daleko odsud v samotě nějakého kláštera se octnul tak na Montecassino. Šťastní, kteří již neobcují na tomto světě. Beati quia quiescunt.« »Ministr Azeglio v Turině stojí pevněji než se myslí. Rýpalové ho šetří, mohouce ho dobře potřebovat. Což pak neuvedl pana Bianchi Giovini do Turina zpět, toho prudkého a mohutného novináře? Bianchi Giovini ovšem byl na oko vypovězen, šel na hranice a psal tam do svých novin (Opinione) až jej zase Azeglio nazpět povolal.«

Takto hořekuje naše Reichszeitung nad nešťastným Sardinskem, které nechce moudrost politiky rakouské uznati a drží se upřímně konstituce a svobody. O to bezbožné Sardinsko! ono nechce trpět svým pánům biskupům, aby směli přestupovat konstituční zákony od sněmu dané, ono jest plno rýpalů začínajíc od krále až do posledního kaprála ve vojsku! Kam to může vésti?

Co z toho může vypadnouti než patrná záhuba, vždyť se musí tato nevěřící a buřičská země propadnout jako Sodoma! A ani žádnou Reichszeitung tam nemají!!

— Vojenský soud Vídenský vynalezl zase jeden zcela nový přestupek, odsouzena totiž jest jedna paní v okolí Vídenském »wegen gröblicher Missachtung des k. k. Militärs« pro velikou neváženost k c. k. vojsku!!

— Některé Vídenské časopisy rozšiřovaly tyto dni pověst, že prý někteří páni ministři velice se horší z rozkazu vydaného od vojenského ministra strany zrušení přísahy vojska na ústavu, jenž patrně čelí proti § 118 ústavy říšské — a že prý následkem toho i vystoupením z ministerstva hrozí. Jak se zdá, nechávají někteří páni ministři takové pověsti naschvál o sobě rozšiřovat, aby se jim zachovala alespoň pověst liberálnosti. Zatím však jsou jistě všichni velmi dobře nejen strany této jednotlivé věci, nýbrž i strany své celé politiky srozuměni. Vlastně se může říci, že máme jen jednoho ministra a ten jest kníže Schwarzenberg.

— Praví se, že vláda ruská vydala nový úkaz, dle kterého všichni cizinci, již delší čas v Rusích bytující, jestli se do jisté lhůty novým pasem svých vlád nebudou moci vykázati, prohlášeni budou za ruské poddané. Vyšel totiž již tuším 1843 úkaz, kterým se povoluje cizincům s řádným pasem do Rus přišlým a tam dobře zachovalým zůstati v Rusku i kdyby pas jejich již byl vypršel. — Obracíme tedy na tuto věc pozornost těch, jejichžto příbuzní v Rusích se snad zdržují bez opětování rakouského pasu, kteříž by dle tohoto nejnovějšího úkazu již se domů navrátiti ne-

mohli, kdyby se jim ještě v čas rakouský pas neposlal.

— Jeden dopisovatel do Víd. Den., jenž se píše od Bezdězi, ačkoli jest vlastně ze Mšena, vzal na sebe nedávno kříž svůj, zavřel oči a pustil se s námi do boje. Věc, o kterou se jedná, jest kostel Karlínský. Především tedy myslí p. Mšenský Bezdězan, že prý ani nevíme, co je patronat. Věru, budu-li se s ultramontány moci ještě asi rok hádati, vyjde na jevo, že vlastně pranic nevím. Tento pán tedy myslí, že jsem mluvil »holý nesmysl«, připisuje řádu Křížovnickému v Praze povinnost, aby chrám v Karlíně byli vystavěli.[1]) Tento »holý nesmysl«, zakládá se ale na následujících neupíratelných pravdách: Jest jisto, že předměstí Karlín vystaveno jest na půdě řádu Křížovnickému náležité, kteroužto půdu řád tento nejen co možná nejdráž zpeněžil (místa k stavení se snad přece ze vší půdy nejdráž prodávají) a k tomu ještě znamenitými poplatky co vrchnost také pro budoucnost veliké příjmy si pojistil, čeho by docela nebylo, kdyby bylo toto místo zůstalo polemi a zahradami jako dříve. Karlín již nyní stojí asi třicet let a po ten čas nechal duchovní katolický řád co vrchnost nové město své bez kostela. Že tam se znamenitými výlohami velikou hospodu na své outraty postavil, o tom víme. Dále víme také i bez poučení p. Bezdězana, že sice tento již často dotčený křižovnický řád ovšem žádnou zákonní povinnost neměl, chrám ve svém Karlíně vystavěti, a že tedy pro zanedbání toho trestán býti nemůže: ale co si o jeho katolické horlivosti každý po tom všem řečeném mysliti právo má, to ne-

[1]) Viz díl III. S. 1180.

bude asi zapotřebí vykládati a zanechávám to soudu obecenstva, jestli jsem této věci dobře porozuměl, o čem p. dopisovatel zřejmě pochybuje. Z toho pak dále vyplývá, že sobě mohl p. dopisovatel ušetřiti všelikých obvinění proti mně, jako jsou: že nemám svědomí, běda tomu, kdo pohoršuje, že jsem potupil indirekte katolickou jednotu Pražskou, ano prý i kardinala arcibiskupa (mohl ještě přidati Boha i katolickou církev!) aneb měl alespoň své jméno totiž Pater Kendík ze Mšena pod takový obviňující článek podepsati.

— Ve stejných asi okoličnostech jsem s panem Hustopečanem[1]) zase strany civilního manželství, který též vylil malé jezerko své rozvodnělé žluče nedávno do Víd. Den., jenž vůbec vypadá od nějaké doby co organ ligurianů. Pan Hustopečan po těch našich v 4. sv. listopadovém obsažených nevinných pochybnostech o jeho předurčenosti a polárnosti manželství tak dalece ztratil aequilibrium, že nám nadává nerud, nevycválenců a zpupných hrubiánů, urvalců a formanů! Než tedy k nějakému dalšímu jednání o civilním šňatku přistoupíme, musíme, upozorniti obecenstvo na tu žalostnou okolnost, že jak p. Hustopečan, tak p. od Hané, jakož i ostatní páni bratří velmi malou copiam verborum projevují a že by tedy těmto pánům znamenitě ulehčil jejich polemiku proti Slovanu ten dobrodinec, který by na sebe vzal sestavení úplného slovníčka všech česko-slovanských nadávek. Avšak kdo ví, jestli páni liguriáni, kteří se beztoho nyní v Mariascheině v češtině cvičí, na podobnou myšlénku tam

---

[1]) Havlíček myslí tu na kaplana Hustopečského K. Šmídka.

již také nepřišli, a kdo ví, nevyjde-li již brzy na jaře nějaká: »Úplná česko-slovenská Marianská zbrojnička proti kacířům pro potřebu všech věrných křesťanů v abecední pořádek sestavená a na světlo vydaná. Cum licentia Superiorum. Abychom tedy již zase o coelibátu kněžském počali, ukázal p. Hustopečan nesmírnou obratnost, neboť důvodu od nás ze statistiky proti jeho předurčené harmonii atd. vedeného použil hned zas proti nám, ant praví, že prý právě z toho, že jest více ženských, následuje, že mohou býti k něčemu vyššímu povolány a že také mnoho ženských chudobou, nemocí a tělesnou chorobou zůstane svobodných! Musíme tedy se smyslu p. Hustopečana a jeho předurčené harmonie velice děkovati prozřetelnosti, že právě na ty ženské ráčila seslati chudobu, chorobu neb nemoc, které by vlastně dle pravidla Hustopečské polárnosti a předurčené harmonie měly býti manželkami těch mužských, kteří vstupují do kat. theologie!

Co se reversů při smíšených manželstvích týče, které p. Hust. zastává, viděti opět z toho jeho pouze hierarchickou tendenci, které se jedná jen o počet duší, o počet poddaných bez ohledu, jaké jsou tyto duše. Při smíšeném manželství musí býti zajisté jen rodičům ponecháno, v jaké víře chtí děti svoje vychovávat a reversem může se sice donutiti někdo, aby své děti mezi katolíky zapsal, nikoli se ale nedonutí dáti jim též katolické vychování.

O způsobu argumentace p. Hust. dostane každý nejvýbornější ponětí, když povíme, že z příkladu angl. krále Jindřicha VIII., kterému papež nechtěl povoliti,

aby si za živobytí své manželky jinou vzal, dokazuje předně, že prý církev vždy nezvratně hájila nerozlučnost svazku manželského, za druhé ale že já prý o tomto pádu nic nevím. Kdybych tedy ku př. já měl jednou k obědu čočku a nedal to do Slovana vytisknout, následovalo by z toho dle argumentace p. Hustop. předně, že mám vždy k obědu čočku a za druhé že ani nevím, co jsem měl k obědu! A takovými důkazy nás tito páni porážejí! Každý hošík již v syntaxi musí znát historii krále Jindřicha VIII. a p. Hust. nám ji teprva obšírně vykládá jako nějakou jen nejzasvěcenějším theologům povědomou moudrost. Jak mnoho si ale tito pánové troufají před čtenářstvem Víd. Den. tvrditi, ukazují nám nejlépe slova p. Hustopečana, jenž dí proč jsem se já studem nezarděl, píšíc, že hierarchie katol. dovolovala velmožům manželství rušiti a jiné platně uzavříti a jmenuje toto moje tvrzení opovážlivým úsudkem a vytýká mi, proč jsem žádný takový pád nenaznačil. Načež odpovídám p. Hustopečanovi, že já povinen nejsem učiti ho historii, ale kdyby se mnou nějakou sázku peněžitou ve prospěch nějakého dobrého účele učiniti chtěl, zavazuji se několik takových pádů mu povědít.

Rovněž tak falešné jako zbytečné tvrzení jest p. Hust., že prý jenom katol. církev uchovala našemu národu řeč v době nejsvrchovanější strasti! Risum teneatis amici! Pan Hust. snad chtěl říci, že mnozí katol. kněží mají zásluhy o pěstování českého jazyka a to jest pravda: katol. církev ale co taková ani za mák dobrého neučinila naší řeči a národnosti, nýbrž byla vždy skrze převrácenost své hierarchie obojímu na škodu.

— Právě nyní, píšíce tyto řádky, totiž v pátek dne 6. odpoledne, dostáváme místo Brněnské »Presse« následující ohlášení od redakce:

Ve středu dne 4. prosince před polednem vyskytla se komisse od zdejšího podkrajského úřadu v tiskárně p. Kopřivy, v níž se málem rok tomu tiskne »Presse«, i osvědčila se s písemním výkazem, že má se strany podkrajského poručeno, aby za příčinou závad, které prý vznikly proti oprávněnosti p. tiskaře, jeho tiskárnu zavřela a zapečetila, což se bez překážky také stalo.

Tímto nenadálým nařízením, ačkoliv se nestalo právě proti »Presse«, jest nám na chvíli nemožno, svůj časopis vydávati, avšak máme naději, že tato pouze náhodná překážka již v nejblíže příštích dnech bude zamezena. V Brně dne 4. prosince 1850. Redakce »Presse.«

Tedy konečně našla vláda tu pravou cestu, na které by se snad dalo další vycházení nenáviděných od ní novin zameziti! Jak dlouho to trvalo. Tuším již skoro rok vychází Presse v této tiskárně a až do té doby nevěděla vláda nic o této překážce. V posledních dobách, kdežto jsme často slýchali o jezdění moravského p. náměstníka a ředitele Brněnské policie do Vídně, mimovolně nám napadlo, že asi proti Presse něco v plánu jest. Nyní to tedy vyšlo na jevo. Musíme ovšem od redakce Presse očekávati, že dovede vyplésti se z tohoto uzle a že co nejdříve zase s tím posledním nám zbývajícím kusem zákona tisku v ruce vyseká se z milostného objetí vlády a počne opět vycházeti. Ostatně již asi před 14 dny byla v Praze rozšířena zpráva, že vycházení Presse jest zamezeno — zdá se tedy, že přece něco z tajné raddy »starších lidu« vyšlo před časem do veřejnosti. —

46. (Slovan z 11. prosince r. 1850. Sv. 3. S. 1811—1813.)

H. B. Tyto dni dostali jsme od některého svého tajného dobrého přítele anonymní dopis, jehožto obsah jest jistě pamětihodný, zvláště proto, že nám ukazuje nesmírné schopnosti našeho veleslavného náměstnictví k tajné policii. Přípis ouřední koluje totiž po naši milé vlasti, jehožto pro všechny potomky velmi zajímavý obsah jest asi následující:

»Laut einer herabgelangten konfidentiellen Mittheilung der k. k. Statthalterschaft in Prag, soll die vom Hawlíček in Kuttenberg redigierte Zeitschrift Slovan in einer Doppelausgabe erscheinen, welche wahrscheinlich in einer der čechischen Städte Časlau oder Humpolec von einer Winkelpresse gedruckt wird, und worin die regierungsfeindlichen Tendenzen des Hawlíček noch mehr ans Licht treten.

Dieselben werden aufgefordert hierüber strenge zu wachen etc.«

To jest, že prý dle důvěrné zprávy od c. k. náměstnictví v Praze, vychází Slovan náš v dvojím vydání, totiž snad že to jedno zcela krotké jen tak na oko zde v Kutné Hoře vydáváme a sl. c. k. náměstnictví předkládáme, zatím ale zcela jiné zuřivé tiskneme prý buď nepochybně někde v Čáslavi neb v Humpolci v pokoutní tiskárně. Kdo něco podobného vys. sl. náměstnictví v Praze udal, projevuje arci ku podivu malé zkušenosti v umění tiskařském a v známosti maloměstských klepů. Zajisté by ani dva dni tajné nezůstalo, kdybychom v Humpolci neb Čáslavi pokoutně něco tiskli, již druhý den by všecky babičky in loco jedna druhé v největší důvěrnosti svěřila, že se tisknou tam a tam bankonoty atd. Že však vys. sl. c. k. náměstnictví podobným až příliš nechutným a fantasti-

ckým klepům, které by se jen v hlavě některého nejvýbornějšího, dobře smýšlejícího uroditi mohly, přec uvěřilo: tomu bychom nikdy bez patrných důkazů uvěřiti nemohli. Vys. sl. c. k. náměstnictví velice se v nás mýlí, jestli nás nyní drží za schopné nějaké protizákonní agitace: vždyť máme přisámbůh! až příliš mnoho co brániti patrné zákony, které pro nás mluví a kterým se prakticky jiný smysl podkládá! Nač bychom se pouštěli na tak beznadějné pole protizákonnosti? Zdá se nám, že bychom mohli sl. náměstnictví nejlépe vysvětliti původ takových podivných zpráv: řekli jsme kdysi v žertu, že se hodláme u ministerstva ucházeti o povolení na kočující polní tiskárnu, abychom mohli, až všechna tiskárnami opatřená města do obležení přijdou, někde na čistém poli neb v lese noviny své tisknouti, snad tato pověst převzala na se poznenáhla roucho pokoutní nějaké podzemní neb povětrné tiskárny v Humpolci neb v Čáslavě? fantasie lidská! jak mnoho žertů jsi již naplodila!

— Tedy se již proroctví naše — avšak lehce tu bylo prorokovat — vyplnilo a máme již ne-li říšskou radu, alespoň přednostu říšské rady. Přednostou jmenován jest baron Kübek[1]) — nomen omen! zdá se tedy, že první otázka, kterou páni ministři nové říšské radě předloží, bude ta, kterak by se nejsnadnějším a nejčerstvějším způsobem docíliti dalo, aby se naše bankovky ve stříbro a zlato proměnily!

— Zase nám již slibují svolání zemských sněmů, nevím již po kolikáté. Tentokráte kladou delší lhůtu

[1]) Rakouský státník Karl Friedrich Kübeck Freiherr von Kübau byl na podzim roku 1850 jmenován presidentem tehdy utvořené říšské rady.

totiž až do června. V červnu řeknou zase, že až v budoucím máji a tak dále.

— Co nejdříve prý vyjde nový zákon o právu vodním (užívání vody) zajisté již z mnohých stran toužebně očekávaný. Kdyby jen byl okolnostem našim jak náleží přiměřený.

47. (Slovan z 14. prosince r. 1850. Sv. 4. S. 1841—1845.)

H. B. Tak tedy se již přece dočkal Víd. Den. té radostné chvíle, kdežto nám mohl podati tu zprávu, že Slovan pro Uhry zapovězen jest. Formule, kterou se to děle, jest velmi krátká a dle nejnovější mody bez udání všelikých příčin. »Vysoké velitelství vidělo se pohnuto.« Ohlášení toto pro okres Prešpurský vytištěno jest dne 10. prosince v Prešpurských novinách a datováno jest od 4. prosince z Prešpurku, potřebotedy na marš z kanceláře vojenského velitelství Prešpurského do redakce novin Prešpurských plných pět dní. Z toho již může obecenstvo pozorovati, jak mnoho asi času potřebovalo než přišlo z úst denunciantů přes Pešť až do Prešpurku, i není tedy divu, že došlo dříve do privatní vědomosti v Kutné Hoře, než dojde do officielní známosti pp. poštmistrů uherských. Proto jsme tedy mezi tím časem již mohli zaslati na Slovensko všechno, čeho zapotřebí bylo ještě si před rozchodem pověděti. Jako každý pravý Čech, když si nohu zlomí, se raduje, že si nesrazil vaz, tak i my těšíme se při této smutné události tím, že Slovan touto zápovědí v Uhřích ztratil více odbíratelů než jich má Vídenský Denník na celém světě. Zákazem Slovana

v Praze ztratili jsme sice skoro víc než jednou tolik odbíratelů než v Uhřích, přece však jsme tento zákaz tak hořce nenesli jako zákaz v Uhřích, jmenovitě na Slovensku, kdežto se již počalo velmi dobře ujímati srozumění s námi a přesvědčení o potřebě jednoho spisovního jazyka, což se nám zdá býti nevyhnutelná výminka lepší budoucnosti jak pro Slováky tak i pro nás na Moravě a v Čechách.

Toto poznenáhlé zapovídání Slovana napřed v Praze, pak v Haliči, nyní v Uhřích (ve Vídni snad jen proto Slovana nemohou zapovědít, že by sice neměl Denník proti komu psát), připadá nám asi jako pouštění krve. Vláda by asi nerada zjevně zrušila zákon o tisku, a proto hledí Slovana usmrtiti jiným způsobem. Zákazem v Praze, v Haliči, v Uhřích ztratili jsme asi tisíc odbíratelů, což dělá ročně asi 7000 zl. stř. Papír, který pro 1000 odbíratelů ročně se zpotřebuje, dělá asi 2000 zl. stř. Kdo věci rozumí, nahlídne, že ostatní výlohy při časopisu bez ohledu na větší neb menší počet odbíratelů skoro stejné zůstanou, že tedy s odpadnutím 1000 odbíratelů o mnoho víc ušetřiti nemůžeme při výlohách než ty 2000 zl. za papír. Patrno tedy, že při stejných skoro materialních výlohách oněch nám ubývajících ročních 5000 zl. stř. jinák než na honoráru ušetřiti nemůžeme.

Každý jistě nahlíží, že může býti časopis tím dokonalejší, čím více osob jemu svou celou činnost věnuje: to nám ale nemožno jest, když nám peněžitých prostředků k tomu chybí. To tedy jest jediný účel vlády při zapovídání časopisů v obleženosti, aby časopisy opposiční z nedostatku peněžitých sil chřadnouti neb zahynouti musely: nebo že nikoho v Uhřích nepobou-

říme, jako jsme posud ani v Praze ani ve Vídni pokoj a pořádek nezrušili, to přec nahlíží každý.

Jest nyní dvojí cesta před námi. Buď psáti tak, aby s námi vláda byla spokojena, toho ale při vší mírnosti nikdy nedocílíme, proto, že vláda nynější půjde vždy dál a dále, tak že i konečně ty, které nyní sedmašedesátníky jmenujeme, bude vláda časem svým vydávati za radikalisty až totiž s námi ostatními hotova bude, tak asi jako před r. 1848 hrabě Wurmbrand a hr. Fr. Thun[1]) považováni jsou od vlády za buřiče. Druhá cesta jest neměniti svůj směr, směr, který máme již od počátku svobody tisku a chladnokrevně čekati až přijde poslední rána. My se držíme této druhé cesty a neupustíme od ní. Zákonnitost byla vždy naším heslem a zůstane jím také, pokud bude možná. Na zákonní cestě nemůže vláda Slovana nikdy potlačiti: co se nám násilím neb obejitím zákonů státi může, víme sice dle nedávných příkladů na jiných, přece však máme úmysl raději tomu nejhoršímu se podrobiti, nežli pro strach lidský upustiti od svého přesvědčení. Sint ut sunt, aut non sint!

— Blahověst Pražský podává nám zprávu, že dříve ještě nežli zřízeno bude páté biskupství v Čechách, kardinal arcibiskup Schwarzenberg[2]) o to se postarati hodlá, aby zlepšeny byly platy kaplanů a sice v tom způsobu, aby každý měl nejméně asi 100 zl. stř. čistých, řádných důchodů. — Nyní tedy přece hierarchie nahlíží, že páni kaplani mají veliký vplyv na lid a že jest zapotřebí nějakým způsobem tyto až posud

---

[1]) Viz díl III. S. 58.
[2]) Viz díl III. S. 252.

velmi zanedbané dítky své sobě nakloniti. Jsme velmi žádostivi, odkud se asi ten znamenitý kapitál opatří, který by k doplnění takové congruy kaplanské v Čechách potřebný byl, a zvláště vezme-li se také k tomu něco z těch 300.000 zl. vid. č., které má arcibiskup Pražský ročních důchodů. Zdá se nám, že se asi nezmýlíme, řekneme-li, že největší část těchto peněz vzata bude z místních církevních důchodů.

Mnohý snad bude si mysliti, že snad zde bez příčiny kardinálu-arcibiskupu Pražskému za dobré zlým odměňujeme: pročež zapotřebí jest zde maličkého vysvětlení. Kardinál-arcibiskup Pražský byl na Vídenském sjezdu biskupském (jak se nyní bezpečně ví) hlava té strany, které vůle se tam provedla. Z toho viděti jest vlastně směr pana kardinála. Cokoli také od svého nastoupení arcibiskupství Pražského učinil, z ničeho se ještě nejevila vůle k potřebným opravám, nýbrž všude jen bažení novými prostředky podporovati staré věci. Zlepšení toto platů kaplanských nemůže se tedy dle náhledu našeho považovati za počátek ostatních oprav, nýbrž za závoru proti nim. »Tu máte každý 100 zl. stř. na rok a buďte zticha, buďte s námi.«

— Pan Hurban[1]) obdržel od vlády 1000 zl. stř. pod jménem náhrady za dvě léta, po která od své fary vzdálen byl. — Znamenité jenom, že tato náhrada v hotovosti tak dlouho čekati musela, až vyšel ve Víd. Den. Hlas ze Slovenska.

— Také velmi dlouho na sebe dala čekati odpověď na výčitky od Slováků a od redakce Slovana p. Kolárovi učiněné.[2]) Teprva nyní objevila se ve Víd.

[1]) Viz díl III. S. 1192 a 507.
[2]) Viz díl III. S. 416.

[redacted]

Den. pod nápisem »Od Pešťanských Slováků«, z nichžto ale není nikdo podepsán, tak že souditi musíme, že tito »Pešťanští Slováci« nejsou nikdo jiný nežli tamější pan učitel, o kterém nám již dopis od jednoho velmi řádného Slováka Pešťanského dne 25. listop. privátně zaslaný zprávu podává, že shání nějakou odpověď a vypůjčuje si noviny z r. 1848. Jest to arci šumnější titul »Od Pešťanských Slováků« nežli od jednoho učitele v Pešti. — Poněvadž nevíme, budou-li naši páni dopisovatelé ze Slovenska i nyní po zákazu Slovana v Uhřích dále psáti, musíme sami tuto obranu páně Kollárovu objasniti. Že my snad s nějakou libostí p. Kollára jsme nezlehčovali, důkazem toho jest již číslo 151. Národ. Nov. od 5. října 1848, kdežto celé ono osvědčení p. K. z Pešťanských novin vytištěno jest a od nás nic jiného nedodáno nežli »Přijde na to, není-li vynucené.« V tomto osvědčení praví p. K. »že on z lásky k vlasti (maďarské) se osvědčuje že nemá žádného účastenství v popuzování Slováků v hořejších stolicích, že drží toto vzbouření dle svého nejvroucnějšího přesvědčení za nezákonné a ošklivé (verwerflich), že již po více let se zaslepenými původci jeho ve spojení s p. superint. Szeberényim bojoval a lid před scestím varoval, na které jej svésti chtěli.« Ne bez příčiny užil p. Koll. také jména p. Szeberényiho, který zase nazývá povstalé své krajany »fremdes Gesindel« (cizí holotou) a který vůbec u Maďarů hleděl se všemožně připochlebiti. Kollárovo osvědčení jest od 24. září; marné tedy jest zde všechno vykrucování, jako by p. K. byl nevěděl, co se na Slovensku děje, a byl věřil zprávám v Pešti roztroušeným, že rabují židy atd. Vždyť již 20. září stálo v Pešťan-

ských časopisech, že panslavisté z Vídně vtrhli do Slovenska, že ale panslavisté nepřišli proto, aby rabovali židy, že také Hurban, Štúr, Hodža, o nichž p. Kollár (jak ze samého osvědčení je patrno) dobře věděl, že jsou na čele povstání, mají jiný účel než drancování: toho přec se p. K. domýšleti nemohl! Nade všechnu pochybnost jest tedy, že p. K. buď ze strachu neb z pochlebenství k vládě maďarské se svých krajanů odřekl veřejně. — My ale jsme o tom mlčeli s ohledem na staré zásluhy p. K. Když ale ve Vídni rovněž zase počal tak němčiti a centralistům pochlebovati, jako v Pešti maďařil, aniž jsme již viděti mohli jinou příčinu toho než pouhou svobodnou vůli p. Kollárovu: tuť se nám zdálo zapotřebí nemlčeti déle. V obraně p. K. stojí »*že prý p. K. tolik jalové fanatiky nemá, aby se dal pro nic za nic jen tak pro parádu zabit*«: toho ale od p. K. nikdo nežádal, my bychom již s tím hrdinstvím spokojeni byli, kdyby byl raději z Peště utekl, nežli sepsal takové národu zrádné osvědčení. — Na hrubosti, kterými fabrikátor této obrany p. dopisovatele a redaktora Slovana častuje, bylo by škoda odpovědít: my zajisté oba zapotřebí nemáme vysvědčení svých schopností a tendencí si bráti od p. učitele Pešťanského, anť jsme již odjinud i z krasopsaní i z čtení i ze slabikování attestatum obdrželi. — Bylo by to sice v jiných okolnostech hezké, že se učitel o svého bývalého faráře ujímá: ale ta okolnost, že onen farář bývalý nyní ve Vídni sedí u zdroje rozličných lásek, zvláště ministerstva osvěty a duchovních záležitostí, tato okolnost, pravím, odjímá této rytířské službě mnoho lesku.

— Jugosl. Nov. vypravují nám zajímavou anekdotu o jistém úředníku, jenž pravil: »Bohužel! zde nahlížím potřebu slovanského jazyka zvláště při komisích.« Slované v Zahřebě by zase mohli říci: Bohužel! vidíme nepotřebnost úředníků takových u nás, kteří jen s bolestí nahlížejí potřebu našeho jazyka!

— Tak nazvané prostřední vlády německé totiž Bavory, Würtemberg, Sasy, Hanover mrzí prý se velice na to, že jenom Rakousko a Prusko sami o své hlavě rozhodli v Holomouci[1]) budoucí osud Německa, ani se jich netázavše. Učinily prý nyní mezi sebou úmluvu, aby si pojistily pro budoucnost také nějakého hlasu v záležitostech Německa. Podivné jest, když někdo mysliti může, že by se zapletené záležitosti německé daly na pokojné cestě pro všechnu budoucnost uspořádati!

— Od té doby, co se u nás vyskytla říšská rada,[2]) pozorujeme v Reichszeitungu nejopovržlivější řeči o bývalých liberálních sněmích, které nenazývá Reichszeitung jinak než »politické blázince«, »sněm nerozumu« atd.

— Strany kroků učiněných od vlády proti vycházení »Presse«,[3]) o kterých nepochybně časopisy pod obležením vycházející mlčeti budou, můžeme tuto sděliti z nejlepšího pramene následovně. Pan Kopřiva obžalován jest, že své osobní tiskařské právo jinému pachtoval a následkem toho nepochybně uzná krajská vláda Brněnská, že se p. Kopř. toto právo odejme. Tím způsobem tedy nebude moci Presse z ne-

[1]) Viz díl III. S. 479.
[2]) Viz díl III. S. 740.
) Viz díl III. S. 1219.

důstatku tiskárny v Brně vycházeti, neboť jak slyšíme, žádný jiný tiskař Brněnský z bázně nechce tisk těchto novin na sebe přijmouti.

48) (Slovan z 18. prosince r. 1850. Sv. 5. 1874—1875.)

H. B. Deutsche Zeitung opět vychází v Praze a máme již dnes nové její číslo v rukou. Bližší zprávy o její z mrtvých vstání dočtou se čtenářové v dopisu z Prahy ve dnešním našem čísle.[1]) Myslíme, že se asi obecenstvo naše samo dovtípí všeho toho, co by se v této události z naší strany říci dalo. Unie naše toto povolení nedostala. —

— Tabáční monopol zaveden jest již v Uhrách — aneb jinými slovy řečeno, Uhry zbaveny jsou opět jednoho pramene národní majetnosti a bohatosti. Neboť o tom ani dost malé pochybnosti není, že v krátkém čase pěstování tabáku v Uhřích zcela na mizinu přijde tímto monopolem. Majitelové tabáčních rolí budou dle nového nařízení odevzdání zcela do milosti a pod poručnictví c. k. důchodkových úřadů, cena za jejich

[1]) V Slovanu z 18. prosince r. 1850. Sv. 5. S. 1873 sděloval dopisovatel z Prahy, že zastavená »Deutsche Zeitung aus Böhmen« počala opět za redakce Heinricha Schindlera vycházeti. Nový redaktor v čele listu oznamoval, že politický směr časopisu bude nezměněn, ale dopisovatel »Slovana« vyslovil o tom pochybnosti a to proto, poněvadž prý vydavatelstvo »Deutsche Zeitung aus Böhmen« musilo se »jistým výminkám vojenského velitelství podrobiti, pak teprv obdrželo dovolení k vydávání svého listu. Výminky tyto jsou: 1. Posavadní redaktor JUDr. Makovička odstoupí od redakce. 2. Politický směr listu bude změněn. 3. Vydavatelstvo přijme samo zodpovědnost za splnění položených výminek.«

plodiny se jim každoročně od nich určí, jinému nesmějí plodiny své prodávati. Pro každého ve věci té zkušeného jest dosti na tom, aby již dle toho poznal ouplné zničení tabáční produkce v Uhřích. — Myslilo se, že vláda přece konečně tuto tabákovou otázku rozhodne v ten smysl, že upustí docela od tabáčního monopolu v celém mocnářství; myslelo se to proto, že by tato cesta nejpřiměřenější, nejpolitičtější byla. Takovým způsobem stal by se jistě tabák brzy velmi výnosným předmětem rakouského vývozu do cizozemska a v prvních dobách nabyly by Uhry alespoň nějaké náhrady za mnohé nové daně, poněvadž by ještě v prvních létech, než by i v ostatních zemích rakouských tabák zdomácněl, velké množství svého tabáku nám prodávaly. — Ale vláda naše rozhodla zcela naopak a zavedla již nyní tabáční monopol v Uhřích tak jako u nás. Jest nepochybno, že vláda tím veškeré obyvatelstvo v Uhřích více proti sobě popudila nežli vším předešlým dohromady. V Reichszeitungu a v Oesterr. Corresp. snad se ovšem brzy dočteme, že v Uhřích veliká radost nad tímto novým zřízením panuje, jak to již jest obyčej takových časopisů! kdo ale hlubokou zahnízděnost volného užívání tabáku mezi všemi třídami uherských obyvatelů jen poněkud zná: tenť se jistě mýliti nemůže v tom úsudku, že jen ke všeobecnému popuzení všech myslí ustanovení toto směřuje. Tabáku ubyde v Uhřích tímto novým nařízením, ale čeho tu znamenitě přibude, to jest nenávist proti vládě. —

— Dostáváme z Brna zprávu, že prý p. Zang,[1])

---

[1]) Viz díl II. S. 824.

vydavatel Presse, jest od p. Weldena[1]) zcela vypovězen z okresu obleženosti Vídenské — totiž že do Vídně ani nesmí dojížděti. Tak oznámeno jest — z dobrých pramenů to víme — p. Zangovi od ouřadů Brněnských. Co ještě všechno z té obleženosti vykvete, bude-li několik let trvati! Dle základních práv jsou jen v pádu obleženosti vyzdviženy §§. 5—11, mezi kterými ale není žádný § jednající o svobodném jezdění rakouských občanů z místa na místo. Jsme tedy velice žádostivi, dle jakého posud neznámého § se toto vypovězení osoby p. Zanga z Vídně naříditi mohlo! Podle všeho toho se zdá míti obleženost celá jen jeden paragraf a ten zní: »V obleženosti může se s lidmi jako se zvířaty a s věcmi zacházeti dle libosti.«

— Obě vlády, rakouská i pruská, ohlašují tedy již na dobro, že máme pokoj a že tedy všechny ty přípravy vojenské, které asi 200 milionů zl. stály, byly jen — v žertu.[2]) Všechno tedy to tažení vojska od tureckých hranic až k saským, všechny ty výlohy občanů při ubytování, všechno jezdění na železnici, všechny přípřeže, všechno to kupování koní a zásob atd. atd. atd., všechno to bylo jen v žertu! —

— V Drážďanských Novinách od 11. prosince (orgán to Saské vlády) čteme následující článek ze severních Čech:

»Do Teplice přirazil opět jeden prapor od pluku Haugvic. Tito lidé vyhlížejí vyzábli, utrmáceni a otrhaní, tak že u bot ani podešvů nemají. V tom samém stavu se vynacházejí také hraničáři po hranicích roz-

---

[1]) Viz díl III. S. 251.

[2]) Viz díl III. S. 479.

ložení, kteří zcela otrhaní (zerlumpt) po pohraničních Lužických vesnicích žebrají.« Že tato zpráva holá lež jest, nebude žádný pochybovat. Že ale si dovoluje vládní orgán o vojsku svého spojence, s kterým chce v Německu gesetzliche Ordnung zavést, tak urážlivým a snižujícím způsobem psát, jest nám nepochopitelné. —

49) (Slovan z 29. prosince r. 1850. Sv. 7. S. 1943—1946).

— Konference Drážďanské[1]) již se počaly. Od nich očekává se všeobecně nějaké ustanovení strany všeho toho, co potud jest provisorního v celém Německu i Rakousku, neb snad již po těchto konferencích bude v sobě veliké jméno Německa zahrnovati i celé naše rovněoprávněné Rakousko. Dávno již vyslovený účel těchto konferencí není žádný jiný, nežli přivtěliti celé Rakousko k německému Bundu. Když se někdo hraničárů jihoslovanských, táhnoucích na pruské hranice, tázal, jaký jest účel jejich pochodu, odpověděli s jakousi patrnou chutí: »Jdeme střílet Němce!« — O svatá sprostnoto! myslili, že jdou střílet »Němce« a zatím šli sami sebe připojovat k německému spolku! Nedá se upříti, že vláda naše vede velmi všestrannou politiku; hraničárům se řekne, že jdou proti Němcům, aby se použilo jejich dobře známé národní nechuti, zatím ale každý ví, že vlastně táhli proto proti Prusům, poněvadž pruská vláda nechtěla připustiti celé Rakousko k německému spolku. To jest ta všestranná politika!

---

[1]) Viz díl III. S. 570.

Ze všeho toho, co již známo jest o oučelu Drážďanských konferencí a co se o nich s jakousi jistotou již napřed domýšleti dá, nevyvede se tam mnoho jiného nežli starý Bundestag. Co se konstitučnosti týče, již z toho, že bude střední německá vláda bez všeho sněmu, tedy absolutní, viděti může každý, jak pevný základ budou míti jednatelé konstituce v zemích náležejících k Bundu. Také se to v nejnovějších časích všude jak v Hessensku tak v Sasích, tak i ve Würtembersku ukazovalo a řada přijde nyní i na Prusko. Praví se již nyní, že bude pruský sněm na šest měsíců odročen! To jest jako na vždy: když ale víme, že tento pruský sněm již co jen možná nejreakcionářštější jest, vidíme z toho ze všeho, že se o nic jiného jednati nemůže než o holý absolutismus. — Nyní teprva, ač již pozdě, viděti mohou všichni ti nezkušení našinci, kteří se roku 1848 od Němců dali lákati jistým neurčitým bratrstvím všech národů, že se těmto sobcům nejednalo o svobodu přede vším, jak říkali, nýbrž jen o přednost a panování nad námi. Rakousko jest stát, obsahující mezi 38 miliony obyvatelstva jenom asi 8 milionů Němců. Nyní, když má přijít celý tento stát absolutní vůlí několika ministrů do Němec, rokují tito vyhlášení a radikální přátelé svobody velmi chladnokrevně o tom, že prý živel německý sice v politické svobodě ujmu utrpí, za to prý ale v národním ohledu nabyde přírůstek, totiž poznenáhlým němčením Rakouska. Zištnost všude vládne, nejen u absolutních, nýbrž i u jistého feudálního národu. Ale trest sleduje v patách za zištností: právě pro zištnost, že jste nechtěli jiným přáti tu samou svobodu, kterou jste pro sebe žádali, nedosáhli jste tak sami nic jako tito. Dosti

jest to smutné a nečestné, když národ čítající sebe sám na 40 milionů, a vyhlašujíc se všude za nejvzdělanější, ani tolik zmužilosti nemá, aby si opatřil řádnou a právní vládu, jak na rozumného tvora, na obraz Boží sluší, nýbrž ještě dále co patriarchální stádo libovolně říditi se musí nechat od absolutních pastýřů! — Co prý jest nám platná svoboda, když nebudeme míti chleba! — pravil nedávno velkokupec p. J. B. Riedl (Němec) v městském výboru Pražském. Pan Riedl náleží jak známo k té straně sedmašedesátníků, kteří myslí neb alespoň se tak sprostní staví, jakoby myslili, že snad vláda národy živí, kdežto již nyní snad každý chalupník o tom ví, že národ živí vládu. Mohlo by se zase říci naproti panu Riedlovi: Což jest platno vydělávati a šetřiti, když vláda plnýma rukama naše pracně vydělané peníze zbytečně rozhazuje, když to, co lid po groších pracně vydělá, po milionech nadarmo utrácí! K tomu tedy jest milý pane J. B. Riedle! svoboda, aby vláda bez povolení národu nemohla zbytečně utráceti, dluhy dělati, pak buď daně až k nevydržení zvětšovati buď, banknotky pod kursem vydávati. To jest ten hlavní puntík každé svobody a musíme tedy říci, že svoboda k tomu právě jest platná, abychom chleba měli, tak jako mají skutečně Angličané, Belgičané, Sev. Amerikánčané, Švýcarové a jiní svobodní národové více chleba než my a ještě k tomu s pomazankou! — Co by tak ještě ti smutní rytířové namluvili světu! jako by jsme snad všichni hladem umřeli, kdybychom měli pravou konstituční svobodu! Zkušenost historická nás učí, že každý národ, získavši si politickou svobodu, také velmi brzy zbohatnul, jakožto máme příklady v celém dějepisu: a kdekoli se

zdá mluviti zkušenost proti tomu, vidíme hned pravou příčinu, to jest ustavičné pokusy a intriky bývalé absolutní vlády o zrušení této svobody, čímž povstalé zmatky ovšem musely býti na škodu blahobytu. Kde ale již jednou svoboda tak upevněna byla, že již všeliké pokusy proti ní byly marné, tam všude v krátkém čase počal národ i v materialním ohledu zkvétati a bohatnouti.

— Slovenské Noviny, vládní časopis, takovýto přinášejí dopis, který nám beze všeho dalšího poznamenání ukazuje dvojjazyčnost vlády, která to, co jednou rukou dala, druhou béře. Z tohoto dopisu vládních novin může také každý poznati, bylo-li to co naši dopisovatelé ze Slovenska psali pravda čili nic. Takto zní onen dopis:

VK. O Užhorodu, dne 15. Dec. Všeobecný, už dávno dokončený popis se u nás dost spravedlivě dokončil. Dal se sice tu i tam některý panáček za Maďara zapisat: hlavná ale síla tu na lidu leží, který původ svůj zapřet ani nemůže ani nechce.

Dopis našeho přemilého pána Dra. Radlinského[1]), který o výsledku své cesty po košickém distriktru uveřejnil, nám mnoho radosti, jen že ne trvací, nadělal. Nebo hle, i toto, jak všecko jiné se na vodu proměnilo. Dopisy všecky u nás jdú i teraz, tak jako prve chodívaly, v řeči panské, kterú všecky mocnosti napomáhajú. Ještě i ten c. k. vojenský důstojník, který popis obyvatelstva vedel, napísal jména slovenských dědin do registru po maďarsky, tak, že se při tom Slováci ani nepoznajú. Nebo kdože n. p. ze Slovákův ví, kde a čo jest to, ten Wasgyár? My jsme proti tomu protestovali, ale všecko na darmo. I domy slovenských dědin nesú jméno »szám«, ne »číslo«, zvláště na panstvech bývalého nadžupana, grófa Szirmayho.

[1]) Viz díl III. S. 473.

Duch, který tu mezi obyvatelstvem a úřadnictvem panuje, jest pro člověka, jednotu mocnářstva žádajícího, děsný. Znepokojování srdcí lživými pověstmi a připovídkami nemá konce kraje. Hroznú zvláště vtedy nespokojenosť započala bráti na sebe tvářnost, když se ku vojně chýlilo. Vyhlížělo to tak, jako by hned nové zbúření vypuknúti mělo.

O! by se vláda měla na pozoru před lživými přáteli a chránila, pokud čas jest, sebe i nás! Horňo-Remetskému učitelovi slovenskému zakázal užhorodský plebán a děkán, p. Warga, relácie školské ve slovenské řeči posílat.

— Tímto svazkem končíme 1850 rok svého časopisu. Obecenstvo naše majíc slušný ohled na rozmanité překážky, které se nám všudy do cesty stavěly, promine nám cokoli bylo nedostatečného. Změna, kterou na r. 1851 s časopisem svým učiníme, bude jen formální, Slovan bude vycházeti pod tím samým názvem jen jednou za týden a však ve větších svazcích. Směr jeho a spůsob vnitřního zřízení zůstane ten samý jako r. 1850. Změna tato zdála se nám býti potřebná s ohledem na nynější okolnosti, jmenovitě proto, aby Slovan, jemuž nyní v jednotlivých krajinách Rakouska zamezen jest přístup, levnější cenou našel v Čechách a na Moravě většího rozšíření. Doufámeť ovšem, že čím více se proti nám opírají nepřátelé našich zásad, tím více zase podporováni budeme od stejně smýšlejících.

Ještě jednu připomínku nemůžeme opominouti. Upozorňujeme totiž obecenstvo na výňatky z historie české Pavla Skály[1]), které jsme pod titulem »Před bitvou a po bitvě na Bílé Hoře« ve Slovanu uveřejnili. Jsou to velmi důležité vědomosti z dějepisu

[1]) V Slovanu r. 1850 otiskoval Havlíček delší výňatky z díla českého dějepisce Pavla Skály ze Zhoře (1583—?) »Historie církevní«.

vlasti naší v nejrozhodnější době, a poněvadž spis sám pro svou velikou obšírnost sotva tak brzy celý vyjde, vybrali jsme prozatím z něho nejdůležitější místa. Upozorňujeme tedy proto na tyto články, aby snad někdo přílišnou délkou jejich odstrašiti se nedal od čtení, ubezpečujíce každého, že nebude litovati času jim věnovaného.

A tak tedy končíme nepříjemný rok 1850 s tím přáním, aby se v budoucím 1851tém roce politické a národní naše záležitosti radostněji dařily, k čemuž přispívati budiž všeobecná naše snaha! —

1851.

50) (Slovan z 15. ledna r. 1851. Sv. 2. S. 74—80.)

H. B. (Jako první má zde býti odstavec uveřejněný již ve vydání tomto v díle III. S. 585—586.)

— Z dobrého pramene se jeví, že v diecési Králohradecké novou kurendou konsistorní nařízeno jest »aby vůbec známým opovrhovatelům náboženství pohřeb církevní se odřekl, pakli bez pokání zemřeli« a však že mají kněží, aby se takovým pádům předešlo před úmrtím takových lidí vše vynaložiti. — Tu zas máme jeden nový (vlastně starý) důkaz pýchy hierarchické, ani po smrti nedají lidem pokoj, které nenávidí. Rádi bychom slyšeli, co to znamená »vůbec známý opovrhovatel naboženství«, a kdo o tom souditi má, který jest takovým opovrhovatelem? Patrně místní farář. Jaké zmatky, jaké pohoršení, jaké různice mohou povstati vykonáváním

tohoto nařízení vůbec, a zvláště ještě nepastorálním, neopatrným vykonáváním?! Člověk musí zrovna již Boha prosit, aby mu nedal umříti v Kr.-Hradecké diecési! Ostatně ovšem nesmíme zapomenout, že ti lidé, které hierarchie drží za »známé opovrhovatelé náboženství« nebudou si to asi za veliké neštěstí pokládat, jestli jejich mrtvola uložena bude někde v tichém chládku pod lípou nebo na obyčejném hřbitově. Celá zem jest dost dobře k tomu od Boha posvěcena, aby v ní mrtvoly těla lidského — zhnily, a duše — nebojte se těch, kteří duši zabíti nemohou!

— V Lloydu vyšel dne 9. ledna ráno článek, který již nacházíme přeložený do češtiny ve Vídenském Denn. toho samého dne vydaném. Zdá se tedy tento článek míti zvláštní důležitost, poněvadž se nemůže považovati jen za zvláštní nápad Lloyda, nýbrž za vnuknutý z vysšších míst. Jedná se v něm o konstitucích a považení našeho hodné jsou v něm následující věci:

Cokoliv vlády v nejnovějších časech proti ústavám zemským jednaly, to činily z pouhé nouze k obhájení řádu.

Co na příklad král pruský a král Würtemberský proti ústavám zemí svých předsebrali, nedálo se z pychu, nébrž ze zoufalé odvahy. Nikoli ze vůle, nébrž z nevyhnutelné potřeby tito mocnáři rozpustili sněmy, při nichžto stát déle trvati nemohl. Kdyby se ústavní svoboda ve střední Europě rozbíti měla — což ale věřiti nechceme — příčina takovéhoto nezdaru záležela by jedině v tom, že vlády učinily přípovědi, jež s nejlepší vůlí držeti nemohou; jinák mluvíc: příčina ležela by v ústavách, jenž jsouce na papíře příliš libe-

rální nemohou na živu trvati leč s užíváním výmlnečného stavu, vůle policejní, neliberálního vykládání všech zákonův a největší přísnosti v provozování moci výkonné. Tento způsob ústav slouží jen k popichování lidu a k demoralisování moci výkonné. Onit zkazí nejlepší národ a nejlepší státníky. Ústava, která lží jest a lží býti musí, horší jest než-li žádná ústava, a čím dříve na její místo přijde ústava ve skutku a v pravdě možná, tím lépe i správcům i spravovaným«.

Ku konci podává Lloyd vlastně mravní naučení, volá totiž velikým hlasem ke kongressu Drážďanskému[1]), »*aby měli tolik zmužilosti, neslíbiti více než co držeti mohou.*« — Kdyby podobný článek stál v nějakých neodvislých novinách, měl by arci jen tolik smyslu, kolik v něm skutečně stojí. Když se ale podobným způsobem mluví v novinách od vlády odvislých, musíme tomu rozuměti asi takto: »Aby se národové nedivili příliš tomu, co vyjde z porad Drážďanských, musíme je již napřed na to připraviti. Až posud jsme velmi málo drželi z toho, co jsme slíbili, a všichni se na to mrzeli. Nyní tedy jim alespoň slíbíme, že jim držeti budeme opravdu, co slíbíme, aby alespoň spokojnější myslí snášeli, že jim tak málo slibujeme!« To jest celý smysl. Co se ostatně držeti má o takových řečech, že se liberální ústavy nemohou udržeti atd., to již dávno víme. Proč pak v Belgii, ve Švýcařích panuje největší pokoj a pořádek, při kterém se i obchody a živnosti občanů tamějších velmi dobře daří a to všechno při největší svobodě? Proč pak se tam nemusí užívati výminečního stavu, zvůle policejní

[1]) Viz díl III. S. 570.

atd.? A jest v celku obecný lid ku př. ve Švýcařích vzdělanější než v Čechách?

Z celého toho článku Lloydu musíme očekávati, že snad ještě ústava dne 4. března oktrojovaná zdá se jistým lidem příliš liberální, a že má býti onen článek jen tak nějaké praeludium k nové z Drážďan přioktrojované ústavě pro celé Německo, do kterého nyní i my patříme.

— Pražský Več. List podává ze Strakonic zprávu, že prý tam jistý kněz s velikou vážností a s mnohými ceremoniemi vyháněl čerty z kamnovce, které prý tam někdo hlasitě mumlat slyšel! Kdyby tato zpráva nebyla tak určitá, nemohli bychom ji ani věřit. To přece není nic jiného, nežli systematické v lehkost a v posměch uvádění náboženství, a kdyby deset nevěřících po deset let psalo proti katolické víře, nemohlo by jí to tolik uškoditi ve veřejném mínění, jako vyhánění čertů z kamnovce v XIXtém století skrze kat. kněze!

— Chování Jelačiće bana[1]) proti svobodnému tisku v Záhřebě jest nepochopitelné. Nevíme přece odnikud, že by tam byla ústavní svoboda vyzdvižena a přece se tam zkrátka zapovídají chorvatské časopisy. A co nejpodivnějšího, že nyní ban již dokonce žádné chorvatské noviny povoliti nechce!! až prý bude nový tiskový zákon! Buďto tedy vyjde tento nový tiskový zákon již příliš brzy, anebo snad banovi na tom nic nezáleží, kdyby nevycházely pražádné liberální noviny v Chorvatech? My nepozorujeme Jelačiće-bana dle spůsobu prudkých radikalistů, kteří příliš ochotně dýmají do trub maďarsko-německých, my známe dobře

[1]) Viz díl II. S. 142.

těžké postavení chorvatského bána, nevykládáme mu mnohé jeho chybné kroky za špatný úmysl a klademe vždy proti nim do váhy to, že přece vymohl pro Chorvaty o mnoho více než má kterýkoli jiný slovanský národ. Nemůžeme ale přece nahlížeti, aby Jelačić-ban tolik váhy u nynějších mocností říšských neměl, aby mohl (kdyby chtěl) ochrániti noviny třeba opposiční, přece ale chorvatsky-vlastenecké! —

— Mnohem méně ale než chování-se Jelačiće-bána proti tisku chorvátskému, pochopujeme chování se našich českých a moravských evangelíků proti svému jedinému časopisu Česko-bratrskému Věstníku. Známo totiž všeobecně, že tento časopis založen byl od našich evangelíků A. H. V. pod jménem Česk. Br. Hlasatel, aby zastával jejich náboženské záležitosti, od těch dob totiž co jim svobodno bylo víru svou veřejně co rovněoprávněnou vyznávati. Za redaktory jeho vyvoleni jsou dva mužové každý od jedné zemské konfesi totiž pan Růžička A. V. (Augsburgského vyznání čili Lutherova) a pan Košut H. V. (Helvetského vyznání čili Kalvínova). Komu nejsou poměry mezi oběma těmito evangelickými vyznáními známy, tomu podotkneme, že Kalvínské jest v radikálnějším odporu proti katolictví, a že kalvínští evangelíci i lutherány ještě považují za jistého spůsobu katolíky říkajíce o nich s oblibou, že drží ještě papeže za šos. Lutheráni jsou zase mírnějšího smýšlení. Dle poměru na počet jest v Čechách a na Moravě více H. V., ve Slezsku ale a na Slovensku kdežto již dávno byli evangelíci více, oprávnění mají ale A. V. velikou převahu, tak že v celém národu česko-slovanském vůbec A. V. velice počtem převládá, neboť již v Čechách a na Moravě, když se Slezsko

přirazí, vyrovná se počet obou vyznání, tak že lutheránští Slováci dle našeho mínění v počtu asi 5 neb 600.000 přebývají, kdežto v Čechách na Moravě a ve Slezsku počet duší žádného vyznání ani 100.000 duší nepřesahá, (nepočítajíc Němce). — Dříve tedy podporován jest Č. B. Hlasatel od obou vyznání v Čechách a na Moravě velmi horlivě, tak že počet odbíratelů jeho byl na skrovný počet evangelíků velmi znamenitý. Od té doby ale co Hlasatel v Praze od vojenské vlády byl zapovězen (za záminku se vzaly články p. Košuta) počal jej vydávati p. Růžička s p. Procházkou H. V. pod jménem Č. B. Věstníka, a však s příliš nepatrným počtem odbíratelů, tak že se skutečně s takovým počtem žádný časopis udržeti nemůže. Příčina tohoto malého účastenství byla, abychom se upřímně vyjádřili, nevčasná ale velmi neprozřetelná rozhorlenost evangelíků H. V. mezi kterými zrovna nevíme, na čí působení od odbírání Č. B. Věstníka se zrazovalo. Nemůžeme ale co nestranní v této věci, takové jednání jinák nazvati než brojením proti sobě samému, škoděním své vlastní věci. Č. B. Věstník není jistě žádný servilní neb služebný list, nýbrž zastává skutečně záležitosti evangelické obou vyznání, a jestli se ve mnohých věcech mírní, činí to jen z nevyhnutelnosti, aby se v Praze udržel, poněvadž by jinde vycházeti nemohl, a poněvadž by pak evangelíci českoslovanští zase byli bez orgánu tak jako před r. 1848. O záležitostech dogmatických bez toho se v něm vlastně nejedná a proto slouží jednomu vyznání tak dobře jako druhému. Chtějíli evangelíci naši — jakož přejeme — dosáhnouti skutečné rovnoprávnosti a chtějíli pokračovati, musí jednati ve všem společně, poněvadž počet jejich jest nepatrný.

[redacted]

Snaha jejich musí býti, aby všichni evangelíci československého jazyka nejen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, nýbrž i na Slovensku ve všem společně jednali, podporujíce se vzájemně. Kromě toho mají dle mého mínění evangelíci naši to důležité pro národ politické povolání, aby zprostředkovali, živili, podněcovali národní jednotu mezi Čechy, Moravou a Slovenskem, věc to od jejížto šťastného provedení závisí celá budoucnost našeho národu. Každý kdo dále vidí musí pozorovati, že obyčejná společná náklonnost lidu vyznání utištěného jest znamenité spojidlo mezi nimi, a tudy i mezi celými krajinami. Jediný prostředek k tomuto spojení ale jest na tento čas jenom časopis, a proto se musíme se zármutkem diviti, že část našich evangelíků pro nemístnou přepiatost takový svůj časopis svévolně kazí a zabíjí. Evangelíci naši měli by vlastně všechny síly své na to vynaložiti, aby vydávali větší, každodenní všeobecné noviny, které by byly zástupcem jejich nejen v náboženských nýbrž i v politických a národních ohledech, kteréžto se ani podstatně od sebe děliti nedají. Když tedy ještě ten malý časopis svůj sami ruší, zuří tím nejen sami proti sobě, nýbrž škodí také celému našemu národu, což přece snad není jejich úmysl, jak dalece známe jejich vlasteneckou horlivost po předcích zděděnou.

— Deutsche Zeitung píše, že se někteří z vysoké české šlechty ujali odsouzenců májových v Praze [1]), a žádali pro ně o milost. — Tato událost ukazuje nám nejlépe, jaké jest veřejné mínění strany onoho krutého odsouzení. Patrno jistě že vysoká šlechta česká — je-

---

[1]) Viz díl III. S. 566.

jížto smýšlení dobře známe — nemá v přílišné lásce tyto odsouzence, a jestli se jich tedy ujímá, činí to ještě hlavně pro populárnost, poněvadž myslí, že tím krokem získá něco ve veřejném mínění. Důkaz to tedy nejlepší, jaké jest toto veřejné mínění. —

— Mezi potěšitelnější události v tomto smutném čase musíme počítati to, že již nyní vládní noviny samy počínají vytýkati biskupům moravským, že se u nich celá církevní správa jen německy vede, totiž matryky, dopisy atd., a že jim poukazují na Čechy, kde již prý všechno jen v českém jazyku zavedeno jest.

— Dle nařízení ministerstva vnitřních záležitostí stojí obcím svobodno ozbrojiti své obecné sluhy (policejty atd.) dle vlastní vůle, s tou jedinou výminkou, aby se k tomu neužívalo vojenské, četnické neb úřednické uniformy aneb vyznamenání. — Z této příčiny upozorňujeme vlastenecké obce na to, že svým policejným mužům mohou opatřiti kroje národní, totiž kabáty šnůrované, národní barvy a kokardy atd., kteréžto kroje nejen lépe oku lahodí než obyčejné uniformy, nýbrž také co zevnitřní známka naší slovanské národnosti přednost před jinými zasluhují.

— Nesmíme také zapomenout, zmíniti se o změnách v politickém československém časopisectvu 1851. V Praze posud nevycházejí žádné větší noviny české totiž neodvislé a místo jejich jakož vůbec neodvislých denních novin zastává až posud jen malý Večerní List, který se od nového roku ani ve formátu ani ve směru nezměnil. Jedině drahota poštovní přinutila jej ke znamenitému zdražení. Pražské vládní Noviny vycházejí v tom samém spůsobu jako dříve a musíme jim dáti to svědectví, že alespoň slušně se chovají a nepře-

jímají bez potřeby reakcionářství jako to ku př. činí Víd. Denn. — V Brně se také změnili okolnosti časopisů. Moravské Noviny zemské, vycházející na útraty důchodů zemských jsou od nového roku ve formátě zmenšeny tak že se nyní vyrovnají Več. Listu Pražskému, a podávají nám na sobě smutný důkaz skutečné národní rovnoprávnosti na Moravě. Redakce jejich ovšem jest i od výboru zemského, i od vlády i od biskupa sklíčena, přece však abychom pravdu řekli — není sama zcela beze vší viny malého počtu svých odbíratelů. Moravské noviny neměly na sobě nikdy život denního časopisu a podávaly zprávy o několik dní později než by se to bylo při jejich místních okolnostech slušelo. Také v nich nevanul nikdy čilý duch, což ovšem z větší části promrzelosti redaktora nad ustavičnými důtkami připsati musíme. Přece však to jest nevčasná šetrnost zemského výboru litovati těch několik tisíc na zemské noviny, a vydávati je v tak příliš žebráckém oděvu. Moravské Národní Noviny, které se v minulém roce nevyplácely společnosti nakladatelů (jaká to byla společnost již jsme dříve sdělili obecenstvu)[1]) vychází nyní na útraty p. Ohérála bývalého i nynějšího titulárního redaktora. Zdá se to býti důkazem, že v loni byla redakce p. Ohérálova tuze drahá. Ostatně začaly nyní pískati do zcela jiného tonu a od Nového Roku mluví pořád o svobodě národů a vychválily také již Slovana. Co si asi tak ubozí čtenáři jejich, kteří byli předplaceni r. 1850 a opět se nyní na ně předplatili, pomyslí o této neobycejné a do očí padající změně tendence pod jednou a tou samou

[1]) Viz díl II. S. 196.

redakcí? Když by ostatně p. Ohérál, který v pochyblivosti svého přesvědčení se vyrovná každému barometru, také měl tu barometří vlastnost, která ukazuje počasí. Ve Vídni seděl na nejkrajnější Levici ve sněmu říšském u samých dvéří, v Kroměříži sedl si zas na nejkrajnější Pravici. Tenkráte znamenalo jeho odflankování od Levice její jistý pád. Nyní pan Ohérál opouští zase reakci, které se po rozpuštění sněmu přidržel, dejž Bože! aby i nyní se spekulace p. Ohérála vydařila a aby znamenalo jeho odflankování od reakce také její brzký pád. Nepřejeme si nic, než aby p. Ohérál měl instinkt myší, které prý také opouštějí dům hrozící sbořením! — Ve Vídni vychází jako posud Slovenské Noviny, vládní orgán pro Slovensko, o kterých se musí říci, že úkol svůj řádně vykonávají. Vídenský Denník vychází od Nového Roku ve formátě znamenitě zmenšeném, patrně jen k vůli masopustu; neboť nahlíží každý, že ve velikém městě pro čas masopustní frak jest mnohem potřebnější než dlouhý kabát. Místo hladkých salonových rukaviček slouží mu Vesna, belletristická příloha, kterou třikrát za týden na velmi pěkném sice papíře vydává, která ale v sobě jeví neštěstí jeho u Mus a Gracií tak dobře jako v politice. Za půl leta bude těžko rozeznati, jestli Vesna zabila Vídenský Denník, neb Vídenský Denník Vesnu. Chval každý duch Hospodina! —

Víme z dobrého pramene, že naše strana v Praze se uchází o vydávání větších každodenních politických novin, které budou zastávati naše tendence v té míře, jak tomu připustí libovolnost obležení. Potřebu takového časopisu každý jistě uznává a jestli do života vejde, pak se teprva přesvědčí obecenstvo, jaký rozdíl

jest mezi časopisem mírným ale liberálním a neodvislým, a mezi časopisem, který svou zrádnou, reakcionářskou tendencí ukrývá pod jméno mírnosti.

— V Sedmihradsku již to tak daleko došlo, že zapověděli hudebníkům hráti všeliké národní melodie! — Na ten spůsob se snad přece ještě dočkáme těch dob, kde zapovědí nespokojené smýšlení, a kde vyjde nějaké nařízení, aby se nikdo neopovažoval potaji sám ve své mysli resonírovat. — Pak teprva nastane pravý pokoj a pořádek.

— Vídenské vládní časopisy ještě posud hořekují nad nešťastným osudem Sardinska, proto že se tam žádná reakce nechce dařiti. Na vzdor tomuto neštěstí Sardinska čteme ale přece v každých naších státních účtech, že ze Sardinska přišlo zase na splacení náhrady vojenské tolik a tolik milionů stříbra. Zdá se tedy, že je v Sardinsku při všem neštěstí přece dobrá úroda na stříbro a na zlato, neboť ne jen že ho dosti doma mají ještě také do Vídně mohou posílati.

— Z Vídně a sice z vládní Öster. Cor. jde zpráva, že prý p. arcibiskup Pražský bude v Praze vydávati veliké noviny s církevní katolickou tendencí pod jménem Waage, kterážto pověst také po Praze byla rozšířena, když přestala známá Waage vycházeti. Pravilo se tenkrát že Waage sice od Nov. Roku vycházeti nebude, že se ale brzy na to promění ve veliké noviny. Kdo zná, co byla Waage, kdo ví, že se skoro každý pořádný časopis styděl jméno její vysloviti; ten nebude moci pokládati myšlénku p. kardinála za šťastnou, že právě toto jméno si vyvolil pro své nové noviny, kterýmžto jménem ještě před porozením sdědí špatnou pověst. — Budeli ostatně — jakož se předvídati může

tuto novou Waage říditi známý pan Veith[1]), můžeme se již napřed těšiti na dobrou zábavu, neboť v tomto pádu obleče na sebe jen duch staré Waage kleriku, a bude strašiti jako posud.

51. (Slovan z 22. ledna r. 1851. Sv. 3. S. 127—128.)

H. B. Tentokrát musíme svého politického pozorovatele — který by mnohem lépe mrzovatelem slouti měl, poněvadž málo co radostného obsahuje — počíti s panem ministrem Schmerlingem[2]). Praví se o něm, že odstoupiti hodlá z ministerstva, ano že již odstoupil, že se ale posud neví, přijato-li poděkování jeho od císaře. O příčinách, které činí panu Schmerlingovi ministerstvo práv tak nesnesitelné, nic nám sice nepraví Vídenské časopisy, ale každému, kdo sleduje kroky naší vlády, lehce napadne dost takových příčin. Předně již procedury vojenských soudů, při jejichžto nepravidelnosti a libovolnosti každému opravdivému právníku vlasy vzhůru vstávají, velmi dostatečné jsou, aby řádný ministr práv a spravedlnosti na proti nim řekl: »Buďto já, nebo vy!« a také prý skutečně p. Schmerling již několikráte žádal zrušení obleženosti v ministerské raddě, čemuž se ale p. Bach nejsrdnatěji protivil, poněvadž prý on nemůže bez obležení konstitučně vládnout. Za druhé nebyla v Lombardsko-Benátsku při zřízení soudním porota zavedena. Při té příležitosti objevila se zas směšná taktika vládní strany v nejlepším světle.

[1]) Viz díl III. S. 995.

[2]) Viz díl II. S. 593.

Upřímná vláda byla by řekla: Ve Vlaších se obáváme zříditi porotu, proto že celá země jest proti vládě a proti Rakousku v nejlitější opposici, a tedy by porota nikdy politické vinníky neodsoudila. To by byla rozumná a upřímná řeč, mnohý by si pomyslil, že obávání vlády jest zbytečné, že přece měla k vůli jednotě zaříditi i tam porotu — ale přece by pochváliti musel zřejmé a mužné chování vlády. Místo toho ale řekla vláda, »*že prý porota není ve Vlaších oblíbena a duchu národnímu přiměřena*«!! a proto prý ji tam nezavádí. Šťastní Vlaši, jak ochotně ta milá vláda ve všem se řídí dle Vašeho srdečného přání, za nic na světě by u vás něco nezavedla, co není oblíbeno!! Nyní teprva vidíme, jak musí býti tedy obleženost v Praze, ve Vídni, v Haliči, v Uhřích, ve Vlaších *oblíbena a duchu národnímu přiměřena*, že ji vláda na žádný spůsob zrušiti nemůže.

— Při této příležitosti vidíme zase jeden skvělý důkaz, kterak vlastně centralisace nynější vlády nic jiného neznamená než němčení. Kdykoli foederalisté navrhovali něco pro jednotlivé národnosti prospěšného, kdykoli žádali, aby při tak veliké rozmanitosti národů rakouských nebylo zřízení všude jednotvárné, namítalo se jim od vlády vždy, že to nedovoluje jednota říše, ku které prý se vždy směřovati musí. Nyní ale vidíme tu jednotu: vláda sama dělí říši a sice v tak podstatných věcech jako je porota. Vždyť bez poroty ku př. není možná svoboda tisku a země tedy, kde porota uvedena není, nemohou ani míti svobodu tisku. Kdo tedy proti takovým faktům ještě nás ujišťuje, že vláda hodlá držeti ústavu od 4. března, ve které svoboda

tisku pojištěna jest — ten buď sám příliš sprostného ducha jest aneb nás drží za velmi krátkozraké. Ať časopisy služebné, které tak často o nás říkají, že prý rozšiřujeme naschvál nedůvěru proti vládě — ať nám vysvětlí, odkud se béře při takových věcech jejich důvěra? —

— Nový tiskový zákon straší již také velmi dlouho, ustavičně se prorokuje jeho brzké vyjití. Některé — i vládní noviny jako Gratzer Zeitung — předběžně nás již těšili, že kauce budou vyzdviženy, zato ale — neradujte se — zavedeny budou povolení na časopisy, t. j. že nikdo bez povolení vlády časopis nebude moci vydávati, což by vlastně bylo zřejmé vyzdvižení svobody tisku, a zrušení ústavy od 4. března. Nyní jiné časopisy odmlouvají tomu, pravíce, že nový tiskový zákon sice bude velmi přísný a však jen represivní nikoli praeventivní. My se stoickou lhostejností čekáme naň, myslíce sobě: Což by mohlo dobrého přijít z Galileje?

— Kdo si pilně všímá publikací slavného c. k. vojenského soudu v Praze, musel pozorovat, že nedávno šedesátiletou babičku Kateřinu Šoříkovou pro chování zbraně odsoudili do »Stockhausu.« — Také prý zapověděli pro české divadlo Schillerův známý a za Mettrnicha dávaný kus: Kabale und Liebe! Větší radost nám již nemohli nynější mocnosti Pražské učinit než těmito dvěma kousky, jinak bychom ani necítili že jest — masopůst!

52. (Slovan z 30. ledna r. 1851. Sv. 4. S. 170—171.)

H. B. Dobrovolné vystoupení pana Schmerlinga z ministerstva považujeme my za dobré potvrzení našeho soudu o tomto panu ministrovi. Obecenstvo naše bude se pamatovati[1], že my, kterým se obyčejně vytýkává národní fanatismus, na vzdor tomu jsme s činností pana ministra Schmerlinga spokojeni byli, ačkoli byl velmi horlivý Němec. Pro jeho čistě konštituční smýšlení vážili jsme si vždy pana ministra právních záležitostí při všech jeho germanistických směrech. Zkušenost ukázala nyní, že naše vážnost měla dobrý základ, neboť p. Schmerling — vystoupil z ministerstva. Co znamená vystoupení p. Schmerlinga, toť vidí jistě každý na první pohled, třeba by si vládní noviny ujišťovaly, že mezi ním a ostatními pány ministry nebylo žádného nedorozumění v základních věcech! Pan Schmerling zůstal v ministerstvě tak dlouho, pokud se to jen poněkud srovnávati mohlo s přesvědčením konstitučního muže a vystoupil — když zašla hvězda konstitučnosti. — Ale zašla jen na několik let, ne na vždy, musíme doložiti, neboť nynější ministerstvo má sice moc a bohužel! i vůli uvrhnouti Rakousko do neštěstí, ale nemá moci zrušiti u nás na vždy neb na dlouho rozumnou konštituční vládu. Časy jsou již nyní takové, že lidé nikomu neuvěří, kdo je vydávati chce za stádo.

— S velikou jistotou se nyní již mysliti může, že nový tiskový zákon, jenž vyjíti má, tak spořádán bude, že nebude porota souditi tiskové přestupky,

---

[1]) Viz díl III. S. 1002.

nýbrž vládní úředníci. Že to vlastně jest zrušení svobody tisku, jest lehce pochopitelno. Neboť nejvážnější a nejdůležitější stránka svobody tisku jest ta, že veřejné mínění vysloviti se může proti vládě. Dobrá a rozumná vláda jest nejpřednější potřeba lidu na tomto světě, aby se ale docíliti mohla, zapotřebí jest o všech veřejných, vlády se týkajících věcech, veřejně pronášeti svobodný soud, poukazovati na vady, navrhovati zlepšení. Proto právě, aby se vládě bez ohledu o jejích krocích pravda říci mohla veřejně, zřízen jest ve svobodných zemích porotní soud nad tiskem, spoluobčané jen mají rozhodovati, dopustil-li se kdo tiskem přestupku zákona. Jakmile vládní úředníci souditi budou nad tiskem, bude vláda hned soudcem ve své vlastní věci a následek toho nevyhnutelný, že brzy všeliké upřímné posuzování vlády buď umlkne, neb že se octnou svobodomyslnější mužové v krátkém čase v žalářích. Avšak ani to nemůže utlačiti pravdu a svobodu: poctivý člověk neutrpí již nyní ve veřejném mínění ani tenkrát, kdyby v žaláři seděl a po dobrém rozvážení se musí říci, že řádnému spisovateli ani to neškodí tak mnoho, když nějaký čas v žaláři posedí. V samotě má alespoň čas přijíti na nové myšlénky. — Ostatně by se z takového vyloučení poroty ze soudů tiskových opět ukazovalo, kterak si nynější vláda musí představovati národy ještě krátkozraké. Nač jest porota, neužívá-li se jí ve věcech tiskových a politických? Snad jest porota pro zloděje? Tuť jistě by každý jiný veřejný soud skoro stejně postačil: chcete-li ale politické přestupky vyjednávati před vojenskými soudy a tiskové před úředníky od vás ustanovenými a od vás odvislými, nač nás šáliti beze-

zvučným jménem poroty? To jest asi tak jako zapřáhnout koně a přeřezat prostraňky!

53. (Slovan z 5. února r. 1851. Sv. 1. S. 198—203.)

H. B. Smrt doktora Smetany [1]), bývalého professora filosofie na vysokých školách, patří v nynějších okolnostech mezi důležitější události, od kterých nesmíme pozornost svou obraceti. O jeho vystoupení z řádu křížovnického, z kněžství a z církve katolické a o exkomunikaci bude ještě každému známo a v paměti, poněvadž tyto události teprva několik měsíců za sebou máme. — Můžeme nyní skoro s jistotou napřed viděti, že ta strana, kterou bychom nejraději nazvali stranou černou, neopomine kořistiti pro sebe z brzské smrti exkomunikovaného dra. Smetany s onou známou nestydatostí, která se vtírá vždy do libovolného výkladu skutků božích ke svému prospěchu. Jest-li se to neosmělí učiniti někde ve svých časopisech, jistě pokoutně ve svých spolcích aneb před sprostnými posluchači neopominou to vydávati za trest boží, že z církve katolické vystoupilý a vyloučený tak brzy život ukončil. Ovšem že nedoloží k tomu, že již před exkomunikací měl ty samé souchotiny, na které zemřel. Avšak je-li smrt brzská trest boží za nějaký zlý čin, museli bychom právě přistoupení ke křesťanské víře za nejhorší čin považovati, neboť víme, že v prvních časech tisíce a tisíce

[1]) Viz díl II. S. 882. Dr. Augustin Smetana zemřel 30. ledna r. 1851.

těch, kteří křesťanství přijali, brzy na to smrtí ohavnou umřeli, umučeni od pohanů, kteří považovali toho času křesťanství za rouhání proti »svým pravým bohům« a za nebezpečnou nevěru a sektářství. A kdyby vyloučení z katolické církve smrt za sebou táhlo, kterak by žily miliony a miliony těch našich spolubratří, kteří nebyli a nejsou ani katolíci ani křesťané, neboť známo, že jen malý díl všech lidí na světě křesťanské náboženství vyznává a jiní jiné víry a církve za tak spasitelné považují jako u nás katolictví sebe považuje? — Ostatně jest nyní čas zřejmě vyložiti celou záležitost s Drem. Smetanou. On by byl se svým osobním přesvědčením o nepravdivosti katolického učení nikdy nevystoupil do veřejnosti, kdyby byl nebyl od Pražské pyšné hierarchie k tomuto kroku nucen. Užívaje totiž svobody politické roku 1848 vzniklé, vystoupil z kláštera křížovníků Pražských, jsa toho času professorem filosofie, poněvadž se život řeholnický s jeho přesvědčením příčil. Tak žil dlouhý čas samostatně, obíraje se svými vědami co muž vážený a neúhonný, až konsistoř Pražská zbujnělá nastávající reakcí jej do kláštera nazpět poháněti počala. Křižovnický velmistr, ustupuje nucení konsistornímu, vyzýval několikrát Dra. Smetanu k navrácení do kláštera, slibuje mu, že tam zcela pokojně dle svého přesvědčení bezstarostně žíti bude. Smetana namítal, že se to nesrovnává s jeho ctí, aby se nechal živiti od řádu, s jehožto vyznáním nesouhlasí. Konečně počala konsistoř hroziti exkomunikací, jestli se do kláštera nenavrátí a následek této hrozby bylo veřejné prohlášení zvěčnělého v Unii, že neuznávaje pravdivost katolického učení, vystupuje z kněžství a z víry

katolické. Další běh věcí jest všeobecně známý[1]). Otázka jest: Kdo byl všeho (jak říkají) pohoršení příčina? Nikdo jiný než Pražská konsistoř, neboť bez její zbytečného nucení byl by Dr. Smetana pokojně co učený muž ve své vědě pracoval a zůstal tak katolíkem jako jich jest nekonečný počet, formálně s docela jiným přesvědčením v srdci, jako jest katolíkem potají mnohý hierarcha, jenž veřejně jiné exkomunikuje.

— V Angličanech se nyní velice zmahá spolek školní, jenž provésti chce, aby se ve školách vyučovalo bez ohledu na všeliké vyznání náboženské a aby se vyučování v náboženství jenom rodičům ponechalo. Velmi znamenití mužové jako Cobden[2]) atd. jsou v čele tohoto spolku. — Při nepřemožitelné nesnášelivosti naší vysoké hierarchie bude věru konečně zapotřebí chytiti se též tohoto prostředku co jediného k zachování svornosti mezi spoluobčany.

— Naše vládní noviny počínají zase starou před 1848 taktiku, totiž všemožně tupiti a ve veřejném mínění zlehčovati země svobodné a zvláště Anglicko, nepochybně proto, aby přešla po takových výpisech mnohému sprostnému občanu našemu chuť na svobodnou ústavu. Tak nedávno zase Oesterr. Corr. velmi hořekuje nad stranností anglických soudců na

---

[1]) Po prohlášení Dr. A. Smetany v Union činěny byly od arcibiskupské konsistoře pokusy, aby se Smetana vrátil do církve, ale když pokusy ty minuly se výsledkem, byl dne 23. dubna r. 1850 Smetana z církve veřejně vyobcován.

[2]) Richard Cobden (1804—1865), anglický továrník, vynikl jako politik a jako jeden z předních zástupců nauky o svobodném obchodu.

[redacted]

italianském ostrově Maltě (jenž náleží Anglicku), kteří jistého tamnějšího redaktora, který komusi vražednictví vytýkal, odsoudili pro zneuctění, ačkoli prý tento redaktor od rakouské vlády (!!!) důkazy si opatřil o vraždě na rakouském důstojníku spáchané. Oesterr. Corresp. varovala se celou věc jak náleží vysvětliti, tak abychom posouditi mohli povahu činu, sáhajícího do časů povstání italianského. Ubezpečujeme ale Oesterr. Corresp. a všechny vládní noviny, že by si každý rakouský občan, jenž poznal dobrodiní rakouské justice v obleženosti, za zvláštní boží dobrodiní pokládati musel, kdybychom jenom polovičku té právní jistoty a bezohledné spravedlnosti zde měli, kterou mají v Angličanech. Ostatně bychom měli velmi krásnou příležitost zkusiti podobným způsobem spravedlnost v Rakousích. Což kdyby ku př. redaktor Slovana vytýkal jistému rakouskému velmi vysoce postavenému úředníku přestupek, kterého se, jak známo, dopustil v Angličanech a dejme tomu, že by anglická vláda tak úslužně jako rakouská onomu redaktoru na Maltě vydala také redaktorovi Slovana důkazy úřední. Jest-li pak by také u nás potrestali jak to Oesterr. Corr. na Maltě žádá, onoho pána pro přestupek nebo redaktora pro zneuctění? — Doufáme, že nás Oesterr. Corr. ponaučí, jak by se ona v podobném pádu zachovala?

— Ve Vídni zase již velmi starostlivě honbu koná policie na politické znaky, tak dalece, že i paním a slečnám na bále odjímá slovanské stužky. Za onoho času táhlo, jak známo, c. k. vojsko do Uher ozdobeno těmito stužkami!! Také klobouky šlesvicko-holštýnské zapovídají ve Vídni. Nic podivnějšího nad ny-

nější vládu, ani chameleon! Ještě nedávno Vídenské časopisy veřejně v obleženosti sbíraly příspěvky pro Šlesvik a Holštýn a nyní tam stojí rakouské vojsko proti svým »německým« bratřím, nyní zapovídají již i klobouky šlesvicko-holštýnské ve Vídni nosit! Tak odbývají jednoho po druhém.

— Oesterr. Corr. jedná také o emigraci polské. Mezi jiným uvádí z časopisu v Paříži na útraty knížete Czartoryjského[1]) pod jménem »la Pologne« vycházejícího také s nemalou libostí úsudek následující o nás: »Radikálství páně Havlíčkovo jest příliš německé, příliš trpké, příliš skeptické!« Nemajíce zde dotčený časopis »la Pologne« při ruce, nemůžeme věděti, jak dalece tento úsudek v něm skutečně obsažen jest a jak dalece to snad jen pouhé barevné sklo Oesterr. Corres. Ostatně jest známo, že kníže Czartoryjski hlava jest aristokratické polské strany a že nazývá tedy německým všechno to, co nejde na krám šlechtické politiky. Kdo by se nadál v Oesterr. Corr. tolik světské chytrosti, jako zde projevuje užitím slova »německý?« Ona si myslila asi takto: »Všichni Češi, ti praví Češi, ti ultračeši, jsou úhlavní nepřátelé všeho německého, nazveme-li tedy směr Slovana »německým«, nejsnadněji jej tak u nich zohyzdíme!« Také příliš trpký?! Jistě ale ne trpčejší než obležení a nynější konstitučnost. Také skeptický! totiž pochybující, nedůvěrčivý! Čtěte články v Lloydu o zrušení ústavy, o nemožnosti vlády dle většiny sněmu, vizte okolo sebe, co se děje — atd.; a věřte, důvěřujte se jako v skálu! —

---

[1]) Viz díl II. S. 698.

— Jisté vládní noviny, o kterých dobře jest známo, že vycházejí pod vplyvem ministra osvěty[1]) již několikrát vytýkali biskupům moravským, že proti rovnoprávnosti uvádějí ve slovanských krajinách do správy církevní němčinu. Posledně již zřejmě praví, že vedení matrik vlastně jest úřad od vlády kněžstvu odevzdaný a že tedy moc státní má právo nařiditi, aby se v krajinách slovanských po slovansku vedly. Proč to tedy moc státní, to jest zde pan ministr osvěty, již dávno nenařídil? Jak málo nám pomohou všechny ty pěkné řeči bez skutků? Kdo bude věřit v upřímnost řečí vládních o rovnoprávnosti, když se ustavičně orgánům vládním trpí zřejmé rušení této rovnoprávnosti, když se ustavičně o každé sousto této slíbené rovnoprávnosti takřka práti a potýkati musíme? —

— Ze všech stran — praví vládní noviny — zasílají se knížeti Schwarzenbergovi[2]) poděkovací adresy, že zachoval evropejský pokoj! Šťastní lidé, kteří si umí všude najít příčinu k děkování a pochlebování. Zdálo by se, že bychom všichni plakati měli nad tím, že vláda bez potřeby nesmírné přípravy konala k vojně, a tak zase veliké dluhy na zem uvalila, bez potřeby vojska dlouhými pochody a obyvatelstvo ubytováním a přípřežemi mořila: ale proto přece děkují ještě za to, že -- prý vojna nevypukla. Šťastné to povahy, které dostavše 25 ran, poděkují ještě za to — totiž proto, že nedostali 50, a dostavše 50, zase poděkují, že nedostali 100, a dostavše 100, děkují ještě — za zachování života! Není nad vděčnost!

---

[1]) Rozuměj »Vídenský Denník«.
[2]) Viz díl III. S. 479.

— Co jsou při pávu nohy, to jsou při naší nynější vládě finance. Kdykoli se tak postaví některé vládní noviny na zadní nohy a s velikou vítěznou troubou nám vyhlašují o síle vlády, o uzavření revoluce atd., vždycky přece vidíme ty dvě veliké díry, které se po uzavření revoluce zacpati nemohou. Jedna veliká bezedná díra dole, skrze kterou se propadlo a propadá všeliké stříbro a zlato, a druhá ještě větší a nekonečná díra ve stropě, skrze kterou se ustavičně sypají jako sníh papíry, bankovky, münzscheiny, Cassaanweisungy atd. Pořád se nám jen mluví o pevnosti vlády, a přece stojí ustavičně kredit této silné vlády výš než na 30 procent!

— V Pražských vládních novinách od 4. únoru čteme článek pod rubrikou »Zasláno«, jenž patrně vychází buď z konsistoře neb přímo z arcibiskupské kanceláře. Jedná o smrti a pohřbu Dra. Smetany,[1]) kteréžto události tak hluboký dojem způsobily v Praze, že se duchovní autority nuceny cítily veřejně tiskem se omlouvati.

* (Zasláno.) Co se týká pochování pozemských ostatkův doktora Smetany, které se od pravidla a obyčeje uchýlilo, musí přede vším býti patrné, proč se stalo výminkou.

Důvod, pokud se věc týká úřadův, musí se hledati jen v té dokázané připadnosti, že se zemřelý k žádnému ze stávajících náboženství nepřiznával, že jeho poslední vyznání v ten rozum znělo, že on v žádného boha nevěří, poněvadž prý žádného boha není!

Okolnosti uvedené v »Deutsche Zeitung« a »Constitutionelles Blatt aus Böhmen«, že před rakví žádný nešel, že tělo bez obřadů pochováno bylo, a že hrob dle církevního obyčeje vykopán nebyl, nech okolnosti tyto jen jako na pomy-

[1]) Viz díl III. S. 1253.

— Jisté vládní p… byly, vysvětlují se v tako-
že vycházejí p… a byly jen tak uvedeny,
kolikrát vytýk… přemýšlelo.
právnosti u… uvádí, že tisícové lidí, mezi nimi
církevní r… sešli, aby mrtvému tělu poslední čest
matrik… »Deutsche Zeitung« také tvrditi sobě
a že… (?) výtečníky umění a věd v průvodu
jiná… pohřeb jakožto výminka vyhlašuje, která
m… politování hodném zmatení pojmů o slušnosti
r… rozum lidu i nad tím soudil hlasitě a veřejně.
… Česko-Slovanský vynikal od jakživa zbožnou
… od jakživa jeden na druhého volal a volá: »Zdař
… »pomáhej Bůh«, slovem: lid náš vždy s »Bohem«
… a s Bohem končí; jemu také žádné mudrování spasi-
… víru v Boha neodejme, neboť ví, že člověk bez Boha
jest nešťastné stvoření.

Také se nedá mysliti, že to s našimi tak nazvanými výtečníky tak daleko přišlo, žeby se v této demonstraci mohlo hledati souhlasení jejich s onou filosofií, která nejmocnější svazky společenského vespolného života rozvázati usiluje, a ponecháváme těmto výtečníkům, aby se sami před veřejností ospravedlnili.

My spíše myslíme, že se diváci z větší části ze zvědavosti sešli, nejmenší zajisté částka diváků, kteří by se na prstech vypočítati nechali, z horoucí žádosti, aby žádnou příležitost k demonstraci proti veřejnému pořádku nepropásli.

K tomu musíme jen podotknouti: Dr. Smetana odpověděl na smrtelné posteli panu arcibiskupovi, který jej do katolické církve nazpět obrátiti chtěl, že nadarmo usiluje, poněvadž on Dr. Smetana dle svého osobního přesvědčení na osobního Boha nevěří. Není tedy pravda, že by byl řekl, že v žádného Boha nevěří, jako se tuto tvrdí, a nebožtík schválně proto požádal jisté osoby, aby jej nikdy neopouštěli, chtěje je míti za svědky všeho toho, co se mezi ním a mezi p. arcibiskupem jednalo a mluvilo. Proto také pan

arcibiskup, ačkoli vždy o to usiloval, nemohl nikdy docíliti, aby zůstal s umírajícím Dorem. Smetanou samoten. Mezi osobním (personalním) a žádným Bohem jest ale veliký rozdíl!!

Že se ostatně množství nesmírné lidu, které mrtvolu Dra. Smetany k hrobu doprovodilo, nesešlo z pouhé zvědavosti, jakoby se zde rádo tvrdilo, jest patrné, a v Praze lehce k doptání. Byl to soucit, který zdravé srdce vždy jeví s mužem pronásledovaným, který ničeho zlého nezpáchav, trpí jen pro své přesvědčení od — nelítostné a nekřesťanské hierarchie! Nadarmo jest tu odvolávati se na »zbožnou mysl Slovansko-českého lidu«: tento lid věří v Boha, ale v Boha milosrdného, laskavého, spravedlivého, v Boha, jenžto se nedá zneužívati za nástroj k ukojení světských choutek svých »tak zvaných« služebníků.

54. (Slovan z 12. února r. 1851. Čís. 7. S. 236—238.)

H. B. Jestli dovoleno jest zlé věci přirovnávati s dobrými, nenechají se nyní Vídenské noviny Lloyd s ničím tak dobře přirovnávati, jako s Janem Křtitelem připravujícím cesty Páně. Také Lloyd nyní připravuje ce[illegible] nejsou to cesty vykupitele a osvoboditele, nýbrž cesty absolutismu, cesty vedoucí ze zaslíbené země nazpět do Egypta! Lloyd připravue již dlouhý čas mysli [illegible] vné zrušení ústavy od 4. březena, a mu- [illegible] to svědectví, že provádí úmysl svůj [illegible] oyd jest vůbec nejšikovnější ale také [illegible] nejší ze všech vládních časopisů, jediný

který provozuje řemeslo své s jakousi schopností, ovšem ke zlému obrácenou. Kdežto ostatní vládní noviny svoje věci tak hustě pletou, že vlastně svobodě neškodí, nýbrž jen vládě samotné: umí Lloyd svou reakci a svůj tajný šlechtický absolutismus tak obratně ukrýti pod roušku svobodomyslnosti a konstitučnosti, že by se tím mnohý nezkušený snadno obelstíti dal. On neřekne nikdy, že se mu zdá ústava oktrojovaná od 4. března příliš svobodná, nýbrž říká, že se nedá provésti, a že právě proto on (Lloyd) poněvadž chce míti ústavu opravdivou, žádá zrušení této a zavedení jiné, *možné*, jak on říká. Rozumí se samo sebou, že celá ta Lloydova *možnost* ústavy jenom vězí v dědičných pairech. Dejte několika šlechtickým rodinám dědičné právo sedati v hořejší sněmovně, připojte k nim několik biskupů a vysokých úředníků, a mixtura je hotova, ústava a svoboda je v Rakousích možná — to jest tak krátký smysl všech řečí Lloyda. Tedy je v těch několika *dědičných* pairech a biskupích obsaženo zrovna tolik rozumu, co zapotřebí jest k moudrému zákonodárství pro Rakousko, a kdyby se volili, tak jak to žádá ústava od 4. března — již jest všechen rozum ten tam!! Lloyd také mezi jiným praví, že prý *intelligentní* a *majetní lidé* jedině na to se s ohledem na svolání říšského sněmu dle ústavy od 4. března spolehají, *že by vláda říšský sněm jen tak dlouho trpěla, pokud by se držel v jistých mezích a kdyby je chtěl překročiti, že vláda bez sněmu se bude hledět obejíti.* Takové nestydaté řeči si musejí nechat rakouští konstituční občané do očí mluvit od vládních novin a ještě k tomu pod rouškou pravé konstituč-

nosti. Co to jest sněm a co to jest vláda? Sněm jest přec volen od celého národu a vláda jest volena od císaře. Tedy jest těch několik osob vybraných od císaře z národu víc než celý národ? — ? — Brána to do kořan otevřena k hrubému absolutismu! Lloyd obyčejně říkává, že ústava od 4. března proto není možná, že by většina sněmu říšského byla protirakouská. To jest ale zjevná nepravda. Většina sněmu by byla ovšem protiministerská a nynější ministerstvo by muselo ovšem hned odstoupiti po svolání sněmu — to ale ještě není nic protirakouského, a jako Rakousko obstálo dříve bez nynějších ministrů, obstálo by i potom. Celá rakouská budoucnost nechá se dle našeho mínění takto určitě a v krátkosti naznačiti: »Buďto se musí v Rakousích zavésti foederace aneb se musí nazpět sáhnout ke starému absolutismu. Centralistickým způsobem se nedá v Rakousích konstitučně vládnout. To jsou zásady dle našeho přesvědčení neomylné, jejichžto pravdivost se brzy ukáže ze zkušenosti. Vláda si z toho může vybrati, co chce. Chceli centralisací, musí nevyhnutelně zavésti absolutismus — a jest to zcela její starost, jak absolutismus udrží. Chceli ale vláda, neb vlastně uznává-li to za jistější pro sebe (nám jest nyní vše jedno) vládnout konstitučně, pak nevyhnutelně musí upustiti od své centralisace. Neboť jest to holý nesmysl a protimluva, chtít vládnout konstitučně to jest dle vůle většiny, a upírati tuto vůli většiny hned v první a hlavní věci. Že ale veliká většina v Rakousích proti centralisaci a pro foederaci jest, nepotřebujeme ani dokazovati, neboť se to jeví ze všeho, co okolo sebe vidíme.

— Oesterr. Corresp. a po ní ostatní vládní noviny

nás ujišťují, že ministr osvěty hrabě Thun[1]) neodstoupí z úřadu. — Všichni páni biskupové budou velice potěšeni z této zprávy.

— Dočtli jsme se v novinách, že deputace Slováků, ve Vídni bydlících, byla s poklonou u nového ministra právních záležitostí sv. p. Krausse[2]) požádati, aby při zřizování soudů v Uhřích ohled se bral na rovnoprávnost Slováků. Pan ministr je prý přijal velmi vlídně — a dal jim zcela rakouskou odpověď asi toho smyslu: »Wermer schon machen!« totiž pokud okolnosti dovolí, pokud možná, atd. atd., jak vůbec všechna ta Těšínská jablka z úst diplomatů zní. Ačkoli byl předešlý ministr práv horlivý Němec, nemyslíme přece, žeby nastoupením nového ministra něco získati mohla naše rovnoprávnost v soudech, ačkoli jest sv. p. Krauss z Haliče a rozumí polsky. Nesmí se proto počítati mezi Slovany, nýbrž jen mezi tak zvané Galiciany — národ to nový, teprva od rakouské vlády založený — potomci cizozemských úředníků v Polsku. Mýlil by se velice, kdo by si se vstoupením p. Krausse sliboval nějaké změny k lepšímu v systemu nynější vlády: p. Krauss — nemluvíce ani o jeho nám neznámé vůli — nebude míti jistě tolik vplyvu, aby proti známému systemu p. presidenta ministerského něco dle své hlavy provésti mohl.

55) (Slovan z 15. února r. 1851. Čís. 8. S. 263—267.)

H. B. Jeden dopisovatel do Lloydu ze Záhřebu píše mezi jiným také takto: »Mnoho podivení

[1]) Viz díl III. S. 813.
[2]) Viz díl II. S. 122.

způsobilo zde v Záhřebu zapovězení Večerního Listu. Při velikém účastenství, které zde s severním Slovanstvem cítí, litují toho zde velice, že severo-slovanská strana jeden orgán po druhém ztrácí. Zde (v Záhřebě) vydávají jenom jednotlivé spisy, a pozoruju, že národní strany, nejen v slovanských korunních zemích, nýbrž i v Uhřích počínají následovati cesty francouských encyklopedistů.« Není nad faryzejství, napřed nás připraví o jeden časopis po druhém, jedny noviny po druhých udušují, a pak nás nechají ve svých novinách ještě litovati! A ani to politování není ještě bez pazouru, ještě nás musí obarviti tendencí francouských encyklopedistů. (Jak známo považují se francouští encyklopedisté skrze své spisy za hlavní původce veliké revoluce v minulém století.)

Večerní List v Praze zapověděli pro zcela nepatrnou příčinu, pro několik řádků, kterými přízeň svou k nebožtíku Dru. Smetanovi ovšem snad nejapně a neopatrně projevil[1]. Za starých časů za censurních

[1] Pražský večerní list z 1. února r. 1851. Čís. 19. S. 126 napsal: »Dnes v sobotu odpoledne (1. února) o čtvrté hodině bude pohřeb v pánu zesnulého Dra. Augustina Smetany. Ti, jenž jsou ctitelové jeho a pozůstatky tělesné na svaté pole doprovoditi chtějí, nechť se shromáždějí v nadřečenou hodinu na svatováclavském náměstí na rohu do marianské ulice, odkudž průvod vyjde. Smetana zemřel v 37. roce tichého, neúhoného života svého. Více spanilých výjevů sděluje se nám o jeho posledních žití v dobách. Jeden z jeho nejvroucnějších přátel Dr. S....r setrval až do posledního okamžiku při loži jeho; zvěčnělý to od něho před svým skonáním vroucně žádal, i aby též k němu nikdo nebyl připuštěn, kdožby jej snad přemlouvati chtěl. Když jej jedna z nejvznešenějších osob

dob, by byl dostal redaktor a censor za to jen nějakou notnou domluvu, nyní ale již vojenský soud v Praze tak se vpravil do svého nového řemesla, že mu jest zapovězení novin a zavření redaktora jako jinému rozkousnutí oříšku. — Až nás připraví o všecky časopisy, k čemu bez toho není daleko, pak vyšlou zase své náhončí a ti nám říkati budou: Jaká jste to politická strana, vždyť nemůžete vydávat ani jedny noviny? Viděti z toho, že lid si je ani nepřeje atd.! V člověku se srdce rozšiřuje láskou k sjednocenému, svobodnému, rovněoprávněnému Rakousku, když zakouší taková dobrodiní! — To samé co nám činí, učinili i Jihoslovanům, o poslední slovanské noviny připravili Srby i Chorváty — na památku i za odměnu, že r. 1848 bosí, bez šatů běželi s Jelačičem [1]) bojovati pro udržení říše a císaře! Maďarům se nevede sice o mnoho líp, přece ale jedny neodvislé noviny jejich národní strany Pesti-Naplo alespoň jim nechaly — na poučení, že přece ještě za revoluci jest lepší odměna, než za věrnost!

— Sám Lloyd přináší z Brodů v Haliči zprávu, jakým necitelným spůsobem tam nedávno chytali rekruty. Kdy se dočkáme těch blahých časů, kdežto všichni naši úřadové se naučí dělati rozdíl mezi zvířetem a člověkem? Můj Bože! vždyť to není tak mnoho žádáno!

— V Toskánsku, když vláda ostrým tiskovým

duchovních navštívila a jej snad dle katolických obřadů na věčnost připravit zamýšlela, nechtěl Smetana, aby v jeho pokoj vstoupila, řka: »Nemám času k přípravám, musím zemříti!« — Umřel jako pravý filosof.«

[1]) Viz díl II. S. 142.

zákonem zničila svobodu tisku časopisům, vložili se na vydávání brošurek a knížek, jimiž zastávali svá práva proti libovolnosti vládní. Nyní se dovídáme z našich vládních novin, že co nejdříve zamezí vláda toskánská také tento pramen svobody tisku a sice prý »na zákonní cestě,« poněvadž jest prý stejnost ve všech odvětvích správy státní nevyhnutelná! Blaze tomu a lehce jednat »na zákonní cestě«, kdo si každou chvíli vydávati může a vydává zákony, jak toho právě potřebuje.

— Lublaňský purkmistr Dr. Ambrož[1]) posud — ačkoli již od jeho vyvolení uplynuly tři měsíce — není od vlády potvrzen. Ovšem p. Ambrož jest liberální muž a náleží ke slovanské straně a proto jest nebezpečná osoba. Kdyby byli vyvolili Krajinští Slovinci ve svém hlavním městě nějakého Němce neb muže »pokoje a pořádku« za purkmistra, potvrdila by jej vláda jako Dra Seillera ve Vídni hned za tři dni! — Tak se vede Slovanům, kdyby byli v Lublani při volbách obecních propadli, byli by jim vytýkali jejich slabost, když zvítězili, dělají se jim zas jiné překážky!

— O Reichszeitungu již dávno nic neslyšeli naši čtenářové — to jest tím, že držela nyní svůj zimní spánek, a o ničem nemluvila. Nyní snad se jaro probuzuje, protírá si oči ještě napolo v mrákotách, píše takto: »V Praze první česko-slovanská (čechoslavische) mapa, představující Evropu, od Popelíka rytá, právě vyšla!« Ti vládní mužové ve Vídni si nás v Praze musejí zrovna představovat o grád výš než Kamčadály. První česká mapa vyšla

[1]) Viz díl II. S. 934.

právě v Praze! Milá Reichszeitung, v Praze vyšly mapy spíše než ve Vídni, což pak jsi ještě žádnou neviděla ani o ní nic neslyšela? Takoví lidé pak chtějí o nás mluvit, nám rady dávat, Rakousko utvořovat! Věru za tuto nevědomost nevěděl bych pro redaktora Reichszeitungu přiměřenějšího trestu, než aby dostal jedním exemplářem naší staré české Kosmografie, pevně vázaným a na rohách kovaným vážícím asi 15 liber — jednu ránu přes pravou ruku, a ustanovujeme Víd. Denníka za exekutora tohoto našeho spravedlivého výroku.

— Každý ví, že náš největší miláček jest král Neapolitánský, otec svých poddaných. Dobře věda jak velice jej jeho poddaní zvláště v Sicilii milují, dal jím nařídíti, aby den jeho narození v Palermu bály a jinými vyraženími slavili. Tito pamatujíce se dobře na rok 1837, kdežto bylo mnoho osob zavřených a mučených, proto že se nechtěli na podobný rozkaz radovati, slavili tedy dne 12. ledna velmi hlučně. To musela být tedy veselost »*jak se ti lidé k té slavnosti ženou*« a la Brejle, škoda že jsme tam také při tom nebyli!

— »*Jako když vichr bičuje ustavičně hladinu mořskou, tak národu francouskému popudlivá mysl jeho nedá ani pokoje ani ustálení.*« Tak začínají Pražské vládní noviny úvodní článek ve svém 37 čísle. Šlakali pak? Jako když husté chumáče sněhu nese vichřice severní a posypává jimi zem, tak se sypou od severu peníze absolutní do Francouz, aby se tam nemohla udržet svoboda a zvláště republika. To jest ta pravá příčina nepokoje ve Francouzích. Což pak myslí naše dobrosrdečné Pražské

noviny, že mají Francouzové takové vyražení z revoluc, že je dělají jen z dlouhé chvíle? —

— Nic na světě nemůže býti směšnější, nežli ta formule vojenských soudů, když některý časopis zapovídají »na čas obležení«. Vypadá to zrovna tak jako oběsit někoho na rok neb na šest měsíců, aneb někomu vyloupnout oči — na čtrnáct dní! aneb si vypůjčit peníze — na věčnou oplátku!

— Pan náměstník království českého svob. p. Mecsery dal prý — jak jedny vládní noviny praví — důtku několika profesorům vysokých škol v Praze za to, že byli na pohřbu Dra. Smetany.[1]) Pan Mecséry se jistě drží za lepšího křesťana a katolíka než Dr. Smetana, zdá se ale že nepřešel přece ještě ani celý katechismus, ve kterém výslovně mezi dobrými a záslužnými křesťanskými skutky také stojí: vězně a nemocné navštěvovat, mrtvé pochovávat. Zasluhují tedy přátelé a známí Smetanovi, kteří s ním několik let co kollegové pracovali na vysokých školách, důtku za to, že mu prokázali poslední křesťanskou službu? Má právo křesťansko-katolický náměstník křesťansko-katolické vlády křesťansko-katolické profesory kárati za to, že učinili křesťansko-katolický skutek? Aj! aj! kde jest tu pravověrnost? Nepředpisuje křesťanské náboženství lásku k blížnímu? A blížní jest každý člověk — praví váš katechismus, tedy i exkomunikovaný člověk zůstane přece naším blížním. Což nemůže ani smrt vyrovnati vaší zášť? a mstíte se ještě až přes hrob? Když chcete někoho kárat z nevěry, nesmíte přece

---

[1]) Viz díl III. S. 1259.

sami zapomínat na první povinnosti křesťana. O zemřelém Smetanovi rozšiřovalo se ve vládních novinách, »že v žádného Boha nevěřil,« my jsme již vysvětlili čtenářům, co na tom jest pravdivého.[1]) Ale přece proto stojí psáno: »Dejte což císařovo jest císaři a co Božího Bohu!« Jest tedy v Praze náměstník Boží neb císařův? a přísluší tedy náměstníku císařovu potahovati před svůj soud to, co jen před soud boží náleží? —

— Protojerej (arcikněz) srbský Stamatović,[2]) známý to vlastenec a spoluoud slovanského sjezdu, byl nedávno, jak nám noviny praví, v srbské vojvodině zatknut. On byl při všech bitvách proti Maďarům a pro Rakousko věrný společník Kničaninův.[3]) Pražanům jest velmi dobře známý, on držel v čas slovanského sjezdu dle slovanského ritusu slavné služby boží před sochou sv. Václava na Sv. Václavském náměstí (ne ty před červnovými událostmi nýbrž dříve). Jak se časy mění: tenkráte mladý Frič[4]) a p. Votka,[5]) ačkoli oba katolíci, ministrovali mu co schismatikovi a nekatolickému knězi, ještě dnes vidím p. Votku s kaditelnicí v rukou! A nyní? Jeden ministrant po dvouletém vězení v Praze sedí někde na Munkáči neb v pevnosti Josefovské se železy, druhý ministrant jest ve Vídni sloupem pokoje a pořádku, nádobou pravověrnosti katolické a redaktorem vládního a ultramon-

[1]) Viz díl III. S. 1260.

[2]) Málo významný srbský spisovatel Pavel Stamatović (1805 až 1864).

[3]) Viz díl II. S. 705.

[4]) Viz díl II. S. 541.

[5]) Viz díl III. S. 220.

tansky-katolického Vídenského Denníka, a kněz jest také ve vězení po šťastně přestálých bitvách proti nepřátelům vlády. Jak se časy mění, jaká to prostora, jaké to skoky od té mše až do nynějška?! Nedávno jsme čtli ve Víd. Den. č. 35. »že odtržení se od Sv. Stolice, totiž od římského papeže vede k pantheīsmu, čili raději k atheismu neb spíšeji k nicotě« jestli pak si p. Votka, když psal neb redigoval toto místo, vzpomněl, jak ministroval r. 1848 kněži šismatické, od papeže odtržené [1]) církve na Sv. Václavském trhu coram populo?!

— Roznáší se po časopisech zpráva, že se jedná o to, aby bývalým vrchnostem byly vyplaceny celé kapitály za vyvazení gruntů. Až posud totiž chtěla vláda, jak víme z jistého pramene — tyto kapitály za sebou podržeti a šlechtě jen vypláceti z nich úroky, což by arci bylo velice přispělo našim financím, neboť by nesmírný kapitál takový v rukou vlády znamenitě ulehčoval kreditní operace. Kdyby skutečně vláda tyto kapitály proti svému předešlému úmyslu bývalým vrchnostem vyplatiti dala, museli bychom z toho míti nevývratný důkaz, kterak se celé Rakousko jen jako pro šlechtu stvořené považuje. Bývalé vrchnosti nemohou beztoho právem a slušně vyplacení těchto kapitálů žádati, neboť dříve také neměli kapitály, nýbrž jen úroky z nich totiž roční plnění poddanských povinností. Vláda by tedy jen z nesmírné příchylnosti k šlechtě a pro jejich jednostranný prospěch odřekla se pro všeobecnost celého státu tak důležitých kapi-

---

[1]) **[Známo, že slovansko-řecká církev, ku které se Srbové přiznávají, neuznává Papeže za hlavu, nýbrž za kacíře jej považuje.]**

tálů a byla by nepochybně přinucená tu samou neb podobnou ohromnou sumu jinde si vypůjčit? A což kdyby po vyplacení této ohromné sumy šlechticům nějakými všeevropejskými nepředvídanými okolnostmi vláda při našich velmi špatných financích přinucena byla k nějakému finančnímu patentu jako za Napoleonských vojen, nezavdalo by to mnohým příčinu k té strašlivé domněnce, že naschvál dříve šlechtě její kapitály vyplaceny jsou, aby si zatím za ně mohla něco koupiti a tak se následkům finančního patentu vyhnout?

— Zcela podobný směr jeví nové ustanovení v Čechách stran ubytování vojska, ve kterém se šetří šlechta na ujmu nejchudších občanů. Nařízeno totiž, že se nemá již ubytování vojska rozvrhovati jenom dle kontribuce, nýbrž na byty, a že jmenovitě na grunty bez stavení jako na lesy atd, nemá se dle kontribuce rozvrhovati ubytování. Pochvíli tedy tam, kde vrchnost své dvory na familie propachtovala a obydlí tam nemá, nebude povinna nésti žádné břímě ubytování vojska. Za to ale se nyní dávají vojáci také domkářům do bytu třeba žádných gruntů neměli. Ti páni, kteří to zavedli, říkají vždycky, že voják na bytu nic nestojí, že to není žádná útrata pro domácího. Proč pak je tedy nenechali šlechtě, když to nic nestojí? Oni se vymlouvají, že prý šlechta ve svých dvořích a zámcích ani tolik místa nemá pro koně a vojáky, kolik by dle kontribuce na ní připadalo: ale domkář chudý, který s velikou rodinou a kolikrát ještě s jiným nájemníkem společně bydlí, ten má dost místa pro vojáky? Nahlížíme ovšem, že se naše bývalé vrchnosti jak náleží divily těm sumám, které jim

ubytování vojska od r. 1848 vynášelo, ale páni, co je u vás 20.000 zl. stř. to jest u jiného dvacet, a opět u jiného zase zlatý, a když některá vrchnost v krajině, kde vojsko dlouho leželo, naříká, že jí ubytování více stálo než obnáší roční daň, může to samé také každý menší gruntovník a nyní také domkář pověděti. A když máte hodné výlohy, aspoň vidíte jednou a cítíte sami, jak to pálí, když se drží nesmírná vojska. A jestli ostatně kdo zaslouží, aby poznal také ty perné stránky vojska, jest to jen šlechta. Kdo má z vojska užitek než ona? Její synkové tam se skrovnými jako makové zrnko vědomostmi vyšlapují si za krátký čas co vysocí důstojníkové, nepřede, nepracuje, vede veselý život a přece ani Šalomoun ve své slávě se nevyrovná jeho blesku! S velikou pensí vrátí se časem svým z velikých namahání na odpočinutí. Kdo se tak ustavičně jen raduje, že vojsko uvedlo všude zase starý pořádek: než šlechta? Kdo skládá všechnu svou důvěru a naději jen ve vojsko jako šlechta? A jak by konečně bez oficírů od kavalerie byly smutné vaše bály! Jen tedy žádnou nevděčnost, kdo chce vejce, musí si nechat líbit kdákání — praví, tuším, francouské přísloví. A kdo má z vojska užitek, kdo to nejvíc potřebuje, ať nese také obtíže, ne v té míře, nýbrž jen alespoň stejně s jinými. Domkář ten by bez vojska celý rok a celý život obstál a má již bez toho až nazbyt zásluhy, když několik jeho synů slouží za sprosté. A chtěli byste pánové svou obtíž, kterou jen stejně s jinými gruntovníky nesete, svalovat ze sebe na chudé domkáře? Toť by bylo velmi nekavalírsky, nechat se podporovat od domkářů!!

— Vyšlo nové nařízení, aby v assentních listinách

všech ex officio odvedených poznamenána byla příčina odvedení, a když se odvedli *následkem soudního výroku* i tento výrok a trest vyřknutý. — Tuť bychom tedy měli ponejprv zcela nový a posud alespoň v konstitučních zemích neobyčejný způsob trestu: *odvedení k vojsku*! O sjednocené Rakousko! sahající od Reichenberka až do Pančavy, jaké se v tobě dějí protimyslnosti! Na jedné straně vyvyšují všemožně vojáka, dělají jeho stav prvním a vyznamenaným, a na druhé straně z toho čestného stavu dělají deportační kolonii! Když tedy dle vašeho mínění někdo se zlého dopustí, potrestáte jej tím, že ho přinutíte býti spoluoudem vašeho nejčestnějšího stavu!

— V Angličanech obnášelo lonského roku státní vydání asi 25 milionů zl. stř. míň než příjmy. Ušetřili tedy za rok 25 mil. zl. stř. Což jest to? Ale my, my naděláme ročně nejmíně 150 mil. zl. dluhů, my jsme kavalíři!

56) (Slovan z 19. února r. 1851. Čís. 9. S. 282—284.)

H. B. Jest velmi možné, že nastane nové zapletení v Evropě, které by se mohlo státi důležitým a rozhodným. Vláda turecká žádá totiž jisté věci od místokrále egyptského, jenžto posud formálně patří pod suvrenitu sultana tureckého, kteréžto věci, kdyby se jim místokrál egyptský podrobil, nevyhnutelně by jej učinily zase více odvislým od sultana. Zdá se ale, že místokrál egyptský nehodlá se podrobiti poručení sultanovu a že raději se zbraní se myslí protivit. Věc tato jest proto důležitá, že tak nazvaná svatá alliance

totiž zvláště vláda ruská a rakouská drží stranu místokrále egyptského, a Angličané zase sultana tureckého podporují. Francousko též prý jako bez toho nynější president Ludvík Napoleon jinak ani neumí, přidržuje se též Ruska a Rakouska. Kdyby skutečně k vojně přišlo mezi Egyptem a Tureckem, viděli bychom tedy neobyčejné divadlo: legitimní mocnosti by podporovaly revoluci proti legitimní moci, nebo že sultan turecký zrovna tak »z Boží Milosti« legitimně suvrénem jest Egypta, jako ku př. Rakousko v Čechách neb v Uhřích, Rusko v Polsku atd., to nemůže nikdo upírati. Rusko a Rakousko by tedy vlastně drželi s insurgenty egyptskými proti jejich legitimní turecké vládě! Vidíme tedy, že není žádné pravidlo bez výminky. — Následky, které by z takové alliance pro celou Evropu povstaly, mohly by býti ohromné.

— V jednom čísle Lloyda (od 16. února) čteme zcela vzadu krátký článeček, který snad leckdo přehlídne, ale který přece velmi významný, ačkoli nedůležitý jest. Doslovně z němčiny přeložen, zní tento článeček takto:

»Aby se předešlo mylnému domnění, že by Poláci při nastávajícím zde tak nazvaném slovanském bále účastenství měli, prohlašují zde (ve Vídni) žijící Poláci, že nechtí a nebudou míti žádné účastenství ani v slovanském bále ani v rozdělení vybývajících z něho peněz, ani v jakýchkoli jiných slovanských podniknutích a žádají pány podnikatele bálu, zvláště ty z korunní země české a ze Slovenska, aby budoucně při podobných příležitostech po každé Poláky zvláště vyjmuli. A. L. Sk . . i. Ve jménu mnohých Poláků.«

Tu tedy máme celého Poláka, jako by jej z života vyřízl, sieračkového šlechtice, jenž na snémíku polském s vytaženou šavlicí volá proti všem ostatním

své »Niepozvalam«. Dětina, aby prý při všech budoucích slovanských podniknutích výslovně vyjmuli Poláky, zrovna tak jako by slavné město Kocourkovo na Slovensku si vymínilo, aby všude, co se kde ve jménu Slovenska děje, přidáno bylo výslovně »celé Slovensko vyjmouc Kocourkovo!« Z tohoto nešťastného článečku vidíme ducha lomcujícího celým Polskem, ducha věčné nesvornosti, který Poláky i ve vyhnanství a v cizích zemích žijící ustavičně dělí na množství stran, brojících proti sobě a tupících se vespolek. Také zde jeden Polák a ještě ani nepodepsaný mluví ve jménu všech! Očekáváme ostatně, že se proti tomuto ohlášení také jinde ještě nějaký hlas ozve.

— Pan W. W. Tomek[1]) podává ve Vídenském Denníku proti nám osvědčení, ve kterém mezi jiným také stojí:

Je-li obecenstvo české takové, jak si je pan Havlíček představuje, může být, že časem on jediný zůstane hodným a všichni jiní, kdož se opováží veřejně promluviti, budou nepoctiví lidé. Já toho štěstí jemu nikdy nebudu záviděti a přeji si jen, aby z toho hodně mnoho dobrého přišlo našemu národu. W. W. Tomek.«

Myslil jsem sice, že p. Tomek mlčením pomine těch několik slov, které jsem v článku onom proti Víd. Den. také o jeho osobě mimochodem prohodil. Když ale má býti o této věci dále rokováno, nemám ani já zapotřebí zůstati se svou střelbou pozadu. Dle mého mínění jest v dobách tak důležitých a rozhodných jako naše velice zapotřebí, aby každý držel svou stranu a jmenovitě aby nikdo nemohl býti na dvou

---

[1]) Viz díl III. S. 598.

stranách. Kdo zřejmě ke straně vládní přistoupil, buďsi to z jakýchkoli příčin, nesmí přece očekávati od nás, od strany protivládní, abychom jej ještě déle za svého považovali! My zde ovšem ve Slovanu, jsouce již skoro poslední časopis neodvislý, máme tu smutnou povinnost býti zároveň veřejnou policií té strany, ku které náležíme, a nemůžeme v tomto ohledu nikoho šetřiti a musíme zřetelně zaznamenati všeliké změny, které se přihodí v šematismu národní a liberální strany a speciatim jména spoluoudů ze společnosti vystoupilých. To patří k pořádku. Ostatně kdo s kočkami do spolku se dal, bude asi myši nadarmo ubezpečovati, že jest také jejich dobrý přítel. Že ty časy, kde by »p. Havlíček jediný zůstal hodným« nikdy nenastanou, ví p. Tomek tak dobře jako my sami, neboť on zná dobře ještě mnoho jiných »hodných«, a my mu jich můžeme vypočítat v Čechách přece ještě na tisíce.

»Mezi tím časem však, když se věc počala týkati samého papeže a vyšších věcí, dostal strach před usilováním o opravy a postavil se v čelo strany, proti které před tím byl bojoval; taktéž mnozí jiní posavadní oprav zastavatelé. Více jak se zdá bylo těch, kteří takto jednali z jiných ohledů nežli z přesvědčení; neb i Páleč v důvěrné rozpravě před samým Husem, když byla řeč o jistých artikulích od papežských legatů s strany odpustků vydaných, pravil, že obsahují bludy makavé; nicméně u veřejnosti, jak pověděno, jinak se zachoval.«

Takto čteme o Štěpánu Pálči v dějích university Pražské str. 192. 193., které sepsal také p. W. W. Tomek, ale toho času jiný Tomek, než který nyní píše ve Víd. Den.

57) (Slovan z 22. února r. 1851. Čís. 10. S. 301—308.)

— Za příčinou sjezdu celního ve Vídni připomíná Ost-Deutsche Post ve velmi dobrém úvodním článku, že horlivá péče, kterou ukazuje ministerstvo obchodu ve svých záležitostech, neméně by jeviti se měla ve věcech hospodářských. Velmi dobře nazývá Ost. Deutsche Post hospodářství základem a matkou průmyslu a obchodu a uvádí několik dat dost svědčících o tom, kterak hospodářství v Rakousích ještě velice zanedbáno jest. Rakousko má v celku asi 98,104.000 jiter plodné země totiž: rolí, vinic, luk, pastvisk a lesů a úhrnem může se cena všeho toho, co se na nich zplodí, ročně (totiž obilí, rejže, len, chmel, víno, řepa, syrové hedvábí, dřevo, atd. rozuměj bez připočtení toho, co tyto plodiny pak skrze průmysl přetvořeny, více ceny nabývají) asi na 1243 miliony zl. stř. pokládati. Ukazuje se, že v Rakousích v průřizu (totiž jedno k druhému) jitro pole více neplodí než 6 a třetinu dolnorakouské míry obilí, což jest veliký důkaz o zanedbalosti našeho hospodářství. Neboť víme, že ku př. v severních německých zemích víc než dvojnásobný jest tento výnos, v Belgii a v Angličanech ale tři- a čtyrnásobný, ačkoli tyto země mnohem horší a hospodářství nepříznivější půdy a podnebí mají než Rakousko. Z toho se již jeví, jaké následky má pro blahobyt národu vzdělanost a svoboda, čehož příklad máme také v Rakousku samém, nejvzdělanější země vlaské jsou také nejbohatší a nejvýnosnější a již v Čechách se ku př. na jitro pole v průřizu 10 měr obilí klidí, kdežto v Uhřích, v Haliči, přece úrodnějších než Čechy, jsou asi 5, 6, nanejvýš

7 měr výnosu na jitro pole přichází. Za dobytek na porážku platí Rakousko každoročně asi 10 milionů zl. st. do Rus, kdežto by při rozumně zařízeném hospodářství nejen důstatek pro svou potřebu samo mělo, nýbrž ještě jiným prodávati mohlo. — Vidíme z toho vůbec, že by se bohatství Rakouska jen v hospodářství nejméně trojnásobiti mohlo, kdyby se k tomu hledělo, aby se naše hospodářství zvelebilo. A to může jenom vláda rychle a důkladně provésti, kdyby chtěla. Co posud učinila naše vláda pro zvelebení rolnictví? Pranic, nechceme-li hodné přípřeže a ubytování vojska považovat za zvelebení rolníků. S tou výlohou, která jde na jeden pluk vojska, troufáme si v krátkém čase v Čechách přivésti hospodářství na zcela jiný stupeň. Poslati hodně mnoho mladých, schopných lidí do vzdělaných zemí, aby tam co očití svědkové viděli způsob hospodářství a přiučili se tomu, jak se ze špatné země rozumem a pilností táhne trojnásobný výnos než u nás z dobré; zaříditi pak všude pro dospělejší mladíky hospodářské školy, ne dvě v Čechách, nýbrž v každém podkraji jednu, a ne takové školy, jako bývají naše, že tam mladého člověka několik let nadarmo týrají a naučí jej všemu, jen tomu ne, co by mu prospělo; vydati zákon, že žádný mladík nesmí po otci přejmouti živnost a oženiti se, pokud neodbyl tuto školu s dobrým prospěchem; uložiti na pastviska a na zbytečné úhory trojnásobní kontribuci jako na pole; zapověditi zákonem pachtování větších rolí na každou menší lhůtu než šest let; zaříditi dobré hypoteční banky na levné vypůjčování peněz pro hospodáře atd. atd. a viděli bychom za několik let ty rozdíly proti nynějšku! Avšak kdyby se

57) (Slovan z 22. února r. ... vesnický také v jiných ... ohou jistí lidé potřebovat.

— Za příčinou ... starém. Zařídí se tak pro Ost-Deutsche Po ... ých škol, jako vysoké školy že horlivá péč ... školskou nezáživnou moudrost ve svých z ... ovat do života, a několik hospodář- věcech ... společností vydává několik dříma- Deutsc ... ářských časopisů a kalendářů, a to mysl ... všechno, co se u nás děje pro zachování o tr ... ěho pramene bohatství národního, jako jest n ... tak důležitého hospodářství!

— Opět vyšlo nové nařízení, že se nesmí zakládati nikde zápůjční (veřejné) kněhovny leč s povolením ministerstva. Kdyby nic jiného, již tato starost objevuje nám vládu nynější v celé kráse, tato starost, s kterou zřizování kněhoven všude co možná obtížiti hledí. Jen když je dost vinopalen, trafik a loterií — knihovny nejsou k ničemu.

— Ve vládních novinách čteme — ke svému nesmírnému rozveselení — zprávu, že prý byl p. ministru finančnímu předložen návrh ražení peněz z platiny. V Rusku jsou takové peníze již dlouho v oběhu a v některých krajinách je přijímají raději než zlaté a stříbrné — dokládají tyto vládní noviny. Tak tedy již přece konečně přišli na tu pravou cestu v našich financích, ano platinové peníze, ty nás vytrhnou. A dost divno, že již dávno tento jediný pravý prostředek někomu nenapadl, od plátna přece není tak daleko k platině, a když jsou až posud všechny naše peníze z plátna, jak snadno tu bylo připadnout na platinu! A nejen že se skrze platinové peníze vyhneme zlatým a stříbrným, na které nám vyšel ma-

terial, nýbrž přiblížíme se zas ještě o jednu věc k podobnosti s Ruskem, kdežto také již mají platinové peníze: Teď jen zbývá vypsati skrze všechny c. k. učené a hospodářské společnosti cennou otázku, jak se platina seje: do té doby, než se tato otázka náležitě probéře, snad nám náš bohatý strejc dá několik korců platiny na kredit. — Ostatně viděti z toho, že pan ministr financí má ještě mnoho dobrých přátel, kteří mu časem svým s užitečnou radou ku pomoci přispívají.

— Sedmašedesátníci pražští[1]) zase již píšou a sice tenkráte k samému prvnímu ministrovi knížeti Schwarzenbergovi a sice poděkování za to, že zachoval prý mír v Evropě. — Vlastně by se za to měli tito dobří pánové poděkovati na dvou jiných místech, které mají mnohem větší zásluhu o zachování pokoje mezi Pruskem a Rakouskem než kníže Schwarzenberg a sice: předně demokratům, neb kdyby se obě mocnosti nebyly obávaly, že až se do sebe dají, demokrati oběma jim nohy podrazí, byla by snad jistě vojna nastala, za druhé ale naší státní tiskárně, poněvadž tam vydávají tak mnoho bankovek, desetníků a šestáků, neb kdyby těch nebylo, sotva by se byl udržel mír mezi dvěma orly-kohouty, z kterých každý chce být sám pánem na tom německém dvoře. — Co ostatně tito pánové v adrese samé povídají, netřeba zde opakovati, jen to jest významné, že nešťastným a komickým způsobem začíná zrovna se slovem: Bange (strach, ouzkost, hrůza), heslem to a korouhví té

---

[1]) Viz díl III. S. 707.

strany v Praze, která ještě k tomu náhodou má také za vůdce svého Zajíce.[1])

— Do jednoho nepatrného místa ve vlaské krajině Pretore u Bergama dala vláda nedávno z té příčiny, že se v tamějších horách usadili někteří utečenci vojenští, z tamější krajiny, na exekuci 200 mužů vojska s tou výminkou, že obec tato musí platit každému vojáku denně 30 kr. stř., setníku 5 zl. 30 kr., nadporučíku 3 zl. 20 kr., poručíku 2 zl. 20 kr. — Tak se jedná v konstitučním Rakousku!

— Jak známo, hledí jisté k absolutismu směřující vlády s velikou mrzutostí na Sardinsko, kdežto král nechce až posud od liberální vlády upustiti a nasazují všeliké prostředky, jen aby odvrátily sardinskou vládu od této cesty a přivedly ji na svou stranu. Mezi jiným také rozšiřují skrze své nádhonči ustavičné pověsti o velikých republikánských spiknutích, která prý se v Sardinsku připravují, nepochybně aby králi sardinskému samotnému strach vštípily a jej k nějakým reakcionářským krokům naklonily. Zdá se ale, že všeliké usilování jejich bude přece jen nadarmo.

— Velmi poučné jest všímati si časem svým zahraničné politiky jistých vládních časopisů. Ujišťují nás ustavičně, že konstitučně smýšlejí a že jenom proto jsou proti ústavě od 4. března, poněvadž si přejí možnou ústavu, ale vidíme je proto přece s nesmírnou radostí vítati každou ránu, kterou konstitučnost a svoboda v některé jiné zemi dostane, pozorujeme na nich, jak se přičiní hyzditi všechny zahraniční sněmy a nadsazovati vlády. Ludvík Napoleon,[2])

[1]) Rozuměj O. Haase. (Viz díl III. S. 274).

[2]) Viz díl III. S. 810.

nezdárný president francouzské republiky, jest ustavičným předmětem jejich lásky a chvály. Nedávno nám ku př. vypravoval Lloyd, že zrovna ten den po tom, co sněm francouský mu odepřel zvětšení jeho ročního platu, přišla prý k němu deputace obchodníků Pařížských a nabídla mu darem 350.000 franků na kvap sebraných. Credat Judaeus Apella! jak latináři říkají, což znamená po česku: Až zejtra. Průmyslníci Pařížští byli by asi špatní průmyslníci, kdyby si tak málo peněz vážili, aby jimi plýtvati mohli takovýmto způsobem. — Arci že to Lloyda a jemu podobné časopisy mrzí, že nyní první úředník francouské republiky proti mnohomilionovým civillistám předešlých králů tak malý roční plat od národu má a že neříkají, že prý průmysl klesá tím, když se skvostný dvůr nevede. Ale Francouzi zdají se mít přece tolik rozumu, aby nahlíželi, že jest to pro ně a pro jejich průmysl lépe, když oni sami mohou každý pro sebe to utratit a užít, co dříve museli platit na útratu a užívání královi neb vlastně jeho dvořenínům! —

— S velikým smíchem četl zajisté každý jeden dopis v Lloydu č. 42, kdežto v dopisu z Drážďan se praví: Že sice demokratické noviny rozšiřují tu pověst, jako by Drážďanské ministerské konference [1]) směřovaly k navrácení starého absolutismu, jako byl před r. 1848, to prý že ale jest zcela falešné osočování, které prý se samo sebou vyvrací příkladem rakouské vlády, která prý ve své říši šlechetnější dary svobody jako osvobození gruntů, samostat-

[1]) Viz díl III. S. 570.

nost obcí, veřejnost soudů, porotní soudy provedla! — Věru Lloyd jest ještě až nazbyt poctivý, sice by byl přidal mezi těmi šlechetnější dary svobody, které naše vláda věrně a svědomitě provedla, také svobodu tisku, svobodu osoby, svobodu jmění, sněmy atd. Alespoň tyto poslednější dary provedla tak svědomitě jako veřejnost soudů (viz Pražský vojenský soud) jako porotu (viz Uhry, Chorvátsko, Halič, Vlachy, viz vojenské soudy) jako samostatnost obcí!!

— Jistý vládní časopis nám takto popisuje krásnými barvami šťastný stav jisté říše:

»Vláda mocná, mocnější než kdekoli jinde v Evropě, držíc pevnou ruku nad mírem a řádem, kladouc v pokoji základy života svobodného: vyvazujíc pozemnosti selské, zavádějíc samosprávu v obcích, zřizujíc soudy porotní, ustanovujíc veřejnost řízení soudního, chráníc volnost vyučování a učení.

Národové požívajíce míru a bezpečného stavu právního a pořádku, okřívají od nátisků starého systému a od utrpení nové revoluce. Všude je vidět horlivou činnost; na poli vědy i literatury, jako v obchodu a průmyslu. Školy se zřizují na základu národním počínajíc od škol nejnižších až po university. Administrace politická rozvinuje všude blahodějnou činnost svou. Soudy nové ve všech skoro koncích mocnářství jednají spravedlnosti bezpečnější a rychlejší průchod, nežli kdy měla. — Vojsko byvši rozmnoženo nad míru k vůli nebezpečím, ve kterých stát náš byl, zmenšuje se. Obecný blahobyt všude se vůčihledě zmáhá a tuží.

Děje tyto ponoukají bezděky k rozjímání a hrdý cit pronikati musí každého, kdo náleží k státu tak jarých sil, tak slavné přítomnosti a ještě krásnější budoucnosti.«

Kdo by tak asi uhodl, kterou říši tímto popisem míní onen časopis? Abychom se nadarmo hádáním nemořili, musí se zrovna říci že Rakousko. Co tomu říkáte, vy všichni dostávající jeden list po druhém na

novou daň, vy všichni tratící ažijem třetinu svého výdělku, vy všichni zavření od vojenských soudů, vy všichni týraní od vládních orgánů, vy všichni, kterým ve Vídni násilím vousy i vlasy ořezali a šaty přikrojili, vy všichni na přípřežích, vy všichni sklíčení ubytováním vojska, vy všichni schytaní za rekruty, nebudí se ve vás hrdý cit »z tak slavné přítomnosti« a nemáte již všichni laskominy na tu »ještě krásnější budoucnost«, která se nám jeví z Lloydu?

— Slyšíme z Prahy, že mezi nešťastnými obětmi, které nedávno ve Vídni své vousy, vlasy, oděvy atd. museli na oltář položiti pro masopustní vyražení obleženosti hladové po nové činnosti, nacházel se také (Infandum regina jubes renovare dolorem!) známý p. J. Jireček, hlavní redaktor Víd. Den.[1] Nezběhlý v žurnalistice a ve vyšší politice vládní muž, nenacházeje ve vousích dotčeného pána žádnou garantii pro pořádek a pokoj ve Vídni, chopil prý se ho v pověstných dnech, zavedl na vzdor všem reklamacem za vítr a vyhubil rukou nemilosrdnou jako zralé klasy všelikou mužskou ozdobu jeho tváře, až nezůstalo než strniště dle předpisu a reglementu pro pokojné občany. Bezpochyby snad při té příležitosti vznikl onen hrdý cit v srdci jeho a napsal do oněch vládních novin onen svrchu uvedený článek o slavné přítomnosti a ještě krásnější budoucnosti Rakouska. Sit illis terra levis!

---

[1]) Viz díl III. S. 220.

58) (Slovan z 26. února r. 1851. Čís. 11. S. 327—330).

H. B. Radíme všem dobře smýšlejícím, aby si co nejrychleji možná přispíšili zasýlati knížeti Schwarzenbergovi do Vídně své poděkovací adresy za udržení evropejského pokoje [1]) — sic přijdou již pozdě, a jestli vypukne vojna, budou snad museti zasílat opět poděkovací adresy »za zachování důstojnosti rakouské proti pruským neslušným požadavkům«. Děkovat — to víme — budou vždycky, ať se děje tak neb jinak. — V zahraničních novinách čteme totiž zprávy, že v Prusích odzbrojování vojska zastaveno jest, což se souviseti zdá s patrnou nesvorností mezi Pruskem a Rakouskem na sjezdu Drážďanském. [2]) Ubohá jednota německá! Posmívali se r. 1848 diplomati sněmu Frankfurtskému, [3]) že nemůže nikterak utvořiti jednotu Německa, nyní se zase budeme pro tu samou příčinu moci posmívati diplomatům v Drážďanech shromážděným. Na té cestě alespoň, na které vidíme diplomaty německé, nelze jistě nikterak utvořiti jedno sjednocené Německo, snadněji by ještě demokrati němečtí tento úkol provedli.

— Lloyd nedávno velmi »rozšafně« pojednával o té samé otázce. Musel se totiž konečně již přiznati k tomu, co až posud on a všechny ostatní naše vládní noviny zapíraly, totiž že Anglicko a Francousko nechtí přivoliti k tomu, aby celé Rakousko připojeno bylo k Německu. Lloyd nyní praví, že prý na to byli již dávno připraveni a že na to také nekladou žádnou váhu.

---

[1]) Viz díl III. S. 1258.
[2]) Viz díl III. S. 570.
[3]) Viz díl II. S. 17.

Ty hrozny jsou kyselé beztoho! Není prý to také nic divného — praví Lloyd — neboť slabé a roztrhané Německo jest všem stranám ve Francouzích milejší než sjednocené! Tuto se krásně podřekl Lloyd, neboť vidíme, že on ve svém feudálním a centralistickém duchu nás všechny počítá již k Německu. *Nás všechny*, to znamená osm a dvacet milionů rakouských Slovanů, Vlachů, Rumunů a Maďarů! To je tak jen nic, jen tak přídaveček k sjednocenému Německu, jest to věno, které těch několik milionů Němců mezi námi v Rakousích žijících přinese při svém zasnoubení sjednocenému Německu. Ať se těší Lloyd tou pěknou nadějí, kterou anglické, všem evropejským vládám pochlebující »*Times*« dává, že prý tímto připojením celého Rakouska k Německu stane se pro celou budoucnost nejpevnější hráz proti všelikým možným nápadům Ruska v Německu. Pěkná to hráz! raději řekněte nejsilnější magnet, který potáhne Rusko do Německa. Či myslíte, že ty miliony rakouských Slovanů tak beze všeho se stanou poslušnými a spokojenými občany sjednoceného Německa? Myslíte, že v Rusku časem svým nepovstanou ty samé sympathie, ta samá chuť po sjednocení Slovanstva, jakou máte nyní po sjednoceném Německu? A jestli vy nyní počítajíce sebe sami asi na 30 milionů, chcete do svého sjednoceného Německa přibrati jen 28 milionů jiných národů a mezi nimi přes 16 milionů Slovanů, kolik pak milionů Němců budou pak podle regula de tri Rusové dle svého počtu muset přitahovat do sjednoceného Slovanstva, aby vám stejnou měrou naměřili, s kterou vy nyní měříte? Chcete to viděti v arithmetické formuli?

30 millionů Němců : 18 mil. rakousk. Slovanů = 55 million. Rusů : x
x = 33 mil. Němců.

Tato formule nás tedy učí, že když nyní vy ve své nespravedlivé vládychtivosti 18 milionů Slovanů do svého sjednoceného Německa potahujete, Rusové budou muset časem svým 33 mil. Němců do svého sjednoceného Slovanstva potahovati, aby vám stejnou mírou odměřili, a kdyby tedy celé Německo se »*splynulo*« se sjednoceným Slovanstvem. budou si muset ještě někde v Americe chybující 3 mil. Němců vypůjčit!!

Lloyd ostatně nepochybuje, že se navzdor všem protestům Anglicka a Francouska přece podaří připojení celého Rakouska k Německu, budou-li jen všichni panovníci němečtí svorni: *Nepřátelé Německa nesmějí se hledati kromě Němec, nýbrž jen v Němcích* — dokládá Lloyd patheticky, vztahuje to totiž na nesvornost německých vlád. Nicméně jest tato sada Lloydu přece pravdivá, ačkoli v jiném smyslu ona totiž bude pravdivá tenkrát, až jestli se toto připojení celého Rakouska k Německu stane. Pak budou nejouhlavnější nepřátelé Německa v Němcích, totiž my Slované, Vlaši, Maďaři a Rumuni násilně proti všemu právu a proti naší vůli do Německa přitažení, my budeme tito nepřátelé.

Nevíme, jestli jen pro zábavu, nýbrž také-li z jiných příčin, uvádí také Lloyd, že prý Lombardsko jest staré léno německé říše a že se může nejsnadněji odůvodniti právo, připojiti prý tuto provincii k německému bundu. Ovšem pro Němce ani tohoto důvodu není k tomu zapotřebí, pro Vlachy ale snad přece

nepostačí. Nynější korunní země Rakousko náležela za Otakara k českému království, nechalo by se tedy podle Lloydu také nejsnadněji odůvodniti právo připojiti ji k Čechům! Kam by to všechno vedlo! Ostatně ať jen nás připojí k Německu, my nebudeme míti moci protiviti se tomu a právo naše, že jen na sněmu říšském podobná mezistátní smlouva státi se může, neprospí se přece. Alespoň pominou snad uzavřenosti hranic mezi jednotlivými státy »velikého sjednoceného Německa« a nabudeme lepší příležitosti sjednotiti a srozuměti se se Slovany v Prusích a v Sasích. Není nikdy tak zle, aby nebylo líp, a co sto věků bludných hodlalo, zvrtne doba! — pravil jednou p. Kolár, [1]) když ještě smýšlel tak, jak psáno jest v jeho Slávy Dceři.

— Goniec polski, časopis v Poznaňsku vycházející, přináší mezi jinými zprávami svými také tuto: »Dle zpráv z vojvodiny srbské ukazuje prý se tam směr k odtržení se od Rakous. Heslo agitatorrů jest: Cár Mikuláš aneb republika.« Lloyd nazývá tuto zprávu Gońce polského »kolosálním bláznovstvím«, ale přece proto není šprochu, aby nebylo pravdy trochu. Ačkoli sice jest jisto, že vojvodina srbská nechce se odtrhnouti od Rakous, což dokázala nejlépe tuším r. 1848 a 1849, a ačkoli také heslo: cár ruský neb republika trochu příliš zapáchá výmyslem, přece každý považlivý uznati musí, že mezi Srby nemůže panovati veliká spokojenost, když se vidí, kterak s nimi nakládá nynější naše vláda. Nynější vláda jedná zrovna tak, jako by z těch národů a krajin, které v čas potřeby dokázaly svou oddanost státnímu

---

[1]) Viz díl I. S. 28.

spojení rakouskému, mermomocí chtěli vypuditi takové smýšlení a přivésti je konečně tam, kde byli a jsou Maďaři, Vlaši a Poláci.

— Kasselské noviny, vydávané pod vplyvem známého p. Hassenpfluga,[1]) vyslovují se zřejmě v ten smysl, že císařství německé jest nyní možné a že jmenovitě císař rakouský má býti císařem německým. — Není ovšem pochybnosti, že lákavé jest připojiti korunu velikou ku veliké koruně, ale zdá se, že přece všichni, kteří by snad J. M. C. radili k ucházení se o korunu německou, málo povážili veliká nebezpečí, obsažená v tomto smělém podniknutí. Nám alespoň se zdá, že by takový císař rakouský, jak my si jej myslíme, zcela jiné váhy míti musel mezi mocnostmi evropejskými, než by mohlo kdy míti na jedné hlavě spojené císařství německé a rakouské při panujících okolnostech.

— Jistě neobyčejnou věc dovídáme se z V. D. a sice, že se v moravském zemském výboru pracuje v tom směru, aby Opavsko opět připojeno bylo k Moravě. Nápad takový překvapuje nás tím více, že vychází z lůna moravského zemského výboru, a podivný jest proto, že se uskutečnění jeho zakládá hlavně na historických důvodech. Co všechno lidé na tomto světě dokazují z historického práva: jednou jim platí, po druhé je zamítají. Kdyby někdo na základě téhož práva historického mluviti počal o spojení Moravy a Čech, jaký to odpor, jaký to povyk strhl by se v moravském zemském výboru, ve výboru, který na těch samých základech dokazuje, že se spojiti má Opavsko s Moravou. Ostatně přejeme si proto přece, aby moravský zemský

[1]) Viz díl III. S. 411.

výbor dosáhl svého cíle, což by jenom užitečné býti muselo našemu československému lidu v Opavsku. Čím více jsme roztrženi, tím slabší, čím více spojeni, tím mohutnější.

59) (Slovan z 1. března r. 1851. Č. 12. S. 361—363.)

H. B. Kdo soudí a s rozumem považuje všechny věci, tomu jistě ani napadnouti nemohlo, že by se bylo odstoupení p. Schmerlinga [1]) od ministerstva práv stalo bez příčiny. Nyní se ale již brzy ukáže, že ministr nový pan Kraus [2]) nenastoupil bez příčiny. Již nyní čteme na rozličných místech, že prý nastanou *některé* změny v soudním zřízení. V obecenstvě kolovaly pověsti, že má přestati porota, veřejnost soudů a *eo ipso* státní zástupitelství, to jest jedním slovem, že má všechno býti tak, jako to bývalo. Vládní časopisy nyní ujišťují, že tomu není tak, a že prý jenom ústní a veřejné jednání přestati má v *appelačních řízeních a v těch pádech, kde se vinník sám přizná.* — To by se mnohému, kdo tomu nerozumí a nic nemyslí, zdála jen nepatrná změna, v skutku samém jest to ale vlastně zrušení veřejnosti soudů, jenom že ne zjevné, ne upřímné, nýbrž úkladné. Co to znamená, zrušiti veřejnost soudů v appelačním řízení? To znamená, že se v první stolici (instanci) jednati bude veřejně, a když tento soud nevypadne dle

[1]) Viz díl III. S. 1251.

[2]) Karl Freiherr von Krauss stal se ministrem spravedlnosti dne 23. února r. 1851 a setrval v hodnosti té až do 18. května r. 1857.

libosti jistých lidí, že se zavede odvolací (apellace), a pak že již bude souzeno potají, písemně, tak jak soudí vojenský soud v Praze. Když není soud ve všech stolicích (instancích) veřejný, jest veřejnost první instance jen faryzejství a hračka. — A co to znamená, že nebude veřejné a ústní jednání v těch pádech, kde se vinník sám přizná? — To znamená, že jest celá veřejnost soudů jenom do libovůle vlády odevzdána, že se bude veřejně a ústně jen to souditi, co se vládě a její orgánům uzdá, že veřejné soudy se stanou nepotřebnou a drahou komedií a že nebudou nikdy tím, čím vlastně býti mají, totiž ochranou poctivého občana proti libovůli a pronásledování vlády. Jen tenkráte jest veřejnost a ústnost řízení soudního něco platna, když jest nevyhnutelným pravidlem. Když ku př. porotní soudy se jen vedou nad zloději, za to ale politické přestupky vylučují se z porotních soudů a dávají se k rozsouzení vojenským komisím, vidí každý, že vlastně porota jest zrušena. Neboť porota jest hlavně jen na politické pády, na takové pády, kde sama vláda jest stranou tak dobře jako obviněný a kde tedy nelze orgánům a služebníkům vlády vynésti nestranný, spravedlivý soud. Nad zlodějem vynese ale spravedlivý soud leckdo, buď si to vláda, buď si to porota. Jestli se tedy tyto změny od nového pana ministra opravdu uskuteční, můžeme již napřed oplakati tu poslední dobrotu, kterou nám reakce ještě zanechávati se zdála — totiž veřejnost soudů.

— Velmi dobře píše Ost-Deutsche Post v jednom svém poslednějším čísle: Anglicko jest oblíbený příklad jisté strany. Kde historická kristalisace anglických zřízení někde zanechala nějaké feudální právo nebo poprašený zvyk, který se protiví našemu vzdělání

a našim ponětím o právu: hned to jisté osoby uvádějí co příklad následování hodný. Jeden chce dědičnou hořejší komoru — jako v Angličanech; druhý chce gentry — jako v Angličanech; třetí chce kolky na noviny — jako v Angličanech, čtvrtý chce soudnímu zřízení zavěsiti nějaký cop — jako v Angličanech. Ale o tom vznešeném a podivuhodném, co jest v anglické ústavě, o těch základech užitečných síly a svobody — o těch se neradi zmiňují.

— Vojenské soudy dělají víc než se od koho jen žádati může. Tak zapověděly nový spis našeho Dra. *Springra*,[1]) bývalého redaktora zapovězené Unie, *ještě spíš než vyšel*, nevědouce tedy ani, co v něm vlastně stojí. Všechno se opakuje: Zbyněk biskup abeceda, spálil knihy nic nevěda, co v nich psáno!

— »Dvojnásobné udělení milosti, které právě císařská vláda ohlásila, dávají nám znovu důkaz, jak velice a opravdově vládě na tom záleží, aby se pokoj smířením upevnil, aby se minulost zastřela rouškou zapomenutí a budoucnost posilnila vzájemnou důvěrou.«

Tak píše Reichszeitung za příčinou udělení milosti velikému počtu vojenských důstojníků, kteří opustivše císaře, bojovali v řadách Maďarů a Vlachů proti rakouské vládě. *Vzájemná důvěra! zapomenutí a smíření!* — a ustavičná reakce den ode dne šíření se rozpouštějící, kterak se tyto věci porovnati dají?

— Mnozí, kterým budoucnost svobody a práva na srdci leží, s uleknutím budou čísti zprávy o odstoupení liberálního ministerstva v Angličanech a budou

---

[1]) Myslí se zde spis: »Oesterreich und Preussen in Deutschland« Prag 1851. Viz díl III. S. 1080.

snad tuto událost považovati za rozhodnou pro osudy celé Evropy. Ale povážiti slušno, že se v Angličanech vláda toristická nemůže již na dlouho udržeti a že jestli vskutku nyní nastoupí ministerstvo Stanley,[1]) bude jen sloužiti za krátký přechod k ministerstvu ještě liberálnějšímu, než bylo Russelovo. Lloyd Vídenský sice se srdečným potěšením drží náhrobní řeč odstupujícímu whigickému ministerstvu, ve kterém zvláště lord Palmerston[2]) byl knížeti Schwarzenbergovi velmi nepohodlný, ale zdá se podle všeho, že plesání jeho nebude příliš dlouho trvati.

— Zábavné jest časem pozorovati maličkosti u rozličných časopisů. Lloyd nedávno přinesl hned na prvním místě mezi vídenskými zprávami velmi pochlebnou anekdotu o císaři, že totiž na jednom bálu J. M. C. pozoroval, kterak jedna dáma z vysoké šlechty hrdě odbyla důstojníka vojenského (nešlechtice) žádajícího ji k tanci, a že na to za chvíli k němu přistoupil J. M. C., oznamuje mu, že jeho matka J. C. V. arcikněžna Žofie chce s ním tančiti. — Touto malou anekdotou dokázal Lloyd nejlépe, že není, zač se vydává, totiž orgán šlechty, neb takový časopis by nikdy nepřijal anekdotu, čelící vlastně proti šlechtě. Lloyd tím dokázal, že jest čistě vládní časopis, který se

[1]) Edward Geoffrey Stanley Derby (1799—1869), odpůrce Whigů, snažil se r. 1851 utvořiti kabinet. Dosáhl svého cíle r. 1852, ale jen na kratičkou dobu.

[2]) Henry John Palmerston (1784—1865) byl od r. 1830 až do r. 1841 ve wighickém ministerstvu ministrem zahraničních záležitostí. Netajil se svými sympathiemi pro boje za konstituci a svobodu. Od r. 1846 byl znovu ministrem zahraničních záležitostí v ministerstvu Russellovu a setrval v úřadě tom až do konce r. 1851.

snaží chváliti všude i tam, kde to pravda není. Neb brzy na to přišlo odvolání této anekdoty, že totiž zcela vymyšlena jest a že J. C. V. arcikněžna Žofie již mnoho let ani netančila a také ještě s tím dodatkem: »že v celé Vídni nešlechtic, který císařský vojenský kabát nosí, nikde není v nebezpečí pohrdnutí od šlechticů.« Z čehož vysvítá, že sprostý císařský královský voják, když jest jinák pořádný, tolik jest co šlechtic, že tedy vlastně šlechta v Rakousích se vyrovná v důstojnosti každému sprostému vojáku. Víc také nechce ani žádný demokrat, jenom že demokrat nezná žádný císařský kabát a všechny kabáty, byť by je i vojáci nosili, za občanské a za stejně čestné považuje.

60) (Slovan z 5. března r. 1851. Čís. 13. S. 377—381.)

H. B. Österr. Correspondenz nám oznamuje, že v Štyrském Hradci bylo číslo jednoho časopisu pro několik článků konfiskováno a následkem toho vyšetřování ustanoveno proti (pozor!!!): spisovatelům, proti redaktoru, proti vydavatelům, proti nakladateli, proti řiditeli tiskárny a proti roznášeči tohoto časopisu. Zdá se, že v Štyrském Hradci přece ještě se neumí důkladně kořistiti z § 43. a 44. tiskového zákona, neb by byli obžalovali kromě svrchu zmíněných také ještě: 1. všechny sazeče a tiskaře, 2. papírníka a jeho lidi, 3. slévače písem, 4. hotovitele presů tiskařských, 5. hotovitele černidla tiskařského a s vynaložením trochu ostrovtipu dali by se také ještě obžalovati: koptáři a olej-

káři, kteří material k tiskařskému černidlu dodávají, hadrníci, kteří hadry na papír sbírají a nejostrovtipnější ascendenci i ti, kteří na sobě ty košile nosili, z kterýchžto košil ty hadry pocházejí, z kterýchžto hadrů ten papír udělán jest, na kterémžto ono číslo dotčeného časopisu vytištěno bylo. My alespoň si troufáme na tento způsob všechny obyvatele rakouského mocnářství při kterémkoli přestupku tiskovém do vyšetřování přivésti co domnělé spoluvinníky.

— Vojenský velitel obleženosti Vídenské pan Welden[1]) dostal prý nařízení, aby všechny osoby, »welche irgendwie bedenklicher Natur sind«,[2]) když jsou tělesně neschopny k vojsku, byly odvedeny k disciplinárním kompaniím. Pan Welden totiž zřídil již dříve assentní komise k tomu cíli, aby odváděly k vojsku všechny osoby, zatknuté pro nedůstatek zaměstnání neb výkazu, pro rušení pokoje. Stávalo se však, že málokterý byl k vojsku schopen a proto nyní se zřídí zvláštní disciplinární kompanie. — Nemluvíce nic o tom, že posud v žádném rozumném a konštitučním státě se nepovažovalo od vlády za trest býti vojákem, musíme se diviti, kterak zrovna nynější vláda, přece tak ráda pochlebující vojsku a zcela jen z milosti vojska panující, kterak, pravíme, zrovna nynější vláda zlehčovati může celý vojenský stav, číníc z něho jistý druh trestního domu?

— Od ustavičného ubezpečování vládních novin,

[1]) Viz díl III. S. 251.

[2]) [Tato slova co zvláštní výraz technický v Rakousích, nedají se dobře přeložiti do češtiny, znamenají ale asi tolik, co nejistí lidé, rozumí se opět v rakouském smyslu nejistí.]

kterak vláda naše opravdu chce konstituci zachovávat, podivně se odrážejí články, které časem svým se zase objevují v jednotlivých vládních novinách. Tak nás v jednom svém podobném článku nedávno ujišťuje známá páně Bachova Österr. Corresp., »*že prý nevede ke štěstí umělecké rozdělení státních mocí* (totiž zákonodárství a exekutivní), *ani prý osudné harcování sněmovních stran, ani prý umělecké rozpálení myslí tiskem a spolky, ne prý mnohořečnění a krásné psaní, ne prý mrzutý a ustavičný boj mezi executivní a zákonodární mocí* (mezi vládou a sněmem), *to že prý již nyní národové uznávati počínají a také již po tom ani nebaží. Vzdělání, blahobyt, rozumná a spravedlivá vláda, pak rozumná a přiměřená svoboda nemohou se národům v okamžení dáti, nýbrž musí se u nich zroditi a pěstovati; vlády nynější mají tomu jen napomáhati a na to dohlížeti.*« Takové řeči Österr. Correspondenz nemají žádný jiný smysl než onen nadpis, který si udělal jistý komediant nad svým: *Dneska za peníze, zejtra darmo!* Každý den byl dnešek a zejtřejšek nikdy nepřišel. Když čteme takové věci ve vládních novinách, musíme zrovna mysliti, že vlády jsou nějaká vyšší moc než lidská, že vládnou nad námi vyšší tvorové než lidé; neboť my všichni dohromady, jak jsme celý národ, nejsme k tomu schopni, abychom tomu rozuměli, jak se k našemu prospěchu řiditi mají naše veřejné záležitosti: jakmile ale J. M. C. některého z těchto národů udělá ministrem, ejhle! zázrak, již tento jeden z nás všemu rozumí, čehož nám za-

potřebí, již má dosti schopností, aby »napomáhal a dohlížel« na naše další vyvinutí! Věru, kdybychom ještě všichni na své vlastní oči nebyli viděli pana Bacha, když byl advokátem ve Vídni, když byl ještě tím, co nyní nazývá Österr. Correspondenz rýpaly a radikalisty, věru bychom se museli ohlížeti po tom otvoru v nebesích, skrze který na zem se spustil, k tomu účelu, aby on sám s několika jinými kollegy více rozuměl našemu »pravému« prospěchu, než my všichni 36 milionů duší dohromady!! —

— Co nejdřív vyjde prý — jak se praví — nový zákon, který zapoví uzavření platného manželského stavu bývalým katolickým kněžím, přestoupivším k jinému náboženskému vyznání, proto prý, že sliby náboženské nemohou ztratiti svou platnost ani přestoupením k jiné víře! — Zrovna jako naschvál stojí právě nyní v Reichszeitungu zpráva, že jistý p. Pipitz, bratr to známého guvernéra banku, za minulých dob věrného stoupence knížete Mettrnicha, dostal od papeže dispens k vystoupení z benediktinského řádu, jehož spoluoudem byl ve Švýcařích. Z čehož vidíme patrný důkaz, že řeholní sliby jsou rozlučitelné. Neboť jestli papež dáti může dispens od slibu na věčné časy učiněného, dokazuje to jistě rozlučitelnost takových slibů.

— V celém království velko-británském (totiž v Angličanech, Skotsku a Irsku) jest všeho všudy jen 68 děl k službě připravených, kterémužto na první velmoc světa nesmírně nepatrnému počtu se velice diví Österr. Reichszeitung. — Inu ovšem, anglická vláda zas více rozumu a konstitučnosti vypotřebuje

s docílí těmito prostředky to, k čemu potřebují jisté vlády na sta kanonů! A tak, jak se diví Reichszeitung tomu, že anglická vláda s tak nepatrným počtem kanonů dovede pokojně a jistě vládnout ve své zemi, mohli by se zase v Angličanech diviti, že jinde a tak nepatrnými schopnostmi se dovede vládnout.

— Lloyd nedávno mezi ostatním svým jásáním nad odstoupením liberálního ministerstva v Angličanech, zvláště se radoval, že již konečně nenáviděný od něho lord Palmerston [1]) přestane býti ministrem zahraničních záležitostí, »kterému prý pro jeho zakořenělou nenávist proti některým vznešeným politickým osobám nikdy není co věřit« [2]) a se srdečnou radostí vítal již nové torystické ministerstvo lorda Stanleye, ve kterém pan D'Israeli, miláček dvoru ruského a veliký přítel prý politiky rakouské měl přejmout řízení zahraničních záležitostí. Ještě se posud neví, jaké bude nové ministerstvo anglické, ale podle nejnovějších zpráv zdá se, že Lloyd přijde se svými překvapenými nadějemi — na mizinu. Zdá se totiž, že bude následovati ještě liberálnější ministerstvo než Russellovo a jmenovitě lord Palmerston ještě větší moci nabude v budoucím ministerstvu nežli měl za předsednictva lorda Russella, ba jest zrovna možná, že sám lord Palmerston od královny povolán bude, aby sestavil nové ministerstvo ve spojení s jinými liberálními, jmenovitě lordem Clarendonem. [3]) Proti torysti-

---

[1]) Viz díl III. S. 1294.

[2]) [Lord Palmerston totiž (jak známo) miluje knížete Schwarzenberga jako sebe samého! Red.]

[3]) George William Frederick Villiers Clarendon (1800—1870) v ministerstvu Russellově byl ministrem obchodu.

ckému ministerstvu ozývají se co nejodhodlaněji nejdůležitější anglické noviny. Times nazývají takové ministerstvo »pošetilým a nebezpečným nápadem«; Morning Chronicle vytýká přívržencům lorda Stanleye, že nemají ani tolik schopnosti a zkušenosti, aby dovedli adresovati depeši a Daily News praví, že ministerstvo Stanleyovo jest nesmysl, nestydaté šarlatánství!

— Dočítáme se, že známá zázračnice Jutiana Weiskirchen ze Šleimbachu[1]) již propuštěna jest. Za onoho času slibovalo se, že od vlády vyjde po jejím vyhojení úřední popis celé události — ale mlčí se. Známo totiž, že celý ten zázrak a to krve pocení z pěti ran byly šibalský podvod, který se s touto osobou na útraty pověrečného lidu provozoval. — V takových pádech ukazuje naše nynější vláda, jak i ze Mcelské[2]) historie známo, nesmírnou dobrotivost a umí obě oči zavírati. Proč? — toť lehce pochopitelno z přísloví: že vrána vráně oči nevyklube.

— Nový zákon tiskový očekává prý se již v krátkém čase. Vlastně totiž vyjde nový všeobecný trestní zákon, ve kterém budou spolu obsaženy záležitosti tiskové. Pravilo se také, že již ve Vídni bude zrušena obleženost. Obleženost ale nebude jistě dříve zrušena, pokud se neodstraní svoboda tisku, neb jinými slovy, pokud nevyjde onen tiskový zákon.

— Reichszeitung nám nyní dává ponaučení o »pravé« národní rovnoprávnosti. Především dělá rozdíl mezi státním jazykem a zemskými jazyky.

---

[1]) Viz díl III. S. 998.
[2]) Viz díl II. S. 842.

Německý se totiž nejmenuje již nyní v Rakousích němčinou, nýbrž euphonicky »státním jazykem«, z čehož vysvítá, že vlastně Němci jsou v Rakousích státní národ a my ostatní jen trpené (tolerované) národnosti, že tedy vlastně rovnoprávnost jest již nyní jen toleranční patent. Reichszeitung jest tedy tak milostiva, že nejnižší elementární školy nám zanechává, leč prý by sám lid žádal, aby se někde německé školy zavedly, čemuž prý by vláda ráda vyhověla! (To věřím.) Ještě také o realky neběží tak mnoho Reichszeitungu, i ty hotova jest nám jako drobty od stolu bohatce hoditi, když by jinák nebylo. Ale gymnasie již nazývá »pravým prostorem pro pěstování státního jazyka« a na všech gymnasiích by prý mělo se vyučovati v němčině. Ale »při provedení narazila by prý vláda na mnohý odpor« a proto sluší prý dělati rozdíl mezi krajinami, kde jiná řeč výhradně panuje a mezi krajinami, kde se spolu německý, (má se říci: státní) jazyk mluví. Což znamená jinými slovy, že se mají všude založiti německá gymnasia, kde se to jenom trochu dělat dá a kde se národové příliš nebrání. Reichszeitung praví velmi ponaučně pro každého, kdo ještě trochu věří na upřímné provedení rovnoprávnosti, takto doslovně: »V krajinách s míchaným obyvatelstvem bude se moci německý jazyk, poněvadž tam jeho nevyhnutelnost již nyní cítí, bez velikého protivenství jakožto školní jazyk udržeti.« Rozumíte dobře těmto dvěma malým slovíčkům »již nyní?« Již nyní! a což teprva až potom! — Strany universit nám nechala Reichszeitung ještě hloub nahlídnout do karet. Zdálo prý se — praví — že v Rakousích jen německý a vlaský jazyk schopni jsou k vyučování na

universitách,[1]) přece prý ale se zdá, že se mají státi některé university slovanské a maďarské.

To prý ale nic neškodí, ať se to zkusí, »*až prý národní university pomalu budou prázdné, proto, že všichni, kteří důkladných vědomostí hledají, tam potáhnou, kde jim bude možná vědomosti z hlubších pramenů čerpati*«, potom, inu potom rozumí se, že budou všechny university zase německé. A nic není lehčího k docílení než toto: Ustanovte jen v Praze ku př. každému profesoru, který německy přednáší, dvojnásobný plat, nechte ty, kteří ještě nějakou lásku ku svému národu mají, buď jen zdarma buď s nepatrnými platy přednášeti, řekněte, že vám jest sice jedno, ve kterém jazyku který profesor přednáší, ale neustanovte žádného za profesora, o kterém nevíte, že bude německy přednášet, aneb který se nejde do Vídně učit přednášet historii, varujte se ale hlavně, aby žádný »nejistý« člověk (jak říkáme: bedenkliches Individuum) nebyl ustanoven za professora: a stojím vám za to, že brzy se uskuteční proroctví Reichszeitungu. — My ale přece proto si myslíme:

Žije, žije duch slovanský, bude žít na věky,
Marné vaše, centralisti! proti nám jsou vzteky!

---

[1]) [Vlachové jsou jediný národ v Rakousích, před kterým má nynější vláda ještě jakýsi respekt, snad proto, že nechtějí kouřit rakouské cigary a nepřijímají žádné papírové peníze.]

61) (Slovan z 8. března r. 1851. Čís. 14. S. 403—411.)

H. B. Reichszeitung nám podává ve svém, na masopustní outerý sepsaném čísle tu potěšitelnou a také jistě nepochybnou zprávu, že prý v Uhřích na všech stranách velmi spokojeně přijali novou daň potravkovou (akcis). »*Zdravý smysl, s kterým obyvatelstvo nové nevyhnutelné daně přijímá, jest šťastné znamení pro budoucnost,*« praví Reichszeitung a dodává, že každý, kdo Uhry dobře zná a nedá se povrchností mýliti, musí míti společně s Reichszeitungem to přesvědčení, že si dobročinné úmysly vlády brzy všeobecnou lásku získají. — Nepochopujeme, že to jest všechno na vlas pravda! Ale nepochybujeme při tom, kterak mohla Reichszeitung do toho samého čísla přijmouti zprávu následující z Uher, kterou doslovně překládáme: »*Ostatně se slyší na všech stranách pevné sliby, odřeknutí se zcela kouření tabáku!*« Od března tohoto roku zavedena jest totiž také v Uhřích nová daň tabáční jako jest u nás, totiž tabáční monopol a čtenářové naši budou se snad ještě pamatovati, že Reichszeitung dříve mluvila zrovna tak o všeobecné spokojenosti s tabáční daní[1]) v Uhřích jako nyní s akcisem. A ejhle! nyní se podřekne a sama nám praví, že se Uhři na všech stranách slibem zavazují, raději žádný tabák nekouřiti, nežli se této dani podrobiti? Kde jest tedy ta spokojenost? Že ostatně tato druhá zpráva o slibu nekouřiti pravdivější jest než o té všeobecné spokojenosti, dokazuje nám, že i jiní časopisové tu samou zprávu přinesli. Zdá se

---

[1]) Viz díl III. S. 1229.

tedy, že Maďaři příklad Vlachů následovati chtějí a nekouřením monopolního tabáku projeviti chtí svou nepřízeň ku vládě.

— Jak nejnovější zprávy z Londýna ukazují, nepodařilo se přece, co jistí páni obmýšleli, totiž svržení liberálního ministerstva v Angličanech a uvedení torystického. Musíme totiž věděti, že k úplnému dovršení a pojištění reakce v Evropě nechybělo již nic, než svržení liberálního ministerstva v Angličanech a nastoupení torystického, které by, nesáhajíc a nemohouc ani sáhati na svobodu a právo v Angličanech, alespoň nepřekáželo jiným vládám v zavedení reakce. Za nástroj k svržení ministerstva Russel-Palmerstonova [1]) vyvolili si kardinála Wisemana. [2]) Nestalo se to snad nějakou jen náhodou, že zrovna v tu dobu ustanoven byl tento pán od papeže za katolického arcibiskupa v Angličanech a leckdo se bude snad ještě pamatovati, že tento pan kardinál přes Vídeň do Angličan cestoval a ve Vídni se pozdržel. Takto víme, že z Říma do Angličan nevede nejbližší cesta přes Vídeň. Tento kardinal převzal tedy roli sochoru, hozeného pod nohy liberálnímu ministerstvu anglickému, a prostředek byl jistě dosti ostrovtipně zvolen. Ať učinilo ministerstvo anglické s ohledem na kardinála Wisemana cokoli, vždy přišlo do nesnází. Kdyby bylo ustanovení Wisemana za katol. arcibiskupa v Angličanech spokojeně přijalo, muselo proti sobě popuditi celý protestantský lid v Angličanech a mezi ním i mnohé oudy sněmovny, až posud ministerstva tohoto se držící. Na druhé straně

---

[1]) Viz díl III. S. 1294.
[2]) Viz díl III. S. 1198.

ale vystoupením proti tomu odvrátiti muselo od sebe katolické poslance Irska, kteří až posud tvořili znamenitou část ministerské strany v dolejší sněmovně. Všechno se zdálo být výborně nastrojeno a skutečně se podařilo shoupnout ministerstvo liberální, jen že se přece v počtu zmýlili. Všeobecná nechuť v zemi, veřejné vydatné mínění národu anglického nedopustilo torystickému ministerstvu chopiti se vesla a po několikadenní nejistotě vrací se zase liberální ministři do svých úřadů. — Událost tato jest potěšitelná pro nás, ale také spolu velmi poučlivá. Vidíme z toho, jak jistí páni, kteří takto lid sprostý vždy proti jinověrcům popuzují, přece sami mezi sebou, bez ohledu na rozdíl svých náboženství, přátelsky — jak říkáme — za jeden řemen táhnou. Římský papež, hlava katolíků, ruský cár co papež pravoslavných, anglikánská, protestanská, torystická šlechta, ačkoli veřejně před světem jeden druhého k věčnému zatracení co kacíře odsuzují, přece jednají vždy jako bratři svorně, jednomyslně, kdekoli to jde proti národům a jejich svobodě! —

— Nedávno si ještě dala psát naše Reichszeitung z Paříže: »S netrpělivostí hledíme do Angličan. Palmerstonův pád byl by zaručení pro navrácení pokoje.« Jakého pokoje, tomu snad rozumíte! Pročež dej Bože lordu Palmerstonovi dlouhý život a dlouhé panování, onť jest první sekretář pod sluncem,[1]) sekretář, před kterým se třesou mnozí páni, kteří pod sebou mají na tisíce sekretářů. Lord Palmerston jest svědomí mnohých vlád, zvláště těch, které nerady slovo drží.

---

[1]) [Jak známo, ministr zahraničních záležitostí v Angličanech jmenuje se **sekretářem zahraničním**.]

Pokud jest lord Palmerston sekretářem zahraničním v Angličanech, potud bude mnohá konstituce, po které by jinak ani zmínky již nebylo, alespoň žíti na papíře a jestli konečně ve Francouzích r. 1852 tu první osudnou neděli v Máji vyvolí moudrého a liberálního presidenta, pak snad ještě mnohá taková konstituce povandruje z papíru do života! —

— Dostáváme z Prahy zprávu, že se náš článek: *Proč jsem občanem?*[1]) ve vysoce slavném c. k. náměstnictví do »státního« jazyku překládá. Mnohý by snad myslil, že se to snad k tomu účelu děje, aby byl přijat do zemského zákonníka, aneb že svob. p. Mecséry vůbec jej zamýšlí rozšířiti i mezi krajany našimi, po česku nerozumějícími. — My však, majíce v těchto věcech již nějakou zkušenost, víme dobře příčinu, pro kterou se tomuto našemu článku stala čest překladu z barbarské češtiny do jazyka, jenž jest »*nosičem kultury a vzdělání světa*,« jak říká Reichszeitung. Již za těch časů, když jsme ještě byli pod ochranou vojenského obležení v Praze, děly se časem takové překlady některých našich článků v náměstnictví a brzy jsme vyrozuměli, že každá taková verse v c. k. náměstnictví brzy za sebou táhla povolání před hrozný soud na Hradčanech. Nyní ovšem nenáležíme již pod komando vojenského soudu, a proto jest tento překlad symptomem něčeho jiného, ačkoli snad podobného.

[1]) Viz díl III. S. 657. — Žaloba pro tento článek byla podána c. k. stát. zástupnictvím dne 15. dubna r. 1851. Obsílkou ze dne 29. října r. 1851 byl Havlíček předvolán k c. k. okresnímu sborovému soudu v Kutné Hoře »za příčinou vyslechnutí strany tiskového přečinu článkem »proč jsem občanem« v časopisu »Slovan« čís. 12. od roku 1851« spáchaného.

Dle zásady »scientia non habet osorem nisi nescientem« jsou také největší nepřátelé češtiny ti, kteří česky nerozumějí a největší tupitelé a pronásledovatelé Slovana ti, kteří jej nečtou. A pro ty právě se vždycky hotoví onen překlad do »státního« jazyka.

— V Karlsruhe v Badensku roztloukli vojáci v čas povstání veškerý nábytek plukovníka svého, kterého nenáviděli. Nyní musí měšťané Karlsruhští tuto škodu plukovníkovi nahraditi!

— Papežská vláda vedle svých ostatních podobností a příbuzností s Rakouskou má také to pohodlí, že se jí nedostává stříbra a zlata a že si tedy musí pomáhati papírovými penězi. Přišla mezi jiným také na ten »výnosný« nápad, udělati měděné peníze skoro o polovičku lehčí v ceně, než na nich napsáno. Brzy však nastala jí v tomto výnosném průmyslu nebezpečná konkurence. Mnozí »nábožní« mužové zvláště na ostrovech Corfu a Maltě, zvyklí jsouce ve všem si Svatého Otce za příklad bráti, počali hned také dělati takové papežské peníze a přivážeti je do zemí papežských. Tím způsobem se tam jen hemží měďáky!

— »La Sferza,« časopis vlaský, v Brescii vycházející, byl nedávno od c. k. velitelství vojenského osmidenní suspensí potrestán pro článek, čelící proti Ludvíku Napoleonovi, presidentu franc. republiky.[1]) Žádostivi jsme, jestli by také naši c. k. úřadové vojenští někoho potrestali skrze článek, napsaný proti presidentu Sev. Americké republiky? —

— Také v Lombardsku a Benátsku vyšlo nedávno velmi ostrovtipné nařízení od F. M. Radeckého[2]) (jen

[1]) Viz díl III. S. 810.
[2]) Viz díl III. S. 979.

obnovené). Rozšiřují se tam totiž potají vytištěné spisy proti Rakouské vládě, připomenuto tedy, že každý, komu se nějaký podobný spis do rukou dostane a který jej hned c. k. úřadu neb žandarmovi neodevzdá a při tom neudá, kterak se mu onen spis do rukou dostal, na 1—5 roků do vězení přijde.

— Nedávno přihodily se ve Švédsku a Norvéžsku nepatrné nepokoje. Poněvadž tyto země již dávno užívají ve vší tichosti dobrodiní svobodných ústav, uchopila se tedy naše milá Österr. Corr. hned s nemalou ochotou této příležitosti, aby na to poukázala, k jakému neštěstí vede konstitučně-demokratická svoboda. (Ve Stokholmě totiž udělali několika osobám tak zvané husí marše.) Ona mluví s velikým pathetickým nadšením: »Také v Norvéžsku jest znamenité kvašení, také tam zdvihá povstání svou opovážlivou hlavu a duchové vzpoury potulují se po tichých, od rybářů obydlených břehových údolích!« — — demokraticky zřízené Norvéžsko vidí se tlačeno na kraj propasti a zdá se padati za oběť osudných následků socialistických zásad! Dej Bože, (Gebe der Himmel) aby se vláda ještě v čas zmužila« atd. Slova »Gebe der Himmel« patří k oblibeným frázím rakouských vládních orgánů, kdo z nás nemá je posud v hlavě z principie, kdežto se jimi končila historie Rakouská, kterou jsme se nazpamět učili, dovídajíce se z ní velmi obšírně, jak se slavily svátky a korunovace rozličných rakouských panovníků! Nešťastné Norvéžsko! Nešťastné Švédsko! do jakých propastí vás ještě uvrhne vaše konstituce! Také naše Pražské, české, vládní noviny velmi trpce hořekují nad Švédskem

a Norvéžskem, pravíce, že Norvéžsko před rokem 1814 mělo nejmonarchičtější vládu, od r. 1814 ale že se tam moc královská stínem pouhým nazvati musí. Tento skok že byl tedy nesmírný a proto nebezpečný, jak se prý nyní ukázalo. — Štěstí ještě, že se nebezpečnost tohoto skoku ukázala teprva po 37 letech!! Pražské Noviny nám také vypravují, že se v Norvéžsku na sta venkovanů srotilo a že káceli lesy jím nepatřící, čím rušeno svaté právo vlastnictví, což jest bohaprázdnost. Pražské Noviny ještě další velmi spasitedlné a moudré řeči vedou o hanění vlád atd. My proti tomu, co Pražské Noviny praví, dokonce nic nenamítáme a docela uznáváme svatost jmění a bohaprázdnost každého, kdo na cizí jmění libovolně sahá. Ale na neštěstí naše »buřické« oko vždycky víc vidí než pokojný, tichý zrak Pražských Novin. Pražské Noviny vidí jen bohaprázdnost několika set sprostého lidu, kterýž na cizí »svaté« jmění sahá, my ale vidíme kromě této bohaprázdnosti také bohaprázdnost libovolných vlád, které též tak pod rozličnými záminkami od lidí peníze jejich trpce vydělané vynucují a k svému prospěchu je utrácí. Ještě jsme ale nikdy nepozorovali na Pražských Novinách, že by jim »svatost« jmění tak na srdci ležela, aby se i proti této »bohaprázdnosti« ostře vyjádřili. Či snad jen to jest bohaprázdnost, když si sprostý člověk cizí »svaté« jmění přivlastňuje, a přestává to již býti bohaprázdností, když to samé i velcí páni činí? — Jen důsledně tedy!

— Austria, orgán našeho ministerstva obchodu, přináší zprávu, že se v posledních časích velmi zdvihá obchod mezi Pruskem a Čechy a jmenovitě že se

mnoho zboží z Čech do Prus vyváží. »Zkušení obchodníci — praví Austria — vysvětlují si to tím, že v Prusích očekávají brzké zlepšení peněžitých poměrů v Rakousku a proto že prý ještě chtějí hodně mnoho kořistiti z nerovnosti kursovní.« — Nepotřebujeme zde ani doložiti, že tito »zkušení obchodníci«, doufající v brzké zlepšení našich peněz, nejsou nikdo jiný než redakce Austrie. Neboť každý jiný rozumný člověk, třeba ani nebyl zkušený obchodník, vidí patrně, že Prušáci proto kupují mnoho, že máme tak špatné peníze a ne proto, že očekávají brzy nějakých lepších. Neboť k tomu nemusí býti člověk ani kupeckým učedlníkem, aby nenahlížel, jak nesmírný zisk z toho Prušáci (ovšem na naše útraty) mají, když si napřed své zboží od nás našimi bankovkami s nesmírným ažijem zaplatiti dají a pak za tyto velmi lacino nabyté bankovky u nás zboží nakoupí!

— Lloyd nám přináší z Lublaně tu nepříjemnou zprávu, že se tamější purkmistr p. Ambrož[1]) poděkoval. »Tím prý — dodává — nejvíc trpí Slovinci, kteří v obecních volbách polovičního vítězství dosáhli.« Jak známo, měli Slovinci dvě třetiny ze své strany v obecním výboru, čehož jest zjevným důkazem i to, že p. Ambrož, horlivý Slovan a liberální muž byl vyvolen za purkmistra. Dne 13. listopadu 1850 byl vyvolen a ještě posud, totiž za čtyry měsíce, nebyl od vlády potvrzen. Následkem toho se nepochybně p. Ambrož raději sám poděkoval. — Ostatně jest lehko dávati zákony o svobodné obci atd., když se již napřed chová úmysl, šetřiti svobodu obce jen tam, kde se líbí. Také spolu vidíme, jak se skutkem utlačuje

[1]) Viz díl II. S. 934.

rovnoprávnost národní, slovy hlásaná. Neboť každý nahlíží, že ku prospěchu národnosti slovinské není lhostejno, jak smýšlí v tom ohledu purkmistr jejich hlavního města, dle kterého se ostatní rádi řídí. Všude tedy jen samá láska!

— Proč potřebuje vláda papežská ve své zemi vojska cizí, (francouská a rakouská) viděti také poněkud z následující události. Ve městě Norni slavila tamější papežská posádka dne 3. února výroční paměť prohlášení římské republiky. Vládní noviny jistých vlád radí tedy papeži, aby dokonce žádné své poddané do vojska nebral, nýbrž své vojsko ze samých cizozemců zřídil. — Také pořádná vláda, která svým poddaným ani flintu do rukou dáti nesmí! —

— Lloyd praví ve svém nejnovějším čísle: Není možná vypátrati, povstala-li myšlénka svolati v Rakousích konštitující sněm říšský v *hlavě mužské, ženské nebo dětecí«* atd. V tom samém čísle udává se, že ažio stříbra ve Vídni 29 a půl. Připomínáme tedy Lloydu, že pokud stojí ažio na 30, není ještě čas dělati si tak hrubé žerty z konštitujících sněmů.

— Ve Francouzích také se počíná den ode dne republika více pojišťovati. Journal des Débats napomíná, aby nikdo ze záští proti republice neubližoval marným vzdorováním státu a národu, a radí, aby si i ti, kterým republika nepříjemná jest, na ni zvykali. Samy časopisy konservativní v Paříži vypravují, že se lid při slavnosti dne 24. února (památka revoluce 1848 a založení republiky) velmi slušně a střízlivě choval. Tím ustavičně mizí naděje rozličných dynastických stran k opětnému zrušení republiky a zavedení monarchie ve Francouzích.

— Z Lloydu se dovídáme, že prý v Praze byla rozšířena pověst, že na popeleční středu budou tři z uvězněných na Hradčanech oběšeni, strany jejichžto jmen se ale pověst nemohla usjednotiti. Musíme podotknouti, že již dávno tato pověst koluje po Praze a že alespoň v něčem musí míti nějaký základ. My ani nechceme opakovati jména těch osob, která v tomto ohledu byla v Praze jmenována a dokládáme jen, že by něco podobného — (čemuž ostatně ani věřiti nechceme) mělo asi zcela jiný účinek na mysli obecenstva než si vláda představuje. Všeho moc škodí.

— Dočítáme se ve Vídenských časopisech, že evangelická konsistoř ve Vídni podala k ministerstvu žalobu proti tomu, že jistá krajská vláda vykládala rovnoprávnost evangelíků tak, jakoby se tím rozuměly jen toleranční zákony císaře Josefa. Předseda konsistoře podal prý ale proti tomuto kroku své separatvotum. Předsedou konsistoře evangelické jest totiž až posud — dle nevyzpytatelného šlendrianu — tak jako před r. 1848 katolík! Co by asi tomu říkaly naše katolické konsistoře, kdyby jim pan hrabě Thun ustanovil za předsedy samé protestantské pastory! Posud se alespoň, pokud víme, žádný časopis ultramontánský této nespravedlivosti nedivil, která se evangelíkům děje, ačkoli jinak vždy horlivě zastávají emancipaci církve od státu. Oni ale při emancipaci vyrozumívají vždy jen sami sebe.

Ve vlaských Benátkách byl dne 26. února odpraven (zastřelen) jistý pekařský tovaryš z Uher, jménem Jiří Hirl. On totiž v Trevisu jednomu vojáku od pluku Turského, který vedl transport do Verony, ukázal jakýsi revoluční, maďarský, tištěný spis od maďarské emigrace v Londýně vydaný a chtěl jej —

jak vládní noviny praví — k nevěrnosti svésti. Voják to udal ve Veroně. — Jak známo, mají slíbenou vojáci znamenitou náhradu peněžitou, když udají toho, kdo by je sváděti chtěl. Ne nadarmo zde tuto událost uvádíme, neboť slovo sváděti má široký smysl a mnohý, který před vojákem některým nějaké prudké a neprozřetelné řeči vede, mohl by při panující nyní libovolnosti do velikého neštěstí z bůhdarma upadnouti, pod tou záminkou, že vojáka sváděti chtěl. Jsouť mnozí a rozliční vojáci na světě, hodní i darební. Když jsem ještě v Praze Národní Noviny vydával, počal najednou sprostý voják od pluku uherského Michael jako s nebe spadlý do redakce choditi a na jeho žádost dostával ode mne častěji několik grošů peněz. Po nějakém čase žádal ode mne jednou nějaké staré civilní šaty a něco peněz, poněvadž prý ke Košutovi[1]) utéci chce. Rozmlouval jsem mu ale — jak bylo viděti k velikému překvapení jeho — tuto věc a řekl jsem, že mu k tomu účelu nic dáti nemohu. Za nějaký čas potkám opět tohoto vojáka náhodou na ulici a s velmi rozpačitou tváří počíná se bez ptaní z mé strany hned omlouvati, že prý utekl, ale chycen byl a ve stockhause seděl, což všechno mi jen lehký úsměv na obličej vyloudilo. To jest má vlastní zkušenost a zanechávám každému na rozhodnutí, v jakém úmyslu asi onen voják ke mně chodil, a co by se bylo stalo, kdybych mu byl šaty daroval. — Tím nechci zlehčovat všechny vojáky, neboť znám sám velmi mnoho ctihodných mezi nimi, kteří by raději k smrti se odhodlali, než k podobnému špinavému udavačství — ale každé město není Jerusalem,

[1]) Viz díl II. S. 320.

a proto opatrnost neškodí. Na druhé straně ale sluší zase pozorovati, abychom se uvarovali toho, co se tímto způsobem docíliti chce, totiž všeobecné nedůvěry mezi vojákem a jinými občany a zrůstající zášti mezi oběma stranami.

— Protestace francouské vlády proti přistoupení celého Rakouska k německému spolku jest nyní zcela nepochybná a určitá a zní takto: »Že vláda republiky francouské k veliké nepříjemnosti své nucena se vidí vysloviti, že zákonitost z této změny povstalého nového pořádku věci nedopustí.«

Odstavec, který by zde nyní měl býti otištěn, nalezneš v díle III. S. 707—708.

»Téměř každý týden přicházejí z korunních zemí deputace k ministernímu presidentovi, děkujíce jemu za obhájení pokoje a za politiku, kterou následuje,« tak píše Vídenské Neuigkeitsbüreau.[1]) Téměř každý týden jedna deputace, kolik jich přijde tedy na rok, kolik na hodinu, kdo to vypočte? Myslí se, že jedna z hlavních příčin ke stavení na jaro železnice v Uhřích jest ta, aby tyto deputace děkující měly snadnější a pohodlnější cestu do Vídně.

— Holomoučtí učinili prý pány ministry Schwarzenberga a Bacha čestnými měšťany v Holomouci. Reciprocitatis gratia měli by všichni Holomoučtí obyvatelé učiněni býti čestnými ministry.

— Lloydu píše někdo (ovšem trochu brzy) dne 27. února z Paříže: »Lord Stanley, hlava nového anglického ministerstva, byl vždy přítel anglicko-rakouského spojení. V jeho programu, který královně před-

[1]) Viz díl III. S. 1258.

ložil, ustanovuje se úplná změna v zahraniční politice Anglicka, o čem vám příležitostně více psáti budu.« Myslíme, že si nyní pan dopisovatel, který trochu překvapeně vypálil, svůj program o změně zahraniční politiky Anglicka strčí do kapsy.[1])

— Primas uherský, arcibiskup Ostřihomský, vydal k duchovenstvu oběžní list, aby každý část svých příjmů obětoval na udržení seminářů. — Jak známo, má tento arcibiskup ročně asi 1,000.000 zl., pravím milion zlatých stř. příjmů.

— Pesti Napló, časopis národní maďarské strany, píše: »Janku, známý vůdce Rumunů (o povstání proti Maďarům), tyto dny projížděl, vraceje se z Vídně, skrz Pešť. Odebírá se do Sedmihradska a má prý již příznivější smýšlení k Maďarům než dříve.« Této kratičké, pod křídly obleženosti napsané zprávě zajisté každý našinec porozumí, který ví, jak bídně odbyla naše vláda Rumuny za jejich věrnost v času revoluce maďarské.

62. (Slovan z 15. března r. 1851. Čís. 16. S. 455—457.)

H. B. Když některá vláda jisté zákony svobody zřejmě zrušiti se bojí neb stydí, přece však velmi ráda by se zbavila nepohodlí jejich: hledí obyčejně všelijakým postranním způsobem užívání těchto zákonů každému učiniti nemožným, aby takto zákony sice na papíře platící v životě nebyly ničím. Při takové příležitosti nastává pro řádné občany doba zákoni-

---

[1]) Viz díl III. S. 1304.

tého odporu, který jsme nedávno ve Slovanu popsali na Hampdenu v Angličanech.[1]) Na občanech totiž potom záleží, aby, neštítíce se žádného nepohodlí a žádných postranních následků, od užívání svého zákonnitého práva nikterak se odvrátiti nedali a přinutili vládu, buď aby zákony tyto zcela násilnicky a libovolně zrušila aneb je zachovávala. V takovém pádu zákonnitého odporu ovšem málo kdy stojí užívání oněch zákonů svobody za to nepohodlí, za ty útraty, za ta nebezpečenství, která s ním spojena jsou. Přece proto ale jest zákonní odpor dobře provedený mnohem užitečnější pro národ, než by si někdo myslil, neboť tuží smysl pro právo a svobodu a budí samodůvěru ve mnohém.

— Kam vede jednání nynější vlády, vidíme v nejnovější době na Lublani, hlavním městě Krajinska. Tam byl vyvolen před 4 měsíci p. Ambrož,[2]) liberální a národně smýšlející muž za purkmistra a sice jen 16 hlasy mezi 29, důkazy to, že strana protivná byla dosti silna. Vláda jej již po 4 měsíce potvrditi nechce a on konečně zadal poděkování. A co se stalo? jednohlasně nepřijali zástupcové města jeho poděkování, nýbrž podali žádost k vládě, aby p. Ambrože za purkmistra potvrdila. Následovně tedy se za ty 4 měsíce i předešlí nepřátelé (skoro polovic totiž 14 mezi 29) p. Ambrožovi skrze takové jednání vlády s ním spojili! — Tak to asi bude nyní chodit všelikdes v Rakousku. —

— V Berlíně vyhořela tyto dni první sněmovna.

[1]) Viz díl III. S. 800.
[2]) Viz díl II. S. 934.

O kdyby všechny sněmovny v celém světě vyhořely, myslí si asi leckdo!

— Vídenské »Neuigkeitsbüreau« rozšířilo zprávu následující o novém tiskovém zákonu:

Nový zákonník trestní obdržel sankci JMsti císaře a bude za nedlouho uveřejněn. S vyhlášením jeho odpadnou také všechny pověsti o novém zákonu tiskovém do světa roznešené, ježto ustanovení o příčitce zločinů tiskem spáchaných přijata jsou do obecního zákonníku trestního. Podle tohoto budou při zločinu, spáchá-li se obsahem nějakého spisu tištěného, považováni za vinné spisovatel, redaktor a vydavatel, ač jestliže obviněný neprovede, že se vytištění stalo přes jeho vůli. Když se nemůže vypátrati žádný redaktor, spisovatel neb vydavatel, spadne odpovědnost na obstaravatele tiskárny neb na tiskaře. — Bude-li kdo podle paragrafu trestního zákonníka odsouzen, ztratí na vždy právo k vedení odpovědné redakce, zbaven bude práva voličského a volebnosti do sněmu říšského, do zemských sněmů i do výborů obecních i stane se neschopným k úřadu poroteckému. Veřejné titule, řády, důstojenství, čestné znaky, veřejný úřad, advokatury, agencie, notariaty, pense, obroční (prebendy) provise, příspěvky vychovací odejmou se mu nenávratně; ba i práva, zastupovati strany před veřejným úřadem, zbaven bude.

Následky tyto zasáhnou i také všechny, kdo rozkazem, poradou, poučením, chválou atd. vytisknutí zařídili, zúmyslně způsobili, k vyvedení jeho nadržovali, nápomocni byli anebo zisk z toho vzali. Ostatně ustanovení o zločinech, spáchaných tiskem, srovnána jsou s obecnými paragrafy trestními, i může se za ně nalézti i na trest smrti. Od 1. června let. r. vstoupí zákon tento ve platnost a sice pro celý objem říše. — Bližší ustanovení tisku se týkající, která nenáležejí k řízení trestnímu, budou bezpochyby předmětem nového určení.«

Zpráva tato, která hrůzou svou již nyní mnohého spisovatele přežene z liberální strany pod bezpečnou korouhev vládní, nese však sama v sobě jakési ne-

srovnalosti. Na jedné straně se praví, že jen spisovatel, redaktor, vydavatel budou považováni za vinné (což také slušné jest), ale doleji zase stojí, že následky zasáhnou všechny, kteří rozkazem, poradou, poučením, chválou atd. přispějí k vytištění spisu!! Tak možno jest lehce několik set osob zaplésti do žaloby z přestupku tiskového. Bude-li tomu tak, nezbude spisovatelům politickým nic jiného, než nechati všeho tisku a choditi ode vsi ke vsi poučovat lid v občanských záležitostech.

— Ke starým, ale již trochu opotřebovaným kouskům aristokratických časopisů náleží také to, že po každé, když se jim něco dle jejich vkusu nevydaří, hned podávají zprávy, kterak živnosti a obchody klesají atd. Takové zprávy čteme v Lloydu o Francousku a kdyby se příliš nestyděl, dal by nám vytisknout, že také v Angličanech následkem opětného nastoupení liberálního ministerstva všechny fabriky a obchody zaraženy jsou. Tím způsobem vždy chtějí obyčejnou a prostřední třídu měšťanstva k sobě vábiti, a zapomínají při tom, že ku př. v Sever. Americe, kde největší svoboda panuje, spolu nejvíce obchody a živnosti kvetou, což přece není tak těžko se dověděti!

— Druhá taktika této strany jest zvláštní způsob pojmenování jiných stran. Tak ku př. Lloyd v Sardinsku nevidí jiné strany než Carignana a Mazziniho[1]) totiž absolutismus a nejkrajnější radikalismus. A jistý h abě český, jehožto jméno vysloviti nám jaksi se protiví, dělí dokonce strany u nás jen na absolutisty, socialisty a pseudokonstituční. Avšak se zdá, že tato ne-

[1]) Viz díl III. S. 536.

pokojná strana, která jsouc hlavní popuzovačka, sebe ráda konservativní nazývá, jen ke své škodě těchto krajností se chytá. Mohli by býti rádi, že jest ještě v zemi strana rozumného pokroku, která by si přála, aby po dobrém, v pokoji, pod záštitou zákonů se svoboda pěstovala a vzmáhala, strana, které jest rovněž tak nemilá nezákonitost a libovůle od zpodu jako s hůry. Zdá se ale, že tito červení reakcionáři mermomocí chtějí vsechny svobodomyslné vehnati do řad revolucionářů!

— Vídenské časopisy s jakousi oblibou nám vypravují, že se v letošním masopustě ve Vídni vypilo velmi mnoho dobrého vína, jmenovitě prý asi 12 neb 15.000 lahvic pravého šampaňského. Také bálů bylo letos nesmírně mnoho ve Vídni, a opatrný pozorovatel nemohl se uvarovati povšimnutí, že se všemožně dobrým příkladem s hůry takové zábavy podporovaly. Jenom aby se raději na nic jiného nemyslilo. Nejlepší občané, kteří jen tančí a víno pijí!

63) (Slovan z 22. března r. 1851. Čís. 18. S. 504—507.)

— Za takových časů, v jakých žijeme nyní, jest svoboda tisku ovšem jen zdánlivá. Hlavní rozdíl mezi svobodou tisku a censurou jest ten, že za censury se jen to veřejně tiskem říci smí, co se vládě panující líbí. Svoboda tisku ale záleží v tom, »že má každý právo ústně, písemně, v tisku a vyobrazením své smýšlení svobodně vysloviti«, jak to zaručuje a slibuje § 5. našich oktrojovaných práv základních, jejichžto užívání nám z vlastní vůle císařovy

slíbeno a zaručeno jest. Zdravý rozum již to ssebou nese, že nikomu vyslovení smýšlení ku př. tiskem pranic platno není, když se toto smýšlení nemohou jiní dověděti. Hlavní tedy váha svobody tisku a hlavní její rozdíl od censury záleží jenom v tom, že při censuře vláda nedopustí projeviti tiskem žádné smýšlení, které se jí nelíbí, a že při svobodě tisku možná jest projeviti každé mínění, že nesmí býti nikomu zamezeno projeviti jakékoli věci veřejně tiskem a že jen trestán může býti za to tenkrát, když se mu dokázalo řádným neodvislým soudem, že se provinil proti některému zákonu. — Vlády ale, kterým svoboda tisku nikdy nebyla po chuti, přinuceny byvše konečně censuru zrušiti, dovedly si brzy i po zrušení censury nahraditi v plné míře všechny užitky, které mívávaly z censury. Poháněti někoho pro přestupek tiskový před porotní soud, (který, jak jsme se nyní přesvědčili, pravé zločince a přestupníky, jak náleží, odsuzuje,) to nebyla nikdy silná stránka špatných vlád, poněvadž mohly napřed věděti, že porota, znajíc sama chyby vlády, neodsoudí toho, který tyto chyby spravedlivě pokáral. Proto si vyhledávaly podobné vlády vždy jiné prostředky, kterými by mohly svobodu tisku zjevně platící potají a úskočně udusiti. Časopisy, jakožto na veřejné mínění nejmocněji působící část tisku, obracely na sebe vždy nejvíce takovou otčimskou péči špatných vlád. Vymyslily nejrozmanitějších prostředků, kterými by se vydávání časopisů obtížiti a zameziti dalo. Kauce veliké, obležení ve hlavních městech, nedovolení opposičním časopisům rozesílání poštou (v Prusích), podporování velikými penězi časopisů servilních a reakcionářských, aby rychlostí zpráv

lácí atd. mohly předčiti nad liberálním časopisectvem: všech těchto prostředků a mnoho jiných naužívalo se až do sytosti. Všechno ale to nepomohlo, přece se navzdor tomu všemu vydařil tu i tam některý neodvislý liberální časopis, který sám na svých nohou stál a vládě nepochleboval, nýbrž nemilé pravdy do očí mluviti se neostýchal, dobře se uhradiv na všechny strany všelikými paragrafy zákonů. Jaká pomoc proti takovému nemilému napomínateli? Chovati se tak, jak on radí, nechceme, a dokázati mu, že nemá pravdu, nemůžeme. Musíme jej tedy udusiti a jiného prostředku k tomu nezbývá, nežli konfiskace. Vládě ponecháno jest právo časopis, který by něco pro všeobecnost nebezpečného obsahoval, konfiskovati. Ale časopis neobsahuje nic pro všeobecnost škodlivého. Nic naplat, konfiskuje se přece, záminka se k tomu vždy najde, a ačkoli již napřed se může věděti, že soud nenajde v něm to, co udáno při konfiskaci, přece již jsme docílili toho, co jsme chtěli. Jen když se poštěstilo několik čísel vždy o nějaký čas (totiž pokud trvá soudní jednání) zdržeti. Co jest po časopisu, který se dostane teprva nějaký čas po vytištění do rukou? Tak se tedy docílí při svobodě tisku všeho dobrého, censury a to s ušetřením censorů. Každý redaktor musí býti sám censorem, nechce-li, aby se mu číslo po čísle konfiskovalo! — —

— Od nějakého času pozorujeme ve všech končinách říše rakouské jakousi podivnou a neobyčejnou agitaci — ze všech stran podávají knížeti Schwarzenbergovi poděkovací adresy — tu za udržení pokoje, tu za jeho politiku[1]) a Bůh ví zač ještě, jedno město

[1]) Viz díl III. S. 1256.

po druhém pospíchá udělovati našemu prvnímu ministru čestné měšťanské právo. Všichni jsou šťastni, všichni jsou spokojeni! Blažení lidé! »Jak bychom mohli odepříti ministrpresidentovi Schwarzenbergovi čestné měšťanství?« — pravil p. velkokupec J. B. Riedl, když se o tu samou věc jednalo v Praze — »vždyť jest ministr, vždyť jest kníže, vždyť jest feldmaršallieutenant!« Nejkrásnější při celé věci jest, že od c. k. politických úřadů vychází veliké to snažení o poděkovací adresy a čestná měšťanství pro knížete Schwarzenberga. Jestli to u dvoru ve Vídni nevědí, jakým způsobem se všechny ty demonstrace zcela přirozeně dějí, budou se asi velice diviti, odkud se najednou vzal na všech stranách říše zároveň tento neobyčejný enthusiasmus pro ministra Schwarzenberga a po chvíli by snad uvěřili, že skutečně není v celém Rakousku jiného lidu než spokojeného a šťastného, kdyby náhodou ažio ustavičně se nezmáhalo při tom. Podivný lid tito sedmašedesátníci! Chlubívají se obyčejně, že jen mezi nimi jest bohatství, že všichni liberální lidé jsou jen žebráci, komunisté atd., nyní ustavičně ujišťují pana Schwarzenberga o své důvěře a spokojenosti, nemohou se vynaděkovati a přece . . . přece nechtějí svou důvěru ukázati zvučícím způsobem. Zvučící způsob důvěry jest vyndat schované dvacetníky, brát bankonoty zase tak jako stříbro, a stříbro ne dráž než bankonoty, to by byla ta pravá důvěra v knížete Schwarzenberga, ne ale adresami a podpisy. Takový bankér, dnes podepíše své jméno na adresu, ve které se jeví plná důvěra a spokojenost s vládou knížete Schwarzenberga a kdyby zejtra od něho ta samá

vláda chtěla [si] vypůjčit peníze, dá jí jako nějakému bankrotáři na 100zlatovou obligaci 85 zl., nota bene ještě v bankonotách! To je ta důvěra! Ostatně jest to věru směšné s takovými adresami důvěry, které si vlády samy dávati nechají. Žádal císař Josef II. od sedláků jakých adres důvěry? A na druhé straně, kdyby byli političtí úřadové pro knížete Metternicha v lednu 1848 žádali podobným způsobem adresy důvěry a spokojenosti a poděkování za udržení evropejského pokoje, kdož pochybuje, že by se nebylo sešlo ještě více podpisů než snad nyní?! Marnost nad marnostmi! Ti sami, kteří by byli v lednu 1848 tuto adresu důvěry byli podepsali, ti sami byli již v březnu 1848 nejhorlivější tupitelé téhož knížete a pospíchali tisknouti, prodávati a kupovati karikatury na něho! Marnost nad marnostmi a všechno marnost!

— President francouské republiky nechává si také velice záležet na populárnosti. Obyvatelé jedné části města v Paříži blíž sídla presidentova naříkají si totiž, že tam ustavičně se potlouká asi 150 oudů známé společnosti »Dix Decembre«, kteří po každé, když tam tudy president vyjíždí, jemu slávu provolávají a každého klacky perou, kdo s nimi nekřičí neb kdo volá slávu republice. Policie, rozumí se, trpí jejich kousky. — Jak známo, jest tato společnost jenom naverbovaná luza od Bonapartistů, která pod záminkou, jako by dobročinnou společností byla, za plat při veřejných příležitostech nahražuje to, co by Ludvík Napoleon[1]) míti mohl, kdyby poctivě vládnul, totiž důvěru a lásku lidu.

---

[1]) Viz díl III. S. 810.

— Nedávno jsme se dočtli následující zprávy — nepotřebujeme ani doložiti v jakém časopise — a klademe ji zde na písmenu:

»V jaké lásce a vážnosti má Jeho Eminence kníže kardinal arcibiskup Pražský naši milou mluvu mateřskou, osvědčuje následující krásný zjev Jeho šlechetného srdce. Ač zahrnut totiž pracemi duchovního úřadu svého nejrozmanitějšími, vzpomněl si milovaný arcipastýř ten na svou první chůvu, která Ho učila prvním zvukům našeho drahého jazyka Českého, nyní však v Netolicích co vdova po polesném se zdržuje. Dav tam Jeho Em. psáti, dostal za odpověď, že jeho chůva ještě na živě jest; i ustanovil jí hned stálý roční plat, ačkoli beztoho již pensi má, za tou příčinou, že Ho první učila česky.«

Především již to jest poučitelné, že se pro pana arcibiskupa Pražského zvláštní český pravopis vynalezl, ve kterém se píše: Ho místo ho, kdežto se posud ani o Bohu samém nepsalo Jeho nýbrž jeho. Servus servorum. Pak ale především musí každému myslícímu do oka vraziti, proč si »šlechetné srdce milovaného arcipastýře« na tuto chůvu, která jej učila »prvním zvukům našeho drahého jazyka Českého« (nepochybně tedy již brzy po narození) teprva nyní na ni vzpomnělo. Proč právě zrovna nyní tato dobrota arcibiskupa Pražského k chůvě české ve všech časopisech plave, zrovna jako naschvál brzy na to, kdežto zapověděla Jeho Eminencí svým kněžím užívati tohoto »drahého jazyka Českého« i při menších funkcích církevních? »O! v jaké lásce a vážnosti má naši milou mluvu mateřskou!« O! šťastný národe český, budoucnost tvá jest pojištěna, pan arcibiskup chůvě, která Ho učila první česky, zvětšil pensi a zapověděl kněžím užívati češtiny při svých funkcích!

— — — že se přece ještě za našich časů takových opotřebovaných obratů užívá!

64. (Slovan z 26. březaa r. 1851. Čís. 19. S. 520—524.)

H. B. Jedna z nejdůležitějších věcí, o které se nyní jedná, jest zavedení nového celního tarifu, který obmýšlí ministr *Bruck*,[1]) a dle kterého dosavadní veliká cla z mnohých cizozemských plodin a výrobků znamenitě zrušena budou. Rozumí se samo sebou, že proti tomu všemožně se opírají fabrikanti jistých zboží, která bychom až posud s mnohem větším prospěchem z cizích zemí za laciný peníz kupovati mohli. Tito páni křičí ustavičně o »*vlastenském průmyslu*« (vaterländische Industrie jak říká pan Riedl v Praze) a o nesmírné škodě pro vlast, když se cla sníží, zatím ale ukrývá se za toto jejich nadšení pro blaho vlasti jen zármutek nad tím, že pro snížení cla veliká většina ostatních občanů přinucena nebude špatné a drahé zboží našich »*vlasteneckých*« fabrikantů kupovati místo cizozemského dobrého a laciného zboží. Přiznávajíce se úplně k zásadám svobodného obchodu a průmyslu, přejeme panu ministru Bruckovi vytrvalosti a štěstí na započaté dráze, jsouce přesvědčeni, že pravý průmysl obstojí i při svobodném obchodu a že všeliké nucené a nepřirozené vyvozování průmyslu domácího (jmenovitě zapovídáním přívozu cizozemského lacinějšího zboží aneb obtěžováním tohoto přívozu vysokým clem) jen několika fabrikantům užitek nese, celé zemi však a celému národu na škodu býti musí.

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

— Rozdrážděnost některých šlechtických fabrikantů (bývalých vrchností, které dílny mají) proti ministru obchodu skrze snížení cla jest tak veliká, že prý při jisté audienci u pana ministra až k vášnivosti se zapomněli. Před odjezdem J. M. C. do Terstu vyslala také tato strana zvláštní deputaci rolníků štyrských k císaři, aby vyslovila JMC, že zkáza průmyslu železího v Štyrsku byla by spolu zkázou rolnictva!! Rozumí se samo sebou, že tato deputace rolnická jenom mluvila, jak ji páni šlechticové-fabrikanti naučili, neboť každý zdravý rozum nahlíží následující důvody: Nejlacinějšího železa (syrového) anglického jest cena cent 45 kr. stř. (v celku za 1 zl. 14 kr. stř. klade), i s přívozem do Terstu přijde asi na 1 zl. 44 kr. cent. Železo ku př. v Korutanech vyrobené přijde ale v Terstu na 5 zl. stř. cent. Jest to tedy prospěch rolnictva, kdyby ku př. clo na anglické železo položilo se 4 zl. na cent, tak totiž, aby anglické železo přišlo v Terstu přece dráž než korutanské?

— »Soldatenfreund«, časopis vojenský, ve Vídni vycházející, velice horlí proti uniformám úředníků, jmenovitě proti hvězdičkám, portám atd., zvláště prý proto, že skrze stejné známky úředníků a důstojníků poznenáhla také se duch úřednický rozšíří mezi důstojnictvem, kdežto prý přec hlavní vlastnost dobré armády musí býti duch kastovní! — Jest to věru podivné, my ze svého stanoviska neschvalovali jsme též časem svým uniformy úřednictva a pravili jsme proto, že se duch kastovní tím mezi ouřednictvem rozšíří! A Soldatenfreund naopak se obává, že se tím duch kastovní u vojska ztratí. — Vidíme tedy nyní, že přece bylo uvedení uniforem úřednických vládě na škodu, kdyby

pro nic jiného, jen proto, že tím uraženo jest důstojnictvo. Ostatně pracuje vláda ještě mnohými jinými způsoby sama k tomu, aby si odcizila lásku vojska, totiž důstojnictva, jmenovitě tím, že v nejnovějších časech opět veliký počet rozličných cizozemců mezi důstojnictvo přijímá, kteří, majíce obyčejně protekce a známosti, velice překážejí našim domácím důstojníkům v avanži.

— Také hierarchie pracuje sama na svou záhubu. U nás ku př. zápovědí užívati národního jazyka při funkcích církevních, které u lidu všude oblíbeno bylo a dle svědectví moudrých kněží všude nábožnost podporovalo, beze vší příčiny a bez patrného užitku pro sebe odcizila si mysle. Rovněž tak chová se ve Francouzích. Arcibiskup Pařížský pan Sibour[1]) užívá všeobecné vážnosti proto, že jeví všude upřímný soucit s lidem a pravou nábožnost. Proto se ale vždy na něho durdí ultramontanská strana, která náboženství katolické jenom za služebnici reakce ráda považuje. Nedávno vydal arcibiskup Pařížský list ke kněžstvu, ve kterém jim připomíná, aby měli úctu před zákony, lásku k vlasti a dobročinnost k chudým. To ale nazývá biskup Charterský, splašený ultramontan, nebezpečnou řečí! On vydal proti tomuto pastýřskému listu arcibiskupa a představeného svého prudký spis. Poněvadž arcibiskup praví: »aby se všichni dobří křesťané přičinili k tomu, aby nouze a bída a příliš nesmírná a bolestná nestejnost osudu mezi lidstvem přestávaly a přestati mohly, nazývá jej biskup Charterský »nebezpečným socialistou«.

---

[1]) Viz díl III. S. 1083.

Poněvadž arciskup pravil ke kněžstvu: »*Milujte vlast svou!*« odpovídá mu biskup Charterský: »že prý republiku nikdo nemá milovat, poněvadž jest v ní mnoho nepřátelských stran a že tedy slova arcibiskupova neznamenají nic jiného než: Nenáviďte se a zabíjejte se vespolek!« — Tak se jen hyzdí hierarchie ultramontanská sama před očima národů, a neměli bychom nic proti tomu, kdyby tím zároveň neodvracela srdce lidu od náboženství, neboť bohužel! lid ještě posud neumí děliti kněze a jeho osobu od víry.

— Z Vídenských časopisů dovídáme se také tu znamenitou okolnost, že tam některé noviny dostávají od vlády *zadarmo* marky, to jest jinými slovy, že je vláda zdarma rozesílá. Tak to chce tento svět: Slovana nechtěla vláda ani za obyčejné marky rozesílat, a právě nedávno se přihodilo, že nám jej ani za peníze po poště rozeslati nechtěli — a jiné časopisy rozesílají zdarma! Jak jsou tak šťastné některé časopisy: Papír nekupují, tisk mají zadarmo, na poště je zdarma rozesílají, nikdy je nekonfiskují, žádný proces, pořád svatý pokoj s úřady, redaktoři a jejich pomocníci mají stálé platy a když jejich časopis již ani žádný čísti nechce, přece se z nich ještě stanou zasloužilí hodnostníci státní. Ó, blažený každý, kterému dala příroda *schopnosti* k takovému redaktorství! A co se za všechnu tu dobrotu žádá od takového redaktora? Pravá maličkost, tak řka nic: jen aby psal dle svého přesvědčení; avšak musí míti to *přesvědčení*, že všechno dobré jest, co se od vlády děje! —

— Nedávno jsme čtli zprávu, že nyní vykupování od služby vojenské za ustanovenou taxu beze všelikého obmezení díti se má. Divili jsme se tak urči-

tému, tak nepřekrutitelnému nařízení, ale nedivili jsme se dlouho, neboť brzy na to naše milá Öster. Corresp. nám oznámila »*rozumí prý se samo sebou, že s výminkou těch, kteří úředně se odvedou aneb před odvodem uprchli.*« Vždyť jsme si hned pomyslili, že si naše *konstituční, právní* vláda nenechá z ruky padnout příležitost trestati odváděním za sprosté vojáky takové lidi, kterým se dle zákonu nedá lehce trest nějaký usouditi!

— Již dříve jsme slyšeli z dobrého pramene, že se má v Čechách nějaká veliká změna státi v politické administraci. Nyní čteme, že prý krajské vlády mají všechny sídleti v Praze a státi se jednotlivými oddíly náměstnictví. Ačkoli sice nemůžeme takové zprávě dobře věřiti, poněvadž by poukazovala na to, že vláda sama upouští od zamýšleného departementálního rozdělení říše, a že chce více ještě upustiti od své centralisace: přece alespoň tolik jest jisto, že nějakých velkých změn báti neb nadíti se máme.

— Augsburské noviny nám přinášejí velmi zajímavé zprávy o jisté straně v Čechách, která se snaží napodobiti stranu pruskou, známou pod jménem »Kreuzzeitungspartei« a kterou bychom mohli nejvhodněji po česku »*kobylkářskou*« poznamenati. Vůdcem neb vlastně předříkávačem této strany u nás jest známý hrabě Wurmbrand[1]), který ještě pořád straší robotou. Chtějí prý se spojiti s jedním oddělením starokonservativních Maďarů a namáhají se všemožně o zřízení zvláštních novin, neboť Lloyd, Vídenský Denník atd. zdají se jim ještě příliš radikální. Ve Vídni

[1]) Viz díl III. S. 97.

chtěli Oesterr. Correspondenta, na kterého nyní vláda bezpochyby přestala nakládat, pro sebe získati, nepodařilo se ale, také panu Warrensovi[1]), nynějšímu redaktoru Lloyda, činili návrhy, aby redakci jejich novin přijal, posud ale bez prospěchu.

— Nedorozumění a kyselosti mezi vojskem a ouřednictvem strany uniforem vypukly ve Vlaších zcela na jevo. Nynější vojenský vladař císařský v Lombardsku F. Z. M. Gyulai[2]) vydal cirkulář, aby se úřednictvo tamější přísně drželo v mezích předpisů uniformních a aby každý, kdo by je nezachoval, z veřejných místností odstraněn byl, což velice popudilo úřednictvo. Tam totiž zaveden byl obyčej u úředníků místo kordů šavle nositi a sice s třapcemi jako důstojníci, leč že vždy připletena byla nitka barvy onoho ministerstva, do kterého náleželi. Tito třapcové nejvíce vzbudili žehravost důstojníků vojenských.

— Mnohem rozumnější spis, nežli poděkovací adresa za udržení pokoje podpisuje se nyní v Tyrolsku, jest to žádost o svolání zemského sněmu. Tato žádost jest sice krátká, jen několik řádků obsahující, ale smysl velmi jadrný, totiž aby J. M. C. podle § 21. oktrojované ústavy svolati ráčil sněm zemský, poněvadž všechny potřebné výminky k tomu jsou již vyplněny!

— Adam Potocki, hrabě polský, koupil nedávno

---

[1]) Eduard Warrens (1820—1872) za ministerstva Schwarzenbergova redaktor časopisu »Oesterr. Lloyd«, byl jeden z vůdčích žurnalistů pobřeznového Rakouska.

[2]) František Gyulay z Maros-Németh a Nadaska byl r. 1850 jmenován velitelem 5. sboru v Miláně a po odstoupení Radeckého stal se velitelem druhé armády.

dvůr blíže Krakova s tím úmyslem, aby tam zřídil hospodářskou školu pro Poláky. Tento bohatý Polák vůbec při každé příležitosti pečliv jest posloužiti své vlasti. »Czas«, jediné to polské neodvislé noviny v Rakousích, vycházejí jeho nákladem a jistě s nemalými oběťmi a každý musí jim důkladnost přiznati. Jak často jsme si již vzpomínali na tohoto Potockého, kdykoli jsme slyšeli něco o nespokojenosti zdejší šlechty, která si tak ráda stěžuje na nedůstatek úcty a vážnosti v národu a přece nikde nic nečiní, co by jí tuto vážnost, tuto lásku získati mohlo. Těch několik našich českých pánů, kteří svého rodu se neodřekli a při příležitosti rádi podporují počínání ke zvelebení vlasti a národu směřující z hojnosti statků svých, kdož si jich neváží? Nejsou-li jejich jména známa a oblíbena po celé zemi? Když ale bohatý český pán, o němž se ví, že tisíce tisíců do roka na marnosti vyhází, vystupuje naschvál ze všech vlasteneckých společností, do kterých ročně po několika zlatých přispíval a pak chce, aby vážen a milován byl, aby šlechta ctěna byla, kterak se to dohromady srovnává? Tak mnoho šlechticů vystoupilo naschvál ze společnosti Českého Museum, snad proto Museum zahyne? — Nezahyne, ale vážnost šlechty zahyne!

— Jakožto zajímavou zprávu slyšeli jsme z velmi hodnověrného pramene, že pan ministr Bach[1]) viděn jest ruku v ruce chodící na dvorních bálech se známým panem Babarczym[2]). Kdo ví, jak urážlivým a opovržlivým způsobem se pan Babarczy ve známém spisu

[1]) Viz díl II. S. 122.
[2]) Viz díl III. S. 363.

svém proti p. Bachovi vyjádřil, musí obdivovati smířlivost našeho pana ministra vnitřních záležitostí.

65. (Slovan z 2. dubna r. 1851. Čís. 21. S. 10—11.)

H. B. »*Kdykoli vlci se odívají do rouna ovčího, cítí svou vlastní slabost. Nová historie Evropy to důstatečně ukazuje!*« — praví Lloyd ku konci jednoho svého úvodního článku. Na koho by se asi dala nejlépe tato pravdivá sada obrátit?

— Ve Freiburku ve Švýcařích byla nedávno revoluce. — Vida, zas již revoluce, pořád jen samé revoluce v těch svobodných zemích! řekne mnohý přítel pokoje a pořádku! Ale pomalu, brachu, tuto revoluci způsobila tam právě »dobřesmýšlející«, reakcionáři se srotili a chtěli svobodné zřízení kantonu mocí zbraně zrušit, protože to na sněmích nemohou provésti. S velikou jistotou se jistý biskup za původce pokládá. Ale špatně vypadla ta jejich revoluce, vtrhli do města nenadále, zmocnili se několika ulic a zbrojnice, ale měšťanstvo se sběhlo se zbraní a vyhnalo a pochytalo reakcionářské buřiče. Prohlášeno jest obležení, ale — teď přijde vlastně to nejhlavnější — *hned druhého dne zase obležení se vyzdvihlo*, poněvadž přestalo nebezpečí!

— Náš pan ministr osvěty hrabě L. Thun[1]) nedávno vydal skrze evangelickou konsistoř rozkaz, že katolický kněz, byť by i katolickou víru opustil, přece

[1]) Viz díl III. S. 813.

slib coelibatu až do smrti držeti musí a že manželství jeho neplatné jest[1]). Celý svět se divil tomuto rozkazu pana ministra a nyní se bude diviti ještě více, když se dozví, že i církevní časopisy jmenovitě »Neue Sion« tento rozkaz hr. Thuna neschvalují, nazývajíce jej násilím přesvědčení učiněným, kterýmž se vláda činí sama vykladačem dogmatiky a morálky. Neue Sion praví: že kněz katolický, vystoupna z katolické víry, stane se svobodným občanem, a zbaven nemá býti nijakého práva, ostatním občanům příslušícího a vyzývá dokonce biskupy, aby protestovali proti takovému nepovolanému vkročování státní moci do záležitosti víry. — Ejhle! tedy náš pan ministr osvěty více činí, než církevníci sami žádají!

— Že naše vláda opravdu hodlá do Uher hodně mnoho Němců nasídliti, o tom proskakují leckde patrné důkazy. Jednání takové dalo by se — ze státního stanoviska — jen tenkrát ospravedlniti, kdyby vláda naše jistotu měla, že svou německou centralisaci provede. Pak by ovšem takové kolonie velice jí nápomocny byly. Jest ale nade všechnu pochybnost u všech lidí, kteří nejsou pouze pochlebníci, že žádným způsobem system německé centralisace v Rakousích dlouho nevytrvá. Pak ale jest taková kolonisace velice nebezpečná a škodlivá jak pro tyto kolonisty, tak i pro národy uherské, mezi kterými se jen tímto ještě sváry rozmnožují a konečně i pro vládu, která si takovouto strakatinou řízení zemí (při rovnoprávnosti) skoro nemožné činí.

— Const. Blatt přináší z Brna zprávu, že se

---

[1]) Viz díl III. S. 713.

v Tišnovicích následkem missionářů tři lidi — starec a dvě ženské — zbláznili! — Inu ovšem, kdo již na tomto světě rozumu pozbude, má nebe zcela jisté proto, že v bláznovství již se mu žádný hřích připočísti nemůže.

66) (Slovan z 5. dubna r. 1851. Číslo 22. S. 39—43.)

H. B. Privilegium svobodného přístavu pro Benátky jest opět obnoveno. Toto privilegium obnáší v sobě svobodný obchod pro takové město a jeho nejbližší okres, všeliká zboží mohou se tam z cizích zemí beze cla přivážeti. Účel tohoto jest, aby obchod, nejsa žádným celním obmezováním zdržován, tím lépe kvésti mohl, neboť se pak stane takový svobodný přístav skladem nesmírným všelikého cizozemského zboží. Benátky byly již dříve svobodným přístavem, ale po revoluci odňato jim jest od vlády toto privilegium, které se jim nyní opět navracuje. — Z každé maličkosti i z tohoto vidíme libovolnost naší vlády. V moudře a spravedlivě zřízeném státu nemá vláda dle okamžité své chuti neb nechuti, náklonnosti neb zášti jednati, nýbrž jenom dle potřeby zemské a beze všelikých vášní. Jestli jest to pro všeobecnost užitečné, aby byly Benátky svobodným přístavem, kterak se může pro některé potrestání Benátkám toto právo odejmouti? a jestli toto privilegium není pro všeobecnost zapotřebí, kterak se může z milosti k jednotlivému městu uděliti? Samé protismysly. — S obyčejným svým pochlebenstvím vypravují nám naše vládní noviny o nesmírném nadšení, s kterým Benátčané

J. M. C. uvítali. My sami bychom si přáli, aby Vlachové poznenáhla dostali náklonnost pro náš stát, neboť každý ví, že si přejeme, aby se Rakousko ještě zvětšilo, aby se stalo foederačním státem všech středoevropejských národů ve společné ochraně proti všelikým útiskům. Právě proto, že si to přejeme, jsou nám protivné takové marné řeči vládních našich novin. J. M. C. zná jistě smýšlení Vlachů a nedrží tam nadarmo tak ohromnou armádu. Proti komu jest ona? Proti těm, kteří J. M. C. s plesáním a nevýslovnou radostí vítají? A město jako Benátky, které nedávno tak zoufalý odpor vedlo se zbraní proti rakouskému vojsku, to bude nyní najednou plesati pro Rakousko? Za opětné udělení svobodného přístavu, když ví, že přístav svobodný v Terstu naschvál založen jest od vlády pro zkrácení Benátského? — Nač se takovými řečmi šáliti? Jest ovšem zapotřebí, aby vláda ve Vlaších poznenáhla náklonnost k rakouskému spojení vzbuzovala, ale vyhlašovati, že již nyní jsou spokojeni, že smýšlejí pro Rakousko, že jsou oddáni vládě, to považujeme jen za škodné šálení sebe sama, kdežto přece pro každou vládu jest pravdivé znání okolností největší potřebou.

— Vládní časopisy oznamují, že prý se má důst. p. kanovník Jirsík[1]) z Prahy státi biskupem Budějovským. Jestli se tato zpráva potvrdí, nabudeme příležitosti zase jednou za dlouhý čas býti s jedním ustanovením pana ministra Thuna[2]) spokojeni, neboť

---

[1]) Jan Valerian Jirsík (1798—1883), autor řady náboženských spisů, příznivec českých snah a lidumil, byl r. 1851 jmenován biskupem Budějovickým a dne 1. listopadu r. 1851 úřad svůj nastoupil.

[2]) Viz díl III. S. 813.

myslíme, že p. Jirsík dobře se bude starati o prospěch své diecése.

— Právě se dočítáme v Pražských Novinách, že setník-auditor *Franz* povýšen jest za majora. — Jindy by na takové zprávě mnoho nebylo, ale kdo ví, že auditor Franz jest vlastně hlava a duše všeho vyšetřování na Hradě Pražském . . . . Než my jsme také v polovičním obležení a proto raději o těch zásluhách pana auditora Franze, kterými si vydobyl své majorství, pomlčíme.

— Když vyjde nějaké nové nařízení od naší vlády, nebo se něco dobrého kdekoli zavede, můžeme se s každým, oč chce, vsaditi, co bude stát za několik dní v Reichszeitungu: Všude si to libují, plesají, jsou spokojeni. Nedávno ustanovili politické úředníky pro Uhry. Reichszeitung hned druhý den na to má dopis z Peště, ve kterém praví, že by prý sice strany toho bylo kvapné mluviti o smýšlení v zemi, v Pešti ale že jsou všichni spokojeni. Neboť prý ustanovení mužové jsou již beztoho známí strany schopností. Jeden prý (hned ten první), Szalay, byl *sekretářem u arciknížete Štěpána*[1]) atd. —— A jestli pak by pořádný člověk smíchem neonemocněl nad touto rekomendací!? Sekretářem u arciknížete Štěpána! to je rekomendace? Celý svět ví, že za palatinství arciknížete Štěpána vlastně v Uhřích svařeno bylo to, co pak vykypělo jako revoluce, a proto právě se arcikníže Štěpán ani domů nevrací. Jeho sekretář přece o tom musel vědět, jak jeho pán vládne, kdežto přece se dosti všeobecně ví, nač mívají takoví pánové sekretáře. A nyní to má být rekomen-

---

[1]) Viz díl III. S. 1063.

dace, kdo byl sekretářem? — I ten by se nikomu na to ani přiznat neměl, že mu kdy říkali sekretář. —

— Neprojde nyní skoro ani jedno číslo vládních novin bez nějakého úředního oznámení vojenských soudů, že ten neb onen holí tolik a tolik ran dostal — vždy skoro pro uražení stráže. To jsou ty naše konstituční pokroky — před r. 1848 také prali holí, ale v novinách se tím alespoň před celým světem nechlubili!

— Výstava průmyslná v Londýně dělá nyní jistým vládám nesmírné starosti. Jak známo, jsou nyní v Londýně nejhlavnější revolucionáři z celé Evropy pohromadě. Jisté vlády tedy se obávají, aby se jejich věrní poddaní, cestující na výstavu, od těchto pánů nepokazili. Zapověditi všem svým občanům zcela návštěvu Londýnské výstavy — to se přece stydí před celým světem udělati, vymýšlejí tedy všelijakých prostředků proti tomuto nebezpečenství. Náš pan ministr vnitřních záležitostí p. Bach vydal nařízení, aby se pasy do Londýna dávaly jenom lidem zcela jistým a propagandě Londýnské nepřístupným, a aby se při jejich návratu na ně bedlivý pozor dal. (Chudák tedy každý, kdo půjde do Londýna, neboť po návratu bude několik let ustavičně pod očkem policie!) Také prý bude od nás několik policejních úředníků k Londýnské výstavě odesláno — ne tak z průmyslových ohledů, jako více z pečlivosti a pro bdění o naše občany, aby si žádný o kámen nohu nenarazil (jak písmo praví)! Když ale již p. Bach co dědic slavné paměti policejního ministra Sedlnického[1]) vysílá po-

[1]) Josef hr. Sedlnitzky (1778—1855) byl jmenován r. 1817 presidentem nejvyššího policejního a censurního dvorního úřadu a místo to zastával po 31 let, to jest až do chvíle, kdy absolutism byl poprvé v Rakousku odstraněn.

licejní úředníky na výstavu do Londýna, dali bychom následující užitečnou radu: Naše vláda se již bojí, aby se několik našich občanů nesešlo s Londýnskou propagandou, anglická vláda se ale nebojí celou tu propagandu zrovna v Londýně uprostřed svého národu uhostiti, což aby tedy ti naši policejní úředníci, když již do Londýna půjdou, tam vypátrali, čím to asi jest, že se anglická vláda těch revolucionářů nebojí, ačkoli nemá skoro žádné vojsko? a čím to zase jest, že jiné vlády, ačkoli mají na sta tisíců vojska, přece se již toho bojí, kdyby se několik jejich občanů s těmi revolucionáři sešlo? —

— Vládním novinám přihodí se často něco nemilého. Jak známo, jsou naše rakouské vládní noviny úhlavní nepřátelé nynějšího ministerstva Russel-Palmerstonova[1]) v Angličanech. Každý se bude pamatovat, s jakou radostí již před nedávnem hlásali pád tohoto liberálního ministerstva a nastoupení torysticko-reakcionářského. Když se to potom nepovedlo, dokazovali ovšem zas, že to právě tak nejlíp vypadlo. Nyní se přihodilo Lloydu zas podobné neštěstí: před hlasováním o novém církevním zákonu v parlamentě ohlašoval z dobrých pramenů, že ministerstvo jistě propadne a hned Stanley nastoupí, za několik dní na to ukázalo se ale, že bylo 438 hlasů pro druhé čtení a jen 95 proti němu. Co tedy dělat: milý Lloyd ohlásil opět z těch samých dobrých pramenů, že prý to udělali jen naschvál, aby ministři brzy počali jednání o účtech státních, při kterém tím větší porážku utrpí »a na jejich místo trvanlivé ministerstvo

---

[1]) Viz díl III. S. 1294.

pak nastoupí.« Rozumí se samo sebou, že trvanlivé zde znamená jen reakcionářské.

— Stenografické protokoly říšského sněmu našeho tisknou se prý dále a dotištěn jest svazek zajímavý z října 1848. V máji 1851 budou rozesílány. — Poněvadž již přestaly volby obecních výborů atd. v hlavních městech, zbývá již zase »našemu« panu Berlioz-Jelenovi[1]) trochu času, aby mohl pomysliti na svá pravá zaměstnání, k vůli kterým co říšského sněmu archivář širokou zlatou portu ne na klobouku, nýbrž na kabátě nosí.

— Vládní noviny praví: »Ministrpresident kníže Felix Schwarzenberg neopustí Vídeň. Doslýcháme také k našemu zármutku, že Drážďanské konference nikoli neměly takový výsledek, aby přítomnosti knížete Schwarzenberga ve Drážďanech zapotřebí bylo.« Toť jest věru zázrak, že jednou vládní noviny se přiznávají se svým »zármutkem« a že si dle známého obyčeje svého ještě nelibují, že [konference] právě tak vypadly. Budeť ono toho »zármutku« ještě víc!

— Čtenářstvo naše bude se pamatovat, s jakým pathosem, s jakým naříkáním naše vládní noviny před nějakým časem vypravovaly o strašlivých nepokojech ve Švédsku a Norvéžsku.[2]) Öster. Correspondenz s očima k nebi vyzdviženýma volala tenkrát: »Dejž Bůh! aby se vláda švédská ještě za včasu zmohla a nedala zlému vzniku atd.« Nyní se ukazuje, co vlastně bylo na tom. V únoru bylo ve Stockholmě hezké počasí

---

[1]) Viz díl III. S. 1004.
[2]) Viz díl III. S. 1308.

a proto na ulicích hodně živo. Studentíkům na gymnasium napadlo k vyražení obecenstva provozovati po ulicích husí marš a ještě k tomu ne snad někomu na potupu, nýbrž pouze pro vyražení. Tak tedy ti hoši zticha jeden za druhým v dlouhé řadě táhli při měsíčku po ulicích Stockholmských, dělajíce všichni stejné posuňky. Švédům, kteří jsou, jak známo, veselý národek a ne nadarmo se severními Francouzy nazývají, zalíbil se velice tento nový žert a počali hned po ulicích samé husí marše provozovati a když se toho konečně všechna chasa uchytila, neobešlo se časem bez trochu křiku a povyku. Švédská policie — (která policie se ráda do všeho nemíchá?) nemohla to snésti na srdci a počala zapovídat, lidé byli rozveseleni a nedali si zapovídat, hašteřili se s policií a konečně došlo až k pračkám. Tedy vlastně řečeno jen policie způsobila nepořádek. Několik osob bylo zatknuto, a poněvadž nastaly pošmourné časy, přestaly též veselosti na ulicích. To byl počátek a konec rebellie ve Švédsku! »*Někteří strašpytlové viděli v tom již počátek komunistického spiknutí a proletářské revoluce!*« Tato slova nacházíme nyní v našich vládních novinách, které již nepochybně zapomněly, že právě jen ony byly ti strašpytlové!

Což by se teprva kormoutilo srdce takové policii, kdyby viděla, jak v Rusích po městech lid na náměstí tančí, hry a žerty provozuje, potýká se na pěstě o závod, zpívá a huláká v celém choru, to všechno před očima ruské vyhledačné policie! Naši páni od policie by myslili, že se při takových okolnostech ruská říše ani již dvě leta udržeti nemůže!

— K jaké slávě přece ještě přijde Vídeň! Šlechta

německá z říše vypraví prý tam deputace, aby se srozuměla s rakouskou šlechtou strany obnovení bývalého stavovského zřízení zemského. Vůbec pozorujeme nyní z rozličných známek jakési daleko-široko rozvětvené spiknutí evropejské aristokratie proti platícím nyní ústavám a divná věc, že žádná policie, žádná vojenská vyšetřující komise si toho nevšímají. My voláme z celé mysli své: Pane Bože! chceš-li je náležitě potrestati, popřej jim, aby se jim všude, třeba i ve Francouzích, povedlo, zavésti zase stavovské zřízení! —

— Co nejdříve očekáváme, že dostanou Maďaři zase nějakou velikou amnestii, neboť na čele ženské deputace, která se s prosbou o to do Vídně odebéře stojí hraběnka Wenkheim [1], dcera maršála Radeckého [2]. Zdá se, že dcera maršála Radeckého by nesměla jíti do Vídně, kdyby již napřed nevěděla, že prosba vyslyšena bude. Také primas uherský, arcibiskup Ostřihomský, půjde s tou deputací. — V Reichszeitungu dočtli jsme se také již, že by prý utečenci maďarští v Turcích »den amnestie żehnali«. Samé známky, že bude udělena.

67. (Slovan z 12. dubna r. 1851. Číslo 24. S. 92—93.)

H. B. Nyní přišla již řada svobody obecní užívati až na Záhřeb. Mají se tam voliti starší obecní. Měšťané chtěli se tam sejíti k předběžné poradě strany těchto voleb — ale pan župan Záhřebského kraje zapověděl

[1]) Výtečná pianistka Friederike hr. Wenckheim (1816—1866), choť Karla hr. Wenckheima.

[2]) Viz díl III. S. 979.

jim tuto schůzku. — Nyní nepochybně se jim povede jako ostatním hlavním městům; mohou si vyvoliti koho chtí za představeného, ale který se vládě líbiti nebude, toho nepotvrdí. Ó samostatnost a svoboda obcí?

— Dostal se nám do rukou opis jedné německé kurendy konsistoře Pražské od 12. února 1851, ve které se kněžstvo vybízí, aby přispívalo peněžitě na zřízení zvláštního fondu, na exercitie kněžské. Rozumí se samo sebou, že se v této kurendě veliká užitečnost těchto exercitií nad míru vychvaluje. Nepotřebujeme ani doložiti, že tyto exercitie nemají jiného účele, než aby se čas do čase hlasy, zvláště mladšího kněžstva, přivedly po té formy, v jaké je hierarchie pro svůj a pro obecný prospěch všech ostatních absolutistů potřebuje. Omnia ad majorem Dei gloriam — jak páni Jezovité říkávali.

— Vídenský Denník počíná své 81. číslo těmito slovy:

»Jazyk náš nutně bude muset vynalézti nové slovo. O člověku, který dnes něco slíbí, zejtra slib svůj změní, pozejtří odvolá, který se hlasitě k zásadě nějaké přiznává a zároveň proti zásadě této jedná, který dnes uznává za pravé, co včera zavrhnul, a zejtra zavrhne, co dnes uznal za pravé, o člověku, kterému to všechno stalo se návykem a který v ničem není důsledným, leč v tom, že ustavičně jest nedůsledný, o člověku takovém budoucně se nebude moci říci jinak nežli že prušákuje. Římané říkávali: Punica fides, graeca fides — nulla fides: my Rakušané poznali jsme ze zkušeností posledních let překrásný trojlístek: Palmerstonovu poctivost, pruské připovídání, sardinskou věru — trijugium nobile fratrum!«

Milý příteli Denníku! kdyby v Kutné Hoře nebyly přišly od nějakého času konfiskace Slovana tak velice do módy, mohli bychom i my obohatiti jazyk český

novým slovem, kterým bychom ještě trefněji mohli poznamenati každého, jenž, jak ty pravíš, »dnes něco slíbí, zejtra slib svůj změní, pozejtří jej odvolá, který se hlasitě k zásadě nějaké přiznává a zároveň proti ní jedná« atd. — — Prušákuje! nač prušákuje? Což jsou jen Prušáci na světě? A jak Vám Rakušanům (Vídenský Denník, jak každý vidí, je Rakušan) ten lord Palmerston,[1]) ti Prušáci, to Sardinsko v žaludku leží! My Čechové nic zvláště zlého na nich neshledáváme a také se o jejich domácí kuchyň mnoho nestaráme, jen když se nám do naší nepletou. Jen tu slabost máme my Čechové, že se vždycky srdečně radujeme, když se nějaká konference nepodaří, která nás chce učiniti provincií nového německého císařství!

— Jedny pruské noviny praví, že se ve Vídni velice o to jedná, aby německý Bundestag z Frankfurtu byl přeložen do Vídně. Tedy bychom měli Frankfurt doma! kdo by to byl řekl r. 1848? —

— Nejnovější a také nejznamenitější novina z Vídně jest, že se pan ministr osvěty hr. Thun[2]) začíná přidržovati zásad a pravidel »Slovana«. — ! — V posledním svém přednešení k císaři nejmenuje již Veličenstvo, jak to vládní strana nedávno uvedla, nýbrž Vaše C. Milost, jako my říkáme. Jen tedy dál, nulla dies sine linea, zrušení coelibatu, svoboda církve, obmezení hierarchie, důkladné reformy škol atd. budou nepochybně až později následovati.

[1]) Viz díl III.. S. 1294.
[2]) Viz díl III. S. 813.

68) (Slovan z 16. dubna r. 1851. Čís. 25. S. 106—108.)

H. B. Jeví se z velmi dobrých pramenů, že pan komandující v Čechách J. C. V. arcikníže Albrecht vydal rozkaz ke všem pensionovaným c. k. důstojníkům, aby žádný z nich úřad porotce, kdyby los naň padl, nepřijímal. — Podle zákonů ale jsou tito důstojníci (vyjmouc pády velikého stáří) povinni pod pokutou a dalšími tresty přijímati na sebe povinnosti porotců. Patrno tedy, že tímto rozkazem pan komandující v Čechách vybízí k zřejmému rušení zákonů a k odporu proti nim, což jest podle zákonu trestu hodné. Poněvadž ale páni c. k. státní zástupcové dle § 57. trestního řádu povinnost mají stíhati všechny trestné skutky, uvádíme tuto událost k známosti zvláště zdejšího c. k. státního zastupitelství, a doufáme, že s tou samou příkladnou horlivostí, kterou objevuje ve stíhání redaktorů, také v tomto pádu se ukáže co bedlivý hajitel zákonů. —

— Žádný by neuvěřil, jakou práci si naše nynější vláda béře s policejním pátráním a nikdo by v panu ministru Bachovi nebyl před r. 1848 hledal tolik schopností k této vznešené vědě všech absolutních států. Majitelové větších průmyslních obchodů dostali ve Vídni od policie archy, aby v nich naznačili všeliké vlastnosti svých podřízených lidí: dělníků, tovaryšů atd. Mezi rubrikami, které vyplniti mají pánové a mistři, jsou také: *Náklonnost ke hře; náklonnost k pití, náklonnost k resonírování; smýšlení a chování politické.* Tak se měli vlastně mistři a pánové státi denuncianty svých dělníků a tovaryšů, což ovšem velmi mnozí od sebe odmrštili, pravíce, že

im nic není po tom, jakého jsou lidé jejich politického smýšlení. Tak daleko to již přišlo v Rakousích za časů konštituce! To přec nahlíží každý, že by při takovémto ustanovení nemohlo býti ani za mák důvěry a náklonnosti mezi třídou pracující a mezi podnikateli práce, kdyby takto dělník ve svém pánu, tovaryš ve svém mistru hledati musel — věčného udavatele. — Jest to státnická moudrost? —

— Ost-Deutsche Post vede nyní ostré hádky s tak nazvanou rakouskou Kreutzzeitungspartei aneb se stranou kobylkářů, jak jsme my ji nazvali.[1] Ost-Deutsche Post vytýká těmto pánům nedůslednost, poněvadž říkají, že císař má lid slyšeti, že císař má poroučeti a lid poslouchati a přece proto ale zlehčují ústavu od 4. března, ačkoli ji císař »poručil« a jak Ost-Deutsche Post velmi ostrovtipně dodává, zcela ze svobodné vůle poručil, vydav ji totiž v nejpevnější pevnosti celé říše, v Holomouci! — Mezi jiným uvádí také tato šlechticko-absolutní strana, co prý znamená liberalismus nynějšího našeho ministerstva, totiž: »aby císař slyšel byrokratii, aby byrokracie poroučela a císař i s národem poslouchali!« což jim Ost-Deutsche Post také velmi za zlé pokládá, v čem ale my jim úplně za pravdu dáti musíme. Vůbec nenahlížíme, proč naše vládní časopisy tak urputně brojí proti této šlechticko-absolutní straně. Jaký jest tak podstatný rozdíl mezi ní a mezi nynější naší vládou? Jaký jest rozdíl mezi libovůlí páně Bachovou a páně Babarczyho neb Wurmbrandovou etc. Libovůle zůstane vždy libovůlí, a jestli

[1]) Viz díl III. S. 1329.

nám dnes poroučí dle své libosti p. Bach a zejtra p. Babarczy[1]), jest nám vše jedno: my chceme, aby zákon jen poroučel, a aby poroučel všem stejně, jak nám, tak i vládě. —

— Při porotním soudě v Tyrolsku strany veřejného násilí, provedeného na jistém muži ze strany liberální, uvedeno jest od soudu mezi polehčovacími okolnostmi také to, že vinníci z kazatelny byli popuzeni! —

— Jak velice jsme záviděti musili našim jihoslovanským soukmenovcům, když Südslavische Zeitung, jednajíc o stranách v Chorvatsku, praví: »U nás národnost — Bohu díky! přestala již občanstvo na dva tábory děliti, vítězství národnosti naší jest tak úplné, že již nemůže přijíti v pochybnost. Od té doby, co u nás dosáhla národnost náležité platnosti, přestala býti podnětem k strannictví!« — Kýž bychom také my v Čechách mohli již podobným způsobem se těšiti!

— Jistý dopisovatel z Liberce do jedněch německých novin Pražských s patrnou nelibostí se diví, že výbor městský v Liberci žádá na úřednících obecních známost obou jazyků! — Komu z nás napadlo by jen diviti se tomu, že se od obecních úředníků v českých městech žádá známost němčiny? Inu, daleko jsou tedy ještě naši Němci za námi pozadu v citu slušnosti pro národní rovnoprávnost?!

— V ministerstvě vnitřních záležitostí, s kterým spojena jest také policie, má býti obsazeno ještě mnoho míst, a poněvadž prý »důležité« povinnosti jejich žádají všeliký »ohled«, nezdá se prý býti přiměřená

[1]) Viz díl III. S. 363.

cesta, vypsati na tato místa veřejný konkurs! — Jaká by to mohla býti důležitá, všeliký ohled žádající zaměstnání úředníků, aby bylo zapotřebí potají je obsazovat! —

— V Miláně zase již mají z brusu nový přestupek, vojenské soudy trestají lidi, kteří jiným zrazují kouření na ulici. — Ve Vlaších totiž opět si umínili nekouřiti a na ulicích nekouří již nikdo skoro než vojsko. — Divné sjednocené Rakousko! Zde sem tam vojsko zabraňovalo a zabraňuje časem na ulici kouřit a ve Vlaších zas vojsko stíhá lidi proto, že nechtějí kouřit na ulici!

— Časopisy francouzské zhusta se již o tom zmiňují, že socialisté a radikalisté ve Francouzích při nastávající (v Máji 1852) volbě nového presidenta francouzské republiky chtějí dáti hlasy své generálu Cavaignacovi.[1]) Stane-li se to, jest rozhodnut nepochybně osud svobody evropejské, neboť sobě ty vlády, které nyní k absolutismu směřují, avšak do té doby zcela zřejmě vystoupiti a celý svůj záměr odhaliti nedůvěřují, zajisté nebudou troufati za presidentství Cavaignakova zrušiti zřejmě konstituci. Cavaignac jest muž pevné povahy a svobodě oddaný a socialisté francouzští chybili velice, že jemu hned při prvním volení presidenta své hlasy nedali, nýbrž v marném přepjatství svém pomohli k vítězství reakci. Zajisté by byly nyní záležitosti evropejské v jiném stavu, kdyby se byl místo L. Napoleona Cavaignac byl stal presidentem.

---

[1]) Viz díl III. S. 947.

69) (Slovan z 19. dubna r. 1851. Čís. 26. S. 136—137).

H. B. V Lloydu od 16. dubna čteme mezi denními zprávami takto: »Majitelové lesů jsou dle nedávno vyšlého nařízení od všeliké kontribuce osvobozeni. Jak se praví, má toto nařízení ten účel, aby se lesnictví zmohlo.« Podobným způsobem mohlo by se říci, že majitelové polí se osvobodí od všeliké kontribuce, aby se hospodářství zmohlo! Jestli tato zpráva v Lloydu, čemuž ani věřiti nemůžeme, jest pravdivá, pak věru jest již všechno možné u naší vlády. Lesy vysvoboditi od všeliké daně! Kdo jest majitelem lesů? Nenesou lesy žádný užitek? Každý chuďas musí ze všeho, co jen jméno má, daň platiti a jen ty ohromné míle lesů ponesou čistý užitek beze všeho poplatku k všeobecným obtížem státu? O rovnoprávnost! o stejnost před zákonem! o rovné právo pro všechny!

— Ten samý »ctihodný« Lloyd takto píše nedávno o porotních soudech:

»Byli jsme již po dlouhý čas němými svědky radosti a nadšení, s kterými se uvítalo zavedení porotních soudů v Rakousku. Znajíce z dávných zkušeností znamenité [i] špatné stránky tohoto ústavu (!!), které se objevují v zemích, kde již dávno tyto soudy jsou uvedeny, věděli jsme, že tím více se ukáží v zemi, (rozuměj u nás, Red.), která se teprva vzdělati musí pro takové ústavy. Již nyní stane se porotě u nás lepší vděk, když se mnohé překážky její, dobrému působení v cestě stojící, odstraní, než když se bez ohledů vychvalovati bude. Patrno jest, že mnohá rozhodnutí poroty nebyla spravedlivá, že velké zločiny časem méně potrestali než malé přestupky, že nesrovnalost mezi proviněním a trestem nyní strašlivým způsobem se zmáhá, že veřejné soudy až posud méně sloužily k utužení smyslu

pro právo, než k ukojení jisté nenasytné chuti po skandálech, že mnoho zlého tím povstalo, když se veřejnost soudů skrze veřejný tisk ještě více zmnohonásobnila, že konečně jedna třída porotců, která čas svůj k vlastní živnosti potřebuje, mnoho ztráty utrpí povinností porotnickou.«

Pročež myslí Lloyd, aby se zavedl *větší census*, aby prý jen bohatí a také *vzdělaní* lidé byli porotníci, aby prý přístup do veřejných soudů jistým třídám obyvatelstva byl zapovězen!! neb více ztížen, aby dovoleno nebylo veřejné soudní jednání tiskem bez obmezení rozšiřovati!! —

Každý nahlíží, že není nic příjemného překládati do poctivého našeho jazyka takové řeči Lloydu, ale přece jsme se, ačkoli s ošklivostí, podrobili této práci, jen aby čtenářstvo naše naučilo se znáti tyto faryzejské praktiky. Nic skoro, nic nám nezbylo z ústavy než veřejné soudy a porota, nyní již počínají tyto podemílat. Jaké tu těžkosti nacházejí ve veřejných soudech a v porotě. Nepochybně by tak Lloyd rád, aby jen oni majitelové lesů, od všech daní osvobození, byli porotci, pak by ovšem lehce odsoudili každého, kdo takové od daní osvobození za nespravedlivé prohlásil. To tak jest směr podobných faryzeů, veřejnost soudů a porotu radit zrušiti výslovně, nemají nyní ještě smělosti, proto chtí, aby se jméno nechalo, věc ale pěkně odstranila.

— Jakožto příjemnou novinku k svátkům nám ohlašuje Öster. Corr., že budou všechny přímé daně o 5 procent totiž o groš ze zlatého zvětšeny v zemích, kde se vyvazování gruntů koná.

70) (Slovan z 26. dubna r. 1851. Čís. 27. S. 162—169.)

H. B. Nejznamenitější událost těchto dnů jest ustanovení nové říšské rady a jmenování několika nejprvnějších říšských radd.[1]) Jména jejich, jakož i hlavnější ustanovení statutu dočtou se čtenářové naši na jiném místě tohoto svazku.[2]) Zde musíme podotknouti jen tolik (což ostatně beztoho skoro samo sebou se rozumí), že se zřízení této říšské rady v ničem neliší od všech ostatních kroků nynější vlády. Podle všeho zdá se býti naše říšská rada nějakým příhodným museum pro uchránění všelikých vysokých úředníků, pro které vláda z jistých příčin na dobrý způsob jinak by místa neměla. Ostatně béře se při tom také ohled na národnosti: Vlachové tam mají co svého zástupce jednoho krajana, který řídil proti nim časem svým hlavní vyšetřování a zavírání, Poláci tam mají oblíbeného vicepresidenta svého p. Kriega, Čechy a Moravu posud nezastupuje jiný než kníže

---

[1]) Viz díl III. S. 740.

[2]) V rubrice »Rakouské politické zprávy« v Slovanu ze dne 26. dubna r. 1851. Čís. 27. S. 169—170 byla na prvním místě otištěna zpráva: »— Od několika měsíců opovídaný statut Rady Říšské, vypracovaný z nejvyššího poručení od presidenta též rady barona Kübecka, vyšel již . . . Povolání rady říšské jest pouze radící. Jest ona ve svých obradách samostatná; ale výsledky těch obrad nejsou vížící pro ministerstvo. Počet radních není vytknutý. Prozatím je jich jmenováno osm. Ačkoliv statut opovídá, že při volení bude brán ohled na rozličné části říše, přece mezi všemi osmi nenalezli jsme ani jednoho Slovana, jsouť to: František baron Krieg v. Hochfelden, Norbert v. Purkhart, Ladislav v. Szögyeny, František hrabě Zichy, Antonín Salvotti von Eichenkraft, Ondřej v. Baumgartner, František baron Boul na Bernburgu, pak Hugo kníže a altgraf Salm-Reifferscheidt-Krantheim.«

Hugo Salm, známý úhlavní protivník Čechů z průmyslové jednoty[1]) ještě před r. 1848. Nejlépe ještě dopadli Maďaři, ačkoli ze zastupujících je dvou pánů jeden (hr. Zichy) byl hlavním civilním komisařem při ruské armádě v čas poslední války a druhý též tak tvrdý starokonservativní, přece jsou alespoň oba horliví Maďaři.

Zdá se ostatně, že říšská rada asi málo hluku o sobě nadělá a že jediný užitek její pro nás bude ten, že jí sobě nynější vláda co obtížné závaží zřídila a tak své mnohonásobné těžkosti ještě o jednu zvětšila.

— Vládní časopisy nám přinesly nedávno zajímavou zprávu, že při soudech porotních ustanoveni jsou již katové co úředníci státní. Jestli to jest také jeden z prostředků, kterým se potřebná u lidu úcta k úředníkům státním upevniti a zvýšiti má — to zapomněly vládní noviny přiložiti.

— Víme, že naše ministerstvo osvěty se zvláštní pečlivostí na to dbá, aby ve školních knihách již za času se mládeži vštípilo to smýšlení, jakého zapotřebí jest, aby byli lidé — spokojenými občany. Nedávno zasáhla tato pečlivost pana ministra také »Čítanku« p. Zoričiče v Záhřebu, schválenou před tím pro školy od tamnější bánské rady za školní knihu. Pan ministr vyjadřuje se (jak Süds. Ztg. píše) v dopisu k Jelačiči-bánu[2]) o této knížce asi takto: »Nemohu této čítance stvrzení své uděliti, neboť jest psána v duchu nábožensko-indifferentistském (totiž nestran-

---

[1]) Viz díl I. S. 185.
[2]) Viz díl III. S 142.

ném) a neštítí se na str. 167. Jana Husa postaviti na stejný stupeň se S. Janem Nep. a vzbuzuje národní cit na takový způsob, který se schváliti nemůže. Úkol její má býti, aby vedla mládež k zmužilé opatrnosti a ke křesťanskému sebezapření. Také prý pan biskup Záhřebský (podobný p. biskupu Brněnskému) ohlásil se proti této knížce jakožto přepjaté v národním a indifferentistické v náboženském ohledu. Proto tedy nařizuje p. ministr odstranění této čítanky.«

— Z Holomúckých novin »Neue Zeit« dovídáme se, že při povědomé missii Tišnovské u Brna (při které se tři lidé zbláznili)[1]) také prý nábožný Brněnský p. biskup osobně byl přítomen. Ve chrámu odložil známky své biskupské důstojnosti, poněvadž prý není hoden nositi je v přítomnosti těchto nábožných otců liguriánů a obdržel je po kolenou se šoupaje potom nazpět z rukou oněch nábožných otců. — To by tak byla historka hodící se do čítanky pro děti, která by našla milosti před očima ministerstva osvěty a činíme na ni všechny skladatele podobných knížek pozorny.

— Na vysokých školách Helsingforských v Rusích (ve Finlandech) bylo nedávno 42 studentů s potupou propuštěno. — Příčina tohoto propuštění jest opravdu podivuhodná a u nás k víře nepodobná: byli totiž proto trestáni, že nechtěli jíti na bál. Vicekancléř této university dával totiž bál ke cti 25letého kancléřství cesareviče Alexandra Nikolajeviče (ruští princové již v kolébce dostávají vysoké důstojnosti a řády) a poněvadž tito studenti na bál nepřišli, byli tak po-

---

[1]) Viz díl III. S. 1334.

trestáni. — Divné to absolutní vlády: na jejich rozkaz musí člověk brzy se radovat a brzy plakat, nechce-li býti co buřič potrestán!

— Vládní časopisy nám vypravují, že v novém trestním zákonu, který již brzy ohlášen býti má, tělesné tresty (rozuměj rány holí atd.) zrušeny jsou, vyjmouc jedině v disciplinární cestě proti nenapravitelným trestníkům, při kterých v čas jejich vězení všechna jiná zostření trestu (jako půst a samota) bez účinku zůstala. — Toť by arci bylo něco chvalitebného, jen že obležení jak známo takové chvalitebnosti bude notně obmezovat.

Při této příležitosti vzpomínáme si, že redaktor »Soldatenfreundu« (časopisu vojenského) ve Vídni nedávno odsouzen byl pro potupení všech civilních úřadů na 14 dní k profosovi. Tento pán při každé příležitosti vychvaloval nevyhnutelnost a užitečnost tělesních trestů, a divíme se tedy vším právem, proč v tomto pádu u sl. vojenského velitelství ve Vídni o tu milost nezakročil, aby mu onen trest 14denního vězení raději proměněn byl v 14 ran holí, u něho tak oblíbených.

— Nejnovější Reichszeitung píše takto doslovně: »V Sardinsku stojí věci velmi povážlivě. Ve městě Janově zrušeny jsou všechny svazky pořádku a kázně, zvlášť ve vojsku. Viděti jest oficíry a sprosté za ruce se vodící na procházkách atd. Nešťastné Sardinsko!

— S podobnou bolestí vypravuje také Reichszeitung o revoluci r. 1848 v Paříži: »Do nejskvostnějších obrazů v královském paláci stříleli kulkami. Se smutkem a zahanbením odvracíme se od těchto upomínek!« S jakým

teprva zármutkem a zahanbením odvrátila by se ubohá Reichszeitung od těch upomínek, kdyby si vzpomenouti chtěla, kterak ve Lvově vypálilo c. k. vojsko universitní bibliotéku a kterak se zacházelo z té samé strany se sbírkami vědeckými v Karolinum v Praze! Pravé štěstí, že si Reichszeitung nikdy na takové pády nevzpomíná, sice by k nenahraditelnému neštěstí pro celé Rakousko, zármutkem atd. se umořiti musela!

-- »Všechny národnosti jsou rovně oprávněny«, praví § 5. naší ústavy. V Celi ale mezi Slovinci byli nedávno někteří mužové, poněvadž německy neuměli, vyloučeni z hodnosti porotnické! —

— My také máme neodvislé soudy, o kteréžto neodvislosti by mohla zvláště redakce Slovana a také veřejný hlas Kutné Hoře ledacos vypravovat. V Sardinsku mají také neodvislé soudy a aby mohli skutečně beze strachu před vládou jen dle svého přesvědčení soudit, zní hlavní ustanovení o této neodvislosti soudců takto:

»Soudcové, kteří dosáhli práva neodstranitelnosti (po tříleté službě) nesmějí býti ani úřadu zbaveni, ani od úřadování na čas zdrženi, ani bez svého přivolení přesazeni, ani do disponibility neb na odpočinek dáni, též ne do pense neb s jinými podporami leč v pádech v zákonu naznačených a ve způsobu dle zákonu ustanoveného.«

Tento zákon se bude také v Sardinsku zachovávat!

— Od nějakých dob pozorujeme v Pražských vládních novinách jak českých tak německých zvláštní snahu tupiti Sev. Americké soustátí. Děje-li se to jen proto, aby tím odstrašeni byli všichni ti, kteří se nyní ze všech našich končin hlásí o pasy k vystěhování

do Ameriky z nespokojenosti s nynějšími našimi poměry — nechtěli bychom nic proti tomu namítati, neb i my ovšem z jiných příčin než vládní časopisy nepřejeme si, aby náš čilejší lid z okamžité mrzutosti opouštěl vlast v dobách tak rozhodných, jako jest nynější, při čem arci doložiti slušno, že křivé a strannicky předpojaté vypisování cizých zemí vždy zůstane nechvalitebným prostředkem. Děje-li se ale takovéto nepravdivé vypisování Sev. Ameriky v našich vládních novinách z toho ohledu, aby snad takovýmto způsobem odňata byla národu chuť po liberálních ústavech, po zákonité svobodě a nezrušitelném právu jak v Sev. Americkém Soustátí panují: pak ovšem musíme toto směšné snažení jen politovati. Neboť lidé, kteří se o svobodu a právo zasazují a dle kterých se ostatní řídí, mají své povědomosti o Americe z jiných a lepších pramenů než Pražské vládní časopisy a znají také působení svobodných ústav ze zkušenosti historické a očitého přesvědčení mnohem lépe a důkladněji, než aby od Pražských novin dali sobě a jiným, jak říkáme, x za u malovati!

— Také v Uhrách jest množství lidu chystajícího se na vystěhování do Ameriky — jenom že očekávají až r. 1852,[1]) totiž na novou volbu presidenta republiky francouzské, která nepochybně rozhodne mezi absolutismem a konstitučností v Evropě.

— Jakožto policejní agenti k dohlídce na německé zloděje (jak výslovně se praví v dopisu k anglickému ministerstvu zahraničních záležitostí) budou vysláni k výstavě Londýnské z Berlína p. Stieber

[1]) Viz díl III. S. 810.

a z Vídně p. von Felsenthal. — Byla by věru až nepochopitelná pečlivost německých dvou vlád o kapsy jinak dosti nenáviděných Angličanů, kdybychom nevěděli ještě o jiných důležitějších příčinách, které přítomnost naší policie v Londýně nevyhnutelnou činí. Škoda jen, že ubozí Němci na conto této hlavní příčiny tu veřejnou ostudu trpěti musí, jako by až do Londýna krásti chodili!

— Cizozemské noviny nám opět přinášejí zprávy o strašlivém pronásledování těch Kytajců (Chinesů), kteří ke křesťanské víře byli přestoupili. Tajné spolky kytajské popuzují prý venkovský lid k pronásledování jich. Zapalují a drancují jim domy, tak že kytajská policie musela se zbraní se do toho vložiti. — Zrovna tedy jako ve Hrádku v podkrajství Novoměstském v Čechách, s tím rozdílem, že u nás jsou pronásledovatelé katolíci a pronásledovanými evangelíci — a v Kytaji pronásledovatelé buddhisté a pronásledovaní katolíci! Tak tedy splácejí katolíkům buddhisté, co katolíci evangelíkům učinili. Kdy asi budou lidé moudřejší v Chině? Kdy asi budou moudřejší v Čechách? —

— Do Südslavische Zeitung píše kdosi ze Slavonska: »Duch je zde velmi dobrý. Každý si přeje pokoj, jenom ne s ozbrojením. Každý touží po penězích, jenom ne po papírových. Každý očekává vyplnění ústavy, jenom ne znovu oktrojované. Každý chce mocnou vládu, jenom ne pouze německou. Každý touží po říšském sněmu, jenom ne s dědičnou pairií. Každý si přeje chorvátsko-slavonský sněm, jenom ne přepjatý. Konečně jsme spokojeni se vším, co máme na papíře a nespokojeni se vším, co máme ve skuteč-

nosti a sice proto, že obojí jest nanejvýš sobě odporné dle rozumného výkladu. Würtemberský král praví zřejmě, že se již nedá vládnout pouhými bodáky proti vůli lidu. Jsme úplně srozuměni s tímto rozumným králem, jenž nezavírá naschvál oči před budoucností.«

— Mezi kupci Vídenskými jest rozšířena zpráva, že kupcovstvo Terstské hodlá všechny své prodeje jenom za skutečné dvacetníky konati, tak jako to až posud všude ve Vlaších obyčej jest, kdežto se bankonoty v privátním životě nepřijímají. Jako příčinu toho udávají, že uděleno jest Benátkám opět privilegium volného přístavu[1]) a že tudy nastala mezi Terstem a Benátky konkurence, při které by Terst neobstál, kdyby kromě potřebné kalkulace ve zboží také na zřeteli míti museli kupci Terstští vždy se měnící cenu bankovek, kdežto Benátští všechny koupě a prodeje jen v penězích jistých a nezměnitelných totiž ve stříbře a zlatě konají. — Ostatně jest z celé věci velmi patrno, že hlavní původ k tomu kroku jest nespokojenost Terstu s vládou, že Benátkům opět udělila právo svobodného přístavu: jestli ale Terstští kupci úmysl svůj provedou, dá se lehce nahlížeti, že agio velmi vzroste, neboť každému povědomo, že veliké sumy peněz z celého mocnářství jdou do Terstu za zboží.

— Ostatně ale prý z úst samého ministra Bacha se ve Vídni vypravuje, že vláda mezi 14 dny rozhodný krok učiniti hodlá k urovnání našich peněžných záležitostí. Jaký bude tento rozhodný krok, ovšem posud nikdo neví, my víme jen tolik s jistotou, že tento

[1]) Viz díl III. S. 1334.

rozhodný krok, má-li k dobrému vésti, nemůže býti nic jiného než propuštění nejméně asi polovice vojska, z čeho by pak nevyhnutelně následovati musela upřímná konštituční vláda ve smyslu většiny národů. K tomuto jedině možnému prostředku neodhodlá se ale *tato vláda* dobrovolně, a proto víme napřed, že našim financím není pomoci a že každý jiný *rozhodný* krok povede jen ještě hloub do nesnází.

— Také anglické noviny Times, o kterých se přec nemůže říci, že by smýšlely anarchisticky, praví zřejmě, že rakouský stát nebude míti kreditu dříve, pokud sněmy nesvolá a neodevzdá národům kontrolu nad vydáním státním. — Times tedy zdají se býti s námi toho stejného mínění, že všechny adresy důvěry, zasílané knížeti Schwarzenbergovi[1]), ani o půl procenta nezmenší agio.

— Ost-Deutsche Post, která zachovala věrně předešlou německo-frankfurtskou allianci s Maďary, vypravuje nám následující událost. Vládní komisar jedné stolice uherské vyzval tamnější pandury (bývalé policejty v Uhřích), aby přistoupili k žandarmerii, kteří ale onen návrh nepřijali proto, že prý by se styděli v takové uniformě před své ženy předstoupiti. Ost-Deutsche Post vyvozuje z toho potřebu, aby vláda v Uhřích ve všem národních zvyků, jmen, oděvů atd. šetřila, chce-li najíti u národu sympathie a horlí velice proti zanedbávání a nevšímání národních obyčejů. — Škoda, že Ost-Deutsche Post takové pravdy uznává jen u Maďarů a protiví se jim všude u Slovanstva!

— Jeden frankfurtský spisovatel vzal si práci vy-

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

počítati, že pruské ministerstvo Manteufflovo[1]) jedenáctekrát officielně a 33krát poloofficielně slíbilo a se vyjádřilo, »že je Bundestag nejen právně a zákonně zrušen, nýbrž že také obnovení jeho jest neslušné a poměrům německým nepřístojné« — a přece jej nyní toto ministerstvo zase uznalo a svého vyslance tam vypravilo! Kdyby si tak chtěl někdo vzíti práci a spočítati nezdržené sliby jiných ministrů!

— Na dlužní úpisy Mazziniho[2]), o kterých jsme se již dříve zmínili, půjčeno jest v Sardinsku dle zpráv v Times okolo 2 mil. franků.

— Oesterr. Corres. bolestně mluví o nové revoluci v Portugalech a upozorňuje svět na to, že prý Portugaly mají již dávno »tak nazvané liberální konstituční zřízení« a že tedy přece není schopno způsobiti štěstí a spokojenost národů. Čeho ale — jak se samo sebou rozumí — nejvíce lituje Oest. Corr. jest to, že také vojsko odpadlo od vlády a přichytilo se revoluce. — Musíme totiž k vyjasnění věděti, že mělo Portugalsko posud takovou asi ústavu, jako my ji máme.

— Pan Ekert, redaktor novin »Freimüthige Sachsenzeitung«, pod kterýmžto lákavým názvem ukrývá se reakcionářský orgán saských šlechtických absolutistů, jest nyní ve Vídni, kdežto vyjednává prý s rakouskou, hlavně českou[3]) aristokratií o založení nějakých novin, sloužících jejím záměrům.

---

[1]) Viz díl III. S. 803.

[2]) Viz díl III. S. 536.

[3]) [Aby se nezneužívalo našeho krásného národního jména, mělo by se vlastně říci s böhmickou aristokratií.]

— Nový spisek p. Zsedenyiho,[1]) jednoho z předbřeznových vůdců konservativní strany uherské, jednající o ministerstvu a jeho vládnutí v Uhrách, byl ve Vídni konfiskován. Konfiskace tato nestala se ani na rozkaz vojenského úřadu ani na rozkaz státního zastupitelství — jak píše výslovně Ost-Deutsche Post. Z této malé události vysvítá celý charakter naší nynější vlády, která se za vojsko schovává, kde chce provozovati neliberálnosti, přece ale časem svým ze své role vypadne a se zapomene. Jakožto klíček k této konfiskaci sloužiž za vědomost, že p. Zsedenyi ve svém spisku prý p. Bacha[2]) velmi sebral.

— Knížete Mettrnicha[3]) očekávají nyní do Vídně na návštěvu. Před nějakým časem byla by tato zpráva způsobila mnoho hluku a obávání na všech stranách, nyní se již nemáme ničeho obávati. Kn. Mettrnich nepochybně již sám se přesvědčil, že jeho osoby ani není již zapotřebí a raduje se nepochybně, že ve svém stáří našel tak schopné mladší substituty.

— F. Z. M. Haynau[4]) zamýšlí nyní dvě věci, předně vydati tiskem své pamětnosti a za druhé koupiti si statky v Uhřích. Nic nového pod sluncem, také dobyvatelé Čech po r. 1620 dostali u nás statky.

— Oesterr. Corres. píše, že prý politické úřady ve Lombardsko-Benátsku dostaly rozkaz, aby na žádný způsob netrpěly demonstrace s kouřením tabáku. Jak známo, Vlachové svůj opposiční duch proti vládě

---

[1]) Eduard Zsedényi (1803—1879). Který spis jeho Havlíček zde míní, nemohl jsem zjistiti.

[2]) Viz díl II. S. 122.

[3]) Viz díl II. S. 20.

[4]) Viz díl II. S. 775.

jeví tím, že nekouří žádný tabák, jsme tedy žádostivi, jakým způsobem jim budou moci političtí úřadové tuto demonstraci zameziti. Bude-li muset každý odvádět týdně jistou část popele z vykouřeného tabáku nebo několik oharků z cigar, neb bude-li každý zatknut, kdo na ulici nekouří atd.; kdož to může napřed uhodnouti?

— V Uhřích zase vynalezli zcela jiný způsob přestupku a příčinu novou k zavírání. Někteří mladí lidé z lepších domů zavedli totiž obyčej nositi se dle kroje nižších tříd a za to byli v Aradě dílem na ulicích dílem v kavárnách zatýkáni. Jak mnoho starostí a prací si přidělávají ctihodní orgánové vládní!

— Reichszeitung praví velmi upřímně: »Kdyby L. Napoleon dosáhl prodloužení presidentství,[1]) měl by znovu na 4 léta moc ve svých rukou; a co to znamená, o tom nás poučil důstatečně čas uplynulý jeho presidentství.« Toť věřím, když již za tři léta způsobil tolik reakce, dalo by se dle regula de tri snadno vypočíst, co by jí způsobil za 8 let! Nepochybně by nezůstalo ze svobody a konstituce francouzské ani stínu a Ludvík N. by se psal z Boží Milosti! Jest ale mnoho lidu, kteří to samé nahlížejí co Reichszeitung a právě proto si toho nepřejí, a mezi těmi jest také, chvála Bohu, víc než polovic vojska francouzského s generálem Cavaignacem[2]) v čele!

— Ve Štyrsku zavádějí tamnější ultramontáni spolky panenské, do kterých se přijímají panny od 14 do 40 let. Každá musí slib pannenství do rukou

[1]) [Což je zcela proti ústavě francouzské, neboť nikdo nesmí býti dvakrát za sebou presidentem. Red.]

[2]) Viz díl III. S. 947.

kněze složiti a zavázati se k jistým modlitbám, k častým zpovědím atd. Při procesích nosejí co vyznamenání mašličku, za to ale se musejí odříci navždy tance atd. Naše vláda, která přece tak ráda všude jest, měla by přece alespoň zapovědít, aby tak mladé holky jako ku př. 14leté atd. nezavazovaly se k slibům, kterým, jsou-li poctivé, v tu dobu ani rozuměti nemají, co v sobě obnášejí!

— Ku konci ještě velmi znamenitou zprávu. Čtyři páni z výboru pro zřízení českého národního divadla v Praze a sice pp. Palacký, Vorovka, opat Strahovský Zeidler a Dr. Daníček přišli tyto dni k panu kardinálu arcibiskupu Schwarzenbergovi [1]) žádati též o nějaký příspěvek. Pan kardinál mluvil nejprve o špatném a záhubném vplyvu, který divadlo ve Francouzích a v Angličanech na mravnost má a mělo, podotknul dále, kterak prý jmenovitě divadlo české vždy proti církvi brojilo a konec všeho byl, že on, pan kardinál a primas království Českého, nedá nic. — Tuto zprávu máme z pramene zcela jistého a bezpečného. — Mnozí našinci v Praze obávají se, aby to nepřišlo do veřejnosti, poněvadž prý by pak také duchovenstvo celé nechtělo ničím přispívat a jinak k provedení národního divadla účinkovat, obávajíc se arcibiskupa. — My nejsme toho mínění a naopak právě myslíme, že jest dobře tuto zprávu všude rozšířiti. Časy jsou již nyní, chvála Bohu! takové, že nám více pomůže nenávist nežli náklonnost pana kardinála. Kdyby byl pan kardinál nic nedal, ale při tom nic neřekl, bylo by nám to více nebezpečné, poněvadž by se dle jeho

[1]) Viz díl III. S. 252.

příkladu řídili mnozí, kteří také neradi co dají. Že ale p. kardinál mluvil, a sice tak mluvil, jako svrchu psáno, to nám může jen prospěti. Směr hierarchie objevuje se zde úplně bez závoje, celý svět bude s podivením a s útrpností slyšeti slova pana kardinála a arcibiskupa o divadle, a kdo asi zvítězí v nestejném boji, kardinálové čili divadla, toť lehce předvídati. Ostatně máme z této události opět nový důkaz, že není žádné vyrovnání možné mezi českým národem a hierarchií, a každý, kdo myslí, viděti musí, že nelze dvěma pánům sloužiti, že nelze býti přítelem národu českého a spolu služebníkem hierarchie. Neb hned na první pohled viděti, že slova p. kardinálova o brojení českého divadla proti církvi jsou jen pouhá slova, pouhý pláštík, neboť každý ví, že jest nyní divadlo pod censurou, která nepropouští ani slovíčka proti církvi neb lépe řečeno proti hierarchii. Vyplýváť tedy tento krok pana kardinála z toho samého srdce, z kterého vyšla zápověď užívati češtiny při funkcích církevních. — Co tomu asi řekne ta paní chůva,[1]) která Jeho Eminenci první česky učila?!

71) (Slovan z 3. května r. 1851. Čís. 29. S. 215—217.)

H. B. Pan Hurban[2]) počal již své »Slovenské Pohledy« vydávati a sice jak bylo předvídati, zase v místním nářečí. Slovenské Noviny ve Vídni jsou s ním také v tuhém sporu a opět tedy budou Slováci ve velmi důležité věci na dvě strany rozděleni. Mezi

---

[1]) Viz díl III. S. 1324.

[2]) Viz díl I. S. 33.

[redacted]

rozličnými důvody, které uvádí pp. Štúr a Hurban ještě před r. 1848 pro potřebu, aby se na Slovensku psalo v místním nářečí, byl také hlavní ten, že tak spíše se vyrovnají s tehdejší maďarskou vládou, která by jim byla prý mnohem nepříznivější, kdyby česky psali. Nyní není již žádná maďarská vláda, naopak vláda nyní panující ustanovila náš jazyk spisovní také za vládní orgán na Slovensku, a přece p. Hurban vede staré způsoby své. Hned první svazek jeho jest zase jen jazyková polemika, a ačkoli praví, že se o tyto záležitosti hádati nemíní, jsme přece úplně přesvědčeni, že neprojde ani jedno číslo bez hádek s druhou stranou všeobecným spisovním jazykem píšící. My ovšem nebudeme se s p. Hurbanem o jazyk hádat, ale kdyby okolnosti tomu dovolovaly, dokázali bychom p. Hurbanovi skutkem, že Slováci lépe po česku rozumí a také raději čítají než jeho neslovanským a nesrozumitelným slohem psanou novoslovenčinu, které neumí p. Hurban jinak národního rázu dáti, nežli užíváním slov nejvulgarnějších, o kterých on často myslí, že jsou pouze slovenská, kterých zatím ale u nás v horáckých vesnicích také užívají.

— V jednom dopisu z Uher vypisuje nám Reichszeitung některé nad míru podivné věci. Především se přiznává, že prý lid tam jest nespokojen — a takové vyznání v Reichszeitungu něco znamená! Dále praví Reichszeitung, že lid v Uhřích mluví o velikých maďarských armádách, které na hranici čekají jen na pokynutí Košutovo, [1]) aby vpadly do země, kterážto trpká rozjímání Reichszeitung končí touto (v Reichs-

[1]) Viz díl II. S. 320.

zeitungu) neslýchanou sadou: *Spokojenost je nejmoudřejší zbraň proti revoluci.* Reichszeitung tedy, jak vidíme, začíná moudřet, ona nedrží již ani jako Vídenský Denník katolictví a vojsko za nejlepší a jedinou zbraň proti revoluci, nýbrž — *spokojenost!* Ale jak se docíliti má této spokojenosti?

— Ve kterémsi jiném časopise Vídenském zase se dočítáme, že vláda prý na to myslí, založiti v Uhřích zvláštní tabáční kolonie, kdežto by také z části usazovali se trestníci a lidé špatně zachovalí. — Příčinou toho jest, že nyní v Uhřích z mrzutosti nad tabáčním monopolem velmi zhusta nechávají zúplna setí tabáku, a raději pšenici, řepku atd. na předešlá tabáková pole vysévají. Veliký počet zdržuje se naschvál od kouření.

— V jednom svém posledním čísle jmenuje Víd. Denn. *svrchovanost národu* obludou. Víme, že veliké a mocné státy za své hlavní pravidlo uznávají tuto *obludu* svrchovanost národu a tak jako strany monarchicko-patriarchální nechtí od republikánů nazvat nechati obludami svá základní práva, tak snad by již pouhá slušnost toho žádala, aby se tak mocná zásada a tak vážená v mnohých krajinách nejmenovala takovými nedůstojnými jmény. — Ale Poturčenec horší bývá nežli Turek.

— Studenti němečtí scházejí prý se nyní silně v Paříži, což jistým vládám zase nedává pokojně spáti. Posud tam byli Bonští a Heidelberští, ale očekávají se ještě z Lipska, z Drážďan (?) a z Prahy.

— Jisté vládní noviny, vypravujíce o mnohých a velikých fortifikačních stavbách v Italii, dodávají

pak s velikým sebevědomím: O těchto stavbách se sice málo mluví, ale dle starorakouského obyčeje tím více dělá atd. Vydání státní naše ovšem také málo o těchto stavbách mluví, ale za to tím více platí k velikému zarmoucení všech kontribuentů.

— Lloyd nám vypravuje, kterak maďarští emigranti v Paříži slavili památný den 14. dubna.[1]) Jeden z nich B. Kemény Farkas pronesl při hostině také mezi jiným toast: »na neodvislost a uherskou republiku!« atd. Vidíme, jak Maďaři mají všechno dobře nastrojeno. Mezi tím co jedna jejich strana, starokonservativní, absolutismus hlásá a tím si přátele a vysoké příznivce vábí pro Maďarstvo, hledí si druhá strana dobré přízně u republikánů. Tak mají na obě strany dobře nalíčeno, ať vyhraje kterákoli.

Jak známo, chtěla již a chce také posud turecká vláda propustit emigranty a vůdce maďarské z polovězení v Kiutahii, vymlouvajíc se hlavně na to, že jí vydržování jich mnohé útraty působí. Naše vláda prý ale naopak chce, aby nejméně ještě asi 2 léta tam držáni byli, totiž až do rozhodnutí věcí ve Francouzsku: a za to se nabízí naše vláda nahraditi turecké všechny útraty. Turecká vláda, jak se zdá, dobře se chce o své hosty postarati, žádá totiž na Košuta, Bathiany,[2]) Perczela[3]) atd. na každého ročně asi 10.000 zl. stř.,

---

[1]) Rozuměj »14. duben 1849«, kdy Maďaři prohlásili svoji neodvislost a zřízení republiky.

[2]) Kazimír hr. Batthyanyi (1807—1854) byl po prohlášení neodvislosti Uher ministrem zahraničních záležitostí. Po porážce odporu maďarského prchl do Widdina. S druhými hlavami odboje byl pak Batthyanyi odtamtud dopraven do Kutahie.

[3]) Perczel Mór (1811—1899), maďarský revoluční generál,

proti čemuž se ovšem naši diplomatové vzpouzí. Bylo by to také věru něco neobyčejného, aby rakouská vláda těm, které by jistě, kdyby jí do rukou byli padli, oběsiti byla dala, nyní platiti musela ročně po 10.000 zl. stř., asi tolik, co dostávají naši páni ministři! Ostatně nepochybujeme, že se vláda naše raději všemu podrobí, jen když zůstanou tito vůdcové Maďarů odloučeni od Londýna atd.

— Jak dalece se zneužívá politických vášnivostí, pozorujeme nedávno zase v Terstě. Jistý p. Gopčević tam zřídil parní loď, s kterou jezdí mezi Terstem a Benátky a sice mnohem laciněji než společnost Lloydu, která až posud měla tyto plavby v monopolu. Hned na to špinaví špekulanti očerňují toto jim nepříjemné podniknutí denunciací politickou, že prý totiž jen národní vlaská strana tuto loď podporuje ze msty proti společnosti Lloydu, která vládě vždy služebně se proukazovala!

— Praví se, že prý již nyní nepřijde žádný jiný byrokratický živel do říšské rady,[1] nýbrž že nyní 12 nových rad v krátce bude vyvoleno z tak zvaných politických kapacit. Uvidíme, jak dalece tam také tedy bude zastoupena strana opposice foederalistické!!

— V Londýně nedávno odsoudil úřad pro veřejný pořádek jistého barona Sir. James Šutterland Mackenzy pro časté opilství a výtržnosti na ulici na 21 dní do pracovního domu.

— Na Slovensku se — teprva nyní — zakládají gruntovní knihy, neboť známo, že mezi dosavadní

uprchl po porážce Maďarů u Világose (13. srpna roku 1849) do Turecka.

[1]) Viz díl III. S. 1350.

nešvary uherské náležel také nedůstatek vší hypothékární jistoty. — Rozumí se, že sprostný lid proti tomu, jako proti všemu novému, co nyní dostává, jistou nedůvěru má. Pozoruje se však, že v místech, kde úřadují národovci slovenští, všichni obyvatelé ochotně své majetky do gruntovních kněh vkládají, kdežto naopak v místech od maďaronů a jiných cizinců spravovaných jen zřídka se hlásí o to. Viděti z toho, co dělá důvěra k úřednictvu.

72) (Slovan z 15. května r. 1851. Č. 32. S. 294—298.)

H. B. Nejdůležitější událost pro nás v těchto dnech jest nařízení pana ministra osvěty hr. Lva Thuna, aby se na Slovensku všude ve školách užívalo našeho společného spisovního jazyka, a aby se žádná ústní nářečí neuvozovala do škol. Nařízení toto sdělili jsme již v celosti čtenářstvu svému v předešlém čísle[1]) a považujeme toto nařízení pana ministra jako za odpověď panu Hurbanovi a jeho (nyní ovšem již slabší) straně, kteří opět dalším vydáváním časopisu »Pohledů«[2]) v místním jednom nářečí začali nové jazykové hádky a různění národu, beztoho i ve spojení svém posud slabého. Třeba bychom se v politických a náboženských náhledech sebe více různili od pana ministra osvěty, musíme přece úplnou spravedlnost vzdáti tomuto nejnovějšímu rozkazu a vysloviti své přesvědčení, že sobě

---

[1]) V Slovanu z 11. května r. 1851. Číslo 31. S. 256 otiskl Havlíček z Vídenského Denníku ministerské nařízení školním úřadům distriktu Košického a Prešpurského.

[2]) Viz díl III. S. 1363.

tím pan ministr (jestli jen tento rozkaz nezůstane jako mnoho jiných podobných za této vlády pouze na papíře) velikých zásluh získal o národ náš a o Slovanstvo vůbec. Již kolikráte jsme dříve dokázali, jak nevyhnutelné jest pro nás pro všechny jak pro Slováky tak pro Moravany i pro Čechy spojení v jednu literaturu a jeden společný spisovní jazyk. Zavedením ve školách na Slovensku toho spisovního jazyku, kterého se v Čechách a na Moravě užívá a kterého se také dříve vždy na Slovensku užívalo, dá se dle našeho mínění nejvíce učiniti pro naši literární jednotu.

— Při této příležitosti upozorniti musíme obecenstvo zároveň na jistou zvláštnost p. Hurbana. Hned když r. 1848 v Praze přítomen byl,[1]) vyslovil se, že užívání místního nářečí bylo jen potřebné za časů nadvlády maďarské, která tomu dopustiti nechtěla, aby jejich poddaní, Slováci, ve spojení s námi mocným a nad Maďary silnějším národem se stali a tudy jim nebezpečím hrozili. Po přemožení Maďarů, vyjádřil se p. Hurban, odpadne sám sebou tento ohled a tedy užívání místního nářečí. — To se ale, jak pozorujeme, nestalo a p. Hurban počal zase své hegloviny překládati do nářečí kopanin tatránských, počal zase své silné náběhy proti společnému spisovnímu jazyku. Již ty nad míru jizlivé a protiosobné články, které p. Hurban třeba ne pod svým jménem uveřejnil v jistých časopisech proti nám, dokazují zuřivost jeho v pronásledování své drobivé taktiky: neboť tyto články nesou na sobě patrný ráz, že je diktovala jen žluč

[1]) Viz díl I. S. 33. Hurban byl členem Slovanského sjezdu odbývaného v Praze v červnu r. 1848.

proti úhlavnímu zastavateli jednoty česko-moravsko-slovenské. Pan Hurban, jehožto politické smýšlení důstatečně známo jest zvláště v Praze, stal se, jen aby proti nám býti mohl, zastavatelem nynější vlády, poněvadž my jsme proti ní v opposici, a prohlásil, že Slovákům jedině prospěti může centralisace nynější a že se ve všem držeti musí ministerské strany. — Že tento nový obrat politiky p. Hurbanovy nebyl a nemohl býti upřímný, jeví se zřetelně z dvou věcí. První věc tato jest, že strana starokonservativní maďarská v dobrém přátelství jest s nynější vládou (alespoň s mocnější její stranou), což jistě p. Hurbana tajno býti nemůže a také se již zvláště v nemaďarských krajinách uherských dosti bolestně jeví. Že tato strana maďarská o nic Slovákům příznivější není nežli Košut,[1]) to p. Hurban nejen dobře ví, nýbrž také již kolikrát veřejně tiskem vyslovil. Kterak tedy mohou býti i tito starokonservativci i Slováci zároveň ve spojení s vládou? Druhý důkaz jest to, že p. Hurban, ačkoli vláda nejen v zákonníku, nýbrž i ve vládních svých novinách pro Slovensko náš spisovní jazyk zavedla a nyní také ve veřejném vyučování totéž učinila, přece pořád svou starou píseň vede. Jestli tedy Slováci dle nového učení ve všem se držeti mají ministerstva, proč ne v nejhlavnější věci, proč v tom mají dělati opposici, v čem se i sama odpovědná opposice s vládou srovnává? — Viděti tedy, že ne přesvědčení, ne důslednost, nýbrž tvrdošijná libůstka p. Hurbanova bojuje pro literární různění.

— Že rovnoprávnost v náboženství až posud také

[1]) Viz díl II. S. 320.

jen na papíře jest, dokazuje nám událost s jedním učedníkem víry německo-katolické. Náměstnictví dolnorakouské rozhodlo, že bez vysvědčení z křesťanského cvičení, (kterým se obyčejně učedníci vykazovati musí) nemůže se státi tovaryšem. Jakým způsobem si ale má tento učedník takové vysvědčení opatřiti, to náměstnictví mu neporadilo.

— V Reichszeitungu čteme dopis z Prahy, plný fantasie rakušansko-centralistické: »Praha se stala nyní stanovištěm na železnici (Stationsplatz) a ničím více. Veliké, krásné, ve svém způsobu jediné nádraží, dobrý hostinec, skvostná kavárna, to jest vlastně všechno, co cizinec v Praze vidí a s čím se také spokojí.« Dále dodává, že Praha jest nyní velmi tichá, tuze tichá, ani prý známky po bouřích r. 1848 a konečně nám ještě také hodí na hlavu slovo Grenzprovinz, kterým, jak povědomo, Čechové velmi rádi se od Vídeňanů nechají jmenovati. Jest ovšem přirozené, že ve Vídni s nelibostí a mrzutostí se hledí na mohútnost Prahy, Peště, Milána, Benátek: kdyby tak byly jen samá Brna na světě, odkud se každé ráno s nedočkavostí hledí na obličej Vídně, aby se mohl také takový hned v Brně napodobiti! Proto ale, že Praha více a více se emancipuje od vplyvu Vídně — proto není a nebude Praha nikdy pouhou štací na železnici!

— Bratr pana ministra Dr. Eduard Bach stal se již zase náměstníkem v Linci pro horní Rakousko. Může se směle očekávati, že tento velmi rychle v důstojnostech postupující úředník konečně přijde také do ministerstva. Beztoho se mluvilo tyto dni, že policie oddělena bude opět od ministerstva vnitřních záleži-

tostí a že pak vlastní a zvláštní ministerstvo tvořiti bude, pod které příslušeti má i žandarmerie.

— *Pesti Napló*, orgán maďarský, vypravuje následující směšnou anekdotu, která třeba nebyla pravdivá, přece jest velmi pravdě podobná. — Vinopal jeden, israelita, byl od c. k. úředníka, pouhého Němce, postižen v podvodu a měl zaplatiti 10 zl. stř. pokuty. Dle předpisu musel býti na to svědek a k tomu účelu byl povolán představený vesnice, pouhý Rumun. Úředník tedy před svědkem vytepal v němčině náležitě vinopala a nařídil mu, aby to nyní svědkovi přeložil. Vinopal pravil: »Pane představený! tuhle Milost pán povídá, že máte zejtra 10 zl. stř. pokuty položit, protože nemáte silnici zpravenou. Rozumíte.« — Rozumím, pane — pravil představený. Na to mluvil úředník opět německy k židovi, jenž pravil představenému: »Milost pán pravil, jest-li za osm dní cestu nespravíte, že budete zavřen, teď ale abyste mu dal čtyry lidi k vozu.« — Představený učinil, jak mu bylo nařízeno a zaplatil místo žida 10 zl. stř. — Mravné naučení: Úředník neumějící řeč zemskou jest jen pro posměch a na škodu.

— Brněnské noviny německé, které ostatně již kolikráte se ve svém očekavání zmýlily, přinesly nedávno zprávu, že co nejdříve vyjde veliká amnestie pro Maďary a Vlachy, zvláště prý v našich českých pevnostech umístěné. »*Na české studenty* (rozuměj Májové vězně) *ale tentokrát sotva ještě řada přijde, ačkoli i tu není pochybnosti, že i tito již příliš dlouho nebudou snášeti svůj smutný osud*« — dokládají tyto noviny. — Ostatně vidí každý, buďsi on jakéhokoli smýšlení po-

litického, že odsuzování študentů našich (nejméně řečeno) v žádném spravedlivém poměru není k odsuzování ku př. Maďarův, a že by tedy tím dříve mohla následovati amnestie.

— Předvídání naše, že nová říšská rada[1]) jenom překážkou a nepohodlím se stane pro ministerstvo, již se počíná stvrzovati. Lloyd, o kterém známo jest, že brojí vždy proti osobě finančního p. ministra, vypravuje nám již, kterak prý veřejná důvěra se »zaklamrovala« na presidenta říšské raddy. — Zvláště budou-li se noví údové do říšské raddy dle dosavadního směru přijímati, dočkáme se brzy toho neobyčejného divadla, že říšská rada proti nynějšímu ministerstvu, pravím nynějšímu co proti radikálnímu brojiti bude! —

— V Praze zapovězeny jsou opět noviny »Deutsche Zeitung aus Böhmen« od vojenského řízení a sice jako obyčejně bez udání všeliké příčiny. — Těm, kteří snad by upřímnou konstitučnost naší nynější vlády ještě nyní zastávati chtěli, sluší dáti na uváženou to, že již nyní v celé Praze vycházejí jen jediné noviny (kromě vládních) totiž Haasův Konst. Blatt: to jsou tedy ty celé zbořeniny z naší tak živé žurnalistiky v roku 1848 a 1849! Nejostřejší jest vláda proti tisku v Praze, neboť v Uhřích, ve Vlaších trpí přece i při vší libovolnosti vojenského obležení noviny se zřejmou opposiční tendencí: jen Praha jest odsouzena k hrobovému tichu, rušenému jen kuňkáním orgánů pana »chefa Mittelpartaje!«

— Lloyd a Reichszeitung mají zvláštní dopisovatele v Paříži. Každou chvíli nám vypravují tito pá-

---

[1]) Viz díl III. S. 740.

nové buď o nějaké zamýšlené revoluci, buď o všeobecné nespokojenosti s reakcí Lud. Napoleonovou, buď o nechuti všeobecné k republice atd. Neprojde ani jedna slavnost, ani jeden neobyčejný den, na který by tito dopisovatelé neprorokovali povstání »červených«.[1] »Jest totiž zcela jisto, že nynější vrstva revoluční strany, vyvrhel obyvatelstva Pařížského, včera chtěla učiniti pokus.« — To jest již zrovna formule, kterou každých čtrnácte dní opakují. A přece víme všichni, že reakcionářské strany ve Francouzích nyní mnohem více na revoluci myslí, nežli republikánové. Republikáni nepotřebují revoluce, oni mají ústavu, která je dovésti musí tam, kam směřují. —

— Že opposice uherských rolníků proti tabáčnímu monopolu není jen žertem, to nám dokazují kroky finančního ministerstva. Budou se totiž dle nejnovějšího ustanovení za tabák dávat peníze napřed (totiž čtvrtina domnělého výnosu) »k podpoře a lepšímu podnětu.«

— V posledním sezení Matice v Záhřebu učinil pan Ivan Kukuljević[2]) návrh, který nepochybně vzbudí zase hodný povyk mezi jistými lidmi. Ředitelství Matice rozeslalo totiž vyzvání ke všem literárním společnostem slovanským, aby vyslaly ze sebe plnomocníky ke všeobecnému sjezdu slovanskému, na kterém

---

[1]) [Slovo »červený« užívá se od nějakého času v Lloydu a Reichszeitungu v takovém smyslu, že se brzy státi musí čestnou titulaturou. Neboť každého liberálního jmenují červeným. Red.]

[2]) Ivan Kukuljević Saksinski (1816—1889) básník, politik a historik hrvatský, který také první tiskem vyslovil myšlenku sjezdu slovanského roku 1848 v Praze konaného.

by se jednalo o tom, kterak by se literární jednota mezi všemi Slovany, totiž jeden všeobecný spisovní jazyk docíliti daly. Za místo tohoto sjezdu určuje se Varšava, strany čehož zamýšlí se ředitelství Matice tázati u náměstníka polského knížete Paskeviče, jestli by cár ruský proti takovému sjezdu ve Varšavě nic nenamítal. Pakli by ve Varšavě nemožné bylo, navrhuje se srbský Bělehrad. Rakouská města jako Praha, Krakov, Lvov nemohou prý se navrhnouti proto, že panující tam obleženost nepřipouští žádné ani literární svobodné jednání. Pozvání toto rozešle se ke všem literárním společnostem ruským, polským, česko- a jihoslovanským. — My si zůstavujeme při nejbližší příležitosti mínění své o této záležitosti předložiti a důvody opatřiti.

— Co nejdříve ale uskuteční se zcela jiný kongres ve Varšavě. Jak nejnovější zprávy jdou, očekává se na 17. t. m. král pruský i s královnou do Varšavy. Rovněž tak mluví se v našich vládních novinách o brzkém odjezdu J. M. C. do Varšavy. — Nepochybné tedy jest, že se tam v přítomnosti cára Mikuláše důležité věci rozhodovati budou.

— Mezi hierarchicko-theokratickými dopisovateli do Víd. Den., jejichžto moudrostí nadzemskou naplněna bývá obyčejně celá první strana toho časopisu, vyskytl se také jeden, který nám velmi důmyslně vykládá, proč vlastně pan kardinál arcibiskup Pražský odepřel příspěvek na národní české divadlo.[1] Stalo prý se to dle jeho domnění jen proto, že prý se Slovan vyjádřil proti příspěvkům

[1]) Viz díl III. S. 1362.

na chrám v Karlíně.[1]) Hezkou to tedy dělá moudrý pan dopisovatel analogii mezi divadlem národním a chrámem v Karlíně, kterou nechceme dále prováděti.

73) (Slovan ze 17. května r. 1851. Číslo 33. S. 312—314.)

H. B. Nedávno nás trochu povyrazil jeden dopis z Prahy v Lloydu Vídenském, jednající o zápovědi »Deutsche Zeitung« v Praze. »Nechá prý se lehce pochopiti — píše onen dopisovatel — že mezi zdejšími fabrikanty (Pražskými) panuje velké leknutí (Bestürzung), a na druhé straně zase jest podivno, že se mohly tak krátce odbýti noviny, jejichžto vydavatelem se u úřadu sám jmenoval jeden patrně z nejkonservativnějších mužů v Praze, J. B. Riedl, který teprva nedávno při udělení čestného měšťanského práva Pražského panu presidentovi ministru energicko-patriotickou řečí ve výboru měšťanském své konservativní smýšlení v nejjasnějším světle objevil[2]) a panuje zde (v Praze) mínění, že by snad bylo postačovalo jen redaktora potrestati a v nejhorším pádu odstraniti« atd.

O mužové dobřesmýšlející! což vám jest platné vaše dobré smýšlení? Obležení jest jako dešť a padá na hlavy spravedlivých i nespravedlivých. Sotva pan Haase s několikanedělním namáháním a s pomocí

---

[1]) Viz díl III. S. 1180 a 1215.

[2]) [Čtenářové Slovana budou se ještě pamatovati, že jest to tentýž p. J. B. Riedl, který tenkráte pravil: Proč by se neudělilo J. Ex. měšťanské čestné právo, vždyť jest ministr, vždyť jest kníže vždyť jest c. k. generál atd. Red.] Viz díl III. S. 1322.

svého Konst. Blattu provedl vyvolení dobřesmýšlející rady, jíž p. Klučák[1]), redaktor Konst. Blattu seděl na Hradě u profousa; ještě ani nevyschly patriotická ústa p. J. B. Riedla, vychvalující městské radě politiku nynějšího ministerstva, již jsou noviny jeho »Deutsche Zeitung« zapovězeny a redaktor jejich také již hledí vůči p. profousovi. O marnost nad marnostmi a všechno marnost! Bláhoví, pokud mělo obležení v Praze nás špatně smýšlející, hasilo si žízeň a hlad na nás, nyní, když nás dílem pohltilo, dílem rozehnalo, nyní — přišla řada na vás. Někdo musí trpět, dnes mně, zítra tobě!

— Reichszeitung si zase libuje takto: »Časopisy ve všech provinciích jednají nyní o rakouských obchodních záležitostech. Agitace tohoto druhu jest mírná a šťastná.« To jest jinými slovy: jen když mají o něčem jiném mluvit, aby nechali vládu na pokoji! Ať se mezi sebou poperou, jak jim libo, jen když mlčí o tom, co se děje shůry. — Ostatně věru již nebude Reichszeitung dlouho moci mluviti v množném počtu »o časopisech« v pro vinciích; den ode dne se jeden po druhém pěkně poznenáhla zapovídá a již nyní jich jest jen několik, o kterých se může říci: časopis.

— Na druhé straně zas radí Reichszeitung vládě (to již víme, co takové rady znamenají), aby prý v Uhřích (pro uspokojení myslí) zavedla provisorní svobodomyslný tiskový zákon! — Až posud totiž, jak známo, jest celý tisk v Uhřích, ve Vojvodině a v Chorvatsko-Slavonsku pod libovůlí vo-

[1]) Viz díl III. S. 1069.

jenskou! — Aj! kterak přichází Saul mezi proroky? Kterak Reichszeitung, která sama velmi spokojeně ve Vídni pod obležením vychází, může raditi, aby se v Uhřích zavedl svobodomyslný tiskový zákon? že ostatně slovo svobodomyslný zde jen jest licentia poetica, okrášlení řečnické, to beztoho všichni víme: přece ale ani po tom ještě nechápeme, co znamenati mohou takové řeči v Reichszeitungu.

— Na druhé straně zase nás uvědomují vládní časopisy Vídenské, že bude v Uhřích žandarmerie rozmnožena, »poněvadž prý se objevuje v lidu nespokojenost, jmenovitě mezi sedláky rumunskými.« — Tu máme tedy zase druhý prostředek pro upokojení myslí v Uhřích, pro maďarskou šlechtu svobodu tisku a pro rumunské (nepochybně i jiné) sedláky žandarmerii.

— Jeden dopisovatel z Paříže v jistém dobřesmýšlejícím časopise Vídenském (již jsme se o takových Pařížských dopisovatelích často zmínili) uvádí nám z jednoho až posud v Evropě zcela neznámého časopisu provincialního ve Francouzích tu jistou zprávu, že se prý za několik neděl po celém Francouzku bude rozléhati volání: aby bylo prodlouženo presidentství Napoleonovo! — Nač tedy si všichni státníkové nejen ve Francouzích, nýbrž v celé Evropě ještě déle hlavy své lámají tím, jak dopadnou asi záležitosti francouzké r. 1852?

— Policejním úředníkům, které, jak známo, vyslaly opatrné vlády německé do Londýna[1]), aby tam bedlivý pozor dali na německé zloděje, stalo se hned po

---

[1]) Viz díl III. S. 1355.

příchodu do Londýna veliké neštěstí. Ukradli jim všechny jejich věci a mezi nimi také popisy osob některých pověstných zlodějů německých. — Myslí se, že tento kousek provedli angličtí zlodějové z pouhého patriotismu, aby totiž dokázali těm policejníkům německým, že v Angličanech všechno, tedy i policie i také zlodějství na vyšším stupni jest než v Němcích, a že by tedy anglická policie byla tím více dovedla bdíti nad zloději německými, když dovede na uzdě držeti zloděje anglické, takové zloděje, kteří dovedou okrást samou německou policii! Jestli pak mezi těmi ukradenými popisy německých zlodějů také náhodou byly přibrané popisy osob některých německých republikánů a demokratů v Londýně meškajících, co si počne nyní německá policie? —

— Pan J. K. Viktorin,[1]) katolický kněz ze Slovenska, vystupuje ve Slovenských novinách vídenských s důrazným článkem proti nářečíčkářům slovenským a navrhuje, aby se rychle zřídila Slovenská Matice, která by vyřkla ve stanovách svých, »že přijímá pravopis československý, že se ve formách gramatických společného od věků s Čechy a Moravany jazyka držeti bude,« k té aby přistoupili všichni, kteří jsou na Slovensku pro jednotu jazyka s námi, a tak že budou nejlépe poraženi ti novotáři, kteří sebe vždy za celý národ vyhlašují. — Tento návrh držíme nyní za veledůležitý a tak jako vedle Matice Pražské moravská Národní Jednota dobře působí, tak by i Slovenská Matice jistě ve větší míře budila národní uvědomění

[1]) Josef Viktorin (1822—1874) slovenský belletrista a náboženský spisovatel.

na Slovensku, než se to z Prahy díti může. — Ostatně pánové Hurban a Štúr[1]) a jejich následovníci (dle našeho mínění) nejvíce proto nic nedocílí se svým nářečím, poněvadž mezi nimi není ani jeden, který by psáti uměl populárně neb vlastně mluvit v pravém duchu slovenském. Oni myslí, že koncovky a slova tu i tam v horách od lidu užívané již jsou také populární: zatím ale tu jejich naskrz a naskrz německou hegelčinu snad ani ti vlci tatránští by neztrávili. Bude-li mezi tou stranou na Slovensku, která se přidrží našeho společného spisovního jazyka, několik mužů píšících v tom způsobu jako Chalúpka[2]) a Fejerpataky:[3]) jistě bude lid na Slovensku raději čítati a také lépe rozuměti jejich spisy v čisté bibličtině než hegloviny a »špidrnosti« páně Hurbanovy et Comp.

74. (Slovan z 20. května r. 1851. Čís. 34. S. 326—329.)

— H. B. Sbírky na naše národní divadlo vstoupily nyní již skutečně do života a první počátek jeví se dosti skvěle.[4]) Ačkoli posud ani v Praze se pořádně nesbíralo, již se sešlo dílem slíbených, dílem složených peněz přes 40.000 zl. stř. V celé zemi, jak slyšíme odevšad, jeví se největší horlivost a s netrpělivostí

[1]) Viz díl I. S. 33.

[2]) Slovák Ján Chalupka (1791—1871) sepsal řadu frašek, k nimž látku bral ze současného života slovenského. Práce jeho těšily se oblibě širších vrstev.

[3]) Slovenský spisovatel Gašpar Fejépataky (1794—1874) vydával »Vlastenský kalendář« a užitečné knihy pro lid.

[4]) Viz díl III. S. 698.

očekávají se archy od výboru z Prahy slíbené, kterých se ještě mnohým obcem nedostalo.

Při této příležitosti musíme vysvětliti jednu okolnost dle našeho mínění velmi důležitou. Vláda totiž co hlavní výminku žádala od divadelního výboru, aby tyto sbírky po venkově všude šly skrze ruce pánů představených obecních. Tomu se ale nesmí rozuměti tak jako, by jenom páni představení obecní měli sbírati, což by bylo zdaru sbírky velmi na škodu, neboť známo, že páni představení mnohými pracemi svými dosti zaměstnáni jsou. Dosti na tom, když se sbírky s vědomím a pod kontrolou pánů představených povedou, a tu horlivým našincům všude volno jest ve svých místech s vědomím pánů představených a k jejím rukoum sbírky se ujímati.

Ostatně tuším ani zapotřebí nebude doložiti, aby též lidu, který pravému účelu divadla nerozumí a jen jakousi komedii pro pány si pod tím představuje, na kterou by on přispívati měl — vysvětleno bylo všude náležitě, čehož zapotřebí.

— Čím více se blíží čas volby nového presidenta republiky francouzské a tím též rozhodnutí budoucnosti evropejské:[1]) tím většího ruchu pozorujeme mezi diplomaty. Svatá alliance třeba ne pod tím jménem snaží se o dobré srozumění mezi sebou a Varšava, Krakov a Holomouc ve krátkém čase budou svědkové důležitého vyjednávání. — Zdá se však velmi pravdě podobno, že již nyní ty mocnosti, které pod jménem svaté alliance známy jsou, nebudou rozhodovati budoucí osudy národův evropejských.

---

[1]) Viz díl III. S. 810.

— Dle nejnovějších zpráv jest jisto, že rakouská vláda se docela srovnává s nynější francouzskou, strany politiky v Italii a že obě nechtí se svými vojsky země papežské opustiti. Všichni panovníci vlašští drží se těchto dvou vlád, jenom Sardinsko, zachovávajíc liberální politiku, drží se Anglicka, má ale za to na své straně mysli všech liberálních Italianů. Tak stojí naproti sobě strany v Italii.

— O tom, co se nyní děje ve Francouzích, není ani hodno psáti, neboť každým dnem se okolnosti změní, každý den přinese nějaký nový plán a jiné sestavení stran. Nyní jest opět mnoho naděje, že bude obnoveno všeobecné hlasovací právo.

— Naše církevní světla na Moravě chystají se vždy více k falimentu. Známky toho jsou, že již zabíhají silně pod střechu »*světského ramene*«: světlo »*od Hané*« již zastává, že jsou mocnářové z Milosti Boží a s patrným opovržením mluví »*o svrchovanosti massy.*«

— Nastává nám opět nový zákon o myslivosti, dle kterého se prý bude muset každá myslivost propachtovati; toto pachtování bude se díti jen na větší revíry, na pět let a pod řízením podkrajských úřadů. — Viděti z toho, že jistým pánům ještě nikterak nechce ta honba z hlavy vyjít a že vymýšlejí všeliké prostředky, kterak by se zase svého starého práva na jiné cestě dodělali.

— Na ukázku, jaký jest rozdíl mezi Rakousy a Angličany, uvádíme následující příběh, který se stal v Londýně dne 12. května t. r. Sir P. H. Somerset, setník u jednoho pluku gardy, přiveden jest na policejní úřad v ulici Marlboroughské před soudce p. Hard-

wicka. Tento důstojník byl obžalován, že jel do Hydeparku tudy, kudy se jezditi zapovědělo, a když jej policejní služebník zdržeti chtěl, že koně bičem popohnal, a když mu policejník do uzdy vpadl, jej bičem zmrskal. Vysokorodý pan setník omlouval se tím, že s ním nezacházeli s patřičnou úctou. Pan soudce Hardwick dal mu ale notný výtopek toho obsahu, že důstojníci mají nejpřísněji dle zákonů se řídit, a odsoudil jej na deset dní do trestnice. Důstojník žádal o změnění trestu v peněžitou pokutu třeba sebe větší, poněvadž by vystoupna z káznice, svůj pluk musel opustiti — soudce ale nedal se nikterak obměkčiti.

— Ost-Deutsche Post nám uvádí v dopisu z Paříže tu podivnou a až posud k víře nepodobnou zprávu, že prý se utvořil spolek mezi Cavaignacem,[1]) Thiersem[2]) a Changarnierem[3]) proti prodloužení presidenství Lud. Napoleona a jako s tím účelem, aby se pro budoucnost tito tři mužové vlády zmocnili.

— Vídenské výminečné soudy oznámily nám zase ovoce své týdenní činnosti, ve které hůl hraje zase

---

[1]) Viz díl III. S. 947.

[2]) Francouzský státník a historik Adolphe Thiers (1797—1877) byl před r. 1848 odpůrcem Guizotova ministerstva a příznivec osobní politiky Ludvíka Filipa. R. 1848 stál proti socialistické levici a bonapartismu. — Za státního převratu r. 1851 (2. 12.) byl zajat a do ciziny vyobcován.

[3]) Francouzský generál Nicolas Anne Théodule Changarnier (1793—1877) byl rozhodný přívrženec strany orleanské. Byl poslancem v národním shromáždění a hlasoval obyčejně s pravicí. Stal se r. 1848 velitelem 1. vojenské divise a měl vrchní velení nad pařížskou gardou národní. Za státního převratu dne 2. prosince r. 1851 byl zajat a z Francie vypuzen.

jako obyčejně silnou roli. Přestupky jsou hlavně: uražení stráže, »aufreitzende« (popuzující) řeči.

— V Cařihradu bylo několik uherských emigrantů na žádost rakouské vlády uvězněno, »poněvadž měli účastenství v činném nápadu na jednoho rakouského agenta.« Tato příčina z diplomatické řeči do obyčejné a srozumitelné přeložená znamená asi tolik, že nepochybně vybili některému vyzvědači, který tam mezi ně vyslán byl. — Strany Košuta[1]) a jiných hlavnějších osob v Kiutahii zdržovaných praví se, že je turecká vláda ještě několik měsíců na žádost rakouské vlády držeti chce v tomto polozajetí, že ale přijdou do nějaké zdravější krajiny blíže k Cařihradu.

— Král neapolitánský nařídil za příčinou šťastného porodu královny pustiti z vězení všechny zločince až na rok odsouzené (rozumí se samo, že ne politické) a vyplatiti ze zemských důchodů všechny fanty v zastavárně až na 4 zl. stř. založené. — Tak vidíme krále neapolitánského z kapsy cizí dobrodiní činiti!

— Úřadům v Sedmihradsku zase obnoven jest rozkaz, aby v dopisování s úřady vládními žádného jiného jazyku kromě němčiny neužívaly.

— Ne bez příčiny uvádějí nám vládní noviny následující zprávu: »Několik mladých šlechticů z nejstarších rodin v mocnářství, jak se praví, umínilo si do státní služby nepochybně k vyslanectví vstoupiti. Maďarský šlechtic se mezi nimi žádný nejmenuje.« Z čehož pozorujeme, že by se vyšší šlechta, až posud

---

[1]) Viz díl II. S. 320.

s nynějším ministerstvem nespokojená, začínala již smiřovati, že ale mezi maďarskou šlechtou a vládou ještě posud žádný pevný svazek se neutvořil.

— Dovídáme se z vládních časopisů o následujícím vládním ustanovení:

»Jestli některý vysloužilý cís. kr. důstojník za porotce zvolen a jestli zároveň s jinými porotci k řízení soudnímu obeslán, musí toto obeslání aspoň osm dní před zahájením soudu zasláno býti k vojenskému velitelství, k němuž důstojník přísluší. Velitelství alespoň tři dny před zahájením soudu oznámiti má, zdaliž nějaká služební překážka důstojníkovi k obeslání dostaviti se nedá; aneb že jest mu poručeno k obeslání státi. Kdyby obeslaný porotník přes toto poručení vojenského velitelství k povinnosti porotnické nestál, budiž velitelství zpraveno, aby jej k odpovídání potáhlo.«

Z čehož pozorujeme, že navzdor všemu úsilí přece není v Rakousích rovnost práva pro všechny, a že vojenský stav ani po vysloužení nenáleží jako ostatní občanstvo pod působnost zákonů. Že z tohoto nařízení také vysvítá patrná odvislost celé vlády od vojenské moci, není ani zapotřebí připomínati.

75) (Slovan z 4. června r. 1851. Číslo 38. S. 426—427.)

— H. B. Jako hejna kaprů po hozeném do rybníka drobtu, tak se ženou a poženou všechny časopisy po sjezdu Holomoucko-Varšavském[1]) a budou nyní o přetrž

[1]) V květnu r. 1851 odbýval se sjezd státníků a polních vůdců v Olomouci. Rakouského panovníka doprovázel ministr-president kníže Schwarzenberg a člen říšské rady hr. Zichy, v průvodu cára ruského Mikuláše byl kníže Paskěvič. Slovan z 31. května r. 1851. Č. 37. S. 410. o sjezdu tom mimo jiné psal: „Konference

předkládati lehkověrnému čtenářstvu svému dílem rozličné zprávy dílem rozličné domysly o tom, co se mezi mocnáři jednalo. Jisto ale jest tolik, že se jednalo o udržení monarchické moci a že se nic o tom neví, co ujednáno bylo, že nikdo z těch, kteří by zprávu rádi podali, v Holomouci ani ve Varšavě při poradě nebyl a že nikdo z těch, kteří v poradě byli, zprávu o tom nepodá. Že se mocnářové nesjeli jen pro vyražení, o tom svědčí přítomnost všech hlavních ministrů, že se jejich porady úplně nepodařily, o tom se domýšleti možná z toho, že se císař rakouský s králem pruským *nikde nesešli*, ani ve Varšavě, ani v Krakově, ani v Holomouci, čímž odpadají všechny výmluvy nepříjezdu krále pruského do Holomouce. — Že jest ostatně cár ruský slunce, okolo kterého se nyní všechno točí, o tom nám svědčí řevnivost mezi vládou rakouskou a pruskou o přízeň autokrátora všech Rossií. Jedny vládě naší sloužící noviny Vídenské daly vytisknout význačným písmem, že ruský cár proto do Berlína k odhalení pomníku Friedricha II. přijeti nemohl, že se v Holomouci déle zabavil. — Ostatně sluší podotknouti, s jakou obšírností některé časopisy vypisují všeliké příhody Holomoucké. Každý dukát, každý tolar, každá piksla, každý řád, který vypršel ze štědré ruky Mikuláše Pavloviče, jest věrně

---

varšavská měla za oučel záležitosti Německa, konference holomoucká má již cestu k návratu do starého bundestagu urovnanou; předešlý statusquo se ustanoví, a exekutivní moc bundestagu se určí; a nepochybně se ohledně postavení mocností východních k Francousku vyjednávati bude. Co hlavní příčina sjezdu holomouckého udává se otázka o uspořádání záležitosti holštýnsko-šlesvické.«

zaznamenán v těchto novinách a schematismus řádů rozšířil se v Holomouci znamenitě. Jedny menší místní noviny, nezběhlé ještě ve slohu slavnostním (které jmenovati nechceme), popisují rozejití císaře ruského a rakouského v Holomouci těmito slovy: »und schieden auf eine ernste würdige Weise«, kterážto slova se sice do češtiny na vlas přeložiti nedají, ale znamenají asi tolik, že se rozešli vážně a bez žertů, formule, kterou jsme ještě dle nejlepšího vědomí nenašli v žádném popisu rozejití se dvou mocnářů. — Jedny noviny nás zase ujišťují, že tento sjezd ve Varšavě a v Holomouci byl jen příprava velikého sjezdu všech mocnářů ve Vídni, při kterém se má prý jednati o docílení stálého pokoje v Evropě. Co znamenají tato slova v ústech vládních novin, ví se beztoho.

— Jeden vládní časopis vídenský nám podává tuto zprávu o odjezdu cára ruského do Varšavy: Na cestě po okresu Krakovském bylo na mále, že se vlak s cís. vozem ruského cára, jedoucí z Maček ke Ščakovu, nesrazil s jiným povozem jedoucím ze Ščakova do Maček. Stalo se to tím, že cár nemoha se dočkati vlaku pruského, velel do svého vozu zapřáhnouti parní vůz a tak do Ščakova jel. — Když se mu oznámilo v polovici cesty, že jede pruský vůz parní naproti, nicméně velel, aby se jelo dále. I dali pruskému vlaku znamení, že jede císař, aby vlak zastavili a couvli. Právě v té chvilce, co vlak na to začal couvati, byl císařský povoz již u něho. Sražení bylo na mále. Vůdce pruského vlaku byl p. Wentland. Z čehož vidíme, že se dobře vytopený lokomotiv ani cáru ruskému nevyhne.

— Ještě jedna charakteristická anekdotka z Holo-

mouce: Deputace výboru městského přišla k maršálu Radeckému[1] a k ministru kn. Schwarzenbergovi[2] pozdraviti je co čestné měšťany Holomoucké. Byli přijati velmi zdvořile a pan maršál i pan ministr-president titulovali je: Meine lieben Mitbürger! (Moji milí spoluměšťané!) Z příkladu tohoto se jeví, že by také deputace Opočenská[3] stejného titulu od pana ministr-presidenta se dočkala, kdyby někdy náhodou do Opočna přijel.

— Ve Vídni se mluví o brzkém odstoupení p. Bacha a pana hr. Thuna z ministerstva. Nenalezáme ale posud ani dost malé příčiny věřiti této pověsti.

— Vláda naše obmýšlí asi 70 milionů zl. stř. někde v cizozemsku vypůjčiti — věc, na kterou jsme již dávno přivykli.

— V Uhřích, jak známo, často se přihodí, že se podvodníci vydávají za c. k. komisaře a tak po zemi holdují a dobře žijí. Tento podvod dá se v Uhřích tím snadněji prováděti, že tam nyní tolik podivných pro lid novot se uvádí a tudy se již nikdo ničemu nediví. Blíže Peště zajala právě nedávno žandarmerie jednoho podobného hrdinu, bývalého honvéda, právě když co c. k. komisař úřadoval, kteréžto úřadování v tom pozůstávalo, že nechal jakémusi na cestě napadnutému žebráku od pandurů několik ran holí vysázet.

— Kdosi píše ze Sardinska: My se u nás roku 1852 nemáme co obávat. Kteří se bojí a s námi se spojiti zamýšlejí (naráží se na spojení mocnářů ita-

[1]) Viz díl III. S. 979.
[2]) Viz díl II. S. 233.
[3]) Viz díl III. S. 707.

lianských), musí především, než jim ruku podáme, dokázati úctu před zákony, které slíbili a na které přísahali.

— V Pešti přišly mezi paními do mody černé náramnice, kterým dali mnohoznačné jméno: »Upomínka na Arad.« V Aradě totiž, jak známo, odpraveni jsou mnozí vůdcové maďarského povstání.

76) (Slovan ze 7. června r. 1851. Číslo 39. S. 456—458.)

H. B. Nový zákon o ubytování vojska, který v tomto čísle čtenářstvu v celosti podáváme,[1]) zavdá jistě skrze svou neurčitost ještě více příčin k nedorozumění, nespokojenosti a k třenicím mezi rozličnými třídami občanstva než dosavadní. Jeho hlavní zásada, že se totiž vojsko tam klásti má na byty, kde místa jest, zavdá příčinu k mnohým libovolnostem z rozličných stran. Ostatně jest ale ještě mnoho jiných punktů v tomto zákonu, proti kterým se mnoho namítati dá, což také učiniti hodláme ve zvláštním obšírnějším článku.

— Naše Reichszeitung Vídenská, kterou srdce bolí, kdykoli se i v cizích zemích něco liberální straně podaří, obětovala nedávno zvláštní článek k potupení vůdce portugalského vývody Saldanhy (vyslovuje se: Saldaňa.)[2]) Vynasnažila se všemožně, aby povstání

[1]) Předpis o ubytování vojska. Dat. ve Vídni dne 15. května r. 1851, otištěn byl ve Slovanu 7. června r. 1851. Číslo 39. S. 440—445.

[2]) Joas Carlos Saldanha (1791—1861) stal se za vojenského povstání dne 23. května r. 1851 neomezeným správcem vlády. Toto postavení si uchoval až do 6. června r. 1856.

v Portugalech, skrze které se tam ústava liberální *opravdu* do života uvede, co možná zlehčila: patrný to pro nás důkaz, že národ portugalský mnoho získal, když se Reichszeitung mrzí.

— V přípisu od nynějšího městského výboru Pražského k ministru knížeti Schwarzenbergu[1]) strany »*nabídnutí*«[2]) čestného měšťanství města Prahy čteme také mezi jiným: že celé Rakousko, jmenovitě ale Čechy a Praha děkuje p. ministrupresidentovi, »*kromě nesčíslných dobrodiní, jež posuzovati nenáleží zástupcům městským*«, také zachování pokoje. — Toť přece jest neslýchaná, ano což dím, pravá zaječí skromnost dobře smýšlejícího výboru, který si ani nepřivlastňuje právo posuzovati dobrodiní, učiněná skrze knížete premierministra ne snad Rakousku, ne snad Čechům, nýbrž nastojte! i v Praze, samému městu, jehožto zákonnitým orgánem se sami níže jmenují. Komu tedy náleží právo po-

---

[1]) Viz díl II. S. 233.

[2]) [Nevíme, jestli toto slovo »*nabídnutí*« jest jen vynález redakce Pražských novin vládních, aneb jestli vyšlo již z ponížených prsou některého z nynějších obecních otců Pražských, ale čpí kytajskou ponížeností až radost. Jinde si to každý musí za největší čest pokládati, když jej takové město jako Praha za čestného měšťana vyvolí: tuto ale si ani netroufá dobře smýšlející výbor *učiniti* p. ministra čestným občanem, nýbrž bude se nepochybně teprva nejponíženěji tázati, jestli by směl býti tak opovážlivý, aby nejuctivěji požádal p. ministra, jestli by snad tak dobrotiv býti chtěl, přijmouti titul čestného měšťana Prahy. Kdyby byla liberální radda, a kdyby tato liberální radda sama ze sebe některému ministru (mluvíme o ministřích vůbec) dáti chtěla čestné měšťanské právo, jistě by se ho napřed neptala, přijme-li, a jistě by každý rád přijal, nebo nic není příjemnějšího nad úctu, o které se ví, že je bez ohledu dána.]

suzovati dobrodiní Praze učiněná, když ne výboru Prahy? O logiko samou zdvořilostí, samou ponížeností udušená! O! ich ersterbe als Dero gehorsamster Knecht! Něco se jim jen tak zdálo, že vláda nechce, aby zástupcové měst míchali se do politiky říšské a zemské, a z toho nejistého vědomí vyšla sada, že jim nenáleží posuzovati všechna nesčíslná dobrodiní pana ministra: ale nešťastná rhetorika jejich slavnostního stylisty chtěla začíti s pořádnou figurou a majori ad minus, a vypadlo neštěstí, že začnouc s Rakouskem, skončila s Prahou, a tak vyšel nesmysl, že se slavný výbor Prahy ani nesmí opovážiti posuzovat dobrodiní Praze učiněná! Tu přec je vidět, jak se kolikráte řeč zaplete, když se jen mluví, aby se mluvilo. — Ale dále: Výbor Pražský, kterému, jak sám dí, na začátku periody nenáleží právo posuzovati ani všechna dobrodiní Praze učiněná, najednou v konci periody si vlastní právo posuzovati zachování pokoje, věci to, která se celé říše ba celé Evropy týká. Kterak že se tu směli míchati poníženě podepsaní zástupcové Prahy do politiky celé říše? Či snad jim volno jest, když chváliti chtějí, míchati se i do politiky, a jen tenkrát není dovoleno, kdyby haniti chtěli? —

— Pražské časopisy nám podávají zprávu, že dne 2. června o polednách ze starého mostu v Praze skočil žandarm do Vltavy a navzdor rychlé pomoci se o život připravil. — Až posud jsme myslili, že alespoň žandarmové nemají žádných příčin k nespokojenosti.

— Českolipská porota uznala 10 hlasy proti dvěma Fr. Schwoba, hostinského z Litoměřic, obžalovaného z urážky J. M. C. při příležitosti oktrojování ústavy r. 1849 a ku konci října 1848 — za nevinného.

77. (Slovan z 11. června r. 1851. Číslo 40. S. 469—471.)

H. B. Návrh sjezdu slovanského. Jak známo, přijala nedávno Matice Záhřebská návrh svého vicepresidenta p. Kukuljeviće,[1]) aby se vyzvaly všechny literární sbory slovanské k vyslání poslanců svých ke všeobecnému sjezdu slovanskému, na kterém by se rokovalo o prostředcích k docílení jednoty literární mezi Slovany. Poněvadž v Rakousích všude obležení panuje, navrhla spolu Matice ilyrská jakožto místo sjezdu buď Varšavu buď Bělehrad.

Strany tohoto návrhu povstali již mnozí hlasové proti Matici ilyrské a jmenovitě proti navrhovateli samému. Vládní časopisy polozarytě, polouštěpačně vyhlašovaly tento návrh za nesmyslný, za ideologické blouznění atd. V Záhřebu samém vystoupil jeden muž nyní ve vyšším vládním úřadu postavený proti tomuto návrhu a jal se obšírně dokazovati, kterak jest již nyní zhola nemožno, aby všichni Slované přijali jeden spisovní jazyk. Na to na všechno po několika mezi Záhřebskými novinami vypálených polemických střelách věc celá utichla.

Nemyslíme sice, že se Matice Záhřebská těmito křiky odstrašiti dá, aby od svého návrhu zcela upustila, což by dle našeho mínění veliká škoda byla.

Věc dostane zcela jiný pohled, když se pováží, že zde nejde o to, aby snad se všem kmenům slovanským místo jejich dosavadních rozličných literárních nářečí oktrojoval od několika shromážděných fi-

---

[1]) Viz díl III. S. 1374.

logů najednou nový a jediný jazyk, který každý kmen hned místo svého přijmouti musí. To jistě ani p. navrhovateli Kukuljeviči ani Matici ilyrské nenapadlo, a proto jest zbytečná a marná, neřku-li faryzejská práce z toho ohledu brojiti proti onomu návrhu. Praktická a velmi dobře možná stránka onoho návrhu jest, aby se čelnější mužové a spisovatelé slovanští mezi sebou poradili, jakým způsobem by se mohla rozličná nářečí mezi sebou vzájemně přibližovati, a v tom ohledu neupře nikdo moudrý, že jest neskončeně mnoho možno. Třeba by na sjezdu nebyli přítomni zastupitelé všech národů slovanských (ačkoli ještě otázka jest, jestli by ruská vláda zamezila všem svým poddaným přístup k sjezdu), již dosti tu dobrého, jestli se jen mezi jednotlivými kmeny přiblížení nářečí a tudy snadnější srozumění a větší účastenství v literatuře docílí. A kdyby ostatně nic jiného nebylo, již to, že se zase zástupcové rozličných kmenů slovanských sejdou, a mezi sebou porokují, jest věc dobrá a nám všem užitečná, což se patrně jeví ze vzteku našich nepřízniveců, s kterým tuto myšlénku přivítali. — To, že se první sjezd Slovanů v Praze nepodařil, nesmí nás odstrašovati, nýbrž naopak má nám býti jen povzbuzením k dalšímu pokračování: neboť právě z toho, že nepřátelé naši tolik vynaložili na zkažení našeho sjezdu prvního, musí nám býti důkazem, že se našich sjezdů, našeho dorozumění, našeho společného smýšlení a jednání velice bojí.

— Lloyd a Reichszeitung nyní velmi usilovně připravují cesty novým věcem. Lloyd den jak den nyní častuje své čtenářstvo úvahami o brošuře »Gotthelfa Zurechta« (Pod tím jménem totiž vydal hrabě

Hartig návrh nové ústavy)[1]) a dokazuje ustavičně nevyhnutedlnost dědičné pairie v Rakousích, to jest jinými slovy hořejší šlechtické komory s dědičnými v rodině důstojnostmi. — Reichszeitung zase si obešla věc s druhé strany; ani by člověk vlastním očím nevěřil, když vidí dlouhý úvodní článek v čísle 134 Reichszeitungu, kdežto se dokazuje nevyhnutelnost konstituční vlády a nemožnost absolutismu!! Nač to? pomyslí si mnohý, vždyť to dávno víme, a strana těch, kteří konstitučně smýšlí, jest daleko mocnější na počet než absolutistická?! Reichszeitung ale vždycky ví, co činí, o ní jest známo, že vždy to, co obmýšlí za nějaký čas udělat, haní napřed, aby pak, když se to pod jiným jménem stane, nikomu tak hned nenapadlo, že jest to to samé, co haněno bylo. Když má vyjít brzy nějaký hodně ostrý zákon proti svobodě tisku, bude vždy Reichszeitung nějaký čas před tím vychvalovat nad míru potřebu svobody tisku. To jsou již tak zvláštní obyčeje. »V nynějším čase — povídá Reichszeitung — konstituční formy u mnohých pozbyly kreditu.« Jak ale mohly pozbyt kreditu, když je posud nikdo nezakusil? »Největší část evropejských vlád má nyní v rukou mnohem větší moc než před poslední revolucí r. 1848« — praví také Reichszeitung, jak se zdá, velmi spokojeně. Jen že musíme doložiti, některé z těchto vlád mají kromě větší moci také v rukou samé banknotky, a moc jejich dá se velmi dobře po-

[1]) Frant. hr. Hartig (1789—1865) spravoval od r. 1830 král. Lombardsko-Benátské a byl od r. 1840 státním a konferenčním ministrem. Po r. 1848 hlásil se k názorům liberalistickým a centralistickým. Jeho kniha »Genesis der Revolution in Oesterreich im Jahre 1848«, anonymně vydaná, vzbudila veliký rozruch.

rovnati s mocí kotle parního zrovna před tím okamžením, než praskne. Tuť arci žene se s největší silou. Ale co potom? —

— Jak známo hořekuje také Reichszeitung ustavičně na záhubu cesty vlády sardinské. Nedávno se v tom ohledu znamenitě podřekla. Píše totiž z Paříže asi v tento smysl: že proto Pařížské a Belgické časopisy francouzské zevrubněji nepopisují záhubný směr Sardinska, poněvadž sardinská vláda všechny dobře smýšlející noviny[1]) uplatila. Červené noviny (rozuměj jen liberální, neb Reichszeitung jmenuje již nyní všechno červené, co není absolutismus) francouzské jsou prý beztoho dost chytré, aby nebrojily proti sardinské vládě, která jim tak do rukou pracuje. — Reichszeitung tedy sama uznává, že její soudruhyně dobře smýšlející noviny ve Francouzích se od každého i od protivníka uplatiti nechají. — Nepotřebujeme snad ostatně ani doložiti, že zde především platí přísloví: kdo v té peci bývá, jiného tam hledá! Sardinská vláda jistě nemá zapotřebí upláceti někde cizí noviny, aby jí naháněly, a jistě by se k tomu ani nesnížila.

— V celé Italii kromě Sardinska, nejvíce ale v papežských zemích, zmahá se velice duch revoluční jakožto odpor proti neslýchané reakci. Způsob nekouřiti žádný tabák — známka to, kterou Vlachové svou nespokojenost projevují a spolu také sílu své strany poznávají, šíří se poznenáhla všude po Vlaších a ve hlavnějších městech není skoro viděti kuřáky, poněvadž každý na ulici kouřící za vyzvědače vládního se po-

---

[1]) [Ve Francouzích se dobře smýšlející jmenuje, jak známo, strana pokoje neb spasitelové a ochranitelové společnosti. Red.]

važuje. V papežských zemích kromě toho zdržují se též sázení do loterie, aby příjmy vládní se stenčily. V Římě vycházejí z tajných tiskáren ostré spisy republikánské strany. Jeden také k vojsku francouzskému, které v Římě leží, aby totiž nemyslili, že zdržení se od kouření je demonstrace proti nim, nýbrž že to jen jest známka jednoty, kterou přijal národ italianský, Připomíná se francouzským vojákům, že kněží římští (v papežských zemích, jak známo, jest celá vláda v rukou kněží) tak nenávidí vojsko republiky francouzské jako italianské republikány.

78. (Slovan z 18. června r. 1851. Čis. 42. S. 511—513.)

H. B. Z Prahy čteme velmi znamenitý dopis v Záhřebských novinách Südsl. Ztg. jednající o navrženém všeobecném slovanském sjezdu od Matice Ilyrské.[1] My sice nemůžeme souhlasiti ve všem se smýšlením onoho dopisovatele Pražského, přece však uvedeme zde z jeho dopisu některé hlavnější myšlénky. On praví: »Jsem pevně přesvědčen, že z vnitřní potřebnosti také všichni slovanští národové časem svým budou míti jediný spisovní a obecní jazyk pro vzdělance. Věc sama jest pro mne nade všechnu pochybnost, jenom způsob, kterým se to stane, není posud jistý. Věc tuto nikdo, žádný stát, žádný mocnář, žádný národ nezamezí; způsob může v rozhodné době jediný vznešený duch tvorčivě naznačiti — který živé slovo do sta milionů lidských duší vdechne. Ano v nepřemoži-

---

[1]) Viz díl III. S. 1374.

telnosti svého přesvědčení vidím ještě dále! Považíme-li nynější stav národů a států ve východní Evropě trochu ostřeji, vnikneme-li hlouběji v duch, jenž obživuje mysli od Odry a Labe až k Volze, postavíme-li nespravedlivé zaslepení západu proti mladistvé kyprosti východu: věru ani není zapotřebí smělého úmyslu, východ nepotřebuje nic jiného než věren své politice minulého století, čekati, až mu zralý plod do klína sám padne. Ovoce usilování národů rakouských nebudou nikomu jinému v prospěch, nežli ruštině, ruské národnosti, ruskému jazyku. Nezapomínejte ale, že to vše jest jenom účinek *čistě duševního* pokroku Slovanů, beze všeho spolupůsobení *politických* živlů. Kdyby ale, což ovšem možná, také politické okolnosti pro Rusko se lépe utvořily, ba kdyby to jen zůstalo tak, jak se od přemožení Maďarů jednati počíná: pak ovšem svrchu řečený obrat v kultuře Slovanů tím rychleji a mocněji se stane, za několik let budeme viděti uvědomělé Slovany jen v tomto směru pracovati, třeba se sebe více proti tomu opírali, neboť jim nezbyde jiná cesta vedoucí z této těsnosti: r. 1848 jsme se pokusili po této jíti, ale byli jsme nehodně odmrštěni, a od té doby zdvojnásobnily se obtíže.« — Nepotřebujeme snad ani doložiti, jaký jest smysl pravý těchto slov sice velmi opatrně postavených, nicméně ale dosti srozumitelných.

— Kdo se chce laciným způsobem těšiti, tomu připomínáme, že opět Vídenské časopisy slibují v říjnu letošního roku svolání zemských sněmů. Jest prý to předloženo říšské radě. Kdo tomu věří, bude spasen. — Roku 1849 z jara v březnu slíbilo se výslovně svolání sněmů na podzim téhož roku, kolikráte se

od té doby prorokovalo, o tom by se mohl přesvědčit každý, kdo se práce neštítí, přehlédnouti si noviny od r. 1849, 1850 a 1851. Obležení také bude vyzdviženo, nastane zase stříbro, a vojsko se rozpustí. To je jisté. — Ostatně zase tuto první zprávu Oesterr. Corr. hned co bezdůvodnou odvolala, bojíc se nepochybně, aby tomu nikdo neuvěřil.

— Ministerstvo osvěty přemýšlí prý nyní o tom, kterak by se daly opraviti kláštery. To jest asi taková práce, jako by někdo chtěl sejto tak zpravit, aby se jím mohla voda nabírat. — Myslí se prý ale, že hlavní příčina tohoto nynějšího stavu našich klášterů jest ta, že se odtrhli od svých generálů v Římě, a bez obnovení tohoto spojení nedá prý se žádná důkladná reforma provésti. — Kdo ale ví, že kláštery v papežských zemích zrovna tak nyní vypadají, jako všude jinde, ten si může pomyslit, jak asi brzy tito římští páni generálové napraví všechny naše kláštery. Bylo by to arci tuze zajímavé pro historii, kdyby se tak v Rakousích r. 1851 obnovilo užší spojení všech klášterů s Římskými generály.

— Kromě všelikých jiných zatmění, kterých již od r. 1849 pozorujeme, bude také ještě letos dne 28. července okolo 3. hod. s poledne úplné zatmění slunce, a sice tak úplné, že ani do ministerstva osvěty ve Vídni žádné světlo nepronikne.

— Dle nového nařízení ministra osvěty ohledem na porady učitelské ustanoveno, aby se k poradám těm scházeli učitelé pod vůdcovstvím okresních školních dozorců (děkanů, vikářů), aneb pod vůdcovstvím onoho, koho tento k tomu konci ustanoví, ale vždy jenom na jeho vyzvání, aneb s jeho dovolením.

(Mor. Nov.) Z toho pozorujeme, že ministerstvo osvěty učitelům odjímá právo associační, které dle ústavy přísluší každému občanu, neboť jim dle tohoto nařízení volno není držeti si mezi sebou poradu o svých záležitostech *bez povolení* pánů vikářů.

— Noviny v Rakousích přibližují se již zase všemožně k bývalé idyličnosti před r. 1848. Tak ku př. nám jedny noviny české, které jmenovati nechceme, ve zvláštním dopisu z Opavy nevypravují nic jiného, než tři dětinské kousky. První jest, jak dva hoši vzavše řezníkovi necky, na nich místo loďky po potoce plouli, což prý se skončilo s výpraskem. Druhá, že se stalo jinému chlapci neštěstí v dílně, třetí konečně, že z dvou hochů na řece Opavě v člunku jezdících jeden utonul, při čemž dotčené noviny následujícím způsobem *poučují své čtenářstvo*: »Budiž smutný tento pád mládeži naší výstrahou, ať raděj podobné nebezpečné zábavy se varuje; voda arci pěkně se blýská, a zdá se býti velmi snadné, na tak hlaďounké rovině sem tam [se] prohánět, ale kdo nemá dosti zběhlosti a prozřetelnosti, zůstaň na pevném břehu!« Jaká tu nová myšlénka, a jak užitečná světu, kdyby jen se vždy dle ní řídil, a jak dobře by bylo pro rozpustilé hochy, kdyby tyto noviny pilně čtli a dle nich se také zpravovali. — Takové již jsou nyní noviny politické v Rakousích!

— V Prusích, jak známo, zastavila se nazpět couvající konstituce konečně již u bývalých krajských a provinciálních (předbřeznových) sněmů, a ačkoli strany toho panuje v Prusku nesmírné rozhořčení, přece není pochybnosti, že vláda svůj úmysl provede. Musíme uznati, že málo která vláda tak šikovně umí

sněmy rozličné na darmo svolávati a rozpouštěti, konstituce slibovati, oktrojovati a nedržeti jako pruská. — Pozorujeme ale nyní, ne sice s podivením, avšak přece s napnutou myslí, že naše vládní noviny, které vždy dříve při podobných příležitostech proti vládě pruské nesmírně si vyjížděly, nyní zcela mlčí, ba ještě jakési zalíbení v těchto krocích Pruska objevují. Co to znamená, není těžko se dovtípiti.

79) (Slovan z 25. června r. 1851. Čís. 44. S. 560—563.)

H. B. Za našich časů přestal všechen praktický vplyv liberálních časopisů a obmezeni jsme pouze na činnost — dějepisnou. Rozumíme tímto slovem tolik, že nezbyla časopisům liberálním jiná činnost než činnost historie, totiž povzbuzovati čtenářstvo své vypisováním událostí nechvalitebných a chvalitebných, a podávati tak výstrahy a dobré příklady. Jisto jest, že nyní vládnoucí strana může s námi nakládati, jak jí libo — *na nějaký čas*; jak dlouho tento nějaký čas trvati bude, toť závisí od okolností a od našeho vlastního chování. Jaké ale máme v *tomto nějakém čase* vyhlídky, o tom nám časem prorokují noviny vládnoucí strany. Zajímavý v tomto ohledu článek přinesl Lloyd dne 22. června, kterýžto článek počíná se těmito jistě naivními slovy: »*Důležité změny, které se jistě stanou v našem státním životě, sotva počnou se uvedením nové ústavy, svoláním sněmů, aneb podobnými vysoce politickými ději. Počneť se tentokrát stavba státní od spodu, nikoli od vrchu.*« Toť ovšem každému, kdo jen trochu své lidi zná, nepochybné jest, že se reakce nikdy

nezačínává svoláním sněmů, vizme ale a divme se změnám, které Lloyd uvádí ve stavbě státní *od spodu*. Jedná se o zákon obecní. Chyba prý tohoto zákonu, která se nyní nejvíce cítí, jest prý malý ohled, jaký se měl na veliké majitele půdy. Kdo jsou tito zde jiným slovem jmenovaní *velicí majitelové půdy*, kterým se křivda děje, víme beztoho. Tuto křivdu chce tedy dobrosrdečný a spravedlivý pan Lloyd napraviti tak, aby se vesnicím jednotlivým nechala jen samostatnost pro jejich hospodářské záležitosti (totiž obecní jmění a jeho správa, slouha, pazderna atd.), aby se ale jen vždy z více vesnic utvořila pravá obec, která prý by měla, jak Lloyd praví, »*vrchnostenskou moc*«. Purkmistra neboližto představeného, totiž toho pána s touto *vrchnostenskou mocí museli* by si ale vyvoliti jenom z jistých napřed již poznamenaných osob platících největší daň — víme již, o kom se mluví. — Tak dalece tedy již odložila vládnoucí nyní strana svůj strach z roku 1848, že může mysliti na změny jako jest takováto! Tu tedy máme celou svobodu obcí, *základ svobody státu*, jak praví náš obecní zákon. Jaký základ, takové stavení. Pamětihodné a velmi poučné pro nás jest to, co praví Lloyd o tomto našem obecním zákonu. Paragrafy tohoto zákonu jsou prý — tak elasticky zřízeny, aby se mohly v čas potřeby na všelikou stranu rozšířiti neb obmeziti. — Máme tu vlastně vysvětlení, proč tak nesrozumitelné jsou mnohé naše zákony oktrojované — totiž proto, že se již při oktrojování na to myslí, aby se mohly jinák vykládati časem svým, kdyby se dalo dělat. Že domněnka tato jest nepochybná, vidíme také z toho, že staré plány pořád se v rozličných kabátech opakují. Spojení mnohých

[redacted]

vesnic v jednu obec, které jsme časem svým ještě u nás zamezili, máme tuto zase již v jiném způsobu na talíři. Teď se již řeklo — poněvadž jsou *pokojnější* časy, také ta pravá příčina, proč se má více vesnic v jednu obec spojiti, a čtenářstvo naše posoudí nyní teprva, měli-li jsme dobře, když jsme se časem svým tak silně opírali proti spojení mnoha vesnic v jednu obec.[1]) Co vlastně jest jiného tento plán Lloydův nežli nazpět uvedení starých vrchností pod jiným jménem?! Všechna vrchnostenská moc a správa několika spojených vesnic bude v rukou purkmistra neb vlastně jeho kanceláře, tento purkmistr nebude svobodně volený, nýbrž vláda sama ustanoví si několik osob, největší daň platících (t. j. bývalých vrchností) a z těchto některý musí býti představeným. Co to jest jiného než stará vrchnost a starý kancelář. Jenom chybí ještě ustanovení, že představený nemusí bydliti v obci a že má jen on právo ustanovovati sobě úředníky obecní (respektive písaře): a pak máme staré blahé časy. Pamatovati sluší, že takový obecní představený bude míti ve všem asi takovou moc jako bývalé vrchnosti, a že pak představený jednotlivých vesnic, kterým správa jmění obecního zůstane, zcela se vyrovnají bývalým rychtářům. — S tím ale se vším není ještě Lloyd ani spokojen. Jen v některých zemích by se takto zřízené obci (respektive její přednostovi) prý mohla odevzdati také činnost politická od státu svěřená: v jiných zemích ale prý se má svěřiti tato moc *»vznešeným osobám, které by tento úřad pro čest a pro všeobecné dobro zastávaly, a které by stát ustanovoval a*

---

[1]) Viz díl II. S. 782.

svrhoval«. A tu jest vlastně teprva ten pravý triumf. Tedy v zemích, kde jsou lidé již trochu chytřejší, tam se musí nazpět uvedení starého patriarchálního řízení alespoň trochu obaliti, stane se to tedy pod formou správy obecní a nechá se jim právo mezi několika osobami od vlády ustanovenými voliti si alespoň svou — vrchnost. V zemích ale, kde se to dělati dá, ustanoví vláda zcela veřejně a zřejmě vrchnosti sama, znamenitý to pokrok pro vládu, neboť dříve alespoň vrchnosti byly tak z Boží Milosti jako ona, nyní ale ona sama dle plánu Lloydovu bude ustanovovati a svrhovati vrchnosti dle své libosti. — Co my o takovém plánu soudíme, nepotřebujeme ani vysloviti: tážeme se jenom, co o něm smýšlí všichni ti nestranní, kteří si libovali již, že se stal v Rakousích převrat politický bez ošklivých bouří sociálních, ba co o něm soudí ona rozumnější část šlechty, která se dovede naučiti něčemu z historie, která si v duchu libovala, že bez velkého nebezpečí pro jmění a osoby šlechty zrušen jest starý svazek poddanství, co řeknou, pravím, takovíto povážliví šlechticové, vidouce nenapravitelné lidi v časech nejistých lehkovážně experimentovati s veškerou budoucností bývalých vrchností? —

— Na rozkaz J. M. C. promění se místnost bývalého říšského sněmu ve Vídni v císařskou zimní jízdárnu pro koně. Celý sněmovní nábytek přenešen jest do kláštera františkánského do skladů státní tiskárny, kdežto vedle ohromných natištěných balíků zákonníka říšského odpočívati bude.

— Pan ministr Bach — jak nám noviny vypravují — potěšil se nedávno tou ctí, býti pozvánu k císařskému rodinnému stolu.

— J. M. C. očekává se jistě do Haliče, blízko Lvova budou zase veliké manévry.

— Černínský dům v Praze na Hradčanech, koupený od vlády, promění se prý v upevněnou kasárnu.

— Co nejdříve prý vyjde zákon, kterým budou zrušeny všechny až posud ještě trvající národní gardy v celém mocnářství. — Tyto všechny události uvádíme jenom zkrátka beze všech úvah.

— Od 1. července přestanou prý skutečně celní hranice mezi bývalými zeměmi uherské koruny a ostatním Rakouskem. Doufáme, že naši průmyslníci a obchodníci neopomenou použiti pro svoje obchody této důležité události, která bude míti veliký vplyv na nás i na Uhry.

— Hrabě Adam Potocki,[1] tentýž, který vydává svým nákladem veliké a velmi dobré polské noviny »Czas« v Krakově, daroval, jak se dovídáme, 25.000 zl. stř. na vydávání školních gymnasiálních kněh v řeči polské pro Halič. Z tohoto příkladu pozorujeme, že rozumnější šlechta polská docela jinou cestou hledá sobě vplyv a vážnost u národa pojistiti nežli ku př. šlechta česká a moravská.

— Const. Blatt ví prej z jistých pramenů, že notáři v Čechách jistě budou v měsíci Červenci ustanoveni. Pro Moravu že prý již jmenováni jsou a co nejdříve uveřejněni budou. Sluší pozorovati, že mnozí, vidouce nynější směr vlády, pochybovali a ještě pochybují o tom, že skutečně ústav notářský uveden bude do života.

— Někteří, jimžto působí útěchu vymýšleti a věřiti

---

[1]) Viz díl III. S. 1330.

všeliké podivné zprávy, vypravují, že se jedná o změny v ministerstvě, a že jmenovitě jen proto nový kabinet pod správou knížete Windischgrätze[1]) a hraběte Hartiga[2]) jmenován nebyl, poněvadž tito prý žádali nejprve svolání zemských sněmů.

— Správa zemská v srbské vojvodině zapověděla Bělehradské noviny (vládní noviny srbské knížecí vlády) pro celou rakouskou monarchii. Jest to skutečně velmi podivné a se svobodným tiskem příliš nesrovnalé. Připouštíme, že správa zemská v císařských našich srbských krajinách, kde beztoho obležení panuje, příčinu míti může zapověditi noviny srbské, které ve stejném jazyku a stejným písmem vycházejí v samostatném Srbsku na druhé straně Dunaje, a které mohou zcela bez obalu pronášeti svůj úsudek o rakouské vládě. Ale jakým právem a z jaké příčiny tyto noviny správa vojvodiny srbské také ku př. nám zde zapovídá, kde jistě nikomu nebezpečné nejsou, a kdežto nám za jediný pramen zpráv z těchto krajin slouží, to nemůžeme pochopiti.

80) (Slovan z 28. června r. 1851. Číslo 45. S. 589—592.)

H. B. Článek v Lloydu strany »potřebných oprav« zákonu obecního, o kterém jsme podali zprávu v minulém čísle[3]) obrátil zatím na sebe pozornost všech stran. Dověděli jsme se nyní také z jiného pramene Vídenského, že nebyl tento článek pouhá fan-

[1]) Viz díl II. S. 51.
[2]) Viz díl III. S. 1394.
[3]) Viz díl III. S. 1400.

tasie Lloydova, nýbrž že také skutečně se zamýšlí něco podobného. Jmenovitě prý, aby větší majitelové půdy (rozuměj bývalé vrchnosti) nemuseli přispívat na všechny ústavy obecní, jmenovitě prý na stavby, na školy atd. v poměru ke svým usedlostem, a dále, aby představení obcí (rozuměj větších okresů) od vlády jmenováni byli. Na každý pád tedy máme čeho očekávati ne sice radostného, ale přece jiného. — Otázka jest, jestli rozumnějším bývalým vrchnostem samým příjemno bude, když osvobozením od jistých obecních výloh, a uvalením jich na menší majitele, popuzena bude proti nim opět znovu závist a nelibost lidu ostatního? Nám se alespoň zdá, že každý rozvážlivý majitel veliké usedlosti v obci milerád na ústavy jako jsou školy, přispěje, byť by jich sám osobně pro své děti nepotřeboval, a to sice dle té zásady, že vzdělanější lid méně bude nebezpečný jeho usedlostem a užitečnější jakožto jeho dělník.

— Reichszeitung nám vypravuje, že se v Praze silně prodává knížka malá v Litoměřicích u C. W. Medaua tištěná, jednající o odpustcích při letošním jubileum, jmenovitě že prý se až na tisíce výtisků objednává. Reichszeitung se z toho raduje, nazývajíc to *důležitou okolností k vyjasnění nynějšího času*. — Dosti možná, že jest mnoho lidí, kteří jsou ve své sprostnosti velmi rádi, že jim papež tak lehkým způsobem skrze milostivé léto hříchy odpouští, a proč bychom my takovým tuto radost nepřáli. Hloupý člověk arci neví, že *odpustky* (dle učení katolické církve) nejsou odpuštění hříchů, nýbrž jen odpuštění církevních trestů, a že tedy, poněvadž se nyní již církevní tresty žádné neukládají, také odpustky nejsou

vlastně nic. Naši malí církevní otcové na Moravě, kteří svou theologickou učeností naplňují všechny časopisy, posud ještě nikdy neměli času, vysvětliti lidu tuto okolnost strany odpustků, a nechají sprostý lid pořád v tom domnění, že skrze odpustky a milostivé léto dosáhne odpuštění hříchů. Proč to nečiní, není těžko pochopiti.

Ostatně přejali jsme my za ně tuto povinnost, a proto vydáme tyto dni druhé rozmnožené vydání Kutnohorských Epištol,[1]) jakožto spasitelné čtení v tomto milostivém létě.

— Ta samá Reichszeitung jednajíc o kolonistech v Uhřích praví s holubičí nevinností: Maďaři prý se domýšlejí, že Němci proto přicházejí do jejich země, aby se s nimi rozdělili o právo domácích pánů! — Bláhoví Maďaři, kterak si mohou jenom takovou dětinskou myšlénku připustit, přece vidějí ku př. v Čechách patrný příklad před očima, že vláda rakouská jen proto nasadila po bitvě Bělohorské mnoho Němců do Čech, aby tím čeština se zmáhala a zvelebovala, což se také až do r. 1848 jistě dělo. Jen slepý může takovou patrnou věc uviděti. Že ale pro Uhry byl r. 1849 to co u nás r. 1620, a Vilagos[2]) to, co nám Bílá Hora, to je přec patrno a také se všeobecně uznává.

— Také Lloyd jedná o Maďařích za příčinou článku známého hr. Zaye,[3]) jenž pravil, že Maďar ani v nebi nechce býti něco jiného než zase Maďar. Lloyd mu vytýká, že prý »také na onen svět chce pře-

[1]) Viz díl III. S. 815.

[2]) Viz díl II. S. 728.

[3]) Maďarský státník Karel hr. Zay—Csömör (1797—1871).

[redacted]

nésti naše zemské národní misere« (Nationalitätsmisére). — Nejde nám při tom ani o to, co Maďaři mluví, ale znamenité jest, že ta sorta lidu, ku které strana Lloydu náleží, konečně již bude rozmanitost národností počítati za trampotu jako zimnici, hmyz atd., rovněž tak jako mnozí na duchu kulhaví a slabí theologové tuto rozmanitost národů za trest boží vyhlašují. Jsem žádostiv, jestli tito moudří osvětlovatelé cest božích také říkati budou, že Bůh také jen z trestu nestvořil ku př. na zemi samý šnitlík, nýbrž také jiné a rozmanité trávy a byliny, že také jen z trestu nestvořil samé tulipány, nýbrž také jiné a rozmanité květiny, že také jen z trestu nestvořil samé osly, nýbrž také jiná a rozmanitá zvířata! Bůh má a musí míti zajisté veliké a podivuhodné vlastnosti, ale jedna musí býti přece největší, které se také nejvíc divíme, totiž jeho nesmírná a neskončená *trpělivost*, s kterou nechává o sobě všeliké nemotorné věci mluviti a to bez patrného a hned následujícího trestu! Rozmanitost neskončená všelikých tvorů jest zajisté věc, které se každý moudrý a to opravdivě pobožný pozorovatel tohoto světa nanejvýš diviti musí, ano právě tato nesmírná rozmanitost nejvíce skloňuje člověka do prachu před tím, kdož původce jest těchto tvorů. A vy tuto překrásnou rozmanitost budete vyhlašovati za trest boží! Zavřít vás tak, vy mudrcové, asi na rok, a nedávat vám nic jiného jíst, než ku př. samou krupičnou kaši, abyste již z této maličkosti poznali, jak užitečná a příjemná jest rozmanitost v každé i té nejmenší věci. — Že ostatně mnohý nespravedlivý a nesnášenlivý Němec proto naříká na rozmanitost národností, aby tím jen zahalil svou chtivost po

pohlcení jiných národů, vidíme z toho, že by jistě zase jinák mluvil, kdyby se od něho žádalo, aby tedy Němci z ohledu jednoty národností stali se Rusy! —

— Pražské Noviny od 25. června jsou okrášleny dlouhým růžencem 24 tovaryšů pozlacovačských, které vojenský soud v Praze odsoudil pro držení nedovolené schůzky do káznice. Že se tato schůzka stala jen v záležitostech jejich řemesla, a že nebyla politického druhu, jest patrno. — Jak šťastný jest vojenský soud na Hradčanech, že mu časem svým přece ještě ve způsobu nějaké nedovolené řemeslnické porady neb nějaké v některé vesnici u Prahy zadržalé flintičky padne nějaká muška do jeho veliké pavučiny, sice by věru sám již nevěděl, čeho se chopit, když jeho praví vyšetřovanci dávno již dílem na rozličné pevnosti rozveženi jsou, dílem zbláznili se a pomřeli!

— Kytajský císař dovolil prý, jak francouzské noviny vypravují, v celé říši své svobodné vyznávání víry křesťanské. Smutné jest při této zprávě jen to, že tedy China ve vzdělanosti, snášelivosti a svobodomyslnosti počíná již předělávat rozličné země v Evropě, které se posud držely za mnohem osvícenější než China.

— Naše ministerstvo osvěty zamýšlí prý v zemích, kde více jazyků panuje, žákům gymnasialním uložiti za povinnost (obligat) učení se kromě své mateřčiny také druhému zemskému jazyku. Bylo by to jistě chvalitebné nařízení, kterým by se opravdivé rovnoprávnosti a přátelskému přiblížení jednotlivých národů mezi sebou cesta prorazila.

— Pan president francouzské republiky nechá

[redacted]

skrze úřady sháněti adressy a petice o to, co on si sám přeje, totiž o revisi ústavy a o jeho potvrzení na další čas. Jest to tak, jako když v jiných zemích úředníci shánějí podpisy děkovacích adres k prvnímu ministru, neb žádosti o věci, o kterých se ví, že si je lid vlastně nepřeje. Jak to jinák ani býti nemůže, stanou se při takové příležitosti lecjaká nedorozumění a směšnosti. Na jedné z těchto francouzských petic stojí ku př. rukou purkmistra psáno: »Podepsali všichni občané vyjmouc 20. 30. 50., u kterých úřad nížepsaný nadarmo o to usiloval.« Na jiné stojí zase: »Podepsali všichni občané vyjmouc 7, z kterýchžto je pět na vojně, jeden blázní, a jeden, přítel pořádku a pokoje, nedávno umřel.« Na jednu petici napsal jeden (špatně smýšlející) občan takto ke svému jménu: »Podepisuju o zrušení zákonu od 31. máje[1]) a proti každému nepříznivci republiky.« Přednosta k tomu připsal: »Vidí strany pravdivosti všech podpisů, vyjmouc jednoho, ve kterém se úřad zmýlil, domýšleje se v něm lepšího smýšlení, když mu petice byla předložena.« —

— Ku konci ne sice pro vyražení ale přece na rozjímání kousek z Lloydu a kousek z Reichszeitungu. Redaktor Slovana čítá již dávno právě tyto dva časopisy pro jejich prorockého ducha nejpilněji. Čísla Lloydu a Reichszeitungu, která nám v pátek 27ho do ruky přišla, jednají jaksi náhodou o jednom předmětě. Reichszeitung uvádí nám jakožto první svůj úvodní článek výtah ze spisu jistého pana Zimmermanna[2])

---

[1]) [Zákon ten odjal mnohým občanům právo hlasovací. Red.]

[2]) Královský hannoverský státní rada Gustav Zimmermann (1808—1874) vydal r. 1851 knihu: »Die Vortrefflichkeit der consti-

z Hanovru, kterého sama nazývá až posud málo známého spisovatele. Tento až posud málo známý spisovatel dokazuje ve svém spisu »že jest výborná konštituční monarchie pro Anglicko, a že se nehodí pro ostatní země Evropy.« Pro Anglicko se proto hodí konstituce, poněvadž prý tam monarcha, hořejší i dolejší sněmovna jsou aristokratické, pro nás ostatní se ale prý proto nehodí, poněvadž by nemohlo být všechno aristokratické. — Rozumíme! — »Demokratie jest nevědomá, vyrostlá ve vzdálenosti od všech velikých jednání, proměnlivá, přístupná pro pochlebnictví, nepřítel rozvážlivosti a přítel násilí.« Tak stojí doslovně v Reichszeitungu nepochybně co výňatek z pana Zimmermanna. Postav zde, milý čtenáři, místo slova »demokratie« slovíčko »aristokratie« a rozvažuj, jestli je popis vlastností také dobrý. Od koho se učí aristokracie všemu tomu, co umí? kdo jest přístupen pro pochlebnictví, kdo jedná obyčejně za aristokratii a v její jménu co sekretář, atd., od koho pochází nejvíc násilí atd. Ale nechme toho, Reichszeitung slibuje, že nám o tom spisu podá co nejdříve své mínění, na které jsme tuze žádostivi.

Lloyd zase podává výjimek jednoho článku z Berlínského Kreutzzeitungu, známých to novin šlechty pruské. Tato praví: »My neupouštíme od ničeho, ani za mák starého práva neobětujeme revoluci, my chceme zachovati všechno, co

---

tutionellen Monarchie in England und ihre Unbrauchbarkeit auf dem Kontinent.«

bylo, třeba to v knihách jinák a lépe stálo, my stojíme na nejkrajnějším konci pravé reakce.« Dále praví Kreutzzeitung výslovně, že ani od předešlé jurisdikce šlechtické (vrchnostenských patrimonialních úřadů) nechce upustiti, neboť by bez toho prý byly statky šlechtické jen tolik, co veliké selské statky. — Lloyd nepraví o tom nic než, že tato řeč Kreutzzeitungu jest velmi jadrná (energisch), a my připomínáme, že vlastně Lloyd v článku svém o změnách obecního zákonu nic jiného nepravil, než to samé, co Kreutzzeitung. — Když tedy i v Prusku tato strana již s podobnými plány vystupovati se neostýchá, můžeme si pomysliti, jakých časů se ještě Evropa dočká. Radíme každému, aby pilně četl historii francouzské veliké revoluce v minulém století, které máme dobrý český překlad.[1])

81. (Slovan z 2. července r. 1851. Číslo 46. S. 9—12.)

H. B. Časem zvykne člověk všemu, časem zvykne si i redaktor na konfiskace a naučí se je považovati co chléb svůj vezdejší. Konfiskace spisu tištěného, má-li skutečně míti účinek, nesmí se tak příliš zhusta opakovati a musí také vždy jen zasahovati spis skutečně nebezpečný. Jestli si naše čtenářstvo povšimne úředního oznámení c. k. podkrajského úřadu (resp. státního zastupitelství) strany zabavení našeho posled-

[1]) Havlíček tu myslí dílo: »Historie Girondinů od M. A. Lamartina. Z francouzského přeložil Václ. Vojáček. V Praze 1851—1852.«

ního sobotního čísla,[1]) pozorujeme tam, že c. k. zástupnictví nachází v tomto čísle jenom sedm přestupků, a sice přestupky: tiskového zákona § 23. b, § 26. a, § 33. b, § 26. a, b, § 28., pak dvakráte § 57. trest. zákonu I. dílu. Přestupky tyto jsou následující:

§ 23. b popuzování k činům, skrze které má povstati násilné změnění říšské neb zemské ústavy; § 26. a jest popuzování k neposlušnosti a k odporu proti zákonům, nařízením neb úřadům; § 33. b jest náběh proti národnostem, církvím, neb stavům jednotlivým; § 26. a již známo, § 26. b jest popuzování k nepřátelství proti jednotlivým národnostem, církvím,

---

[1]) V Slovanu z 2. července r. 1851. Číslo 46. S. 1. v čele čísla otiskl Havlíček:

K čtenářům.

Čtenářstvu našemu nebude příliš divno, že před koncem čtvrtletí konfiskováno bylo ještě jedno číslo Slovana, jakožto vysvítá z následujícího přípisu.

Číslo 7.

Pánu Karlovi Havlíček, redaktoru časopisu »Slovan«
v Kuttné hoře!

Na žádost zdejšího cís. k. státního zástupnictví ode dne 28. června 1851 číslo 922 obstaví se číslo 45 časopisu »Slovan«, které dnešního dne vydano bylo, pro přestupek § 23. lit. b) a § 26 lit. a) zákona o tisku, jako § 57 trestního zákonna 1ho dílu pro článek »politický přehled«, pak pro přestupek § 33 lit. b) zákonu o tisku v článku »dopisy z Sázavy« a pak pro přestupek § 26 lit. a) et b) a § 28 zákonnu o tisku a § 57 trestního zákonna 1ho dílu v článku »Vytrvalost opposice« obsaženy.

O čemž se tímto v povědomost uvádíte stím doložením, že zdejšímu cís. k. podkrajskému kommisarovi Nettvall obstavení uloženo jest.

V Kuttné hoře dne 28. června 1851.

Úřadvedoucí cís. k. podkrajský komisař Rudolph.

stavům aneb korporacím; § 28. jest rozšiřování nepravdivé, všeobecnost znepokojující pověsti; § 57. trestního zák. konečně má za předmět zrovna zhola vzbouření. Podotknouti ještě musím, že by trest, kdyby se skutečně všechny tyto přestupky na nás shledaly, obnášeti mohl, jak následuje:

Přestupek	§ 23. b	žaláře	10	let a	ještě	pokuty	1500 zl. stř.
dtto	§ 26. a	»	2	»	»	»	1000 zl. stř.
dtto	§ 33. b	»	0	»	3 měsíce	»	300 zl. stř.
dtto	§ 26. a	»	2	»		»	1000 zl. stř.
dtto	§ 26. b	»	2	»		»	1000 zl. stř.
dtto	§ 28.	»	0	»	3 měsíce	»	300 zl. stř.
dtto	§ 57. trest. zák.		5	»		»	» »
dtto	§ 57.	»	5	»		»	» »

Musí se tedy říci, že pan státní zástupce Kutnohorský dobře má na zřeteli zásadu: Co děláš, dělej důkladně, nebot 26 let 6 měsíců žaláře a k tomu ještě 5700 zl. stř. pokuty jest zajisté pro každého redaktora postačující quantum, a zvláště pro takového, který ještě několik jiných procesů na krku má. Půjde-li to takto dále, budou zajisté přinuceni někteří páni biskupové vypsati za redaktora Slovana všeobecné modlení o přiměřené prodloužení jeho života, aby totiž spravedlnost náležitý průchod míti mohla, nebot by se jinák lehce státi mohlo, že by tentýž redaktor při vší své známé úctě a poslušnosti k zákonům a při vší své naději na dlouhé stáří přece k velikému zármutku svému v stavu nebyl, celý trest náležitě odseděti.

Šestadvacet let a 6 měsíců a 5700 zl. stř. za jeden svazek! Věru, že si snad naše čtenářstvo tento neobyčejný pád jinak nedovede vysvětliti, nežli, že

jsme se nějak při tomto svazku zblázniti a všechno své dosavadní aequilibristické umění ztratiti museli, s kterým jsme se až dosud snášeli mezi ostřím jednotlivých §§ tiskového zákona. Ale není tomu tak, a kdybychom mohli čtenářstvu všechny ty články předložiti, ve kterých pan zástupce našel příčiny k možnému 26let. a 6měsíčnímu žaláři a k 5700zlatové stř. pokutě: jistě by alespoň o našem dobrém rozumu nikdo nepochyboval. —

— Anglicko jest nyní trn v očích všem milovníkům staré patriarchální libovlády, a každá příležitost použije se od těchto pánů k zlehčení jeho nynější liberální vlády. Jedna velmi zastaralá methoda, kterou tito již dávno vzbuzují nenávist proti Anglicku, jest rozšiřování mezi lidem polovzdělaným předsudku, že Anglicko směřuje všude jen k tomu, aby se obohacovalo na ujmu jiných národů, které pod svou ochranu béře. Proto hořekují nyní s mnohými slzemi nad Sardinskem, poněvadž prý Anglicko žádný jiný účel nemá, nežli zaplaviti Italii svým zbožím, jakož vůbec ono rozhlášené kramářství Angličanů přičiněním absolutistů také u nás skoro příslovím se stalo, které jeden za druhým nic nemysle opakuje. Netřeba ani doložiti pro rozumného, že takovéto smýšlení o Anglicku jest blud rozšiřovaný naschvál, aby národové nenaučili se znáti z častého obcování s Anglickem všechny výborné stránky jeho domácí vlády a dobrodiní svobody a práva. Neboť jestli Anglicko všemožně se přičiňuje rozmanité výrobky svého nesmírného průmyslu prodávati, neníť to jistě nic nechvalitebného, tak jako ještě nikomu nenapadlo tupiti pilného průmyslníka neb obchodníka proto, že se snaží obchod svůj zvětšovati.

Jest to jenom chvalitebná a následování hodná přičinlivost, jeden z těch blahých následků, které má právní a liberální vláda na národ. Na druhé straně ale není zajisté pro nikoho žádné neštěstí, dobré zboží lacině kupovati, k tomu ještě dobrovolně, že ale anglické zboží výborností a lácí svou vyniká, jest všeobecně uznáno. Pročež každý vidí, jaký nesmysl vlastně jest, obávati se onoho chytře rozkřičeného kramářství anglického. Angličané nejsou národ bojovný neb násilnický, oni všude po celém světě pokojnou cestou rozšiřují osvětu, lepší byt, právo a svobodu, jakož toho následky vidíme ve všech dílech světa a zvláště v severní Americe, která jest pravý výkvět ducha anglického národu. Směrem naším budiž vážiti si anglického národu, nyní prvního a nejvzdělanějšího na světě, přiučovati se z jeho příkladu a přičiniti se o stejnou občanskou blaženost, které se právě nyní diví celý svět při návštěvě Londýnské výstavy.

— Reichszeitung zvláště jest někdy velmi milá ke čtení, když tak předříkává některému národu takové smýšlení, jaké vlastně by se mu oktrojovalo, kdyby se i smýšlení dalo oktrojovati. Popisujíc slavnost Božího Těla v Záhřebě, při které, jak známo, bán se objevil v národním kroji horvátském, praví Reichszeitung: »Již si zde zvykli na německé uniformy[1]) a na třírohý klobouk. Mnohému přichází ještě tento oděv podivný a kroutí nad ním hlavou; většina ale myslí si dobrosrdečně: »Co záleží na uniformě, je-li německá neb horvátská, jen když je vláda dobrá.« Při čemž mimovolně si vzpomenouti musíme na naivní

[1]) [Rozuměj uniformy jako u nás v Čechách. Red.]

slova jisté sprostné ženy v Praze, která čtouc v ohlášení chefa Mittelpartaje před volbami mezi jiným také slova: »Ať si je Čech neb Němec«, pravila: »Ano, ať si je Čech nebo Němec, jen když je Němec!« — Chorvátě, jak ze všech stran slyšíme, tuze málo si libují nynější vládu, ne snad jen k vůli německým uniformám, nýbrž více pro obsah těchto uniforem.

— Brzy prý (nepochybně ale přece až po žních) vyjde prý nový zákon o polním pořádku t. j. strany bezpečnosti polních plodin a dohlídky potřebné. Zatím ale, jak slyšíme, již všude skoro obce se samy postaraly o to, divíce se velice tomu, jaké důležité práce asi naše ministerstvo orby tak zaneprázdňovaly, že již skrze tři léta tento potřebný zákon vydati nemohlo.

— V jedněch známých českých vládních novinách čtli jsme nedávno článek úvodní, jednající o tom, kterak prý jistá strana z Londýna napíná všecky síly své, aby *zničila po celé Evropě státy monarchické, zrušila nynější zřízení společenské a vyhubila víru, církev a náboženství.* — Tu se musí přece říci, mnoho věcí zmíchaných v jednom pytli, a přece velmi málo smyslu. Dále pak nám tentýž časopis podává nepochybně pro strach všem majetníkům zřízení Spolku komunistického v Němcích, z kterého se dovídáme, kterak by nám tito strašliví lidé všechno pobrali, kdyby nás na štěstí nehájila naše vláda a její vojsko. — Jest to ale skutečná pravda, že cech komunistů zase nyní se počíná v Evropě strašlivě množiti, ne sice komunistů takových, před kterými nám dávají výstrahu ony vládní noviny, nýbrž komunistů, kterým si člověk nesmí troufat ani pravdu říci do očí. Známo, totiž, že my jmenujeme komunistou kaž-

dého, kdo cizí jmění bez svolení béře a libovolně utrácí.

— Páně Haasův německý Konstituční List ujišťuje nás ve svém čísle od 28. června »že s úplnou důvěrou a upokojením můžeme očekávati svou konstituční budoucnost.« Kdo tedy až posud byl nevěřící konstituční Tomáš, vlož ruku svou do těchto řádků Konšt. Listu a staň se věřícím.

— Policie neměla ještě nikdy tak rozsáhlou činnost v Evropě jako nyní, na všech stranách vidíme policejní úředníky rozmnožovati, a co jindy nebývalo, ze státu do státu na vyšetřování (politická) přijížděti.

— Příčiny, proč byl Kath. Blatt aus Mähren zabaven, jsou, jak nám udává Konst. Blatt, tři, a sice v jednom článku se praví, že kněžstvo v církevních věcech úředníky poslouchat nemá, v druhém se tupí chování podkrajského při známé události pohřbu protestanta v Hrádku, v třetím se vytýká úřednictvu ve Slavonii, že nemá pražádné náboženství. — Vidíme tedy, že trefila kosa na kámen.

— »Morning Post«, anglické noviny praví: že nejlepší rada, kterou Angličanům dáti mohou, jest ta, aby nepůjčovali peníze Rakousku, leč by byla tato půjčka od sněmu pojištěna. — Morning Post, jak známo, není žádný snad radikální časopis.

Jakožto potěšitelnou zprávu pro všechny městské výbory, zvláště pro ty, kde má většinu strana dobřesmýšlející jako v Praze, uvádíme zde, že již ve Vídni vláda se pokouší o to, aby magistrát byl od výboru neodvislý.

— Kasselský vévoda si nyní již zcela jinak svoje

věci zařídil a vydal nový zákon, dle kterého vojsko jest osvobozeno od přísahy na ústavu. Přece jest radost býti takovým suvrénem, který může i od učiněné přísahy osvoboditi!

— K našemu velmi neobyčejnému podivení přináší Südsl. Ztg. článek velmi ostrý proti nynějšímu ministerstvu, tak že již člověk zvyklý dílem na obležení dílem na ustavičné libovolné konfiskace, čta něco podobného ani svým očím nevěří, že by cosi pododného vyjíti mohlo v Rakousích. V Záhřebě totiž jedna část liberálně-národní strany vidouc, že ústava od 4. března se do živóta neuvádí, odtrhla se od smýšlení dosavadního v Südsl. Ztg. zastupovaného (totiž hájení ústavy od 4. března) a chtěla vydávati zvláštní noviny pod jménem »Domobran«, které by se byly držely posledního sněmu spojených tří království a pragmatické sankce. Nedostali však povolení k vydávání toho časopisu. Proto Südsl. Ztg., ačkoli vlastně jejich tendenci neschvaluje, přece přijmula článek v jejich smyslu sepsaný a jejich celý směr vyslovující. Časem svým podáme obecenstvu výňatky z tohoto článku, tentokrát ale, abychom snad nezavdali p. státnímu zástupci zase příčinu ke konfiskaci, zdržujeme se od toho.

82) (Slovan z 5. července r. 1851. Číslo 47. S. 38—42.)

V našem dnešním čísle najde obecenstvo nález soudu (cís. král. okresního sborového) v záležitosti našeho posledně konfiskovaného čísla 45.[1]) Podali jsme

[1]) V Slovanu z 5. července r. 1851. Číslo 47. S. 24—25 otiskl Havlíček jako zvláštní článek:

hned toho dne, kterého nám nález doručen byl, stížnost (rekurs) proti tomu ke krajinskému soudu.

— V Augs. Allg. Ztg. děje se zmínka o petici českých šlechticů strany obecního zákonu ve prospěch větších majitelů půdy. Lehko jest pozorovati, že tato

---

Úřední spisy o Slovanu.

Z c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře.

Na pana Karla Havlíčka redaktora časopisu Slovan v Kutné Hoře.

Číslo 1587 t. s.

V dnešním soukromém sedění nalezl c. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře po vyslyšení c. k. státního zástupnictví o žalobě samého dne 29. června t. r. čís. 1587 na Karla Havlíčka, redaktora a vydavatele časopisu Slovan a na Františka Procházku ředitele tiskárny pro přečin tiskový v čísle 45. onoho časopisu obsažený, podané, a v žádosti o potvrzení zábavy tohoto čísla za právo: že est příčina k soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky pro článek »Politický přehled« a pro článek »Vytrvalost opposice« v tomto čísle se vynacházející: nebo v prvnějším článku se sděluje na stránce 571 řád. 20. atd. výňatek z »Deutsche Allgem. Zeitung«, v němž se vláda z utiskování českého národu viní a jehožto nebezpečný obsah se od spisovatele patrně schvaluje, což již z toho vysvítá, že se politika rakouské vlády v německých záležitostech co nespravedlivá prohlašuje; v článku: »Vytrvalost opposice« viní spisovatel vládu domácí zvlášť na stránce 585 v řádce 17. a dále též o utiskování českého a jiných národů z libovůle, a oba tyto články míří jí zjevně k tomu, by nechuť ke spůsobě vlády a neposlušnost a odpor proti zákonům a zřízencům vlády spůsobili; skutek, jenž dle § 26. a zák. o tisku od 13. března 1849 a dle § 57 tr. zák. I. dílu trestu hodný jest.

Proto se uznalo, dle § 500 tr. ř. a dle § 42 a 43 zák. o tisku, podle kterých za tiskopis spisovatel a s ním vydavatel a pak tiskař a za obsah tiskopisu se spisovatelem redaktor odpovědným jest, že mají redaktor a vydavatel Karel Havlíček a tiskař František Procházka býti ouředně stíháni a vyšetřování připravné předse vzaté. Též také se zábava onoho čísla 45ho časopisu »Slovan« dne 28.

žádost v dobrém spojení je se známými návrhy Lloyda[1] a s prohozeným míněním ministerských orgánů o této věci.

— V Moravě přihodil se opět nový pád pobouření lidu proti ouřednímu nařízení strany pochování na hřbitově jistého starce (vždy dobře zachovalého), jenž si byl v nějakém zoufalství sám život odňal. Celý tento pád nestojí za vypravování, jenom podotknouti sluší, že místní pan farář se přičinil o toto zaslepené a nelidské bouření sprostého obyvatelstva. Vyšetřování se děje. — Každému, kdo takové neřídké pády moudře uvažuje, připadnouti musí, že by moc hierarchická s byrokratickou velmi brzy přišly do zjevného boje, kdyby nemusely býti až posud obě třebas s nechutí spojeny proti liberální straně.

— Kdo čítá nyní obšírnější noviny, musel ve všech zemích pozorovati snažení panující strany mstíti se všemožně liberalistům a rušiti všechno i každou maličkost od liberálních v krátkém panování jejich zřízenou. Všeobecné pronásledování a vyšetřování, samé politické procesy proti demokratům, kamkoli se podíváš. — Že demokrati a liberalisté, když r. 1848

června t. r. vykonaná, na základě §§ 501 lit. b. 505 a 507 tr. ř. stvrzuje.

Ohledně článku: dopisy »Od Sázavy«, výslovně místa v něm na stránce 573 řád. 13. a dále není příčina k soudnímu stíhání, poněvadž se v něm trestu hodný útok na náboženský spolek israelitů, tedy také přečin dle § 33 b. zák. o tisku nenalézá.

Cís. kr. okresní sborový soud v Kutné Hoře dne 30. června 1851.

Sequens, předsední.
J. Maršall, zapisovatel.

[1]) Viz díl III. S. 1400 a 1405.

k moci přišli, nechovali se podobným způsobem proti poraženým absolutistům, toť jest všeobecně známo a vyjmouc tu i tam nějakou kočičinu bujné mládeže, nestalo se jim žádné škodlivé pronásledování, zavírání, vyslýchání, týrání atd. Každý přítel rozumného, čistolidského pokroku musí litovati, že takovým jednáním vítězných nyní stran jenom neukojitelná a zvířecí pomsta se vzbuzuje, jejížto následky vidíme již tu i tam v úkladných politických vraždách. — Smutné vyhlídky do budoucnosti!

— Jedny liberální noviny v Bavořích »Nürnberger Courier« byly ve 24 hodinách čtyrykrát od policie konfiskovány! — Ať žije pokrok takové policie!

— Jak známo, jásaly všecky reakcionářské časopisy pobožnou radostí, když generál Oudinot[1]) v čele francouzské výpravy do Říma vtrhnul a na zříceninách Římské republiky vládu papežskou zase obnovil. Listy tyto předpovídaly tenkráte s velikou vítězoslávou, že svět bude míti příležitost se přesvědčiti, jaký jest rozdíl mezi tyranií a terrorismem krvolačných republikánů Římských a mezi mírnou a otcovskou vládou papeže Pia a jeho rádců, kardinálů. Přesvědčení o velikém rozdílu tomto nabyl svět za krátký čas. Stav veřejných záležitostí v Římě jest ode dne ke dni smutnější. Na zákony nebéře se žádný ohled; neobmezená libovůle panuje. Denunciace jsou na denním pořádku a poněvadž jim otcové kardinálové beze všeho zdráhání se věří, bývají i nejpokojnější občané Římští beze vší příčiny zatýkáni a dlouhý čas ve vazbě trýzněni. Svatá inkvisice

---

[1]) Francouzský generál Charles Nicolas Victor Oudinot (1791 až 1863) dobyl dne 1. července r. 1849 Říma, který byl hájen Garibaldim.

slaví své z mrtvých vzkříšení. Že Římané svou nenávist proti systému tomuto i nejstrašnějšími prostředky na jevo dávají, nepřekvapí zajisté nikoho, kdo ví, jakou roli dýka v životě italianském již ode dávna hraje. Římské obecenstvo pátrá s velikou obezřetností a pilností po nástrojích a orgánech tajné policie a pomáhá si od nich — dýkou. Podobným způsobem jedná se i proti osobám stojícím v nejvyšších úřadech a důstojenstvích. Zde jeden příklad. Dne 8. června dostal notář Apollini, jenž již delší čas zatknut byl, po osmiměsíčním prošení, dovolení svého syna spatřiti. Pohnutí ubohého otce bylo tak veliké, že v okamžení, v němž syna svého objal, mrtvicí raněn byl. Jeden z vysokých prelátů Římských, monsignore Marco Evangelisti, kancléř tribunálu Římské konsulty, jenž pro nelidskost svou vůbec známý jest, byl výjevu tomu přítomen a nepovolil, aby lékař přivolán byl a nešťastnému otci žilou pustil, nýbrž stál na tom, aby z vězení odnešen byl a v něm zemříti nemohl. V neděli dne 15. června dostal tentýž prelát Evangelisti, když z domu svého vycházel, od neznámé osoby na vzájem ránu s dýkou, na kteroužto dle ouředních novin Římských vskutku také zemřel. Podobný duch panuje také v provincích. Mimořádný komisař papežský v Umbrii, monsignore d'Andrea přijel tuty dny ze Spoleta do Říma a oznámil vládě, že se tamní posice udržeti nenechá, nebude-li tam posláno o několik praporů vojska více. Celá provincie jest prý zaplavena pamflety, kteréž nespokojenost a jitření mezi lidem udržují; největší sensaci dělá dle zprávy veledůstojného otce duchovního knížka nadepsaná »Addio al Papa« (asi: Loučení s papežem), kterou lid s velikou dychtivostí čte a rozšiřuje. S po-

dobnými úkazy potkáváme se také v Italii rakouské; o smýšlení, kteréž proti Rakušanům v Lombardii panuje, svědčí mezi jiným události následující: Když dne 19. června vojenský guverneur v Lombardii hrabě Gyulay[1]) do divadla v Pavii přišel, opustilo skoro celé obecenstvo dům. Hrabě, který to byl spatřil, učinil totéž; někteří diváci, kteří v divadle byli ostali, byli, vycházejíce z divadla, od přítomného zástupu uvítáni syčením a pískáním. Hrabě, jejž demonstrace tato rozhorlila, hrozil, že Pavii v obleženost prohlásí, bude-li se taková urážka ještě jednou opakovati.

O smýšlení obyvatelstva rakouské Italie svědčí dále událost, která dne 25. června v hlavním městě Lombardie se přihodila a nyní ve všech rakouských novinách koluje. Jakýsi dr. Ciceri byl od vojenského soudu pro velezrádu odsouzen k těžkému vězení na deset let. V Miláně roznesla se ale mezi tím pověst, že týž Ciceri u vojenského soudu Milánského od svého představeného, dra Vandoniho, c. k. delegačního lékaře udán byl. Jakmile se ve městě rozšířilo, že dr. Vandoni hraje roli donášeče, počali se mu všickni přívrženci strany liberální vyhýbati a jím opovrhovati. Vandoni, jenž to pozoroval, počal se strachovati, aby to nemělo následků ještě bolestnějších a nevycházel již u večer ze svého domu. Kdykoli v záležitostech svých z domu u večer vyjíti musil, nechal se vyprovázeti od několika osob (jedny rakouské noviny píší, že to byli přestrojení žandarmové). Dne 25. předešlého měsíce vyšel Vandoni o půl páté hodině odpolední ze svého domu sám a sám. V tom se k němu přiblížil

[1]) Viz díl III. S. 1330.

neznámý mladý člověk a dal mu se slovy »k službám, Vandoni«, dvě rány dýkou, z nichž jedna srdce trefila a smrtonosnou byla. Dr. Vandoni ostal na místě mrtev. Jeho paní viděla neštěstí svého manžela s okna, volala o pomoc — ale již pozdě. Mladý člověk prchl a všecko namáhání policie, na stopu mu přijíti, bylo marné. Pražský »Konstituční List« píše mimo to, že na mrtvole zavražděného bylo nalezeno slovo »Uno« (první).

»Terstské Noviny«, jejichž Milánský dopisovatel událost tuto obšírně popisuje, končí svou zprávu o tom slovy následujícími: Jak patrno, jest v Miláně podle moci viditelné ještě moc jiná, neviditelná. Nejhorší jest ale to, že po spáchání činu tohoto na ulici jen radostné (triumphirende) obličeje viděti bylo.

— V dnešním čísle listů těchto jest mezi jiným umístěn článek,[1]) v němžto se jedná o smělých plánech a bledých nadějích nynějšího presidenta francouzské republiky. Následující událost přispěje poněkud k bližšímu objasnění otázky, jak veliké nepřízně a náklonnosti si týž L. Napoleon[2]) u obecenstva a vojska Pařížského až posud vydobyl. Před nedávnem byla v Paříži veliká přehlídka tamní vojenské posádky, kteréž president republiky přítomen býti chtěl. Vojsko vytáhlo v parádě o dvanácté hodině na ustanovené místo a čekalo na presidenta republiky. Horko bylo nesmírné; president ale nepřijížděl. Vojáci stáli v nejparnějším slunci pod zbraní a mnozí z nich počali omdlívati. Někteří z přítomného obecenstva jim kupo-

[1]) Článek »Nynější stav záležitostí francouzských« v Slovanu z 5. července r. 1851. Číslo 47. S. 35—38.

[2]) Viz díl III. S. 810.

vali občerstvení a nechali ty, jenž pro umdlení z řad vystoupiti musili, ve fiakrech do kasáren odvézti. Teprv o čtvrté hodině přijel president, provázen jsa svými adjutanty. Vojsko jej přivítalo hlubokým mlčením přítomné obecenstvo ale zahřmělo jednohlasně »Sláva republice!« President republiky, jenž na takové uvítání připraven nebyl, — jak jedny franc. noviny píší — až na smrt zbledl a odebral se velmi rychle a jinou stranou do svého paláce. Jedna setnina vojska, která volala »Sláva císaři!« byla na rozkaz komandanta zatčena i potrestána. Z těch a takových výjevů, které se ostatně v Paříži velmi často opětují, může se nejlépe posouditi, kterak sympathie pro L. Napoleona mezi lidem se zmáhají. Proti těmto demonstracím pomáhá si ale vznešený genius L. Napoleona způsobem velmi rázným a šlechetným. Poněvadž volání »Sláva republice«, kterým jej Pařížské obecenstvo skoro každodenně častuje, aristokratickým uším jeho velmi nepříjemné a protivné jest, najala si Jeho (nastávající) Císařská Milost, pan L. Napoleon Bonaparte rotu všelijakých dobrodruhů, poběhlíků, darebáků atd., která místo veřejného mínění zastupovati má.

Každý z mizerných subjektů těchto dostává od tajných náhončích L. Napoleona jeden frank a také více denně, za to musejí ale neustále číhati, kdy pan president z domu pojede. Když se pak »občan« Bonaparte na ulici ukáže, volá tato sběř jako o závod »Sláva Napoleonovi! Sláva císaři!« Mají-li tito heroldové náhodou na ulici převahu, přinášívají pak orgány Bonapartistů druhého dne zprávy asi následující: »President republiky vyjel si včera tam a tam a byl jako obyčejně od četně shromážděného lidu s největ-

ším enthusiasmem uvítán.« Někdy táhne rota tato na jeviště své činnosti s holemi a kyji a nutí každého, kdo stejně s ní řváti nechce k mlčení. Onehdy čekala tato Bonapartistická sběř na presidenta na Boulevardech; proti očekávání jejímu nechal se tam ale také vynajíti značný počet obecenstva a dělníků. Někdo z přítomných se tázal jednoho dělníka, proč vlastně na presidenta čeká a zdali jej snad ještě neviděl. »To ne! — odpověděl dělník. — Poněvadž víme, že tito uplacení hulákalové císařství slávu provolávají, přišli jsme sem, abychom republice před omámeným presidentem několikráte a hlučně ‚Sláva!‘ provolali. Že se častokráte mezi tímto komonstvem L. Napoleona a republikány také rvačky strhnou, nemusíme ani podotýkati. Policie pařížská při takové příležitosti nechá zatknout republikány a decembristé bez trestu dále táhnou.

— Jednoho svého pana dopisovatele činíme na to pozorna, že oboje Pražské vládní noviny jak české tak německé odporují jistým od něho ve Slovanu uveřejněným okolnostem strany přestoupení k evangelické církvi v okolí Hrádeckém (podkraje Novoměstského).[1])

---

[1]) V Slovanu z 19. dubna r. 1851. Číslo 26. S. 123—129 otiskl Havlíček článek z péra Jana Veselého, evang. ref. duch. správce: »Křesťanská láska a osvěta XIX. století v Čechách.« Byl to dopis, v němž pisatel líčil: Dne 26. března r. 1851 měl se konati na Hrádku pohřeb šedesátipětiletého evangelíka Fr. Dusila. Fr. Dusil přál si býti pochován na hřbitově v Hrádku. Poněvadž evangelíci na Hrádku svého hřbitova neměli, měl býti Dusil pohřben na hřbitově katolickém. Tomuto rozhodnutí opírajícímu se o zákon vzpírali se místní duchovní katoličtí, a zfanatisovali lid katolický tak, že Fr. Dusil mohl být pochován jen za velikých

Vládní noviny, štítíce se vyřknout strašlivé jméno »Slovan«, mluví sice jen »o jistém českém časopisu«: není však z okolností žádné pochybnosti, že jenom my jsme onen časopis. Velice nám tedy bude vděk objasnění té věci od téhož našeho váženého dopisovatele, o němžto nám známo jest, že o těchto věcech jisté a bezpečné vědomosti míti musí.

---

bouří a jen na osobní zakročení okresního hejtmana a četnictva v den pohřbu. Havlíček k obšírnému vylíčení celé události dodal za redakci:

»Ačkoli zde vážený zasílatel nikoho co původce nejmenuje, domysliti si možno velmi snadně, odkud vlastně nelidské pobouření lidu v Hrádku původ svůj má. Nepřejeme nevzdělaným původcům těchto protizákonnitých surovostí nic jiného, než aby tak někde v Irsku před časem byli svědkové bývali těch útisků a potup, které tam katolíci od anglikánů trpěti musili, z čehož by se byli naučili praktické zásadě: »Co nechceš sám trpěti, nečiň jinému!« Sprostému lidu, který ani ten rozdíl neví, jaký jest mezi vírou evangelickou a katolickou, sprostému lidu, který vůbec nic o světě kromě sveho hnízdečka neví a tudy ani ponětí nemá o tom, jak malý díl veškerého lidstva na této naší zemi ke křesťanské a ke katolické víře se přiznává, který neví o tom, jak každá víra se stejnou urputností sebe za jedinou pravou od Boha zjevenou a všechny ostatní za lživé považuje — takovému sprostému lidu nesmíme ovšem příliš za zlé pokládati, když slepým horlením proti jinověrcům u Boha si zásluhy způsobiti míní a přiznávaje se k náboženství lásky jiné bližní své kamenuje neb tupí. Za to neza-

83. (Slovan z 9. července r. 1851. Číslo 48. S. 56—59.)

H. B. V posledních časích rozjasnilo se trochu více světlo naděje pro liberální strany v Evropě, a sice jmenovitě nejnovějšími událostmi ve Francouzích, kdežto nyní již s velikou jistotou předvídati možná, že se ústavní svoboda na pokojné cestě dále vyvinovati bude, že republika se udrží, a že nynější president Ludvík Napoleon Bonaparte[1]) žádné naděje nemá, své

sluhují nic více než vřelého politování. Dejž jim Bůh časem svým rozumu!

Ale dráždičové k podobným středověkým a tureckým surovostem, dráždičové takoví, kteří všechno svrchu řečené vědí, kteří vědí, že původce křesťanské víry ne pronásledování, nýbrž lásku ke všem lidem učil i od svých následovníků žádal, takoví dráždičové zasluhují přiměřeného trestu podle zákonů a podle slušnosti.«

V Slovanu ze dne 11. června r. 1851. Číslo 40. S. 477—478 byl uveřejněn dopis: »Od Náchoda.« Pisatel »B—ý« zmiňuje se o události na Hrádku sběhnuvší se dne 26. března r. 1851 a o vyšetřování po bouři se táhnoucím jako následek této události uváděl, že dne 1. června r. 1851 25 duší přestoupilo k církvi evangelické. Pražské Noviny z 2. července r. 1851. Číslo 154. a Prager Zeitung z 3. července r. 1851. Čís. 154. v anonymní polemice proti Slovanu dokazovaly nesprávnost tvrzení pisatele »Od Náchoda«. C. k. krajský president v Jičíně Hasslinger zaslal K. Havlíčkovi na dopis »Od Náchoda« úřední opravu dat. 23. července r. 1851, v níž věrohodně dokazoval, že přestoupení 25 osob nebylo v žádné souvislosti s demonstrací při evangelickém pohřbu dne 26. března r. 1851 na Hrádku. Opravu K. Havlíček otiskl ve Slovanu z 31. července r. 1851. Číslo 54. S. 175—176.

[1]) Viz díl III. S. 810.

dosti málo ukrývané choutky provésti. Dle našeho mínění povede pokojný vývin svobody ve Francii také v ostatní Evropě k uskutečnění slíbených konstitucí: alespoň nemyslíme, že by si absolutistické strany troufaly kdekoli úplně zrušiti ústavu, pokud trvá Francouzsko pokojně co demokratická republika.

— Nějaké známky účinků těchto nejnovějších událostí ve Francouzích míníme také pozorovati v našich reakcionářských časopisech. Reichszeitung ku př. velmi zřetelně a odhodlaně vystupuje proti známé aristokraticko-absolutní straně, která se ozývá v pruském Kreutzzeitungu a ve Freimüthige Sachsenzeitung. Reichszeitung jmenuje směr této strany rovněž prý tak nebezpečným jako směr Mazzinistů!! Kdo ale ví, kterak Reichszeitung o Mazzinim[1]) mluví a kterak jej jinak skoro než co vtěleného ďábla nepředstavuje: tenť pochopí, co znamená u ní takové přirovnání. — Jen kdyby zas Reichszeitung na druhé straně nemíchala zákonně liberální a demokratický směr se směrem anarchistů, komunistů atd. jakožto v ní skoro každodenně pozorujeme, vidouce v tom jenom nepoctivý úmysl, strašiti nerozumné lidi před liberálním zřízením!

— Z Prahy se píše, že tam v jednom klášterním chrámu pan farář nechtěl při svatbě (kde ještě k tomu jeden z novomanželů byl protestant) za svědka připustiti váženého měšťana evangelické víry. Až posud se podobný pád nikde u nás nepřihodil, a jenom při křtech se tu i tam nepřipouštěli evangeličtí kmotři, což dle našeho mínění trochu pochopitelnější jest, než vylučovati je co svědky při svatbách. — Litovati mu-

[1]) Viz díl III. S. 536.

síme, že katolická hierarchie takovýmto způsobem skrze svou tvrdošíjnou nesnášenlivost vždy více sebe připravuje o sympathie národu.

— V novinách čteme již zase pověst, že odstoupiti hodlá ministr baron Kulmer[1]) a sice prý proto, že mu nelze dočkati se spokojenosti Chorvátů s nynější vládou. Pan Kulmer jest ministr bez zvláštního vykázaného oboru, celá činnost jeho obmezuje se jen na hlasování v ministerských poradách, on jest jako advokát a přímluvčí Chorvátů v ministerstvě. Z nejnovějších událostí ale na všech stranách viděti bylo, že moc a váha p. Kulmera není v ministerstvě příliš patrná, což asi by byla příčina odstoupení. Pan baron Kulmer, jak se zdá, nechce svým pasivním trváním v ministerstvě považován býti v Chorvátsku za spolupříčinu všech nyní pro Chorváty vydaných nařízení.

— Že bude v Praze v tiskárně K. V. Medaua vycházeti od 16. července nový český politický časopis »Pražský prostonárodní list«, jehožto nakladatel jest p. Kuh, a redaktor p. Jak. Malý,[2]) známo již bude našemu čtenářstvu. Jakého způsobu bude směr tohoto nového časopisu, o tom jsme se starali z bezpečných pramenů se dověděti, ant v ohlášení ani jedním slovem zmínka se o tendenci nečiní. Dověděli

---

[1]) Franz baron Kulmer (1806—1853) byl jmenován ministrem bez portefeuille-u.

[2]) Viz díl I. S. 71. — První číslo »Pražského Prostonárodního Listu« vyšlo dne 16. července r. 1851. Z provolání v prvním čísle uveřejněného sluší zvláště vytknouti větu, již sama redakce význačně vytiskla: »Moudrost života velí nám, dle možnosti hleděti používati ku prospěchu našich snah okolností, prací naší nezměnitelných.«

jsme se tedy, že prý to bude list opposiční, ale — že k vydávání jeho povzbuzen byl nakladatel od jistého vysokého úředníka policejního, a sice z té příčiny, poněvadž vláda prý sama si přeje v Praze nějaké opposiční noviny. Máme všechny příčiny držeti tyto zprávy za velmi jisté, neboť i ta okolnost, že nový časopis 7krát týdně vycházeti bude jen s kaucí 5000 zl. stř. potvrzuje nás velice v jeho upřímné opposičnosti. Jest totiž, jak latináři povídají »modus in rebus«: zákon náš tiskový praví, že v Praze časopis politický více než třikrát týdně vycházející 10.000 zl. stř. kauce položiti musí, když jen 3krát týdně vychází 5000 zl. stř. a když méněkrát vychází 3000 zl. stř. S povolením vysokých vrchností dá se ale tento zcela zřejmý zákon také obejíti takto: Ohlásí se, že časopis bude vycházeti jen třikrát týdně, začež se 5000 zl. stř. kauce složí, že ale bude jednou za týden vycházeti co nepolitický pouze zábavný list, a ke každému číslu z těch tří politických že bude příloha. Tato příloha má vždy datum toho dne, vydává se ale — tak pozdě na večer, že si pro ni lidé obyčejně až ráno přicházejí a tak vlastně vychází časopis za 5000 zl. stř. kauce přece 7krát za týden tak dobře, jako by byl 10.000 zl. stř. kauce položil. K rozehnání veškeré illuse ohlašuje dokonce v předplacení, že se může poštou 7krát týdně zasílati. Otázka: Kolikrát tedy vlastně vychází týdně? Třikrát? O ne, nýbrž 7krát. Tohoto práva však užívají proti patrnému smyslu zákona jen opposiční časopisy jistého druhu. — Z toho ohlášení, že tento Pražský prostonárodní list bude dáván za náhradu všem bývalým odbíratelům Večerního Listu,[1]) soudíme ve spojení s okolností, že

[1]) Viz díl III. S. 1265.

i p. Kuh je opět nakladatelem, že za kauci použito jest těch samých 5000 zl. stř., které za onoho času složili rozliční liberální lidé k tomu účelu, aby Več. List vycházeti mohl. Činíme je tedy na to pozorny, aby v tom pádu, kdyby nově ohlášený časopis opposiční se jim, až nějaký čas vycházeti bude, nezalíbil, neopomenuli své částky nazpět vzíti. Směšné by zajisté bylo, aby našinci ještě peněžitě podporovali časopis, který si vláda sama založí co opposiční, ta vláda, která všechny opravdivě opposiční časopisy buď zničila neb zničiti usiluje.

— V tom nás potvrzuje také to, co známý Víd. Den.[1]) praví o tomto novém časopise. »Domnívá se totiž, že směr jeho bude konservativní a že se varovati bude všech výstředností, které prý posavadním českým novinářským podniknutím v Praze jámu vykopaly. »Předce proto ale vytýká Víd. Den. Praze, že se nezmohla na veliký orgán.

Vídenský Denník, jak se zdá, nemá ani dost málo práva vytýkati liberální straně v Praze, že nevydává žádné větší noviny, neboť jest směšné posílati jiné do ohně, když sami pokojně a v bezpečnosti za větrem stojíme. Že my dosti vnitřních sil máme vydávati v Praze veliké české noviny, jest zkušeností dokázáno, že ale jen málo kdo chuti má vydávati noviny tam, kde je může při vší zákonité tendenci libovolnost, když se jen trochu zmohou, hned zkaziti, jest také pochopitelno. — Co se ostatně výčitky »výstřednosti« týče, musí jenom Víd. Den. sám kajicně

---

[1]) Vídenský Denník z 5. července r. 1851. Číslo 154. S. 613.

na prsa tlouci: kdyby byl pod redakcí p. Votky[1]) nebyl tak příliš neopatrně a výstředně objevil svůj celý ultramontánsko-středověký směr, byl by zajisté našel většího účastenství a nebyl by hlasem volajícího na poušti jako nyní. Ovšem, že páni vydavatelé Denníka sami to konečně poznali, a odstraněním p. Votky od redakce Víd. Den. jemu zase trochu na nohy pomoci chtěli: ačkoli ale pod novou redakcí již tak příliš cynicky z jeho článků nečpí středověk a reakce v něm na sebe oděla slovanský šňůrovaný kabát, přece to již tušim bylo pozdě a výstřednost potrestala se sama.

84) (Slovan z 27. července r. 1851. Číslo 53. S. 150—153).

— V předešlém čísle 52. Slovana byl vytištěn nález cís. král. okresního soudu sborového nad Epištolami Kutnohorskými č. 1793 tr. z.,[2]) z něhožto vysvítá, v kterých místech našich Epištol nachází sl. soud příčinu k našemu stíhání soudnímu a k potvrzení konfiskace našich Epištol, jakož i spolu strany kterých míst zadal proti nám p. státní zástupce žalobu u soudu a nařídil předběžné zabavení tohoto spisu. Jindy, když se nám to samé stane se Slovanem, nemůže obecenstvo posouditi, jak dalece se skutečně tyto přestupky nalézati mohou v něm, poněvadž ovšem takové číslo Slovana jen několika osobám zde v Kutné Hoře do rukou se dostane, a všechna ostatní čísla se buď na poště buď u nás v Expedici zabaví.

[1]) Viz díl III. S. 220.
[2]) Viz díl III. S. 825—826.

Tentokrát ale jest náš spis již ve znamenitém počtu rozšířen, a každý, komu na věci záleží, může si od soudu poznamenaná místa (v nálezu č. 1793. Slovan 52.) v Kutnohorských Epištolách vyhledati. Pamětihodné a nad míru podivné jest zajisté to, že tato místa v celém kontextu a v tom samém spojení již dříve ve Slovanu tištěna byla, a že tenkrát ani p. státní zástupce Dr. Čermák ani soud v nich příčinu k zabavení a k obžalobě nenaleznul! Tenkráte tedy v nich, jak se zdá, nebyly ještě obsaženy ty zločiny a přestupky, které se v nich nyní vyskytly — a přece není žádný jiný rozdíl, než že tenkrát byly tištěny v osmerkovém a nyní vyšly v dvanácterkovém formátě!!

— Čteme v rozličných novinách, že v příštím sezení porotního soudu Kutnohorského[1]) také redaktor Slovana bude postaven před soud a sice hned pro dvojí zločin, ve vládních novinách ale již bylo oznámeno[2]), že ustanovené na počátku srpna sezení zdejšího porotního soudu odloženo jest, poněvadž posud žádný odkazovací nález v moc práva nedospěl. Podotknouti musíme, že co se nás samotných týče, ještě posud ani žádný odkazovací nález nám doručen nebyl, který by zajisté u nás hned vešel v právní moc, neboť bychom proti němu sami se odřekli všeho rekursu. Jest to podivná sice ale smutná pravda, že redaktor

---

[1]) Porotní soud nad Havlíčkem konal se dne 12. listopadu r. 1851.

[2]) Pražské Noviny z 19. července r. 1851. Číslo 169. otiskly: »Z Kutné Hory, 18. července. Porotní soud, který zde 4. srpna zahájen býti měl, a při kterém též redaktor Slovana dva pády míti měl, bude prý odročen, jelikož sem posud od c. k. vrchního zemského soudu odkazovací nálezy zaslány nebyly.«

Slovana nemůže se již takřka ani dočkati té šťastné doby, kdežto bude — ze zločinů obviněn — státi před porotním soudem! Vysvětlení toho jest snadné: my se těšiti musíme na soud porotní jakožto na svého jediného vysvoboditele v těchto okolnostech. Konfiskovati nám čísla, žalovati atd. jest ovšem snadno, ale dokázati nám všechny ty zločiny a přestupky před neodvislým soudem našich spoluobčanů, kteří všechno to politické dobro s námi společně zakoušejí — to přece trochu snad bude těžko! —

— Opovězené zatmění v den 28. t. m., které ovšem připadá jaksi v čas jako korunovací opanování ducha temnoty, neočekávají všichni s povážlivou pokojností myslí jako vědomý sobě hvězdář. Ta nejstrašlivější tušení, hádání, domýšlení a obávání kolují mezi lidem a zvláště mezi kmotřičkami, které svěřují sobě navzájem, jak zatmění toto bude již počátkem potopy světa atp. Avšak jako věříme, že povídačky tyto krátkozrakých pranostykářů rozplynou se jako stíny zatmění pod novězešlou září sluneční, rovněž tak nespouštíme se víry v opětné skvělejší vzkříšení věkověčných práv. —

— Zavržení revise ústavní[1]) ve Francouzku nelibě

---

[1]) Otázky ústavní revise ve Francii hleděl si Havlíček velmi pečlivě ve Slovanu a o celém jednání podal v několika číslech na různých místech obšírnější referáty. Jednání o revisi ústavy započalo dne 14. července r. 1851. »Slovan« ze dne 24. července r. 1851. Číslo 52. S. 125. ukazuje na všeevropský význam ústavní revise ve Francii vykládal: »Aby však čtenářstvo dobře vědělo, oč tu jde, musíme podotknouti, že nynější ústava jest vlastní dílo mírné strany, vypracované v obleženosti v čas postrachu způsobeného červnovými událostmi v Paříži. Tenkráte nynější republikáni nebyli docela spokojeni s tou ústavou, poněvadž vylučovala všeliký živel socialistický. Tenkráte ze 769 hlasů vypadlo toliko 30

prý působilo na dvoře Vídenském, což rádi věříme. Reichszeitung lituje, kterak se nyní na straně republikánů velice zmohla důvěra, kdežto na straně monarchistů nově nastoupila sklíčenost a neblahá rozštěpenost. Stěžujeť si proto na Thiers-a [1]), jenž prý popíchl prince Joinvillského, že se tento v jednom psaní vysmál legitimistům, kteří ho byli onehdy v Claremontu navštívili. Tím prý je vržena nová nesvornost v tábor obou stran královských. Rchsztg. ale dále jaksi těší se, že tyto sváry poslouží presidentovi Ludvíku Bonapartovi. Máť prý on velké plány. Aby si pojistil opětné vyvolení, hodlá prý zrušiti všechny potravní daně. Bylať by to ohromná rána pro Paříž.

— Dne 10. t. m. navrátil se kníže Alexander

---

proti nynější ústavě. Jaká však změna od té doby. Ti zástupcové, kteří tenkráte nejvíce pro tu a takovou ústavu horlili, ti sami nyní nejvíce usilují o její zvrhnutí. »Presse« a »Siècle« sdělují výtahy z řečí takových osob, které se nad tím v nemalých nesnázích nacházejí. Reakce tam znemravnila povahy tak jako u nás v Rakousku.«

»Slovan« ze dne 27. července r. 1851. Číslo 53. S. 156—157., když byl boj ve Francii dobojován, sděloval: »Bitva o revisi již je svedena. Po celý týden střídali se nejzpůsobilejší řečníci starého i nového Francouska na tribuně sněmovní, aby promluvili buď pro zásady buď proti zásadám, na nichž nynější státní zřízení spočívá. A konec bitvy jest, že 446 oudů Nár. Shromáždění hlasovalo pro revisí, proti revisí 278, tak že revise zavržena a nynější ústava na delší čas pojištěnou býti se zdá. Podle čl. 111. ústavy franc. je třeba většiny třech čtvrtin, by se mohla ústava podstatně změniti; když bylo hlasujících 724, bylo by jich nejméně 543 pro revisí a nejvýše 181 proti ní hlasovati muselo. Výsledek ostatně nikoho nepřekvapil, bylť již takřka napřed vypočítaný; ale debaty, které jej předcházely, zasluhují povšechného uvážení, neboť dopřály nahlédnouti do stavu a do smýšlení rozličných stran.

[1]) Viz díl III. S. 1383.

Kara Đorděvič s cesty své po několika krajích Serbie; cesta od něho nebyla nastoupena z obávání, jak často německé noviny zvěstují, považujíce každé jeho opuštění Bělehradu za útěk. Naopak mohli by se ti až příliš starostliví zvěstounové zbouření upokojiti ujištěním, že jestli cestu tu »jako zkoušení mínění veřejného« považovati chceme, — to vláda nynější nemá, proč se báti o svou existenci. Lid všude s neomylnými znameními nakloněnosti přijímal knížete, neboť kmetové (starostové obcí), ty nejváženější osoby v Serbii, zdají se býti pro něho a dokavad okolnosti takové zůstanou, nemůže se žádná revoluce provésti, kterou Serbie již nikterak nemá zapotřebí.

— Südsl. Ztg. umístivši nedávno dopis z Bosny o tyranském počínání si Omera pašy, vyřkla zároveň, že o možnosti toho pochybuje, ale spolu že sobě přeje, aby někdo z vůkolí Seraskierova vyvrátil mylnost zprávy a ukázal pravý stav věci. Následkem toho Bělehr. Srbské Nov. i Südsl. Ztg. obdržely článek z Trávníku, podepsaný od dvou kapitánů generálního štábu, Emina a Murata Effendiho. V něm pisatelé praví, že on, Emin Effendi, jsa od Omera pašy ustanoven k dražení zmíněné silnice, a vida, kterak práce při pouhé pomoci vsí špatně pokračuje, požádal sám o porušení ke kajmakanu (městskému hejtmanu), by město, kteréžto předce jakožto střediště obchodu bosenského nejvíce z jediné té silnice těžiti má, denně tisíc dělníků bez rozdílu vyznání poskytlo, majíc 40.000 obyvatelů; načež kajmakan i vladyka (biskup) jakožto zastupitelé musulmanského a křesťanského obyvatelstva učinili repartici na své podřízené a jak napřed v článku o Bosně podotknuto, — slavně po-

ložili první kameny k zasvěcení toho díla. Praví ť dále ti pánové, že pero, které tentokráte Omera-pašu hanou špinilo, jest jim dobře známé, že z něho vycházely též korrespondence, které Reichszeitung »z nad Úny« světu podávala; ale že od nynějška si předsevzali všeliké podobné vědomosti zapříti zřetelným vypovídáním pravdy. Článek ten je psán velmi rozumně a je prodchnutý pravdou. Nechť se čtenáři naši nediví, že jsme tuto na oko jednoduchou zprávu postavili zde obšírně jako důležitou politickou událost; považujemeť ji opravdu za takovou a sice velmi významnou, neboť jesti to první překročení mezí čínských, jaké posud dělily mínění Bosny od mínění Evropy.

— Posud udržuje se zpráva, že Prusko své někdy neněmecké province z Německa vyjmouti hodlá. Reichszeitung, která by ráda své Německo s rakouským praporem až po Balkán a po ústí Dunaje rozšířila, div že nad tímto úmyslem vlády pruské nehořekuje, a domýšlejíc se snad, že se vládě pruské nedostává zvyklých sofismat k odůvodnění právnosti přivtělení těch provincí do Německa, sama proto nalezla důvody. Nechť si se prý revoluční parlament frankfurtský [1]) sám usnesl o přivtělení těch zemí, přivtělení samo stalo prý se zákonným způsobem, a jest prý zasvěceno tím, že k němu tehdá všechny německé vlády přivolily. Pak prý to nedopouští politická moudrost německá, aby se z Německa vyloučily dvě země, z nichž jedna upřímně lne k Německu. — Ostatně je pozorovati, že Rchsztg. od několika dnů mluví tonem

---

[1]) Viz díl II. S. 17.

poněkud zkroušeným, a že jí leccos, co se právě děje, po mysli není.

— O zarytém smýšlení v Italii svědčí následující doslovně přeložená, z allessandrinského officiálního listu »L'Avvenire« pocházející zpráva: »Za své vzetí padoucha Vandoniho,[1]) toho rakušáckého špehouna, policii nemálo poděsilo. Všichni zrádcové a všichni ti kroatští(!) úřadové obávají se vzíti podobným způsobem za své; z těchto nepřátel Italie žádný skoro již netroufá si vyjíti sám z domu, anebo se v noci na ulici vyskytnouti. Giulay sám, ačkoliv hrdý muž, vyjde-li na procházku, bývá vždycky sprovázen od četného gen. štábu. Jistilo se mi, že zasloužená smrt Vandoniho hodného p. Novu, prov. kasíra, poděsila tak, že se skoro s rozumem pominul. Bylť on přítelem Vandoniho, jejž nikdy za tak podlého nepovažoval, i říká nyní pořád: »Nebudou také mně držeti za špehouna? bude si mne kdo vážiti?« a podobné. Způsob, jakým zpráva tato sepsána, a ten hojný počet jiných vražd z příčin politických, jaké se nyní po všech městech v Italii udávají, lze si vysvětliti toliko tím, že mstění v Italii je od obecného mínění takřka zasvěceno, jako byla v Jihoslovansku a na mnoze ještě se dochovala osveta (krvavá msta).

85) (Slovan z 31. července r. 1851. Číslo 54. S. 172—173.)

H. B. Čtenářstvo naše najde v dnešním čísle úřední přípis od sl. krajské vlády Jičínské, který jsme dle zákonu co úřední poopravení zprávy od nás podané přijmouti musili.[2]) Se záležitostí touto — odstoupení

[1]) Viz díl III. S. 1424.
[2]) Viz díl III. S. 1429.

25 osob v Klášteře k evangelické víře po událostech smutných na Hrádku — měly totiž naše vládní orgány zvláštní osud. Brzy potom, kdežto jsme [přinesli] tu zprávu, »že v Klášteře na jednou 25 osob od katolické k evangelické víře h. v. přestoupilo,« četli jsme ve vládních novinách Pražských, jak českých tak německých, srdnaté odvolání, že to není pravda, co jsme oznámili, že tolik osob nepřestoupilo atd. Naše zpráva o tom byla však z nejlepšího pramene na celém světě, totiž z péra toho samého velevāženého kněze evangelického, jenž tyto osoby sám do církve evangelické přijímal. Vládní noviny tedy vytýkajíce nám nepravdu samy nepravdu psaly, jakož to nyní ze samého dopisu sl. krajské vlády Jičínské vysvítá, kdežto se již počet od nás udaný přiznává, jen s jiným výkladem. Strany toho výkladu nemáme nic k namítání.

— Obecenstvu, které se v zákonech nezná, musíme připomenouti, že Epištoly Kutnohorské[1]) jakož i vůbec žádné posud vyšlé číslo Slovana nejsou zapovězeny. K tomu, aby mohl býti spis zapovězen a zničen, zapotřebí jest, aby spisovatel neb vydavatel jeho byl odsouzen před porotou, což posud se nestalo a také dle našeho nejjistějšího přesvědčení se státi nemůže. Jestli my sami tedy při podobné příležitosti mluvíme o konfiskaci, nesmí se toto slovo bráti v pravém jeho smyslu, nýbrž užíváme ho jenom pro krátkost a lepší srozumitelnost. Posud není ještě žádný náš spis konfiskován, nýbrž jen zabaven, totiž do úředního opatření vzat prozatím až do ukončení procesu. Jen kdybychom před porotním soudem odsou-

[1]) Viz díl III. S. 825.

zeni byli, mohl by býti teprva spis opravdu konfiskován, totiž nám odňat a zničen. Až do té doby zůstane ale naším a našich předplatitelů jměním, které nám navráceno býti musí, budeme-li uznáni za nevinného, aneb jestli vláda sama (což velmi pravdě podobno) od soudu upustí. — To sloužiž za vysvětlení mnohým. —

— V dopisích našeho dnešního čísla[1]) podáváme čtenářstvu popis výjevů v rozličných stranách království českého, jenž nejlépe nazván býti může: Honbou po Epištolách Kutnohorských. Všude vidíme c. k. žandarmerii a c. k. podkrajství pátrati po těchto nešťastných epištolách, ve kterých, jak se zdá, vysoké c. k. náměstnictví viděti musí něco nanejvýš nebezpečného!! — Vláda, která se obávati musí malé knížečky!! Proti mne by mohlo vysoké náměstnictví nechat vydati celý foliant ve velikosti Hájkové kroniky, odpověděl bych na to v krátkosti, a nepotřeboval bych ke své obraně ani žandarmů ani konfiskací! Proč nedokáží raději, že to není pravda, co v těchto Epištolách stojí! Toť by byl přece nejsnadnější prostředek. Takto ale postarala se vláda sama nejlépe o rozšíření naší knížky, a mohla by si gratulovati, kdyby její tištěné produkty takové agio měly jako naše Epištoly, kterých se nyní až za 1 zl. stř. exemplář prodává, dříve od nás za 6 neb 7 kr. daný, a které se nyní leckde pilně opisují a od takových lidí čtou, kteří by je jinák sotva byli četli! — Ó zkažené pokolení našich časů, které rádo čte zapovězené knihy!

— Cár a samovládce všech Rossií nařídil nad

[1]) Viz díl III. S. 827.

obyčej silné rekrutování ve své říši. Počet vojáků takto nabytých musí se již počítati jenom na sta tisíce. — Opatrnost Jeho Veličenstva Mikuláše Pavloviče jest zajisté podivu hodná, že se již na zimu zásobí pro potřebu snad z jara a v letě roku 1852! Ruský cár jest nyní naděje a talisman všech nepřátel konstituce a právní vlády, aneb, jak oni se rádi sami jmenují, všech přátel pokoje a pořádku. Tímto ruským cárem straší oni všechnu liberálnost po celé Evropě. — Ano r. 1852 snad rozhodne záležitosti Evropy aneb bude alespoň počátkem tohoto rozhodnutí a prohlašujeme již napřed za neopatrného každého, kdo před tímto rokem příliš si zakládá na svou výhru. Rok 1852 rozhodne teprva aneb počne rozhodovati, bude-li v Evropě pánem libovůle nebo stálé právo, bude-li svoboda neb absolutismus. Pro nás Slovany jest tato nastávající doba dle mého mínění na každý způsob naděje plná. Buďto zvítězí Slované aneb zvítězí svoboda — jedno lepší než druhé, my se neztratíme.

— Südslavische Zeitung v Záhřebě vzala si za zvláštní účel schvalovati Slovanům všem, aby přijali ruský jazyk jakožto společný prostředek srozumění mezi sebou, jakožto všeslovanský, a vybízí vzdělance všech národů slovanských, aby se v ruštině cvičili. Tato rada jest jistě praktická, což i svým příkladem ztvrditi můžeme, neboť jsme již před 10 lety dle této rady se zachovali, ačkoli tenkrát ani Südsl. Ztg. ještě nevycházela. Učme se jen pilně rusky, kdo ví, k čemu se to časem svým hodí. Až bude Slovan zapovězen, sepíše redaktor Slovana sám nějakou praktickou ruskou gramatiku, neboť, jak povědomo, učil se několik let v Rusích — svému nynějšímu liberalismu.

86) (Slovan z 3. srpna r. 1851. Čís. 55. S. 191—195.)

H. B. Od slezských hranic se nám píše takto: »Z docela jistého pramene se dovídáme, že pan Dr. Novotný, odebrav se do pruského Slezska, tam k evangelickému náboženství h. v. přestoupil a již před Vratislavským general-superintendentem Doktorem Hahnem, své tak řečené colloquium, by potomně jakožto evangelický duchovní vystoupiti směl, odbyl. Před krátkým časem držel v osadě Husinec nazvané, nedaleko Vratislavi, kdežto čeští exulanti se nacházejí, v tamním evang. kostele hlavní služby Boží, kdežto prý se svým kázáním zvláště vyznamenal. Nyní odešel do Lužice; tu se zdržuje v místě Kolmu, nedaleko Habelšverdtu, u tamního duchovního, by se lužickému nářečí přiučil, načež prý těmto slovanským bratrům našim co hlasatel Božího slova posluhovati bude.«

Na panu doktoru Novotném[1]) máme opět nový důkaz nesnášenlivosti hierarchické, která jej přinutila za hranicemi raději žíti nežli zde ostrým šípům neuprositelné pomsty jejich ustavičně býti vystavenu. Na doktoru Novotném získala jistě evangelická církev h. v. učeného a výtečně schopného kněze. Toto časté vystupování kněží, tak hojné přestupy lidu od katolické k evangelické víře, tak slabé až ku podivu nepatrné přihlašování se mladíků do seminářů katolických, nemohly by tyto okolnosti již dávno otevříti oči straně hierarchické, aby viděla, jaká budoucnost u nás v Čechách nástává katolické církvi, neučiní-li se již konečně jednou nějaké kroky k rozumným opravám? Přijde

[1]) Viz díl III. S. 885.

to konečně tak daleko, že každý pokroku milovný člověk, kterému více na věci nežli na formě záleží, přinucen bude k církvi evangelické přestoupiti. —

— Z novin se dovídáme, že prý ministerstvo naše nařídilo velmi ostře na pozoru míti jednu židovskou sektu v Haliči Chassidy, jejichžto rabbíni jsou prý největší obskuranti, vedoucí lid jen k pověře atd. Není-li to — stojí v jistých novinách dobřesmýšlejících — není-li to povinnost vlády opírati se takovému ztupení lidu a tak hanebným a sprostým podvodům? — Ovšem, jest to povinnost vlády, pravíme my, ale nejenom proti Chassidům v Haliči, nýbrž také proti všelikým jiným a ostatním »chassidům« pokřtěným, jichžto se všude také v Čechách a na Moravě hojnost nachází. —

— Nesmírný smutek zmocní se redaktora časopisu v Rakousích, když čte zprávu z Angličan, kterak tam sněmovní komise návrh činí, aby přestaly kolky na novinách, »aby prý lid dostal do rukou svých lacinějších prostředků pro své vzdělání, poněvadž prý jest tento kolek zlé a nikterak nevymluvitelné obmezení časopisů, který zamezuje povstání nových a rozšíření větší již vycházejících novin«. (Až posud se totiž noviny v Angličanech drahým kolkem kolkovaly, kterýžto kolek ale spolu byl již platem poštovním, tak že se tyto kolkované noviny již pak zdarma poštou rozesílaly). Jest prý skoro jisto, že parlament anglický přijme tento návrh zrušení kolků, čím jistě nastane v Angličanech veliká změna v časopisectvu. Kdežto tady naší vládě nic jiného tak na srdci neleží, nežli kterak by kde mohla svobodu tisku a časopisectvo obmeziti, vidíme osvícený národ anglický starati se

o větší vznik svého časopisectva. Jedna vláda hledí, kde by mohla jaký časopis zkaziti; druhá se stará, aby je přivedla k lepšímu rozšíření!

— Šlechta v Prusích až posud nejdále se pustila do zadu. Koluje prý také mezi jiným žádost mezi šlechtici tamějšími, aby nešlechticové, kteří drží zemské statky, nesměli je jinému prodati nežli šlechticovi, a aby k tomu účelu šlechticům půjčovány byly peníze!! — Nepochybně snad ještě z důchodů zemských! Nebyl by to skutečně tak špatný nápad a zvláště by velmi se hodil pro takou šlechtu, která ráda brzy své statky prohýří, poněvadž by alespoň vždy zase lehce k jiným přišli taková pánové. — Pak se říká, že komunismus nedělá pokroky!

— V jedněch německých novinách dočítáme se trpkých žalob na malé vzdělání lidu v okolí Terstském v Istrii. Žádný prý by ani nevěřil, jak daleko jest tento lid pozadu: v některých krajinách ještě prý vedou vesnice mezi sebou časem úplné vojny, žádný cestující se nepustí do vnitř země, a jednoho, který tam známý umělecký kousek polknutí nože provedl, byl by lid málem utloukl co čarodějníka. »*Ani prý falešná civilisace měst, která jest vlaská, nemůže míti žádného vplyvu na lid, jenž italiansky nerozumí.*« Tak praví tyto noviny proti své obyčejné tendenci, neboť co v Istrii jest pravda, to také musí v tomto pádu v Čechách pravdou býti. V Istrii jak známo, jest lid jihoslovanský, skrze podmanění od Vlachů a panování jejich stala se vlaština zrovna tak jako u nás z těch samých příčin němčina jazykem panským, prostředkem vzdělání. V městech a městečkách istrijanských (tak jako v Dalmatii) všude panuje vlaský

jazyk tak jako ještě posud u nás v Čechách němčina, lid sám ale po vesnicích a také i část po městech nerozumí posud žádnému jinému jazyku nežli své slovanské materčině, ve které se ale na ten způsob, že všichni vzdělanci jen vlasky mluví, vzdělati nemůže. — Tu máme tedy opět v krátkosti příčiny, které každého pravého demokrata povzbuzují, starati se o zvelebení domácího jazyka, bez čeho nelze lidu veškerému povznésti se k větší vzdělanosti.

— Pronásledování tisku svobodného, zvláště časopisů, neděje se jen u nás, nýbrž v celém Německu obzvláště. Pozorujeme, že vůbec mají jistí pánové úmysl hráti si na restauraci jako po přemožení Napoleona: schází ale nyní mnoho věcí k takové restauraci, jmenovitě v Angličanech toristické ministerstvo, ve Francii unavenost po velikých vojnách a monarchie z Boží Milosti. Za to máme zas nyní o některé věci víc než jest pro restauraci as zapotřebí, totiž: liberální vládu v Sardinsku a — v Turcích!! pak pokrok ducha liberálního v Němcích, probuzení slovanských národů atd. To všechno vadí v zavedení úplné reakce a restaurace.

— O tom, že starý duch z úřednictva rakouského ještě posud nevymizel, podává nám velmi zábavný důkaz jistý inserát v Holomouckých novinách »Neue Zeit«. Jest to ohlášení presidenta krajinského soudu tamějšího o licitaci na dodávání rozličných potřeb pro tento soud a sice na rok 1852.

Bude se tedy k tomuto účelu držeti následujících 9 licitac, a sice jak v ohlášení se praví:

dne 25. srpna ráno v 9 hodin na dodávání dřeva k palivu,
téhož dne odpoledne v 3 hod. stravu pro trestníky,
dne 26. srpna odpoledne ve 3 hod. chléb pro trestníky,
dne 27. srpna ráno 9 hod. dodávání svíček,
téhož dne v 10 hod. r. dodávání slámy do postelí,
téhož dne v 11 hod. r. dodávání chvošťat (košťat),
dne 27. srpna odpol. 3 hod. na papír a kancelářské potřeby,
dne 28. srpna odpol. 3 hod. řepkový olej,
dne 29. srpna odpol. 3 hod. vymetání komínů. —

Věru se při tom spravedlivě diviti musíme jen tomu, že se ještě všechny kancelářské potřeby tak zkrátka odbyly a najednou vzaly, jaká tu byla pěkná příležitost na čtyry licitace, jaká tu příjemná práce na čtyry dni; jeden den licitace na posejpátko, potřebné pro c. k. krajinský soud Holomoucký na rok 1852, druhého dne licitace na brky potřebné r. 1852 pro c. k. krajinský soud v Holomouci, třetího dne licitace na inkoust, který se vypíše r. 1852 u c. k. krajinského soudu Holomouckého, a čtvrtý den konečně na papír, kterážto by se pro důkladnost ještě dle rozličných druhů papírů na několik dní rozvrhnouti mohla. A zcela jsme zapomněli na pečetění, které by se již ovšem pro ušetření času mohlo vzíti jedním dnem a sice ráno v 9 hod. licitace na vosk a odpoledne ve 3 hod. licitace na oplatky! —

— Naše vládní noviny zvláště Reichszeitung s jakousi nepříznivou potupou zmiňují se o poslední schůzce *přátel pokoje* v Londýně[1]). Bude mnohému ovšem velmi divné, kterak může býti nějaká nenávist mezi Reichszeitungem a přáteli pokoje! Ale tu musíme

[1]) Počátkem července roku 1851 konal se v Londýně sjezd přátel míru.

vyložiti, že tito »Přátelé pokoje«, kteří nedávno v Londýně měli schůzku, zcela jiní lidé jsou nežli naši vůbec známí dobřesmýšlející přátelé pokoje a pořádku. Rozdíl mezi oběma jest ten, že jedni chtí, aby se pokoj a pořádek udržel bez vojska, a druzí zas, aby jenom skrze vojsko se udržel pokoj a pořádek — rozdílek to sice na první pohled jenom nepatrný, skutečně ale nesmírně veliký. Ti přátelé pokoje, kteří nedávno v Londýně měli schůzku, jsou totiž hlavní nepřátelé vojska a všelikého vedení vojen a založili svůj spolek a své schůzky s tím účelem, aby napomáhali k tomu, by časem svým vojny zase přestaly. Nyní již ovšem patrno, proč není s nimi za dobré Reichszeitung. V poslední tedy jejich schůzce v Londýně pronesl p. Jules Delbruck velmi zdravou myšlénku; nazval to totiž velikou chybou našeho vychování, že chlapcům nejvíce vojáčky, šavle, zbraně, bubny a tomu podobné vojenské nástroje k hraní se dávají, čímž v srdci mladistvém již hned záhy povstane zalíbení a chuť k vojenskému řemeslu. Toto jest zvláště to, co vybízí nechuť Reichszeitungu, ačkoli nepochybně ještě více p. Cobden[1]) ji promrzel, který ostrou řeč proti Rakousku držel a zvláště zrazoval všem kapitalistům, aby rakouské vládě žádné peníze nepůjčovali, poněvadž totiž těmi penězi jenom nejvíc veliké vojsko udržuje. Dle našeho mínění ale zasluhuje toto upozornění p. Delbrucka na hry chlapců všelikou vážnost. Reichszeitung jmenuje tento Londýnský kongres přátel pokoje »jenom směšnou hračku a málo nebezpečnou, ačkoli prý tam p. Girardin[2])

[1]) Viz díl III. S. 1255.

[2]) Emile de Girardin (1806—1881) vynikl jako žurnalista

z Paříže nechal kázat »trochu spolku národů proti králům«.

— Ve Vlaších prý se zmáhá zvláště mezi ženskými putování do svaté země, což arci není nic podivného, neboť strana hierarchická užije jistě všech prostředků, kterými by se dala její bývalá moc obnovit a že mezi takové prostředky odjakživa missie, poutě, růžencové a jiné spolky atd. náležely, jest každému známo.

— Tomu, kdo by myslil, že naše národní rovnoprávnost v Rakousích již jest pojištěna, musíme na rozmyšlenou uvésti výtah z jednoho dopisu v Lloydu ze Štýrska. Čelí proti Südslavische Zeitung, která prý — jak Lloyd praví — se v posledním času zabývala posilňováním slovenského živlu v Korutanech a nyní od svého marného namáhání prý upustivši, vrhla se zase v tom samém účelu na Štýrsko. (Jak známo, jest celá dolejší jižní část Štýrska čistě slovinská.) Lloyd horlí proti Südsl. Ztg., že prý chce v těchto krajích slovinský jazyk uváděti do soudů, což prý jest ve městech »unzweckmässig«; že prý také žádá Südsl. Ztg., aby soudcové, ku př. v Celji úplně znali jazyk národní, to jest prý všechna ta nářečí, neboť prý si často obžalovaní a svědci, když z rozličných krajin jsou, sami nerozumějí. — Nepotřebujeme ovšem doložiti, že to není pravda, že sice ve slovinském jazyku tu i tam nepatrné odchylky jsou, jako v každém, že ale proto přece si všichni

směru konservativního. Založil v Paříži r. 1836 žurnal »Presse«. Byl nejprve podporovatelem snah Ludvíka Napoleona proti Cavaignacovi, pak postavil se také proti Ludvíku Napoleonovi.

Slovinci tak dobře rozumí jako všichni Češi a všichni Moravané. Ta výmluva na rozmanitost nářečí slovanských jest již příliš opotřebované umění všech těch Němců, kteří jsou nepříznivi slovanské rovněoprávněnosti, ačkoli právě mezi Němci jest rozličnost nářečí mnohem větší, nežli mezi Slovany. —

— Jakou vyhlídku mají naše »svobodné obce«, pozorujeme nejlépe z následujícího článku Österr. Corresp., časopisu, který vyjádřuje smýšlení p. ministra Bacha. Píše takto: »Místodržící Hornorakouský uznal toho potřebu, aby se rozptylování země na maličké obce zamezilo, a sjednotění jejich s většími soubory obecními nařídilo. Mají, pokud lze, spadati v jedno s okresy farskými a školními. Dotčené sloučení má se co nejrychleji dokonati, a kde se nestane o dobré vůli, mají podkrajští, s ponecháním reklamací k místodržícímu, je uskutečniti. Po tom se mají rozkázati nové volby obecní a veškeré výbory někdejších místních obcí pokládati za minulé a nijaké. V tomto důrazném kroku spatřujeme velmi šťastný hod a spolu rukojemství za přiměřený vývin našeho života obecního.« Musíme doložiti, že, jak známo, nyní místodržícím v Hořejších Rakousích (v Linci) jest bratr p. ministra Bacha, a že tedy nepochybně v krajině pod jeho vládou stojící se jenom počátek činí, a že se tedy co nejdříve i my také musíme obávati podobné oktrojované »svobody obcí«. Jaké následky míti bude takové spojování a k čemu se děje, již dříve jsme vysvětlili.[1])

— Známý náš milenec a protektor pan biskup Brněnský[2]) vydal nedávno na bývalého kněze p. Ju-

[1]) Viz díl II. S. 642. 715. 782 a j.
[2]) Viz díl II. S. 461.

[redacted]

ránka, jenž k evangelické církvi přestoupil, exkomunikaci. V této exkomunikaci vytýká onen již známý, vznešený biskup p. Jeránkovi množství smrtelných hříchů, mezi jiným, že za času slovanského sjezdu bez dovolení do Prahy se odebral, že působil po svém návratu proti biskupským ustanovením, že se protivil adrese důvěry k ministerstvu, že lid své farnosti vzdělával ve smyslu Národních Novin atd. Národní Noviny, ty jsou přece jenom jako mlýnský kámen v žaludku p. biskupa Brněnského, které posud ještě neztrávil, ačkoli již půl druhého léta tomu jest, co zemřely. — Tu máme tedy v krátkosti všechny smrtelné hříchy pohromadě, pro které p. Juránek od p. biskupa Brněnského odevzdán jest čertovi — zur Amtshandlung. —

— Král pruský má velmi podivný způsob na svých cestách. Přijda totiž do města Stargardu, nevešel ani do nádraží, aniž přijal snídaní nabídnutou, nýbrž přehlížel jenom vojsko; a purkmistrovi velmi ostře předhazoval špatné chování města. Sluší totiž věděti, že město r. 1848 drželo s národním sněmem německým, že tam dva žandarmové k úrazu přišli a že se tam vydávaly radikální noviny. Zástupce purkmistrův odpověděl prý králi též dosti ostře, a bylo [by] prý na mále [došlo] k velmi smutnému výjevu. —

87) (Slovan z 10. srpna r. 1851. Čís. 57. S. 245—247.)

H. B. Italie obracuje nyní zas především na sebe pozornost, a vidíme se tam všude vařiti nespokojenost a vášně politické. V Neapoli král surovým způsobem již nyní trestati dává všechny ty, kteří v r. 1848

co přátelé svobody se ukázali, 20 let těžkého žaláře jest tam trest skoro již obyčejný. Může se říci, že v Neapoli jest královská strana nejnemírnější a nejzuřivější, a že se beze všelikých ohledů na možné změny tyransky mstí národní straně italianské. Tato zas jsouc v Neapoli až na krev pronásledována, při zavedeném úplném absolutismu přece potají v sobě chová nejzarytější nechuť proti králi a celé jeho straně. — V římsko-papežských zemích nestojí věci o mnoho jinak, strana hierarchicko-absolutistská, která tam nyní panuje, chová se proti národní straně sice o něco mírněji než vláda neapolitánská; při tom ale již dle starého obyčeje chytá se zas vláda papežská opět všelikých bývalých svých slabostí a patrně chce zas uváděti ve všem minulou svou »patriarchálnost«. Posádka francouzská vadí také nesmírně papežské vládě, dílem proto, že tam vojsko francouzské nerozšiřuje právě příliš »patriarchální« a pánům kardinálům oddané smýšlení, dílem také a nejvíc ze strachu před rokem 1852. — Jak se děje v Lombardsku a Benátsku pod rakouskou vládou, víme dostatečně, samy vládní noviny naše, které se přec nerady přiznají, říkají, že ve Vlaších jest většina proti vládě. Jaká to musí býti většina, může si každý pomysliti. V rakouské Italii také rozdrážděnost politická dosáhla již největšího stupně, neboť sáhla až k úkladným vraždám politickým, načež se odpovědělo z vládní strany obnovením všech přísností obležení a hned na to také politickou popravou. — Nejinak děje se v menších zemích, všude očekává se brzké povstání. Jenom Sardinsko drží se pevně liberálních zásad, král mladý sardinský na vzdor nepřízni mnohých vlád nechce přece nic dáti na jejich přimlou-

vání a nechce se v ničem uchýliti od cesty upřímně konstituční.

— Co také všechno do oboru pečlivosti žendarmerie a slavn. podkrajských úřadů připadá! Jak málo mají práce, že si mohou i podobných malicherností i čepic všímati! V Nymburce již celý týden prázdnin chodil jistý student po městě v červeném fezu, aniž by to bylo komu napadlo jej zadržeti. Tu najednou četník na ulici ho zachytil, aby čapku sundal. On na to, že ukáže zákon, dle něhož může krom obležených měst fez nositi — načež se s ním ihned do příbytku četníkova odebrati musel. Tam se ho strážmistr velmi hrubě tázal, proč onoho četníka na místě neuposlechl? — Jeho odpověď byla tatáž jako prvé, totiž že mu není zákon povědom, dle něhož by v Nymburku jaká čapka zapovězena býti mohla. Po autokraticku odpoví mu na to strážmistr: že mu to ale četník poručil, a že jej každý musí poslechnouti. [1])

I táže se znova studující, zda-li tedy v Nymburku neplatí zákon? — Rozdurděn na to strážmistr, dal jej zkrátka — zavříti. Brzo jej vedli do podkrajského úřadu[2]), kdežto mu fez vzali, s tím doložením, aby až z prázdnin půjde, opět si proň přišel.

---

[1]) [Podivná to velmi zásada, která se leckde v žandarmerii počíná ujímati, jako by každý musel všechno udělati, co mu žandarm poručí. Tuť by nebylo zapotřebí žádných zákonů, žádných ouřadů, žádných soudů, a jen žandarmerie by sama vládla. Jestli tomu tak, že žandarm smí všechno poroučeti, a že každý jest povinen hned uposlechnout každému rozkazu žandarma, tuť by mohl také ku př. někomu poručiti, aby 100 zl. stř. hned složil. Jestli pak by i v tom pádu byl každý povinen k slepé poslušnosti?]

[2]) [Jaká to divná procedura, že podkrajství se smí míchati do soudních věcí! —]

Tu tedy vidíme opět příklad malý staré policejní nenapravitelnosti, kdežto orgány vládní více si všímají maličkostí čepic, pentliček atd. nežli mnohých svých velmi potřebných a důležitých povinností. Nejhlavnější ale při tom jest ono libovolné nakládání s lidmi: dle jakého zákonu, dle jaké instrukce jest podkrajství sklad feriální na čepice pro studenty? Dle jakého zákonu stíhá žandarmerie na ulici pokojné lidi jen pro oblek? Dle jakého zákonu vodí žandarmerie vězny své na podkrajství místo k soudu? Dle jakého zákonu míchá se správní úřad podkrajský do soudních věcí? — Na to všechno by byla velmi těžká odpověď. Nezáleží nám pranic na věci samé, ale záleží nám na zákonitosti: mohou-li úřadové zde libovolně jednat, učiní to jistě také v důležitějších věcech. Vidíme leckde snažení, veslovati poznenáhla zase k onomu blaženému patriarchálnímu životu, kde mohl úřad a každý vládní orgán dělati s občanstvem všechno, co se mu právě zalíbilo a uzdálo.

— Generál Dembinski,[1] známý velitel v uherské revoluci, byl nedávno v Londýně. Byl též na návštěvě u lorda Palmerstona[2] a vyslovil mu své mínění o nynějším stavu Turecka, jakož i žádosti a naděje slovanských národů. — Jest to důležitá věc, aby v Angličanech a ve Francouzích známy byly záležitosti Slovanů, a aby tamnější národy a vlády měly o stavu našich záležitostí pravé ponětí. Dříve tam málo kdo věděl co o nás, a co se vědělo, bylo obyčejně nepravdivé, pocházející z pramene nám nepřátelského a

---

[1] Viz díl II. S. 569.
[2] Viz díl III. S. 1294.

tudy nám škodlivé v mínění těchto národů. Angličané a Francouzi budou jistě časem svým rozhodovati osud celé Evropy, a nemůže býti žádnému slabšímu národu lhostejno, jak se v Angličanech a ve Francouzích o něm smýšlí. V novějších časech přivedli jsme to ovšem tak daleko, že zvláště v anglických novinách dobré a v našem smyslu psané články se vyskytovaly, a také ve Francouzích počíná již sem tam proskakovati pravé mínění o Slovanstvu, ačkoli emigrace maďarská a polská mnoho v tom uškodila.

— »Nynější zákon obecní má mnoho nedůstatků žádajících brzké opravy«, tak počíná zase Lloyd jeden svůj článek. Víme ale již dávno, co jsou nedůstatky a opravy u Lloyda. Také my víme o velmi mnohých nedůstatcích obecního zákona, ale víme spolu, že všechny ty nedůstatky a jenom nové nedůstatky opět uvedeny budou: Co nejdříve alespoň čekáme již zase ono vynucené spojování mnohých vesnic a ono oktrojování »představených« a obecních písařů.

— Jeden takový opravovatel obecního zákonu v Lloydu z Moravy pod názvem »Obrácený svět«, nazývá šlechtu podle nynějšího zákonu obecního druh paria a volá: »Pair rakouský, který byl dnes ode svého představeného (purkmistra) zavřen, zejtra při vojenském losování se svým pastuchou do jednoho hrnce hmatá, a pozejtří blízko trůnu v první komoře mluví o záležitostech říše: toť by přec byl absurdní výjev.« Dle tohoto příkladu by se mohlo také říci, že to jest absurdní výjev, když vysoká vrchnost z toho samého žita chleba jí a to samé povětří dýchá, co pastucha! Či ztratí tím někdo, jenž o záležitosti říše v první, v druhé aneb v kterékoli komoře mluví,

něco rozumu, když musí do té samé losovací urny sahat, do které také jeho kočí sáhati povinen, zkrátka jest to nectné býti v právích roveň všem jiným?

— Const. Blatt přináší zprávu, že prý již zcela jisto jest, že bývalá »Presse«[1]) opět vycházeti bude, povolení alespoň že již dostala. Ostatní Vídenské časopisy se o tom sice nezmiňují, ale tolik jest jisto, že jest-li »Presse« dostane povolení opět vycházeti, nebude to jistě bývalá Presse, nýbrž zcela jiná.

---

[1]) Viz díl II. S. 822. ad.

[redacted]

91. RAKOUSKÉ POLITICKÉ ZPRÁVY.

Tato rubrika z Havlíčkova »Slovana« jest nejbližší rubrice »Pozorovatel politický«. Bylo-li více účelem »Pozorovatele politického« v stručné poznámkové formě do jistého ozáření postaviti denní události, bylo úkolem »Rakouských politických zpráv« spíše konstatováním událostí »Politického pozorovatele« doplňovati. Nemůžeme rozhodnouti dobře, zda psal Havlíček vždy a celou rubriku »Rakouské politické zprávy« sám. Ostatně i kdyby ji Havlíček byl sám psal, celou rubriku »Rakouské politické zprávy« přijati do tohoto vydání bylo by zbytečností. Vybrali jsme několik zpráv vedle těch, které na případnějších místech byly již otištěny, pokud dle vší pravděpodobnosti nebo jistě náležejí Havlíčkovi, a pokud zprávy ty podávají více nežli pouhé konstatování fakta.

1) (Slovan z 19. června r. 1850. Sv. 5. S. 316.)

— Opětně prý se mají ve Vídni páni biskupové shromážditi, aby záležitosti školní uspořádali. Přejeme jim srdečně hojného zdaru a požehnání, aby ze shromáždění toho pro školy a ubohé učitelstvo naše lepší zisk pošel, nežli z porady lonské až posaváde pro církev [1]). Jeli však opravdivý úmysl našeho ministerstva osvěty, v školství vůbec a učitelstvu zvláště nižšímu pomoci, školy nižší i vyšší v poměr pravý přivésti:

---

[1]) Viz díl II. S. 606.

ať neváhá na místě pánů biskupů prakticky vzdělaných učitelů všech tříd, od prvopočátečních venkovských trivialek započnouc, k sobě povolati, a pak se pravdy doví, co našemu školstvu chybí, a čeho zapotřebí jest k zlepšení tohoto tak důležitého stavu. Vzdor utiskování a potlačování, vzdor nedostatečných prostředků a ústavů k vzdělávání učitelstva, máme ku potěšení našemu přec tak hojný počet vzdělaných učitelů, že ministerstvo osvěty směle hlasu jejich uposlechnouti může. A jeli vůle sl. ministerstva dobrá, a jistě-li o zdar školstva a učitelstva pečovati chce: ať vyplní přání, které mu v tak mnoha žádostech nejen z Čech, nýbrž i z jiných korunních zemí zaslány byly.

2) (Slovan z 22. listopadu r. 1850. Sv. 6. S. 1649.)

— Co nejdříve počnou se odjímati zbraně lidu; stane se to pod záminkou nového zákona pro národní obranu a již tušim na podkrajství přišlo jakési nařízení, aby jen ti směli míti zbraň, kteří práva loveckého užívají. Ve vládních novinách ovšem se čtlo, jak prý nebezpečná jest zbraň, že se již nepozorností leckteré neštěstí přihodilo atd. Z této příčiny by však musela vláda také nože lidem odjímati, neboť i nožem se mohou lidé poranit; a konečně když již tak příliš pečliva jest o zdraví naše, také by zákony zvláštní vydati a nemožné učiniti musela ku př. aby se žádný občan nezachladil aneb aby někdo nespadl atd. Rozumíme však dobře, že jsou zcela jiné příčiny, pro které vláda země odzbrojuje, nežli starost o naše zdraví. — H. B.

3) (Slovan z 5. února r. 1851. Sv. 1. S. 204—205.)

— Jedna ze skvělejších výminek z rak. katolické hierarchie zajisté jest mladý djakovský (v Slavonii) biskup, p. Jiří Strossmayer[1]). Lásku k svému národu a zajisté také k církvi osvědčil nově nařízením, aby po starobylém obyčeji v kostele biskupském při slavných službách Božích epištola i evangelium zpívaly se národním jazykem slovanským. Rovněž tak pěje se podle nařízení jeho konfiteor před sv. přijímáním v národním jazyku. Sic, si ille atd.

---

[1]) Josef Jiří Strossmayer (nar. 1815) stal se biskupem djakovským r. 1849.

92. ZPRÁVY DOMÁCÍ.

Rubrika tato skorem v každém čísle »Slovana« zařazená obsahovala zprávy, týkající se především činnosti příslušníků české národnosti. Havlíček vedle sdělení dopisovatelů uveřejňoval v ní noticky, které přejímal někdy v doslovném znění i z jiných listů, zvláště českých. Jednalo se mu zde především o to, aby informoval své čtenářstvo o všem, co důležitého a zmínky hodného se stalo mezi Čechy. Nejvíce stránek přirozeně v rubrice zaujaly dopisy a sdělení z Prahy, středisku veškerého života českého.

1. (Slovan z 8. června r. 1850. Sv. 2. S. 224.)

— V Jičínském Věstníku, časopisu vydávaném od krajské vlády Jičínské, čteme o záležitostech P. Sidona[1]) takto:

»Pokud nám záležitost jeho známa, jest jisto, že k slav. ministerstvu o udělení hodnosti čestného infulovaného probošta království Českého zakročil, kteroužto důstojnosti věhlasný Pařízek někdy poctěn byl. Se žádostí svou byl však odmrštěn s dodatkem, že důstojností tou jen nejvýtečnější kněz v Čechách vyznamenán bývá, že zásluhy své přepíná a příliš cení; poněvadž však nějaké věci proti němu se vyskytují, že se co učitel náboženství až do vyšetření suspenduje. Následkem toho byl i od biskupské konsistoře Králové-Hradecké co kazatel v bývalém jezovitském kostele odstra-

[1]) Viz díl II. S. 936.

něn. O zatknutí není ani řeči, a vyšetřování se dosavade nezavedlo.«

My jsme naschvál nepoopravili svá slova v jednom z předešlých svazků »Slovana«[1]) o záležitosti p. Sidonově pronešená, ačkoli ve Vídenských úředních novinách stála oprava, ve které p. ministr Thun odstranění Sidona sám na sebe béře. Jičínský Věstník, jakožto časopis v místě samém vycházející, velmi dobré nám podává světlo o celé věci: když p. Sidon žádal o kanovnictví, musela žádost jeho jistě o konsistoř Hradeckou zavaditi, každý se pak snadně domyslí, odkud se »tyto některé věci proti němu vyskytly.«

2. (Slovan z 11. června r. 1850. Sv. 3. S. 256.)

— Obecenstvu svému musíme již nyní sděliti, že Dr. J. Novotný[2]) od p. biskupa Královéhradeckého suspendován jest od 3. června ze svého kněžského úřadu, a sice pro články, které v Národních Novinách o záležitostech kněžských uveřejnil. Pan biskup chtěl Dra. Novotného přinutiti, aby je odvolal veřejně a pokání prý činil, čemuž ale Dr. Novotný dávaje více na pravdu než na despotickou vůli biskupovu, se nepodrobil. Na to tedy po čtyrměsíčním vyjednávání svržen jest s úřadu a zbaven hodnosti kněžské. Nejpodivnější při tom jest, že ani sám biskup prý Dru. Novotnému nevytýkal nějaké pochybení u víře — avšak což je víra proti biskupskému panování!

[1]) Viz díl III. S. 29.
[2]) Viz díl III. S. 885.

3) (Slovan z 15. června r. 1850. Sv. 4. S. 288.)

— Dovídáme se z nejlepšího pramene, že od 1. července t. r. počne vycházeti ve Vídni český časopis: Vídeňský Denník[1], ve velikosti archové každodenně se čtvrtletním předplácením asi prý 2 zl. 30 neb 40 kr. stř. Noviny tyto budou založeny s velikým nákladem, a nebudou prý ani vládní ani šlechty. S největší jistotou víme jen to, že hlavní práci o jejich založení vedl hrabě Wurmbrand[2], jehožto dosavadní sekretář p. Vodka[3]) má býti jejich redaktorem. — Bližší zprávy podáme budoucně.

4) (Slovan z 19. června r. 1850. Sv. 5. S. 318—319).

V Kutné Hoře 17. června. Polní zbrojmistr hrabě Khevenhüller-Metsch dal redakci »Slovana« velmi jasný důkaz, že vřelé přátelství, jež k ní již v Praze v srdci svém choval, posavad neochablo a že ani čas, ani vzdálenost místa s to nejsou, přízeň a náklonnost tuto zničiti. Když hrabě Khevenhüller ještě v Praze vládnul zapověděl »Národní Noviny« dvakrát[4]; nyní, když činnosti jeho jiný okres vykázán jest, zapovídá opět ze staré známosti ve svém vojenském okresu pronásledovaného nástupce jejich »Slovana«. V ouředních novinách Lvovských čteme totiž následující ohlášení:

»Mocí práva mi na čas obleženosti postoupeného, vidím se pohnuta, časopis »Slovan« od Karla Havlíčka v Kutné

[1]) Viz díl III. S. 189.
[2]) Viz díl III. S. 97.
[3]) Viz díl II. S. 220.
[4]) Viz díl II. S. VI.

Hoře vydávaný, v korunních zemích Haliči, Krakově a Bukovině zapovědíti a učinil jsem spolu již všecky kroky, aby výtisky téhož časopisu, kdyby se kde vyskytly, konfiskovány byly. Což se u všeobecnou známost uvádí.

Ve Lvově, 4. června 1850.

Hrabě Khevenhüller-Metsch m. p.
P. Z. M. a zatímní velitel 4. armády.

Nepochybně to učinil pan hrabě Khevenhüller jen proto, aby se »Slovan« v Haliči od polských radikalistů nenakazil. Jen aby láska k nám pana hr. Khevenhüllera nebyla také u jiných pánů komandantů nákažlivá.

— Záležitosti nového českého časopisu ve Vídni, o kterém jsme již předešle zprávu dali [1]), stojí nyní tak, že již se opět na někoho jiného myslí, který by co redaktor jména svého propůjčil. Ostatně budou jeho skuteční ředitelé pan Dr. Beck [2]), příruční úředník v ministerstvě p. Bacha, a pan Josef Jireček [3]), též příruční úředník v ministerstvě hr. Thuna, kterýžto poslední tyto dni v Praze některé spolupracovníky hledal. Jaký to tedy bude časopis, ví každý již napřed. Jsme přesvědčeni, že ohlášení tohoto časopisu jistě bude zrovna asi takové jako ku př. ohlášení Unie [4]), za nějaký čas ale každý snadně uvidí, kterak s tím samým programem se mohou zcela rozliční směrové spojiti. My nemáme nic proti tomu, když ministerstvo vydává neb vydávati nechá své vládní noviny — (ačkoli jich máme nyní již velmi mnoho) avšak myslíme, že jest

---

[1]) Viz díl III. S. 1463.
[2]) Viz díl III. S. 223.
[3]) Viz díl III. S. 220.
[4]) Viz díl II. S. 882.

nejlepší cesta rovná! Říci zrovna a bez obalu: »časopis tento bude zastávat ministerstvo a vládu, dovíte se z něho, kterak smýšlí ministerstvo!« to se nám zdá býti nejmoudřejší cesta. Což to také platno, vydávati časopis za neodvislý, ba za opposiční, a třeba také na začátku vystrkoval jinou korouhvičku: dlouho zajisté nemůž taková přetvářka trvati a ztratí se tím jen důvěra pro budoucnost.

5) (Slovan z 22. června r. 1850. Sv. 6. S. 352).

V Kutné Hoře, 20. června. Dostali jsme následující úřední dopis:

Na pana redaktora K. Havlíčka.

V následku onoho, pod dnem 17—20 tohoto měsíce číslo 28492 obdrženého nařízení, vys. místodržitelství Wám zdělují, že se pražské wojenské welitelstvo wydělo být pohnuté, Wáš časopis » Slovan« skrze drázdlivý a pokoj rušící obsah, pro Prahu zapověditi.

Cís král podkr. Uřad na Horách Kutnách dne 20. Června 1850.

Reiser.

Dod. redakce: Zákaz tento byl nám ovšem již dříve z novin povědom, a také jsme ani již 5tý svazek Slovana vydaný dne 19. června do Prahy neposlali: litujeme však, proč se nikdy slavným vojenským úřadům nelíbí, některé podstatnější příčiny než jsou »drážlivý a pokoj rušící obsah« svého zákazu udati. Pokud víme, nestal se v Praze za ten čas, co Slovan vychází ani nejmenší nepokoj, ačkoli tam více než 600 svazků zasíláno bylo. Musíme ostatně ubezpečit, že bychom s největší radostí Slovana docela vydávati

přestali, kdyby bylo možné docíliti tím spokojenost a pokoj, a blaženost občanskou v Rakousích: obáváme se ale že, jest k spokojenosti a blaženosti Rakouska něčeho zcela jiného zapotřebí, než zákazu Slovana.

6) (Slovan z 26. června r. 1850. Sv. 7. S. 384.)

— »Reichszeitung« poopravuje naši zprávu strany českých novin[1]), které budou na budoucí měsíc ve Vídni vycházeti, následovně: »Noviny tyto jsou založeny od osob zcela neodvislých, které prý se smluvily strany programu, každému, který prý se s programem tím srovnává, dovolen jest přístup, a jméno hraběte Wurmbranda není ani mezi účastníky.« To píše Reichszeitung, která též sama o sobě, když měla počít vycházeti, to samé psala. Těší nás ostatně alespoň to, že »zcela neodvislé osoby«, které budou noviny tyto vydávati, tak starostlivě se z každé společnosti s p. hr. Wurmbrandem omlouvají. Nepochybujeme ostatně, že bude program tuze slavný, což je o program?! Když četl p. Schwarzenberg v Kroměříži svůj program při nastoupení ministerstva svého,[2]) tleskal celý sněm radostí a spokojeností rukama — kterýžto sněm brzy na to rozehnán jest. Od té doby nedržíme nic na žádné programy — nýbrž jen na skutky.

---

[1]) Viz díl III. S. 1463.

[2]) Viz díl II. S. 233.

7) (Slovan z 29. června r. 1850. Sv. 8. S. 416.)

— Na obálce tohoto svazku jest inserat zaslaný nám od redakce nového českého časopisu ve Vídni,[1]) který, jak z tohoto ohlášení pozorujeme, teprva od 9. července vycházeti počne. Příčinou toho opozdění jest mezi jiným — jak pan redaktor praví — že se muselo vymáhati povolení! To asi byla těžká práce, vymoci u p. Veldena[2]) ve Vídni povolení na nové a k tomu ještě české noviny. Když redaktor Národních Novin po jejich zákazu v Praze na počátku letošního roku se o dovolení ucházel, aby tam ve Vídni směl vydávati české noviny, nechtěl též p. Velden dáti toto povolení, pravě, že si umínil, nedati dokonce žádného

---

[1]) Na obálce »Slovana« z 29. června r. 1850. Svazek 8. otištěno bylo: »Pozvání ku předplacení« na nový časopis »Vídenský Denník«. Na pozvání byl podepsán odpovědný redaktor nového listu J. Votka. V pozvání mimo jiné stálo: »Veliké, obecně uznané výhody z česko slovanských novin v sídelním městě říšském vydávané pohnuly několika zámožnějších osob, o zvelebení národnosti naší pečlivých a ve svém postavení úplně neodvislých ze všech tříd a ze všech stran Čech, Moravy a Slovenska, aby se společnými příspěvky zasadili o založení takového listu ve Vídni.

Bylo sice ustanoveno, aby noviny tyto začaly vycházeti dne 1. července, avšak pro překážky, které se přemoci musily, nežli jsme obdrželi povolení, opozdily se všechny přípravy tak, že teprve dne 9. července začnou vycházeti pod názvem Vídenský Denník, noviny politické a literární. Co do jich směru, připomínáme toliko, že u věcech národních odhodlanč hájiti budou interessy slovanské, u věcech politických spravovati se budou ústavou říšskou od 4. března 1849 jakožto pravidlem.

Část nepolitická bude obsahovati mimo zábavné články zprávy o literaturách slovanských, zvláště pak české literární plody probírati bude nestrannými úvahami.«

[2]) Viz díl III. S. 259.

povolení na žádný nový časopis, poněvadž prý jich jest již ve Vídni dost. Redaktor Národních Novin pravil na to p. Veldenovi ve vší uctivosti, že takové noviny, které on vydávati chce, ve Vídni ještě nejsou, poněvadž mají být organem slovanských záležitostí; načež odpověděl p. Velden lakonicky: »Wir seyn hier Deutsche!« (My jsme zde Němci.) — Musela se tedy od té doby stát veliká změna ve smýšlení p. Veldena, že přece povolil Vídenský Denník! — —

— Sem i tam rozšiřuje se pověst, že mají býti tyto nové noviny ve Vídni organem šlechty. Tomu však není tak, nejsou organem žádné samostatné strany. Ubezpečujeme každého, že jsou vládní noviny tak jako každé jiné, jakož se o tom každý brzy přesvědčí. Ať si jen vzpomene každý, jakých nadávek na nás nasypal »Vlastimil« za to, že jsme prozradili tajemství jeho porodu,[1]) a jak se přece konečně pravda okázala. Kdyby byl Vídeňský Denník skutečně organem české šlechty (ostatně vlastně vyjmouc několik osob nyní ani žádná česká šlechta není) byl by nám skutečně velmi vítaný, poněvadž bychom z něho alespoň poznali pravé smýšlení šlechty usazené v Čechách. Takto ale litujeme již napřed těch veliký̌ch výloh, které se na tyto noviny učiní. Praví se v programu, že budou odhodlaně zastupovati národní záležitosti Čechoslovanů: bude to zábava pěkná. »Reichszeitung« také založený od osob »zcela neodvislých« bude se naší národnosti jako posud posmívati, a Denník Vídeňský bude ji zase hájiti odhodlaně — to všechno sub umbra alarum tuarum! —

[1]) Viz díl II. S. 491.

8) (Slovan z 3. července r. 1850. Sv. 1. S. 447—448.)

— Tyto dny nám odeslala pošta Josefovská (Josefstadt) v Čechách všechny exempláře Slovana nazpět s nápisem »Verbothen« (zapovězeno). Jest to smutná věc, když nyní již snad také Josefovský pan poštmistr bude dělat komandujícího generála a zapovídat nám dle své libosti časopis a tak brojit proti našemu konstitučnímu právu. Předně nevíme o žádném zákazu Slovana pro Josefov, za druhé ale musí Josefovská c. k. pošta, kdyby i skutečně Slovan dle vojenského práva pro pevnost Josefov zapovězen byl, přece výtisky, které do jiných míst se na Josefovskou poštu zasílají, náležitě expedovati. Neopomineme pro takovou nešetrnost k zákonům poštu Josefovskou na náležitém místě žalovati.

9) (Slovan z 6. července r. 1850. Sv. 2. S. 480.)

— O neodvislosti Pražského tiskového soudu (musíme již nyní říci bývalého, neboť od 1. července přestal zemský soud (Landrecht), který obstarával prozatím záležitosti tisku) podává nám zase skvělý důkaz to, že onen soud žalobu sl. Pražského výboru obecního proti známému Dr. Fischerovi odmrštil. Ovšem Dr. Fischer jest dobře smýšlející, a takový se ani nemůže ničeho proti zákonům dopustiti. Dr. Fischer, ačkoli mohl do oučtů městských nahlédnouti, vytýkal městskému výboru nepoctivou zprávu jmění, vláda se sama skrze zvláštní komisí přesvědčila o zprávnosti vedení oučtů městských, — předce však jest Dr. Fischer

nevinnen. Dr. Fryč ale proti tomuto výroku tiskového soudu podal odvolání.

— Při této příležitosti si vzpomínáme na náš první svazek.[1]) Již uplynuly dva měsíce a ještě není rekurs rozhodnut. Zákon o tisku výslovně určuje při takových konfiskacích krátké termíny, neboť výrok pozdě obdržený, byť by i přízniv byl, málo již pomůže, poněvadž časopis přece jednou již zastará. My bychom si alespoň přáli rozsudek, a za každý jsme stejně povděčni: neboť nevíme skutečně, co by nám mělo býti milejšího, zrušení-li konfiskace aneb veřejný soud. Ale dva měsíce čekat na rozhodnutí rekursu, zdá se nám přece trochu zdlouhavý chod spravedlnosti.

10) (Slovan z 10. července r. 1850. Sv. 3. S. 512.)

V Kutné Hoře dne 9. července. Právě nastává také u nás v Čechách volení obecních výborů. O důležitosti těchto voleb nezdá se ještě slov šířiti, neboť tuším každý občan, kde obec za těchto dvou minulých let byla skrze výbor spravována, přesvědčil se, jak velice záleží na tom, aby v obecní radě zasedali mužové poctiví, rozumní, rozvážliví a vážení. To také klademe všem občanům na srdce a na svědomí, to tím více, poněvadž tito noví výborové dostanou do své moci úplnou správu a řízení, a dosavádní tak nazvané hromady pod nijakou záminkou a za žádnou příčinou nebudou se moci vkládati do záležitostí obecních.

---

[1]) Viz díl III. S. 91.

11) (Slovan z 13. července r. 1850. Sv. 4. S. 542—543.)

H. B. V *Kutné Hoře* 11. července. První dvě čísla Vídenského Denníku máme již v rukou. Vychází ve Vídni odpoledne ve 3. hod. ve formátu menším o něco než Národní Noviny, ostatně ale dle zevnějšku a dle papíru zcela jim podobný. První vzkřiknutí novorozeňátka jest dlouhý článek hned na první straně proti nám, že prý jsme *denuncírovali* Vídenský Denník ještě před jeho vyjitím u obecenstva, hledíce jej v *podezření* uvésti. Daleko to věru přišlo v Rakousích, jestli již někoho tím uvedu v podezření když o něm řeknu, že drží vládní stranu! Což tedy myslí sám Vídenský Denník, že jest to nějaká hanba držeti s vládou? —? —? — Když nějaké noviny v nové konstituční zemi vycházeti mají, jest první otázka každého, které strany se budou držeti, a všechny již vycházející noviny pospíchají podávati o tendenci nových novin zprávy obecenstvu. Poněvadž tedy jsme my dobré zprávy o tom měli, jaké strany se bude držeti Vídenský Denník, (sami páni redaktoři jeho zajisté ani nesmí toho upírati, že jsme tyto zprávy měli) pospíšili jsme i my obecenstvu to sděliti[1]), a poněvadž z jistých stran, nevíme proč, se zahaliti hledělo, že bude Vídenský Denník vládním časopisem, tvrdili jsme několikráte po sobě to, co pravda jest. Jaká jest to denunciace? — Redakce Vídenského Denníku vytýká nám ale hned na to *bažení po monopolu, které prý se nikdy obecenstvu ale vždy jen monopolistům prospěšným* ukázalo. Ubezpečujeme

[1]) Viz díl III. S. 1463 a 1464.

redakci Denníka, že daleko nedojde, jestli se hned na počátku bude uchopovati, zvláště proti nám, tak špinavé zbraně, jako jest vytýkání zištnosti. Panu Votkovi[1]), který až do poslední chvíle spolupracovníkem byl v redakci Národních Novin, náležeje ještě k tomu k nejkrajnější levici této redakce, jsou zajisté všechny okolnosti Národních Novin dobře povědomy, on tedy musí také dobře vědět, co mi vynášel ten monopol! Panu Votkovi jest také dobře povědomo, že jsem mohl při jisté příležitosti, o které on dobře ví, Národní Náviny, dle návrhu mně učiněného, za hezkou sumičku prodati. Když jsem to ale neučinil, a raději si je krátký čas na to bez udání všelikých příčin zakázati nechal, čímž jsem, jak každý nahlíží, velikou peněžitou škodu utrpěl: zdá se podle toho, že snad přece nezasluhuji alespoň výčitky zištnosti, a že se v jednání svém přece podle nějakých vyšších pravidel než jest sprostá zištnost říditi musím. — Jak pěkně se hraje na obrácený svět! Vládní noviny, kterých vyráží nyní všude jako trávy po dešti, budou mně vytýkati, že chci mít monopol a to zrovna na to, kdežto mně právě vláda učinila nekonštitučním způsobem nemožné vydávání velikých denních novin, jen aby její noviny měly monopol! Kdo má tedy monopol, já, kterému se nedovolilo vydávati noviny v Praze a ve Vídni, kterýžto musím vydávati v malém městě časopis sešitkový, zapovězený ještě k tomu v hlavním městě a tudy odloučený od střediště národního života, anebo Vídenský Denník, jenžto dostal od p. Veldena[2])!! dovolení mně odepřené a který

---

[1]) Viz díl III. S. 220.
[2]) Viz díl III. S. 251.

smí každý čísti, kdo si jej koupiti chce. Když jsem po mnoholetých pracích a přičiněních získal z několika set několik tisíc odbíratelů novinám svým, když jsem téměř teprva sám utvořiti si musel čtenářstvo na české noviny, pak přišla vláda konštitučního právního státu, jenž pojišťuje občanům jistotu osoby a jmění, a zkazila dvojí zápovědí moje noviny, nemohouc mne ze žádného přestoupení některého zákona ani obviniti, zkazila tak moje předešlé přičinění, a když jsem tak odstraněn byl, a touha čtenářstva po nějakých větších novinách upokojení svého žádá, tu počíná nechat vláda vydávati své noviny, které ještě mně vytýkají bažení po monopolu. Toť jest věru více než satyra!

Toť jsou ostatně naše poslední slova proti Vídenskému Denníku. Boj mezi námi byl by nestejný, nemáme stín a slunce stejně rozdělené. Až bude zrušeno obležení, až se navrátíme do svého živlu do Prahy, až budeme mít místo milosti ministerstva své občanské tiskové právo: pak se můžeme i my pustit do boje, pak teprve můžeme zvolat ke všem vládním novinám, co jich bude, onu známou průpovídku: Pane Bože! nepomáhej ani jim ani nám, ale uvidíš, jak jim vyklepáme! —

12) Slovan z 27. listopadu r. 1850. Sv. 7. S. 1694.)

— Strana nám protivná sype nyní ve všech svých orgánech články proti Slovanu; ultramontáni, centralisté, hierarchové, pseudokonstitualisté všechno to vede proti nám skřípající koncert. Dejž nám Bůh alespoň tak dlouhé živobytí, abychom jim mohli jejich proti Slovanu vystřelené tupé šípy zostřené nazpět poslat!

13) (Slovan z 22. prosince r. 1850. Sv. 6. S. 1915.)

— Vídenský Denník se za Slovana stydí ve jménu svobodného tisku! Tak alespoň čteme v jednom jeho čísle, a sice prý proto, že jsme obvinili první úřad království českého z tajného policajství! Týká se to známého již pátrání, jestli se Slovan netiskne také někde potají v Humpolci neb v Čáslavě.[1])

Inu co je o to Vídenskému Denníku styděti se za nás, toť jest lehká a snadná věc, ale my se za Vídenský Denník styděti nedovedeme, neboť bychom věru nic jiného dělati nemohli než pořád se styděti, a přece by ještě všechny naše síly k tomu stydění nepostačily. Co se ale vys. sl. místodržitelství českého týče, nepatří pátrání po přestupcích do jeho oboru, k tomu jsou jiné orgány a proto jsme slušně nazvali takový krok náklonností k tajné policii. Že ale právo máme ozvati se o to, jest patrné: vždyť tímto cirkulářem vys. sl. náměstnictví my nařknuti jsme neprávě z přestoupení zákonu! H. B.

1851.

14) (Slovan z 15. ledna r. 1851. Sv. 2. S. 86–87.)

— Právní život našeho národu nastoupil s prvním porotním soudem v Praze dne 9. t. m. důležitou dobu. Veřejnost a ústnost, jenž byly v Čechách vypovězeny po bitvě na Bílé Hoře, sice již s početím činnosti nově zřízených c. k. soudů (od 1. července m. r.) byly za-

[1]) Viz díl III. S. 1220.

vedeny, avšak pravou garancií spravedlivosti nového zřízení jest soud přísežných, tento právě konstituční ústav, při kterém porotci z národu vyvoleni berou účastenství v soudu. Jednotlivý soudce předce může se mýliti, avšak dvanácte z národu vyšlých mužů sotva uvalí na své svědomí vinu buď přílišné přísnosti buď přílišné ustupnosti. Pro porotce nestává mrtvé písmeny zákona, která teprv výkladem nabývá života, oni soudí tolíko, jak jim to svědomí káže.

15) V Slovanu z 12. února r. 1851. Číslo 7. S. 240. otiskl Havlíček:

P. T. pánům odbíratelům Slovana!

Vydávajíce nyní Slovana zase dvakrát týdně a sice ve středu a v sobotu, budeme jen na to hleděti, aby vyšly týdně vždy tři archy, a myslíme, že pánům odbíratelům bude jedno, kdy jeden a kdy dva archy vydáme, v čem se budeme říditi jen dle hojnosti materialu.

Ostatně musíme podotknouti, že nyní věru expedice časopisů zakoušejí pravá muka. Každou chvíli vyjde nějaké nové, někdy i zbytečně nás obtěžující nařízení, a co nejhoršího jest, že se některé dříve vykonávati počne než se nám oznámí. Tak ku př. pošta Jičínská, která nepochybně sama pro sebe má zas nějaké ještě jiné výklady zákonů, od nějakých dob nám čísla Slovana tam zaslaná nazpátek posílá a žádá na nás za každé asi 18 kr. stř. porta! Tím spůsobem naši odbíratelé okolo Jičína na čas zbaveni jsou svého předplaceného časopisu — kdežto všechny jiné pošty o těchto zákonech Jičínské pošty nic nevědí!

Jak se ustavičným měněním zákonů jenom samé

zmatky plodí, tím více když se Jičínské poště zanechá ještě právo dle svého rozumu si zákony tyto vykládati!! Redakce Slovana.

V Slovanu z 15. února 1851. Číslo 8. S. 272. bylo oznámeno:

P. T. pánům odbíratelům Slovana!

Dovídáme se, že si c. k. pošta Jičínská od některých našich odbíratelů nechala za jednotlivá čísla Slovana až po 18 kr. stř. trestního prý porta platit. Žádáme všechny své pány odbíratele, aby v žádném takovém pádu (snad z šetrnosti k nám) nic neplatili, nýbrž číslo časopisu nám nazpět poslali, abychom my sami si to s dotčenou poštou vyjednali. Bez toho hodláme proti c. k. Jičínské poště z rozličných příčin zadati žalobu. Redakce Slovana.

V Slovanu z 1. března r. 1851. Číslo 12. S. 368. jako první zpráva rubriky: »Domácí zprávy« bylo otištěno:

C. kr. poštovní direkci české!

C. kr. poštovní direkce v Praze přípisem od 18. února žádá na redakci »Slovana« odvolání křivdy, kterou prý tato učinila poště Jičínské, obviňujíc ji v 7. čísle Slovana, jako by si byla při taxirování časopisů bezprávně počínala.

Jestli se řečená pošta skutečně dle pravidla zachovala, a tedy ona předhůzka jí neprávě učiněna byla, pak přece nepadá vina na redakci Slovana, nýbrž na poštovní direkci samou, která dotýčné pravidlo dříve sdělila poště Jičínské nežli redakci Slovana skrze poštu Kutnohorskou.

Když jsme byli poště Jičínské vyčítali, že nepochybně sama pro sebe má zas nějaké ještě jiné výklady zákonů, a že nás zbytečně obtěžuje, tehda ještě neměli jsme ono zvláštní nařízení c. k. poštovní direkce české v rukou obdrževše je datované od 8. února od filialní pošty kutnohorské. Že se ostatně se strany naší expedice nechybovalo proti vlastnímu zákonu, toho důkazem jest novější vysvětlení strany zásilky a dodávky novin od ministerstva tržby z dne 15. února vydané, kteréž jsme v předešlém čísle u obsahu sdělili.

Redakce Slovana.

16. (Slovan z 12. března r. 1851. Číslo 15. S. 431—432.)

H. B. Od pánů generálů, kterým svěřena jest vojenská vláda v obležených místech nemůže se ovšem ani očekávati, aby znali nějaké zákony, tím méně pak, aby v uctivosti měli ústavu slibenou od císaře. Oni sobě dle svých nám beztoho dobře známých duševních zřízeností představují pod slovem obleženost tolik, jako že každý general a komandant může dělati to, co mu právě napadne, bez ohledu je li to dovoleno, bez ohledu jeli to moudré. Tyto dni stal se právě spisovatel těchto řádků, redaktor Slovana, předmětem podobných konštitučních obyčejů Pražského vojenského velitelství. Za svými osobními záležitostmi častěji Prahu navštěvuji, již od té doby, co v Kutné Hoře Slovana vydávati nucen jsem: a jistě nahlédne každý, že jsa již po mnoha let zvyklý v Praze bydliti, maje tam své přátele a příbuzné, a dokonce i svůj nábytek, svoje knihy atd. dosti často příčinu mám do Prahy se ode-

brati. Najednou nyní když jsem tam již skoro rok téměř každých 14 dní jezdíval, napadlo vojenskému velitelství tamnějšímu zapověditi mi přístup do Prahy a vypověditi mne po čas obležení z hlavního města království českého. Dne 10. t. m. ráno byl jsem v Praze na policii povolán a tam mi oznámeno, že dle rozkazu vojenského velitelství hned Prahu opustiti mám a že již budoucně, pokud obležení trvati bude, do Prahy nesmím a kdybych se buď tam neb v okresu obleženosti ukázal, že hned zatknut býti a dle vojenských zákonů se mnou nakládáno býti má. To mi také od policie vepsáno jest v krátkosti do průvodního listu, načež jsem od jednoho c. k. vrchního policejního komisaře dříve na vojenské místní velitelství, pak ke komendantu pevnosti landkraběti Fürstenbergovi ve fiakru vezen byl, kdežto mi totéž (jen komandantským spůsobem) oznámeno bylo. Potom nabyl jsem ještě tolik času pro sebe, abych tento neočekávaný ukaz svým přátelům oznámiti a s nimi se rozloučiti mohl, načež jsem téhož dne s večerním vlakem po železnici Prahu opustil — ponejprve s citem vypovězence.

Komu jest známo, že v ústavě naší a jmenovitě v základních právech jenom §§ 5—11. v obleženosti vyzdviženy jsou, kteréžto §§ jen o svobodě tisku, o petičním a associačním právu, o osobní a domovní svobodě a o tajemství poštovním jednají, a že tedy ten paragraf ústavy, který každému občanu všude dle libosti se zdržovati dovoluje (pokud se zákonitě chová) nikoli v obleženosti vyzdvižen není: tenť arci nahlíží, že vojenské velitelství žádného práva nemělo mne z Prahy vypovídat aneb mi přístup do Prahy zakazovat. Ani doložiti totiž snad nebude zapotřebi, že jsem já svým

chováním dokonce žádné záminky tím méně příčiny k tomuto násilnickému rozkazu nezavdal, aniž také jaká příčina mi udána byla, pročež celou věc jen za strannické a nezákonité záští považovati musím. Příští dny podám proti tomu žalobu k ministerstvu vnitřních záležitostí, kdyby již pro nic jiného, alespoň proto, abychom se dověděli určitě, jak dalece ministerstvo zcela zjevné rušení konštituce dovoluje a schvaluje.

17) V Slovanu z 12. března r. 1851. Číslo 15. S. 421. zařazeny byly článek z Prahy, Havlíčkovi zaslaný: »Novější stav německé záležitosti« II. a v rubrice »Domácí zprávy« Havlíčkem sepsané sdělení, v tomto vydání otištěné v dílu III. S. 1477.

Obě tyto stati propadly konfiskaci. Havlíček obsah svého sdělení opakoval v jiné formě a ve zvláštním článku: »Redakce Slovana k čtenářstvu« v Slovanu z 15. března r. 1851 (Viz díl III. S. 669.). Tento článek byl také konfiskován. V Slovanu z 22. března r. 1851. Číslo 18. S. 495—496. v článku »Ouřední spisy o Slovanu« otiskl Havlíček tento úřední akt:

Číslo 698 tr. zák.

C. k. okresní soud sborový v Kutné Hoře dnešního dne v soukromném sezení po vyslyšení c. kr. státního zástupnictví v žalobě toho samého dne pod číslem sep. 698 tr. na Karla Havlíčka, co odpovědného redaktora a vydavatele časopisu »Slovan« a na Františka Procházku, tiskaře, potažlivě správce tiskárny poddané, a v ní položeného žádání, uznati: »že jest proti oboum příčina k soudnímu stíhání přestupku §. 18. tisk. zák., a že jest zabavení 16ho čísla časopisu Slovana dne 15ho března 1851 v Kutné Hoře vydaného ospravedlněno, takto rozhodl:

Jest příčina k soudnímu stíhání proti Karlovi Havlíčkovi a Františkovi Procházkovi pro udaný přestupek, a zabavení 16ho čísla časopisu Slovan od 15ho března, 1851 dne 15ho a

16ho března 1851 od c. k. okresního hejtmanství v Kutné Hoře na žádost c. k. státního zastupitelství učiněné se stvrzuje.

Příčiny.

Dle pozůstávajících důkazů byl 15. svazek časopisu »Slovan« od redaktora Karla Havlíčka dne 12ho března 1851 vydaný od zdejšího c. k. podkrajského úřadu, — co úřadu pro udržování veřejné bezpečnosti ustanoveného, — toho samého dne pro dva články, a sice: »Novější stav německé záležitosti« a »domácí zprávy« zabaven a zábava tato nálezem tohoto c. kr. okresního soudu sborového od 15. března b. r. pod číslem 665 t. s. vyzdvižena. Mezi tímto časem nebyl redaktor Karel Havlíček nižádným spůsobem oprávněn, obsah tohoto zabaveného 15. svazku časopisu »Slovan« tiskem dále rozšiřovati, a to sice za tou příčinou, poněvadž § 18. patentu od 13. března 1849 zřejmě nařizuje: »že nesmí nižádný spis tištěný, který ještě obstaven jest, více tiskem uveřejněn býti, byť by se to dělo jen mimochodem aneb v spůsobu vypravování.

Na vzdor předpisu tohoto naduvedeného § 18. však Karel Havlíček obsah článku »Domácí zprávy« v zabaveném 15 svazku obsaženého opět do následujícího 16 svazku »Slovana« dne 15. března b. r. vydaný a to sice dříve, než vyzdvižení zábavy se vyřklo, a úsudek doručen byl, přijmul; Karel Havlíček se tímto spůsobem, přestupku tiskového v § 18 tis. zák. obsaženého a dle § 20 toho samého zákonu trestu hodného, vinen učinil, též také dle § 42 zák. tisk. tiskař František Procházka v tom pádu z přestupku odpovědný jest, a muselo tedy od tohoto okresního soudu sborového, — kterému dle předpisu art. IX. B. 19 úvodního patentu k řádu trestnímu v tomto pádu náleží vyšetřování přípravné a hlavní pře líčení jakož i rozhodování v první stolici — dle § 509 r. t. uznáno býti: že příčina jest k soudnímu stíhání přestupku tiskového proti Karlovi Havlíčkovi a Františkovi Procházkovi.

Poněvadž dle § 509 r. t. úřad, kterýž zřízen jest, k zachování veřejného pořádku a bezpečnosti, povinen jest, buď od sebe sám, neb maje k tomu rozkaz od státního zástupce

zabaviti každý tiskopis, kterýž a) se vydává, opomenouc předpisy §§ 4. 6. 7. a 14 do 18 patentu od 13. března 1849; zabavení 16 svazku »Slovana« na rozkaz zdejšího c. k. státního zástupce od zdejšího c. k. podkrajského úřadu pro opomenutí předpisu § 18 patentu od 13. března 1849 předsevzaté bylo; tedy dle předpisu § 505 r. t. i stran tohoto zabavení uznáno a to samé stvrzeno být muselo.

V Kutné Hoře dne 18. března 1851.

Ve jménu c. k. okresního sborového soudu.

Sequens, předsední.

J. Maršall, zapisovatel.

Proti tomuto nálezu c. k. okresního soudu vznesl vydavatel tohoto listu rekurs k c. kr. krajinskému soudu v Kutné Hoře, dne 20. března.

V Slovanu z 26. březnu r. 1851. Číslo 19. S. 527. oznamoval Havlíček:

Na svůj rekurs strany zabaveného 16. svazku Slovana obdržela redakce následující rozhodnutí:

No. 752 Stf.

Cís. k. krajinský soud druhé stolice dne 22. t. m. v soukromém sezení po vyslyšení c. k. státního zástupnictví rozhodl, že se stížnost pana Karla Havlíčka dne 20. t. m. čís. 728 tr. proti rozhodnutí cís. k. okresního sborového soudu od 18. t. m. č. 698 strany zabavení 16. čísla časopisu »Slovan« a soudního stíhání pana Karla Havlíčka pro přestupek tiskový podána, z příčin v rozhodnutí soudu první stolice uvedených zavrhuje. O tom se panu Karlovi Havlíčkovi podle nařízení cís. k. krajinského soudu od 22. t. m. čís. 174-II. vědomost dává.

Cís. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře
dne 22. března r. 1851.

Sequens, předsední.

18) Na konec 3. svazku »Slovana« z 9. listopadu r. 1850. S. 1566 přidal Havlíček již za tisku pětiřádkovou zprávu konstatující, že hrozí Rakousku vojna s Pruskem. Pro tento čin byla podána na Havlíčka žaloba.

Ve Slovanu z 26. dubna z 1851. Číslo 27. S. 174. bylo oznámeno:

Redaktor Slovana dostal dne 25. dubna následující:

»Rozkaz obesílací c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře. Panu Karlovi Havlíčkovi, redaktoru časopisu Slovan v Hoře Kutné. Veřejné hlavní pře líčení v příčině obžaloby, od c. k. státního zástupnictví, na pana Karla Havlíčka pro přestupek tiskový podané, ustanovuje se na čtvrtek dne 1. května 1851 před polednem o 9. hodině. Obžalovaný pan Karel Havlíček předvolává se tedy podle § 256 ř. tř. k tomuto soudnímu sedění.

V Kutné Hoře dne 25. dubna 1851.

Sequens, předsedatel.«

— Ve veřejném pře líčení u c. k. krajinského soudu Kutnohorského co soudu okresního sborového dne 1. května t. r. bude se jednati o známou obžalobu c. k. státního zástupnictví proti redaktoru Slovana strany přidání jedné zprávy do jednoho listopadového svazku Slovana 1850.

V Slovanu z 3. května r. 1851. Číslo 29. S. 222 sděloval Havlíček čtenářstvu:

V krátkosti oznamujeme velectěn. čtenářstvu svému, že redaktor Slovana byl dne 1. máje při veřejném pře líčení u zdejšího c. k. okresního sborového soudu za vinného uznán z přestoupení § 16. tiskového zákonu a odsouzen k pokutě 10 zl. stř. Týkalo se to známé události s jedním svazkem listopadovým 1850, do kterého jsme mezi tiskem ještě jednu zprávu přidali. Nějaký obšírnější referát o tomto řízení podati, nedržíme

za potřebné ani za důležité, lehko se ostatně domýšleti, že se obviněný redaktor bránil proti odsouzení všemožně. Tuším asi za 14 dní nastane nám zase druhý podobný pád, také z obžaloby pro formálnost, týkající se zabaveného svazku 16tého.

19. (Slovan z 30. dubna r. 1851. Číslo 28. S. 191—192.)

H. B. Čtenářové naši nevidouce již zas tak dlouho žádné nové číslo Slovana, připadli jistě asi na pravou příčinu toho, totiž na nedorozumění s státním zastupitelstvím Kutnohorským. Doložiti však musíme tolik, že ve středu dne 23ho dubna po svátcích Velkonočních žádné číslo Slovana nevyšlo: číslo ale 27té, které zde vydáno bylo v sobotu 26ho dubna, bylo na rozkaz c. k. státního zástupce asi ve dvě hodiny odpoledne zabaveno a sice pro jeden článek v Pozor. polit. jednající o pronásledování křesťanů v Kytaji v Chině str 165.[1]) Pan státní zástupce Dr. Čermák viděl v tomto článku popuzování proti jednotlivým církevním společnostem. Zanecháváme obecenstvu souditi o tom nyní, zdali jsme se podobného přestupku dopustili. Zdejší okresní sborový soud rozhodl o tom dne 29. dubna velmi skvěle pro naši stranu, kterýžto nález první stojí v dnešním našem čísle,[2]) tak že nic více nepotřebujeme doložiti.

---

[1]) Viz díl III. S. 1356.

[2]) V Slovanu z 30. dubna r. 1851. Čís. 28. S. 184—185. pod zvláštním záhlavím: »Ouřední spisy o Slovanu« bylo otištěno na prvním místě:

Čís. 1064 t.

Cís. král. okresní soud sborový nalezl dnešního dne v soukromém sezení po vyslyšení c. k. státního zástupnictví o žalobě

Po obdržení svrchu postaveného nálezu, žádali jsme zabavenou zásobu čísla 27 od c. k. podkrajství, kdež uložena byla, nazpět. Řeklo se nám však, že bez rozkazu p. státního zástupce číslo vydáno býti nemůže, poněvadž prý proti tomuto nálezu sborového soudu rekurs podá ke krajinskému soudu. To však jest dle zdravého smyslu § 115. a 506. zřejmě protizákonní,

---

toho samého dne 28. dubna 1851 čís. 1064 tr. na Karla Havlíčka redaktora a vydavatele časopisu »Slovan« v Kutné Hoře, a na Františka Procházku co tiskaře toho časopisu pro přečin tiskový v 27. čísle »Slovana«, a o žádosti oprávnění zákazu toho čísla podané, takto za právo:

Není příčina k soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky pro přečin tiskový v §§ 31. 33. b. a 26 b. zák. od 13. března 1849 naznačený, a vyzdvihuje se zábava 27. čísla časopisu »Slovan« dne 26. dubna 1851 od c. k. podkrajství Kutnohorského na žádost c. k. státního zástupnictví vykonaná.

Příčiny.

Článek závadný, pro který 27. číslo časopisu »Slovana« zabaveno bylo, vynachází se na stránce 165 řád. 36. a c. k. státní zástupnictví nalézá v tomto článku přečin tiskový dle §§. 31. 32. b. a 26. b. zákona od 13. března 1849.

Soud rozhoduje dle § 192. 509 tr. ř., že příčina k soudnímu stíhání redaktora a vydavatele Karla Havlíčka a tiskaře Františka Procházky pro dotčený přečin před rukama není, nebo:

1. Přečinu § 31. zák. tisk. se dopouští, kdo v tištěných spisech smýšlené nebo zpotvořené události sděluje a tudy někoho, jmenovitě, nebo znameními, která se s osobou jeho shodují, nebo vyobrazeními falešně obviňuje, nebo v podezření uvésti hledí strany jistého neprospěšného nebo takového nemravného jednání, pro které by on u veřejném mínění v opovržení a lehkost mohl upadnouti. V případech tohoto § však se dle § 507 t. ř. říditi smí jen na žalobu uražených osob soukromných a státní zástupce má úřad svůj konati jen k žádosti uražených, taková žádost ale před soudem neleží.

2. § 33 lit. b. zák. tisk. určuje jen, jakým způsobem se

neboť rekurs pana státního zástupce nemá v tomto pádu žádný účinek odkladní. Na ten spůsob by měl c. k. státní zástupce právo každý časopis zničiti, zadávaje marné žaloby k soudům a potom zaserekursy, čímž by se vydání každého čísla o hrozný čas protahovalo.

Ostatně jsme mezi tímto časem dostali ještě dva jiné nálezy zdejšího soudu, které též obsaženy jsou v dnešním čísle,[1]) a z kterých velectěné čtenářstvo vyroz-

v §§ 31. a 32 udané výpady potrestati mají, a nezměňuje v nařízení §. 507 tr. ř. nic, tím méně, jelikož rota výstupců, třeba všickni jedné víry byli, se co náboženský sbor v smyslu zákona považovati nemůže.

3. Přečin § 26. lit. b. páchá, kdo spisy tištěnými jiných vyzývá, povzbuzuje, nebo svésti hledí k nepřátelstvím proti náboženským sborům. Že udaný článek taková vyzývání neb povzbuzení v sobě neobsahuje, jest patrné; tento článek přináší jen zprávu o pronásledování Kytajců, kteří ku křesťanské víře byli přestoupili, od buddhistů, a dokládá k této zprávě, že stejná pronásledování evangelíků od katolíků se v Hrádku dějí a že rozdíl leží jen ve víře pronásledovatelů. Mírný způsob článku a závěrek jeho, v kterém spisovatel takové pronásledování neschvaluje, nýbrž co nemoudré tupí, nepřipouštějí za pravdě podobné uznati, že by tento článek k nepřátelstvím proti katolíkům a evangelíkům vésti mohl a že by spisovatel takový úmysl byl měl. — Z těchto příčin se též zákaz od c. k. podkrajství na žádost c. k. státního zástupnictví vykonaný, co ospravedlněný považovati nemůže a vyzdvihuje se dle § 505 tr. ř.

V Kutné Hoře dne 29. dubna 1851.

Sequens, předsední. J. Maršall, zapisovatel.

[1]) V Slovanu z 30. dubna r. 1851. Číslo 28. S. 185—188 v článku: »Ouřední spisy o Slovanu« byly uveřejněny tyto akty:

Čís. 977 tr.

Cís. kr. okresní soud sborový v Kutné Hoře rozhodl dnešního dne v soukromém sedění po vyslyšení c. k. státního zástupnictví o žalobě toho samého dne 15. dubna 1851 pod č. 977 tr. na Karla Havlíčka, co odpovědného redaktora a vydavatele časopisu »Slovan«

v Kutné Hoře a na Františka Procházku, co tiskaře, potažlivě správce tiskárny pro přečin tiskový v článku: »Proč jsem občanem« v 12. čísle toho časopisu, dne 1. března 1851 vydaném, podané takto:

»Jest příčina k soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky pro přečin tiskový dle § 26. a d. 6. zákona o tisku od 13. března 1849 a pro zločin rušení veřejného pokoje dle § 57 tr. zák. I. dílu a má se předsevzíti vyšetřování přípravné.

Příčiny:

V 12. čísle časopisu »Slovan« vynachází se na stránkách 349 až 356 článek: »Proč jsem občanem?« V tomto článku spisovatel se pronáší, že se stát až posavad jinak nejeví, nežli co nucená společnost, ve které množství obtíže nese, proto aby malý počet dobře a vesele žíti mohl; že občan tedy ze státního spojení a řízení užitek nemá, nýbrž jen škodu. V tomto článku dále vládě a zřízencům vlády všeobecně se připočítává libovolnost, utiskování občanů a dychtění po překažení osvěty v národu (na str. 351 řád. 29 až na konec stránky 354, pak na str. 355, řád. 20 až do konce); a píše se o vojsku na stránce 355, že více hledí k spůsobení nepořádku a různic a týrání pokojných občanů, než k vykonání své povinnosti — a o jednotlivých úřadech, výslovně vojenských, politických, finančních a stavitelských na stránkách 351–353 a 355, že nejapností, zištností a úplatností občanům všude škodí a náramné sumy vynucují.

Třeba spisovatel se na stránce 351 »proti všelikému nedorozumění« ohradil vyjádřením, že ani jeden ani druhý stát na zřeteli nemá, že nikoliv nemíní, aby snad lidstvo k prvotnímu divokému stavu se nevrátilo, a že jen nevyhnutelnost velikých reforem, by stát byl skutečně tím, k čemu určen jest, před oči postaviti chce — přece prohlížejíc k obsahu a spůsobu složení onen článek se patrně hodí k svedení čtenářů a občanů vůbec k neposlušnosti proti vládě domácí a osobám od ní zřízeným, k nelibosti k spůsobě vládního řízení a k nepřátelstvím proti vojsku a úředníkům, co jednotlivým stavům občanské společnosti, a po nestranném uvážení ku pravdě podobné jest, že spisovatel článek v zlém úmyslu, tyto následky spůsobiti, psal, a do veřejnosti dal, ohraděním se proti »všelikému nedorozumění« toliko svůj pravý záměr ukrývaje.

Skutek takový jest trestu hoden dle § 26 lit. a b zák. o zlém užívání tisku od 13. března 1849 co přečin tiskový a dle § 22 to-

hoto předpisu, a dle § 57 tr. zákona I. dílu co zločin rušení veřejného pokoje, stíhá se dle § 507 tr. ř. od státního zástupce z povinnosti úřadu, a hlavní přelíčení a rozhodování náleží dle čl. VII. B. úvodního patentu k tr. ř. k soudu přísežných.

Poněvadž dle § 42 zák. o zlém užívání tisku za každý tištěný spis, ohledně pokuty, náhrady a právních škod jest odpovědným nejprvé spisovatel, pak kromě něho předně vydavatel a za třetí tiskař a za obsah periodických tištěných spisů ručí každý odpovědný redaktor se spisovatelem v míře v § 43 samého zák. poznamenané, a poněvadž spisovatel závadného článku udán není — tedy se dotčených trestu hodných skutků dle § 182 tr. ř. za obviněné pokládaji: Karel Havlíček, co odpovědný redaktor a vydavatel a František Procházka, tiskař, a nalézá se na základě § 509 tr. ř., že příčina jest k soudnímu stíhání obou jmenovaných pro udané skutky a že se má předsevzíti vyšetřování přípravné, které c. k. okresnímu sborovému soudu dle čl. VIII. úvodního patentu k tr. řádu přísluší.

V Kutné Hoře dne 18. dubna 1851.

Sequens, předsední. Maršall, zapisovatel.

Číslo 978 tr.

C. k. okresní soud sborový v Kutné Hoře rozhodl v dnešním soukromém sezení, po vyslyšení c. k. státního zástupnictví o žalobě toho samého dne 15. dubna t. r. č. 978 na Karla Havlíčka, redaktora a vydavatela časopisu »Slovan« v Kutné Hoře, a na Františka Procházku, tiskaře, potažlivě správce tiskárny, pro přečin tiskový v článku »Správa záležitostí obecních« v 8. čísle tohoto časopisu dne 15. února 1851 vydaném, podané takto:

Jest příčina k soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky pro přečin tiskový dle § 26 b zákona o zlém užívání tisku od 13. března 1849 a pro zločin rušení veřejného pokoje, dle § 57. tr. zák. I. dílu, a má se předsevzíti vyšetřování přípravné.

Příčiny:

V 8. čísle časopisu »Slovan« vynachází se na stránce 256 až 258 článek pod nápisem »Správa záležitostí obecních«, v kterém zvlášť na stránce 257 řád. 14 až ku konci spisovatel píše o přednostování sedláka před domkářem, o libovolnosti vlády domácí, o její péči, ustanovením volebných práv, zášť domkáře proti sedlákovi obrátiti, a o užívání vojska co nástroje k provedení své protikonstituční libovůle.

[redacted]

umí, že redaktoru Slovana nastávají nyní opět dva nové procesy a sice před porotou, pro články: »Proč jsem občanem?«[1]) a »Správa obecních záležitostí II.«[2]) ve kterých pan státní zástupce se domýšlí nacházeti mezi jiným také zločin rušení veřejného pokoje. Ovšem že se nyní teprva strany toho povede přípravné vyšetřování, a že se tedy o nich nepovede soud již v tomto sezení porotním, které na počátku Máje se v Kutné Hoře otevře.

Po nestranném považování k pravdě podobné jest, že spisovatel tímto článkem obmýšlel povzbuditi a svésti k nepřátelství mezi sedláky a domkáři, co jednotlivým třídám občanské společnosti, a mezi občanstvem a vojskem a k nelibosti k spůsobu řízení vlády, a k spořádání a ustanovení země. Jednání to jest, kdežto onen článek se k spůsobení takových zlých následků patrně hodí, trestu hodné podle § 26 b. zák. o tisku od 13. března 1849 co přečin tiskový a dle § 22 tohoto zák. a dle § 57 zák. trestn. I. dílu, co zločin rušení veřejného pokoje stíhati se musí dle § 507 tr. ř. z veřejných ohledů, a náleží dle čl. VII. lit. B. úvodního patentu k tr. ř. k soudu přísežných k hlavnímu pře líčení a rozhodování.

Podle § 42 tisk. zák. jest za každý tištěný spis ohledně pokuty, náhrady a právných škod odpovědným nejprve spisovatel, pak vydavatel a také tiskař, a dle § 43. toho zák. za každý periodický tištěný spis společně a nerozdílně se spisovatelem redaktor; v přítomném pádu spisovatel udán není; uznává se tedy dle §§ 182 a 509 tr. ř., že vyšetřování připravné, které dle čísl. VIII. úvodního patentu k tr. ř. c. k. okresnímu sborovému soudu přísluší, předsevzíti se má proti osobám, proti kterým příčina k soudnímu stíhání před rukama jest, totiž proti Karlovi Havlíčkovi, co odpovědnému redaktorovi a proti Františkovi Procházkovi, co tiskaři časopisu »Slovan«.

V Kutné Hoře dne 18. dubna 1851.

Sequens, předsední. J. Maršall, zapisovatel.

[1]) Viz díl III. S. 657.

[2]) Viz díl III. S. 615.

20. (Slovan z 3. srpna r. 1851. Číslo 55. S. 208.)

— Sbírání Epištol Kutnohorských po všech krajinách našich[1]) jest zcela nová a posud u nás nebývalá »konstituční« událost. Ještě žádné knize naší od r. 1848 neproukázala vláda takovou pozornost, aby nechala po celé zemi dům od domu choditi žandarmy a úředníky své a pátrati po majitelích knihy, ba může se říci, že se cosi podobného nepřihodilo ani před r. 1848. Jak dalece se to srovnává s ústavou, může si každý snadno pomysliti. Nejhezčí při tom jest, že se kniha odbírá jen těm, kteří se proti tomu náležitě nepostaví, a že těm, kteří se, jak sluší a patří zákonem ohradí, Epištoly v rukou zůstanou. Ovšem, že část této »konštituční« přičinlivosti padá jen na účet privátní horlivosti žandarmů a úřadů jednotlivých, kteří snad rozkazům dobře nerozuměli, a dostavše snad jen nařízení, aby proti rozšiřování knížky působili, vyložili si to tak, že mají po celých Čechách dům po domu prohledávati a Epištoly sbírati. — Na každý spůsob zůstane ale tato událost paměti hodná a poučná pro každého: neboť když nyní, kde píšeme léto r. 1851 a před konečným rozhodnutím záležitostí evropejských; kdož smí prohlásiti za věc nemožnou, že by se časem svým všeliké časopisy a knihy vyšlé v době revoluční též tak po domích sbíraly? —

[1]) Viz díl III. S. 827.

[redacted]

93. ZPRÁVY Z ČECH.

Název rubriky, velice podobné rubrice předcházející, vystihuje dobře její obsah. Jest na bíle dni, že tuto rubriku, dosti obšírnou, Havlíček sám nepsal. Přispívateli jejími byli především dopisovatelé z Čech. Vedle zpráv z různých míst otiskoval zde Havlíček vyhlášky, konkursy ap. Do rubriky »Zprávy z Čech« Havlíček napsal jen několik zpráv, vesměs dotýkajících se až na jednu historie časopisu »Slovana«.

1. (Slovan z 14. května r. 1850. Sv. 2. S. 58—59.)

H. B. V Kutné Hoře 13. května. Nepříznivý osud panuje již v Rakousích nad Slovany: i náš Slovan může již při krátkém životu svém o mnohých svých protivenstvích mluviti. Jakých namáhání nás to stálo, než jsme konečně v Kutné Hoře první svazek na světlo boží přivésti mohli;[1]) ale hned tomuto svazku postavil se zdejší podkrajský úřad ovšem nepožádaně do cesty. Dne 8. května odeslal asi o půl druhé hodině odpoledne redaktor jeden výtisk se svým podpisem podle předpisu zákona ke zdejšímu podkrajskému úřadu a zároveň počal se Slovan v Kutné Hoře vydávati. Poněvadž jsme ještě toho dne neměli v rukou nařízení vrchní správy poštovní na rozesílku Slovana po poště, museli jsme prozatím největší část hotových výtisků

[1]) Viz díl III. S. 1.

ve skladě ponechati a jen 400 odpravili jsme po železnici do Prahy, s kterými p. korektor Slovana asi ve 4 hod. odpoledne z Kutné Hory do Kolína odjel.

Asi okolo 7 hod. večer objevil se v bytu redaktora p. podkrajský komisař se třemi jinými redaktoru neznámými osobami a doručil následující spis:

N. 38.

Na paná Carel Hawlíček, odpowědnýho redaktora časopisu »Slovan« w Hoře Kutne.

Cis. kral. podkrajske hejtmanstwí widí se nuceno, dnes vyšlý svazek častku perwní časopisu »Slovan« obstawiti a nařizuje okresnímu cis. krl. komisaru Czech one uwás pane naleznute exemplaře tehož časopisu confiscirowati a wám odebrati.

Cis. krl. podkrajske Hejtmanstwí w Hoře Kutne dne 8. Května 1850. Reiser.

Redaktor vyrozuměv tedy, že použil podkrajský úřad § 5. předpisu strany jednání při přestupcích tiskových, odebral se ihned s úřední komisí do tiskárny Slovana, kdežto se formy, jimiž se právě druhý arch dotiskoval, pečetí městskou zapečetily, a celá zásoba prvního svazku dobře svázaná a spečetěná odebrala a od slav. komise na trakaři odvezla.

Že tato událost nezůstala ve městě nepozorovaná, rozumí se samo sebou, a dokládati ani nemusíme, že byla několika denním předmětem rozmluv.

Velmi podivné jest, že se tento krok stal bez uvědomí p. představeného městské raddy a že se bez vědomí městské raddy užívalo pečeti městské, ještě podivnější ale, že jeden oud komise se sám redaktora ptal, s jakým úmyslem vlastně slavná komise přišla!!

Ačkoli ve spisu sl. podkrajského úřadu není udán § zákonu, na jehožto základě se tento krok učinil,

[redacted]

přece nemůže býti jiný než § 5. *b* a podle něho musí se v osmi dnech pořád zběhlých buď zabavení vyzdvihnout, časopis vydat a redaktoru škoda se nahradit, anebo proces před soudem tiskovým zavésti.

Pochybujeme velice, že by p. prokurator ve věcech tiskových si troufati mohl z našeho prvního svazku nějaký přestupek zákonu o tisku platně provésti před soudem, a musíme tedy toto zabavení považovati za účinek přílišné ouzkostlivosti sl. podkrajství Kutnohorského.

V Praze se posud ani jednou z této příčiny (§ 5. b.) žádný časopis nezabavil.

Do 16. t. m. musí být naše záležitost rozhodnuta a neopomineme výsledky zase sděliti čtenářstvu.

Že se ale tento druhý svazek opozdil, stalo se pro nedůstatek písma skrze zapečetění forem, čím jsme přinuceni byli z Prahy novou zásobu písmenek opatřiti.

Z Kutné Hory dne 13. května. Strany zřizování nových obcí, které se nyní pod řízením nových podkrajských úřadů děje, musíme zde podotknouti, že se dle novějšího nařízení ministerstva nesmějí obce ke spojování s jinými nutiti. Že však se též dosavadní katastrální obce na více obcí rozděliti nesmějí. Vůbec se při novém zřizování obcí k tomu hleděti má, aby dosavadní obce katastrální pohromadě zůstaly, kdyby se více katastrálních obcí do jedné místní obce spojiti chtělo, mají k tomu právo, nuceny býti ale nemohou. Též se nesmí část jedné katastrální obce k jiné místní obci připojiti.

Co se našeho mínění o této věci týče, radili jsme již dříve v Nár. Nov.[1]) obcím, aby dle možnosti samo-

[1]) Viz díl II. S. 710. 715. 782.

statné zůstaly: i kdyby z toho na nějaký čas nepohodlí měly. Jestli život našich budoucích nových obcí nebude dosti jarý, jest to přede vším chyba našeho od ministerstva uděleného obecního zákonu, který se jen pro velké obce hodí. Každý ale nahlíží, že se spíše zákon než obce změniti dá, a musí být hlavním úkolem budoucích sněmů, aby nový příhodnější obecní zákon utvořili. Naše mínění jest, že nemá být obecní zákon pro celé mocnářství jen jeden, nýbrž pro každou zem jiný, podle jejich potřeb a vzdělání. To ku příkladu již každý na první pohled vidí, že v Haliči, kdežto málo který vesničan psáti a čísti umí, jiné obecní řízení býti musí, než u nás v Čechách, kdežto skoro všichni čtou a píší.

Hlavní náš ohled jest ten, aby naše budoucí obce nemusely žádných ouředníků sobě držeti a platiti, nýbrž aby celou správu jen občané sami vésti mohli, což ale by zastati nemohli, kdyby se mnoho vesnic dohromady spojovalo.

2) (Slovan z 25. května r. 1850. Sv. 4. S. 125—127.)

H. B. V Kutné Hoře dne 22. května. Mnohým našim čtenářům bude snad zajímavé věděti dálší osudy prvního svazku »Slovana«. Kromě toho, co jsem již v druhém svazku o tom podotknul,[1]) dodávám tuto ještě následující:

Dne 15. května okolo poledního času doručena jest mně skutečně žaloba c. k. pana zástupce ve věcech tiskových proti mně u c. k. tiskového soudu v Praze

[1]) Viz díl III. S. 1491.

zadaná spolu i s výrokem téhož c. k. tiskového soudu. Pan c. k. zástupce viní mne ve své žalobě pro článek »Naše zemská ústava« ode mně sepsaný a v prvním svazku vytištěný[1]) z přestoupení § 26 b) pak § 27. tiskového zákonu, že jsem prý totiž zemskou ústavu hanobil a Čechy k nepřátelství proti Němcům popuzoval, na kterážto dva přestupky v tiskovém zákonu trest až 2 letého žaláře a spolu pokuta až do 1000 zl. stř. ustanoveny jsou, spolu též žaluje pan c. k. zástupce na tiskaře mého časopisu p. Fr. Procházku, ačkoli on dle zákonu není odpovědný za obsah mého časopisu, a ačkoli se podobný pád, aby také tiskař časopisu obviněn byl spolu s redaktorem, ještě posud nepřihodil. Spolu jsem se dověděl z této žaloby, že mne zdejší c. k. podkrajský úřad mezi jiným vinil z nejvyššího buřictví (äusserst aufrührerisch) ! ! ! z čehož souditi musím, že sl. c. k. podkrajství ani povědom není pravý zákonní význam slova buřictví!

C. k. tiskový soud v Praze přijal onu žalobu pana prokuratora jak proti mně tak proti panu Procházkovi, spolu potvrdil zabavení prvního svazku, a odevzdal prozatímní předběžné vyšetření zdejšímu c. k. hrdelnímu soudu.

Nastal mi tedy tiskový soud: já však použil jsem ještě posledního kroku k odvrácení tohoto soudu a učinil jsem dne 18. května odvolání (rekurs) k vrchnímu c. k. tiskovému soudu (t. j. k nejvyššímu zemskému soudu) proti tomuto výroku c. k. tiskového soudu, odvolávaje se na to, že jsem se článkem svým

[1]) Viz díl III. S. 14.

(Naše zemská ústava) žádného přestoupení § 26. b. § 27. tisk. zákonu nedopustil, nýbrž jenom dokázal v cifrách, kterak od ministerstva při ustanovení volebního řádu pro sněm český my Čechové k prospěchu Němců o mnoho hlasů zkráceni jsme, tak že my jsouce ve vlasti své znamenitá většina, budeme míti mnohem méně poslanců ve sněmě českém než Němci, což jsem nazval nespravedlivostí.

Očekávám tedy výrok nejvyššího soudu zemského, a jestli tento zruší výrok c. k. tiskového soudu a mně za pravdu dá, přestane proces proti mně a zabavení bude zrušeno, a první svazek bude bez překážky rozeslán.

Kdyby však, čehož se nenaději, přece i nejvyšší zemský soud výrok tiskového soudu potvrdil, přijde teprva věc před porotní soud, na který se velice těším. Neboť nabudu příležitosti před veřejně shromážděným lidem ještě obšírněji a jasněji dokázati pravdu toho, co v mém článku jest obsaženo.

Ta porota se ještě v Čechách nenarodila, která by nade mnou pro tento článek vyřknouti mohla »vinen!«

Nebyl bych z toho ohledu také ani učinil žádné odvolání, kdybych před očima neměl, že sotva za několik měsíců věc moje před porotu přijíti může, proto že se teprva noví porotci ustanovovati musí podle nových zákonů, a že tedy celý tento čas můj první svazek v zabavení zůstane.

Ostatně by se ale obecenstvo velice mýlilo, myslíc, že v tomto prvním svazku obsaženy jsou nějaké přepiatosti; právě článek, pro který obviněn jsem, měl asi následující obsah:

Na českém sněmu bude 220 poslanců, tedy by vy-

[redacted]

padl na 20.000 duší jeden poslanec, a poněvadž jest v Čechách dle úředních zpráv od r. 1846 (vyjmouc Prahu) 4,362.000 duší a mezi nimi 2,743.000 Čechů a jen 1,619.000 Němců, mělo by tedy být podle tohoto poměru spravedlivě z oněch 220 poslanců 138 Čechů a 82 Němců. — Podle toho volebního řádu, který nám ministerstvo oktrojovalo, vypadne, ale jak jsem ve svém článku obšírně vypočetl, z měst a okresů jen 78 českých, ale za to 62 německých poslanců, při čemž již Čechové v poměru k počtu duší o 20 hlasů na sněmu zkráceni jsou. Zbývá ještě 70 poslanců první třídy totiž voličů 500 zl. stř. daně platících, z kterých jsem dle domněky své jen 20 na Čechy a 50 na Němce počítal, a odvolávám se v tom na všeobecné mínění, jestli se těchto 70 hlasů jinak rozvrhnouti může a jestli ještě to pravdě podobno jest, že bysme jen na 20 hlasů počítati mohli. Z Pražských 10 poslanců kladl jsem 7 na Čechy a 3 na Němce. Vypadlo by tedy jen 105 českých ale 115 německých poslanců na českém sněmu, a to myslím, že by jen v nejlepším pádu očekávati se mohlo, s jistotou ale že sotva na 90 českých poslanců dle tohoto volebního řádu počítati můžeme.

Že jsem takový spůsob zastoupení země chváliti nemohl, není moje vina. —

3) (Slovan z 7. srpna r. 1850 Sv. 2. S. 758—760.) [1]

V Kutné Hoře dne 5. srpna. Dostali jsme včera následující přípis ouřední, jenž nám po tří měsících po-

[1]) Na obálce označil Havlíček tento článek záhlavím: »Výrok nejvyššího soudu Pražského strany prvního svazku »Slovana«.

dává zase první zvuk o osudu prvního našeho svazku, ovšem nám málo platný:

Nro. Exh. 430.

Z c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře.

Panu Karlovi Havlíčkovi, redaktoru časopisu »Slovan« v Kutné Hoře.

Odvolání pana Karla Havlíčka proti výnosu danému dne 14. května 1850 č. 30 na žalobu c. k. státního zastupitelstva — ohledně přečinu tiskového v prvním svazku časopisu »Slovan« dne 8. května 1850 vydaném obsaženého — pořizuje v stolici druhé c. k. krajinský soud Kutnohorský — jemuž toto bývalým c. k. zemským soudem, jakož prozatímním soudem o tisku k c. k. nejv. zemskému soudu provázené odvolání od poslednějšího dekretem od 23.—31. července 1850 č. 14.371 k zákonnému jednání dle nového trestního řádu, postoupeno bylo — jak následuje:

Tomuto panem Karlem Havlíčkem, co redaktorem časopisu »Slovan«, ve jménu vlastním a udánlivě v zastoupení knihtiskaře pana Františka Procházky dne 18. května 1850 č. 34. učiněnému odvolání proti výnosu c. k. prozatímního tiskového soudu, jejž tento na žalobu c. k. státního zastupitelstva pro tiskový přečin v prvním, dne 8. května 1850 vydaném svazku časopisu »Slovan« obsažený, dne 14. května 1850 vyslal — dostáti nelze; jelikož přípravným vyšetřováním v onom výnosu nařízeným povahu činu ohledat třeba, by se posouditi mohlo, zdaž obvinění v žalobě c. k. státního zastupitelstva odůvodněné co přečin v §§. 26 ad b a 27 v zákonu o tisku od 13. března 1849 uvedený se objeví; an pak námitky v odvolání uvedené, na pouhém odvozování spočívající, obvinění v žalobě obsažené přímo nevyvracují, i těchto v přípravném vyšetřování skoumat a ohledat přísluší.

Což se Vám dle rozkazu zdejšího c. k. krajinského soudu od 2. srpna 1850 č. 15 II. při navrácení přílohy odvolání sub 1 v známost uvádí.

V Kutné Hoře dne 3. srpna 1850.

Dod. Red. Z tohoto soudního výroku učíme se mnohým věcem, a sice 1) že vys. slav. nejvyšší soud zemský moje odvolání asi dva měsíce nadarmo u sebe ležeti měl, a nyní teprva nic v té věci učiniti neráčil, nýbrž všechno zase odevzdal zdejšímu Kutnohorskému krajinskému soudu. Žádal jsem v tomto svém rekursu mezi jiným o vyzdvižení zábavy svého časopisu, a doufám, že vys. slav. nejv. soud Pražský při své jistě známé moudrosti nahlížeti ráčí, že by mi za dva měsíce asi málo platno bylo i nejpříznivější rozhodnutí mého rekursu. Mám tedy vys. sl. nejvyššímu soudu Pražskému co děkovati, že mne zbavil fakticky zákonního práva podání rekursu. Teď kdyby i zabavení svazku mého vyzdviženo bylo, bude mi to, jak každý nahlíží, asi tolik platno, jako kdyby někdo po své smrti dědictví velikého nabyl. Slyšeti jest, že ministerstvo nyní přemýšlí o nějakém výdatném zostření tiskového zákonu, pročež obracím pozornost jeho na tento můj pád, a radím, aby nechalo tiskový zákon sebe liberálnější, aby ale zároveň nechávalo každé číslo nenáviděného časopisu zabavit, a pak nařídilo soudům na rekursy dva měsíce žádné rozhodnutí nevydávat: to bude lepší prostředek proti opposičním časopisům než muchomůrka.

2) Dále se učíme z tohoto spisu, že sl. Kutnohorský krajinský soud sice naopak s příkladnou rychlostí pokračuje, neb již dne 2. srpna dal výrok na věc dne 31. července obdrženou, že však Slovan již na tak nešťastné planetě narozen býti musí, že mu tato rychlost tak málo platná jest, jako příkladná důkladnost nejv. soudu Pražského. Slavný krajinský soud Kutnohorský praví totiž, že mi na můj rekurs rozhod-

nutí vydati nemůže, poněvadž se dříve povaha činu vyšetřiti musí: jáť ale právě ve svém rekursu jsem o to žádal a o nic jiného, než aby vyšší soud ráčil vyšetřit povahu mého činu a uznat, že to není žádné přestoupení oněch §§. 26. 27. K tomu oučelu měl soud všechny potřebné věci při ruce totiž můj první svazek, žalobu p. zástupce Pražského i s výrokem první stolice a můj rekurs proti tomu, ve kterém se já sám zjevně za spisovatele onoho článku přiznávám. Více o povaze onoho činu již dokonce nelze žádným spůsobem vyšetřiti! — Ostatně ale měl můj rekurs asi před třemi měsíci právě ten následek, že se od nařízeného předběžného vyšetřování upustilo až do rozhodnutí rekursu. A nyní zase má míti ten samý můj rekurs zrovna opáčný následek, že se dříve vyšetřovati musí? Zajisté circulus vitiosus! Nejsa sice zasvěcen do tajností chrámu sv. Themidy, dovoluji si přece následující neklamné uzavření učiniti: Když sl. tiskový soud v první stolici (instanci) mohl bez vyšetřování výrok dáti, aby se zabavení potvrdilo a za spravedlivé uznalo, abych pod soud přišel atd., mohl též i vyšší soud v druhé stolici na těch samých základech krom toho ještě mým dosti obšírným rekursem rozmnožených zase bez vyšetřování výrok dáti, máli se zabavení potvrditi a za pravé uznati a mám-li pod soud přijíti čili nic! —? Ostatně jest nyní již o těch věcech těžký spor, poněvadž trestní řád nyní v platnosti jsouci, ani nepřipouští žádný podobný rekurs, jako ho připouštěl §. 79. řádu trestního o přestupcích tiskových od 14. března 1849 a učinil by se mi již nyní věru největší vděk, kdyby můj rekurs ad acta položen a předběžné vyšetřování zavedeno bylo, a aby

se tak čtvrt roku alespoň nějaký krok dále učinil v mém procesu.

Stane se ovšem při tom také mezi jiným i ta nepravidelnost, že zdejší pan c. k. zástupce žalobu dále vésti musí, kterou nezačal, a že Pražský p. prokurator, pustiv žalobu do světa, nyní o další provedení se starati nemusí.

4) (Slovan z 14. srpna r. 1850. Sv. 3. S. 787—788.)

Osudy prvního svazku Slovana.[1])

Neočekávaným spůsobem rozhodnut jest tedy již osud našeho prvního svazku, a sice spůsobem, který jsme již tenkrát hned předpovídali. Věděli jsme napřed, že se s námi vláda do žádného procesu nepustí, poněvadž jsme si svědomi byli, že pro článek »Naše zemská ústava« od žádné poroty odsouzeni býti nemůžeme.

Podáváme tedy obecenstvu všechny spisy ouřední sem náležité.

Následující spis podal zdejší p. zástupce státní k soudu:

C. k. okresní soude sborový!

C. k. státní zástupce v Hoře Kutné proti panu Karlovi Havlíčkovi, co vydavateli a redaktoru časopisu »Slovan« a proti panu Frant. Procházkovi co tiskaři upouští od žaloby od c. k. státního zástupce v Praze dne 12. května 1850 pod číslem 30 zadané.

C. k. okresní soude sborový! Níže podepsaný upouští od žaloby od c. k. státního zástupce v Praze dne 12. května

[1]) Bylo otištěno jako samostatný článek.

1850 číslo 30 u tiskového soudu zadané proti p. Karlovi Havlíčkovi co redaktoru, a proti p. Františkovi Procházkovi co tiskaři časopisu »Slovan«.

V Hoře Kutné dne 6. srpna 1850.

C. k. státní zástupce: Dr. Čermák m. p.

Načež dal soud následující výrok:

Toto upuštění od žaloby u vnitř vytknuté se ku právu přijímá, následkem téhož veškeré další řízení dle §. 512 trest. řádu zastavuje; o čemž se oběma stranám vědomost dává.

Z c. k. krajinského co okresního sborového soudu.

V Kutné Hoře dne 7. Srpna 1850.

Kučera m. p., c. k. krajinský radda.

Načež zadal redaktor následující spis:

Slavnému c. k. sborovému trestnímu soudu Kutnohorskému.

K. Havlíček žádá o zrušení zábavy I. svazku časopisu Slovana.

Slavný c. k. sborový trestní soude Kutnohorský!

Poněvadž od žaloby a od dalšího soudního řízení strany článku: »Naše zemská ústava« obsaženého v I. čísle Slovana upuštěno jest: žádám mocí §. 512 řádu trestního, aby zabavení téhož I. svazku mého časopisu Slovana zrušeno a tento svazek mi co nejdříve k další potřebě vydán byl.

V Kutné Hoře, dne 7. srpna 1850.

K. Havlíček, vydavatel Slovana.

Načež soud rozhodnul:

Jelikož soud níže psaný výnosem od 7. t. m. čís. 465 veškeré další řízení ohledně žaloby c. k. státního zastupitelstva v Praze od 12. května 1850 čís. 30 proti panu Karlu Havlíčkovi, redaktoru časopisu »Slovan« a proti p. Fr. Procházkovi — knihitiskaři — zastavil, vyzdvihuje se — v pořízení přítomné požadavky — zábava I. svazku časopisu Slovana dne 8. května t. r. vydaného, a c. k. pod-

krajský zdejší ouřad, jenž tento svazek zabaviti rozkázal, zároveň se požaduje, aby odebrané exempláře a nedotištěné archy téhož svazku na ohlášení p. Karlu Havlíčkovi vydal a pečeť na tiskovou sazbu — tohoto svazku přiloženou, bez prodlení sejmout rozkázal.

O čemž se Vám vědomost dává.

Z c. k. okresn. sborového soudu v Kutné Hoře
dne 8. srpna 1850.

Sequens m. p., předsední.

Na to nám byl téhož samého dne zabavený svazek vydán a pečeť ze sazby sňata, a poněvadž jsme ještě asi 2000 archů téhož prvního svazku dotiskovati museli, aby mohl všude rozeslán býti, nemohli jsme z toho ohledu tuto sobotu žádný nový svazek vydati, poněvadž tiskárna by nebyla mohla postačiti.

Svazek první již byl všem p. předplatitelům v pondělí rozeslán; obsah k měsícům Květen, Červen, Červenec, přiložíme budoucně.

---

1) (Slovan z 11. června r. 1850. Svazek 3. S. 225.)

Havlíček otiskuje dle Archivu českého III. S. 187. v novočeském překladu Protest české a moravské šlechty proti upálení M. J. Husi ze dne 2. září r. 1415 v samostatném článku »Upomínka na staročeskou šlechtu«, předeslal:

Každý ví z dějin, jak nesmírné pobouření způsobilo v Čechách upálení Jana Husa na rozkaz sněmu Kostnického, zvláště proto, že se mistr Jan Hus odebral na sněm maje pojištění své osobní bezpečnosti od císaře Sigismunda, kteréžto císařské slovo se tak hanebně nedrželo.

Hus byl toho času nejoblíbenější muž národu našeho a zastavatel jeho v církevním i ve světském ohledu, a aby každý tím patrněji viděl, jak toho času česká šlechta smýšlela, otiskujeme zde (z Archivu od p. Palackého vydaného) veřejný přípis šlechty české a moravské poslaný v této záležitosti ke sněmu kostnickému opatřený 452 podpisy a pečetmi pánů a šlechticů českých, mezi kterými se nacházejí nejznamenitější jména onoho času.

2) (Slovan z 11. června r. 1850. Sv. 3. S. 248.)

V článku »Vládní noviny« otiskl Havlíček dopis vládních novin »Lloydu«, v němž dopisovatel z Košic chválil

Slováky a vyslovoval naději, že »Slovenské Noviny« najdou přes odpor maďarských úředníků na Slovensku přijetí. K dopisu připojil Havlíček poznámku redakce:

Z toho pozorujeme, jaké změny se dějí na komando ve smýšlení vládních novin. Před nedávnem posmívali se ještě tyto noviny Slovanům, že prý ukázali málo životní síly a že nedokázali se hodnými samostatnosti. Teď že zas trochu Maďaři hlavy pozdvihují, honem začínají vládní noviny vychvalovat a podněcovat Slováky! Divide et impera. Zrovna tak chovala se vláda před několika lety k Chorvátům, které za nástroj proti maďarské opposici potřebovala, avšak Chorváti uměli toho i ke svému prospěchu obrátiti, což jistě také se brzy Slovákům podaří.

3) (Slovan z 10. července r. 1850. Sv. 3. obálka s. 4.)

Oznámení k p. t. čtenářstvu Slovana.

Až do konce měsíce tohoto července budeme ještě zasílati Slovana co náhradu všem těm P. T. pánům, kteří byli předplaceni na čtvrtletí Národních Novin.

Poněvadž však se již k polovici července chýlí, žádáme tedy ty P. T. pány, kteří ještě dále Slovana odbírati úmysl mají, aby brzy své předplacení na měsíc srpen obnovili.

Předplacení měsíční i se zásilkou poštovní jest 40 kr. stř., a peníze zasílají se jako obyčejně bezplatně na Expedici Slovana v Kutné Hoře, s poznamenáním na adresse: Předplatní peníze.

Žádáme ale výslovně ze známých již příčin, aby

se nikdo na delší čas než na měsíc nepředplácel, a poněvadž zde v Kutné Hoře jak na poště tak i v naší expedici není tolik pracujících sil jako v Praze, učinili by nám páni předplatitelé naši velký vděk, kdyby nám vždy společně z jednoho města aneb z jednoho okolí v jednom psaní více předplatitelů najednou své předplatní peníze zaslali s udáním jenom všech adres, čímž se nám mnoho práce ušetří. Z toho samého ohledu musíme též žádati, aby P. T. páni odbíratelé všichni až na poslední chvíli své předplacení nechati neráčili, sice by nám bylo nesnadno náležitý pořádek udržeti.

Ku konci července přidáme obsah za máj, červen a červenec, jestli se již do té doby osud prvního svazku rozhodne.

Ostatně myslím, že se již za tento čas naši páni předplatitelé přesvědčili, že by nám zde pro špatné spojení poštovní zhola nemožné bylo, každodenní politický časopis s rychlými zprávami vydávati, a že tedy nuceni jsme, nechcemeli dokonce umlknouti jen této svazkové formy se držeti. Zatím však strana vládní vytisknuvší nás mocí vojenských mimokonštitučních pravidel z hlavních měst, drží sobě jak v Praze tak i ve Vídni monopol českých novin, a nutí nás zápasiti s těžkými materialními okolnostmi, jen aby zahubila českou opposici proti svému nenárodnímu systemu. Doufám ale, že obecenstvo naše uznávajíc těžké okolnosti tím shovívavější bude k nevyhnutelným nedůstatkům našeho časopisu, znajíc nás již z předešlých dob a důvěřujíc s námi zase na lepší budoucí.

V Kutné Hoře dne 9. července 1850.

K. Havlíček.

4) (Slovan z 24. srpna r. 1850. Sv. 6. Obálky s. 2.)

Předplacení na Slovana.

Poněvadž se měsíc Srpen již ke konci chýlí, žádáme P. T. odbíratele své, aby svá předplacení opět tím spůsobem jako na měsíc Srpen ještě za času obnovili na měsíc Září.

Měsíční předplacení jest i se zásilkou 40 kr. stř.

Líto jest nám, že P. T. pánům odbíratelům svým takovýmto pouze měsíčním předplacením nepohodlí dělati musíme, dobře uznávajíce jak nepříjemné jest v tom ohledu jednání s mnohými poštami, a tím více si umíme proto vážiti přízně obecenstva, s kterou naše podniknutí i při všem nepohodlí podporuje.

Ubezpečujeme však, že toto měsíční předplacení na Září již jest poslední. Jestli totiž až do polovice Září obležení vyzdviženo nebude, umínili jsme si Slovana tak zaříditi, aby i tehdá, kdyby přece jednou obležení vyzdviženo býti mělo, vedle Národních Novin dále vycházeti mohl. Učiníme totiž ze Slovana laciný politický týdenník, spůsob to časopisu, který zvláště v Angličanech veliké obliby a váhy dosáhnul.

V tomto úmyslu nás potvrzuje zvláště z mnohých stran vyslovená spokojenost s takovouto formou časopisu.

Pak budeme ovšem na Slovana od počátku Října zase jako obyčejně čtvrtletní předplacení přijímati, a povedeme Slovana co týdenník, jenž všechno obsahovati bude, co jest pro občana důležitého, a který zvlášť se hodí pro venkovské obce, jimžto nesnadno jest veliké každodenní noviny čítati.

Prozatím ale opakujeme svou žádost, aby tak jako na Srpen opět i nyní k vlastnímu a našemu ulehčení páni předplatitelové naši z měst a z okolí najednou nám své předplacení zasílati ráčili.

Připomínáme též, že kterému P. T. pánu odbírateli některý svazek na poštách nedošel, na jeho žádost, chceli totiž Slovana úplného míti, jiný zašleme.

V Kutné Hoře dne 23. srpna.

K. Havlíček.

5) (Slovan z 21. září r. 1850. Sv. 6. Obálky s. 4.)

Čtvrtletní předplacení na Slovana.

Z ohledu toho, že od nového roku 1851 beztoho nastanou některé důležité změny v časopisectví, a poněvadž také od nynější vlády tak brzy opravdivou konštitučnost očekávati nemůžeme, umínili jsme si v budoucím čtvrtletí Slovana ještě v tom samém spůsobu jako posud vydávati, a ohlašujeme tedy nové čtvrtletní předplacení na Říjen, Listopad a Prosinec a sice se zásilkou poštovní 2 zl. stř. čtvrtletně.

Žádáme jen, aby naše P. T. odbíratelstvo pokud možná ještě před ukončením tohoto běžícího měsíce Září svoje předplacení zaslalo, bychom dle toho počet výtisků uspořádali, a pravidelnou expedici zavésti mohli.

Předplatní peníze zasílají se posud nefrankovaně s poznamenáním na adresse: Předplatní peníze, a každá c. k. pošta kromě obležení jest zákonně povinna bez všelikého platu nám je zasílati.

Expedice Slovana.

6) (Slovan z 30. října r. 1850. Sv. 8. S. 1441—1443.)

Havlíček předkládaje čtenářstvu svému článek autora »x—y—z« »Ze Slovenska«, obracejícího se polemicky proti politice Vídenského Denníka na Slovensku a prohlašujícího souhlas s názory »Slovana« o věcech slovenských, dodal za redakci pro informaci čtenářstva:

K snadnějšímu vyrozumění pro obecenstvo, kterému záležitosti uherské nejsou tak zběžně povědomy, musíme tuto něco krátce podotknout o stranách v Uhřích. V Uhřích tak jako v Polsku až posud celý veřejný život byl v rukou šlechty, neboť stav městský nenabyl až posud tolik váhy a lid venkovský byl zcela jen nevzdělaný a tuze uvázaný. Za to ovšem šlechta nižší velmi četná a také ne příliš majetná, rovná se skoro docela v Uhřích i v Polsku tomu, co u nás jmenujeme měšťanskou honoraci a intelligenci, a mezi vzdělaným a neodvislým nešlechticem a nižší šlechtou nebyl v životě obecném jak v Uhřích tak v Polsku žádný skoro rozdíl.

Tato šlechta uherská, představujíc vlastně celý národ, dělila se vždy na dvě strany totiž na *conservativní*, ku které nejvíce vyšší šlechta (magnati) náležela a na *liberalní*, zase nejvíce jen z nižší šlechty sestavenou. Poněvadž v Uhřích byla i před rokem 1848 vždy konštituční vláda, nazývala se také liberální strana obyčejně opposice. V posledních letech tato opposice pod vůdcovstvím Košuta[1]) v každém ohledu porazila stranu konservativní a přivedla ji k úplné nepatrnosti. Tato uherská opposice čili liberální strana, ačkoli vlastně skoro napořád samá šlechta, byla přece vlastně demokratický živel v Uhřích, od ní vyšlo zrušení poddanství a množství jiných libe-

[1]) Viz díl II. S. 320.

ralně-demokratických ústavů, jako to při revoluci maďarské, kterou tato strana způsobila a vedla, každý pozorovati mohl. Ačkoli sobě jinák tyto dvě strany ve všem jiném jako oheň a voda protivny byly, srovnávaly se přece vždy obě v horlivosti o zvelebení maďarské národnosti a o zachování samostatnosti a celosti uherské koruny. Tímto se Maďarstvo ze dvou stran drželo a sílilo: starokonservativci z vysoké šlechty majíce přízeň a moc u dvoru, zjednávali odtamtud Maďarům posilu, a liberální nižší šlechta získala zase maďarskému živlu skoro všechny liberální muže ostatních národností v Uhřích a zvláště vábila k sobě všechnu čilejší mládež. Proto bylo tenkrát Slovanům tak těžko opírati se proti Maďarstvu ze dvou rozličných stran je podrývajícímu a na ně dorážejícímu, a horlitelé Slovanstva jen téměř na prsty se počítali.

Nyní když liberálně-maďarská strana docela poražena jest, převzala zase starokonservativní vůdcovství a vidíme tuto stranu opírati se proti ministerstvu nynějšímu. Odpor tento ovšem vychází jen z té příčiny, že starokonservativci chtí zachovati celitost uherské koruny a stará práva jazyka maďarského, kteréžto ministerstvo nynější skrze svou německou centralisaci do nebezpečí uvádí.

Poněvadž také i Slovan proti nynějšímu ministerstvu vždy vystupuje, uchopil se známý již Víd. Den. té trochu nemotorné taktiky, hoditi nás se starokonservativci maďarskými do jedné nádoby. To však jest více k smíchu než k mrzutosti. Ovšem že my budeme tak jako starokonservativní Maďaři vždy proti chytráckému uvádění němčiny do Uher a vůbec do celého Rakouska, které se nyní děje pod faryzejským práporem

rovnoprávnosti: toť se rozumí samo sebou, jen že každý z jiných příčin. My totiž z příčin čistě svobodných, proto že každý národ má míti svou národní samostatnost: starokonservativní Maďaři zas z té příčiny, že považují země v Uhřích od jiných národů obydlené za své služebné kolonie, z kterých chce naše ministerstvo poznenáhla udělati služebné kolonie německé. A proto: si duo faciunt idem, non est idem; když »Slovan« dělá opposici proti vládě, jest to jiná opposice než starokonservativců maďarských, tak jako jest to něco jiného, když »Slovan« mluví o rovnoprávnosti, o konštituci, ba i o šlechtě, než když o nich mluví Vídenský Denník.

Naše politika pro Uhry — chceli ji Víd. Den zřetelně slyšet, jest následující: Národové slovanští v Uhřích hleďte předе vším hájiti svou slovanskou samostatnost: vy Jihoslované držte se ostatních Jihoslovanů, vy Rusíni držte s ostatními Rusíny v Haliči, a vy Slováci držte s námi ostatními Čechoslovany, braňte se všichni proti maďarčině i němčině; ale kdybyste již žádným spůsobem samostatnost svou ubrániti nemohli, vězteж, že maďarčina Vám a vaší budoucnosti nyní tak nebezpečna není jako němčina. Držte tedy přede vším s námi ostatními Slovany: ale držte předce ještě, a kdyby to muselo být, raději s Maďary nežli s Němci!

Proč tak, nahlíží snad každý a kdo by nenahlížel, tomu to později vysvětlíme.

7) (Slovan z 30. října r. 1850. Sv. 8. S. 1460.)

K »Listu z Vídně«, v němž učiněna byla nechvalná zmínka o Vídenském Denníku a jeho redaktorech, učinil Havlíček za redakci poznámku:

K potěšení liberálního čtenářstva musíme podotknout, že se dosavadní odbíratelé Víd Den. valně počínají rozutíkávat, nepochybně od té doby, co se musela přece pravá barva ukázat. V nynějším čtvrtletí má již jen asi 250 pravím dvě stě padesát odbíratelů, více než 100 jich tedy ubylo. Redakce Víd. Den. zasílá nám totiž redakcí Slovana svůj časopis pod číslem 715, leknouce se tedy tak vysokého čísla, dle kterého by již počet centralistických protivníků našich v českém rouchu tak se rozmnožil, pátrali jsme hned ve Vídni po skutečné pravdě, a »kdo hledá, najde!« Přesvědčili jsme se tedy o tom skutečném počtu a vidíme, že tedy cifra 715 vypodobňuje jen *naději* redakce Víd. Den. v budoucnost. Ostatně sluší povážiti, že mezi těmi 250 (snad jich jest přece již od té doby o několik více) odbírateli jistě jest mnoho takových, kteří Víd. Den. jen proto drží, aby poznali, co píše, jsouce ale při tom smýšlení liberálního, dále pak i mnoho spolků čtenářských a besed, které též mnoho časopisů drží bez ohledu na jejich zásady: po odrážce tedy všech těch ukázalo by se, že počet vlastní stejněsmýšlející strany Víd. Den. není větší než takový, co by se mohl sezvati na čaj, jakož jsme jednou Pražským Novinám ku prospěchu státních financí poradili. Dočkáme se tedy snad brzy zas té doby, kdežto hlavní akcionáři Víd. Den. p. p. ministři *Bach*, *Thun* a *Schwarzenberg* (jak známo nevychází Víd. Den. na útraty vlády nýbrž *jen* na akcie) uznají po novém nepodařeném pokusu, že již náš kmen dále pokročil v poznání svého prospěchu, než aby si dal vnucovati násilně neb chytře jiné náhledy.

Ostatně však se obávati musíme, aby za nepo-

daření Víd. Den. zase Slovan nemusel nějaký nový spůsob úředního pronásledování utrpěti dle zásady: quidquid delirant reges, plectuntur Achivi! — Red.

8) (Slovan z 13. listopadu 1850. Sv. 4. S. 1583.)

V dopise »z Moravy« vytýkal pisatel ┼ Havlíčkovi, že si ve »Slovanu« málo hledí Moravy a sděloval mu událost veřejností málo povšimnutou: »Naše národní Jednota totiž, jediný to posud u nás stávající spolek pro národní vzdělanost lidu našeho, se rozdvojila, a strana kněžská zřídila zvláštní spolek s účelem vyučování lidu dle základu katolického«. Havlíček připojil k dopisu za redakci:

Výčitku váženého p. dopisovatelovu mohli bychom sice obšírně zodpovídat, přestáváme ale na tom, že ani jedna důležitá věc se posud na Moravě nepřihodila, kterou bychom mlčením byli přešli, a že naopak více věcí, o kterých se oboje moravské noviny ani nezmínily, jen právě u nás našly povšimnutí. Že se na Moravě mnoho neděje — čí to jest vina? Moravské noviny přece obětují dosti místa pouze moravským záležitostem, ale přiznáváme se, že mezi nimi málo kdy co najdeme důležitého. O rozdvojení však v Národní Jednotě, o kterém již dříve jsme věděli a se zmínili, nemůžeme zde nic jiného doložiti, než že těžko dvěma pánům sloužit, těžko sloužit hierarchii římské, nemající citu k žádnému národu, a sloužit národu slovanskému zároveň. Proto jest postavení jistých kněží na Moravě tak divné.

9) (Slovan z 16. listopadu 1850. Sv. 5. S. 1627.)

V rubrice »Rakouské politické zprávy« otištěna byla zpráva »Vídenských Novin«, že v Krajině bylo ministerstvem spravedlnosti »dovoleno při všech výslechách s osobami, toliko slovanské řeči mocnými, nemá-li soudce takového protokolistu, který by slovanskou řeč i plynně psáti uměl, při ruce své, a s tím předpoložením, že soudce a protokolista řeči vyslýchaného rozumí, zakládati protokol toliko v německé řeči a přečísti obsah jeho vyslýchanému v řeči slovanské«. Havlíček dodal za redakci:

Nám ale se to zdá býti počátkem nové praxí v rovnoprávnosti a obrácením zase do starých kolejů. Když ouředníci slovinsky rozumí (??) ať píšou třeba špatně slovinsky, lépe to pro nás, než dobře německy. — Pozorujeme, že se již tedy i rovnoprávnost počíná tak vykládati a obcházeti, jako svoboda tisku atd.

10) (Slovan z 14. prosince r. 1850. Sv. 4. Obálky s. 4.)

Předplacení na Slovana r. 1851.

Časopis náš bude na rok budoucí opět vycházeti a sice co týdenník, cena čtvrtletní jest i se zásilkou poštovní 1 zl. 30 kr. stř.

Peníze předplatní zasílají se na Expedici Slovana v Kutné Hoře.

Žádáme P. T. odbíratele své, aby nám pokud možná ještě před Novým Rokem předplacení zaslali, dílem proto, že by po Novém Roce již za předplatní peníze obyčejné porto platiti museli, kdežto se až do Nového Roku ještě od c. k. poštovních úřadů bez-

platně jako posud zasílají; dílem také proto, abychom se náležitě na pořádné rozesílání připraviti mohli, poněvadž od 1. Ledna zcela jiný způsob rozesílky nastane. Z té příčiny žádáme též o zřetelné udání pošty, z které si každý svůj časopis odbírati chce.

Předplacení měsíční přijímati nemůžeme nyní právě jen z té příčiny, že by P. T. obecenstvo za zásilku svých předplatních peněz polovic tolik opět porta platiti muselo.

Při těch nejistých okolnostech, v jakých nyní žije opposiční časopisectvo, nebude snad zbytečné již napřed ohlásiti, že v tom pádu, kdyby vycházení Slovana mezi časem nastávajícího čtvrtletí od vlády zamezeno bylo, a nám již nikterak možná nebylo jiný časopis vydávati, P. T. předplatitelům svým náhradu učiníme v ten spůsob, že jim ve slušném poměru k částce zbývajících ještě předplatních peněz nějakou od nás nově vydanou knihu zašleme. Jinak zajistě bychom nemohli s P. T. pány předplatiteli se vyrovnati, poněvadž bychom zasílajíce jim peníze nazpět při tak malých částkách snad rovněž tolik porta od nich platiti museli. Ostatně bude v takovém ovšem nevítaném pádu naše starost, aby P. T. páni předplatitelé za takovou knihu peněz svých litovati nemuseli.

Jest to ovšem dost smutné postavení, když redaktor novin, kterého ještě ani jednou vláda nemohla před soudem z nějakého přestupku zákona platně viniti, takto již musí mluviti k předplatitelům před nastávajícím čtvrtletím; ale lépe předvídati všechno, nežli se nechat překvapiti.

Tak jako jest u nás nyní všechno provisorní, tak

i Slovan jest provisorní: dlouho však již toto provisorium trvati nemůže, a musí být buďto hůř neb líp.

V Kutné Hoře dne 13. Prosince 1850.

K. Havlíček.

Na 2. stránce obálky »Slovana« z 18. prosince r. 1850. Sv. 5. opravoval Havlíček:

»Omylem jsme předešle udali, že až do Nového Roku se předplatní peníze bez platu poštovního zasílají, anť vyšlo právě nyní nové nařízení, že již za předplatní peníze na r. 1851 se porto platiti musí.

Na 4. stránce obálky »Slovana« z 15. ledna r. 1851. Sv. 2. otiskl znovu Havlíček, bez data »Předplacení na Slovana r. 1851.«, přidal však na konec ještě tento odstavec:

Od nynějška bude Slovan vždy ve čtvrtek vycházeti, a toho samého dne od nás pro všechny odbíratele na poštu dán; což tuto uveřejňujeme proto, aby naši P. T. odbíratelé věděti mohli na jisto, který den si pro svůj časopis na poštu poslati mají.

Na 2. stránce obálky »Slovana« z 30. ledna r. 1851. Sv. 4. při novém otištění vyzvání »Předplacení na Slovana r. 1851.« konečný odstavec později dodaný byl vynechán a na místě něho bylo tučně vytištěno:

Od nynějška musíme opět Slovana vydávati dvakrát za týden; příčinu oznámíme P. T. pánům odbíratelům v budoucím čísle. Redakce Slovana.

11) (Slovan z 18. prosince r. 1850. Sv. 5. S. 1885.)

Dopisovatel z Liberce si stěžoval, že liberecké duchovenstvo nebéře ohledu na české obyvatelstvo a bohoslužby koná jen německy. Za redakci Havlíček dodal:

Jak známo leží Liberec v diecési p. biskupa Litoměřického, jenž povolává missionáře tam, kde se beztoho již káže, ale málo dbá o to, aby se také Čechům kázalo v německém Liberci.

12) (Slovan z 15. ledna r. 1851. Sv. 2. S. 42.)

Havlíček otiskl ze spisu německého publicisty Jakuba Venedey-e (1805—1871) překlad stati o O'Connellovi (viz díl III. S. 800). Venedey v článku svém na jednom místě praví: Angličané »vymyslili si zákony, kterými se utlačila každá zmužilost mezi Irčany, které činily nemožný každý duševní pokrok.« Havlíček připojil k této větě poznámku:

Vidíme zde zase, že cesty k despotii a ke svobodě všude jsou si podobné: vzdělání vede k svobodě, nevzdělanost k otroctví a k útisku!

K témuž článku o O'Connellovi na jiném místě s. 47 učinil Havlíček vysvětlení:

Sluší zde zaznamenati, že O'Connell vycházel od té ovšem pravdivé a rozumné zásady, že jednotlivé a osamotnělé násilné odpory proti nespravedlivosti nejsou nejen nic platné, nýbrž ještě i samým utlačeným škodlivé, poněvadž se snadným poražením jich jen zvětšuje moc utlačovatelů. Ke skutečnému osvobození národu přede vším zapotřebí jest všeobecného uvědomnění.

Venedey v studii své o O'Connellovi tvrdil: »Anglicko nerozumělo ani Irsku ani O'Connellovi, neboť drželo jej jenom za výdělkáře, který svůj národ řídil, a národ za hloupou luzu, která se od dryjáčníka o peníze přiváděti dává. Kdyby byl O'Connell u Angličanů platil za muže, jehožto ruka není pošpiněna zlatem, jeho volání: »Spravedlivost pro Irsko!«

bylo by našlo v Angličanech samých zcela jinou ozvěnu.« Havlíček k této větě na str. 51 připojil poznámku:

Všechno zde přednešené jest sice velmi pravdivé a v podobných okolnostech velice uvážení hodno: přece však co se smýšlení Angličanů o O'Connellovi týče, pochybovati musíme, že by i bez této své veliké vady byl u nich našel spravedlivějšího posouzení a většího ohlasu. O'Connell chtěl učiniti konec nespravedlivému panování Angličanů nad Irčany, a to byla jistě v očích a v srdcích Angličanů jeho nejšpatnější vlastnost a příčina zášti. Utiskovatel nerad propustí na svobodu utištěného.

13) (Slovan z 22. února r. 1851. Číslo 10. S. 311.)

V článku »Slovanský bál ve Vídni« otiskl Havlíček dva dopisy, redakci došlé, o slovanském plesu ve Vídni. Dopisy si odporovaly. Pisatel prvního listu chválil slovanský ples a tvrdil, že přispěje k posílení Slovanů ve Vídni, druhý pisatel mínil, že slovanské plesy vídenské nacionálně nemohou povznášeti, poněvadž se na nich mluví německy, Slovanů je tam málo a kroje slovanského není tam viděti. Havlíček zaujal v otázce toto stanovisko:

Kdybychom své mínění o této věci vysloviti měli, museli bychom vyznati, že za právo dáváme náhledům prvního dopisu. Neboť nelze zapomenouti na okolnosti místa a času, a nelze upírati, že bály co možná skvostné ve Vídni od Slovanů a pod jménem slovanských dávané jistě jsou všeobecné slovanské věci velmi k prospěchu. Jakým spůsobem se tento prospěch od těchto byť i takových, jak je druhý popisuje, bálů rozšiřuje na veškerý vzrůst Slovanstva

a jakými cestami se vplyv tam v socialním životě nabytý dále rozlévá, bylo by zde příliš obšírně vypisovati. V krátkosti zdá se nám, že mínění upřímné druhého pana dopisovatele poopraviti můžeme tím podotknutím, že rozdíl dělati sluší mezi zábavami Slovanů mezi sebou, abychom tak řekli po domácku a nenuceně, a mezi zábavami Slovanů, ku kterým si sezvou cizí hosti. Při prvních jest pravidlo nenucené a bezohledné vyražení, při druhých jest a musí býti pravidlo, ukázati se cizím, třeba i na pomluvu přišlým hostům v jak možná největší skvělosti, a vyvracovati tím u cizinců zakořenělou, nám velice škodlivou myšlénku jako by Slovan a chudý a služebný bylo vše jen jedno.

14) (Slovan z 15. března r. 1851. Čís. 16. S. 464.)

Předplacení na Slovana.

Navzdor rozšířeným pověstem bude Slovan opět dále vycházeti, a vyzýváme své politické přátele k opětnému předplacení na budoucí čtvrtletí, totiž

Duben, Máj, Červen.

Cena předplatní jest i se zásilkou poštovní tentokrát čtvrtletně 2 zl. stř.

V předešlém právě se nyní ukončujícím čtvrtletí snížili jsme předplatní cenu v domnění, že jedním jen zasíláním týdně mnoho útrat si ušetříme, což ale nám vláda, vydavši již po novém roce a po přijmutí předplacení nový zákon, překazila, číníc nám dosti citelnou škodu. Aby tedy časopis náš snad z příčiny jen

malicherné, totiž pro peněžité těžkosti utlačen býti nemohl, museli jsme cenu předplatní zase zvětšiti, obávajíce se kromě toho, že ustavičním nastupováním vlády počet našich odbíratelů, již o víc než o třetinu zmenšený, ještě snad více klesne. Očekáváme nyní ještě ostřejších kroků vlády proti Slovanu, ale hodláme ve své tendenci, držíce se přísně zákonů, setrvati pokud bude našim silám možná.

Vyzýváme tedy všechny s námi stejně smýšlející, zvláště muže samostatné a od vládní milosti neodvislé, aby nás četným předplacením ve vydávání tohoto nyní již skoro osamělého neodvislého časopisu v Rakousích podporovali.

Ostatní obyčejné spůsoby předplacení jsou známé, žádáme jen P. T. pány předplatitele, aby se, kde to možná z jednoho místa a okolí k zásilce předplatních peněz spojili (v jednom psaní), čímž nejen sami porta ušetří, nýbrž i zdejší poště a naší expedici znamenitě práce ulehčí. Redakce Slovana.

15) (Slovan z 22. března r. 1851. Čís. 18. S. 487.)

K článku »Latina nespasí« přidal Havlíček poznámku redakce:

Dovídáme se, že také občané sv. Mikuláští pod správu novodvorskou patřící, letos si po domích popelce dávali, který výstupek my jim neschvalujeme, poněvadž při církevních obřadech hlavně na jejich významu záleží.

16) (Slovan z 26. března r. 1851. Čís. 19. S. 520.)

V Slovanu byl otištěn článek: »Proslov, kterým pan Antonín Strobach, veškerých práv doktor a c. k. radní vrchního soudu zemského, co president první porotní soud v Hradci Králové dne 13. března 1851 zahájil.« V proslovu tom srovnal Strobach řízení na zemském soudu v Čechách před čtyřmi sty lety s porotou a ukázal na veliké shody. K řeči Strobachově připojil redaktor »Slovana«:

Sdělili jsme tuto řeč výborného českého právníka nejvíce z toho ohledu, aby čtenářstvo naše opětný důkaz vidělo, kterak svobodnější zřízení a jmenovitě dobré právo v naší vlasti r. 1848 jen obnoveny jsou, poněvadž již velmi dávno před tím v obyčeji byly.

17) (Slovan z 9. dubna r. 1851. Čís. 23. S. 60.)

Pisatel z Tišňova u Brna zmiňoval se o missiích ligurianů na Moravě, kteří vyptáváním se při zpovědi a líčením při kázáních budili pohoršení u lidí cudných a nevinných. Dopis svůj končil: »My nijak věřiti nemůžeme, že naše milovaná vláda o tom všem čirou pravdu ví, sice by to zajisté zapověděla atd.« Na poslední větu vztahoval se dodatek redakce:

Milostivá vláda ovšem velmi dobře o tom ví, neb bez její vědomí ani vrabec na střeše cvrlíkati nemůže, tím méně ligurian kázati.

18) (Slovan z 19. dubna r. 1851. Čís. 26. S. 132.)

V. K. v dopisu z Vídně, otištěném v Slovanu z 12. března r. 1851. Čís. 15. S. 424—425. chválil snahu mladého hudebníka ve Vídni dlícího, Pivody, který povznesl sborový zpěv vídenských Čechů, a chválil ředitele chrámu v česko-

slovanském chrámu ve Vídni, Fürsta, který lid zdokonaloval v zpěvu kostelním. Pisatel chvále Fürsta, nemohl zatajiti nelibost nad tím, že dva pomocníci Fürstovi neznají jazyka lidu a že varhanista v chrámu je slabý, »který preludovat neumí, snad jest to také nějaký školák.«

Do Vídně. Před nějakým časem dostala redakce Slovana dva dopisy od známých vlastenců z Vídně, osvědčující se ostře proti tomu p. dopisovatelovi z Vídně, jenž v čísle 15. Slovana na str. 425 ovšem zakrytým, nicméně ale dosti urážlivým spůsobem zmiňuje se o jistém muži, dobře zasloužilém, jehožto jméno poněvadž ani tam v č. 15. jmenováno nebylo, také zde uvésti nechceme. Z této příčiny opětujeme ještě jednou žádost svou ke všem těm pánům, kteří nám dopisy zasílají, aby na zřeteli měli, že není účel Slovana sloužiti za zbraň a za nástroj osobních záští a snad závistí. My se nechceme nikdy dotýkati osob, leč kde toho pro všeobecnost jest zapotřebí, ve kterém pádu pak ovšem žádných ohledů neznáme.

Těm Vídenským našincům, kteří se snad po přijmutí onoho dotčeného potupení p. K.. sa v čísle 15. na redakci Slovana pohoršili, připomínáme, že jsme narážce nerozuměli, ani nám tyto záležitosti zde ve vzdálenosti nejsou tak povědomy. Nestrannost naši v osobních záležitostech dokázali jsme bez toho při redigování toho samého dopisu z Vídně, ve kterém jsme zaslouženou chválu p. F. státi nechali, ačkoli nám dobře povědomo jest, že p. F. nás ustavičně tupí a zlehčuje, časem i z míst, na které se politické rozepře nehodí.

Připomínáme tedy, že budoucně, kdyby se podobný pád přihodil, beze všeho váhání uveřejníme

[redacted]

jméno pana dopisovatele a zašleme jeho dopis na to místo, odkud pochází. Redakce.

19) (Slovan z 19. dubna r. 1851. Čís. 26. S. 143—144.)

Havlíček otiskl dopis o podkrajském jistého kraje, který neslušně nutil obce, aby předplatily si časopis »Týdenník«, věnovaný hospodářským otázkám a redigovaný drem Jos. Pečírkou, professorem přírodopisu na staroměstském gymnasiu v Praze. K dopisu připojil redaktor dodatek:

Musíme zřejmě podotknout, že jsme z tohoto přípisu vynechali jen některé zbytečné nadávky p. podkrajského proti Slovanu, kterými nás při této příležitosti před shromážděnými p. představenými poctil, které ale zde k věci nenáleží. Ostatně rozumí se samo sebou, že pohanění od takového p. podkrajského, který se »svobodnými obcemi takto nakládá, u všech jen Slovanu za největší rekomandaci slouží a tudy naopak působí.

Co se ale samé věci týče, musíme podotknouti, že účel časopisu »Týdenník« redigovaného od Dr. Pečírky a vydávaného od hospodářské společnosti ovšem est užitečný, neboť poučení rolnictva našeho o hospodářství nebylo by nikdy na škodu a také nikdy přes příliš, kdežto víme dobře, že hospodářství v naší zemi v porovnání s jinými ještě velmi pozadu jest a v celku nenese ten užitek, jaký by se při větší bedlivosti docíliti dal.

Jiná otázka jest ovšem, jak dalece vůbec nynější tak nazvaná »vlastenská k. hospodářská společnost v Praze« chce a schopna jest hospodářství zvelebovati, posud alespoň nezakusili jsme mnoho

dobrého ovoce z její činnosti. Kdyby jmenovitě měly hospodářské časopisy, vydávané od této společnosti, pravý užitek nésti národu, musely by redakce jejich zcela jinak zřízeny býti. Takto ale jest redaktorem německého p. Borroš, který se hospodářstvím nikdy nezabýval, a p. Pečírka má vlastně jenom německý časopis do češtiny překládati. Později se ovšem potřeba nahlídla, aby také český časopis hospodářský něco původního obsahoval, ale postavení pana Pečírky není dle toho, aby se této práci úplně věnovati mohl. Řádné redigování dobrého pro všeobecnost skutečně užitečného časopisu hospodářského, jenžby neobsahoval pouhé řeči, nýbrž vyzkoumané věci a rady, řádné redigování a spisování takového časopisu jest zaměstnání, které potřebuje všechen čas a celou sílu schopného muže. Pan Pečírka musí ale jak povědomo, jsa profesorem na gymnasium, jen po straně a mimochodem tento časopis vésti. Tolik o časopisu samém a k odvrácení důmínky, jako by časopis hospodářský nebyl neb nemohl býti velice prospěšný.

Co se události samé týče, vidí celý svět, že pan podkrajský žádné právo neměl obec takovýmto spůsobem k odbírání jakéhokoli časopisu nutiti, a soudný člověk též pozorovati musí, že toto, co učinil p. podkrajský, není rozumná cesta přivésti nějaký časopis do obliby u lidu. Takto může sice jednati s rajou svou bosenský spahia neb aga, ale politický úředník v konstitučním státu nikdy.

20) (Slovan z 7. května r. 1851. Čís. 30. S. 225.)

Dne 5. května r. 1851 započaly v Kutné Hoře porotní soudy. Havlíček porotním soudům přikládal vždy velikou

[redacted]

důležitost a velice často o nich poučoval své čtenářstvo. Když v Kutné Hoře započaly porotní soudy, Havlíček sám byl jich jednání přítomen a sám pro »Slovana« o nich vždy psal obšírné referáty. Prvnímu referátu předeslal tento úvod:

H. B. Konečně tedy dne 5. máje t. r. započato jest sezení soudu porotního v Kutné Hoře pro okres krajinského soudu téhož jména, mnohem později než v jiných krajinách království českého. Přáli bychom si, aby časopis náš tak obšírné prostory papírové nám poskytoval, jako jindy Národní Noviny, abychom nejen všechna řízení soudů porotních v Čechách, na Moravě, nýbrž i důležitější řízení všech veřejných soudů vůbec podávati mohli svému obecenstvu: nyní však vynasnažíme se, abychom zprávami svými pouze o porotním soudu jediné krajiny Kutnohorské docílili těch samých účinků na obecenstvo, totiž abychom objevili důrazně před oči každého všeliké prospěchy plynoucí z veřejných soudů vůbec a z porotních obzvláště.

Hned první pád, který dne 5. máje před porotním soudem vyjednáván byl, zajímati musel každého, kdo rád zkoumá v nedostižitelných hlubinách lidského srdce. Jednalo se o zločin žhářství čili paličství, z něhož byla obviněna služební děvečka, při němžto všechny osoby této soudní tragedie sprostní vesničané nám představovaly velice zajímavý, před okem tak zvaného vzdělaného obecenstva obyčejně se ukrývající, proto ale přece hluboký a důležitý svět citů, hýbajících tak zvanou nižší třídou.

Přede vším jiným politovati sluší té zcela nepřiměřené prostory, která zde v Kutné Hoře vykázána jest pro soudy veřejné a spolu také pro porotní.

Jest to pokoj neveliký, úzký a podlouhlý, v němžto nelze docíliti toho, aby obviněný a svědkové tak se postaviti mohli, aby mluvíce tvář svou jevili porotcům a obecenstvu, čímž vlastně zmařen jest jeden z hlavních neřkuli nejpřednější účel každého veřejného a ústního jednání soudního, totiž posuzování činu dle čistolidského, neparagrafického dojmu, jaký na nás působí pohled, chování a řeč obžalovaných, žalobníků a svědků.

Po obyčejném sestavení porotníků otevřeny jsou dvéře této malé prostory obecenstvu, které se valně hrnulo účastniti se soudu.

21) (Slovan z 5. července r. 1851. Čís. 47. S. 25.)

Roku 1851 vydal Jan Palacký, syn Frant. Palackého, nynější universitní professor v. v., překlad díla francouzského státníka a historika Françoise Guizot-a (1787—1874): »Dějiny vzdělanosti v Evropě od pádu říše Římské až do francouské revoluce.« Havlíček z překladu této práce Guizotovy otiskl v Slovanu dvě ukázky: První v čísle z 5. července r. 1851. Čís. 47. S. 25—33, pod názvem: »Fr. Guizot: O reformaci«, druhou v »Slovanu« z 3. srpna r. 1851. Čís. 55. S. 177—189 pod titulem: »Guizot: O revoluci anglické.« První ukázce předeslal Havlíček těchto několik slov úvodem:

Jakožto na ukázku podáváme zde malý výňatek z důležité knihy, o které jsme se již zmínili, že vyšla v Praze. Jsou to Dějiny vzdělanosti v Evropě od pádu říše Římské až do francouské revoluce, sepsané ve frančině od Guizota a nyní přeložené do češtiny od Dra. Jana Palackého, syna to našeho dějepisce. Přáli bychom si, aby dle příkladu

mladého p. Palackého také jiní mnozí seznamovali národ náš s výtečnými a věru klassickými spisy jiných pokročilejších národů, kteréžto přání jsme již vícekráte projevili.

Zvláště v nynější době velmi poučný jest spis p. Guizota, jenž nám líčí v krátkosti všeliké pokroky lidu evropejského.«

22) (Slovan z 3. srpna r. 1851. Čís. 55. S. 200.)

Dopisovatel ze Slaného stěžoval si, že na venkově četníci »nešetříce ustanovení tiskového zákona, odebírají (Epištoly kutnohorské)[1] též tam, kdo pouze jediný výtisk pro sebe si koupil.« Havlíček k faktům dopisovatele dodal:

Nepotřebujeme snad již ani připomínati zákonu tiskového § 40, dle kterého nikomu nesmí býti odňat výtisk žádné zabavené knihy k jeho vlastní potřebě již se v jeho rukou nacházející, a vyzýváme všechny ty, kterým nepravým, proti zákonným a libovolným způsobem Epištoly odňaty byly, aby se o ně hlásili na náležitém místě a ve svém právu nepopustili.

23) (Slovan z 14. srpna r. 1851. Čís. 58. S. 272.)

Zastavuje vydávání »Slovana« ukončil Havlíček poslední číslo oznámením:

P. T. Pánům předplatitelům Slovana.

Jakož jsme již po několik čtvrtletí, předvídajíce a očekávajíce zápověď svého časopisu oznamovali

[1]) Viz díl III. S. 827.

vždy při předplacení, že předplatitelům svým, kdyby nám v běhu čtvrtletí další vydávání nemožné bylo, nějakou knihou nahradíme vybývající jim ještě částku předplacení, tak se stane nyní. Hodláme vydati k tomu účelu knihu ne sice obsahu politického (abychom ušetřili podkrajským úřadům sbírání její po celé zemi jako se Epištolám[1]) stalo) avšak zábavně poučnou, s jejížto obsahem, jak doufáme, spokojeni budou naši pp. předplatitelé. Jenom o to žádáme, aby se tato kniha příliš brzy neočekávala, poněvadž nám okolnosti naše nedovolí tak rychlé vydání.

Pány předplatitele na Kut. Epištoly, kterým se již z prvního počtu výtisků nedostalo, žádáme o trpělivost, až se soud náš v tom pádu skončí, kdežto se pak s nimi vyrovnáme.

Spolu oznamujeme, aby každý, komu by se nějaké číslo Slovana nedostávalo, ohlásil se zde v Kutné Hoře buď písemně neb oustně, poněvadž nížepsaný ještě nějaký čas k vypořádání svých záležitostí zde zůstane, nežli se odebéře na jiné bydliště.

Pro ty P. T. pány, kteří by si Slovana doplniti chtěli, oznamujeme, že každý jednotlivý minulý měsíc Slovana k dostání jest nyní za 20 kr. stř., avšak bez poštovní zásilky.

V Kutné Hoře dne 13. srpna 1851.

K. Havlíček.

---

[1]) Viz díl III. S. 827.

[redacted]

95. ÚŘEDNÍ SPISY O SLOVANU.

V pozůstalosti Havlíčkově uchována jest řada aktů, týkajících se jeho poměru k vládě. Nejvíce pochází jich z doby, kdy Havlíček byl redaktorem »Slovana«. Všechny spisy uchované budou důležitým pramenem pro životopisce K. Havlíčka. Otiskovati všechny tyto úřední spisy na těchto místech nelze. Ale také není možno všechny pominouti mlčením. Havlíček sám, zvláště od r. 1851, přikládal mnohým aktům jej došlým důležitost, otiskoval je na význačných místech v »Slovanu«, chtěje čtenářstvu na oči postaviti, jak k jeho snahám se vláda chová. Z úředních spisů Havlíčkem za důležité považovaných byly již některé v tomto vydání na případných místech otištěny, v následujícím podáváme zbývající, Havlíčkem za významné označené úřední spisy, pokud byly otištěny ve »Slovanu«.

1) Slovan z 22. března r. 1851. Čís. 18. S. 491—495.)

Číslo 609 1. 3.

Ve jmenu Jeho Veličenstva Císaře Rakouského.

Cís. kr. okresní soud sborový v Kutné Hoře nalezl dnešního dne v soukromém sezení, při němž předsedal c. k. krajinský radní Sequens, a přítomní byli radní c. k. krajinského soudu Kučera a Veselský, jakožto soudcové, pak c. k. auskultant Maršall co zapisovatel, po vyslyšeni c. k. státního zástupce Dr. Čermáka o vyšetřování přípravném s Karlem Havlíčkem co odpovědným redaktorem a s Františkem Procházkou, co tiskařem časopisu »Slovan« pro přestupek tiskový provedení a na písemné návrhy c. k. státního zástupitelství od 29. ledna 1851 čís. 106 st. Z. »aby Karel Havlíček a František Procházka pro přestoupení

tiskového zákona od 13. března 1849, — ježto v §§. 16 a 42 téhož zákona obsaženo a dle §. 20 toho samého trestu hodné jest, — vydaní byli v obžalovatelnost« — takto za právo:

»K dalšímu soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky není žádné příčiny; pročež se od nahražení nákladu řízení trestního osvobozují.« —

Příčiny:

Není sice pochybnosti, že §. 16 zákona o tisku od 13. března 1849 předpisuje: »by od každého jednotlivého svazku periodického tištěného spisu při počátku jeho vydávání v místě tom, kde vychází, jeden výtisk u ouřadu, který pro udržování veřejné bezpečnosti ustanoven jest, a v místech, kde státní zástupce své sídlo má, také jemu odevzdán byl, a že také §. 42 téhož zákona za každý tištěný spis ohledně pokuty, náhrady a právních škod nejprve spisovatele, a kromě něho také 1. vydavatele, 2. nakladatele, 3. tiskaře a 4. rozšiřovatele tištěného spisu odpovědnými činí.« — Zákon o tisku od 13. března 1849 neukládá však dle svého obsahu nikde vydavateli periodického tištěného spisu povinnost, aby také v tom pádu, když výtisk jednoho svazku svého spisu patřičnému úřadu odevzdal, v nedotištěných však ještě exemplarech téhož svazku obsah na některém místě změní, opět výtisk tohoto změněného svazku úřadu také předložil; zvláště §. 16 tiskového zákonu tuto povinnost zřejmě neobsahuje, a nedá se také v ten smysl vykládati, poněvadž dle §. 6. všeob. občan. zák. se nesmí zákonu v užívání ho žádného jiného smyslu přiložiti, než který z vlastního vyznamenání slov v jejich spojení a ze zřejmého oumyslu zákonodárce se vyjevuje. Kdyby byl ostatně zákonodárce oumysl měl, takovéto jednání co přečin aneb přestupek tiskový trestati, byl by se o tom byl zajistě výslovně prohlásil.

Co se týče třetího svazku časopisu »Slovan« dne 9. listopadu 1850 vydaného, tak Karel Havlíček, co vydavatel, povinnovaný exemplář tohoto svazku c. k. státnímu zástupci dle předpisu §. 16. tiskového zákona od 13. března

1849 předložil a ačkoliv mezi tiskem obsah téhož třetího svazku časopisu »Slovan« ku konci na stránce 1566 v tom spůsobu změnil, že zprávu v několika již vytisknutých exemplárech podanou v nedotištěných ještě exemplárech vynechav v nich na místě této zprávy jinou dle obsahu docela nevadnou zprávu podal a výtisk tak změněného svazku c. k. státnímu zástupci nepředložil; tak se předce žádného přečinu neb přestupku tiskového vinným nestal, poněvadž jemu povinnost k opětnému podání výtisku dle obsahu dílem změněného svazku nižádný zákon neukládá. Předložením jednoho výtisku třetího svazku »Slovan« dne 9. listopadu 1850 vydaného Karel Havlíček zákonu o tisku zvláště však §. 16. téhož zákona zadost učinil.

Vzhledem na uvedené okolnosti se v případu tomto povaha skutku zákony trestními zapovězeného poznati nedá; pročež dle předpisu §. 228 l. t. uznáno bylo. —

Nález »že není příčiny žádné k dálšímu soudnímu stíhání,« musel při těchto okolnostech tím více ohledně Františka Procházky, co tiskaře časopisu »Slovan« vynešen býti, poněvadž důkazu není a vydavatel »Slovana« Karel Havlíček v přípravném vyšetřování odpíral, že by byl František Procházka o změnění obsahu třetího svazku »Slovana« jakož i o tom měl vědomost, že Karel Havlíček od změněného svazku výtisk patřičnému úřadu nepodal; za touto příčinou on také dle §. 43 zákonu o tisku v odpovědnost článkem 42 téhož zákona ustanovenou nastoupit nemůže. —

Osvobození Karla Havlíčka a Františka Procházky od nahražení nákladu řízení trestního se zakládá v §. 460 ř. t.

V Kutné Hoře dne 13. března 1851.

Ve jménu c. k. okresního soudu sborového.

Sequens, m. p. předsední.
Kučera, m. p. c. k. kraj. radní.
Veselsky, m. p. radní.
Jan Maršall, m. p. c. k. auskultant co zapisovatel.

Souhlasí s nekolkovaným prvopisem.

V Kutné Hoře dne 13. března 1851.

Antonín Svoboda, tajemník.

Čís. 665 tr. zal.

C. kr. okresní soud sborový v Kutné Hoře nalezl dnešního dne v soukromém sezení po vyslyšení c. k. státního zástupnictví o žalobě toho samého dnešního dne pod čís. seps. 665 t. r. na Karla Havlíčka redaktora a vydavatele časopisu Slovana v Kutné Hoře a na Františka Procházku, tiskaře tohoto časopisu neb řiditele tiskárny podané a v ní položené žádosti za právo uznati:

»Že jest na základ obsahu článku: »Novější stav německé záležitosti« [1]) v 15tém svazku časopisu »Slovana« od roku 1851 příčina proti ním k soudnímu stíhání pro přestupek §. 22 zák. o tisku od 13. března 1849 a §. 57 t. r. z I. dílu, že má býti pro tu příčinu vyšetřování předsevzaté a zabavení 15tého svazku časopisu Slovana dne 12. března 1851 vydaného toho dne od c. k. okresního hejtmanství v Kutné Hoře učiněné, stvrzené« — takto za právo:

Není příčiny k soudnímu stíhání proti Karlovi Havlíčkovi a Františkovi Procházkovi pro udaný přestupek, a zabavení 15ho svazku časopisu Slovana od 12ho března 1851 tohoto dne od c. k. okresního hejtmanství v Kutné Hoře učiněné, se vyzdvihuje.

Příčiny:

C. k. okresní hejtmanství v Kutné Hoře nařídilo dne 12. března 1851 čís. seps. 3263 zabavení 15tého svazku časopisu Slovana v Kutné Hoře vycházejícího pro články: »Novější stav německé záležitosti« a »Domácí zprávy« na základ předpisu od 4. března 1849 § 5 ad b o řízení v přestupcích tiskových a patentu od 13. března 1849 § 31 a 33, a toto zabavení také dne 12. března 1851 k vykonání přišlo.

C. k. státní zástupnictví nalézá v žalobě následkem zabavení podané v článku: »Novější stav německé záležitosti« přestupek tiskový dle §. 22 pat. od 13. března 1849 a §. 57 tr. zák. I. dílu proto, že v tomto článku Drážďanské

[1]) Článek ten nebyl z péra Havlíčkova.

[redacted]

konference se německá komedie nazývají, — že se pochybuje o sejití plnomocníků' německých vlád, protože ministři, držení slova na vždy vymazali z rejstříku svých ctností — že se vynasnažení předsedy Rakouského ministerium vyobrazuje, co uvádění k tanci — že se spisovatel posmívá domnělému principu rakouské politiky a jednání plnomocníků v Drážďanské konferencí, a že tento článek zřejmě k tomu hledí, státním občanům nechuť k vládě zlomyslně vštípití.

Soud nenalezá v závadném článku nikoliv takový skutek, zákonu odporný, pro který c. k. státní zástupnictví žaluje. — Dle §. 22 zák. o tisku skutky, které se tištěnými spisy páchají a obecním zákonem trestním, co trestu hodné prohlášené jsou, dle těchto zákonů trestány býti mají, leč že by zákon o tisku něco jiného nařídil. Toto ustanovení potahuje c. k. státní zástupnictví též na §. 57 tr. zák. I. dílu — nehledíce však na to, že tento §. do obsahu zákona o tisku přijatý byl, závadný článek jen do osob do úřední působnosti jejich se posměchem pouští, nesahá ale ani na spůsobu řízení zemského, ani na ústavu zemskou ani na vládu státní vůbec, potupně, účinek tedy vštípení nechutě proti vládě míti nemůže, a takový úmysl v celém obsahu nezjevuje.

Žaloba uražených osob, by se proti žalovaným dle §§. 31 a 33 zák. o tisku pokračovalo, k soudu podaná nebyla, ani c. k. státní zástupnictví žádost uražených, by úřad pro to konalo, nepředložil, není tedy na základ podané žaloby příčiny k soudnímu stíhání přestupku od žalujícího c. k. státního zástupnictví udaného, ani jiného přestupku tiskového a vynáší se podle toho §§. 509 a 507 tr. zák. rozhodnutí.

Poněvadž dle §. 501 tr. řádu úřad, kterýž zřízen jest k zachování veřejného pořádku a bezpečnosti, povinen jest, buď od sebe sám, neb maje k tomu rozkaz od státního zástupce zabaviti každý tiskopis, kterýž *a*) se vydává, opominouc předpisy §§. 4, 6, 7, 14 do 19. patentu o tisku a nebo *b*) jehož obsah činí přestupek, kterýž pro dobré obecné stíhán býti může — státní zástupcové však dle §. 507 tr. řádu přestupky tiskové z povinností úřadu v pří-

padech §§. 31, 32, 33 litt. *a*) a 34 pat. o tisku nestíhají — o přestupek §. 33 litt. *b*) tohoto patentu se zde nejedná, a poněvadž konečně předpis od 14. března 1849 o řízení přestupcích tiskových art. II. uvozovacího patentu k trestnímu řádu vyzdvižen jest a na žádost c. k. okresního hejtmanství od 15. března 1851 čís. 3420 k c. k. státnímu zástupnictví podanou, by zabavení s potahováním na §. 57 tr. zák. I. dílu omluvené bylo, se ohled vzíti nemůže; tedy vysvítá dle §. 506 tr. řádu, že se zabavení obsahem tiskopisu, na základ uvedených §§. omluviti nedá; pročež se zabavení vyzdvihuje.

Pro článek: »Domácí zprávy« žalobu zadati, příčiny c. k. státní zástupnictví nenalezlo.

V Kutné Hoře dne 15. března 1851.

Sequens, předsední.
J. Maršall, zapisovatel.

Nro. E. 702 tr. r.

Cís. král. státní zastupitelství opovědělo dne 16. března 1851 čís. 685 tr. stížnost k vrchnímu trestnímu soudu proti nálezu cís. k. okresního sborového soudu od 13. března 1851 čís. 609 tr., kterýžto nález v žalobě na pana Karla Havlíčka a pana Františka Procházku pro přestupek §. 16 zákonu o tisku vynešeném a cís. král. státnímu zástupnictví dne 16. března 1851 dodán byl.

O tom se panu Karlovi Havlíčkovi a panu Františkovi Procházkovi vědomost dává.

Od cís. král. okresního soudu sborového v Kutné Hoře dne 19. března 1851.

Svoboda.

2) (Slovan z 9. dubna r. 1851. Čís. 23. S. 51—53.)

Dostali jsme od p. státního zástupce následující přípis:

N. E. 506.

Pánu Karlovi Havlíčkovi, co redaktorovi a vydavateli časopisu »Slovan.«

Podle §. 17 a 18. zákona proti zneužívání tisku ode dne 13. března 1849. se vám nařizuje, aby jste následovní odkazovací nález obžalovací komory c. k. vrchního zemského soudu v Praze ode dne 31. března 1851. č. 4898 přijmul do příštího čísla vašeho časopisu »Slovan« k opravení zprávy, kterou jste podal v 18tém čísle »Slovana« uveřejněním nálezu c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře ode dne 13. března 1851 čís. 609. tr.

Cís. král. státní zástupnictví v Kutné Hoře dne 7. dubna 1851.

Dr. Čermák, c. k. státní zástupce.

čís. 4898.

Ve jmenu Jeho Veličenstva Císaře Rakouského!

Cís. kr. vrchní soud zemský v Praze nalezl dnešního dne v sedění soukromém, při němž předseadl c. k. senátu praesident Klaudi a přítomní byli rádní c. k. vrchního zemského soudu, Vagner, Jeremiaš, Záruba, Boreš a zapisovatel Šmídl, po slyšení přednášky rádního Záruby a návrhu c. k. vrchního zástupce státního Hikiše o stížnosti na nález od c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře dne 13. března 1851 čís. 609 vydaný, jímžto nalezeno bylo, že není příčiny k dalšímu soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky pro přestupek tiskový a že se tehdy od nahražení nákladu řízení trestního osvobozují, takto za právo:

Na Karla Havlíčka má míti místo obžaloba takto, že on výtisk třetího sešitku občasového tiskopisu »Slovana« v němž se vynacházel na poslední stránce č. 1566 konečný článek znějící: »Nejnovější! Již mezi tiskem obdrželi jsme veledůležité zprávy, dle kterých skutečně vojna s Pruskem hrozí. Pruská vláda v následku posledních kroků

naší vlády nařídila také všeobecné zbrojení všeho svého vojska. Všechny strany v Prusích vybízejí svou vládu k vojně s Rakouskem,« a jenž se vydával dne 9. listopadu 1850—, při počátku vydávání tohoto sešitku v místě vycházení jmenovaného tiskopisu, c. k. podkrajskému úřadu a c. k. státnímu zástupnictví v Kutné Hoře nepředloživ, spáchal přestupek naznačený v §. 16. zákona o tisku od 13. března 1849. a trestany dle § 20. téhož zákona.

Odkazuje se tehdy k hlavnímu pře líčení před c. k. okresní soud sborový v Kutné Hoře; při němž se přečísti mají poslední články v obou exemplářích třetího sešitku jmenovaného tiskopisu pod *A* a *B* k ./· při č. 1.

Příčiny:

Když §. 16. zákona o tisku od 13ho března 1849. nařizuje, aby se od každého sešitku občasového tiskopisu na začátku vydání v místě vycházení jeden výtisk úřadu též tam naznačenému předložil, tehdy jest základem toho nařízení patrné směřování k tomu, by možné bylo viděti a posouditi, zdaliž se tisku zle užilo, a aby se v případu jisticím dle povahy zlého užívání potřebných prostředků opatrnosti k nejmožnějšímu zmírnění, neb k úplnému odstranění jeho škodlivých následků použiti a proti němu potřebných kroků učiniti mohlo, jenž se takového zlého užívání vinna učinil.

Ponězadž v pádu, jehož před rukama jest, Karel Havlíček co vydavatel občasového tiskopisu »Slovana« teprv po odevzdání jednoho výtisku třetího sešitku měsíce listopadu 1850 ku c. k. podkrajskému úřadu a ku c. k. státnímu zástupnictví — do výtisků tenkráte ještě nezhotovených článek znějící »Nejnovější! Již mezi tiskem obdrželi jsme veledůležité zprávy, dle kterých skutečně vojna s Pruskem hrozí. Pruská vláda v následku posledních kroků naší vlády nařídila také všeobecné zbrojení všeho svého vojska. Všechny strany v Prusích vybízejí svou vládu k vojně s Rakouskem,« — tisknouti nechal, a v předloženém sešitku se vynacházející méně důležitou zprávu v třech řádcích vynechal, tyto výtisky vydal, nepředloživ žádný c. k. podkrajskému úřadu:

tehdy se dle výše podotknutého směřování zákona nemůže pochybovati, že pominuv tohoto předložení předpisu §. 16. zákona o tisku nešetřil.

Neb pro toto pominutí nedosáhl státní úřad vědomost o obsahu výtisků později vydaných, — a nemohl posouditi, zdaliž se v tomto pádu tisku zle užilo.

Okolnost, že dříve sešitek předložen byl, nemůže v tom žádnou změnu činiti, poněvadž bezodporným pravidlem jest, že celý obsah tiskopisu občasového předložením jednoho výtisku v známost úřadu uveden býti musí, poněvadž jen tím způsobem účel zákona úplně dosažen býti může, v přítomném pádu ale celý obsah tiskopisu zdělen nebyl a tím se zákon obešel.

Zvážíli se dále, že připojením jiných v předloženém sešitku neuvedených článků do pozdějších výtisků, anižby byl úřad předložením jednoho z nich o tom vědomost dosahl, záměr zákona výše uvedený docela zmařen býti může, tedy se musí úplný průchod dáti tomu, že jest takové jednání proti výše naznačenému předpisu §. 16tého zákona o tisku.

Tato chyba musí sama pro sebe, beze všeho ohledu na obsah článku podstrčeného za trestnou držána býti, poněvadž posouzení ohledně otázky, zdaliž obsah tiskopisu předpisům o tisku přiměřený neb ne, — dle povahy zákona o tisku jedině státnímu úřadu přináleží, toto právo soukromník sobě opominutým předložením osobovati nemůže, a okolnost, že obsah podstrčeného článku neškodným jest, trest sice zmírniti může, nikoliv ale vyzdvihnouti vinu a trestnost samou.

Poněvadž redaktor Karel Havlíček vyznal, že do pozdějších výtisků začátečně podotknutý článek vsaditi nechal, a také na výmluvu jeho, že obsah článku vykládání nějakého zlého úmyslu z jeho strany nepřipouští, zřetel z příčin právě uvedených vzíti se nemůže: tehdy musí ten samý dle naznačených okolností vzhledem na §. 42. zákona o tisku za zřejmě podezřelého držán býti, že se přestupku vytknutého v §. 16. a 20. téhož zákona dopustil, — pročež se také v následku článku IX. B. — 19 patentu od 17.

ledna 1850. k hlavnímu pře líčení před cís. kr. okresní soud sborový v Kutné Hoře odkazuje.

V Praze dne 31ho března 1851.

Obžalovací komora c. k. vrchního soudu zemského.

Klaudi mp. Vagner mp. Jeremias mp. Záruba mp. Boreš mp.
(L. S.) Šmídl mp.

3) (Slovan z 16. dubna r. 1851. Čís. 25. S. 104—106.)

Číslo 858 trestn.

Ve jménu Jeho Veličenstva Císaře Rakouského!

C. k. okresní soud sborový v Kutné Hoře nalezl v dnešním soukromém sezení za předsednictví c. k. krajinského radního Sequense, u přítomnosti c. k. kraj. radního Veselského a c. k. auskultanta Storcha jakožto hlasujících, a zapisovatele c. k. auskultanta Maršalla, po vyslyšení c. k. státního zástupce Doct. Čermáka o přípravném vyšetřování s Karlem Havlíčkem odpovědným redaktorem a vydavatelem časopisu »Slovan« a s Františkem Procházkou, tiskařem, pro přestupek §. 18. zákonu proti zneužívání tisku provedeném, a na písemné návrhy c. k. státního zástupnictví od 2. dubna 1851 čísl. 455 takto za právo:

1. Obžaloba na Karla Havlíčka má místa míti v té míře, že on v 16tém dne 15. března t. r. vydaném čísle časopisu »Slovan« v způsobu vypravování v článku »Redakce Slovana k čtenářstvu« [1]) uveřejnil článek »Domácí zprávy« z čísla 15ho toho časopisu dne 12. března t. r. vyšlého, a pro tento, a jiný článek, toho samého dne zabaveného, před vyzdvižením zábavy; spáchaje tím přestupek §. 18. 20. a 42. zákonu proti zneužívání tisku od 13. března 1849; odkazuje se tedy k hlavnímu pře líčení k tomuto c. k. okresnímu soudu sborovému.

O hlavním pře líčení mají se přečísti:

[1]) Viz díl III. S. 669.

Přípis c. k. podkrajství Kutnohorského od 12. března 1851 čísl. 3263 k c. k. státnímu zástupnictví, protokol předsevzatý u c. k. podkrajského úřadu dne 12. března 1851; článek »Domácí zprávy« z 15ho čísla časopisu »Slovan« a článek: redakce Slovana k čtenářstvu ze 16ho čísla časopisu »Slovan« pak zpráva soudního vykonávatele »Wüsta« od 15. března 1851 čísl. 683 tr.

2. K dalšímu soudnímu stíhání Františka Procházky není příčina, a osvobozuje se od nahražení nákladu řízení trestního.

Příčiny.

C. kr. podkrajství v Kutné Hoře zabavilo dne 12. března 1851 číslo 15té časopisu »Slovan« toho samého dne vyšlého pro články: »Novější stav německé záležitosti« a »Domácí zprávy.«

Dle §. 18 patentu od 13. března 1849 nesmí nižádný spis tištěný, který ještě obstaven jest více tiskem uveřejněn býti, byť by se to dělo jen mimochodem, aneb v způsobu vypravování.

Karel Havlíček, odpovědný redaktor a vydavatel onoho časopisu však v 16tém dne 15. března t. r. vydaném čísle v článku: »Redakce Slovana k čtenářstvu« uveřejnil, v způsobu vypravování, článek zakázaný: »Domácí zprávy« aniž by byl dříve vyzdvižen zákaz 15ho čísla. Karel Havlíček přiznává se k sepsání onoho článku a jest tedy, jelikož jeho výmluvy, že v onom článku čtenářstvu jen vypravování pouhého faktum, nikoliv obsah zakázaného čísla nepodal, pozorovati nelze, v jevném podezření přestupku dotčeného §. zák. o tisku, kterýžto přestupek podle §. 20. tohoto zákona trestati se má, jenž podle článku IX. litt. B. odd. 19. uvozovacího nařízení k trestnímu řádu přináleží c. kr. okresnímu sborovému soudu v Kutné Hoře, k hlavnímu pře líčení, a pro který se Karel Havlíček dle §. 42. zák. o tisku a §. 229 tr. ř. v obžalovanost vydává.

Přečtení poznamenaných spisů zakládá se v §. 281 trestního řádu.

Ohledně tiskaře Františka Procházky nalezá se dle §. 228 tr. ř., — že není příčina k dalšímu soudnímu stíhání —

proto, že důkaz nepozůstává že jemu o zábavě 15ho čísla časopisu »Slovan« úředně vědomost dána byla, proto že on vědomost tuto popírá, a jiné okolnosti před rukama nejsou, z kterých by co patrně podezřelý přestupku §. 18 a 42 zák. o tisku držán a odpovědným uznán býti mohl.

Z těchto příčin se také dle §. 461 tr. ř. osvobozuje od nahradění nákladu řízení trestního.

V Kutné Hoře dne 8. dubna 1851.

Ve jménu c. k. okresního sborového soudu.

Sequens, předsední mp. Veselsky, radní mp. Štorch, auskultant mp. Maršall, zapisovatel.

Souhlasí s prvopisem.

V Kutné Hoře dne 13. dubna 1851.

Antonín Svoboda, tajemník.

4) (Slovan z 7. května r. 1851. Čís. 30. S. 229—231.)

Čísl. 6588.

Ve jménu Jeho Veličenstva Císaře Rakouského!

Komora obžalovací c. k. vrchního soudu zemského v Praze nalezla dnešního dne ve sezení soukromém, v němž předsedal senátu president c. k. vrchního soudu zemského Klaudi a přítomní byli radní vrchního soudu zemského, svobodný pán Ubelly, doktor Burggraf, Zaruba, Boreš a zapisovatel Bauer, slyševši napřed přednášku radního Záruby a návrh c. k. vrchního zástupce státního Hikiše o stížnosti Karla Havlíčka na nález odkazovací c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře ode dne 8. dubna 1851 č. 858, jímž ten samý pro přestupek §. 18. zákona o tisku od 13. března 1849 v obžalovanost vydán byl, takto za práva:

Stížnost Karla Havlíčka na nález c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře od 8. dubna 1851 č. 858 se zavrhuje.

Příčiny.

Předpis §. 18. zákona o tisku od 13. března 1849 dává tomu, když se k obsahu tiskopisu vztahuje, jak se

samo sebou rozumí, že obsah tohoto tiskopisu, pro který zabaven byl, dle zdání příslušného úřadu buď docela, buď z části jest proti předpisům zákona o tisku, a účel předpisu toho nemůže býti žádný jiný, než by možnému nebezpečenství neb strachování se předešlo, že kdyby tento obsah závadný přece dálším uveřejněním, tiskem rozšířen byl, povstati by mohl škodlivý následek pro stát, neb pro soukromníka, k němuž obsah směřuje.

Zdaliž obsah skutečně jest proti předpisům zákona o tisku, a jestli tehdy zabavení se stalo zákonně, posouzení a rozhodnutí toho přísluší dle povahy zákona o tisku jedině státu svými organy ustanovenými, a nemůže tehdy soukromníkovi, potažně redaktorovi tiskopisu dovoleno býti, aby obsah tiskopisu, jenž zabavením co závadný naznačen byl, pozdějším tiskem přece uveřejnil, maje za to, že úřadem zabavený obsah neúskočný byl, a nesměřoval proti předpisům zákona o tisku.

Proti smyslu a účelu §. 18 zákona o tisku jednáno jest, když v čase trvání zábavy na tiskopis redaktor vezme do tiskopisu opět takový obsah, jakýž byl onen, pro nějž zábava následovala, poněvadž v pádu takovém tvrditi se může a musí, že redaktor uveřejňuje tiskem to, co se zabavením naznačilo jako závadné a k uveřejnění neschopné.

Ostatně vychází z povahy prostředků opatrnosti, ležících v §. 18. zákona o tisku, že se onen předpis obešel, když redaktor v čase trvání zábavy, o obsahu, o němž se zabavením naznačilo, že závadný jest, v celosti neb z části v propracování tiskopisu mluví v tom spůsobu, že z toho vysvítá obsah a směr závadného obsahu potažně článku, poněvadž by se tím účel zabavení a vesměs úmysl zákona o tisku překazil.

Použije-li se nyní zásad těchto v pádu, o němž se jedná, tehdy se musí tvrditi, že jest redaktor Karel Havlíček patrně podezřelým, že přijmuv do časopisu od něho redigovaného č. 16 článek: »Redakce Slovana k čtenářstvu«,[1]) přestoupil předpis §. 18. zákona o tisku, poněvadž v tomto článku o části obsahu předešlého čísla 15., totiž o článku:

[1]) Viz díl III. S. 669.

»Domácí zprávy«, pro který toto číslo zabaveno bylo, skoro v spůsobu stejném, na každý pád ale tak mluvil, že z toho vysvítá obsah a směr článku 15. sešitku: »Domácí zprávy,« jenž za zabavením co závadný naznačen byl, a poněvadž na omluvy v jeho stížnosti uvedené, potažně na obrany, v následku více uvedených zásad žádný se nemůže vzíti zřetel; pročež se také jeho stížnosti místa dáti nemůže, a musí se nález odkazovací c. k. okresního soudu sborového naň vynešený co zákonem odůvodněný zachovat v platnosti. V Praze dne 28. dubna 1850.

Obžalovna c. k. vrchního soudu zemského.

(L. S.) Klaudi, m. p. Ubelli, m. p. Dr. Burggraf, m. p. Zaruba, m. p. Boreš, m. p. Bauer, m. p. zapisovatel.

Souhlasí s prvopisem.

V Kutné Hoře, dne 2. května 1851.

Antonín Svoboda, tajemník.

Čísl. 1114. t. s.

Cís. král. krajinský soud druhé stolice dne 3. maje 1851 čísl. 264 II. rozhodl, že stížnost c. k. státního zástupnictví od 1. máje 1851 čísl. 1092 tr. proti rozhodnutí c. k. okresního sborového soudu od 29. dubna 1851 čísl. 1064 v záležitostech časopisu »Slovan« místa nemá. O tom se Vám věděti dává.

C. k. okresní sborový soud v Kutné Hoře, dne 5. máje 1851.

Sequens, předsední.

5) (Slovan z 20. července r. 1851. Čís. 51. S. 98.)

Cís. k. podkrajský úřad v Kutné Hoře.

Panu Karlovi Havlíčkovi vydavateli a redaktorovi časopisu »Slovan« v Kutné Hoře.

Číslo 10 praes.

Jelikož článek v časopisu »Slovan« číslo 50 str. 81 až 84 dnešního dne vydaném obsažený pod názvem »Jeden

[redacted]

paragraf«[1]) čelí k tomu a též schopný jest, u státních občanů vzbuditi smýšlení takové, z kteréhož by povstat mohla nechuť ku vládě, an se té samé úmysl předkládá trestati tam, kde trestu hodného skutku není: tak dle předpisu §. 52 zákona o tisku a §. 57 trestního zákona I. dílu číslo 50 čascpisu »Slovan« na žádost zdejšího cís. k. státního zástupnictví od dnešního dne číslo 1015 se zabaví, jehož vykonání cís. k. podkrajskému komisarovi Nettwallovi se ukládá.

V Kuttné Hoře dne 16. července 1851.

Úřadující c. k. podkrajský komisař

Rudolph.

6) (Slovan z 24. července r. 1851. Čís. 52. S. 113.)

Z c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře.

Na pana Karla Havlíčka, redaktora časopisu »Slovan« v Kutné Hoře.

Čís. 1773 t. s.

V dnešním soukromém sedění nalezl cís. kr. okresní soud sborový v Kutné Hoře po vyslyšení cís. kr. státního zástupnictví o žalobě dne 17. července 1851 čís. 1773 podané na Karla Havlíčka redaktora a vydavatele časopisu »Slovan« a na Františka Procházku co tiskaře pro zločin tiskový v čísle 50. tohoto časopisu obsažený, a o žádosti o potvrzení zábavy tohoto čísla za právo:

Že jest příčina k soudnímu stíhání Karla Havlíčka a Františka Procházky pro článek »Jeden paragraf«[2]) — v čísle 50. časopisu Slovan obsažený; neb v onom článku na stránce 84 se uvádí, že se od tiskového zákona žádá, aby dle tohoto zákona mohl být také někdo potrestán, kdo se nedopustil žádného zákonem zapovězeného činu — a dále: že se měl hned první paragraf tiskového zákona takto udělati: kdo haní vládu, pět let do žaláře a 1000 zl. pokuty, kdo ji nechválí, rok žaláře a 500 zl. pokuty.

---

[1]) Viz díl III. S. 767.
[2]) Viz díl III. S. 767.

Tím se vládě předstírá, že dle posavadního pokračování takový tiskový zákon vydati by měla, mocí kterého by také onen, jenž žádného nedovoleného činu se nedopustil, tedy libovolně a nespravedlivě potrestán býti mohl; které udání takové jest, že by nechuť ke vládě a státní správě způsobiti mohlo; což dle § 22 tiskového zákona od 13. března 1849 a § 57 a 59 trest. zák. I. dílu trestu hodno jest.

Za tou příčinou se dle § 501-b, 505, 509 trest. řádu a dle § 42 a 43 tisk. zákona uznalo, že redaktor a spisovatel Karel Havlíček, pak tiskař František Procházka soudně stíháni býti mají, že se má vyšetřování přípravné předsevzíti a že se zabavení čísla 50 časopisu Slovan od 16. července 1851 stvrzuje.

Z cís. kr. okresního soudu sborového v Kutné Hoře, dne 18. července 1851.

Předsední: Sequens.

7) (Slovan z 7. srpna r. 1851. Čís. 56. S. 224.)

Z c. k. okresního soudu sborového v Kutné Hoře.

Na pana Karla Havlíčka, redaktora časopisu Slovan v Kutné Hoře.

Čís. 1777 t. s.

Cís. král. krajinský soud druhé stolice v sedění od 15. července 1851 pod čís. 453 po vyslyšení c. k. státního zástupnictví rozhodnutí c. k. okresního sborového soudu v Kutné Hoře od 30. června 1851 čís. 1587 tr. — kterýmž se nalezlo, že příčina jest k soudnímu stíhání pana Karla Havlíčka a Františka Procházky pro články »Politický přehled« [1]) a »Vytrvalost opposice« [2]) v čísle 45. časopisu Slovan obsažené a že se zábava toho čísla stvrzuje — v celém obsahu a z příčin v tomto rozhodnutí udaných potvrdil, a stížnost pana Karla Havlíčka dne 1. července

[1]) Viz díl III. S. 1405.
[2]) Viz díl III. S. 750.

1851 čís. 1602 podanou zavrhl. O čemž se p. Karlu Havlíčkovi a c. k. státnímu zástupnictví věděti dává.

Cís. kr. okresní soud sborový v Kutné Hoře dne 29. července 1851.

Předsední: Sequens.

8) (Slovan z 10. srpna r. 1851. Čís. 57. S. 231—232.)

Na pana Karla Havlíčka v Kutné Hoře.

Číslo 1682.

Cís. kr. krajinský soud v Hoře Kutné co odvolací soud nalezl v soukromém sedění dne 3. července t. r. předsevzatém na stížnost Karla Havlíčka, redaktora časopisu »Slovan« proti rozsudku tohoto c. k. okresního soudu sborového od 26. května 1851 čísl. 1276, dle kterého Karel Havlíček přestupku v § 18. zákona tiskového od 13. března 1849 vytknutého za vinného nalezen, a k peněžité pokutě 15 zl. v stříbře, pak k náhradě nákladu trestního řízení odsouzen byl, — po vyslyšení c. k. zástupnictví takto za právo:

Odvolání Karla Havlíčka se co nedostatečně předneseno zavrhuje.

1) Že zapotřebné bylo, hned při opovědi vysloviti, že neplatnost se opovídá, tak že, poněvadž zapotřebí bylo krom opovědi neplatnosti provedení odvolání žádati, a uvedení zvláštních zrušovacích důvodů se zanechalo, v kterém ohledu zákon neprávně užíván neb přerušen jest byl, § 375 378. a 352 pod *h* a *i* tr. řádu.

2) Poněvadž obžalovaný při hlavním pře líčení o zdvižení zábavy nežádal, a jen na to uznati možno, o čemž hlavní pře líčení jednalo § 287 a 352 *d* tr. ř.

O čemž Karlu Havlíčkovi v následku poukazu c. k. krajinského soudu od 3. července běž. roku č. 396-II. věděti se dává.

Od krajinského co soudu okresního sborového v Hoře Kutné dne 10. července 1851.

Sequens, předsedatel.

DODATEK K DÍLU I.

Dodatkem otiskuji zde dva články K. Havlíčka, rázu politického, ze »Včely«, přílohy »Pražských Novin« (Viz díl I. S. IX.). Oba týkají se událostí březnových v Praze r. 1848 (díl I. S. 235.): prohlášení konstituce a všeobecného zbrojení občanstva.

I. BRATŘÍ!

(Včela z 17. března r. 1848. Čís. 22. S. 85.)

V Praze dne 16. března.

Jako ve snu neočekávaně staly se s námi nesmírné změny: včera jsme byli ještě děcka pod neobmezenou ochranou policie, censury a našich magistrátů, dneska jsme svobodní mužové: včera nám ještě onen těžký zámek neobmezené vlády zavíral ústa a nemilosrdné péro censorovo zabraňovalo jedním škrtnutím nejužitečnějším myšlénkám našim průchod do světa, průchod k srdcím našich bratří, nyní ale můžeme svobodné slovo oustně i písemně hlásati po veškerých končinách staré matičky vlasti, která po nešťastných dvou stoletích konečně dočkala se blaženějších časů! Stará vláda knížete Metternicha[1]) pominula ve Vídni,

[1]) Viz díl II. S. 20.

a tvrdošijný stařec tento, který zastaralým, tmy milovným systemem svým velikou část Evropy zdržoval od pokroku a císařství Rakouské málem by byl již do propasti nešťastné zavedl, tvrdošijný stařec tento viděl vlastníma očima vzbouřenou Vídeň, viděl pohnutí v celé říši a uslyšel z úst dobrotivého[1]) mocnáře našeho slova: Konstituce! svoboda! slova kouzelná, před kterými uprchnouti musila stará středověká vláda knížete Metternicha, slova dobročinná, s kterými zlomena jest moc bürokratie, slova blažená, která bezprostředně spojí národ s panovníkem.

Aj! ty starý bílý český lve! povzneseš hrdě hřívu svou, a ty naše vonná lípo slovanská rozložíš svobodně ramena kmenů svých po veškerých vlastech. Mnohý, jemuž vzbouřené zlé svědomí povídá, že usiloval o zrušení slávy tvé, ty náš český lve! s vyděšenou myslí táže se nyní sám u sebe, co učiníš? Vrhneš-li se, když tvoje pouta klesly zuřivě, na vrahy své staré s mohútným, krvežiznivým řvaním? — Bláhovci! špatně znáte ducha lvího! Duch lví královský jest a královská jest jeho mysl i srdce; jednání jeho jest lví, jest velikomyslné. Vás malicherná zvířátka, která jste, když svázán byl lev, neprokousaly jeho pouta, nýbrž lehkomyslně hryzly a švihaly královského

---

[1]) [Kdykoli nyní napíšeme nějakou podobnou pochvalu, věztež, že jest to pochvala svobodného muže, pochvala srdečná, upřímně míněná, ne jako dříve, kdežto jsme musili častokrát, aby jenom svědomí censorovo upokojeno bylo, a některé užitečné pravdě průchod do světa se zjednal, pochlebně mnohou věc chváliti, která chvály nezasluhovala, jen abychom pod tím pláštíkem ukryli trpkou pravdu. Nyní ale nemusíme chváliti nic, co chvály nezasluhuje, a kde se nám za vhodné neuzdá pohaniti, aspoň pomlčíme. Red.]

pána, hanobíce jej, když se nemohl pomstíti, na vás s opovržením nyní jen hledí svobodný lev, a nedůstojné jest pro něho mstíti se bídným tvorům, kteří bez toho již před volným osvobozeným lvem do děr svých zalezou. Vy sovy a netopýři, jenž jste ochráněni závojem černé noci nestydatě vráželi do očí našeho lva, hledíce jej oslepiti, jenž jste hleděli kvikotem a houkáním svým odstrašiti jiné blahodějné zvuky, aby se nerozléhaly po vlasti k prospěchu lidu českého, i vás necháme pokojně zalézti do doupat nočních, radujíce se místo všeliké pomsty jenom z toho, že slunce jasně svítí.

Bratří! dalekáť budiž od nás všeliká pomsta za minulost, daleké budiž nepřátelství a nenávist za to, co nám dříve (bohužel trpce!) ublíženo jest. Minulost padla, nynějšek jest náš a o budoucnost skvělou budiž naše vroucí péče. Když se všemožně postaráme o všechen pokrok, o zvelebení celé vlasti naší, nezbude nám ani doba časů na malicherné pomsty; mámeť dosti co uháněti, abychom se jen jiným národům vyrovnali, a kníže Metternich nám po sobě dosti zanechal práce. Zvláště vzdělání lidu našeho v politických záležitostech — není žádné, a ačkoli redakce Pražských Novin za hlavní oukol svůj považuje to vzdělání,[1]) přece

[1]) [Mimochodem budiž zde řečeno, že nám ty poučné články enciklopedické, které jsme v Novinách pod čárou podávati slíbili*) hned po prvních číslech také censura, která mnoho na svědomí má zakázala,**) a to byla příčina, proč jsme přestali, a ještě pokojně museli trpěti, že mnozí venkovští odbíratelé hrubě nám vytýkali

*) Viz díl I. S. 219.

**) Viz o tom více v článku: Tobolka, Zd. V.: Příspěvky k bližšímu poznání K. Havlíčka. Naše doba X. (1903) S. 842 ad.

k tomu zapotřebí jest mnoho času, než vzdělání to projde po rozličných dlouhých cestách do veškerého národu; do té doby, vy bratří! kterým osud poskytl lepšího poučení, sdělte se svými ostatními méně vzdělanými bratry a spoluobčany o vědomosti své, vysvětlete lidu venkovskému všechno, co se stalo, co jest konstituce, co jest pravá svoboda, jakých svobod jsme nabyli a jakých nabudeme, aby zlomyslníkům zamezeno bylo, vzbouřiti lid falešnými zprávami, aby se zamezily ve vlasti naší bouře a krveprolití, které bývají obyčejné následky politických převratů. My v Praze jsme všechno bez nepořádku, bez boje, bez kapky krve vyjednali, jak se z Pražských Novin budoucně obšírně dovíte, i hleďte, aby celá země rovněž tak šťastna byla. Země naše přestála si ve slavných časech mnoho bouřek, mnoho české krve teklo po končinách našich, a těmi jsme si zasloužili pokoj a mír. K vám se obracím velebné kněžstvo! k vám vy všichni ostatní věrní vůdcové národu, mluvte, učte všude, že není svoboda bezuzdnost, rozvázanost, že není libovolné rušení práv, okrádání jiných, lenošení, bouření atd., ať se zamezí všechen nepořádek, ať se odvrátí všechno neštěstí.

nedržení slova. Toť byly blahé následky censury. Pravdě i sebe šetrněji pronešené zarazila se cesta, o věcech pro život užitečných nesměli jsme psáti a lid náš měl jenom o malichernosteeh, o divadle atd. v časopisech čísti. Redakce, které se nechtěly podrobiti tomuto žalostnému osudu, s ustavičnými žalobami, vyhrůžkami ouřadů museli zápasiti, a policejní ministr hrabě Sedlnický*), věrný spojenec knížete Metternicha neustále stíhal skrze nástroje své redakci těchto listů, aby v nás udusil konečně každé volné hnutí, každou myšlénku. Bratří! radujte se, že dobrotou našeho krále Ferdinanda toto všechno pominulo!]

*) Viz díl III. S. 1337.

Brzy sejde se v Praze valný sněm zemský, v něm budou svobodně voleni zástupcové stavu měšťského i selského, vyjedná se rozumně a povážlivě všechno, čehož vlasti zapotřebí jest. Do té doby ale bratří! pomáhejte všichni, aby nové veliké změny vedly k blahu a dobrému celé země, veškerých stavů. Bůh zachovej naši vlast!

H. Borovský.

II. SLOVO V ČAS.

(Včela z 28. března r. 1848. Čís. 25. S. 97.—98.)

Celá Praha jest ozbrojena, palaše a šavle břinčí po špatné dlažbě a nejináče než v ležení polním blízko nepřítele dlouhým tahem ponůcky kráčejí v noci po ulicích. Jsme přesvědčeni, že podle staré zřízenosti ducha lidského mnohý z těchto statečných ozbrojenců neví, proč vládne palašem, neboť jisto jest, že člověk rád dělá to, co na jiných vidí. Jenom malá část ozbrojenců skutečně cítí a povědoma jest sobě příčiny ozbrojení svého.

Pravý svobodný občan totiž ozbrojen jest vždy proti nepřátelům svobody své, a tito nepřátelé jsou dvojího druhu: *absolutisté*, kteří by rádi svobodu občanů potlačili zbraní najatých žoldnéřů, a *buřičové*, kteří bez rozumného považení jenom nepořádky ploditi umějí.

Zdá se nám, že v mocnářství Rakouském nyní moc *absolutistů* tak hluboce klesla, že se málo co báti máme jejich zámyslů; a kde jsou *buřičové*? — My posud nikde žádné nevidíme; ačkoli lid náš pro zaslepenost předešlé vlády skoro beze všeho vychování politického zůstal, přece příkladný pořádek a mír zachovává. Mnohem více než lid venkovský zne-

pokojuje nás lehkomyslnost a nepředložitost mnohých Pražských mladých pánů (lépe snad říci v tomto pádu: hejsků), kteří se neostýchají veřejně hlásati, že ozbrojeni jsou proti sedlákům!

Vy bláhovci! Proti rolníkům jste se ozbrojili? — Což pak máte rolníky naše za lid tak nepokojný, tak nerozvážlivý? Panáčkové! věřte na jisto, že český rolník více rozumu pod svou čepicí chová, než na našich školách nízkých i vysokých na prodej bylo. Rolník český není nerozumný buřič: on sice nyní povědom si jest, že se zprostí brzy mnohých trpkých břemen, že nebude již budoucně považován za pouhého nosiče břemen zemských, nýbrž že brzy vzejde doba, ve které i rolník vedle šlechty a měšťanstva seděti bude v radě zemské dávaje zákony a ukládaje daně sám sobě. Rolník český ví, že bez daní a bez ouřadů nemůže pořádek v zemi obstáti, a jemu právě záleží na tom, aby byl v zemi dán pořádek. Rolník český nebude rušiti pořádek ve vlasti své: on dobře již ví, že se mu nyní úleva státi musí, a také stane, o čem již nikdo rozumný ani ze šlechty, ani z měšťanstva nepochybuje; ale tolik rozvážení má také rolník náš, na jaké cestě se takové vyrovnání státi může.

Pročež vy mladí pánové! nestavte statečného a rozumného rolníka našeho na stupeň lazzaronův, nehanobte svou vlastní otčinu takovým špatným smýšlením o nejhlavnějším stavu. Vy jste vždy horlili proti právům šlechty, vždy jste si naříkali na bezpráví, které se stavu měšťanskému děje přednostmi šlechticů: ale věřte mi, že jest hrdost stavu měšťanského proti rolnickému mnohem nesnesitelnější, mnohem směšnější.

Chceteli vy se považovati za lepší a vznešenější, než jsou jiní: nedivte se, budeli sebe zas jiný za lepšího a vznešenějšího pokládati, než jste vy.

Pánové! neračte slova má na zlou stranu bráti: nemůžete si pomysliti, do jakého neštěstí by klesla naše vlast, kdyby nastala nedůvěra a nepřízeň jednoho stavu proti druhým. Doba nynější jest důležitá, co se v ní mluví i činí, mluveno a konáno buď s největší rozvahou.

H. Borovský.

REJSTŘÍK.

Sestavil JUC. G. ŽALUD.

Číslice římská značí díl, arabská stránku. — Hesla uváděna jsou tím způsobem, že vyskytuje-li se některé v článku několikrát, je uvedena jen stránka, na níž je ponejprv. Jména osob jsou uváděna pouze, kde Havlíček o nich pronáší své mínění nebo účelně zaznamenává jejich skutky. Ze Šotka učiněn pouze jmenný rejstřík. Z Epištol Kutnohorských neuvedena odvolání na evangelia a hesla (náboženství, církev), na něž se vlastně vztahují celé Epištoly. Jména časopisů a knih jsou označena uvozovkami.

OBSAH.

OPRAVY.

Str. 57. 1. řádek nahoře. Místo: Naše zemská ústava čti Sliby a obležení.

Str. 237. 1 řádek dole. Místo »svazku« čti »dílu«.

Str. 240. 7. řádek nahoře. Před slova: »Známá věc jest...« přijde na okraji: »Epištoly 75—76.«

Str. 255. 1 řádek nahoře. Místo »Vládním novinám« čti »Spor náš s Vídenským Denníkem.«

Str. 454. 4 řádek dole. Místo 1409 čti 409.

Str. 818. 9 řádek s hora vynech slova: »první odstavec kapitoly dvacáté čtvrté«.

